

3

4 5m

5 II

6 STANLEY

7 C25

8

9

10

11

12 FRANCE

13 20°C

14

15

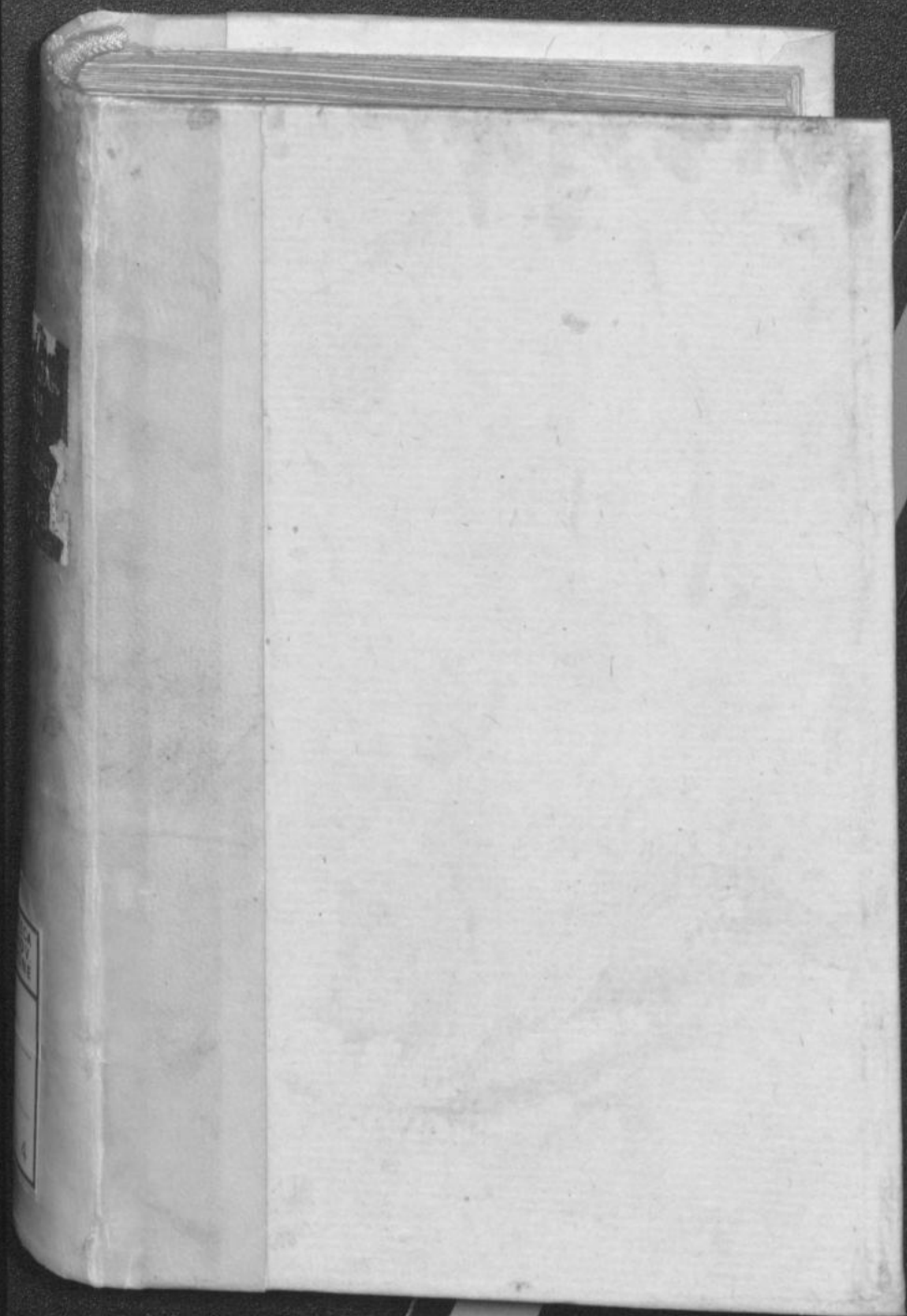
16

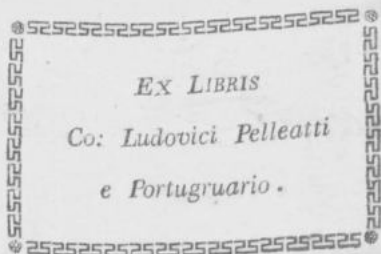
17

18

19

20

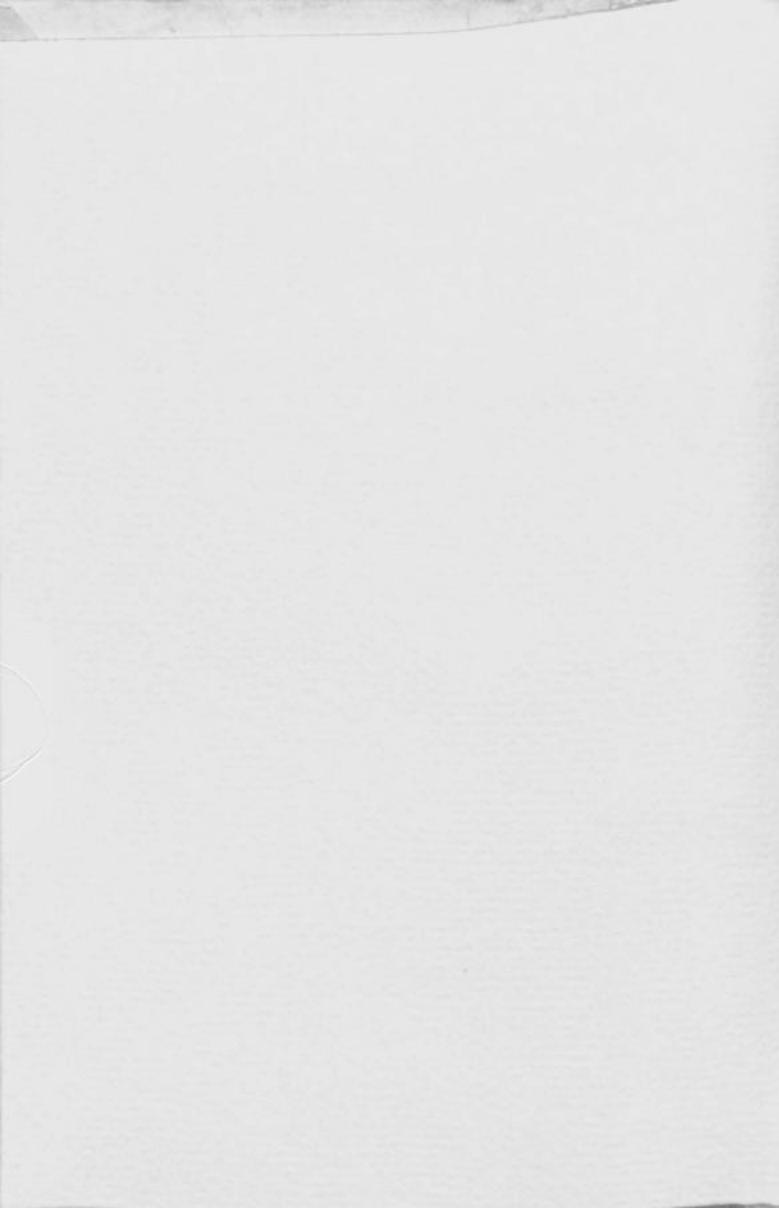
BIBLIOTECA
SEMINARIO V.
PORDENONE

A

A

ARI s 4

MP. II

58

COLLEGIO CONVITTO VESCOVILE
"GUGLIELMO MARCONI,"
PORTOGRUARO

11-11
20

RECEIVED
"RECEIVED"
"RECEIVED"

ARISTOTELIS

STAGIRITÆ

ORGANVM,

HOC EST,

LIBRI AD LOGICAM ATTILI-

nentes, Boethio Seuerino interprete,

nuper ex optimis exemplaribus

Græcis recogniti.

*Cum Scholijs, argumentis, ac varietatibus
lectionum recens additis.*

VENETIIS,

Apud Vincentium Valgrisium.

M D LXIII.

Libri hoc opere CONTENTI.

Porphyrj introductionis	Lib.	I.
Prædicamentorum Aristo.	Lib.	I.
Peri hermenias, siue de interpreta- tione	Lib.	II.
Priorum analyticorum	Lib.	II.
Posteriorum analyticorum	Lib.	II.
Topicorum	Lib.	VIII.
Elenchorum, sophisticorum	Lib.	II.

In Porphyrii commu-

NES QVINQVE VOCES

ARGVMENTVM, PER ANGELVM
POLITIANVM.

NTEQVAM in Arist. adyta recipimur, à Porphyrio uelut ab ædituo excipiamur, qui uoces nobis communes illas insusurrabit, Genus, Speciem, Differentiam, Proprium, atque Accidens. Genus illud esse docens, quod de pluribus etiam specie: Speciem, quæ de pluribus tantum numero differentibus dicatur. sic tamen, ut interroganti Quid est, utrunque respondeamus. Summa esse genera decem, quæ semper despiciant, infimas autem species multas quidem, sed numerabiles, quæ tantum suspiciant. quæ media sint, & alterutra, summis atque infimis interiecta, defungi utroque munere, semperque sursum colligi, deorsum dissipari. Dicitur de inferioribus, quæ suprà sint, retrorsus non dici, de nullis indiuidua, id est, quorum proprietates in uno, altero non cõcurrant, quæ quoniam comprehendendi numero nequeunt, nullum cum philosopho habere commercium. Differentiam de specie quoque disceptantibus prædicari, suggeri eam tamen, quærenti Quale quid est. Genera his diuidi, species compleri, subire formæ uicem, sicuti materiæ subeat genus, atq; ad eorum substantiam conducere, quæ sub genere eodem sunt. Proprium quod uocatur, speciei competere uni toti, & perpetuo. Ad uenire accidens, & abire, sed illo incolumi, quod subijcitur. nam & inesse eidem posse, & non inesse, cumque nec genus, nec species, nec differentia, nec proprium sit, alio tamen usquequaque fulciri. Nam quæ communia cunctis, quæ quibusdam, quæ nonnullis propria, quæ singulis, faciliè his cognitis tutemet indagabis.

4
QVINQVE VOCVM, QVAE
PRAEDICABILIA PORPHYRII

ad Chrysaorium nuncupantur,
liber, Boethio Seuerino
interprete.

P R A E F A T I O .

V M sit necessarium, Chrysaori,
& ad eam, quæ est apud Aristote-
lem prædicamentorum doctri-
nâ, nosse quid sit Genus, & quid
Differentia, quid Species, quid
Proprium, & quid Accidens: &
ad definitionum assignationem: & omnino ad ea,
quæ in diuisione, uel demonstratione sunt, utilia:
de istarum rerum speculatione compendiosam tibi
traditionem faciens, tentabo breuiter, uelut intro-
ductionis modo, ea, quæ ab antiquis dicta sunt; ag-
gredi: altioribus quidem quæstionibus abstinens,
simpliciores uerò mediocriter coniectans. Mox de
generibus, & speciebus, illud quidē siue subsistant,
siue in solis nudis intellectibus posita sint: siue sub-
stantia, corporalia sint, an incorporalia: & utrum
separata à sensibilibus, an in sensibilibus posita: &
circa ea consistentia, dicere recusabo: altissimum
enim est huiusmodi negotium, & alterius maioris
egens inquisitionis. Illud uerò quemadmodum de
his, ac de propositis magis probabiliter* antiqui
tractauerunt, & horum maximè Peripatetici; tibi
nunc tentabo monstrare,

De genere

In 7. meta-
ph. quæ-
stiones hæc
determinā-
tur.
λογικῶς τε
καὶ φυσικῶς,
magis
logicè.

De genere.

CAPVT I.

VIDETVR autē neq; genus, neq; species simpliciter dici. Genus. n. dicitur & aliquorum quodammodo se habentium ad unū aliquid, & ad se inuicem collectio. secundum quam significationē Romanorū dicitur genus, ab unius, scilicet habitudine (dico autē Romuli) et multitudinis habentū aliquo modo adinuicē eā (quæ ab illo est) cognitionē, secundum diuisionē ab alijs generibus dictū. Dicitur autē & aliter rursus genus, quod est uniuscuiusque generationis principium: uel ab eo, qui genuit: uel ab eo loco, in quo quis genitus est. Sic enim Orestē quidem dicimus à Tantalō habere genus; Hylum autē ab Hercule: & rursus Pindarum quidem Thebanum esse genere; Platonē uerō Atheniensem. Etenim patria principium est uniuscuiusque generationis; quemadmodum & pater. Hæc autem uidetur promptissima esse significatio. Romani enim sunt, qui ex genere descēdunt Romuli. & Cecropidæ, qui à Cecrope: & horum proximi. Et prius quidem appellatum est genus uniuscuiusque generationis principium: dehinc etiam & multitudo eorum, qui sunt ab uno principio, ut à Romulo, quam diuidentes, & ab alijs separantes, dicebamus omnem illam collectionem esse Romanorum genus.

Aliter autem rursus genus dicitur, cui supponitur species: Ad horum fortasse similitudinem dictum. etenim principium quoddam est huiusmodi genus, earum, quæ sub ipso sunt, specierum. Videtur etiam multitudinem continere omnem specierū, quæ sub eo sunt. Tripliciter igitur

A

3

genus

Vide 1. to-
pic. cap. 2.
Generis
multiplex
acceptio.

ἡ γενεα-
λογία

ἡ γενεα-
λογία

Comparatio.

Comparatio.

Generis, de
quo apud
philoso-
phos sermo
est, defini-
tio.

Declaratio
definitionis

genus cum dicatur; tertio apud philosophos sermo est; quod etiam describentes assignauerunt, Genus esse dicentes, quod de pluribus, & differentibus specie in eo, quod quid est, praedicatur; ut animal. Eorum enim, quae praedicantur, Socrates, & hic, & hoc: alia uero de pluribus, quemadmodum genera, & species, & differentiae, & propria, et nus quidem, ut animal: Species uero, ut homo: Differentia autem, ut rationale: Proprium, ut risibile: Accidens, ut album, nigrum, sedere. Ab ijs uero, quae de uno solo praedicantur, differunt genera; eo quod haec de pluribus praedicantur. Ab ijs autem, quae de pluribus; a speciebus quidem; quoniam species, et si de pluribus praedicatur; non tamen de differentibus specie; sed numero: homo enim cum sit species; de Socrate, & Platone praedicatur, qui non specie differunt, sed numero. animal uero cum sit genus; de homine, et boue, & equo praedicatur; qui differunt a se inuicem specie, non numero solo. A proprio uero differt genus: quoniam proprium quidem de una sola specie, cuius est proprium, praedicatur, & de ijs (quae sub ipsa specie sunt) indiuiduis: quemadmodum risibile de homine solo, & de particularibus hominibus, genus autem non de una specie praedicatur; sed de pluribus, & differentibus. A differentia uero et ab ijs, quae communiter sunt accidentia; differt genus: quoniam, et si de pluribus, & differentibus specie praedicatur differentiae; & communiter accidentia: non tamen in eo, quod quid est, praedicantur: sed in eo, quod quale quid est. Interrogantibus enim aliquibus, quid est illud, de quo praedicantur haec genus, respondebimus; differentias autem, & accidentia

accidentia, non respondemus: non enim, in eo, quod quid est, prædicantur de subiecto: sed magis in eo quod quale quid est. Interroganti enim, quale quid est homo: dicimus, quoniam rationale: & in eo, quod quale quid est coruus? dicimus quoniam niger. Est autem rationale quidem differentia: nigrum uerò accidens. Quando autem quid est homo: interrogamur: animal respondemus: est autē hominis genus, animal. Quare de pluribus prædicari diuidit genus ab ijs, quæ de uno solo eorum, quæ sunt indiuidua, prædicantur: de differentibus uerò specie, separat ab eis, quæ sicut species prædicantur, uel sicut propria: in eo autem quod quid est prædicari, diuidit genus à differentijs et à cōmuniter accidentibus. quæ non in eo quod quid est; sed in eo quod quale quid est, uel quomodo se habet unumquodque, prædicantur de ijs, de quibus prædicantur. Nihil igitur superfluum, neq; minus continet, generis dicta descriptio notionis.

Corollarium.
† ἐλλείκον

De specie.

CPVT II.

SPECIES autē dicitur quidē & de uniuscuiusq; forma: secundum quam dictum est, primum quidē species digna est imperio. Dicitur autem species & ea, quæ est sub assignato genere: secundum quam solemus dicere hominem quidem speciem animalis, cum sit genus animal, album autem coloris speciem, triangulū uerò figuræ speciem.

Nota hic non esse dicendum Primum, sed primum. estq; Euripidis.

Quod si etiā genus assignātes speciei meminimus dicētes, quod de pluribus differentibus specie in eo quod quid est, prædicatur: & speciem dicimus id, quod sub assignato genere est. Nōsse oportet, quoniam & genus alicuius est genus, & species alicuius est species, utrūq; utriusq;: iccirco

Obiectio.

Solutio.

A 4 co necesse

Speciei uari-
et finitio-
nes.

Planu

co necesse est in utrorumq; rationibus utrisq; uti. Assignant ergo & sic specie. Species est, quæ ponitur sub genere. Et, de qua genus in eo quod quid est, prædicatur. Alio plus autem sic quoq; Species est, quæ de pluribus & differetibus numero in eo, quod quid est, prædicatur. Sed hæc quidem assignatio specialissima est, & quæ solum species est, non autem etiam & genus: aliæ uero erunt etiam non specialissimarum. Paulum autem erit quod dicitur hoc modo. In unoquoq; prædicamento sunt quædam generalissima, & rursus alia specialissima: & inter generalissima, & specialissima sunt alia, quæ genera, & species dicitur eadem. Est autem generalissimum quidem, supra quod nullum aliud sit superueniens genus. Specialissimum autem est, post quod non est alia inferior species. Inter generalissimum autem, & specialissimum, alia quæ genera, & species sunt eadem, ad aliud quidem, & ad aliud sumpta. Sit autem in uno quidem prædicamento manifestum, quod dicitur. Substantia est quoddam, & ipsa genus: sub hac autem est corpus, sub corpore autem animatum corpus, sub quo animal, sub animali uero rationale animal, sub quo homo: sub homine uero Socrates, & Plato, & qui sunt particulares homines. Sed horum substantia quidem generalissimum est, quod genus solum: homo uero specialissimum, & quod solum species, corpus autem species quidem est substantiæ, genus uero animati corporis, & animatum corpus, species quidem est corporis: genus uero animalis: animal autem species quidem est corporis animati; genus uero rationalis animalis; sed rationale animal species quidem est animalis; genus uero hominis: homo uero species quidem est rationalis animalis; non autem genus particularium

larium hominum, sed solum species: & omne, quod ante in-
diuidua proximum est, species erit solum, non etiā genus.
Quemadmodum igitur substantia cum suprema sit, eo quod
nihil supra eam sit, genus est generalissimum: sic etiam ho-
mo, cum sit species, postquam non est alia species, neque ali-
quid eorum, quæ possunt diuidi, sed solum indiuidua (indiui-
dum enim est Socrates, & Plato. & hoc album) species erit
solum, & ultima species, & (ut dictum est) specialissima: quæ
uerò sunt in medio, eorum quidam quæ supra ipsa sunt, erunt
species; eorum autem, quæ post ipsa sunt, genera. Quare hæc
quidem duas habent habitudines; eam quæ est ad superio-
ra, secundum quam species ipsorum esse dicuntur: & eam
quæ est ad posteriora, secundum quam genera ipsorum esse
dicuntur. Extrema uerò unam habitudinem: nam & ge-
neralissimum ad ea quidem, quæ posteriora sunt, habet ha-
bitudinem, cum sit genus omnium id quod est supremum: eā
uerò quæ ad superiora non habet, cum sit supremum, & pri-
mum principium, & (ut diximus) supra quod non est aliud
superueniens genus: specialissimum autem unam habet ha-
bitudinem, eam quæ est ad superiora, quorum est species: eā
uerò, quæ est ad posteriora, non diuersam habet; sed etiam
species indiuiduorum dicitur; sed species quidem dicitur in-
diuiduorum, uelut ea continens: species autem superiorum,
uelut quæ ab eis continetur. Determinant igitur genera
lissimum genus ita, quod cum genus sit, non est species. Et
rursus, supra quod non est aliud superueniens genus. Spe-
cialissimum uerò, quod, cum sit species, non est genus. Et
cum sit species, nunquam diuiditur in species. Et, quod de
pluribus, & differentiis numero in eo, quod quid est, præ-
dicatur. Ea uerò, quæ in medio sunt extremorum; subal-
terna

De anima
li rationali
Platonici
est & gen-
tilium.

Crediderunt
multi uete-
rum philo-
sophorum
deos anima
lia esse ra-
tionalia, &
terum im-
mortalia.
Corollarium.

I
Corollarium.

I 2

Definitio.
GG. I. 2.
Definitio.
SS. I.

2

3

Definitio
mediorum

terna uocant genera, & species, & unumquodq; ipsorum speciem esse, & genus ponūt ad aliud quidē, & aliud sumptum: ea enim, quae sunt ante specialissima, usq; ad generalissimum ascēdētia; & genera dicuntur, & species subalterna, sicut Agamemnon, Atrides, & Pelopides, et Tātālides, & ultimū Iouis. Sed in familijs quidē plerunq; ad unum reducuntur principium, uerbi gratia, ad Iouē: in generibus uerō, et speciebus nō sic se habet. Neq; enim est cōmune unū genus omniū ens, nec omnia eiusdē generis sunt, secundum unū postremū genus, quemadmodū dicit Aristoteles: sed posita sint (quemadmodū in praedicamentis dictū est) prima decem genera, quasi prima decē principia. Et si quis omnia, entia uocet; equiuocē (inquit) nuncupabit, & non uniuocē: si enim unum esset commune omnium genus ens; uniuocē entia dicerētur. Cum uerō decem sint prima; communio secundū nomen est solum, nō etiā secundū rationem, quae secundū nomen est. Decem igitur generalissima quidem sunt: specialissima uerō in numero quidē quodam sunt, non tamen infinito: indiuidua autē, quae sunt post specialissima; infinita sunt. Quapropter usq; ad specialissima à generalissimis descēdentes iubebat Plato quiescere; descendere autem per media diuidētes specificis differentijs: infinita uerō (inquit) relinquenda sunt, neq; enim eorum disciplinam posse fieri. Descendentibus igitur ad specialissima necesse est diuidentes per multitudinem ire: ascēdētibus uerō ad generalissima, necesse colligere multitudinem in unum. Collectiuum enim multorum in unam naturam, species est; & etiā magis id quod genus est: particularia uerō, & singularia econtrario semper in multitudinem diuidunt id, quod unum est. Participatione enim

speciei

Declaratio
in familijs.
Differētia.
Conclusio 1

Corollarium.

1

Corollarium.

2

Corollarium.

3

speciei, plures homines unus: particularibus autem & singularibus unus, & communis plures: diuissuum enim semper est quod singulare est: collectiuum autem & adunatiuum, quod commune est. Assignato autem genere, & specie, quid sit utrunq; eorum, & genere quidem uno, speciebus uero pluribus (semper enim in plures species diuissio generis est) genus quidem semper de speciebus predicatur, & omnia superiora de inferioribus: species autem neq; de proximo sibi genere, neq; de superioribus, neq; enim conuertitur. Oportet enim aut aequa de aequis predicari, ut hinibile de equo: aut maiora de minoribus, ut animal de homine: minora uero de maioribus minime. neq; n. dices animal esse hominem: quemadmodum hominum dices esse animal. De quibus autem species predicatur, de ijs necessario & speciei genus predicabitur, & generis genus usq; ad generalissimum. Si enim uerum est Socratem hominem dicere, hominem aut animal, animal aut substantiam, uerum est & Socratem animal dicere, atq; substantiam. Semper enim cum superiora de inferioribus predicentur, & species quidem de indiuiduis predicabitur: genus autem & de specie, & de indiuiduo, generalissimum uero de genere, uel de generibus, si plura sint media: & subalterna, & de specie, & de indiuiduo. Dicitur enim generalissimum quidem de omnibus sub se positis generibus, & speciebus, & indiuiduis: genus autem, quod ante specialissimum est; de omnibus specialissimis, & indiuiduis: solum autem species de omnibus indiuiduis: indiuiduum autem de uno solo particulari. Indiuiduum autem dicitur Socrates, & hoc album, et hic ueniens Sophronisci filius, si solus sit ei Socrates filius.

Indiuidua autem dicuntur huiusmodi, quoniam ex proprietatibus

Conclusio 2

Idem et in
antepradica-
cam. cap. 4.

Conclusio 3

Indiuiduum
autem de
uno solo: hic
elicitur una

indivisi-
definitio-
ne: & duas
illi definitio-
nes assi-
gnant.

Corollarium.

Recollectio.

tatibus consistit unoquoque eorum, quarum collectio nun-
quam in alio eadem erit. Socratis enim proprietates, nun-
quam in alio quolibet erunt particularium eadem. E& ue-
rò, quæ sunt hominis proprietates (dico autem eius, qui est
communis) erunt eadē in pluribus; magis autem & in om-
nibus particularibus hominibus, in eo quod homines sunt.

Continetur igitur individuum quidem sub specie: species
autem sub genere. Totum enim quoddam est genus; indivi-
duum autem pars: species uerò & totum est, & pars: sed
pars quidem alterius, totum autem non alterius, sed in
alijs: in partibus enim totum est. Igitur de genere qui-
dem, & specie, & quid generalissimum, & quid specialis-
simum, & quæ genera eadem, & species sint, quæ etiam
individa, & quot modis genus, & species dicantur; suf-
ficienter dictum est.

De differentia.

CAP. III.

Divisio dif-
ferentiarum
prima.

DIFFERENTIA uerò communiter, & propriè, &
magis propriè dicitur. Communiter quidem differre alte-
rum ab altero dicitur: quod alteritate quadam differt quo-
cūq; modo, uel à seipso, uel ab alio. Differt enim Socrates
à Platone alteritate quadam, & ipse à seipso, & puero, et
iam uiro, & iam faciente aliquid, uel quiescente, & sem-
per in aliquo modo habēdi se alteritatibus spectatur. Pro-
priè autem differre alterum ab altero dicitur, quando in-
separabili accidente alterum ab altero differt. Inseparabi-
le uero accidens est, ut nasi curvitas, cæcitas oculorum, ci-
catrrix, cū ex uulnere occalluerit. Magis propriè autē dif-
ferre alterum ab altero dicitur, quando specifica differen-
tia differt: quemadmodum homo ab equo specifica differē-
tia

tia differt, rationali qualitate. Vniuersaliter ergo omnis differentia alteratum facit cuilibet adueniens; sed ea, quæ communiter, & propriè sunt, alteratum faciunt: illæ uerò quæ magis propriæ sunt, aliud. Differentiarum ergo aliæ quidem alteratum faciunt, aliæ uerò aliud. Illæ quidē quæ aliud faciunt, specificæ uocantur: illæ uerò quæ alteratum, simpliciter differentie. Animal enim differentia adueniens rationalis, aliud facit, & speciem animalis facit: illa uerò quæ est mouendi, alteratum solum à quiescente facit: quare hæc quidem aliud, illa uerò alteratum solum facit. Secundum igitur aliud facientes differentias, diuisiones fiunt à generibus in species, & definitiones assignantur: quæ sunt ex genere, & huiusmodi differentiis. Secundum autē eas, quæ solum alteratū faciunt, alterationes solum consistunt, & aliquo modo habentis se permutationes. A superiori bus ergo rursus inchoanti dicendū. differentiarum quidē alias esse separabiles: alias uerò inseparabiles. moueri. n. & quiescere, & ægrum esse, & sanum esse, & quæcunq; his proxima sunt, separabilia sunt: at uerò aquilum esse, uel simū, uel rationale, uel irrationale, inseparabilia sunt.

Inseparabilium autem, aliæ quidē sunt per se, aliæ uerò per accidens. Nam rationale per se inest homini, & mortale, & disciplinæ esse perceptibile: at uerò aquilum esse, uel simum, per accidens, & nō per se. Illæ igitur, quæ per se sunt, in substantiæ ratione accipiuntur, et faciunt aliud: illæ uerò quæ secundum accidens, nec in substantiæ ratione accipiuntur, nec faciunt aliud, sed alteratum. Et illæ quidem, quæ per se sunt: non suscipiunt magis, & minus: illæ uerò quæ per accidens, (etsi inseparabiles sint) intentionem accipiunt, & remissionem. Nam neq; genus aut magis, aut

gis, aut minus prædicatur de eo, cuius fuerit genus: neque generis differentia, secundum quas diuiditur. Ipsæ enim sunt quæ uniuscuiusque rationem complent: esse autem unicuique unum, et idem, neque intensiorem, neque remissionem suscipiens est: aquilum autem esse, uel finem, uel coloratum, ali-

Diuisio 5 quo modo et intenditur, et remittitur. Cum igitur tres species differentia considerentur: et cum hæc quidem sint separabiles, illæ uero inseparabiles: et rursus, inseparabile, cum hæc quidem sint per se, illæ uero per accidens: rursus, earum quæ per se sunt differentiarum, aliæ quidem sunt secundum quas diuidimus genera in species, aliæ uero secundum quas ea, quæ diuisa sunt, specificantur: ut cum per se differentia omnes huiusmodi animalis sint, animati, et sensibilis: rationalis, et irrationalis: mortalis, et immortalis: ea quidem, quæ est animati et sensibilis, differentia constitutiva est substantia animalis (est enim Animal, substantia animata sensibilis) ea uero quæ est mortalis et immortalis differentia, et quæ rationalis et irrationalis, diuisiue sunt animalis differentia: per eas enim genera in species diuidimus. Sed ea quidem, quæ diuisæ sunt differentia generum, completiue sunt, et constitutiuæ specierum. Diuiditur enim animal rationali et irrationali differentia: et rursus mortali, et immortalis differentia. sed rationalis, et mortalis, differentia constitutiuæ sunt hominis. rationalis uero et immortalis, Dei. illæ uero, quæ sunt irrationalis, et mortalis, irrationalium sunt animalium. Sic etiam et supremæ substantia, cum diuisiue sint animati et inanimati differentia: sensibilis, et insensibilis: animata, et sensibilis congregatæ ad substantiam, animal perfecerunt: animata uero, et insensibilis perfecerunt plantam. Quoniam ergo eæ-

dem

**Animalis
definitio.**

**Platonici
est illud.**

**Al. iuxta
substantiam
sumptæ.
Al. una cum
substantia
sumptæ.**

dem aliquo modo quidē acceptæ sunt cōstitutivæ, aliquo modo autē diuivivæ; specificæ omnes uocantur: & his maxime opus est ad diuivivones generū, & definitiones specierū, sed non ijs, que secundū accidens inseparabiles sunt, nec magis ijs quæ sunt separabiles. quas etiam determinantes dicunt; Differentia est, qua abundat species à genere. Homo enim animali plus habet, rationale, & mortale: animal enim ipsum neq; nihil horum est. Undenam igitur habebunt species differentias? Neq; enim omnes oppositas genus habet, quoniam in eodem simul haberet opposita: sed quemadmodū probant; potestate quidem habet omnes sub se differentias, actu uerō nullam: ac sic neq; ex ijs, quæ nō sunt, aliquid fit: neq; opposita in eodem erunt. Definiunt autem eam & hoc modo. Differentia est, quæ de pluribus, & differentibus specie in eo quod quale quid est, prædicatur. Rationale enim, & mortale de homine prædicatur in eo, quod quale quid est homo, dicitur: sed non in eo, quod quid est. Quid est. n. homo, nobis interrogatis; conueniens est dicere animal: quale autem animal inquisitis; quoniam rationale, & mortale est, conuenienter assignabimus. Rebus enim ex materia, & forma constantibus, uel ad similitudinem proportionemq; materiæ, & formæ, constitutionem habentibus; quemadmodū statua ex materia quidem est ære, ex forma autem figura; sic & homo cōmunis, & specialis ex materia quidem similiter, proportionaliterq; consistit ex genere; ex forma autem differentia. Totum autem hoc animal rationale mortale, homo est: quemadmodum illic statua. Describunt autem huiusmodi differentia & hoc modo. Differentia est, quod natum est diuidere ea, quæ sub eodē genere sunt. Rationale enim, & irrationale,

Definitio
differentiæ
prima.

† Al species
excedit ge
nus.

Dubium.

Definitio 2

Analogia
physica.

Definitio 3

Definitio 4

Platonici.

α. γ. ε. ζ. ο.

Definitio 5

rationale, hominem, & equum, quae sub eodem genere sunt, (quod est animal) diuidunt. Assignant autem & hoc modo. Differentia est, qua differunt à se singula. Nam; homo, et equus secundum genus non differunt, sunt enim animalia, ut nos: sed additum rationale disiunxit nos ab illis: & rationales sumus & nos, & τ. dij: sed mortale appositum diuisit nos ab iis. Interius autem perscrutantes differentiam, dicunt non quodlibet eorum, quae sub eodem genere sunt, diuidendum, esse differentiam: sed quod ad esse conducit, & quod quid erat esse, & eius rei pars est. Neq; enim quod natū est nauigare, est hominis differentia, etsi sit proprium hominis: dicimus. n. animalium haec quidē apta esse ad nauigandum, illa uerò minime, diuidentes hominem ab alijs: sed aptum natum esse ad nauigandum, non est substantiae cōpletiū, nec eius pars: sed aptitudo quaedam solum: ideo quia non est talis, quales sunt, quae specificae dicuntur differentiae. Erunt ergo specificae differentiae, quaecūq; alterā faciūt speciē: & quaecūq; in eo, quod quid erat esse, accipiuntur. Et de differentijs quidem ista sufficiant.

De proprio.

CAP. IIII.

Propriū di-

uisio. Vide

I. top. ca. 2

PROPRIVM uerò quadrisariam diuidunt. Nam & id, quod soli alicui speciei accidit, etsi non omni, proprium dicitur: ut homini, medicum esse, uel geometram. Et quod omni accidit, etsi non soli: quemadmodum homini, esse bipedem. Et quod soli, & omni, & aliquando: ut omni homini, in senectute canescere. Et quod soli, & omni, & semper: quemadmodum homini, esse risibilem. Nam, etsi non semper rideat; tamen risibilis dicitur, nō quod rideat semper, sed quod aptus natus sit, ut rideat: hoc autē ei semper connaturale est, ut equo hinnibile. Haec autem dicuntur proprie

proprie propria: quoniam etiā conuertūtur. Si quid enim equus, hinnibile est: & si quid hinnibile est, equus est.

De accidente. CAP. V.

ACCIDENS est, quod adest, et abest præter subiecti corruptionem. Diuiditur autem in duo: nanq; id eius separabile est, et illud inseparabile: est enim dormire, separabile accidens: nigrum uerò inseparabiliter coruo, et Aethiopi accidit. Potest enim subintelligi & coruus albus, & Aethiops nitens colore, præter subiecti corruptionem. Definitur autem sic quoq;: Accidens est, quod contingit eidem inesse, et non inesse. Et quod neq; genus est, neq; differentia, neq; species, neq; proprium: semper autē est in subiecto subsistens. Omnibus igitur determinatis, quæ proposita sūt (dico autē genere, specie, differentia, proprio, accidente) dicendum est, quæ eis cōmunia sunt, et propria.

De communitatibus, & differentiis quinque vocum. CAP. VI.

COMMUNE quidem est omnibus de pluribus prædicari, quemadmodum dictum est. Sed genus quidem, de omnibus sub se speciebus, & indiuiduis, et differentia similiter: species autem de ijs, quæ sub ipsa sunt, indiuiduis: at uerò proprium, de specie, cuius est proprium, et de ijs quæ sub specie sunt indiuiduis: accidens autem et de speciebus, & de indiuiduis. Nam animal de equo, & boue prædicatur, quæ sunt species: & de hoc equo, et de hoc boue, quæ sunt indiuidua. Irrationale uerò & de equo, & boue, et de ijs, qui sunt particulares, prædicatur: species autem, ut homo, solum de ijs, qui sunt particulares homines prædicatur: proprium uerò, de specie, cuius est proprium, & de ijs, quæ sub specie sunt indiuiduis: ut risibile de homine, et

Descriptio
accidentis
prima.
Vide 1. to-
pi cap. 2.
Dinifio.

Descri-
ptio 2
Descri-
ptio 3

In quibus
genus, spe-
cies, differē-
tia, propriū
& accidens
conueniāt.

B de ijs.

de ijs, qui sunt particulares: nigrum autem & de specie coruorum; & de ijs, qui sunt particulares, quod est accidens inseparabile: & moueri de homine, et de equo, quod est accidens separabile: sed principaliter quidem de indiuiduis, secundo uerò loco de ijs, quæ continent indiuidua.

In quibus
genus, &
differentia
conueniāt.

Platonick.
ἁγγελον

Commune autem est generi, & differentia continentia specierum. Continet enim & differentia species, & si non omnes, quæ genera. Rationale enim et si non continet ea, quæ sunt irrationalia, ut genus, quemadmodum animal; tamen continet hominem, & Deum, quæ sunt species. Et quæcunq; prædicantur de genere, ut genere; et de ijs, quæ sub ipso sunt speciebus prædicantur: & quæcunq; prædicantur de differentia, ut differentia; & de ea, quæ ex ipsa est, specie prædicabuntur. Nam, cum genus animal sit, non solum de eo prædicantur ut genere substantia, & animal, & sensibile; sed etiam de ijs, quæ sunt sub animalis speciebus omnibus prædicantur hæc, usq; ad indiuidua. Cumq; differentia sit rationale; prædicatur de ea, ut differentia, id quod est ratione uti: et non solum de eo, quod est rationale; sed etiam de ijs, quæ sunt sub rationali speciebus, prædicabitur ratione uti. Commune autem est perempto genere, uel differentia, simul perimi, quæ sub ipsis sunt. Quemadmodum enim si non sit animal; non est equus, neq; homo: ita si non sit rationale; nullum erit animal, quod utatur ratione. Proprium autem est generi de pluribus prædicari, quam differentia, & species, & proprium, & accidens. Animal enim de homine, & equo, & aue, & serpente prædicatur: quadrupes uerò de solis quatuor pedes habentibus: homo uerò de solis indiuiduis: & hinnibile de equo solum, & de ijs, qui sunt particulares: & accidēs

similiter

In quibus
genus &
differentia
differant.

similiter de paucioribus. Oportet autem differentias accipere, quibus diuiditur genus: non eas, quæ cōplent substantiam generis; sed quæ sunt diuisiuæ. Amplius. Genus continet differentiam potestate (animalis enim hoc quidem rationale est, illud uerò irrationale) differentia uerò non continent genera. Amplius. Genera quidem priora sunt ijs, quæ sunt sub se posita, differentijs; propter quod simul quidem eas auferunt, nō autem simul auferuntur ab eis. Sublato enim animali, aufertur rationale, & irrationale, differentia uerò non amplius simul auferunt genus. Nam, et si omnes interimantur; tamen substantia animata sensibilis subintelligi potest, quæ est animal. Amplius. Genus quidem in eo, quod quid est: differentia uerò in eo quod quæle quiddam est (quemadmodum dictum est) prædicatur.

Amplius. Genus quidem unū est secundum unamquamque speciem, ut hominis id quod est animal: differentia uerò plurimæ sunt, ut rationale, mortale, mentis & disciplina perceptibile, quibus ab alijs animalibus differt. Et genus quidem consimile est materiae, formæ uerò differentia. Cum autem sint & alia communia, & propria generis & differentia; nunc ista sufficiant. Genus autem et species communia quidem habent de pluribus (quemadmodum dictum est) prædicari. Sumatur autem species, ut species solū, nō etiam ut genus, si fuerit idem species, & genus. Continuè autem ijs est, & priora esse ijs, de quibus prædicantur: et totum quoddā esse utrumque. Differunt autem, eò quod genus quidem continet species sub se, species uerò continetur, et nō continet genera: de pluribus enim genus, quàm species, prædicatur. Amplius. Genera præiacere oportet, & informata specificis differentijs perficere species:

In quibus
genus &
species con
ueniant.

In quibus
genus, &
species dif
ferant.

unde & priora sunt naturaliter genera, & simul interminantia, sed quae non simul interminantur: & species quidē cum sit, est & genus omnino: genus uerō cum sit, non omnino erit species. Et genera quidem uniuocē de speciebus praedicantur, species uerō de generibus minimē. Amplius, Genera quidem abundant earum, quae sub ipsis sunt, species uero continentia: species uerō à generibus abundant proprijs differentijs. Amplius, Neq; species fiet unquam generalissimum: neq; genus fiet unquam specialissimum. Generis autē, & proprii commune quidem est, sequi species. Nam si homo est, animal est: & si homo est, risibile est. Et aequaliter praedicari genus de speciebus, & proprium de ijs, quae illo participant, indiuiduis: aequaliter enim & homo, & bos animal est: & Cato, & Cicero risibilis est.

Commune autem est etiam uniuocē praedicari genus de proprijs speciebus, et proprium de ijs, quorū est propriū.

Differunt autem, quoniam genus quidem prius est, postea uerō proprium. Oportet enim esse animal; dehinc diuidi differentijs, & proprijs. Et genus quidem de pluribus speciebus praedicatur; proprium uerō de una sola specie, cuius est proprium. Amplius, Proprium quidem conuersim praedicatur de eo, cuius est proprium: genus uerō de nullo cōuersim praedicatur. Nam, neq; si animal est, homo est: neq; si animal est, risibile est. Sin uerō homo est, risibile est, & e conuerso. Amplius, Proprium omni speciei inest, cuius est proprium, & soli, & semper; genus uerō omni quidem speciei inest, cuius fuerit genus, & semper, non autem soli. Amplius, Species quidem interemptae, nō simul interimunt genera, quorū sunt species: propria uerō interemptae, simul interimunt ea, quorum sunt propria:

& ijs,

Omnia
generis &
proprii.

In quibus
genus, &
proprium
differant.

hic a Gra
co nunc ena
scat.

Et ijs; quorum sunt propria, interemptis; et ipsa simul interimuntur. Generis uero, et accidentis commune est, de pluribus (quemadmodum dictum est) predicari, siue separabilem illud accidens sit, siue inseparabilem. Etenim mo- ueri, de pluribus; et nigrum de coruis; et de omnibus Aethiopi- bus, et aliquibus inanimatis predicatur. Differt autem gen- tis ab accidente: quoniam genus ante speciem est, accidentia uero speciebus posteriora sunt. Nam et si inseparabile sumatur accidens; tamen prius est illud, cui acci- dit, quam accidens. Et genere quidem quae participant, aequaliter participant: accidente uero non aequaliter. In- tensionem enim, et remissionem suscipit accidentium par- ticipatio; generum uero minime. Et accidentia quidem in indiuiduis principaliter subsistunt: genera uero, et spe- cies naturaliter priora sunt indiuiduis substantiis. Et ge- nera quidem in eo, quod quid est, praedicantur de ijs, quae sub ipsis sunt: accidentia uero in eo, quod quale aliquid est; uel quomodo se habeat unumquodque. Qualis enim est Ae- thiops, interrogatus, dicis, niger: et quemadmodum se So- crates habeat, dicis, quoniam sedet uel ambulat. Genus igitur, quo ab alijs quatuor differat, dictum est. Contingit autem etiam unumquodque aliorum differre ab alijs qua- tuor. Quare cum quinque quidem sint; unumquodque autem ab alijs quatuor differat; quater quinque, hoc est uiginti, fiunt omnes differentiae. Sed semper deinceps enumera- tis, et secundis quidem una differentia deficientibus (pro- pterea quoniam iam sumpta est) tertijs uero duabus, quar- tis uero tribus, quintis uero quatuor, decem omnes fiunt. Quatuor, tres, duae una. Genus enim quo differt a differē- tiis, et specie, et proprio, et accidente, dictum est. quatuor

In quibus
genus, & ac-
cidens con-
ueniant:

In quibus
genus & ac-
cidens dif-
ferant.

indivisi-
bile
substantia

indivisi-
bile
substantia

Secundis
tertijs
quartis
quintis
quae secun-
do sunt lo-
co, tertio
quarto

quinto, ita
Hermolani
exponit.

In quibus
species, &
differentia
conueniāt.

In quibus
species, &
differentia
differant.

igitur differentiae. Differentia uero quo differat à genere dictum est, quando, quo differt genus ab ea, dicebatur: reliquum est igitur, quo differat differentia, à specie, proprio, & accidente, dicatur, & fiunt tres. Rursus species, quo quidem differat à differentia, dictum est, quando quo differt à specie differentia, dicebatur: quo etiam differat species à genere dictum est; quando, quo differt genus à specie dicebatur: reliquum est igitur, ut, quo differat species à proprio, & accidente, dicatur. duae igitur sunt hae differentiae. Proprium autem, quo differat ab accidente relinquatur: nam quo à specie, & differentia, & genere differat, praedictum est, in illorum ad ipsum differentiis. Quatuor igitur sumptis generis ad alia differentiis, tribus uero differentiae, duabus autem speciei, una uero proprii ad accedens, decem erunt omnes: quarum quatuor, quae sunt generis ad reliqua, superius demonstraui. Comune ergo differentiae & speciei est, aequaliter participari. de homine enim aequaliter participant particulares homines, et rationali differentia. Commune uero est & semper adesse ijs, quae illis participant. Semper enim Socrates rationalis est, & semper Socrates homo. Proprium autem differentiae quidem est in eo, quod quale est, praedicari: speciei uero in eo, quod quid est. Nam eisi homo, uelut quale quid accipitur; non tamen simpliciter erit quale, sed secundum id quod generi aduenientes differentiae eum constituerunt. Amplius, Differentia quidem in pluribus saepe speciebus consideratur, quemadmodum quadrupes in pluribus animalibus specie differentibus. species uero in solis ijs, quae sub specie sunt, indiuiduis est. Amplius, Differentia prior est ea specie, quae est secundum ipsam: simul enim ablatum rationale interimit

terimit hominem: homo uero interemptus, non aufert ratio-
nale, cum sit Deus. Amplius, Differentia quidem compo-
nitur cum alia differentia (rationale enim, & mortale compo-
situm est in substantia hominis) species uero speciei non co-
ponitur, ut gignat aliam aliquam speciem. Quaedam enim
equa quidam asino permiscetur ad muli generationem: equa
autem simpliciter, asino composita, nunquam perficeret mu-
lum. Differentia uero, & proprium commune quidem ha-
bent, equaliter participari ab ijs, quae illis participant; & a-
qualiter enim rationalia, rationalia sunt; & risibilia, risi-
bilia sunt; Et semper, et omni adesse cōe utrisque. Et si enim
carteretur, qui bipes est; tamen ad id quod natum est, semper
dicitur: quoniam & risibile in eo, quod natum est: semper di-
citur; sed non in eo, quod semper rideat. Proprium autem
differentiae est, quoniam haec quidem de pluribus speciebus di-
citur sepe, ut rationale de Deo, et homine. Proprium ue-
ro dicitur de una sola specie, cuius est proprium. Et differen-
tia quidem illis est consequens, quorum est differentia; sed
non conuertitur: propria uero conuersim praedicantur de
ijs, quorum sunt propria, propter id quod conuertuntur.
Differentiae autem, et accidenti cōe quidem est, de pluri-
bus dici. Commune uero est et ad ea, quae sunt inseparabi-
lia accidentia, semper, & omni adesse. Bipes enim semper
adest omni homini, & omnibus coruis nigrum esse simili-
ter. Differunt autem, quoniam differentia quidem continet spe-
cies, & non continetur (continet. n. rationale Deum, & ho-
minem) accidentia uero aliquo quidem modo continet, eo quod
in pluribus sint: aliquo uero modo continentur, eo quod
non unius accidentis susceptibilia sint subiecta, sed plurium.
Et differentia quidem intēsisibilis est, & irremissibilis: acci-

ἀγγελος
Platonici.

In quibus
differentia
& propriū
conueniāt.

† Al. se ha-
bet.

Al. habet
ut semper
rideat, quā-
uis non sem-
per rideat.

In quibus
differentia
& propriū
non conue-
niant.

† ἀγγελος
In quibus
differentia
& accidens
conueniāt.

† ἀγγελοῦ

dentia uerò magis, et minus suscipiunt. Et impermixtae quidem sunt contrariae differentiae: mixta uerò nonnunquam sunt contrariae accidentia. Huiusmodi quidem communionibus, et proprietates differentiae, et ceterorum sunt. Species uerò, quo quidē differt à genere, et differentia dictum est in eo, quod dicebamus quo genus differt à cæteris, et quod differentia differt à cæteris. † reliquū est, quo differt à proprio et accidente, ut dicatur. Speciei autē, et proprii cōmune quidem est adinuicem conuersim praedicari. Nam si homo est, risibile est: et si risibile est, homo est. Risibile uerò, quoniam secundum id quod natum est ridere sumendum, saepe ita dictum est. Commune autē est, aequaliter esse. Aequaliter enim † adsunt species ijs, quae de illis participāt: et propria ijs, quorū sunt propria. Differt autē species à proprio, quoniam species quidē potest et aliorū genus esse: propriū uerò et aliarum specierum esse proprium impossibile est.

Et species quidē ante subsistit, quam proprium: propriū uerò post sit in specie. Oportet enim hominē esse, ut sit risibile. Amplius, Species quidē semper actu adest subiecto: proprium uerò aliquando, et potestate. Homo enim semper actu est Socrates: non uerò semper ridet, quāuis natus sit semper ut sit risibilis. Amplius, Quorū termini sunt differentes, et ipsa sunt differentia. Est autē speciei quidem sub genere esse, et de pluribus, et de differentibus numero in eo quod quid est, praedicari, et cetera huiusmodi: proprii uerò, et soli, et omni, et semper adesse. Speciei uerò, et accidentis cōmune quidem est de pluribus praedicari. Raræ uerò sunt aliae communitates, propterea quod quā plurimum distant ab inuicem accidentis, et id cui accidit. Propria uerò sunt utriusque, speciei quidem in eo, quod

† Hoc in aliquo graeco exemplari non legitur. In quibus species, et proprium conueniāt.

† Al. sunt. In quibus species, et proprium differant.

In quibus species et accidens conueniāt. In quibus species, et accidens differant.

eo, quod quid est, prædicari de ijs, quorum est species: accidentis autem in eo, quod quale quiddā est, uel quomodo se habens est. Et unamquamq; substantiam una quidem specie participare, pluribus autē accidentibus. & separabilibus, & inseparabilibus. Et species quidem præintelliguntur accidentibus, etsi etiam sint inseparabilia (oportet. n. esse subiectū, ut illi aliquid accadat) accidentia uerò posterioris generis sunt, & aduentitiæ naturæ. Et de specie quidem participatio æqualiter est, accidentis uerò etsi inseparabile sit, nō æqualiter. Aethiops. n. Aethiopis habebit colorē uel intensum amplius, uel remissum secundum nigredinem.

Restat autem de proprio, & accidente dicere: quo enim proprium à specie, & differentia, & genere differt, dictum est. Commune autem proprio, & inseparabili accidenti est, quod præter ea nunquam cōsistant illa, in quibus considerantur. Quemadmodum enim præter risibile non subsistit homo; ita nec præter nigredinē subsistit Aethiops. Et quemadmodum semper, & omni-adest proprium; sic & inseparabile accidens. Differunt autem, quoniam propriū uni soli speciei adest, quemadmodum risibile homini: inseparabile uerò accidens, ut nigrum, non solū Aethiopi, sed etiam coruo adest, & carboni, & hebeno, & quibusdam aliis. Amplius, Proprium conuersim prædicatur de eo, cuius est proprium, & æqualiter: inseparabile uerò accidens conuersim non prædicatur. Et proprii quidem æqualis est participatio: accidentium uerò uel magis, uel minus. Sunt quidem aliæ communitates, uel proprietates eorum, quæ dicta sunt: sed sufficiunt etiam hæc ad discretionem eorum, communitatisq; traditionem.

Introductionis quinque uocum Porphyrii Finis.

IN ARTE

In quibus
propriū,
& accidens
conueniāt.

In quibus
propriū,
& accidens
differant.

IN ARISTOTELIS STAGIRI- tæ categorias , Angeli Politiani Argumentum .

ECC E autem magnus ille Peripateticorum princeps , prima nobis rerum genera proponit , quæ predicamenta dicimus . Sed Aequiuoca prius esse docet , quibus idem nomen , ratio non eadem : nam si ratio quoque sit eadem , dici Vniuoca : sicuti etiam Denominatiua , quæ ab origine ipsa , quæ producantur , solo differant casu . Dicitur quædam iunctim . quædam separatim . Dicitur aliqua de subiecto , quæ in subiecto non sunt . Esse aliqua in subiecto , quæ de subiecto non dicantur . Competere utrumque aly , competere aly neu-
trum . Diuersas esse diuersorum generum species , quæ deinceps in serie non sunt : nam in serie si fuerint , non esse interdum diuersas . Quæ separatim dicantur , substantiam , quantum , quale , ad aliquid , ubi quando , iacere , habere , facere , pati , vocat . Substantiam primam decernit , quæ de subiecto non dicatur . secundam , quæ dicatur . Quæ de subiecto dicantur , ea nomen illi & rationem : quæ in subiecto sunt , nunquam rationem , sepe nec nomen communicare , cetera vel de primis dici , vel in primis esse substantijs . Ergo his sublati omnia tolli . De secundis , magis esse eam substantiam , quæ primo uicinior . Atque ut prima se habeat ad reliqua , sic species ad genus . Nec magis unam speciem substantiam esse , quam alteram : de ijs loquor , quæ tantum species , non & genera : sicut nec unam aliquam primam magis altera esse substantiam . Atque ut prima se in dicendo habeat ad reliqua , sic ad accidentia species earum & genera . Commune utriusque substantie id esse , ut in subiecto non sit . Tam nomen secundæ , quam rationem de prima dici . Quod idem tamen & differentijs competat , quæ in subiecto quoque sunt , sed ut partes . Atque ab utrisque , hoc est & substantijs & differentiis , dici uniuoce omnia : sed primam substantiam significare hoc aliquid , secundam quale quid potius , hoc est , non quale penitus , sed quatenus ad substantiam pertineat . Nihil his esse contrarium , sed nec quanto ipsi , certo præsertim . Quodq; substantia sit , id illam nec magis esse , nec minus . Proprium tamen illius esse , ut eadem numero contraria suscipiat , nequaquam mutationis expertis , ne questionem uel orationem moueat , vel opinio . Quantum verò esse aut discretum , aut continuum : rursus aut habere partium inter se positum , aut non habere . Discretum , quod nullo communi termino iungatur , ut numerus , ut oratio .

oratio. Continuum, quod huic diuersum, ut linea, superficies, corpus, tempus, locus. Nam partium positu constare lineam, superficiem, solidum, non constare numerum, tempus, orationem, quando in his ordo sit potius. Quidquid praterea quantum dicatur, horum similitudine dici. Nihil huic esse contrarium, nec enim ob stare magnum & paruum. Nam & esse ad aliquid, & uacare contrario: nisi si quis de loco ambigat. Nec autem recipere magis, aut minus. Propriū tamen quantum esse, quod aequale vocamus, & inaequale. Ad aliquid illa quidem putari, quæ quod ipsa sunt, esse aliorum dicantur, vel alio quouis pacto. Suscipere contrarium, suscipere magis & minus. Quanquam nec omnia reciproca esse, nec vno tamen casu. Vt autem reciproca negentur quadam reddentium fieri vitio. Quare interdum fingenda vocabula: nec ad accidens tamen, sed referendum esse ad illa ipsa, ad quæ dicuntur, ubi sublati etiam cæteris, recurrere. nam ex iis pleraque semul esse. Nullas reuera substantias esse ad aliquid, si recte voces. Ad aliquid, hoc est quod hoc ipso sit, quoniam aliquo pacto se ad aliquid habeat. quare altero ad liquidum cognito, protinus & alterum cognosci. Qualitatem deinde, qua dicamur quales, in habitu & dispositione consistere, quarum sola discrimen diuturnitas faciat. item in naturali quadam facultate, et facultatis eius vacuitate. In affectivis qualitatibus, quas & affectiones quidam vocant, quæ vel sensus afficiunt, vel ex effectiōibus oriuntur. At si maneant, affectivæ qualitates: si protinus abeant, affectiones potius nominentur, quā ab his quales nō dicimur. Postremū in forma cuiusque, & figura, quibus densum tamen & rarum non adnumeret, ut quæ magis positu contineantur. De nominationes hinc produci, nisi si vocabula desint, interdum verō ne tū quidem, cum preesto sunt. Cæterum contraria non qualitatibus modò, sed et qualibus esse: nec omnibus tamen. ac si alterum quale sit ex contrariis, esse item & alterum: magisq; suscipere & minus, nec ubique tamen. Qualitatis esse proprium, simile ac dissimile. Et cum singularia in qualitatibus sint, unde quales appellamur, genera ipsa interdū ad aliquid esse, nec absurdum tamē, ut duobus idem generibus adscribatur. Reliqua in vnum quasi fasciculum prædicamenta colliguntur. Facere. n. & Pati contrariis offeruntur, quæ magis etiam, minusq; suscipiant. Iacere ipsum denominatur positionibus tantum quatuor, alia prorsus ut manifesta dissimulantur. Oppositis immoratur Aristoteles, quæ sint aut ad aliquid, aut contraria, aut quale habitus, et priuatio, aut quale dedicatio et abdicatio. Plurimum verō ut inuicem differant. Nam ad aliquid ipsum quod sunt oppositorum dici, aut quo alio pacto:

Contraria

Contraria non item, sed hoc ipsum contraria, quæ si eiusmodi sunt, ut
 necesse alterum sit esse, medio carere: alioqui non carere. sed mediis
 esse aliquiens nomen, aliquibus fieri, si extrema negaris. Privationem
 circa idem suapte natura versari, & habitum, nec enim alibi esse pri-
 vationem, quam ibi naturaliter habitus. aliudq; privationem, & ha-
 bitum, quam quod privatum fuisse, aut habere habitum dicitur, quam
 quam utrobique oppositio. Sic aliud esse dedicationem & abdicatio-
 nem, aliud quodcumque his subest, oppositionis tamen eundem modum.
 Non easdem esse privationis habitusq; oppositiones, quæ ad aliquid
 sunt, quoniam illæ nec alterius dicuntur, quod sunt, nec retro aguntur.
 Non item eadem, quæ contrariorum, nam nec necesse illa alterum in-
 esse, ut contrariis quibusdam, & inesse omnibus aliquando: quod
 nunquam his evenit contrariis, quæ medio vacent. Addit & illud, nō
 posse retrædi ad habitum privationem. Denique abesse à dedicatione
 abdicatōneq; quibus veri falsiq; necessitas insit, necessitas illa, in-
 quam, quæ nec contraria tangit, nec illa quæ ad aliquid, quamquam
 aliter id in contrariis, sed iunctim prolatis apparet. Postremò contræ-
 ria circa idem genus versari, quin potius aut esse in eodem genere, aut
 in generibus contrariis, aut ipsamet esse genera. Docet & illud uoca-
 bulum Prius, aut tempore dici, aut cum retro si agas, esse alterum nō
 probetur, aut ordine, aut dignitate, aut quoniam sit alteri causa. Vo-
 cabulum Simul, vel tempore, vel natura, sed circa causam: vel quoniam
 sub eodem genere sectione eadem contra partiaris. Sex esse Motus spe-
 cies, generationem, corruptionem, incrementum, decrementum, varia-
 tionem, loci mutationem. Motui quietem contrariam, corruptioni ge-
 nerationem, decremento incrementum: loci mutationi, mutationem
 alteram in contrarium locum. Variationi vel nihil, vel qualitatis pau-
 sam, vel qualitatis in contrarium mutationem. Quum illud habere,
 nunc ut ad habitum dispositionemq; referri, nunc ut ad quantū, nunc
 ut ad aliquod circa corpus, aut in corporis particula, nunc ut ad par-
 tem, nunc ut ad id quod in vase, nunc ut ad possessionem, nunc ad
 exemplum illud quo vxor virum, vir habere uxorem dicitur. Atque
 hæcenus in predicamentis.

29

CATEGORIARVM PRAEDICA-

MENTORVM'VE ARISTOTELIS LIBER,
diuo Seuerino Boethio interprete.

De æquiuocis, vniuocis, & denominatiuis.

C A P V T I.

EQVIVOCA dicuntur, quorum nomen solum commune est; secundum nomen uerò substantiæ ratio diuersa: ut animal, & homo, & quod dictum est. Horum. n. solum nomen commune est, secundum nomen uerò substantiæ ratio diuersa. Si. n. quis assignet quid sit eorum utrumque quo animal est; propriam assignabit utriusque rationem. Vniuoca uerò dicuntur, quorum nomen commune est, & secundum nomen eadem substantiæ ratio: ut animal & homo, atque bos. communi. n. nomine, horum utrumque animal nuncupatur, & est ratio substantiæ eadem. Si quis. n. assignet utriusque ratione, quid utrumque est quo animal est; eandem assignabit rationem. Denominatiua uerò dicuntur, quæcunque ab aliquo, † solo differentia casu, secundum nomen habent appellationem; ut à grammatica grammaticus, & à fortitudine fortis.

Definitio æquiuocorum.

Hic ratio pro definitione accipitur.

Definitio uniuocorum.

Definitio denominatiuarum.

† In græco codice non est, solo.

De complexis, & incomplexis. C A P. II.

EORVM quæ dicuntur, alia quidem secundum complexionem dicuntur, alia uerò sine complexione. Et ea igitur, quæ secundum complexionem dicuntur, sunt: ut homo currit, homo uincit. Ea uerò, quæ sine complexione dicuntur, sunt: ut homo, bos, currit, uincit. Eorum, quæ sunt; alia de subiecto aliquo dicuntur, in subiecto uerò nullo sunt, ut homo de subiecto quidem dicitur quodam homine, in subiecto uerò

Dici de subiecto, hic aliud non est, quam superius de inferiori prædicari.

cto uerò nullo est. Alia autem in subiecto quidem sunt, de subiecto autem nullo dicuntur. In subiecto uerò esse dico, quòd cùm in aliquo sit, non sicut quædam pars, impossibile est esse sine eo, in quo est: ut quædam grammatica in subiecto quidem est, in anima, de subiecto uerò nullo dicitur. Et hoc album in subiecto quidē est corpore. omnis enim color in corpore est. Alia uerò de subiecto dicuntur, & in subiecto sunt: ut scientia in subiecto quidem est, in anima: de subiecto uerò dicitur, ut de grammatica. Alia uerò neque in subiecto sunt, neque de subiecto aliquo dicuntur, ut quidam homo, & quidam equus. Nihil enim talium neque in subiecto est, neque de subiecto aliquo dicitur. Simpliciter autem quæ sunt indiuidua, & numero singularia; de subiecto nullo dicuntur: in subiecto autem nihil aliqua prohibet esse: quædam enim grammatica in subiecto est, at de subiecto nullo dicitur.

De regulis.

CAPVT III.

Regula I

QVANDO alterum de altero prædicatur ut de subiecto: quæcunque de eo, quod prædicatur, dicuntur; omnia etiam de subiecto dicuntur: Vt homo de homine quodam prædicatur, animal uero de homine; ergo & de quodam homine animal prædicabitur. quidam enim homo, & homo

Regula 2

mo est, & animal. Diuersorum generum & non subalternatim positorum, diuersæ sunt species, & differentie: ut animalis, & scientiæ. Animalis enim differentie sunt, gressibile, bipes, & uolatile, & aquatile. Scientiæ uerò nulla earum est: neque enim scientia à scientia differt, in eo quòd bipes est. Subalternorum uerò generum, nihil prohibet easdem esse differentias: superiora enim de iis, quæ sub ipsis sunt generibus, prædicantur: quare quæcunque differen-

† Al. cū specie, quod et in grecis codicibus legitur

tie

tiæ prædicati fuerint; eædem erunt etiam subiecti.

De decem prædicamentis generatim.

CAPVT IIII.

EORVM, quæ secundum nullam complexionem dicuntur, singulum, aut Substantiam significat, aut Quantitatē, aut qualitatem, aut ad Aliquid, aut Vbi, aut Quando, aut Situm esse, aut Habere, aut Agere, aut Pati. Est autem Substantia quidē, ut figuraliter dicatur, ut homo, equus. Quantitas autem, ut bicubitum, tricubitum. Qualitas, ut album, grammaticum. Ad aliquid, ut duplum, dimidium, maius. Vbi uerò, in foro, in Lycio. Quando autem, ut heri, superiore anno. Situm uerò esse, ut iacet, sedet. Habere autem, ut calceatum esse, armatum esse. Agere uerò, ut secare, urere. Pati, ut secari, uri. Singula igitur eorum, quæ dicta sunt, ipsa quidem secundum se in nulla affirmatione dicuntur, uel negatione. Horum autem ad seinuicem complexione, affirmatio, uel negatio fit. Videtur autem omnis affirmatio uel uera, uel falsa esse. eorum autem, quæ secundum nullam complexionem dicuntur, nullum neque uerum, neque falsum est: ut homo, album, currit, uincit.

Diuisa

Decem genera generalissima

Conclusa

De substantia.

CAPVT V.

SUBSTANTIA autem † quæ proprie, & principaliter, & maxime dicitur, est quæ neque de subiecto aliquo dicitur, neque in subiecto aliquo est: ut quidam homo, & quidam equus. Secundæ autem substantiæ dicuntur species, in quibus eæ (quæ principaliter substantiæ dicuntur) insunt, & eæ quidem, & harum specierum genera: ut quidam homo, in specie quidē est in homine, genus uerò speciei animal est.

† Legit graecus cod.

ὅτι αὐτὴ ἐστὶν ἡ οὐσιαστικὴ οὐσία. i. substantia autem est, definitio substantiæ primæ. definitio secundæ substantiæ.

Conclusio 1

mal est. secunda igitur hæ substantiæ dicuntur : ut est ho-
 mo, atque animal. Manifestum est autem ex ijs, quæ dicta
 sunt, quoniam eorum quæ de subiecto dicuntur, necesse est
 et nomen, et rationem de subiecto prædicari : ut homo de
 subiecto quodam homine dicitur, prædicatur etiam et no-
 men: hominem enim de quodam homine prædicabis, et ra-
 tio quoq; hominis de quodam homine prædicabitur. quid
 enim homo, et homo est, et animal rationale, mortale;
 quare et nomen, et ratio de subiecto prædicabitur. Eorū
 uerò, quæ in subiecto sunt, in plurimis quidem neq; nomen,
 neq; ratio prædicabitur de subiecto: in aliquibus autem no-
 men quidem nihil prohibet prædicari aliquando de subie-
 cto; rationem uerò impossibile est: ut album, cum in subie-
 cto sit corpore, prædicatur de subiecto (dicitur. n. corpus
 album) ratio uerò albi nūquam de corpore prædicabitur.
 Alia uerò omnia, aut de subiectis dicuntur primis substan-
 tijs, aut in subiectis eis sunt. Hoc autem manifestum ex ijs,
 quæ per singula proponuntur; ut animal de homine præ-
 dicatur, ergo et de quodam homine animal prædicabitur.
 Nam si de nullo quorundam hominum; neque omnino de ho-
 mine. Rursus color in corpore est, ergo et in quodam cor-
 pore. Nam si non in aliquo esset singulorum, nec omnino
 in corpore. quare alia omnia aut de subiectis primis dicun-
 tur substantijs, aut in subiectis eis sunt. Non ergo existen-
 tibus primis substantijs, impossibile est aliquid aliorum esse.
 † § Omnia enim alia aut prædicantur de eis, aut in subie-
 ctis eis sunt: quare non existentibus primis substantijs, im-
 possibile est aliorū aliquid esse. § Secundarum uerò substan-
 tiarum, magis substantia est species, quàm genus. Propin-
 quior enim est primæ substantiæ: si quis. n. assignet primam
 substantiam

Corollarium.
 Non legun-
 tur hæc in
 grecis codi-
 cibus. uno ser-
 te antiquo
 excepto.
 Conclusio 2

substantiam quid est, eidentius, & cōuenientius assignabit speciem, quā genus assignans: ut hominem quēdam manifestius assignabit, hominem, quā animal assignans. Illud enim propriū magis cuiusdam hominis, hoc autem cōmunis. Et cum quādam arborem assignauerit, manifestius assignabit assignando arborem, quā plantā. Amplius, Primae substantiae ideo quod alijs omnibus subiiciuntur, & omnia alia uel de ipsis praedicantur, uel in ipsis sunt; propter hoc maxime substantiae primae dicuntur. Quemadmodum autē primae substantiae ad alia omnia se habent, sic & species ad genus se habet. Subijcitur enim species generi, genera enim de speciebus praedicantur: species autē cum generibus non conuertuntur. Quare et ex his species genere magis substantia est. Ipsarū uerō species ceterum, quaecūq; non sunt genera, nihil magis alterum altero substantia est. Nihil enim familiarius assignabis de quodam homine, hominem assignādo, quā de quodā equo, equum. Similiter autem & in primis substantijs, nihil magis alterum altero substantia est. Nihil enim magis quidā homo substantia est, quā quidā bos. Merito t̄ autē post primas substantias, sola aliorum omnium species, & genera secundae substantiae dicuntur: sola enim haec, eorum quae praedicantur, primam substantiam indicant. Quendam enim hominē, si quis assignauerit quid est, speciem quidē, quā genus; assignando familiarius demonstrabit: & manifestius faciet, hominē assignando, quā animal. Aliorum uerō omnium quicquid assignauerit quis, assignabit extraneae, uelut album, aut currit, aut aliud quodcūq; talium assignans: quare merito haec solae aliorum secundae substantiae dicuntur. Amplius, Primae substantiae eo q̄ alijs omnibus subi-

† Legunt
aliq. manife-
stum quod
est.

Conclusio 3

Conclusio 4

† Al. igitur.
Conclusio 5

cluantur, & omnia alia de illis prædicatur, uel in ipsis sunt, propriissima substantiæ dicuntur. Sicut autem primæ substantiæ ad alia omnia se habent; ita genera, & species primarum substantiarum ad reliqua omnia se habent: de his enim reliqua omnia prædicantur: quendā enim hominem dices grammaticum esse: ergo & hominem, & animal grammaticum dices. Simuliter autem & in alijs. Commune autem omni substantiæ, est in subiecto non esse. Prima nanq; substantia, nec in subiecto est, nec de subiecto aliquo dicitur. Secundarum uerò substantiarum constat quidem etiam, sic; quia nulla est in subiecto. Homo enim de subiecto quidem quodam homine dicitur; in subiecto uerò nullo est, neq; enim in quodā homine homo est: similiter autem & animal de subiecto quidem dicitur quodam homine; nō etiam est animal in quodam homine. Amplius, eorum, quæ in subiecto sunt, nomen quidem de subiecto aliquando nihil prohibet prædicari, rationem uerò impossibile est: secundarum uerò substantiarum de subiecto ratio prædicatur, & nomen: rationem autem hominis de quodam homine prædicabis: et animalis similiter. Quare nō erit eorum substantia, quæ sunt in subiecto. Non est autē proprium substantiæ hoc, sed & differentia eorum est, quæ non sunt in subiecto. Bipes enim, et gressibile de subiecto quidem quodam homine dicitur; in subiecto uerò nullo est: neq; enim in homine est bipes, neq; gressibile: ratio quoq; differentiæ de illo prædicatur, de quocunq; ipsa differentia dicitur. Velut si gressibile de homine prædicatur, & ratio gressibilis de homine prædicabitur: est enim homo gressibilis. Non uos uerò conturbent substantiarum partes, quæ ita sunt in toto, quasi in subiecto sint; ne forte cogamur

Comm. 1

Dubium.

gamur eas non esse substantias confiteri: non enim sic in subiecto esse dicebantur, quasi partes essent. Inest autem substantijs, & differentijs omnia uniuocè prædicari.

Com mu. 2

Omnia enim, quæ ab his prædicata sumuntur, aut de indiuiduis prædicantur, aut de speciebus. à prima nanque substantia nulla est prædicatio: de nullo enim subiecto dicitur: secundarum uerò substantiarum species quidem de indiuiduo prædicatur, genus uerò & de specie, & de indiuiduo. Similiter autè & differentiæ, & de speciebus, & de indiuiduis prædicantur: & rationem quoq; suscipiunt primæ substantiæ specierum, & generũ; & species generis. Quæcunq; enim de prædicato dicuntur, eadem et de subiecto dicuntur. Similiter autem ratione differentiarum suscipiunt species, & indiuidua. Vniuoca autè sunt, quorum & nomen commune est, & ratio eadem: quare omnia quæ à substantijs, et differentijs sunt; uniuocè prædicantur. Omnis autem substantia uidetur hoc aliquid significare: & in primis igitur substantijs indubitabile, & uerum est, quoniam hoc aliquid significant: Indiuiduum enim, & unum numero est, quod significatur. In secundis uerò substantijs uidetur quidem similiter propter appellationis figuram hoc aliquid significare, quãdo quis dixerit hominem, uel animal: non tamen uerum est, sed magis quale aliquid significant: neq; enim unum est quod subiectum est, quemadmodum primæ substantiæ; sed de pluribus homo dicitur, & animal. Non autem simpliciter quale quid significat, quemadmodum album (nihil enim aliud significat album, quàm qualitatem) at species, & genus circa substantiam qualitatem determinant, qualè enim quãdam substantiam significant: plus autè in genere determi-

Commu. 3

Comm. 4

Comm. 5

Quòd quan-
titati nihil
sit contra-
riū, fufius
uidebitur
in prædica-
mento quā-
titatis.
Nullum nul-
li est cōtra-
rium. due
negationes
negant, &
tantum est,
ac fi dica-
tur, nullum
alii cuili-
bet est con-
trarium.

Comm. 6

natio fit, quā in specie: dicens. n. animal, plus complecti-
tur, quā qui hominem. Inest autem substantijs nihil il-
lis esse contrarium. primæ enim substantiæ quid erit con-
trarium: ut cuidam homini, uel cuidam animali, nihil est
contrariū. At uerò nec homini, nec animali aliquid est con-
trarium. Non est autem hoc substantiæ proprium; sed
etiā multorum aliorum, ut quantitati: bicubito enim, uel
tricubito nihil est contrarium, at uerò nec decem, nec ali-
cui talium: nisi forte quis multum pauco dicat esse contra-
rium, uel magnum paruo. Determinatorum uerò quanto-
rum nullum nulli est contrarium. Videtur autem substan-
tia non suscipere magis & minus. Dico autem non, quo-
niam substantia non est à substantia magis & minus sub-
stantia (hoc. n. dictum est, quoniam est) sed quoniam unaquæ
que substantia hoc ipsum quod est, non dicitur magis &
minus: ut si est hæc substantia, homo; non erit magis &
minus homo, nec ipse à seipso, nec alter ab altero; non. n.
est alter altero magis homo, sicut est album alterum alte-
ro magis album, & alterum altero magis bonum, sed &
ipsum à se magis & minus dicitur: ut corpus cum sit al-
bum, magis, nunc album esse dicetur, quā prius: & cum
calidum sit; magis & minus calidum dicitur. Substantia
uerò non dicitur magis neque minus: nihil enim homo ma-
gis nunc homo, quā prius dicitur: neq; aliorum quicquā
quæ substantiæ sunt. quapropter non recipiet substantia
magis & minus. Maxime uerò proprium substantiæ es-
se uidetur, cum unum & idem numero sit, contrario-
rum susceptiuum esse: ut in alijs quidem non habet quis-
quam quod proferat, quæcunque non sunt substantiæ, quod
cum sit unum numero, susceptibile contrariorum sit:
uelut

uelut color, qui est unus, & idem numero, non dicitur al- † est alij le-
 bus & niger: neque eadem actio, & una numero, praua, gunt.
 & studiosa. similiter autem et in alijs, quaecunq; nō sunt
 substantiae. Substantia uerò, cū unum, & idem numero
 sit, capax contrariorum est: ut quidam homo, cum unus,
 & idem sit, aliquando quidem albus, aliquando sit niger,
 & calidus, & frigidus, & prauus, & studiosus: in alijs
 autem nullis, aliquid tale uidetur. Nisi quis forsitan in- Obiectio
 stet, dicens orationem, & opinionem contrariorum esse su-
 sceptibilia: eadem enim oratio uera, & falsa uidetur esse:
 ueluti, si uera sit oratio, sedere quendā; eo surgente ip-
 sa eadem falsa erit. similiter autē & de opinione, si quis
 enim uerū putet aliquem sedere; surgente eo falsò putabit
 eandem, de eodem opinionem habens. Sed & si quis hoc sci-
 sci fiat, tamen modo differt: nam ea, quae in substantijs
 sunt, ipsa quidē mutata susceptibilia sunt contrariorum.
 Frigidum enim ex calido factū mutatū est (alteratum e-
 nim est) & nigrū ex albo, & studiosum ex prauo: simili-
 ter autem & in alijs unūquodq; eorū mutationem susci-
 piens, susceptibile contrariorum est. Oratio nanq;, & o-
 pinio, ipsa quidem immobilia omnino perseverāt: cum ue-
 rò res mouetur, contraria circa ipsam fiunt. Oratio nanq;
 eius, quod sedeat aliquis, permanet eadem, cū uerò res
 mota sit; aliquando quidem uera, aliquando autē falsa di-
 citur. Similiter autem est in opinione, quapropter saltem
 hoc modo, proprium substantiae est, ut secundum mutatio-
 nem sui ipsius susceptibilis sit contrariorū. Si quis autem
 recipiat etiam haec, orationem, & opinionē susceptibilia
 esse contrariorum; non est hoc uerū. Oratio nanq;, & opi-
 nio non in eo quod ipsa aliquid recipiant, contrariorum,

susceptibilia esse dicuntur, sed eo quod circa alterum alia qua passio facta sit. nam in eo quod res est, aut non est, in eo etiam oratio uera, uel falsa esse dicitur; nō in eo quod ipsa susceptibilis sit contrariorum. Simpliciter enim à nullo, neq; oratio, neq; opinio mouetur: quapropter non erūt susceptibilia contrariorum, cum nulla contrarij sit passio in eis facta: uerum substantia in eo quod ipsa contraria recipiat, in hoc susceptibilis esse contrariorum dicitur: languorem enim, & sanitatem suscipit, & candorem, & nigredinem. & unumquodq; talium, ipsa suscipiendo, contrariorum susceptibilis esse dicitur. Quare proprium erit substantiæ hoc, cum unum, & idem numero sit, secundum sui ipsius mutationem, susceptibilem contrariorum esse. De substantia quidem hæc dicta sunt.

De quantitate.

CAP. VI.

Diuisio
quantitatis
prima.

QUANTITATIS autem, aliud est continuū, aliud est discretum: & aliud quidem ex habentibus positionem ad se inuicem in ipsis, partibus constat: aliud autē ex non habentibus positionem. Est autem discreta quantitas, ut numerus & oratio: continua uerò, ut linea, superficies, corpus. amplius autem præter hæc tēpus, & locus. Partium etenim numeri nullus est communis terminus, ad quē copulantur partes eius. ut quinque si sunt denarij partes, ad nullum terminum communem copulantur quinq; & quinq; sed semper discreta sunt: & tria, & septem ad nullum communem terminum copulantur. Neq; omnino habeas in numero communem terminum partium accipere, sed semper discretæ & separatæ sunt: quapropter numerus quidem discretorum est. Similiter autem & oratio

tio discretorum est. Quod etenim quantitas est oratio, manifestum est: mensuratur enim syllaba breui, & longa. Dico autem cum uoce orationem factam: ad nullum enim cōem terminum particulae eius copulantur, non enim est cōmunis terminus, ad quem syllabae copulentur; sed unaquaeque diuisa est, ipsa secundum seipsam. Linea uero continuū est: est enim sumere cōem terminum, ad quem partes eius copulantur, id est, punctū: & superficiei, lineam. Plani namque partes ad aliquem cōem terminum copulantur. Similiter autem & in corpore habest sumere communem terminum, lineam, uel superficiē, ad quam corporis partes copulantur. Est autem talium et Tempus, & Locus: praesens enim tēpus, copulatur ad praeteritum, & ad futurum. Rursus locus continuorum est: locum enim quaedam partes corporis obtinet, quae ad cōmunem terminum copulantur, ergo & loci partes, quae obtinent singulas corporis partes, ad eundem cōem terminum copulantur, ad quem & corporis partes: quapropter cōtinuus erit et locus. Ad unum enim cōmunem terminum eius partes copulantur. Amplius autē: Alia quidē constant ex partibus, quae in eis sunt, positionem habentibus ad seinuicem: alia autē ex non habentibus positionē. ut lineae quidē partes positionem habēt ad seinuicem: singulū namque eorum situm est alicubi, & habes unde sumas, & assignes ubi unum quodque sitū est in plano, & ad quam partem reliquorum copulatur. similiter autē & partes plani positionem habent aliquam: similiter namque assignetur unumquodque ubi iacet, & quae copulantur ad seinuicem: sed & soliditatis quoque. similiter & loci. In numero autem non positis quisquam ostendere, quemadmodum partes eius positio-

† Legunt
alijs: sumere
& assignare.
Locus à superficie uero
differt, uide Arist. in
4. Physi.

Diuisio
quantitatis
secunda.

Ad positionem tria requiruntur,
ordo partium, permanetia,
& continua-

tio ad ali-
quem ter-
minum cō-
manem.

† Al. omni-
no.

† Al. nulla
enim rema-
nere par-
tium.

† Al. ratio-
nem ad se
inuicē par-
tibus.

Conclusio

Comm. 1

Instantia 1

nem aliquam habent ad seinuicem, aut ubi iacent, aut quæ partes ad seinuicem connectuntur: neq; ea, quæ temporis sunt, nihil enim permanēt partes temporis. Quod autem non est permanens, quomodo positionem aliquam habebit? Sed magis ordinem quendam particularum dices habere, quòd aliud quidem prius sit temporis, aliud uerò posterius. Sed & de numero similiter, eo quòd prius numeratur unus, quàm duo; & duo quàm tria: & sic habebunt aliquem ordinem, positionem uerò non † multum accipies. Sed & oratio similiter: † nihil enim permanent partes eius: sed dictum est, & non potest hoc amplius assumi. Quapropter non erit nulla positio partium eius, siquidem nihil permanent. Igitur alia ex habentibus † positionem partibus constant, alia ex non habentibus positionem. Proprie autem quanta dicuntur, quæ dicta sunt: alia uerò omnia secundum accidens. Ad hæc enim aspicientes, & alia dicimus quanta: ut multum dicitur album: eo quòd superficies multa sit: & actio longa, eo quòd tempus multum sit, & motus multus. Neq; enim horum singulum, per se quantum dicitur: ut si quis assignet quanta actio est; tempore definiet annuam, uel sic aliquo modo assignans: & album, quantum quid sit assignans, superficie definiet: quanta enim fuerit superficies, tantum album esse dicet. Quare sola proprie, et secundum seipsa disūtur quanta, quæ dicta sunt: aliorum uerò nihil per se: sed si fortè, per accidens. Amplius: Quantitati uerò, nihil est contrarium. In definitis enim manifestum est, quoniam nihil est contrarium: ut bicubito, uel tricubito, uel superficiei, uel alicui talium: nihil enim illis est contrarium. Nisi quis fortè dicat multum paucio esse contrarium; uel magnum

magnum paruo. Horum autem nihil est quantitas, sed magis ad aliquid. Nihil. n. per seipsum magnum, uel paruum dicitur, sed eo quod ad alterum refertur: ut mons quidem paruus dicitur, milium, uerò magnum; eo quod hoc iis quæ sunt sui generis, maius sit: illud, iis, quæ sui sunt generis, minus: ergo, ad aliud est eorum relatio. Nam si per seipsum magnum, uel paruum diceretur, nunquam mons quidem aliquando paruus, milium uerò magnum diceretur. Rursus, in uico quidem plures homines esse dicimus, Athenis uerò paucos, cum sint illis multo plures: & in domo quidem multos, in theatro uerò paucos, cum sint plures.

Amplius: Bicubitum, & tricubitum, & unumquodque talium quantitatem significat: magnum uerò uel paruum non significat quantitatem, sed magis ad aliquid; quoniam ad aliud consideratur magnum & paruum: quare manifestum est, quoniam hæc ad aliquid dicuntur. Amplius: Siue aliquis ponat quantitates esse hæc, siue non ponat, nihil illis contrarium est: quod enim non potest sumi per seipsum, sed ad solam alterius relationem refertur, quomodo huic aliquid erit contrarium? Amplius: Si sunt magnum, & paruum contraria, contingit enim simul contraria suscipere, & ea ipsa contraria, contingit enim simul idem paruum esse, & magnum: est enim ad hoc quidem paruum, ad aliud uerò ipsum magnum: quare idem & paruum & magnum eodem tempore esse contingit, quare simul contraria suscipit: sed nihil est quod uideatur simul contraria suscipere posse. Vt in substantia quidem, susceptibilis enim contrariorum esse uidetur: sed nullus simul sanus est, & æger: neq; albus, & niger est simul: nihilq; aliud simul contraria suspiciet. Et eadem st-

† Addunt
aliqui anti
qui cod. als
quando.

bijpsis

bijpsis continget esse contraria: nam si est magnum paruo contrarium, ipsum autem idem simul est magnum, & paruum; ipsum sibi erit contrarium: sed impossibile est aliquid sibiipsi esse contrarium. non est igitur magnum paruo contrarium, neq; multum pauco: quare uel si non ad aliquid hæc quis dicat, sed quantitatis, nihil contrariū

Instantia 2 habebunt. Maxime autem circa locum esse uidetur contrarietas quantitatis: sursum enim ei, quod est deorsum, contrarium ponunt, locum qui in medio est deorsum dicentes, eo quod plurima distantia est medietatis ad mundi terminos. Videntur & aliorum contrariorum ab his afferre definitionem: quæ enim plurimum à seinuicem

Comm. 2 distant sub eodem genere, contraria esse definiunt. Non uidetur autem quantitas suscipere magis & minus, ut bicubitum: neque enim aliud est alio magis bicubitum: neque in numero, ut tria quàm quinque nihil magis dicuntur, uel quinque magis quàm tria: nec tempus aliud magis & minus dicitur tempus: nec in ullo eorum, quæ dicta sunt, omnino magis & minus dicitur: quare quantitas non suscipit magis & minus. Proprium autem maxime quan-

Comm. 3 titatis est, quod æquale, & inæquale dicitur. Singula quæque enim earum, quæ dictæ sunt quantitatum, æqualis, & inæqualis dicitur: ut corpus, æquale & inæquale dicitur: & numerus, & tempus, æquale, & inæquale: & oratio, æqualis, & inæqualis: similiter autem & in alijs, quæ dicta sunt, unumquodque æquale & inæquale dicitur. In cæteris uero, quæ quantitates non sunt, non multum uidebitur æquale, & inæquale dici: ut dispositio æqualis, & inæqualis non multum dicitur: sed magis similis, & dissimilis. & album æquale, & inæquale non multum dicitur,

citur, sed simile, uel dissimile. Quare quantitatis maxime sit proprium, æquale & inæquale dici.

De ad aliquid.

CAPVT VII.

AD aliquid uerò talia dicuntur, quæcunque hoc ipsum quod sunt, aliorum esse dicuntur, uel quomodolibet aliter ad aliud. Ut maius hoc ipsum quod est altero dicitur, aliquo enim maius dicitur: & duplum alterius dicitur hoc ipsum quod est: alicuius enim duplum dicitur: similiter autem & alia quæcunque huiusmodi sunt. At uerò sunt etiam & hæc ad aliquid, ut habitus, dispositio, scientia, sensus, & positio. Hæc enim omnia, quæ dicta sunt, hæc ipsa quæ sunt, aliorum esse dicuntur, uel quomodolibet aliter ad aliud, & non ad aliud quiddam. Habitus enim alicuius habitus esse dicitur, & scientia alicuius scientia, & positio alicuius positio, & alia quidem similiter. Ad aliquid igitur sunt, quæcunq; hoc ipsum quod sunt, aliorum esse dicuntur, uel quomodolibet aliter ad aliud: ut mons magnus dicitur ad alium montem (magnum enim ad aliquid dicitur) & simile alicui simile, & cetera talia similiter ad aliquid dicuntur. Sunt autem & accubitus, & statio, & sessio positiones quædam, positiones uerò ad aliquid sunt: iacere autem, & stare, uel sedere, ipsa quidem non sunt positiones, denominatiue uerò dicuntur ab ijs (quæ dictæ sunt) positionibus. Inest autem contrarietas in ijs, quæ sunt ad aliquid: ut uirtus uitio contrarium, cum sit utrumque eorum ad aliquid: & scientia ignorantie. Non autem omnibus ijs, quæ sunt ad aliquid, † insunt contraria: duplo enim nihil est contrarium, neque dimidio, neque ulli talium. Videntur autem magis & minus

Definitio 2

Definitio 3

Comm. 1

† legunt a-
ly. inest con-
trarietas.

Comm. 2

ea,

ea, quæ ad aliquid sunt, suscipere. Simile enim, & dissimile magis & minus dicitur: & æquale, & inæquale magis & minus dicitur; cum utrumque sit ad aliquid. Simile enim alicui simile dicitur, & inæquale alicui inæquale. Non autem omnia, quæ sunt ad aliquid, suscipiunt magis & minus: duplum enim non dicitur magis & minus duplum, nec aliquid talium. Omnia autem, quæ sunt ad aliquid, ad conuertentiam dicuntur. Ut seruus, domini seruus: & dominus, serui dominus esse dicitur: & duplum, dimidij duplum: & dimidium, dupli dimidium: & maius, minore maius: & minus, minore minus. similiter autem & in alijs. Sed casu aliquoties differunt secundum locutionem: ut disciplina, disciplinati disciplina dicitur: & disciplinatum, disciplina disciplinatum: & sensus, sensibilis sensus: & sensibile sensu sensibile. At uero aliquoties non uidebitur conuerti, nisi conuenienter ad quod dicitur assignetur. Sed peccet is qui assignet, ut ala, si assignetur auis, non conuertitur, ut sit auis ala: nõ enim prius conuenienter assignatum est ala auis. neque enim in eo quod auis est, ala auis dicitur, sed in eo quod alata est: multorum enim & aliorum ala sunt, quæ non sunt aues. Quare si assignetur conuenienter, & conuertitur: ut ala, alati ala est: & alatum ala alatum. Aliquoties autem forte & nomen fingere necesse erit, si non fuerit nomen impositum, ad quod conuenienter assignetur; ut remus si assignetur nauis, non est assignatio cõueniens. neque enim in eo quod nauis est, in eo eius remus dicitur. sunt enim naues quarum remi non sunt: quare non conuertitur. nauis enim non dicitur remi nauis. Sed forte conuenientior assignatio erit, si sic quodammodo assignetur: remus,

mus remitæ rei remus est, aut quomodocunque aliter: nomen enim non est positum. Conuertitur autem si conuenienter assignetur: remitum enim remo remitum est. Si militer autem & in aliis, ut caput conuenientius assignabitur capitati caput, quàm si animalis assignetur; neque enim in eo quòd est animal, caput habet: multa enim animalia sunt capita non habentia. Sic autem fortasse facillimè quis sumet, quibus posita non sint nomina: si ab iis quæ prima sunt, & iis, ad quæ conuertuntur, nomina ponuntur: ut in iis, quæ prædicta sunt; ab ala alatum, à remo remitum. Omnia igitur, quæ ad aliquid dicuntur, si conuenienter assignentur, ad conuertentiam dicuntur: quoniam, si ad quodlibet aliud assignentur, & non ad id, ad quod dicuntur; non conuertuntur. Dico autem quoniam neque eorum, quæ indubitanter ad conuertentiam dicuntur, & nomina eis posita sunt, nihil conuertitur, si ad aliquid eorum, quæ sunt accidentia assignentur, & non ad id, ad quod dicuntur: ut seruus, si non domini assignetur, sed hominis, uel bipedis, uel cuiuscunque talium, non conuertitur: nanq; dici non potest, homo est serui homo, non enim conueniens est assignatio. Amplius: Si autem conuenienter assignetur ad id, ad quod dicitur, omnibus alijs sublatiis, quæcunque accidentia sunt, relicto solo illo, ad quod assignatum est conuenienter, semper ad ipsum dicetur: ut si seruus ad dominũ dicitur, circumscriptis omnibus, quæ accidentia sunt domino, ut esse bipedem, uel scientiæ susceptibilem, uel hominem; relicto uerò solo quòd dominus est, semper seruus ad ipsum dicetur; seruus enim domini seruus dicitur. Si autem non conuenienter ad id, ad quod dicitur, assignetur, circumscriptis omnibus alijs, relicto eo solo,

solo, ad quod assignatum est; non dicetur ad ipsum: assignetur enim seruus hominis, & ala auis, & circumferretur ab homine esse dominum, non iam seruus ad hominem dicitur: cum enim dominus non sit, neque seruus est. Similiter & de aue, si adimatur eam alatum esse: non enim amplius erit ala ad aliquid: cum enim non sit alatum, nec ala erit alicuius. Quare oportet assignari ad id, ad quod conuenienter dicitur: & si sit nomen positum, facilis erit assignatio: si autem non sit, fortasse necessarium erit nomen fingere: si autem sic assignetur, manifestum est quoniam

Commu. 4 omnia ad conuertentiam dicuntur. Videntur autem ad aliquid simul esse natura: & in plurimis quidem uerum est, in aliquibus uero non uerum. simul enim duplum, & dimidium sunt: & cum sit dimidium, duplum est: & cum sit dominus, seruus est: & cum sit seruus, dominus est. si similiter autem his, & alia. Simul autem hæc auferunt se inuicem: si enim non sit duplum, non erit dimidium: & si non sit dimidium, non erit duplum. Similiter autem & in

Conclusio 3 alijs, quæcunque talia sunt. Non autem in omnibus rebus uerum uidetur, esse simul natura. scibile enim scientia prius uidebitur esse: namque in pluribus subsistentibus rebus scientias accepimus, in paucis uero, uel nullo quis

Hippocrates Chius conatus est circuli quadraturam demonstrare: cuius demonstrationem affert *Georgius Vallas* ca. 8 lib. 2. suæ *Geometriæ* quam hoc perspicit, simul cum scibili scientiam esse factam. Amplius: Scibile sublatum simul aufert scientiam, scientia uero simul non aufert scibile. nam si scibile non sit, non erit scientia, nullius enim erat scientia: scientia uero si non sit, nihil prohibet esse scibile: ut circuli quadratura si est scibilis, scientia quidem eius nondum est, illa uero scibile est. Amplius: Animali quidem sublato non erit scientia: scibilium uero plurima esse contingit. Similiter

militer his sese habent ea, quæ de sensu sunt: sensibile enim prius, quàm sensus esse uidetur: sublatum enim sensibile simul aufert sensum: sensus uerò sensibile non simul aufert. sensus enim circa corpus, & in corpore sunt. sensibili autem sublato, aufertur & corpus, † sensibile enim corpus est: cùm autem corpus non sit, aufertur sensus: quare simul aufert sensibile, sensum. Sensus uerò sensibile non simul aufert: sublato enim animali, sensus quidem aufertur: † sensibile autem erit corpus, ut calidum, dulce, amarum, & omnia alia quæcunq; sunt sensibilia. Amplius: Sensus quidem simul cum sensitiuo fit, simul enim fit animal, & sensus, sensibile uerò ante animal, & sensum est: ignis enim, & aqua, & alia huiusmodi, ex quibus ipsum animal constat, antè sunt, quàm animal omnino sit, uel sensus: quare prius sensibile quàm sensus esse uidebitur. Habet autem dubitationem, utrum nulla substantia ad aliquid dicatur; quemadmodum uidetur: † an hoc contingat secundum quasdam secundas substantias. Nam in primis substantijs uerum est: non neq; totæ, neq; partes primarum substantiarum dicuntur ad aliquid: nam quidam homo, non dicitur alicuius quidam homo: neq; quidã bos, alicuius quidam bos. Similiter autem & partes: quædam enim manus, dicitur non alicuius quædam manus, sed alicuius manus: & quoddã caput, non dicitur alicuius quoddam caput, sed alicuius caput. Similiter autem & in secundis substantijs, atq; hoc quidem in pluribus: ut homo, non dicitur alicuius homo: nec bos, alicuius bos; nec lignum, alicuius lignum: sed alicuius possessio dicitur. In huiusmodi ergo manifestum est, quoniam non sunt ad aliquid. In aliquibus uerò secundis substantijs, habet aliquam dubi-

† Leg. al. sensibilibium enim et corpus est.

† Al. sensibile autè nõ, ut calidis.

Dubium.

† Al. si hoc &c.

dubi-

dubitationem : ut caput, alicuius caput dicitur : & manus alicuius dicitur manus : & singula huiusmodi . quare hæc
Definitio 2 fortasse ad aliud esse uidebuntur . Si igitur sufficiēter eorum, quæ sunt ad aliquid, definitio assignata est ; aut nimis difficile, aut impossibile est ostendere, quod nulla substantia eorum, quæ sunt ad aliquid, dicitur . Si autem non sufficiēter, sed sunt ad aliquid, quibus hoc ipsum est esse, ad aliquid quodam modo se habere ; fortasse aliquid contra ista dicetur . Prior uerò definitio sequitur quidem omnia ea, quæ sunt ad aliquid ; non tamen hoc eis est esse, quod sunt ad aliquid, quod ea ipsa quæ sunt, aliorum dicuntur . Ex his ergo manifestum est, quod si quis aliquod eorum, quæ sunt ad aliquid, definitè sciet ; & illud, ad quod dicitur, definitè sciturus est . Palàm itaq ; & ex his est : si enim nouit aliquis quiddam, quod ad aliquid est (est autem esse ips, quæ ad aliquid sunt, idem ac ad aliquid aliquo modo se habere) & illud nouit, ad quod hoc aliquo modo se habet . Si enim non nouit omnino ad quod hoc aliquo modo se habet ; neq ; si ad aliquid hoc aliquo modo se habet, noscet . Sed in singulis palàm hoc est, ut si quid nouit quis definitè, quia duplum est, & cuius duplum est ; mox definitè nouit : si uerò nullius definatorum nouit ipsum duplum esse ; neque si sit duplum omnino nouit . Similiter autem & hoc aliquid si nouit quis quod melius est definitè ; & quo melius est, statim definitè necessarium est nosse . Propter hæc, non indefinitè sciet, quia hoc est peiore melius . suspicio enim hæc est, non scientia : nō enim sciuit exactè, quod est peiore melius : si enim sic accidit, nihil est deterius ipso . Quapropter palàm est, quia necessarium est, si nouerit quis aliquod relatiuorum definitè ;
 & id,

Et id, ad quod dicitur, definitè nosse. Caput uerò, et manus, et eorum singula, quæ substantiæ sunt, ea ipsa quæ sunt, sciri definitè possunt: ad quod uerò dicantur, non est necessarium scire. cuius enim hoc caput, uel cuius hæc manus sit, non est scire definitè: quare non erunt hæc ad aliquid. Si uerò non sunt hæc eorum, quæ sunt ad aliquid, uerum erit dicere, quia nulla substantia aliquid eorum est, quæ sunt ad aliquid. Fortasse autem difficile sit de huiusmodi rebus confidenter declarare, nisi id sæpe pertractatū sit: dubitasse autem de horum unoquoque non est inutile.

De qualitate.

CAP. VIII.

QUALITATEM uerò dico, secundum quam quales quidem esse dicuntur. Est autem qualitas eorum, quæ multipliciter dicuntur. Et una quidem species qualitatis, habitus, et dispositio dicantur. Differt autem habitus à dispositione, quod † permanentior, et diuturnior est. Tales uerò sunt scientiæ, et uirtutes. Scientia enim uidetur esse permanentium, et † eorum, quæ difficile moueantur, si quis uel mediocriter sumat scientiam: nisi grandis permutatio facta sit, uel ab ægritudine, uel ab aliquo huiusmodi. Similiter autem et uirtus, ut iustitia, et castitas, et singula talium, non uidentur posse moueri, neque facile permutari. Dispositiones uerò dicuntur, quæ sunt facile mobiles, et citò permutabiles: ut calor, et frigiditas, et ægritudo, et sanitas, et quæcunque alia huiusmodi: afficitur enim quodammodo secundum eas homo, citò autem permutatur, et ex calido frigidus fit, et ex sanitate in ægritudinem transit. Similiter autem et in alijs, nisi fortè quæ earum

Prima qualitatis spēs.

Habitus.

Dispositio.

† Al. multò permanentior.

† Al. diuturnorum.

D contingit

† Al. quispia
† Al. quispia
fortasse.

Qui enim
retinent ha-
bitum. lite-
ra Græca
paulo aliter
nunc habet,
ut ex notis
agnoscitur.

Secunda qua-
litatis spēs.
Naturalis
potētia, aut
impotētia.

Tertia qua-
litatis spēs.
† Al. vel.

contingit per temporis longitudinem in naturam cuiusque transferri, & immobilis, uel difficile mobilis existens; quam quilibet habitum uocet. Manifestum est autem, quoniam hæc uolunt habitus dicere, quæ sunt diuturniora, uel difficile mobilia: namque in disciplinis non multum retinentes, sed facile mobiles, non dicuntur habitum habere, quamuis sint ad disciplinam peius, meliusue dispositi: quare differt habitus à dispositione, quod hæc quidē facile mobilis sit; ille uerò diuturnior, & difficilius mobilis. Sunt autem habitus, & dispositiones: dispositiones uerò non necesse est habitus esse. qui enim retinent habitum; & quodammodo dispositi sunt ad ea, quæ habent, uel peius, uel melius: qui autem dispositi sunt; non omnino retinent habitum. Aliud uerò genus qualitatis est, secundum quod pugillatores, uel cursores, uel salubres, uel insalubres dicimus: & simpliciter quæcunque secundum potentiam naturalem, uel impotentiam dicuntur. Non enim quoniam sunt dispositi aliquo modo, unumquodque huiusmodi dicitur; sed quod habent naturalem potentiam, uel impotentiam facile quidem facere, uel nihil pati: ut pugillatores, uel cursores dicuntur, non quod sint dispositi aliquo modo, sed quod habeant potentiam naturalem hoc facile faciendi. Salubres uerò dicuntur, eo quod habeant potentiam naturalem ut nihil à quibuslibet accidentibus facile patiantur, insalubres uerò quod impotentiam habeant naturalem nihil facile ab accidentibus patiendi. Similiter his, durum, et molle se habent: durum enim dicitur, quod habeat potentiam non facile secari; molle uerò quod eiusdem ipsius habeat impotentiam. Tertia uerò species qualitatis est, passibiles qualitates, & passionēs. Sunt autem huiusmodi ut dulcedo, & amar-

& amaritudo, & austeritas, & omnia his cognata, am-
 plius, & calor, & frigus, & albedo, & nigredo. Et quo-
 niam igitur hae qualitates sunt, manifestum est: quaecunque
 enim has susceperint, qualia dicuntur secundum ipsas; ut
 mel, quoniam dulcedinem suscipit, dicitur dulce, & cor-
 pus album, quoniam albedinem suscipit. Similiter autem
 & in cæteris. Passibiles uero qualitates dicuntur, non
 quod ea, quæ illas susceperint qualitates, aliquid patian-
 tur, neque enim mel, quoniam aliquid passum sit, dicitur dul-
 ce, neque aliquid aliud huiusmodi: similiter autem his, &
 calor, & frigus passibiles qualitates dicuntur, non quod
 ea, quæ illas suscipiunt, aliquid passa sint; sed quoniam secun-
 dum sensus unaquæque dictarum qualitatum passionis esse
 actiua est, passibiles qualitates dicuntur. dulce enim passio-
 nem quandam secundum gustum efficit, & calor secundum
 tactum. Similiter autem & aliæ. Albedo autem, & nigre-
 do, & cæteri colores non eodem modo ijs, quæ dicta sunt,
 passibiles qualitates dicuntur, sed eo quod ipsæ ab aliqua
 passione innascuntur. Quoniam enim fiunt propter ali-
 quam passionem multæ colorum mutationes, manifestum
 est: erubescens enim aliquis, rubeus factus est: & timens,
 pallidus: & unumquodq; talium. quare etiam si quis na-
 tura aliquid talium accidentium, perturbationumue pas-
 sus est; similem colorem uerisimile est eum habere. Quæ
 enim affectio nunc in eo quod uerecundetur, circa corpus
 facta est; etiam secundum naturalem constitutionem ea-
 dem fiet affectio, ut & naturalis color similis sit: quæcun-
 que igitur talium accidentium ab aliquibus passionibus
 difficile mobilibus, & permanentibus principium sum-
 pserunt: passibiles qualitates dicuntur: siue enim secun-
 dum

Passio.
 Passibilis
 qualitas.

† Al. in cæte-
 ris se hæt.

dum naturalem constitutionem pallor fit, aut nigredo; qualitates dicuntur (quales enim secundum eas dicimur) siue propter ægritudinem longam, uel propter æstum aliquid tale contingit, uel nigredo, uel pallor, & non facile prætereunt, uel etiam in uita permanent, & passibiles qualitates istæ dicuntur: similiter enim quales secundum eas dicimur. Quæcunque uerò ex ijs, quæ facile soluuntur, & citò transeunt, fiunt; passionibus dicuntur; qualitates uerò minimè: non enim aliqui secundum ipsas dicuntur quales: neque enim, qui propter uerecundiam rubeus factus est, rubeus dicitur: neque, cui pallor propter timorem uenit, pallidus est, sed magis eo quòd aliquid passus est: quare passionibus quidem huiusmodi dicuntur, qualitates uerò minimè. Similiter autem his, & secundum animam passibiles qualitates, & passionibus dicuntur: quæcunque enim mox in nascendo ab aliquibus passionibus difficulter mobilibus fiunt, qualitates dicuntur & ipsæ; ut amentia, mentis alienatio, & ira, & alia huiusmodi: quales enim secundum eas dicuntur, id est, iracundi, atque amentes. Similiter autem & quæcunque alienationes non naturales: sed, quæ ab aliquibus alijs accidentibus factæ sunt difficilè prætereunt, & omnino immobiles; qualitates sunt etiam huiusmodi: quales enim & secundum eas dicuntur. Quæcunque uerò ab ijs, quæ facile, & citò prætereunt, fiunt; passionibus dicuntur: ut si quis contristatus, iracundior fiat. Non enim dicitur iracundus, qui huiusmodi passione iracundior est; sed magis quia aliquid passus: quare passionibus quidem huiusmodi dicuntur, qualitates uerò minimè. Quartum uerò genus qualitatis est figura, & circa unumquodque constans forma. Amplius autem ad hæc reſtitudo, & curui-

curvitas, & si quid aliud his simile est: secundum enim unumquodque eorum quale quid dicitur. Triangulum enim, uel quadrangulum esse, quale quid dicitur, & rectum, aut curuum, & secundum etiam formam unumquodque quale dicitur. Rarum uero, & spissum, & asperum, & leue putabuntur quidem quale quid significare: sed aliena huiusmodi putantur esse à diuisione, quæ circa qualitatem est: quandam enim positionem magis uidentur partium utrunque monstrare. Spissum enim dicitur, eo quod partes sibi ipsis propinquæ sint: rarum uero eo quod distent à seinuicem: & tene quidem, quod in rectitudinem aliquo modo partes iaceant: asperum uero quod hæc quidem superet, illa uero sit inferior. Et fortasse alius quicumque modus apparuerit qualitatis, sed ferè qui maximè dicuntur, hi sunt: qualitates itaque sunt, quæ dictæ sunt. Qualia uero sunt, quæ secundum has denominatiuè dicuntur, uel quomodolibet aliter ab his. In plurimis siquidem, & ferè in omnibus denominatiuè dicuntur: ut à candore candidus, & à grammatica grammaticus, & à iustitia iustus. Similiter & in alijs. In aliquibus uero, eo quod non sunt posita qualitati nomina, non contingit ea, quæ dicuntur, ab ijs denominatiuè dici: ut cursor, aut pugillator, qui secundum naturalem dicitur potentiam, à nulla qualitate denominatiuè dicitur: non enim posita sunt nomina potentijs, secundum quas isti quales dicuntur, sicuti disciplinæ, secundum quas pugiles, uel palestrici secundum dispositionem dicuntur. Pugillatoria enim, & palestra disciplina dicitur: quales uero ab his denominatiuè dicuntur, qui disponuntur. Aliquando autem & posito nomine non dicitur denominatiuè, quod secundum

Definitio
qualium.

eam quale dicitur, ut à uirtute studiosus: eo enim quòd uirtutem habeat, studiosus dicitur; sed non denominatiue à uirtute. Non autem in pluribus hoc tale est. Qualia ergo dicuntur, quæ denominatiue à dictis qualitatibus

Comma. 1 dicuntur, aut aliquo modo aliter ab eis. Inest autem & contrarietas secundum qualitatem: ut iustitiæ iniustitia contraria est, & albedo nigredini, & alia. Similiter autem & ea, quæ secundum eas qualia dicuntur: ut iniustum iusto, & album nigro. Non in omnibus autem hoc est: rubro enim, & pallido, aut huiusmodi coloribus, nihil est contrarium earum, quæ qualitates sunt. Amplius: Si contrarium alterum fuerit qualitas, & reliquum erit qualitas: hoc palàm est proponenti ex singulis alia prædicamenta. Nam si est iustitia iustitiæ contrarium, qualitas autem est iustitia; qualitas igitur & iniustitia: nullum enim aliorum prædicamentorum aptabitur iustitiæ, neque ad Aliquid, neque Vbi, nec omnino aliquid huiusmodi, nisi quale. Sic autem & in alijs, quæ secundum quales sunt

Regula.

Dispositio
minima

Comma. 2

contraria. Suscipiunt autem qualia magis & minus. Album enim magis & minus album altero albo dicitur, & iustum alterum altero magis uel minus. Sed & ipsa crementum suscipiunt: cum candidum nanque sit, contingit amplius candidum fieri; non tamen omnia, sed plura. Iustitia nanque, si dicatur magis & minus iustitia, potest quilibet ambigere; similiter autem & in alijs dispositionibus. Quidam enim dubitant de talibus: iustitiam nanque iustitia non multum aiunt magis & minus dici, nec sanitatem sanitate: minus autem habere alterum altero sanitatem aiunt, & iustitiam alterum minus altero habere dicitur: sic autem & grammaticam, & alias dispo-

Dubium 1

dispositiones : quare ea , quæ secundum eas dicuntur † , in
 dubitanter recipiunt magis & minus : grammaticior e-
 nim alter altero dicitur : et iustior , & sanior : sic autem
 & in alijs . Triangulum uerò , & quadrangulum non ui-
 dentur magis et minus suscipere , neq; aliqua aliarum fi-
 gurarum : quæ enim definitionem trianguli recipiunt , et
 circuli ; omnia similiter trianguli , uel circuli sunt : eorum
 autem , quæ non recipiunt rationem ipsam ; nihil magis al-
 terum altero dicitur : nihil enim quadratum magis , quàm
 parte altera longius , circulus est : neq; alterum enim re-
 cipit circuli rationem . Simpliciter autem si utraq; non
 recipiunt propositi rationem , non dicitur alterum alte-
 ro magis : non ergo omnia qualia recipiunt magis & mi-
 nus . Horum itaq; , quæ prædicta sunt , nihil est proprium
 qualitatis . Similia uerò , & dissimilia secundum solas di-
 cuntur qualitates . Simile enim , & dissimile alterum al-
 teri non est secundum aliud , nisi secundum id , quod quale
 est . Quare proprium est qualitatis secundum eam simile ,
 uel dissimile dici . At uerò non decet conturbari , ne quis
 nos dicat de qualitate propositionem facientes , multa eo-
 rum , quæ sunt ad aliquid , interposuisse . Habitus enim , et
 dispositiones eorum , quæ ad aliquid sunt , esse dicebamus .
 Penè enim in omnibus talibus † genera ad aliquid dicuntur ,
 nihil autem eorum , quæ sunt singularia : nam cum disci-
 plina genus sit , id ipsum quod est alterius dicitur : alicu-
 ius enim disciplina , disciplina dicitur : eorum uerò quæ
 singularia sunt , nihil ipsum quod est alterius dicitur , ut
 grammatica : nec musica , alicuius alterius musica . sed for-
 tè secundum genus , & hæc ad aliquid dicuntur : ut gram-
 matica alicuius dicitur disciplina , non alicuius gramma-

† Al. addit
qualia.A
B

Comm. 3

Dubium 2

† Al. Addit
qualitatib

tica, & musica, alicuius disciplina, non alicuius musica, quapropter quæ singularia quidem sunt, non sunt ad aliquid. Dicimur autem quales secundum singulorum singula, hæc enim & habemus: scientias enim dicimur, eo quod habemus singularum scientiarum aliquas. quare hæc erunt etiam qualitates, quæ singulares sunt, secundum quas aliquando & quales dicimur: hæc autem non sunt eorum, quæ sunt ad aliquid. Amplius. Si contingit idem ipsum, & quale, & ad aliquid esse: nihil est inconueniens in utrisque hoc generibus enumerari.

De actione & passione.

CAP. IX.

Comm. 1.

RECIPIT autem agere, & pati, & contrarietatem, & magis, & minus. Calefacere enim ei, quod est frigefacere, contrarium est: & calefieri ei, quod est frigefieri: & delectari ei, quod est contristari: quare suscipiunt contrarietatem. Et magis, & minus: est enim calefacere & magis, & minus: & calefieri magis, & minus: & tristari magis, & minus. Suscipiunt igitur magis, & minus, agere, & pati: & de his igitur hæc dicta sunt.

Comm. 2.

Dictum est autem & de eo, quod est situm esse, in ijs quæ sunt ad aliquid, quod denominatiue à positionibus dicitur. De reliquis uero, id est, Quando, & Vbi, & Habere, propterea quod manifesta sunt; nihil de his aliud dicitur, quam quæ in principio dicta sunt: quod habere qui dem significat calceatum esse, armatum esse; ubi uero, ut in Lycio, in foro: & alia quæcunque de his dicta sunt. Igitur de omnibus generibus, quæ proposuimus, sufficiunt dicta.

De oppositis.

CAP. X.

DE oppositis quoties solent opponi, dicendum est. Dicitur enim alterum alteri opponi quadrupliciter, aut ut ad aliquid: aut ut contraria: aut ut priuatio, & habitus: aut ut affirmatio, & negatio. Opponitur autem unumquodque istorum (ut sit figuratim dicere,) tanquam ad aliquid quidem, ut duplum dimidio: tanquam contraria, ut malum bono: tanquam autem secundum priuationem, & habitum, ut cæcitas, & uisio: tanquam uerò affirmatio, & negatio, ut sedet, non sedet. Quæcunque igitur ut aliquid opponuntur; ea ipsa, quæ sunt, oppositorum dicuntur, aut quomodolibet aliter ad ipsa: ut duplum dimidij, hoc ipsum quod est, alterius dicitur: alicuius enim duplum dicitur. & disciplina disciplinato, tanquam ei, quod est ad aliquid, opponitur; & dicitur disciplina ipsam quod est, disciplinati; & disciplinatum dicitur quod est oppositum ad disciplinam: disciplinatum enim aliquo dicitur; scilicet disciplina disciplinatum. Quæcunq; ergo opposita sunt tanquam ad aliquid, ea ipsa, quæ sunt, oppositorum, uel alio quolibet modo adinuicem dicuntur.

Definitio 1

Illæ uerò, quæ opponuntur ut contraria, ea ipsa quidem, quæ sunt, nullo modo ad seinuicem dicuntur; contraria uerò sibiinuicem dicuntur. Neq; enim bonum, mali dicitur bonum, sed contrarium: nec album nigri album, sed contrarium: quare differunt abinuicem hæc oppositiones.

Cōclusio

Quæcunq; uerò contrariorum talia sunt, in quibus nata sunt fieri, & de quibus prædicantur; necessarium sit alterum ipsorum inesse; horum nihil est medium. Quorum uero non est necessarium alterum inesse, horum omnino

Definitio 2

Definitio 3

omnino est aliquid medium: ut aegritudo, et sanitas in corpore animalis nata sunt fieri, & necessariam est alterum ipsorum inesse animalis corporis, uel aegritudinem, uel sanitatem. Et par quidem & impar de numero prædicantur: et necesse est horum alterum numero inesse, uel par, uel impar: & non est horum aliquod medium, neq; aegritudinis, & sanitatis, neq; imparis, atq; paris. Quorum autem non est necessarium alterum inesse, eorum est aliud quod medium: ut nigrum, & album in corpore nata sunt fieri, & non est necessarium alterum eorum inesse corpori: non enim omne corpus uel album, uel nigrum est. Sed & prauum, & studiosum prædicantur quidem de homine, & de alijs compluribus. non est autem necessarium alterum eorum inesse ijs, de quibus prædicantur: non enim omnia aut praua, aut studiosa sunt; sed est aliud eorum medium, ut albi, & nigri fuscum, & pallidum, & quicunq; alij colores: prauis uerò, & studiosis, quod neq; prauum, neq; studiosum est. In aliquibus igitur medijs posita sunt nomina: ut albi, & nigri fuscum, & pallidum; & quicunq; alij huiusmodi colores. In aliquibus uerò non est nomine facile medium assignare; utriusq; uerò extremorum negatione medium definitur: ut quod neq; bonum, neq; malum est, neq; iustum, neq; iniustum. Priuationo uerò, & habitus dicuntur quidem circa idem aliquid: ut uisio, & cæcitas circa oculum. Vniuersaliter autem dicere, est in quo natus est habitus fieri, circa hoc dicitur utrunq; eorum fieri. Priuari uerò tunc dicimus utrumquodq; habitus susceptibilem, quando is, in quo natus est inesse, uel quando illud natum est habere, nullo modo inest. Edentulum enim dicimus, non quod non habet dentes:

Definitio 4

tes: & cæcum, non quod non habet uisum; sed quod non habet, quando natum est habere. Aliqua enim ex necessitate neque dentes habent, neque uisum, sed non dicuntur edentula, neque cæca. Priuari uerò, & habere habitum, non est priuatio, & habitus. Habitus enim uisus est, priuatio uerò cæcitas. Habere autem uisum, non est uisus: nec cæcum esse, cæcitas. Priuatio enim quædam est cæcitas: cæcum uerò esse priuari, non priuatio est. Amplius: Si idem esset cæcitas, & cæcum esse, utraque de eodem prædicarentur, sed cæcus quidem dicitur homo, cæcitas uerò homo nullo modo dicitur. Opponi quidem etiam ista uidentur, priuari scilicet, & habere habitum, quemadmodum priuatio, & habitus: idem enim modus est oppositionis: nam sicut cæcitas uisui opponitur, sic cæcum esse, & uisum habere opponuntur. Non est autem neque hoc, quod sub affirmatione, & negatione est, affirmatio, & negatio: affirmatio nanque oratio affirmatiua est, & negatio, oratio negatiua: quod uerò sub affirmatione, & negatione est, nulla est oratio. † Dicuntur autem etiam hæc esse opposita adinuicem tanquam affirmatio, & negatio: nam & in his modus oppositionis idem est. Sicut enim affirmatio ad negationem opponitur (ut quod sedet, ei quod non sedet) sic & res quæ sub utroque est, opponitur; scilicet sedere aliquem, ad non sedere. Quoniam autem priuatio, & habitus non opponuntur ut ad aliquid, manifestum est. non enim dicitur idipsum quod est oppositorum: uisus enim non est cæcitatis uisus, nec ullo alio modo idipsum dicitur. Si militer autem neque cæcitas uisionis cæcitas dicitur; sed priuatio quidem uisionis dicitur; cæcitas uerò uisionis non dicitur, neque uisus cæcitatis. Amplius: ad aliquid omnia

Conclusio 2

Conclusio 3

† Addunt alii, sed res.

Conclusio 4

† Deest in aliquibus cod. neque uisus cæcitas.

ad con

ad conuertentiam dicuntur: quare si cæcitas eorū, quæ ad aliquid sunt, esset; utiq; & conuerteretur ad illud ad quod dicitur: sed non conuertitur: non enim dicitur uisus, cæcitatis uisus. Quoniam autem, neq; ut contraria opponuntur, quæ secundum priuationem & habitum dicuntur; ex his manifestum est: contrariorum enim, quorum nihil est medium, necesse est in quibus fieri nata sunt, aut de quibus prædicari, alterum ipsorum inesse semper. Eorum enim nihil medium erat, quorum alterum inesse susceptible necessarium erat, ut in languore, & sanitate, & impari, atq; pari. Quorum uero aliquid medium est, nunquam necesse est omni susceptibili inesse alterum: neq; enim necesse est omne susceptibile uel candidum, uel nigrum esse: neq; frigidum, uel calidum. Horum enim medium aliquid nihil esse prohibet: insuper autem & eorum erat aliquid medium, quorum alterum inesse susceptibili non necessarium erat, præter illa quibus unum inesse naturaliter, ut igni calidum esse, & niui candidum. In his enim determinate necessarium alterum est inesse, & non alterutrum contingit: non enim possibile est, ignem frigidum esse: neq; niuem nigram: quare omni quidem susceptibili non necessarium est alterum ipsorum inesse, sed solis, quibus natura unum inest, & his determinate unum, non alterutrum contingit. In priuatione autem, & habitu, neutrum eorum, quæ dicta sunt, uerum est: non enim semper alterum eorum inesse susceptibili necessarium est: quod enim nondum natum est habere uisum, neq; cæcum, neque ipsam habens dicitur: quare non erunt hæc, ut ea contraria, quorum nihil est medium, sed neque ut ea, quorum aliquid est medium: necessarium enim est aliquando omni susceptibili

sceptibili alterum eorum inesse: quando enim iam ad habendam uisionem natus fuerit, tunc aut cæcum, aut habens uisum dicetur. Et eorum non determinatè alterum, sed alterutrum contingit: † non enim necessariū est uel cæcum, uel uisum habens esse; sed utrumuis contingit. In contrarijs autem, quorum aliquid medium est, nunquā necessarium erit omni susceptibili alterum inesse; sed quibusdam; & his, determinatè unum, † & non utrūuis contingit. Vnde palam est, quod secundum neutrum modorum † tanquam contraria opponuntur ea, quæ secundum priuationem, & habitum opponuntur. Amplius: In contrarijs quidem cum sit susceptibile, adinuicem mutationem fieri possibile est, nisi alicui unum natura inest, ut igni calidum: † etenim sanum possibile est languere; et candidum nigrū fieri; & calidum frigidum; & ex studioso prauum; & ex prauo studiosum fieri possibile est: prauus enim ad meliores exercitationes deductus, & doctrinas, et si ad modicum aliquid proficiat, ut melior sit: si certè semel, quantum modicum, incrementum sumpserit, palam est quia aut perfectè mutabitur, aut satis multum incrementum sumet: semper enim bene mobilior ad uirtutem fit, etiam quodcumque incrementum sumpserit à principio: quare etiam uerisimile est, plenius eum sumere incrementum: & hoc dum semper fit, perfectè in contrarium habitum restituetur, nisi fortè tempore prohibeatur. Verum in priuatione, & habitu impossibile est adinuicem mutationem fieri: ex habitu enim in priuationem mutatio fit: à priuatione uerò in habitum impossibile est: neque enim cæcus factus aliquis rursus uidit: neque cum caluus fuerit, rursus comatus factus est: neque cum fuerit edentulus, dentes ei iterum orti.

† Leg. al. nō enim necessario uel cæcum uel uisum habens dicetur determinatè. sed utrumuis &c.

† Hæc in alijs quibus cod. uacant.

† Addunt alij. & nisi ui album.

sunt

Cōclusio 6 sunt. Quaecunque uerò tanquam affirmatio, & negatio opponuntur, palàm est, quia nullo prædictorum modo opponuntur: in solis enim his necessarium est semper, hoc quidem eorum uerum, illud autem falsum esse. Neque enim in contrarijs, necessarium est semper alterum uerum esse, alterum autem falsum, neque in ijs, quæ ad aliquid sunt: neque in habitu, & priuatione: ut sanitas, & languor contraria sunt, & neutrum neque uerum, neque falsum est. Si militer autem & duplum, & dimidium tanquam ad aliquid opposita sunt: & non est eorum neutrum, neque uerum, neque falsum, sed neque ea secundum priuationem, & habitum dicuntur, sicut uisio, & cæcitas. Omnino autem eorum, quæ secundum nullam dicuntur complexionem, nihil neque uerum, neque falsum est: omnia autem, quæ dicta sunt, sine complexione dicuntur. Veruntamen maxime tale hoc contingere uidebitur in ijs, quæ secundum complexionem contraria dicuntur. Sanum nanque esse Socratem, ad languere Socratem contrarium est. Sed neque in his necessarium semper alterum uerum esse, & alterum falsum: cum enim Socrates sit; aliud quidem uerum, aliud autem falsum erit: cum uerò non sit; ambo falsa sunt, neque enim languere, neque sanum esse uerum est, cum ipse non sit omnino Socrates. In priuatione uerò, & habitu, cum non sit omnino, neutrum uerum est, cum autem sit, non semper alteram quidem uerum erit, alterum autem falsum: habere nanque uisum Socratem, ei, quod est cæcum esse Socratem, opponitur, sicut priuatio, & habitus, & cum sit, non necessarium est alterum uerum esse, uel falsum. cum enim nondum sit natus habere, utraque falsa sunt, & cum non sit omnino Socrates, similiter quoque falsa sunt utraque, & uisum

& uisum eum habere, & cæcum eum esse. In affirmatio-
 ne uerò, & negatione, semper siue sit, siue non sit, hoc
 quidem falsum erit, illud autem uerum. Languere nanq;
 Socratem, & non languere Socratem, cùm ipse sit, pa-
 lām est quoniam alterum eorum uerum, alterum uerò fal-
 sum est: & cùm non sit, similiter. Languere etenim cùm
 non sit, falsum est: non languere autem, uerum. Quare in
 his solis proprium erit semper alterum eorum uerum, al-
 terum falsum esse, quæcunq; tanquam affirmatio, & ne-
 gatio opponuntur. Contrarium autem bono quidem ex
 necessitate malum est: hoc autem per singulorum inductio-
 nem palām est: sanitati languor, & iustitiæ iniustitia,
 & fortitudini timiditas: similiter autem & in alijs. Ma-
 lo autem aliquando quidem bonum est contrarium: ali-
 quando malum. Defectui enim (cùm malum sit) superabun-
 dantia contraria est, cùm sit etiam ipsa malum. Similiter
 autem & mediocritas cùm utrique contraria sit, bonum
 est. Sed in paucis quis tale hoc aspiciet, in pluribus uerò
 semper malo bonum contrarium est. Amplius: Contra-
 riorum non necessarium est si alterum sit, & reliquum
 esse. Sanis nanque omnibus, sanitas quidē erit: languor
 uerò non. Similiter autem albis omnibus, albedo quidem
 erit, nigredo uerò non. Amplius: Si ei quod est Socratē
 sanum esse, Socratem languere contrarium est; non con-
 tingit, simul utraque eidem inesse: non utique continget
 cùm alterum contrariorum sit, & reliquum esse: cùm
 enim sit Socratem sanum esse, languere Socratem non erit.

Comm. 1

Comm. 2

Comm. 3

Comm. 4

Comm. 5

Palām uerò est, quia circa idem aut specie, aut genere
 nata sunt fieri. Languor nanque & sanitas in corpore
 animalis nata sunt fieri: albedo autem, & nigredo, sim-
 pliciter

Comm. 6

pliciter in corpore: iustitia uerò, & iniustitia, in anima hominis. Necessarium autem est omnia contraria uel in eodem genere esse, uel in contrariis generibus, uel ipsa genera esse: album enim, & nigrum in eodem genere sunt: color enim eorum genus est: iustitia uerò, & iniustitia in contrariis generibus: illius namque uirtus genus est, huius autem uitium: bonum uerò, & malum non in genere sunt, sed ipsa sunt genera aliquorum existentia.

De modis prioris.

CAP. XI.

PRÆVS autem alterum altero dicitur quadrupliciter. Primo quidem, & maxime proprie secundum tempus, secundum quod scilicet antiquius alterum altero, & uetustius dicitur. In eo enim quod tempus amplius est, & antiquius, & uetustius dicitur. Secundò autem, quod non conuertitur secundum subsistendi consequentiam: ut unum duobus prius est: duobus enim existentibus: mox unum esse consequens est: uno uerò existente, duo esse non necessarium est: quare non conuertitur ab uno consequentia, ut reliquum sit. Prius autem illud esse uidetur, in quo non conuertitur eius quod est esse consequentia. Tertia uerò secundum ordinem quendam prius dicitur, quemadmodum & in disciplinis, & in orationibus: nam in demonstratiuis disciplinis est prius, & posterius ordine: elementa enim in geometria priora sunt ordine istius, quæ describuntur. Sed & in grammatica, elementa syllabis priora sunt: & in orationibus similiter proœmium narratione prius ordine est. Amplius, præter ea, quæ dicta sunt, quod melius, & honorabilius est, prius natura esse uidetur. Consueuerunt etiam multi honorabiliores, & magis

† Alii edic. non habent in geometria.

gis dilectos à se, priores apud se dicere. Est quidem & penè alienissimus priorum hic modus. Modi igitur qui dicti sunt de priore, ferè hi sunt. Videtur autem præter eos, qui dicti sunt, alter esse prioris modus. Eorum enim, quæ conuertuntur secundum essentiæ consequentiam; quod alteri quomodolibet causa est, dignè prius natura dici possit: quoniam uerò quædam sunt huiusmodi, palam est. Esse nanque hominem, secundum essentiæ consequentiam ad ueram de se conuertitur orationem. Nam, si homo est; uera est oratio, qua dicitur, quia homo est, & si uera est oratio, qua dicimus quòd homo est; etiam conuertetur. Nam si uera est oratio, qua dicimus quòd homo est; est homo. Et uera quidem oratio, nequaquam causa est, ut sit res; ueruntamen res quodammodo causa uidetur, ut sit uera oratio: eo enim quòd res est, aut non est, uera oratio, aut falsa dicitur. Quare secundum quinque modos, prius alterum altero dicatur.

De modis simul.

CAP. XII.

SIMVL autem dicuntur simpliciter quidem, & propriissimè, quorum generatio in eodem est tempore: neutrum enim eorum neque prius, neque posterius est. Simul itaque secundum tempus hæc dicuntur. Natura autem simul sunt, quæcunque conuertuntur quidem secundum quod est esse consequentiam, sed nequaquam alterum alteri causa est ut sit: ut in duplo, & dimidio, conuertuntur etenim hæc: nam cum duplum sit, dimidium est: & cum dimidium sit, duplum est: sed neutrum alteri causa est, ut sit. Dicuntur autem simul natura, & quæ ex eodè genere ediuerso ab inuicè diuiduntur. E diuerso autem diuidi ab inuicè dè-

E cuntur,

cuntur, quæ secundum eandem sunt diuisionem: ut uolatile, gressibile, & aquatile. Hæc enim abinuicem ediuerso diuiduntur, quæ ex eodem genere sunt. Animal nanque diuiditur in hæc, uolatile, gressibile, & aquatile: & nihil horum prius, uel posterius est, sed simul hæc natura esse uidentur. Diuiditur autem & singulum horum in species rursus: ut uolatile animal, aliud gressibile, aliud aquatile. Erunt ergo & illa simul natura, quæcunque ex eodem genere secundum eandem sunt diuisionem. Genera uero speciebus semper priora sunt, neque enim conuertuntur secundum eius quod est esse consequentiam, ut cum quidem aquatile sit, animal est: cum uero sit animal, non necesse est ut aquatile sit. Simul ergo natura dicuntur, quæcunque quidem conuertuntur secundum eius quod est esse consequentiam, sed nequaquam alterum alteri ut sit, causa est, & ea, quæ ex eodem genere è diuerso diuiduntur abinuicem, & simpliciter simul sunt, quorum generatio in eodem est tempore.

De speciebus motus.

CAP. XIII.

MOTVS autem species sunt sex: generatio, corruptio, augmentum, diminutio, alteratio, secundum locum mutatio. Alij itaque motus palam est quia abinuicem diuersi sunt: non enim est generatio, corruptio, neque augmentum, diminutio, neque secundum locum mutatio, similiter autem & alij. In alteratione uero habet quandam dubitationem, ne sit forte necessarium id, quod alteratur, per aliquam reliquarum motionum alterari. Hoc autem non uerum est. nam secundum omnes penè passionem, aut complures accidit nos alterari, nulla aliarum communicante motionum: nam neque augeri

augeri necessarium est, quod per passionem mouetur; neque diminui: similiter autem & in alijs. Quare alia praeter alios motus erit alteratio: nam si esset eadem; oportet id, quod alteratur, mox & augeri, uel minui, uel quandam aliarum motionum sequi; sed non necesse est. Similiter autem & quod augetur, aut alia aliqua mutatione mouetur, alterari oporteret: sed sunt quaedam, quae augmentantur, quae non alterantur: ut quadratum gnomone circumposito creuit quidem: alteratum uero nihil factum est. Sic & in alijs huiusmodi: quare alij motus sunt ab inuicem. Est autem simpliciter motui quidem quies contrarium: ijs uero, quae per singula sunt, et singula: generationi quidem corruptio, augmentato uero diminutio, secundum locum mutationi, secundum locum quies maxime uidetur oppositum esse, & forte in contrarium loci mutatio: ut ei, quae inferius est, ea quae superius est: & ei, quae superius est, ea quae inferius est. Reliquo uero assignatorum motuum, non facile est assignare quid forte est contrarium. Videtur autem nihil esse ei contrarium, nisi quis & in hoc secundum qualitatem quietem opponat, aut in contrarium qualitatis, mutationem: sicut & in mutatione secundum locum, quietem secundum locum, aut in contrarium locum mutationem. Est enim & alteratio mutatio secundum qualitatem; quapropter opponitur mutationi secundum qualitatem, quies secundum qualitatem, aut in contrarium qualitatis mutatio: ut album fieri ad id, quod nigrum est fieri. Alteratur enim in contraria, qualitatis mutatione facta.

In hoc: in
reliquis mo-
tibus, scilicet
alteratione

De modis habere

CAP. XIII.

HABERE secundum plures modos dicitur. Aut enim ut secundum habitum, & dispositionem, aut aliam aliquam qualitatem: dicimur enim disciplinam aliquam, atque uirtutem habere. Aut ut quantitatem, quod ei, qui magnitudinem habet, contingit: dicitur enim tricubitam habere magnitudinem, uel quadricubitam. Aut ea, quae circa corpus sunt, ut uestimentum, uel tunicam: aut ut in parte, ut in manu anulum. Aut ut partem, ut pedem, uel manum. Aut ut in uase, ut modius grana tritici, aut lagena uinum. uinum enim habere lagena dicitur, & modius grana tritici. Haec enim omnia habere dicuntur: ut in uase. Aut ut possessionem, habere enim domum, & agrum dicimus. Dicitur etiam & uir uxorem habere: & uxor uirum. Sed qui nunc dictus est modus, alienissimus est eius, quod est habere: nihil enim aliud uxorem habere significamus, quam quod cohabitant. Fortè tamen & alij quidam, eius quod est habere, apparebunt modi: sed qui dici consueuerunt, penè omnes numerati sunt.

CATEGORIARVM PRAEDICAMENTORVM
Aristotelis,

FINIS.

In Peri Hermenias

LIBRVM, ANGELI

POLITIANI

ARGVMENTVM.

SED age librum quoque *πῆρὶ ἑρμηνείας* inspiciamus, in quo iam verba necluntur. Quaecumque igitur vocibus insunt, note illorum sunt, quæ animo: sicuti vocum note, ipsæ quæ scribimus, sed nec voces, nec literæ tamen eadem cunctis: cum sint in animo omnibus eadem, quorum sunt hæ similitudines, conceptiones, & in animo sunt veri expertes & falsi, quibus nomina & verba respondent: nam verum falsumq; divisionis est & compositionis utrobique. Nomen dico, vocem significatui habilem, expositio sine tempore: cuius pars nulla seorsum significat, licet affectet. Cui quidem negatio si obliterit, indefinitum vocabitur nomen: sic aliud à nomine, quemadmodum & nominis casus. Eadem & verbi finito, modo tempore non fraudetur: quod est eorum signum, quæ de altero dicuntur. à quo itidem indefinitum verbum, casusq; verbi discrepant. Hæ autem seorsum quidem significant, sed non verum tamen, ac falsum. Quare ad orationem pergamus, quæ vox est significatui habilis, cuius etiam seorsum partes ipsæ significant. Nec omnis tamen oratio verum falsumq; recipit, sed enunciatiua duntaxat, quæ affirmatio primum vel negatio est: etiamq; prius quàm copula nunciatur. Verbum autem sibi enunciatio poscit, quod etiam finitionibus adhibetur. Est quæ una interdum enunciatio in vocabulis pluribus est, & in uno multiplex. sensus enim potius ibi respicitur. Sed affirmatio de quopiam, negatio à quopiam quid enunciat. Nullaq; omnino est affirmatio, cui non aliqua aduersetur negatio, quod totum Contradictio dicitur. Agatur de eodem oportet, reiecta equiuocatione, & canillamentiis cæteris. Fit autem ut vniuersalia nomina, sit ut & singularia committantur: sed vniuersalia nunc vniuersali nota, nunc particulari, nunc prorsus nulla preferantur. ubi nota non est, nihil repugnat: ubi vniuersales, contraria nascuntur, quæ simul verà nunquam sunt: cum verà illa esse possint, quæ his opponuntur. At cum ab angulis mutuo respiciunt, con-

traditio sit : cuius pars altera vera semper, aut falsa, quod in singularibus quoque deprehenditur, etiam quavis nota carentibus. Idem tamen quod affirmatum fuerat, abdicari ab eodem conuenit, cui fuerat dedicatum. Non enim affirmationis cuiusquam plures singulis negationes, veraq; semper alterutra, nisi cum futurum tempus singularia praesertim respiciunt. ne fateri illud absurdum cogamur, fortuito nihil fieri. Nam neutrum simul, nunquam omnino non verum distictum, quippe verissimum semper. Ex nomine autem, & verbo, vel ex indefinitis, nunc utroque, nunc altero, affirmationes prima constant. & negationes : quae sic tamen porriguntur, ut verbum est, tertium quiddam sit, ac predicato adnumeretur : aut verbum certè aliud addit, quod in hoc ipsum denique resoluatur. Hic verò enunciationum generatur numerus. Tum ubi quae diximus indefinita ponuntur, multae oritur diuersitas, prout negatio locum mutat. nam verba ipsa & nomina quavis loco priore cedant, minime intellectum variant : alioqui negationes plures, affirmationis erunt vnus. Verum nec vna dilectici interrogatio, quae vel vnum quarit de pluribus, vel de vno pluribus : quare nec vna responsione excipitur. Nam cum sint duo interdum separatim vera, falsa eadem si iungas deprehenduntur. quaecunque autem ex accidenti, vel de vno eodemq; vel ipsa inter se dicuntur, nequaquam fieri vnum possunt : nec item si quod ipsum dicitur, ineras illi iam de quo dicitur. Quibus autem predicationibus repugnantia nihil adhaerescit, & ubi vocabulis orationes dicuntur, quae videlicet de se ipsis, non ex accidenti praedicantur, & purè verum profertur, & quadantenus. Nec tamen illud omnino est, quod est in opinione. Exterum per modos etiam contradictio variatur, qui vicem praedicati obtinent : sicuti subiecti, quod reliquum. Necessarij dehinc illa, & possibilis, & contingentis : atque impossibilis multa et varia, sed ab omnibus decantata contradictio. In qua tamen impossibilis aequiuocationem caueas : necessarium propterea quod actus sit, in capite conspicias. Nam disceptationem praetereo, sex illis argumentationibus confectam, quae repugnare magis negatio affirmationi colligitur. quam duae inter se affirmationes : quoniam eam plerique Aristotelici esse negant.

PERI HERMENIAS

ARISTOTELIS

Liber Primus.

71

De Signis.

CAP. I.

P R I M U M oportet constituere, quid sit Nomen, Positio 1
 & quid Verbum, postea quid est Negatio, & Af-
 firmatio, & Enunciatio, & Oratio. Sunt ergo
 ea, quæ sunt in uoce earum, quæ sunt in anima, passio-
 num notæ: & ea quæ scribuntur, eorum, quæ sunt in
 uoce. Et quemadmodum nec literæ omnibus eadem, sic Positio 2
 nec eadem uoces. Quarum autem hæ primū notæ
 sunt, eadem omnibus passionibus animæ sunt, & quarum
 hæ similitudines, res etiam eadem. De his uero dicunt
 est in ijs, qui sunt de anima: alterius enim est negotij.

Est autem, quemadmodum in anima, aliquando quidem Positio 3
 intellectus sine uero, uel falso, aliquando autem cui iam ne-
 cesse est horum alterum inesse: sic etiam in uoce. Circa
 compositionem enim, & diuisionem, est uerum, & falsum.

Nomina igitur ipsa, & Verba consimilia sunt ei, qui sit
 ne compositione, & diuisione est, intellectui: ut homo
 uel album, quando non aliquid additur: neq; enim falsum,
 neq; uerum adhuc est. Signum autem huius est: hircocera-
 uus enim aliquid significat, sed nondum uerum aliquid,
 uel falsum, si non uel esse, uel non esse addatur, uel simplici-
 ter, uel secundum tempus.

De nomine.

CAP. II.

N O M E N igitur est uox significatiua secundum
 placitum sine tempore: cuius nulla pars significatiua est.

§ 4 separata.

separata. In nomine enim, quod est equiferus, ferus nihil per se significat, quemadmodum in oratione, quæ est equus ferus. At uerò non quemadmodum in simplicibus nominibus, sic se habet in compositis. In illis enim nullo modo pars significatiua est: in his autem uidetur quidem, sed nullius est separata: ut in eo quod est equiferus hoc, quod est ferus. Secundum placitum uerò, quoniam natura, non minus nullum est, sed quando fit nota, quoniam designant & illiterati soni, ut ferarum: quorum nihil nomen est.

*Declaratio
definitionis
nominis.*

Non homo uerò non est nomen. at uerò nec positum nomen est, quo illud oportet appellare: neque enim oratio, neque negatio est: sed sit nomen infinitum, quoniam similiter in quolibet est, & quod est, & quod non est.

Catonis autem, & Catoni, & quæcunque talia sunt, non sunt nomina, sed casus nominis, ratio autem eius est, alia tamen sunt secundum seipsa: quoniam cum est, uel fuit, uel erit, neque uerum, neque falsum, est nomen uerò semper: ut Catonis est, uel non est: nondum enim aliquis neque uerum dicit, neque falsum.

De uerbo.

CAP. III.

Quid uerbum.

VERBUM autem est, quod consignificat tempus, cuius nulla pars significat extra: & est semper eorum, quæ de altero prædicantur, nota. Dico autem quoniam consignificat tempus, ut sanitas quidem nomen est, sanatur uerò uerbum: consignificat enim nunc esse, & semper eorum, quæ de altero dicuntur nota est, ut eorum, quæ de subiecto, uel in subiecto sunt. Non sanatur uerò, non ægrotat, non uerbum dico. Consignificat enim tempus, & semper de aliquo est. Differentiæ autem huic, nomen positum

fitum non est, sed infinitum uerbum sit: quoniam similiter in quolibet est, & quod est, & quod non est. Similiter autem & sanabitur, & sanabatur, non uerbum est, sed casus uerbi. Differunt autem à uerbo, quòd hoc quidem præsens consignificat tempus, illa uerò id quod circuncirca est. Ipsa igitur secundum se dicta uerba, nomina sunt, & significant aliquid: constituit enim qui dicit intellectum; & qui audit, quiescit: sed si est, uel non est, nondum significat; neque enim signum est rei, esse, uel non esse; nec si hoc ipsum, est, purum dixeris: ipsum enim nihil est: consignificat autem compositionem quandam, quam sine compositionis non est intelligere.

† Al. si ipsum ens dixeris nudum. Al. si ipsum per se ipsum.

De oratione.

CAP. IIII.

ORATIO autem est uox significatiua, cuius partium aliquid significatiuum est separatim, ut dictio; sed non ut affirmatio,† uel negatio. Dico autem, ut homo aliquid significat; sed non quoniam est, aut non est: sed erit affirmatio, uel negatio, si quid addatur. Sed non hominis syllaba una; neque enim in eo quod est forex, rex significat, sed uox nunc est solum. In duplicibus uerò significat quidem aliquid, sed non secundum se, quemadmodum dictum est. † Est autem oratio omnis quidem significatiua, non sicut instrumentum; sed, quemadmodum dictum est, secundum placitum. Enunciatiua uerò non omnis, sed in qua uerum, uel falsum est, non autem in omnibus inest: ut deprecatio, oratio quidem est, sed neque uera, neque falsa. Ceteræ igitur relinquuntur: rhetoricæ enim, uel poeticæ conuenientior est consideratio: enunciatiua uerò præsentis est speculationis. Est autem una prima oratio enun-

Orationis definitio. † Deest in mult. cod. uel negatio.

† Addendum al. in superioribus.

ciatiua,

Conclusio

ciatiua, affirmatio, deinde negatio: alia uero omnes con-
iunctione una. Necesse est autem omnem enunciatiuam
orationem, ex uerbo esse, uel ex casu uerbi. Etenim homi-
nis ratio (si non addatur, aut est, aut fuit, aut erit, aut ali-
quid huiusmodi) nondum oratio enunciativa est. Quare
autem unum quiddam est, & non multa, animal gressibile
bipes (non enim eo quod propinqua partes dicuntur, una
erit) est certe alterius hoc tractare, negotij. Est autem
una oratio enunciativa, quae unum significat, uel coniu-
ctione una. Plures autem, quae plura, & non unum, uel
inconiuncte. Nomen igitur, & uerbum, dictio sit solum:
quoniam non est dicere sic aliquid significantem, uoce ente
tiare, uel aliquo interrogante, uel non; uerum ipso profe-
rente. Harum autem haec quidem simplex est enunciatio.

Vt aliquid de aliquo, uel aliquid ab aliquo. haec autem ex
his coniuncta uelut oratio quaedam iam composita. Est
autem simplex enunciatio, uox significatiua de eo, quod
est aliquid, uel non est, quemadmodum tempora diuisa sunt.

Affirmatio uero est enunciatio alicuius de aliquo. Ne-
gatio uero enunciatio alicuius de aliquo. Quoniam au-
tem enuntiare est, & quod est, non esse: & quod non est,
esse: & quod est, esse: & quod non est, non esse: & circa ea
quae extra praesens tempus sunt. Similiter, omne utique
contingit quod quis affirmauerit, negare: & quod quis
negauerit, affirmare. Quare manifestum est quoniam
omni affirmationi, opposita est negatio: & omni negatio-
ni, affirmatio. Et sit hoc contradictio, affirmatio & ne-
gatio opposita. Dico autem opponi, eiusdem de eodem:
non autem aequiuoce, & quaecumque cetera talium contra
sophisticas determinauimus importunitates.

De subiectis,

De subiectis, & prædicatis enunciationum.

C A P V T V.

QVONIAM autem sunt hæc quidem rerum uni-
uersalia, illa uerò singularia. Dico autē uniuerſale, quod
in pluribus prædicari natū est: ſingularē uerò quod non:
ut homo quidem uniuerſale eſt: Callias uerò eorum, quæ
ſunt ſingularia. Neceſſe eſt autem enuntiare cū in eſt ali-
quid, aut non: aliquando quidem alicui eorū, quæ uniuer-
ſalia ſunt, aliquādo autem, quæ ſingularia ſunt. † Si ergo
in uniuerſali uniuerſaliter enuntiet quis, quoniam eſt, aut
nō eſt; cōtrariæ enunciationes erunt. Dico autē in uniuer-
ſali enuntiare uniuerſaliter: ut omnis homo albus eſt, nul-
lus homo albus eſt. Quādo autē in uniuerſalibus non uni-
uerſaliter, non ſunt contrariæ. quæ autem ſignificantur,
eſt eſſe aliquando contraria. Dico autem non uniuerſali-
ter enuntiare in ijs, quæ uniuerſalia ſunt: ut eſt albus ho-
mo, nō eſt albus homo: cū. n. uniuerſale ſit homo, nō uni-
uerſaliter utitur enūciatione. Omnis nāq; nō uniuerſale ſi-
gnificat, ſed quoniā uniuerſaliter. In eo uerò quod uniuer-
ſale prædicatur, id quod eſt uniuerſaliter prædicari non
eſt uerū: Nulla enim affirmatio uera erit: in qua cū uni-
uerſale ſit prædicatū, uniuerſaliter prædicatur: ut eſt om-
nis homo, omne animal. Opponi autem affirmationē ne-
gationi dico cōtradictoriē, quæ uniuerſaliter ſignificat ei-
dem quoniam nō uniuerſaliter: ut omnis homo albus eſt,
non omnis homo albus eſt: nullus homo albus eſt, aliquis
homo albus eſt. Contrariæ uerò uniuerſalem affirmatio-
nem, & uniuerſalem negationem: ut omnis homo iuſtus
eſt, nullus homo iuſtus eſt.

De opoſi-
tionibus, &
enunciatio-
num legib.

† Additur
in aliquib.
cod. ſiquidē
in uniuerſe
li ſunt.
Contrariæ,

Regula uni-
uerſalis.

Contradi-
ctoriæ.

Contrariæ

De regulis

De regulis oppositorum. CAP. VI.

Contrariæ.
nūquam si-
mul veræ.

QVOCIRCA has quidem impossibile est simul esse ueras. His uerò oppositas, contingit aliquando in eodem simul esse ueras: ut non omnis homo albus est, & aliquis homo albus est. Quæcunque igitur contradictiones uniuersalium sunt uniuersaliter, necesse est alteram esse ueram, uel falsam: & quæcunq; in singularibus sunt: ut est Socrates albus, non est Socrates albus. Quæcunque autem in uniuersalibus non uniuersaliter, non semper hæc quidem uera est, illa uerò falsa est. Simul enim uerum est dicere, quoniam est homo albus, & quoniam nō est homo albus: & est homo pulcher, & non est homo pulcher. Si enim turpis est, non est pulcher: & si fit aliquid, non est. Videbitur autem subito inconueniens esse, iccirco quoniam uidetur significare hæc, non est homo albus, simul & hæc, nullus homo est albus. Hæc autem neque idem significat, neq; simul necessario. Manifestum est autē quoniam una negatio unius affirmationis est: hoc enim idem oportet negare negationem, quod affirmatio affirmauit, & de eodem, uel de aliquo singularium, uel de aliquo uniuersalium ut uniuersaliter, uel ut non uniuersaliter: dico autem ut est Socrates albus, non est Socrates albus. Si autem aliud aliquid de eodem, uel de alio idem, non est opposita, sed erit ab ea diuersa. Huic uerò quæ est, omnis homo albus est, contradictio est illa, quæ est, nō omnis homo albus est: illi uerò quæ est, aliquis homo albus est, illa quæ est, nullus homo albus est: illi autem quæ est, est homo albus, illa quæ est, non est homo albus. Quoniam igitur una affirmatio uni negationi opponitur contradictoriè: & quæ

Epilogus.

Et quæ sunt hæc, dictum est: Et quoniam contrariæ aliæ, et quæ sunt illæ, dictum est: Et quoniam non omnis uera uel falsa contradictio, et quare, et quando uera, uel falsa.

De affirmatione & negatione una. CAP. VII.

VNA autem affirmatio, et negatio est, quæ unum de uno significat, uel cum sit uniuersale uniuersaliter, uel nõ similiter: ut omnis homo albus est, non omnis homo albus est: est homo albus, non est homo albus: nullus homo albus est, aliquis homo albus est, si album unum significat. Sin uero duobus unum nomen positum est, ex quibus nõ est unũ, nõ est una affirmatio, neq; una negatio: ut si quis ponat hoc nomen, tunica, homini, et equo: quod tunica alba est, hæc non est una affirmatio, nec una negatio. Nihil enim differt hoc quàm dicere, quoniam est homo equus, albus. Hoc autem nihil differt, quàm dicere, est homo albus, et est equus albus. Si ergo hæc multa significant, et sunt plures; manifestum est quoniam et prima, uel multa, uel nihil significat: neq; enim est aliquis homo equus. Quare nec in his necesse est hanc contradictionem ueram, illam uero falsam esse. Definitio 1.
Corollarium.

De futuris contingentibus. CAP. VIII.

IN IIS ergo quæ sunt, et quæ facta sunt, necesse est affirmationem, uel negationem ueram esse, uel falsam. In uniuersalibus quidem uniuersaliter, semper hanc quidem ueram, illam uero falsam esse: et in his quæ singularia sunt (quemadmodum dictum est) in ijs uero quæ in uniuersalibus non uniuersaliter dicuntur, non necesse est. Regula 1.
Regula 2.

Etum

† Al. si enim
hic quidem
dicit.

ctum est autem & de his. In singularibus uerò, & futuris, non similiter. Nā si omnis affirmatio, & negatio uera, uel falsa est: & omne necesse est esse, uel non esse: † quare si hic dicat futurum esse aliquid, ille uerò non futurum dicat hoc ipsum: manifestum est quoniā necesse est uerū dicere alterum ipsorum, si omnis affirmatio, uel negatio uera, uel falsa est: utraq; enim non erunt simul in talibus. Nam si uerū est dicere, quoniam albū, uel non album: necesse est esse album, uel non albū. Et si est album, uel non albū: uerum erat affirmare, uel negare. Et si non est, falsum dicit: & si falsum dicit, non est: quare necesse est aut affirmationē, aut negationē uerā esse, uel falsam. Nihil igitur neq; est, neque fit, nec à fortuna, nec utrūlibet, neq; erit, neq; non erit; sed ex necessitate omnia, et nō utrumlibet. Aut. n. qui dicit, uerus est; aut qui negat. Similiter. n. uel fieret, uel non fieret: utrūlibet. n. nihil magis sic, uel non sic se habet, uel habebit. Amplius aut, si est albū nunc, uerū erat dicere prius, quoniā erit albū. Quare semper fuit uerū dicere quodlibet eorū quæ facta sunt, quoniā est, uel erit. Si aut semper uerum fuit dicere, quoniā est, uel erit; non pōt hoc non esse, uel nō futurū esse. Quod aut non pōt non fieri, impossibile est nō fieri. Et quod impossibile est non fieri, necesse est fieri. Omnia igitur, quæ futura sunt, necesse est fieri. Nihil igitur utrūlibet neq; à fortuna erit: † nā si à fortuna, non ex necessitate. At uerò nec quoniam neutrū uerū est, dicere contingit: ut quoniā neq; erit, neq; non erit. Primum enim, cū sit affirmatio falsa: negatio non uera erit. Et cū hæc falsa sit, contingit affirmationem nō uerā esse. Ad hæc, si uerū sit dicere quoniā albū est, et magnum, oportet esse utrunq;: Si uerū erit cras, oportet fore cras. Si aut neq; erit, neq; nō erit

† Al. addunt
sed omnia
ex necessi-
tate.

cras; non erit utrūlibet, ut est nauale bellū. oportet. n. neq;
 fieri nauale bellum, neq; nō fieri. Quæ ergo contingūt in
 conuenientia, hæc sunt, & huiusmodi alia: si omnis affirma-
 tionis, & negationis, uel in ijs, quæ in uniuersalibus dicun-
 tur ut uniuersaliter, uel in ijs, quæ sunt singularia, neces-
 se est oppositarū hanc quidē uerā esse, illā uerō falsam. Nō
 bil autem utrunlibet esse in ijs, quæ fiunt: sed omnia esse, &
 fieri ex necessitate. Quare neq; cōsultare oportebit, neq;
 negotiari: quoniā si hoc quidē facimus, erit hoc: si uerō nō
 hoc, nō erit hoc. Nihil. n. prohibet, & in annū decies mille
 simū, hunc quidē dicere hoc futurū esse: illū uerō non dice-
 re. Quare ex necessitate erit: quodlibet eorū uerū erat di-
 cere tunc. At uerō nec hoc differt, si aliqui dixerint con-
 traditionē, uel nō dixerint. Manifestū enim q. sic se habēt
 res, etiā si nō hic quidē affirmauerit quid, ille uerō negaue-
 rit. Nō. n. propter negare, uel affirmare, erit, uel nō erit,
 nec in decies millesimū annū, magis quā in quāolibet tē-
 pore. Quare si in omni tēpore sic se habebat, alterum uerē
 diceretur: necesse erat hoc fieri. Et unumquodq; eorū quæ
 fiūt, sic se habebat, ut ex necessitate fieret. Si. n. uerē dixit
 quis quoniā erit, nō potest nō fieri. Et quod factū est, ue-
 rū erat dicere semper, quoniā erit. Si quidē hæc impossi-
 bilia sunt: uidemus. n. esse futurorū principiū, et ab eo quod
 cōsultamus, atq; aliquid agimus, & quoniā est omnino in
 ijs, quæ nō semper actu sunt, esse possibile, & non esse simi-
 liter: in quibus utrūq; cōtingit, & esse, & nō esse. Quare
 & fieri, & non fieri, & multa nobis manifesta sunt sic se
 habētia: ut quoniam hāc uestem possibile est incidi, & non
 incidetur, sed prius exteretur. Similiter aut & nō incidi
 possibile est: non. n. esset eā prius exteri, nisi possibile esset
 non

non incidi: quare et in alijs generationibus, quæ secundum
huiusmodi potetiam dicuntur. Manifestum igitur est quoniam
non omnia ex necessitate uel sunt, uel fiunt. Sed alia quid-
dem utriuslibet: & nihil magis uel affirmatio, uel negatio
uera. Alia uero magis quidem in pluribus alterum: sed con-
tingit fieri et alterum, alterum uero minime. Igitur esse quod
est, quoniam est, & non esse quod non est, quoniam non est, necesse est:
sed non omne quid est, necesse est esse, nec quod non est, ne-
cesse est non esse. Non enim idem est, omne quod est, necesse
est esse, quoniam est: & simpliciter ex necessitate esse. Similiter
autem & in eo quod non est. Et in contradictione eadem ratio
est. Esse quidem, uel non esse omne necesse est: & futurum
esse, uel non. non tamen diidentem, dicere alterum necessa-
rium. Dico autem ut necesse est futurum esse bellum naua-
le cras, uel non futurum esse. Sed non futurum esse cras bel-
lum nauale, necesse est, uel non futurum esse: futurum autem
esse uel non esse, necesse est. Quare cum similiter orationes
ueræ sint, quemadmodum et res; manifestum est, quoniam
quæcunque sic se habent, ut utrunlibet sint, & contraria con-
tingant, necesse est similiter se habere & contradictionem: quæ
contingit in ijs, quæ non semper sunt, uel non semper non sunt.

Horum enim necesse est alteram partem contradictionis
ueram esse, uel falsam: non tamen hanc, uel illam, sed utrunli-
bet: & magis quidem ueram alteram, non tamē iam ueram, ueram,
uel falsam. Quare manifestum est, quoniam non est necesse om-
nis affirmationis, uel negationis oppositarum, hanc quidem ue-
ram, illam autem falsam esse: non enim quemadmodum in ijs, quæ sunt
sic, se habet & in ijs, quæ non sunt quidem, possibilibus tamen
esse, uel non, esse, uel quemadmodum dictum est.

Primi libri Peri Hermenias Aristotelis finis.

PERI

PERI HERMENIAS
ARISTOTELIS
Liber secundus.

81

De enunciationibus infinitis.

CAPVT I.

QVONIAM autem est aliquid de aliquo affirmatio significans : hoc autem uel nomen est, uel innominatum : unum autem oportet esse, & de uno id quod est in affirmatione (nomen autem dictum est, & innominatum prius : non homo enim nomen quidem non dico, sed nomen infinitum ; unum enim significat aliquo modo, infinitum nomen ; quemadmodum & non sanatur, non uerbum, sed infinitum uerbum) erit omnis affirmatio, & negatio uel ex nomine, & uerbo, uel ex infinito nomine, & uerbo. Præter uerbum autem nulla affirmatio, uel negatio est. Est enim, uel fuit, uel erit, uel fit, uel quæcunque alia huiusmodi uerba, ex ijs sunt, quæ posita sunt : consignant enim tempus. Quare prima est affirmatio & negatio, est homo, non est homo : deinde est non homo, non est non homo. Rursus est omnis homo, non est omnis homo : est omnis non homo, non est omnis non homo. Et in ijs (quæ extrinsecus) temporibus eadem ratio est. Quando autem, est, tertium adiacens prædicatur, dupliciter dicuntur oppositiones. Dico autem, ut est iustus homo, est tertium : dico adiacere nomen, uel uerbum in affirmatione. Quare ob id ipsum quatuor erunt ille, quarum due quidem ad affirmationem & negationem se habebunt secundum consequentiam ut priuatio-

Conclusio.

† Add. al. dico.

Est, secundum adiacens est, cū præter ipsum aliud prædicatum non est : ut homo est. Tertium adiacens est, cū præter ipsum aliud apponitur, ut homo est animal.

F nes:

nes : duæ uerò minime . Dico autem quoniam est, aut iusto adiacebit, aut iniusto : quare etiam negatio : quatuor igitur erunt . Intelligimus uerò quòd dicitur ex ijs , quæ subscripta sunt .

Simplices .

A. antecedens.

A Homo iustus est.

C Homo iustus non est .

Priuatoriæ .

C Homo iniustus non est.

A Homo iniustus est .

C. consequens.

Infinitiæ .

C Homo non iustus non est. A Homo non iustus est .

Vniuersales & particulares affirmationes & negationes.

Simplices .

A Omnis homo est iustus. C Nō omnis homo est iustus.

Infinitiæ .

C Non omnis homo est non iustus . A Omnis homo est non iustus. Est iustus homo : huius negatio est , nō est iustus homo . Est non iustus homo : huius negatio est , non est non iustus homo. Est enim hoc in loco , & non est : iusto & non iusto adiacet. Hæc igitur quemadmodum in resolutione dictum est , sic sunt disposita . Similiter autem se habebunt & si uniuersalis nominis sit affirmatio: ut omnis est homo iustus: negatio non omnis est homo iustus: omnis est homo non iustus: non omnis est homo non iustus . Sed non similiter angulares ueras esse contingit. Contingit autem aliquando: hæc igitur duæ oppositæ sunt. Aliæ autem duæ ad non homo , quasi subiectum aliquod additum : ut est iustus non homo , non est iustus non homo ; est non iustus non homo, non est non iustus non homo . Plures autem his non erunt oppositiones . Hæc autem extra illas, ipsæ

Regula 1.

ipsæ secundum se erunt, ut nomine utentes eo quod est non homo. In quibus uerò est, non conuenit, ut in eo quod est sanum esse, & ambulare; in ijs idem facit sic positum, ac si est adderetur: ut est, sanus est omnis homo, non sanus est omnis homo: sanus est omnis non homo, non sanus est omnis non homo. Non enim dicendum est, non omnis homo; sed non negationem ad id quod est homo addendum est: omnis enim non uniuersale significat, sed quoniam uniuersaliter. Manifestum est autem ex eo, quod est, sanatur homo, non sanatur homo: sanatur non homo, non sanatur non homo. Hæc enim ab illis differunt, eo quod uniuersaliter non sunt: quare omnis, uel nullus nihil aliud consignificat quàm uniuersaliter de nomine uel affirmationem, uel negationem: ergo & reliqua eadem oportet apponi. Quoniam uerò contraria est negatio ei, quæ est, omne est animal iustum, illa, quæ significat, quoniam nullum est animal iustum; hæc quidem manifestum est quoniam nunquam erunt neque ueræ simul, neque in eodem: his uerò oppositæ, erunt aliquando: ut, non omne animal iustum est, & est aliquod animal iustum. sequuntur uerò & hæc, eam quidem quæ est, omnis est homo non iustus, hæc, nullus homo est iustus: illam uerò quæ est, aliquis est homo iustus, opposita, quoniam non omnis homo est non iustus, necesse est enim aliquem esse. Manifestum est autem etiam quoniam in singularibus, si uerum est interrogatum negare, quoniam & affirmare uerum est: ut, putasne Socrates sapiens est & non. Socrates igitur est non sapiens. In uniuersalibus uerò non est uera, quæ similiter dicitur; uera autem negatio est: ut, putasne omnis homo sapiens est & non. omnis igitur

Regula 2

Regula 3

† Al. est non omnis homo non iustus, opposita, quod est aliquis homo iustus.

Regula 4

Dabiam.

homo non sapiens est : hoc enim falsum est , sed non igitur
 omnis homo sapiens est , uerū est . Hæc enim opposita est,
 illa uerò contraria . Illæ uerò secundum infinita contra
 iacentes nomina & uerba (ut in eo quod est nō homo, uel
 non iustus) quasi negationes sine nomine & uerbo esse ui
 debuntur , sed non sunt . Semper enim uel ueram , uel fal
 sam esse necesse est negationem . qui uerò, nō homo, dixit,
 nihil magis quā qui dixit homo , sed etiam minus , uerus
 uel falsus fuit , si non aliquid addatur . Significat autem,
 est omnis non homo iustus , nulli illarum idem , nec huic
 opposita, quæ est , non est omnis non homo iustus , ea uer
 rō quæ est , omnis non iustus non homo est : illi quæ est ,
 nullus est iustus non homo , idem significat . Transposita
 uerò nomina , & uerba idem significant : ut est albus ho
 mo : & est homo albus . Nam si hoc non est, eiusdem mul
 tæ erunt negationes : sed ostensum est quoniam una unius
 est . Eius enim quæ est , est albus homo , negatio est , non
 est albus homo : eius autem quæ est , est homo albus, si non
 eadem est ei , quæ est , est albus homo ; erit negatio, uel ea
 quæ est , non est non homo albus ; uel ea quæ est , non est
 homo albus . Sed altera quidem est negatio eius , quæ est,
 est non homo albus ; altera uerò eius quæ est , est albus
 homo . quare erunt duæ unius . Quoniam igitur tran
 sposito nomine & uerbo eadem sit affirmatio , & nega
 tio; manifestum est .

De coniunctis, & diuisis enunciatio
 nibus.

CAP. II.

Conclusio I

AT uerò unum de pluribus , uel plura de uno affir
 mare, uel negare , nisi sit unum aliquid , quod ex pluribus
 signifi

significatur; non autem affirmatio, uel negatio una. Dico autem unum: non si unum nomen positum sit, non sit autem unum aliquid ex illis: ut homo est fortasse et animal, et bipes, et mansuetum, sed ex his unum sit: ex albo autem, et homine, et ambulare non est unum. Quare nec si unum aliquid de his affirmet aliquis, erit affirmatio una, sed uox quidem una, affirmationes uero multe: nec si de uno ista, sed similiter plures. Si ergo dialectica interrogatio responsionis est petitio, uel propositionis, uel alterius partis contradictionis, propositio uero contradictio- nis est unius pars; non erit una responsio ad hæc: neque enim interrogatio una, nec si sit uera. Dictum est autem de his in Topicis. Simul autem manifestum est, quoniam nec hoc ipsum, quid est, dialectica interrogatio est: oportet enim datum esse ex interrogatione eligere, utram uel contradictionis partem enunciare: sed oportet interrogantem determinare; utrum hoc sit homo, an non hoc.

Quoniam uero hæc quidem prædicantur composita, ut unum omne prædicatum fiat, eorum quæ extrâ prædicantur; alia uero non; quæ est differentia? De homine enim uerum est dicere et extrâ animal, et extrâ bipes: et hæc ut unum, et hominem, et album, et hæc ut unum: sed non si citharædus est, et bonus, etiam citharædus bonus. † Si enim quoniam utrumque uerum, esse oportet simul utrumque: multa inconuenientia erunt. De homine enim et hominem uerum est dicere et album: quare et omne. rursus si album ipsum, et omne. quare erit homo albus, albus. et hoc in infinitum. Et rursus musicus albus ambulans: et hæc eadem frequenter implicita.

Amplius: Si Socrates, Socrates est, et homo: et So-

Quæstio 1

Conclusio 2
† Al. quare
non si alterum uerum
ΣΚΥΤΕΥΣ
ponitur
Græcè, qd
cerdonem,
et sutores
significat
non citharædum.

† Addunt
alq. &, ut
contingit.

Regula 1

Regula 2

Conclusio 3

Regula 3

† Al. sem-
per uerum.

Questio 2

Regula 4

crates, Socrates homo: & si homo & bipes, erit homo bipes. Quoniam igitur, si quis simpliciter † dicat complexiones fieri, multa accedit dicere inconuenientia, manifestum est. Quemadmodum autem ponendum est, nunc dicimus. Eorum igitur, quæ prædicantur, & de quibus prædicari accedit, quæcunq; secundum accidens dicuntur uel de eodem, uel alterum de altero; hæc non erunt unum: ut homo albus est, & muscus: sed non est unum album, & musicum: accidentia enim sunt utraq; eidem. Nec si album, musicum uerum est dicere, tamen non erit album musicum unum aliquid; secundum accidens enim album musicum: quare non erit album musicum unum aliquid. quocirca nec citharædus bonus simpliciter, sed animal bipes: non enim secundum accidens. Amplius: Nec quæcunque insunt in altero: quare neq; album frequenter, neque homo, homo animal est uel bipes: insunt enim in homine animal, & bipes. Verum est autem dicere de aliquo & simpliciter: ut aliquem hominem, hominem; aut aliquem album hominem, hominem album: non autem semper. Sed quando in adiecto quidem aliquid oppositorum inest, quod consequitur contradictio, non uerum sed falsum est: ut hominem mortuum, hominem dicere. Quando autem non inest, † uerum. An etiam quando inest, semper non uerum est: quando uero non inest, non semper uerum est: ut Homerus est aliquid, ut poeta: ne ergo est, an non? secundum accidens enim prædicatur est, de Homero (quoniam enim est poeta) sed non secundum se prædicatur de Homero, ipsum est. Quare in quibuscunque prædicationibus neque contrarietas inest, si definitiones pro nominibus dicantur, & secundum se prædi-

prædicantur, & non secundum accidens, & in his ali-
quid, & simpliciter uerum erit dicere. Quod autem non
est, quoniam opinabile est, non est, uerum dicere esse ali-
quid. Opinio enim eius est, non quoniam est, sed quon-
iam non est.

De enunciationibus modorum, possibilis,
contingentis, impossibilis, & neces-
sarij. CAP. III.

HIS uero determinatis, perspicendum est quemad-
modum sese habent negationes, & affirmationes ad se in-
uicem: ea scilicet, quæ sunt de possibili esse, & non pos-
sibili: & de contingenti, & non cōtingenti: & de impos-
sibili & necessario. Habēt enim aliquas dubitationes. nā
si eorum, quæ complectuntur, illæ sunt sibi inuicē oppositæ
contradictiones, quæcunq; secundum esse, & nō esse dispo-
nuntur: ut eius, quæ est esse hominem, negatio est non esse
hominem, non ea, quæ est, esse non hominem: & eius, quæ
est, esse album hominem: ea quæ est, non esse album homi-
nem, sed non ea quæ est esse non album hominem: si enim
de omni aut affirmatio, aut negatio est, lignum erit uerum
dicere esse non album hominem † quod si hoc modo; & in
quibuscunq; esse non additur, idem faciet quod pro, esse,
dicitur: ut eius quæ est, homo ambulat, non hæc, ambulat
non homo, negatio erit, sed hæc, non ambulat homo: nihil
enim differt dicere, hominem ambulare, uel hominem am-
bulantem esse: quare si hoc modo ubiq;: & eius quæ est
possibile esse, negatio erit, possibile non esse, sed nō ea quæ
est, non possibile esse. Videtur autem idem posse, & esse,
& non esse. omne enim quod est possibile diuidi, uel am-
bulare.

† Addunt
quidā eod.
quod incon-
ueniens est.

bulare, & non ambulare, & non diuidi possibile est. Ratio autem est, quoniam omne quod sic possibile est, non semper in actu est: quare inerit ipsi etiam negatio. Potest igitur & non ambulare, quod est ambulabile: & non uideri, quod est uisibile. At uero impossibile est de eodem oppositas ueras esse enunciationes: non igitur eius quæ possibile est esse, negatio est hæc, possibile est non esse. Continuit enim ex his, aut idem affirmare, & negare simul de eodem: aut non secundum esse, uel non esse, quæ apponuntur, fieri affirmationes & negationes. Si ergo illud impossibile est, hoc erit magis eligendum. Et igitur negatio eius, quæ est, possibile esse, ea quæ est, non possibile esse; sed non ea quæ est, possibile non esse. Eadem quoque ratio est, & in eo quod est, contingens esse: etenim negatio eius est, non contingens esse: & in alijs quoque simili modo, ut in necessario, & impossibili. Fiunt enim quemadmodum in illis esse, & non esse appositiones: subiectæ uero res, hoc quidem album, illud uero homo, eodem quoque modo hoc in loco esse quidem & non esse ut subiectum fit: posse uero, & contingere appositiones determinantes (quemadmodum in illis esse, & non esse) ueritatem, & falsitatem. Similiter hæc in eo quod est esse possibile, & esse non possibile: eius uero quæ est, possibile est non esse, negatio est: non ea quæ est, non possibile est esse, sed ea quæ est, non possibile est non esse: & eius quæ est, possibile est esse: non ea quæ est, possibile est non esse; sed ea quæ est, non possibile est esse. Quare & sequi sese inuicem uidebuntur, possibile est esse, & possibile est non esse: idem enim possibile est esse, & non esse. Non enim contradictiones sunt sibinuicem huiusmodi.

possibile

possibile est esse, & possibile est non esse. sed possibile est esse, & non possibile est esse, nunquam simul in eodem uere sunt; opponuntur enim: neq; ea, quæ est, possibile non esse, & non possibile non esse, nunquam simul in eodem uere sunt. Similiter autem & eius quæ est, necessarium est esse: negatio non est ea, quæ est, necessarium non esse, sed ea quæ est, non necessarium est esse. eius uerò quæ est, necessarium est non esse; ea quæ est, non necessarium non esse; & eius quæ est, impossibile esse; non est ea quæ est, impossibile non esse; sed hæc, non impossibile esse. eius uerò quæ est, impossibile non esse; ea quæ est, non impossibile non esse. Vniuersaliter uerò (quemadmodum dictum est) esse quidem, & non esse oportet ponere quemadmodum subiecta; negationem uerò, & affirmationem hæc facientem, ad esse, & non esse apponere. & has oportet putare esse appositas dictiones, possibile, & non possibile: contingens, non contingens: impossibile, non impossibile: necessarium, & non necessarium: uerum, non uerum. Consequentia uerò secundum rationem fiunt cum ita ponuntur: illam enim quæ est, possibile esse, sequitur ea quæ est, contingit esse; & hæc illi conuertitur; & non impossibile esse, & non necessarium esse: illa uerò quæ est, possibile non esse, et contingens non esse; ea quæ est, non necesse non esse, & non impossibile non esse: illam autem quæ est, non possibile esse & non contingens esse; ea quæ est, impossibile esse, & necesse non esse: illam uerò, quæ est, non possibile non esse, & non contingens non esse: ea quæ est, impossibile est non esse, & necessarium est esse. Consideretur autem ex subscriptione quemadmodum dicimus.

Prima descriptio consequentium.

I	III
Possibile esse Contingens esse, Non impossibile esse Non necessarium esse	Non possibile esse Non contingens non esse Impossibile esse Necessarium non esse
II	IIII
Possibile non esse Contingens non esse Non impossibile non esse Non necessarium non esse	Non possibile non esse Non contingens non esse Impossibile non esse Necessarium esse

- Conclusio 3 Hæ igitur impossibile, & non impossibile, eam quæ est, contingens, & possibile, & non contingens, & non possibile sequuntur quidem contradictorie: sed conuersim. Eam enim quæ est, possibile esse, negatio impossibilis sequitur, negationem uerò affirmatio: nam illam, non possibile esse, ea quæ est, impossibile esse: affirmatio enim est, impossibile esse: non impossibile uerò negatio. Necessarium uerò quemadmodum se habet considerandum est.
- Conclusio 4 Manifestum est † enim quoniam non eodem modo, sed contrarie sequuntur: contradictoriae autem sunt extra: non enim est negatio eius quæ est, necesse non esse, ea quæ est, non necesse est esse: contingit enim ueras esse utrasque in eodem. Quod enim est necessarium non esse, non est necessarium esse. Causa autem huius est, cur non sequitur similiter cæteris: quoniam contrariae, impossibile esse, necessario redditur idem ualens: nam quod impossibile est esse, necesse est, hoc, non quidem esse, sed potius non esse. Quod uerò impossibile est non esse, hoc necessarium est esse:

† Al. autem

esse: quare si illa stauiliter sequuntur possibile, & non pos-
 sibile: hæc econtrario, quoniam non significant idem, ne-
 cessarium & impossibile, sed (quemadmodum dictum
 est) conuersim. At certè impossibile est sic poni contra
 dictiones necessarij. Nam quod est necessarium esse, pos-
 sibile est esse; nam si non, negatio consequitur: necesse
 enim est aut affirmare, aut negare: quare si non est pos-
 sibile esse, impossibile est esse: igitur impossibile est esse,
 quod necesse est esse: quod est inconueniens. At uerò il-
 lam quæ est, possibile esse: non impossibile esse, sequitur.
 Hanc uerò ea, quæ est, non necessarium esse: quare con-
 tingit quod est necessarium esse, non necessarium esse:
 quod est inconueniens. At uerò neq; necessarium esse, se-
 quitur eam quæ est, impossibile esse: neq; ea quæ est, neces-
 sariū non esse. Illi enim utraq; contingit accidere: harum
 autem utralibet uera fuerit, non erunt illa uera: simul
 enim possibile est esse, & non esse. Si uerò necesse est es-
 se, uel non esse, non erit utrunque possibile: relinquatur er-
 go non necessarium non esse, sequi eam quæ est, posibi-
 le esse. Hæc enim uera est, & de necesse esse. hæc enim
 fit contradictio eius quæ sequitur illam, quæ est non pos-
 sibile esse: illam enim sequitur ea quæ est impossi-
 bile esse, & necesse est non esse: cuius ne-
 gatio est, non est necesse non esse.

Cōclusio 3.

Cōclusio 6.

Cōclusio 7.

Corollarium.

Sequuntur igitur & hæ
 contradictiones
 secundum
 prædictum modum, & nihil impossibile
 contingit sic positis.

Secunda descriptio.

I	III
Possibile esse	Non possibile esse
Contingens esse	Non contingens esse
Non impossibile esse	Impossibile esse
Non necessarium non esse	Necessarium non esse

II	IIII
Possibile non esse	Non possibile non esse
Contingens non esse	Non contingens non esse
Non impossibile non esse	Impossibile non esse
Non necessarium non esse	Necessarium esse

Dubium. Dubitat autem aliquis, si illam quæ est, necessarium esse, ea quæ est, possibile esse, sequitur. Nam, si non sequitur; contradictio sequetur, quæ est non possibile esse. Et si quis hanc non esse dicat contradictionem; necesse est dicere possibile non esse: sed utraq; falsæ sunt de necessitate esse. † At uerò rursus idem uidetur esse possibile incidi, & non incidi; & esse, & non esse: quare erit necesse esse, contingens non esse; hoc autem falsum est. Manifestum est autem quoniam non omne possibile uel esse, uel ambulare, etiam opposita posse: sed est in quibus non sit uerum, & primum quidem in ijs, quæ non secundum rationem possunt: ut ignis calefactius est; & habet uim irrationalem. quæ igitur secundum rationem potestates sunt, eadem plurium etiam contrariorum sunt: irrationales uerò non omnes: sed (quemadmodum dictum est) ignem non est possibile calefacere, & non: neque quæcunque alia semper agunt: alia uerò possunt & secundum irrationales potestates simul opposita suscipere. Sed
hoc

† Addit al.
quare ad ne-
cessarium es-
se possibile
sequitur.

hoc huius gratia dictū est, quoniā nō omnis potestas oppositorū susceptiua est, neq; quæcunq; secundū eandē speciē dicuntur. Quedā uerō potestates æquiuocæ sunt: possibile .n. nō simpliciter dicitur, sed hoc quidē quoniā uerum est, quod in actu est: ut possibile est ambulare, quoniā ambulat iā: & omnino possibile est esse; quoniā iam est in actu, quod dicitur esse possibile. Illud uerō quoniā erit actu, ut possibile est ambulare, quoniā ambulauit. & hæc quidē in solis mobilibus est potestas, illa uerō & in immobilibus: utrūq; uerō uerum est dicere possibile ambulare, uel esse: & quod ambulat, & agit, & ambulabile est. Sic igitur possibile non est uerum de necessario simpliciter dicere: alterum aut uerum est. quare quoniam partiē uniuersale sequitur; illud quod ex necessitate, consequetur posse esse; sed non omne. Et est quidem fortasse principium quod necessarium est, & quod non necessarium est omnium uel esse, uel non esse: & alia quæadmodū horum consequentia cōsiderare oportet.

Conclusio 9

Cōclusio 10

Tercia descriptio.

I

Necessarium esse
Non possibile non esse
Non contingens non esse
Impossibile non esse

III

Non necessarium esse
Possibile non esse
Contingens non esse
Non impossibile non esse

Necessarium non esse
Non possibile esse
Non contingens esse
Impossibile esse

Non necessarium non esse
Possibile esse
Contingens esse
Non impossibile esse.

II

IIII

manifestum est aut ex his, quæ dicta sunt, quoniā quod ex necessitate

necessitate est, secundum actum est: quare si priora sunt se-
piterna; & quæ actu sunt, potestate priora sunt. & hæc
quidē sine potestate actu sunt, ut primæ substantiæ: alia
uero cum potestate, quæ natura priora sunt, tempore poste-
riora. alia uero nunquam actus sunt, sed potestates solum.

Quæ magis aptæ enunciationes contrariæ
dicantur.

CAPVT IIII.

Questio.
Politianus
cum alijs
multis hoc
caput non
esse Arist.
putauit,
quod litera
nimium im-
plexa sit,
difficilisq;
intellectu.

Conclusio 1

VTRVM autem contraria est affirmatio negationi, an
affirmatio affirmationi, et oratio orationi, quæ dicit, quo-
niā omnis homo iustus est, ei quæ est, nullus hō iustus est:
aut omnis homo iustus est, ei quæ est, omnis homo iniustus
est: ut est, Callias iustus: non est Callias iustus, Callias ini-
ustus est: quæ harū contraria est? Nam si ea, quæ sunt in
uoce, sequuntur ea, quæ sunt in anima: illic autē cōtrariæ est
opinio contrarij (ut quoniā omnis hō iustus est, ei quæ est,
omnis hō iniustus est) etiam in ijs, quæ sunt in uoce affirma-
tiōibus, necesse est similiter sese hēre, q. si neq; illic cōtrarij
opinio cōtraria est; nec affirmatio affirmationi erit contra-
ria, sed ea q̄ dicta est negatio. Quare cōsiderandum est, quæ
opinio falsa opiniononi ueræ cōtraria est: utrum negationis,
an certē ea, quæ cōtrarium opinatur. Dico autē hoc modo
est quædam opinio uera boni, quoniā bonū est: alia autē, qui-
nam nō bonū est, falsa: alia uero quoniā malū, similiter fa-
sa: quæ harū cōtraria ueræ? & si est, una secundum quā cō-
traria. Nā arbitrari cōtrarias opiniones definiri, eo
quod cōtrariorū sunt, falsum est. Boni. n., quoniā bonū est,
et mali quoniā malū est, eadē fortasse opinio est cū uera si-
ue plures, siue una sit, sunt autē ista cōtraria: sed nō eo q̄
cōtrariorū sint, cōtraria sūt, sed magis q̄ cōtrariæ. Si ergo
est boni quidē, quoniā est bonū, opinio; alia autem, quoniā

nō bonū est: est uerò quoniā aliquid aliud est qđ nō est, ne-
que esse pōt. aliarū quidē nulla ponēda est: neq; quæcunq;
esse qđ nō est opinantur, neq; quæcūq; non esse qđ est: in-
finitæ. n. utræq; sunt, & quæ nō esse opinantur qđ non est,
& quæ non esse qđ est. Sed in quibus fallacia est, hæ aut
sunt ex ijs, ex quibus sunt generationes: ex oppositis uerò
generationes. quare etiam fallaciæ. Si ergo qđ bonū est, et
bonū, & non malū est, & hoc quidē secundum se, illud ue-
rò secundum accidēs (accidit. n. ei nō malū esse) magis aut
in unoquoq; uera est, quæ scđm se est, & falsa, si quidē &
uera: ergo ea quæ est, quoniā nō est bonū, quod bonū est,
eius quæ scđm se est, falsa est. Illa uerò quæ est quoniam
malū est, eius quæ scđm accidens. quare magis erit falsa
de bono, ea quæ est negationis opinio, q̄ ea quæ est contra-
rii. Falsus aut est maxime, qui circa singula habet contra-
riā opinionē, contraria. n. est eorū, quæ plurimū circa idē
differūt. Si igitur harū contraria est altera, magis uerò ne-
gationis est contraria: manifestū est quoniā hæc erit cōtra-
ria. Illa uerò quæ est, quoniam malū est qđ bonū est: impli-
cita est. Btenim quoniā nō bonū est, necesse est fortē ipsū
eūdē opinari. Amplius; Si ēt in alijs similiter oportet se ha-
bere, & hoc mō uidebitur bene esse dictum. Aut. n. ubiq; ea
quæ est contradictionis, aut nusquā: quibus uerò nō sūt
cōtraria, de illis quidē falsa, ea quæ est, est ueræ opposita.
ut qui hominē nō putat esse hominē, falsus est. Si igitur hæ
cōtrariæ sunt, etiā & aliæ, quæ sunt contradictionis. Am-
plius. Similiter se habet opinio boni, quoniā bonū est: & nō
boni, quoniā nō bonū est: & præter has, boni quoniā nō bo-
nū est: & nō boni, quoniā bonū est. Illi ergo quæ non boni
quoniā nō bonū, ueræ opinioni: quæ est cōtraria: Non. n.

† Al. si ali-
quando fue-
rit uera.

† Al. quod
non bonum
uere contra-
ria ea quæ
est non bo-
ni, quod bo-
num falsa.
falsa enim
hæc.

ea, quæ dicit quoniã malũ est: † simul. n. aliquñ erit uera: ntu-
quam aut uera ueræ cõtraria est. est. n. quoddã non bonum
malũ, quare cõtìngit simul esse ueras. At uerò nec illa quæ
est, quoniã nõ malũ. uera. n. & hæc, simul. n. & hæc erũt.
Relinquitur igitur ei quæ est, nõ boni, † quoniã nõ bonũ
est, cõtìraria ea quæ est, nõ boni quoniam bonum est, falsa. n.
hæc. quare & ea quæ est boni, quoniã nõ bonũ est: ei quæ
est boni, quoniã bonũ est. Manifestum ergo est quoniã ni-
hil inter est: nec si uniuersaliter ponamus affirmationem:
uniuersalis. n. negatio cõtìraria erit: ut opinioni opinatur,
quoniã omne qd est bonũ, bonũ est: ea quæ est quoniã nihil
eorũ quæ bona sunt, bonũ est: nã ea quæ est boni, quoniam
bonũ, si uniuersaliter sit bonũ, eadem est ei quæ opinatur,
quoniã quicquid bonũ est, quod bonũ est. hoc autẽ nihil dif-
fert ab eo quod est: quoniam omne quod est bonũ, bonum
est. similiter autem & in non bono. Quare si in opinione
sic se habet, & sunt hæc quæ sunt in uoce affirmationes,
& negationes, notæ earum quæ sunt in anima: manifestũ
est quoniam affirmationi contraria quidem negatio est,
quæ de eodem uniuersaliter: ut ei quæ est quoniam omne
bonum, bonum est: uel quoniam omnis homo bonus: ea
quæ est quoniam nullum, uel nullus. Contradictoriæ au-
tem quæ est quoniam non omne, aut non omnis. Manife-
stum est autem, quoniam & ueram ueræ non contingit
esse contrariam: neq; opinionem, neq; contradictionem.
contrariæ enim circa idem opposita sunt. Circa eadem au-
tem contingit uerum dicere eundem: simul autem non con-
tingit uerum dicere inesse contraria.

Secundi libri Peri Hermenias Aristotelis.

F I N I S.

I N A N A

In Analytica Priora,

ANGELI POLITIANI

ARGVMENTVM.

PER priores iam Resolutorios decurramus. Præcepta igitur de demonstratione daturus Aristoteles, ipsam prioribus libris ratiocinationem, quoniam communior, edocet: propositionem finiens, quæ aliquid aut confirmet, aut neget de aliquo. Sed vel vniuersalem esse ait, vel particularem, vel indefinitam. tum aliud demonstratiuam propositionem, atque aliud dialecticam, quoniam sumat illa propositionem contradictionis alteram. Hæc ipsius contradictionis interrogationem, si queras illius optionem quod verisimile videatur: si respondeas, terminum quo propositio resoluitur. sed cum vel subijci, vel predicari, vel affirmari, vel negari. In qua oratione quæpiam statuamur, vnde aliud necessariò efficiatur, propterea quod illa sint, eam propriè ratiocinationem dici, quæ si necessaria protinus appareat, esse perfectam: sin ad id vno aut pluribus indigeat, quæ necessaria quidem terminis fiant, licet ex propositionibus non sumantur, imperfectam. Quod si nihil accipere de subiecto possis, de quo non alterum dicatur, esse illud in altero toto, diciq; alterum de omni. Sed & de nullo eadem ratio est. Retro agi propositiones, incolumi sensu, siue absolute, siue necessariae sint, quoties vel vniuersales negent, vel particulares affirmant. ad affirmantis verò vniuersales recurrere eiusdem tantum ordinis particulares. Nam quæ particulares negent, minimè esse retrogradas, nisi cum propria contingunt: vbi particulatim magis, quàm in vniuersum remeant. Perfecta ratiocinatio in prima dū taxat è figuris tribus deprehenditur, quoties in toto medio sit vltimus terminus, in primo vel toto vel nullo sit medius, sed in medio vltimus, affirmans vbique: nec in vniuersum modò, sed & per partes. Ita modi quatuor emerguat, omnibus problematis idonei. Medium verò illud appello, quod ipsum in altero cum sit, in ipso alterum medio quoque loco recipitur. Extrema, cum quod ipsum est in altero, tum illud in quo est alterum. In figura secunda medium illud est, quod de vtroque dicitur: extrema, de quibus medium. sed maius, quod propius: ipsum minus, quod longius: nec in medio medium, sed in capite, nec

G perfecta

perfecta ibi ratiocinatio. Siue autem his vniversale, siue semel sit, hoc est in maiore tantum propositione, negare alteram conuenit. Vnde modo existunt quatuor, reiectis ceteris, quorum duo priores ad primam secundum, tertius ad tertium retroacta propositione altera, sed non vtralibet reuocantur, quartus impossibili perficitur, nec vnquam quod colligitur assueuerat. At quoties eidem vel vtriusque omne, vel maius nullum minus omne, vel maius aliquod minus omne, vel item contra, vel maius non omne minus omne, vel maius nullum minus aliquod, figura hac postrema: modiq; sex imperfecti, particulatim colligentes: primus, tertius, quartus, ad primam tertium: secundus ac sextus ad eiusdem quartum, propositione altera cessim redeunte producendi, nam quintus impossibili se perficit. Hic medius postremo quasi gradu subsistit, ac de illo tam maius, quod longius abest, quam etiam minus extremum pradicatur, quod adhaerescit. Reliqua omnia coniugata reijcito, nisi si maior ait, minor negat, sed vtraque in vniversum. Nam si amba in figura prima retro eunt, in secunda minor, in tertia maior, rite quidem, sed non quod voles ratiocinabere. Absolutis necessaria congruant: licet hic expositione perficiatur, quae illic impossibili. Quod si necessaria misceas absolutis, necessarium colliges, quoties maior necessaria fuerit. At in secunda, quoties vniversalis necessario denegat: in tertia vero, quoties in affirmantibus vtrisque vniversalibus, vtrius necessaria proponatur: aut si altera neget, ipsa quae neget: aut si particularis altera sit, ipsa quae particularis non sit. Sed & contingens hoc loco excutitur, quod necessarium non sit, at si esse tamen concedatur, nihil impossibile consequatur. Quare omnes propositiones recurrere, quae figuram habeant in contraposis affirmantem. Sed contingens modo in his versari, quae saepius vsu veniant necessitate repulsa, modo in qs, quae susque deque se habeant. Conuerti oppositas vtrobiusque propositiones: sed illic quod suapte natura sit ad illud quo necessario non sit. Hic autem, quod susque deque vocamus, a quo demonstratio excluditur, vtrisque igitur contingentibus, semper in figura prima contingenter colliges, vbi iugationes quas diximus obtinueris, sed & cum neget vtraque, cum neget & minor tantum (quod licet) ad affirmandum compellas, contingenter efficies quod voles. Ita si contingentibus absoluta permisceas, maiorq; contingens, minor absoluta sit, & contingenter colligas, & perfecte, nam minor contingens non im perfecte modo, sed improprie contingens efficiet. Hic illud tractatur, si necesse est hoc esse, cum illud est: & cum possibile hoc est, necessario & illud fore possibile, quod ab hoc emanat: posito falso, quod impossibile

bile non fit, etiam quod inde fit non esse impossibile, sed falsum. Quod si maius interuallum contingat, & vniuersale sit, minus absolutum ponas: & particulare colliges quidem, modo particulare affirmet: si autem particulari contingat, imperfecle concludes. ac si neget, conuersione: si vero affirmet, impossibili perficitur. Necessarium vero contingenti perinde se miscet, ut absolutum, tantum illud variat, quod ubi propositio negatur absoluta, contingens euenit conclusio necessaria vero quæ negat, & contingens colligit, & quod non absolute sit. Porro in secunda nihil euenit ex contingentibus. quo loco illud acerrime tueretur Aristoteles, vniuersalem contingentem, quæ neget, nusquam recurrere. At si neget contingens, affirmet absoluta, nimirum colligat, quemadmodum & si neget vtraque, sed transmutanda contingens. Lex eadem & necessario, fitq; conclusio semper late accepti contingentis, quoties vniuersalis necessario perneget. In tertia contingentis duæ colligunt, si terminos rite adiungent. Nam vel sibi ipsæ cessant, vel conuertendo restituantur. verum si altera absoluta sit, altera contingat, nimirum continget & quod efficiatur. Quod si necessaria & contingens committantur, ubi termini asserunt, contingit quod efficiatur. At si tantum necessaria propositio affirmet, continget ut non sit: si vero neget, non modo ut non sit continget, sed & prorsus non erit. Et quoniam ex impossibili argumentatio pars conditionalis est, iure illud ostenditur, ad has omnino formas & eam redigi, quoniam rebus ipsius ratiocinando tutamur. Denique illud quoque facilius expugnari: quæ rarius colliguntur, agrius defendi: sed & expugnare se inuicem, quæ particularia, quæq; vniuersalia sunt: defendi ab vniuersalibus tantummodo particularia prorsusq; esse facilius oppugnare, quam tueri. Agamus & de propositionum copia. De nullo singularia dicuntur, nisi ex accidenti. De summis generibus opinione reiecta nihil dicitur. Constet oportet quid sit de quo agitur, quæ finitio, quod eius proprium, quid sequatur, quid vix præcedat, quid inde abhorreat, quæ ut quid sint quæ propria, quæ accidentia, quæ opinione, quæ vero. sumendum quod rem, non quod hanc rem sequatur: sed adicienda particularis nota, ne fallat indefinitum. Totum sumendum, quod præit, non quod sequitur. sumptis quibus comprehenditur subiectum, superuacuo sumptis quæ in vniuersum sequantur. sume autem quæ speciem proprie contingant, quæq; sint ut plurimum, nec autem quæ succedunt omnibus. Sume quæ communiora, sed & medium inspicere, siue demonstras, siue colligis impossibili, venari potes ex diagrammate sex illos quasi limites, quibus aut affirmes, aut neges. Nonnihil sibi & diuisio colligit.

ea est imbecilla ratiocinatio. Sed nascenda omnium disciplinarū prae-
cipia, ut ubique ratiocineris. Ut autem resolvas, propositiones ca-
ptande, videndumq; vira in toto, vira in parte. sarciendum quod de-
sit, reiciendum quod inane sit. Nec esse statim ratiocinationem creden-
dum, quod necessarium sit. Propositiones ad terminos redigenda. nam
figuras inde singulas odorabere. Discernenda terminorum similitudo,
nota addenda, ne discrimen exiguum fallat. Cauendum à terminis
perperam expositis, spectandus & habitus & quod ex habitu. Non
semper terminis imponenda nomina. Termini sic statuendi, ut primi
nominam suus. propositiones casibus varianda. Quod duplicatur, in-
secta maiorem ponendum variandi termini. Cum quid in plenum colli-
gis, & aliquatenus: nomen pro nomine, sermonem pro sermone, alte-
rum capiendum pro altero, dummodò idem valeant. Ceterum pro ser-
mone in terminis nomina capienda. Discrimē articuli, notaq; vniuer-
salis peruidendum: nec extimescendum cōtinuò, si quid ex terminis ef-
ficetur. sic nos illis utimur, ut Geometra literis, ut sensibus discipu-
lus. Resoluendum quidq; ad ratiocinationem suam, non ad aliam pa-
riter concludentem. Finitionis partes in terminis, non integra finitio
sumenda. Ad hypotheticas quod resoluamus non est, ex alijs figuris re-
digere, ad alias licuerit. Non est hoc, & est non hoc, diuersum signifi-
cant. quare illud videndum, ne in contradictionibus offendas. In secū-
do Priorum libro quadam quasi adulterina tractantur, quae veritatē
plerumque ementiuntur: quocirca dicenda breuibus. Plura semel colli-
gi, ut particularia vniuersalibus, ex veris falsa. nā cōtrā videri quā-
esse potius: praesertim si non prorsus falsa maior. Id in figuris omni-
bus. Recurrere demonstrationem recurrentibus terminis, versa in pro-
positionem conclusionē: sed recurrente conclusionē manere alterā pro-
positionem, cum tollatur altera. Posita conclusionis contradictione, at-
que altera adsumpta propositione, tolli alteram impossibili, quod eis-
dem peragi terminis quibus & iusta demonstratio. Ex contradicentē
bus quoque ratiocinationē cludi. Iam illa, quid principij petitio, quid
non, ex hoc sequens, quod falsa rationis discerniculum, quo pacto nec
ratiocinando capiamur, nec resellamur, nec falso conuictos credamus,
recursusq; illi etiam alterui extremorum ac medij, tum inductio, exē-
plum, auocatio, obiectio, signum, verisimile, commentum, signorumq;
in physiognomico problemate exercitatio, reliquum sibi huius volumi-
nis asciscunt.

101

SYLLOGISMORVM DIVER-

SITAS AC NUMERVS,

ex Nicephoro.

QVONIAM syllogismus omnis ex duabus saltem propo-
 sitionibus constat, maioreq; & minore, maiore toties posita
 quoties propositionum annumeratio, toties autem ipsi mino-
 re annexa: ita quingentis septuaginta sex maioribus propositionibus
 cum minoribus multiplicatis, euenit totos syllogisticos & asyllogisti-
 cos modos congregari in myriadas triginta tres, & mille septingen-
 tos septuaginta sex. Ex modorum autem mixtura duodecies rursus to-
 tidem colliguntur. Vel enim maiore propositione necessaria posita, mi-
 nore vero vel contingente vel impossibili: vel maiore existente, mino-
 re vero necessaria, vel contingente vel impossibili: vel maiore contin-
 gente, minore necessaria, vel existente vel impossibili: vel maiore im-
 possibili, minore autem necessaria uel existente, uel contingente, duode-
 cies multiplicantur omnes predicti, ut simul omnes immixti, & mixti
 in myriadas tricenas nonaginta octo, & mille tricenos duodecim per-
 ueniant absoluedi. Nam si trinam dicimus esse materiam, necessa-
 riam, contingentem, & impossibilem: contingentem cerè Arist. in
 duo diuisit, in euenientem & futuram: & euenientem quidem exi-
 stentem nominat, futuram uero propriè contingentem. Ex harum au-
 tem quatuor mixturas per coniugationes, syllogismos in mixtionibus
 exponit. Cum itaque trine sint figure, et in unaquaque figura tot sint
 texti syllogismi, triplicati enumeratorum omnes fiunt, ut omnino sint
 numero quidem myriades mille centum nonaginta quatuor, ac tria
 millia nongenti triginta sex, syllogistici pariterq; asyllogistici. In pri-
 ma quidem figura myriades sexaginta sex, & ter mille quingentadu-
 o syllogismi: In secunda similiter totidem: In tertia myriades centum
 dena ac quina nongenti ac uiginti: ac simul omnes Syllogistici myria-
 des ducenta quadraginta tres, & ter mille uiginti quatuor. Reliqui
 autem asyllogistici myriades octingente quinquaginta una nongenti
 duodecim: ut sit ad asyllogistos ratio syllogisticorum modorum in pri-
 ma ac secunda figura sub quinta multiplicatione, in tertia autem
 sub duplicatione terquiquies. & cetera. Plura uide apud Nice-
 phorum.

NOTA quod græca hæc dictio ὅτι, quæ latinè & quòd & quoniam referre potest, in veteri translatione ferè semper nulla intelligentiæ ipsius literæ habita ratione, in quoniam translata fuit. Nos uerò diligentius græcæ literæ intellectum animaduertentes, ut res ipsa postulabat, & in quòd & in quoniam ipsam transtulimus.

Aduertas etiam quòd dictio hæc græca καθόλου in veteri translatione ferè semper in hanc latinam uniuersalè, translata fuit, cum tamen & uniuersale & uniuersaliter possit significare: uniuersale quidem cum rei naturam, ut si hominem dicimus, uniuersalem naturam significamus: uniuersaliter uerò cum id quòd latini signum distribuens appellarunt, ut si omne aut nullum dicimus uniuersaliter propositionem proferimus, quam rem in libro Peri hermen. in 2. Secti. initio docuit Aristoteles. Nos itaque Aristotelis doctrinam insequentes, & in uniuersale & in uniuersaliter, ut conveniens fuit, ipsam transtulimus.

Errabat pariter vetus translatio dictiones hæc ἐν μέρει, & κατὰ μέρος in hanc particularem uertens, cum tamen non particularem, sed in parte, uel secundum partem, uel particulariter importent, significantia distribuentia propositionem, non autem naturam aliquam denotantia.

De propositione, termino, & syllogismo.

CAPVT I.

PRIMUM dicendum circa quid, & de quo est intentio, quoniam circa demonstrationem, & de disciplina demonstratiua est. Deinde determinandum quid Propositio, & quid Terminus, quid Syllogismus, quis perfectus, & quis imperfectus. Postea uero quid est in toto esse, uel non esse hoc in illo: & quid dicimus de omni, aut de nullo prædicari. Propositio ergo est oratio affirmatiua, uel negatiua alicuius de aliquo.

Hæc autem aut uniuersalis, aut particularis, aut indefinita. Dico autem uniuersalem quidem, cum aliquid omni, aut nulli inesse: Particularem uero, cum alicui, * aut non alicui, aut non omni inesse: Indefinitam autem, cum quid inesse, uel non inesse significat, sine uniuersali, uel particulari; ut contrariorum eandem esse disciplinam: aut uoluptatem non esse bonum. Differt autem demonstratiua propositio à dialectica: quoniam demonstratiua quidem sumptio alterius partis contradictionis est. Non enim interrogat, sed sumit, qui demonstrat. Dialectica uero interrogatio contradictionis est. Nihil autem refert ut fiat ex utraque syllogismus: nam & qui demonstrat, & qui interrogat syllogizat: sumens aliquid de aliquo esse, uel non esse. Quare erit syllogistica quidem propositio, simpliciter affirmatio uel negatio alicuius de aliquo secundum dictum modum. Demonstratiua uero si uera sit, & per pri-

† Al scienciam demonstratiuam.

* n. aut inquit Arist. aut non alicui, sed & plerumque alibi: ubi ne gandi nota particulari tatis notæ præposita, relinquit particularem. Nam non aliquis apud Arist. non efficit tantumdem ac nullus, sed ut reliquis non.

mas propositiones sumpta. Dialectica autem percontanti quidem interrogatio contradictionis est, syllogisanti uero sumptio apparentis, & probabilis; quemadmodum in Topicis dictum est. Quid est ergo propositio, & quid differt syllogistica à demonstratiua & dialectica, diligentius quidem in sequentibus dicetur. Ad præsentem uero utilitatem, sufficienter nobis determinata sint, quæ nunc dicta sunt. Terminum autem uoco, in quem resoluitur propositio: ut prædicatum, & de quo prædicatur, uel apposito, uel separato esse, uel non esse. Sillogismus est † oratio, in qua quibusdam positis, aliud quiddam ab his, quæ posita sunt, ex necessitate accidit, eo quòd hæc sunt. Dico autem eo quòd hæc sunt: propter hæc accidere. Propter hæc uero accidere, est nullius extrinsecus termini indigere, ut fiat necessarium. Perfectum uero uoco syllogismum, qui nullius alius indiget, præter ea quæ sumpta sunt, ut appareat necessarium. Imperfectum uero, qui indiget aut unius, aut plurium, quæ sunt quidem necessaria propositiones. In toto autem esse alterum in altero: & de omni prædicari alterum de altero idem est. Dicimus autem de omni prædicari: quando nihil est sumere subiecti, de quo non dicatur alterum: & de nullo similiter.

De conuersione absolutarum propositionum.

CAPVT

II.

QVONIAM autem omnis propositio est, aut de inesse, aut ex necessitate inesse, aut contingere inesse. Harum autem, hæc quidem affirmatiuæ: illæ autem negatiuæ secundum unamquamque appellationem. Rursus autem affirmatiuæ, & negatiuæ, aliæ sunt uniuersales, aliæ particulares,

† Al. autem
Syllogismus ex Græco est, nostri rationationem appellant, collectionem tamen plurimum ad rationandum designare uidetur.
συλλογῆν enim collectio congregatioque dicitur.

res, aliæ indefinitæ. Vniuersalem quidem priuatiuam de eo quod est inesse, necesse est in terminis conuerti: ut, si nulla uoluptas est bonum, * neque bonum nullum erit uoluptas. prædicatiuam autem conuerti quidem necessarium est: non tamen uniuersaliter, sed in parte: ut, si omnis uoluptas est bonum: & bonum aliquod uoluptas. Particulari autem affirmatiuam quidem conuerti necesse est particulariter. Nam si uoluptas aliqua bonum: & bonum aliquod erit uoluptas. Priuatiuam uerò non est necessarium. Non enim si homo non inest alicui animali, & animal non est alicui homini. Primum ergo sit priuatiua uniuersalis, a b, propositio: si ergo nulli b inest a: neque a, nulli inherit b. nam si alicui inest ut c: non uerum erit nullum b esse a: nam c eorum quæ sunt b aliquod est. Si uerò omni b inest a: & b alicui a inest: nam si nulli, neque a, nulli b inherit, sed positum erat, omni inesse. Similiter autem & si particularis est propositio: nam si inest a alicui b: & b alicui eorum quæ sunt a necesse est inesse: si enim nulli, nec a, nulli inherit b. Si autem a, alicui eorum quæ sunt b, non inest: non necesse est & b, alicui a non inesse: ut si b quidem sit animal, a uerò homo, homo enim non omni animali, animal uerò omni homini inest.

De conuersione propositionum de modo.

CAPVT III.

EODEM autem modo se habebit in necessarijs propositionibus: nam uniuersalis quidem priuatiua uniuersaliter conuertitur. Affirmatiuarum autem utraque, particulariter. Nam si necesse est a, nulli b inesse, necesse est & b nulli a inesse: si enim alicui contingit: & a, alicui b continget. Si autem ex necessitate a, omni uel alicui b, inest:

& b,

Neque bonum nullum, superfluum est negatio, neque, negantque; dæ negationes frequenter apud Græcos.

Modi contingentis tres, necessarium, non necessarium, possibile,

Et b, alicui a necesse est inesse. nam si non ex necessitate
 inest, neque a, alicui b ex necessitate inerit. Particularis
 uero priuatiua non conuertitur, propter eandem causam,
 propter quam et supra diximus. In contingentibus uero
 quoniam multipliciter dicitur contingere, nam et neces-
 sarium, et non necessarium, et possibile contingere dici-
 mus. In affirmatiuis quidem, similiter se habebit secun-
 dum conuersionem in omnibus. Nam si a, omni aut alicui
 b contingit: et b, alicui a contingit: si enim nulli, nec a ul-
 li b: ostensum est enim hoc prius. In negatiuis uero non
 similiter: sed quaecunque quidem contingere dicuntur, ex
 eo quod ex necessitate non insunt, uel in eo quod non ex ne-
 cessitate insunt similiter. Ut si quis dicat hominem contin-
 gere non esse equum, aut album nulli tunicae inesse. Horum
 enim * hoc quidem ex necessitate inest, illud uero non ex ne-
 cessitate inest, et similiter conuertitur propositio. Nam
 si contingit nulli homini equum inesse, et hominem contin-
 git nulli equo inesse: et si album contingit nulli tunicae, et
 tunica contingit nulli albo: si enim alicui necessario, et
 album tunicae alicui inerit ex necessitate: hoc enim ostens-
 um est prius. Similiter autem et in particulari negati-
 ua. Quaecunque uero ut in pluribus, et in eo quod nata
 sunt dicuntur contingere, * secundum quem modum deter-
 minamus contingens: non similiter se habebat in priuati-
 uis conuersionibus. Sed et uniuersalis quidem † priuatiua
 propositio non conuertitur: particularis uero conuerti-
 tur. Hoc autem erit manifestum quando de contingenti di-
 cemus. Nunc autem nobis tantum sit cum ijs quae dicta
 sunt, manifestum, quoniam contingere nulli, aut alicui non
 inesse affirmatiuam habet figuram: nam et contingit ipse
 si est

* [Hoc se-
 quens non re-
 spicit, sed
 praecedens.

* De contin-
 genti illo se-
 cundo mo-
 do, praefer-
 tim hoc in
 libro deter-
 minabit syl-
 logismos.

† Deesse pri-
 uatiua in
 aliquibus
 cod.

si, est, similiter ordinatur. Est, autem, quibuscumq; adiacēs prædicatur, affirmationem semper facit, & omnino: ut, est non bonum: uel, est non album: uel simpliciter, est nō hoc. Ostendetur autem & hoc per sequentia: secundum conuersiones autem, similiter se habebunt in alijs.

De modis syllogisticis, & asyllogisticis absolutis primæ figuræ. CAP. IIII.

HIS uerò determinatis, dicemus, iam per quæ, & quando, & quomodo fit omnis syllogismus: postea uerò dicendum de demonstratione. Prius enim de syllogismo dicendum, quàm de demonstratione, eo quòd uniuersalior est syllogismus: nam demonstratio quidem syllogismus quidam est, syllogismus uerò non omnis, demonstratio. Quando igitur tres termini sic se habent adinuicem, ut & postremus sit in toto medio, & medius in toto primo uel sit, uel non sit, necesse est extremitatum perfectum esse syllogismum. Voco autem medium, quod & ipsum in alio, & aliud in ipso est, quod & positione medium est. Extremo uerò quod & ipsum in alio, et in quo aliud est. Si enim a de omni b, & b de omni c, necesse est a de omni c prædicari. Prius enim dictum est, quomodo de omni dicimus. Similiter autem & si a, de nullo b, b autem de omni c: quoniam a, nulli c inest. Si autem primum quidem omni medio consequens est, medium uerò nulli postremo: non erit syllogismus extremitatum. Nihil enim necessarium accidit, eo quòd hæc sunt: nam & omni, & nulli contingit primum postremo inesse: quare neq; particulare, neq; uniuersale sit necessarium. Cum autem nihil est necessarium, per hæc non erit syllogismus. Termini uerò eius

eius quod est omni inesse, animal, homo, equus : eius uero quod est nulli, animal, homo, lapis . Quando uero nec primum medio, nec medium postremo ulli inest, nec sic erit syllogismus . Termini uero ut inesse, scientia, linea, medicina: aut non inesse, scientia, linea, unitas . Vniuersalibus igitur existentibus terminis, manifestum est in hac figura quando erit, & quando non erit syllogismus : et quoniam cum est syllogismus, necessarium est terminos sic se habere, ut diximus: & si sic se habent, manifestum quoniam erit syllogismus . Si autem hic quidem terminorum uniuersaliter, alius uero particulariter ad alium, quando uniuersale quidem ponitur ad maiorem extremitatem uel predicatum, uel priuatum, particulare uero ad minorem predicatum; necesse est syllogismum esse perfectum . Quando uero ad minorem uel quolibet modo aliter se habeant termini; impossibile est . Dico autem maiorem extremitatem quidem in qua medium est: minorem uero, quæ sub medio est. Infit enim *a* quidem, omni *b*: *b* autem alicui *c* : ergo si est de omni predicari, quod in principio dictus est, necesse est *a*, alicui *c* inesse . Et si *a* quidem, nulli *b* inest : *b* uero, alicui *c* : necesse est, *a* alicui *c* non inesse : determinatum est enim & de nullo, quomodo dicimus : quare erit syllogismus perfectus . Similiter autem & si indefinitum sit *b* *c* predicatum : nam idem erit syllogismus indefinito, & particulari sumpto . Si autem ad minorem extremitatem uniuersale ponatur uel predicatum, uel priuatum: non erit syllogismus neq; cum affirmatiua, neq; negatiua, neq; indefinita, neq; particularis sit: ut si *a* quidem, alicui *b* inest, uel non inest : *b* autem, omni *c* inest . Termini ut in esse: bonum, habitus, prudentia : ubi non inesse, bonum, habitus,

bitus,indisciplina. Rursum si *b* quidem, nulli *c*: *a* uerò,aliciui *b* inest,uel non inest,uel non omni inest, nec sic erit syllogismus. Termini omni inesse,album,equus,cygnus:nulli inesse,album,equus,coruus. Idem autem et si *a* *b* indefinitum sit. Nec quando ad maiorem extremitatem quidem uniuersale ponatur uel prædicatiuum, uel priuatiuum; ad minorem uerò particulare priuatiuum: non erit syllogismus uel indefinito, uel particulari sumpto. uelut si *a* quidem, omni *b* inest: *b* autem alicui *c* non inest, uel non omni inest. Cui enim alicui non inest medium, hoc omne & nullum sequatur primum. Ponantur enim termini, animal, homo, album: deinde & de quibus albis non prædicatur homo, sumantur, cygnus, & nix: ergo animal de uno* quidem omni prædicatur, de altero* uerò nullo: quare non erit syllogismus. Rursum *a* quidem, nulli *b* inest, *b* autem alicui *c* non inest: & sint termini, inanimatum, homo, album. deinde sumantur alba, de quibus non prædicatur homo, cygnus & nix: nam inanimatum de hoc* quidem omni prædicatur, de illo uerò nullo. Amplius: Quoniam indefinitum est alicui eorum quæ sunt *c*, non inesse *b*: uerum est autem & nulli inest, & si non omni, quoniam alicui non inest. Sumptis autem his terminis uelut nulli inesse, non fit syllogismus (hoc enim dictum est prius) manifestum ergo est, quoniam in eo quod sic se habent termini, non erit syllogismus: esset enim & in his. Similiter autem ostendetur, & si uniuersale ponatur priuatiuum. Neq; enim si ambo interualla particularia prædicatiue, uel priuatiue dicantur, aut hoc quidem prædicatiuum, illud uerò priuatiuum: uel hoc quidem indefinitum, illud uerò definitum, uel ambo indefinita, non* erit syllogismus nullo modo,

Termini

*Albo, scilicet
et cygno.
*Albo, scilicet
et niue.

*Albo, scilicet
et de niue
*Scilicet
cygno.

*Hic negatio
superfluit.

Termini uerò communes omnium: animal, album, equus: animal, album, lapis. Manifestum est igitur ex ijs quæ dicta sunt, quoniam, si sit syllogismus in hac figura particula ris, necesse est terminos sic se habere ut diximus. Aliter enim sic se habentibus, nullo modo fit. Palam autem quoniam omnes, qui in hac sunt syllogismi, perfecti sunt. Omnes enim perficiuntur per ea, quæ ex principio sumuntur. Et quoniam omnia problemata ostenduntur per hanc figuram. Etenim omni, & nulli alicui, & non alicui inesse. Voco autem huiusmodi figuram, primam.

De syllogismis absolutis in secunda figura.

CAPVT. V.

QUANDO uerò idem huic omni quidem, illi uerò nulli inest, uel utique omni, uel nulli figuram quidem huiusmodi uoco secundam. Medium autem in hac dico, quod de utraque prædicatur. Extremitates uerò de quibus dicitur hoc. Maiorem quidem extremitatem, quæ iuxta medium posita est. Minorem uerò, quæ longius sita est à medio. Ponitur autem medium foras quidem extremitatum, primum uerò positione. Perfectius igitur * non erit syllogismus nullo modo in hac figura: possibile uerò erit & uniuersalibus, & non uniuersalibus existentibus terminis. Vniuersalibus igitur terminis erit syllogismus, quando medium huic quidem omni, illi uerò nulli inerit, et si ad utrumuis sit priuatiuum, aliter nullo modo. Prædicetur enim m de n quidem nullo, de x uerò omni; quoniam igitur conuertitur priuatiua: nulli m inerit n; at m omni x supponebatur; quare n, nulli x inerit: hoc enim ostensum est prius. Rursum si m, n quidem omni inest, x uerò nulli; neq; * n, x ulli inerit. Nam si m, nulli x, neque x, ulli m inerit:

* Hic quod negatio abundat.

m in*erit*: at uero *m*, omni *n* in*erat*, quare *x*, nulli in*erit*. Et
 Et a est enim rursus prima figura. Quoniam autem con=
 uertitur priuatiuum, neq; *n*, ulli *x* in*erit*: quare erit idem
 syllogismus. est autem ostendere hæc et ad impossibile du=
 centes. Quoniam ergo fit syllogismus sic se habentibus
 terminis manifestum, sed non perfectus: non enim solum
 ex *ijs*, quæ ab initio sumptæ sunt, sed ex alijs perficitur
 necessarium. Si autem *m*, de omni *n* et *x* prædicetur; non
 erit syllogismus. Termini inesse, substantia, animal, ratio:
 non inesse, substantia, animal, lapis: medium, substantia.
 Nec quando de *n*, nec de *x* ullo, prædicatur *m*. Termini
 inesse, linea, animal, homo: non inesse, linea, animal, lapis.
 Manifestum ergo, quoniam si fit syllogismus ex uniuersa=
 libus terminis, necesse est terminos sic se habere, ut in
 principio diximus. aliter enim se habentibus terminis non
 fit conclusio necessaria. Si autem ad alterum sit uniuersa=
 liter medium. quando ad maius quidem fuerit uniuersa=
 liter uel prædicatiue, uel priuatiue, ad minus autem et
 particulariter, et oppositæ uniuersali (dico autem oppo=
 sitæ, si uniuersale quidem priuatiuum, particulare præ=
 dicatiuum: uel si uniuersale prædicatiuum, particulare
 priuatiuum) necesse est syllogismum fieri priuatiuum par=
 ticulariter. Nam si *m*, nulli quidem *n*, *x* autem alicui in=
 est, necesse est *n*, alicui *x* non inesse. Quoniam enim con=
 uertitur priuatiuum, nulli *m*, in*erit* *n*. *m* uero supponeba=
 tur, alicui *x* inesse: quare *n* alicui eorum quæ sunt *x* non
 in*erit*. Fit enim syllogismus per primam figuram. Rursus
 si *n* quidem omni *m*, *x* uero alicui non inest; necesse est *n*,
 alicui *x* non inesse. Nam si *x* omni inest *n*, prædicatur au=
 tem et *m* de omni *n*: necesse est *m* omni *x* inesse: suppose=
 batur

batur autem alicui non inesse. Et si m, n omni quidem inest, x autem non omni, erit syllogismus: quoniam non omni x , inest n , demonstratio autem eadem. Si autem de x quidem omni, de n uero non omni prædicatur m ; non erit syllogismus. Termini inesse, animal, substantia, coruus. Non inesse, animal, album, coruus. Nec quando de x quidem ullo, de n uero aliquo. Termini inesse, animal, substantia, lapis. Non inesse, animal, substantia, scientia. Quando igitur oppositum est uniuersale particulari, dictum est quando erit, et quando non erit syllogismus. Quando autem similis figuræ fuerint propositiones, aut ambæ priuatiuæ, uel affirmatiuæ, nullo modo erit syllogismus. Sint enim primum priuatiuæ, et uniuersale ponatur ad maiorem extremitatem: ut m, n quidem nulli, x autem alicui non insit; contingit ergo et omni, et nulli x , inesse n . Termini quidem nulli inesse, nigrum, nix, animal. Omni uero inesse, non est sumere, si m , alicui quidem x , inest, alicui autem non. Nam si omni x inest n ; et nulli n ; etiam m nulli x inerit: sed positum erat alicui inesse; non igitur sic sumere contingit terminos. Ex indefinito autem ostendendum est. Quoniam enim uerum est, m non inesse alicui x , et si nulli inest: nulli uero cum insit, non erit syllogismus; manifestum quoniam neque nunc erit. Rursum si prædictiue, et uniuersale ponatur similiter: ut m , omni quidem n ; x autem alicui insit; contingit ergo et omni, et nulli x , inesse. Termini, nulli inesse, album, cygnus, lapis. Omni uero non erit sumere terminos, propter eandem causam quam et prius: sed ex indefinito monstrandum est. Si autem uniuersale ad minorem extremitatem est; et m, x quidem nulli; n uero alicui non inest; contingit n , et omni, et nulli

nulli x inesse. Termini inesse, album, animal, coruus. Non inesse, album, lapis, coruus. Similiter autem & si prædicatiue fuerint propositiones. Termini non inesse, album, animal, nix. Inesse, album, animal, cygnus. Manifestum est igitur quoniam si similis figura sint propositiones, & hæc quidem uniuersalis, illa uero particularis: quoniam nullo modo fit syllogismus. Sed nec si alicui, utrique inest, uel non inest, uel huic quidem inest, illi uero non, uel neutri omni, uel indefinitæ. Termini autem communes omnium, album, animal homo. album, animal, inanimatum.

Manifestum est igitur ex prædictis quoniam si sic se habent termini adinuicem, ut dictum est, fit syllogismus ex necessitate, & si fit syllogismus, necesse est terminos sic se habere. Palam autem & quoniam omnes imperfecti sunt, qui in hac figura sunt syllogismi: omnes enim perficiuntur assumptis quibusdam, quæ uel insunt terminis ex necessitate, uel ponuntur uelut hypotheses, ut quando per impossibile ostendimus. Et quoniam non fit affirmatiuus syllogismus per hanc figuram, sed omnes priuatiui, & uniuersales, & particulares.

De syllogismis absolutis tertiæ figuræ.

CAPVT VI.

SI autem eidem hoc quidem omni, illud uero nulli inest; uel ambo omni, uel nulli; figuram quidem huiusmodi uoco tertiam. Medium autem in hac dico, de quo ambo prædicamus: Extremitates uero, quæ prædicantur. Maiorem autem extremitatem, quæ longius est medio: minorem uero, quæ propius. Ponitur autem medium foras quidem extremitatum, ultimum uero positione est. Perfe-

H ctus

Caput hoc definitiones tres continet, tres conclusiones, & corollaria tria.

ctus igitur non fit syllogismus, nec in hac figura: possibili
 uero erit & uniuersaliter, & non uniuersaliter ter-
 minis existentibus ad medium. Vniuersaliter quidem quan-
 do & p & r, inerunt omni s, quoniam alicui r, inerit p ex
 necessitate: nam quoniam conuertitur prædicatua, in-
 erit s, alicui r: quare quoniam p, inest omni s, & s, alicui
 r, necesse est p, alicui r inesse. Fit enim syllogismus per
 primam figuram. Est autem & per impossibile, & expo-
 sitione * facere demonstrationem: si enim ambo omni s,
 insunt: si sumatur aliquod eorum quæ sunt s, ut n: huic
 & p & r inerunt ex necessitate, quare alicui r, inerit p.
 Et si r, omni quidem s, p autem nulli s, inest; erit syllogis-
 mus: quoniam p, alicui r non inerit ex necessitate. Nam
 idem modus erit demonstrationis, conuersa r, s propo-
 sitione. Ostenditur autem & per impossibile, quemadmodum
 in prioribus. Si autem insit r, s quidem nulli, p uero om-
 ni s, non erit syllogismus. Termini, inesse, animal, equus,
 homo: non inesse, animal, inanimatum, homo: neq; quando
 ambo de nullo s dicuntur, non erit syllogismus. Termini
 inesse, animal, equus, inanimatum: non inesse, homo, equus,
 inanimatum: medium, inanimatum. Manifestum est igitur
 & in hac figura & quando erit, & quando non erit syl-
 logismus ex uniuersalibus terminis. Quando enim am-
 bo termini sunt prædicatiui, erit syllogismus. quoniam in-
 est alicui extremitas extremitati: quando uero priuati-
 ui, non erit syllogismus: quando autem hic quidem priua-
 tiuus, ille uero affirmatiuus, si maior quidem fuerit pri-
 uatiuus, alter uero affirmatiuus, erit syllogismus; quoniam
 alicui non inest extremitas extremitati. Si autem econ-
 uerso; non erit. Si autem hic quidem sit uniuersaliter ad
 medium,

Id est syllo-
 gismo expo-
 sitorio.

medium, alter uerò particulariter; si uterq; sit prædicatiuus; necesse est fieri syllogismum; & si alteruter sit uniuersalis terminorum: nam si r , omni s inest; p uerò alicui s ; necesse est et p , alicui r inesse. nam quoniam conuertitur affirmatiua in erit s , alicui p : quare quoniam r omni s inest; s autem alicui p ; & r , alicui p , in erit: quare & p , alicui r . Rursum si r , alicui s , p uerò omni s inest; necesse est & p , alicui r inesse: nam idem modus demonstrationis. Est autem demonstrare & per impossibile, & expositione, quemadmodum in prioribus. Si autem unus quidem sit prædicatiuus, alius uerò priuatiuus; uniuersaliter autem prædicatiuus, quando minor quidem fuerit prædicatiuus, erit syllogismus: nam si r , omni s , p uerò alicui s non inest, necesse est p , alicui r non inesse: si enim p , omni r , et r , omni s , & p , omni s in erit, sed non inerat. monstratur autem & sine deductione: si sumatur aliquid eorum quæ sunt s , cui p non inest. Quando uerò maior fuerit prædicatiuus, non erit syllogismus: ut si p , inest omni s : r autem, alicui s non inest. Termini uerò, omni inesse, animatum, homo, animal. Nulli uerò, non est sumere terminos: si r , inest alicui quidem s , alicui autem non. Si enim omni s inest p , r autem alicui s ; & p in erit alicui r . sed positum erat nulli r inesse. sed quemadmodum in prioribus, dicendum est: nā cum indefinitum est alicui non inesse, & quod nulli inest uerum est dicere alicui non inesse: nulli uerò cum inesset, non erat syllogismus: manifestum ergo est, quoniā nō erit syllogismus. Si autē priuatiuus sit uniuersalis terminus quādo maior quidem priuatiuus fuerit, minor autē prædicatiuus; erit syllogismus. Si enim p , nulli s ; r autem alicui inest s ; & p alicui r non in erit. Rursum enim prima erit figura, & s

propositione conuersa. Quando autem minor fuerit priuatiuus, non erit syllogismus. Termini, inesse, animal, homo, ferum. Non inesse, animal, scientia, ferum: medium in utrisq; ferum. Nec quando ambo priuatiui ponuntur: est autem unus quidem uniuersalis, alter uero particularis. Termini, inesse, quando minor est uniuersalis ad medium, animal, homo, ferum. Non inesse, animal, scientia, ferum. Quando autem maior, non inesse quidem: coruus, nix, album. Inesse uero non est sumere, si r, alicui quidem inest s, alicui autem non inest. Si enim p omni r inest, r autem alicui s: & p, inerit alicui s. Positum est autem nulli, sed ex indefinito, monstrandum est. Neq; si uterq; alicui media inest, uel non inest, uel unus quidem inest, alter uero non inest, uel hic quidem alicui, ille uero non omni, uel indefinito; nullo modo erit syllogismus. Termini autem communes omnium, animal, homo, album, animal, inanimatum, album. Manifestum est igitur, & in hac figura, quando non erit syllogismus: & quoniam habentibus se terminis, ut dictum est, fit syllogismus ex necessitate: & si fit syllogismus, necesse est terminos sic se habere. Manifestum est etiam, quia omnes imperfecti sunt in hac figura syllogismi (omnes enim perficiuntur quibusdam assumptionibus) Et quoniam syllogizare uniuersale per hanc figuram non erit, neq; priuatiuum, neq; affirmatiuum.

De tribus figuris, & indirectis syllogismis adinuicem.

CAPVT VII.

PALAM autem & quoniam in omnibus figuris quando non fit syllogismus. Cum prædicatiui quidem, uel priuatiui sunt utriq; termini, & particulares: nihil omnino fit necessarium.

Continet
hoc caput
corollaria
quinque
tres figuras
respicientia

necessarium. Cum autem prædicatiuus, & priuatiuus, & uniuersaliter sumptus priuatiuus, semper sit syllogismus minoris extremitatis ad maiorem: ut si *a* quidem, omni *b* uel alicui, *b* autem nulli *c*, conuersis enim propositionibus, necesse est *c*, alicui *a* non inesse. Similiter autem & in alijs figuris, semper enim fit per conuersionem syllogismus.

Palam etiam quoniam indefinitum pro prædicatiuo particulari positum, eundem faciat syllogismum in omnibus figuris. Manifestum autem et quoniam omnes imperfecti syllogismi, perficiuntur per primam figuram. Aut enim ostensiuè, aut per impossibile clauduntur omnes. utrinque autem fit prima figura. Et ostensiuè quidem perfectis, quoniam per conuersionem clauderentur omnes: conuersio autem primam faciebat figuram: per impossibile uero demonstratis, quoniam posito falso syllogismus fit per primam figuram. Ut in postrema figura, si *a* & *b*, omni *c* insunt, quoniam *a*, alicui *b* inest; nam si nulli, & *b*, omni *c*: nulli *c*, inerit *a*: sed inerat omni. Similiter autem in alijs. Est etiã reducere omnes syllogismos ad uniuersales syllogismos primæ figuræ. Nam qui sunt in secunda figura, manifestum quoniam per illos perficiuntur; uerum non similiter omnes: sed uniuersales quidem priuatiua conuersa; particularium autem utraq; per ad impossibile reductionem. Qui uero in prima sunt particulares, perficiuntur quidem per se. Est autem & per secundam figuram ostendere ad impossibile ducentes: ut si *a*, omni *b*, & *b*, alicui *c*: quoniam *a*, alicui *c* inerit. Si enim nulli, *b* autem omni: nulli *c*, inerit *b*. Hoc enim sci mus, per secundam figuram. Similiter autem & in priuatiuo erit demonstratio, si enim *a*, nulli *b*, & *b*, alicui *c* inest, *a* alicui *c* non inerit: nam si *a*, omni *c*, *b* autem nulli inest: nulli *c*,

incrit b. Hæc autem fuit media figura: quare, quoniam qui in media sunt syllogismi, omnes reducuntur in primæ figuræ uniuerſales ſyllogiſmos: qui uerò particulares ſunt in prima, ad eos qui ſunt in media: manifeſtum eſt quoniam & particulares reducentur ad eos, qui in prima figura ſunt, uniuerſales ſyllogiſmos: qui uerò ſunt in tertia, cum uniuerſales ſint quidem termini; ſtatim perficiuntur per illos ſyllogiſmos. Si autem particulares, ſumuntur per particulares ſyllogiſmos primæ figuræ: ſed hi reducti ſunt ad illos: quare & tertiæ figuræ particulares. Manifeſtum ergo quoniam omnes reducuntur in primæ figuræ uniuerſales ſyllogiſmos. Igitur ſyllogiſmi in eſſe, uel non in eſſe oſtendentes, dictum eſt quomodo ſe habent, & ad eos qui ex eadem ſunt figura, & adiuuantes, & ad eos qui ex alijs ſunt figuris.

De ſyllogiſmīs ex neceſſario in tribus figuris.

CAPVT VIII.

De ſyllogiſmis de neceſſario caput hoc concluſiones duas habet, & corollarium unum

QVONIAM autem diuerſum eſt in eſſe, et ex neceſſitate in eſſe, & contingere in eſſe (nam multa inſunt quidem, non tamen ex neceſſitate, alia uerò neq; ex neceſſitate, neq; inſunt omnino, contingit autem in eſſe) manifeſtum eſt quoniam & ſyllogiſmus in uno quoque horum diuerſus eſt, & non ſimiliter habentibus ſe terminis: ſed hic quid eſt ex neceſſarijs, ille uerò ex ijs quæ ſimpliciter inſunt, ille autem ex contingentibus. Ergo in neceſſarijs quidem ſe ſimiliter ſe habet, & in ijs quæ inſunt. Similiter enim poſitis terminis, & in ijs quæ inſunt, et in ijs quæ ex neceſſitate inſunt, uel non inſunt, & erit, & non erit ſyllogiſmus. Verum diſtabit in eo quod adiacet terminis ex neceſſitate

cessitate inesse, uel non inesse: nam & priuatiuum similiter conuertitur, & in toto esse, & de omni similiter assignabimus. Ergo in alijs quidem eodem modo ostendetur per conuersionem, quoniam conclusio necessaria, quomodo in eo quod est inesse. In media autem figura quando fuerit uniuersalis affirmatiua, particularis uero priuatiua. & rursum in tertia quando uniuersalis quidem predicatiua, particularis uero priuatiua, non similiter erit demonstratio: sed necesse est exponentes, cui alicui utrumque non inest, de hoc facere syllogismum. erit enim necessarius in hoc, si autem de exposito est necessarius; erit & de illo aliquo. nam hoc quod est expositum, ipsum quidem illud aliquid est. Fit autem uterque syllogismus in propria figura.

De mixtis ex una necessaria, & altera

absoluta in prima figura.

CAPVT IX.

ACCIDIT autem quandoque & altera propositione necessaria, necessarium fieri syllogismum: uerum non utralibet, sed quæ ad maiorem extremitatem est; ut si *a* quidem *b*, ex necessitate sumptum est inesse, uel non inesse: *b* autem, *c* inesse tantum: sic enim sumptis propositionibus ex necessitate *a* inest *c*, uel non inest; nam quoniam omni *b*, ex necessitate inest, uel non inest *a*, *c* autem aliquid eorum quæ sunt *b* est; manifestum: quoniam & *c* ex necessitate erit alterum horum. Si autem *a* *b* quidem non necessaria, *b* *c* autem necessaria, non erit conclusio necessaria. Nam si est: accidit *a*, alicui *b* inesse ex necessitate, per primam, & tertiam figuram: hoc autem falsum: contingit enim tale esse *b*, cui possibile est *a* nulli inesse. Am-

plius autem & ex terminis manifestum, quoniam nō erit conclusio necessaria: ut si *a* quidem sit motus, *b* autem sit anima, in quo autem *c* homo: nanque homo animal est ex necessitate, mouetur autem animal non ex necessitate, quare nec homo. Similiter autem & si priuatiua sit *a b*. Nam eadem demonstratio. In particularibus autem syllogismis, si uniuersalis quidem est necessaria, & conclusio erit necessaria: si autem particularis, non necessaria, siue priuatiua, siue prædicatiua fuerit uniuersalis propositio. Si autem primò uniuersalis necessaria, & *a* quidem, omni *b* insit ex necessitate, *b* autem alicui *c* insit solum: necesse est ergo *a* alicui *c* inesse ex necessitate: nam *c* sub *b* est, *b* autem omni *a* inerat ex necessitate. Similiter autem & si priuatiuus syllogismus sit: nam eadem erit demonstratio. Si autem particularis est necessaria, non erit conclusio necessaria: nihil enim impossibile euenit; quemadmodum nec in uniuersalibus syllogismis: similiter autem & in priuatiuis. Termini, motus, animal, album.

De mixtis ex una necessaria, & altera absoluta in secunda figura.

CAPVT X.

IN SECUNDA autem figura si priuatiua quidem propositio uniuersalis sit, & necessaria: conclusio erit necessaria. Si autem prædicatiua, non necessaria. Sit enim primum priuatiua necessaria: & *a*, *b* quidem nulli contingat, *c* autem insit tantum: quoniam ergo conuertitur priuatiua, & *b*, nulli *a* contingit: *a* autem, omni *c* inest, quare nulli *c* contingit *b*: nam *c* sub *a* est. Similiter autem & si ad *c* ponatur priuatiuum: nam si *a*, *c* nulli contingit, & *c* nulli *a* poterit inesse. *a* autem omni *b* inest. quare

quare nulli eorum quæ sunt *b*, contingit *c* : fit enim prima figura rursum. non ergo neq; *b*, ipsi *c*,^{*} conuertitur. n. simpliciter. Si autem prædicatiua propositio est necessaria, non erit conclusio necessaria: insit enim *a*, omni *b* ex necessitate, *c* autem nulli insit tantum: conuersa ergo priuatiua, fit prima figura. Ostensum est autem in prima, quoniam, cum non est necessaria, quæ ad maiorem est priuatiua; nec conclusio erit necessaria: quare nec in his erit ex necessitate. Amplius autem si conclusio est necessaria, accidit *c*, alicui *a* non inesse ex necessitate: si enim *b*, nulli *c* inest ex necessitate; neque *c*, ulli *b* inest ex necessitate: *b* autem, alicui *a* necesse est inesse; si quidem *a*, omni *b* ex necessitate inerat; quare *c*, necesse est alicui *a* non inesse: sed nihil prohibet a huiusmodi accipere, cui omni, *c* contingat inesse. Amplius & si terminos ponentes sit ostendere, quoniam conclusio non est necessaria simpliciter. & his existentibus, necessarium, ut sit *a* animal, *b* uero homo, *c* autem album, & similiter propositiones sumptæ sint: contingit enim animal nulli albo inesse: non inest ergo nec homo ulli albo, sed non ex necessitate. contingit enim hominem fieri album, non tamen donec animal nulli albo insit: quare cum hæc sint, necessaria erit conclusio: simpliciter autem non necessaria. Similiter autem se habebit & in particularibus syllogismis quando priuatiua quidem propositio, et uniuersalis fuerit, & necessaria: & conclusio erit necessaria. Quando autem prædicatiua uniuersalis fuerit necessaria, priuatiua uero particularis non necessaria: non erit conclusio necessaria. Sit enim primum priuatiua, & uniuersalis necessaria, & *a*, *b* quidem nulli contingat inesse, *c* autem alicui insit: quoniam ergo conuertitur priuatiua,

^{*}Hic quoq;
altera negationum
superflua, subaudiendūq;
inesse contingit.

tiua,

tiua, & b, nulli a continget inesse: a autem alicui c inest; quare ex necessitate alicui eorum quæ sunt c, non inerit b. Rursum sit prædicatiua, & uniuersalis, & necessaria, & ponatur ad b quidem prædicatiuum: si ergo a, omni b ex necessitate inest, c autem alicui non inest; quoniam non inerit b, alicui c, manifestum, sed non ex necessitate. Nam iidem termini erunt ad demonstrationem, qui in uniuersalibus syllogismis: sed nec si priuatiua necessaria est particulariter sumpta, erit conclusio necessaria. Nam per eosdem terminos demonstratio est.

De syllogismis mixtis ex altera necessaria, & altera absoluta in tertia figura. CAP. XI.

IN postrema autem figura terminis quidem uniuersalibus ad medium, & prædicatiuis utrisque propositionibus, si utralibet sit necessaria, & conclusio erit necessaria. Si autem hæc quidem sit priuatiua, illa uero prædicatiua, quando priuatiua quidem fuerit necessaria, & conclusio erit necessaria: quando autem prædicatiua, non erit necessaria. Sint enim primum utræque prædicatiuæ propositiones, & a & b omni c insunt, necessaria autem sit a c: quoniam ergo b, omni c inest; & c, alicui b inerit, eo quod conuertitur uniuersalis particulariter. Quare si a, inest omni c ex necessitate, & c alicui b; & a alicui b necessarium inesse: nam b, sub c est. Fit igitur prima figura. Similiter autem ostendetur: & si b c est necessaria, conuertitur enim c, alicui a: quare si omni c inest b ex necessitate; & a alicui b inerit, ex necessitate. Rursum sit a c quidem priuatiua, b c uero affirmatiua, necessaria autem priuatiua: quoniam ergo conuertitur affirmatiua, erit c, alicui

c, alicui b; a autem, nulli c ex necessitate; neq; a, alicui b
 inerit ex necessitate: nam b sub c est. Si autem prædica-
 tiua sit necessaria; non erit conclusio necessaria. Sit enim
 b c prædicatiua, & necessaria; a c autem priuatiua, & nõ
 necessaria: quoniam ergo conuertitur affirmatiua; ine-
 rit & c, alicui b ex necessitate. quare si a quidem, nulli eo-
 rum quæ sunt c, inest; c autem alicui eorum, quæ sunt b;
 & a alicui eorum quæ sunt b, non inerit: sed non ex ne-
 cessitate. Ostensum est enim in prima figura quoniam pri-
 uatiua propositione non necessaria, nec conclusio erit ne-
 cessaria. Amplius autem & per terminos sit manifestum:
 sit enim a quidem bonum, in quo b, animal; c autem equus:
 ergo bonum quidem contingit nulli equo inesse, animal ue-
 rò necesse est omni equo inesse: sed non necesse est ali-
 quod animal, non esse bonum; siquidem contingit omne esse
 bonum, aut si non hoc possibile: sed uigilare, uel dormire
 terminum ponendum. omne enim animal susceptibile est
 horum. si igitur termini uniuersaliter ad medium sint: di-
 ctum est, quando erit conclusio necessaria. Si autem hic
 quidem uniuersalis, ille uerò particularis, prædicatiuus
 uterque: quando uniuersalis fuerit necessarius, & conclu-
 sio erit necessaria. Demonstratio autem eadem quæ &
 prius: conuertitur enim & particularis affirmatiua. si
 ergo necesse est b, omni c inesse; a autem sub c est: necesse
 est b, alicui a inesse. si autem b, alicui a; & a, alicui b in-
 esse necessarium, conuertitur enim. Similiter autem & si
 a c, sit necessaria uniuersalis: nam b, sub c est. Si autem
 particularis est necessaria, non erit conclusio necessaria.
 Sit enim b c particularis, & necessaria; a autem insit o-
 mni c; non tamen ex necessitate: conuersa ergo b c prima
 fit

fit figura, & uniuersalis quidem propositio non necessaria, particularis autem necessaria: quando autem sic se habebant propositiones, non erat conclusio necessaria, quare nec in his. Amplius autem & ex terminis manifestum. Sit enim *a* quidem uigilatio, *b* autem bipes, in quo autem *c*, animal: ergo *b*, alicui *c* necesse est inesse: *a* autem omni *c* contingit, & *a* non necessario *b*: non enim necesse est alicui bipedem dormire, uel uigilare. Similiter autem per eosdem terminos ostendetur etiam si *a c*, sit particularis, & necessaria. Si autem hic quidem terminorum sit predicatiuus, ille priuatiuus, & necessarius: quando uniuersalis fuerit priuatiuus, & necessarius, & conclusio erit necessaria. Si enim *a*, nulli *c* ex necessitate contingit, *b* autem alicui *c* inest: necesse est *a*, alicui *b* non inesse: quando autem affirmatiua necessaria ponetur uel uniuersalis, uel particularis, uel priuatiua particularis; non erit conclusio necessaria. Nam alia quidem eadem, quae & in prioribus dicemus. Termini autem cum uniuersalis quidem affirmatiua est necessaria, uigilatio, animal, homo, medium, homo: cum autem particularis praedicatiua necessaria, uigilatio, animal, album: animal enim necesse est alicui albo inesse, uigilatio autem contingit nulli: & non necesse est alicui animali non inesse uigilationem. Quando autem priuatiua particularis est necessaria: bipes, motus, animal, medium animal. Manifestum igitur, quoniam * inesse quidem non est syllogismus, si utraq; propositiones non sunt in eo quod est inesse: necessarij uero est, & altera solum existente necessaria. In utrisq; autem & affirmatiuis, & priuatiuis existentibus syllogismis, necesse est alteram propositionem similem esse conclusioni. dico autem similem, si

* Inesse hic
genitiui locum tenet.

lem, si inesse quidem, existentem : si autem necessaria, necessaria. Quare & hoc palam, quoniam non erit conclusio neque necessaria, neque inesse: non sumpta uel necessaria, uel quæ inesse significet propositione. Igitur de necessario quomodo sit, & quam differentiam habeat ad inesse, sufficienter penè dictum est.

De contingenti non necessario

CAPVT XII.

DE contingente autem post hæc dicemus: quando, & quomodo, & per quæ erit syllogismus. Dico autem contingere, & contingens, quo non existente necessario, posito autem inesse; nihil erit propter hoc impossibile. Nam necessarium æquiuocè contingere dicitur. Quoniam autem hoc est contingens, manifestum ex affirmationibus, & negationibus oppositis. Nam non contingit esse, non possibile esse: & impossibile esse, & necesse est non esse: uel eadem sunt, uel sequuntur se inuicem: quare & opposita his contingit esse & non impossibile esse, & non necesse non esse: eadem erunt, uel sequentia se inuicem. De omni enim affirmatio, uel negatio uera. Erit ergo contingens necessarium, & non necessarium contingens. Accidit autem omnes quæ secundum contingere sunt propositiones, conuertere sibi inuicem: dico autem non affirmatiuas negatiuas, sed quæcunque affirmatiuam habent figuram secundum oppositionem: ut ea quæ est contingit esse, ei quæ est contingit non esse: & ea quæ est contingit omni, ei quæ est contingit nulli, uel non omni: & quæ alicui, ei quæ * non alicui; eodem autem modo & in alijs. Quoniam enim quod est contingens, non est necessarium, & quod non est necessarium,

* Pro alicui non.

cessarium, possibile est non esse: manifestum quoniam si contingit a inesse b; contingit & non inesse: & si omni contingit inesse, & omni contingit non inesse. Similiter autem & in particularibus affirmationibus: nam eadem demonstratio. Sunt autem huiusmodi propositiones, prædicatiuæ: nam contingere, ei quod est esse, similiter ponitur, quemadmodum dictum est prius. * Determinatis autem his, rursum dicimus quoniam contingere duobus modis dicitur. Vno quidem quod plerumque fit, & deficit necessarium: ut canescere hominem, uel augeri, uel minui; uel omnino quod natum est esse. Hoc enim non continuum habet necessarium, eo quod non semper est homo: cum tamen homo est, aut ex necessitate, aut in pluribus est. Alio autem modo, infinitum quod & sic, & non sic possibile: ut animal ambulare, uel ambulante fieri motum terræ: uel omnino quod casu fit: nihil enim magis sic natum est, uel econtrario. Conuertitur ergo & secundum oppositas propositiones utrumque contingens, non tamen eodem modo: sed quod natum quidem est esse, ei quod non ex necessitate esse. sic enim contingit non canescere hominem. infinitum autem ei, quod nihil magis sic, uel illo modo. Disciplina autem, & syllogismus demonstratiuus, ex infinitis quidem non est, eo quod inordinatum est medium: ex ijs uero quæ nata sunt esse, penè orationes, & considerationes fiunt de sic contingentibus: ex illis autem possibile quidem est fieri syllogismum: non tamen solet quæri. Hæc ergo desinentur magis in sequentibus: nunc autem dicemus, quando, & quomodo, & quis erit syllogismus ex contingentibus propositionibus. Quoniam autem contingere hoc huic inesse, dupliciter est accipere: aut enim cui inest

* In secūdo
Peri herme
nias.

inest hoc, aut cui contingit ipsum inesse; nam de quo *b*, *a* contingere, horum alterum significat: aut de quo dicitur *b*, aut de quo contingit dici: de quo autem *b*, *a* contingere: aut omni *b* possibile inesse *a*, nihil differt. Manifestum igitur quoniam dupliciter dicetur *a*, omni *b* inesse contingere. Primum ergo dicemus si de quo *c*, contingit *b*; & de quo *b*, contingit *a*: quis erit, & qualis syllogismus: sic enim utræq; propositiones sumuntur secundum contingere: quando autem de quo *b* est, contingit *a*: hæc quidem inesse, illa uero contingens: quare à similibus figuris incipiendum, quemadmodum & in alijs.

De syllogismis ex ambobus contingentibus in prima figura. CAP. XIII.

QUANDO ergo *a*, contingit omni *b*; & *b*, omni *c*; syllogismus erit perfectus, quoniam *a*, cōtingit omni *c* inesse. Hoc autem manifestum est ex definitione: nam contingere omni inesse sic dicebamus. Similiter autē & si *a* quidem contingit nulli *b*: *b* autem, omni *c*; quoniam *a*, contingit nulli *c*. Nam de quo *b* contingit, *a* non cōtingere: hoc erat nullum dimittere sub *b* contingentium. Quando autem *a*, contingit omni *b*; *b* autem nulli *c*; per sumptas quidem propositiones nullus fit syllogismus: conuersa autem *b* *c* secundum contingere, fit idem, quemadmodum & prius: quoniam enim contingit *b*, nulli *c* inesse; contingit et omni inesse. Hoc autem dictū prius. Quare si *b* quidem, omni *c*; *a* autē, omni *b*, rursum idem fit syllogismus. Similiter autem & si ad utrasq; propositiones negatio ponatur cum contingere (dico autem ut si *a*, contingit nulli *b*; & *b*, nulli *c*) igitur per sumptas quidē propositiones nullus fit syllogismus:

syllogismus: conuersus autem rursus idem erit, quia & prius. Manifestum est igitur quoniam negatione posita ad minorem extremitatem, uel ad utrasque propositiones, aut non fit syllogismus; aut fit quidem, sed non perfectus; ex conuersione enim fit necessarium. Si autem hæc quidem propositionum uniuersalis, illa uero particularis sumatur; ad maiorem quidem extremitatem posita uniuersali, syllogismus erit perfectus. Nam si a , omni b contingit, b autem alicui c ; a , alicui c contingit: hoc autem manifestum ex definitione contingentis. Rursum si a , contingit nulli b ; b autem, contingit alicui c inesse: necesse est a , contingere alicui non inesse. Demonstratio autem eadem quæ in his. Si autem priuatiua sumatur particularis propositio, uniuersalis autem affirmatiua, positione autem similiuer se habeant (ut a quidem, omni b contingat: b autem, alicui c contingat non inesse) per sumptas quidem propositiones non fit manifestus syllogismus: conuersa autem particulari, & posito b , alicui c contingere inesse: eadem erit conclusio, quæ & prius, quemadmodum in istis quæ ex principio. Si autem quæ ad maiorem extremitatem particularis sumatur, quæ ad minorem uniuersalis, siue utræque sumantur affirmatiuæ, siue priuatiuæ, siue non similis figuræ, siue utræque indefinitæ, uel particulares; nullo modo erit syllogismus. Nihil enim prohibet b transcendere a , & non prædicari de æquis: in quo enim b transcendit a , sumatur c : huic neque omni, neque ulli, neque alicui, neque non alicui contingit a inesse: si quidem conuertuntur secundum contingere propositiones, & b pluribus contingit quàm a inesse. Amplius autem ex terminis manifestum est: nam sic se habentibus propositionibus,

primum

primum postremo & nulli contingit, & omni ex necessitate inesse. Termini autem communes omnium, inesse quidem ex necessitate, animal, album, homo: non contingere uero, animal, album, uestis. Manifestum igitur quoniam hoc modo habentibus se terminis, nullus fit syllogismus: nam omnis syllogismus uel eius quod est inesse est, uel ex necessitate, uel contingere: non est autem eius quod est inesse, neque necessarij; manifestum quoniam non est, nam affirmatiuus interimitur priuatiuo, & priuatiuus affirmatiuus: relinquitur ergo eius quod contingere esse, hoc autem impossibile. Ostensum est enim, quoniam sic se habentibus terminis, & omni postremo primum necesse inesse, & nulli contingere inesse: quare non erit eius, quod est contingere, syllogismus: nam necessarium non erat cōtingens. Manifestum autem & quoniam cōm uniuer sales sunt termini in contingentibus propositionibus, semper fit syllogismus in prima figura, siue sint prædicatiui, siue priuatiui. Verum ex prædicatiuis quidem perfectus, ex priuatiuis autem imperfectus. Oportet autem cōtingere sumere non in necessarijs, sed secundum dictam definitionem: aliquoties autem latet huiusmodi.

De syllogismis ex una absoluta, & altera contingente in prima figura. CAP. XIII.

SI autem hæc quidem inesse, illa uero contingere sumatur propositionum; quando quæ ad maiorem quidem extremitatem contingere significauerit, perfecti erunt omnes syllogismi, & contingentis secundum dictam determinationem: quando autem quæ ad minorem; & imperfecti omnes, & priuatiui syllogismi non contingentis se-

I cundum

cundum dictam determinationem: sed eius quod est nulli, aut non omni ex necessitate inesse. Si enim nulli, aut non omni ex necessitate contingere dicimus; & nulli, & non omni inesse. Contingat enim a , omni b : b autem, omni c ponatur inesse: quoniam igitur sub b est c ; a autem, contingit omni b : manifestum quoniam & c omni contingit a : fit ergo perfectus syllogismus. Similiter autem & cum privatiua est $a b$ propositio; $b c$ autem affirmatiua; & hæc quidem contingere, illa uero inesse sumetur: perfectus erit syllogismus; quoniam a , contingit nulli c inesse. Quoniam ergo inesse posito ad minorem extremitatem, perfecti syllogismi fiunt; manifestum. Quod autem contrarie se habente erunt syllogismi per impossibile, monstrandum est: simul autem erit manifestum & quoniam imperfecti: nam ostensio non ex sumptis propositionibus. Primum autem dicendum quoniam si cum est a , necesse est esse b : & cum possibile est esse a , possibile erit b , ex necessitate. Sit enim sic se habentibus rebus ut in quo quidem a , possibile, in quo autem b , impossibile: si ergo aliud possibile quidem est, cum possibile esse, ipsum fiet: hoc uero impossibile, quoniam impossibile, non utique fiet: simul autem si a , possibile, & b , impossibile: continget fieri præter b . si autem fieri; & esse, nam quod fit, quando factum est, est. Oportet autem accipere non solum in generatione possibile, & impossibile; sed & in uerum esse & in quod actu est, & quocunque modo simpliciter aliter dicitur possibile: in omnibus enim similiter se habebit. Amplius cum est a , b esse, non tanquam uno aliquo existente a , erit b , oportet opinari: nihil enim est ex necessitate uno aliquo existente, sed duobus ad minus; ut quando propositiones sic se

se habent ut dictum est, secundum syllogismum: nam si c dicitur de d ; d autem de e ; & c , de c , de e ex necessitate: & si utrumque possibile, & conclusio erit possibilis. Quemadmodum ergo si quis ponat a quidem propositiones, b autem conclusionem, accidit non solum a existente necessario, & b simul esse necessarium; sed etiam possibili, possibile. Hoc autem ostenso, manifestum est quoniam falso posito, & non impossibili; & quod accidit propter positionem falsum erit, & non impossibile: ut si a falsum quidem est, non tamen impossibile: cum autem sit a & b ; & b erit falsum quidem, non tamen impossibile. Nam ostensum est quoniam cum est a , est b ; & cum possibile est a , possibile est b . Positum autem est a possibile esse, & b erit possibile: si enim impossibile est b ; simul idem erit possibile, & impossibile. Determinatis autem ijs , insit a , omni b ; b autem, contingat omni c ; necesse est a igitur contingere omni c inesse. Non enim contingat, b autem omni c ponatur inesse: hoc autem falsum quidem, non tamen impossibile: si ergo a quidem non contingit omni c , b autem omni c insit; a non omni b contingit. Fit enim syllogismus per tertiam figuram. Sed positum erat omni c contingere inesse; necesse est ergo a , omni c contingere. Falso enim posito, & non impossibili, quod accidit est impossibile. Possibile est autem & primam figuram facere impossibile ponentes b inesse c : nam si b , omni c inest, a autem omni b contingit; & omni c contingeret a : sed positum erat non omni possibile inesse. Oportet autem accipere omni inesse non secundum tempus determinantes: ut nunc, aut in hoc tempore; sed simpliciter (per huiusmodi enim propositiones & syllogismos facimus) quoniam secundum

nunc sumpta propositione, non erit syllogismus: nihil enim fortasse prohibet quandoque & omni mouenti hominem inesse, ut si nihil aliud moueatur: mouens autem contingit omni equo, sed homo nulli equo contingit. Amplius: Sit primum quidem animal, medium uero mouens, postremum uero homo: ergo propositiones quidem similiter se habebunt, conclusio uero erit necessaria, non contingens: ex necessitate enim homo est animal. manifestum igitur quoniam uniuersale sumendum simpliciter, & non tempore determinantes. Rursum: Sit priuatiua propositio uniuersalis a b, & sumatur a quidem nulli b inesse, b autem contingat omni c inesse: his igitur positis necesse est, contingere nulli c inesse: non enim contingat, b autem ponatur inesse c sicut prius: necesse est igitur a, alicui b inesse. fit enim syllogismus per tertiam figuram. Hoc autem impossibile: quare contingit a nulli c. posito enim falso & non impossibili, impossibile est quod accidit. Hic ergo syllogismus non est contingentis secundum definitionem, sed nulli inesse ex necessitate. Hæc est contradictio factæ hypothesis. Positum est enim ex necessitate a alicui c inesse: syllogismus autem per impossibile, oppositæ est contradictionis. Amplius autem & ex terminis manifestum, quoniam non erit conclusio contingens. sit enim a quidem coruus, in quo autem b intelligens, in quo autem c homo: nulli ergo b, inest a; nam nullum intelligens, coruus: b autem contingit omni c; omni enim homini inest intelligere: sed a, ex necessitate nulli c; non igitur conclusio contingens. Sed nec necessaria semper: sit enim a quidem mouens, b autem scientia, in quo autem c homo: ergo a quidem nulli b inerit; b autem omni c contingit: & non erit conclusio necessaria:

*necessaria : non enim necesse est nullum hominem moueri ,
 sed necesse est aliquem . manifestum igitur quoniam est
 conclusio eius, quod est nulli ex necessitate inesse . Sumen-
 dum autem melius terminos . Si autem priuatiuum ponatur
 ad maiorem extremitatem contingere significans , ex
 ipsis quidem sumptis propositionibus nullus erit syllogis-
 mus : conuersa autem secundum contingens propositione,
 erit quemadmodum in prioribus . Instat enim *a* , omni *b* , *b*
 autem contingat nulli *c* : sic ergo habentibus se terminis ,
 nihil erit necessarium . Si autem conuertatur *b c* , & sumatur
b contingere omni *c* ; fiet syllogismus quemadmodum
 prius : similiter enim habent se termini positioni . Eodem
 autem modo, & cum priuatiua sunt utraque interualla : si
a b quidem non inesse, *b c* autem nulli , contingere signifi-
 cat : nam per ea quidem quæ sumpta sunt , nullo modo fit
 necessarium : conuersa autem secundum contingens pro-
 positione erit syllogismus : sumatur enim *a* quidem, nulli *b*
 inesse ; *b* autem contingere nulli *c* ; per hæc quidem nihil
 necessarium . Si autem sumatur *b*, omni *c* contingere, quod
 uerum est ; *a b* autem propositio similiter se habeat ; rursus
 erit idem syllogismus . Si autem non inesse ponatur *b*, omni
c ; & non contingere non inesse ; non erit syllogismus ul-
 lo modo, siue priuatiua sit , siue affirmatiua *a b* proposi-
 tio . Termini autem communes ex necessitate quidem in-
 esse, album, animal, nix . Non contingit autem, album, ani-
 mal, pix . Manifestum est igitur quoniam cum uniuersa-
 les sunt termini, & hæc quidem propositionum inesse , il-
 la uero sumitur contingens : quando quæ ad minorem est
 extremitatem, contingere sumitur propositio, semper fit
 syllogismus : ueruntamen quandoquidem ex ipsis , quando*

autem propositione conuerso, quando uerò utrunque horum, & ob quam causam, diximus. Si autem hoc quidem uniuersale, illud uerò particulare sumitur interuallorum, quando ad maiorem quidem extremitatem uniuersale ponitur, & contingens siue negatiuum, siue affirmatiuum, particulare autem affirmatiuum & inesse; erit syllogismus perfectus, quemadmodum & cum uniuersales sunt termini: demonstratio autem eadem, quæ & prius. Quando autem uniuersale quidem fuerit ad maiorem extremitatem inesse, & non contingens, alterum uerò particulare, & contingens, siue affirmatiue, siue negatiue ponatur utraque, siue hæc* quidem negatiua, illa uerò affirmatiua; omnino erit syllogismus imperfectus. Verum hi quidem per impossibile ostenduntur, illi uerò per conuersionem contingentis, quemadmodum in prioribus. Erit autem syllogismus per conuersionem, & quando uniuersalis quidem ad maiorem extremitatem posita significauerit inesse: uel non inesse: particularis uerò cum sit priuatiua, sumatur contingens: ut si a quidem omni b inest, uel non inest: b autem alicui contingit non inesse: conuersa enim b c, secundum contingere, fit syllogismus. Quando autem non inesse sumet particulariter posita propositio; non erit syllogismus. Termini inesse, album, animal, nix: non inesse autem, album, animal, pix. per indefinitum enim est sumenda demonstratio. Si autem uniuersale quidem ponatur ad minorem extremitatem, particulare autem ad maiorem, siue priuatiuum, siue affirmatiuum, siue contingens, siue inesse utrumuis; nullo modo erit syllogismus. Nec cum particulares, uel indefinitæ ponentur propositiones, siue contingere sumptæ, siue inesse, seu permutatim: nec sic

* Vsurpatur hic negatiuum pro priuatiuo, propter affinitatem significationis.

fic erit syllogismus: demonstratio autem eadem, quæ in prioribus. Termini autem communes inesse quidem ex necessitate, animal, album, homo: non contingere uerò, animal, album, tunica. Manifestum est igitur, quoniam uniuersali posito ad maiorem extremitatem semper erit syllogismus, ad minorem autem nunquam.

Mistio necessarij, & contingentis in prima figura.

CAP. XV.

QUANDO autem hæc quidem propositionum ex necessitate inesse, uel non inesse, illa uerò contingere significat; syllogismus quidem erit hoc modo habentibus se terminis. Et perfectus, quando ad minorem extremitatem ponetur necessaria. Conclusio autem, si prædicatiui sunt quidem termini, contingentis, & non inesse erit, siue uniuersaliter, siue non uniuersaliter ponantur: si autem sine hoc quidem affirmatiuum, illud uerò priuatiuum, quando affirmatiuum quidem fuerit necessarium, & contingentis erit conclusio, & non eius quod est non inesse. Quando autem priuatiuum necessarium, & contingentis non esse, & non inesse, siue uniuersales, siue non uniuersales sint termini. Contingere autem in conclusione eodem modo accipiendum est, quo in prioribus. Eius autem quod est ex necessitate non inesse, non erit syllogismus: aliud enim est non ex necessitate inesse, & ex necessitate non inesse. Quoniam igitur uniuersalibus affirmatiuis existentibus terminis non fit conclusio necessaria, manifestum: insit enim a omni b ex necessitate, b autem contingat omni c; erit igitur syllogismus imperfectus, quoniam a contingit omni c inesse. Quoniam autem imperfectus, ex demonstratione

Demonstrationes conclusionum.

palam : eodem enim modo ostendetur , quo & in prioribus . Rursum a quidem contingat omni b inesse , b autem omni c insit ex necessitate : erit itaque syllogismus , quoniam a contingat omni c inesse , sed non quoniam inest & perfectus quidem , sed non imperfectus : statim enim perficitur per ex principio propositiones . Si autem non similis figuræ sint propositiones , sit primum priuatiua necessaria ; & a quidem nulli contingat b ex necessitate ; b autem contingat omni c : necesse est igitur a , nulli c inesse . Ponatur enim a inesse aut omni , aut alicui ; positum autem est a nulli contingere b : quoniam ergo conuertitur priuatiua , & b nulli a contingit ; a autem positum est inesse c , aut omni , aut alicui : quare , nulli , aut non omni c continget b inesse ; sed supposebatur omni ex principio : manifestum autem quoniam & eius quod est contingere non inesse , fit syllogismus , si quidem non inesse . Rursum , sit affirmatiua quidem propositio necessaria , & a quidem contingat nulli b inesse , b autem insit omni c ex necessitate : ergo fit syllogismus quidem perfectus , sed non eius quod est non inesse , sed eius quod est contingere non inesse : nam & propositio sic sumpta est , quæ ad maiorem est extremitatem , & ad impossibile non est ducere : nam si ponatur a inesse ulli c ; positum est autem & a , b contingere nulli inesse : nihil accidit per hæc impossibile . Si autem ad minorem extremitatem ponatur priuatiuum , quando contingere quidem significauerit ; syllogismus erit per conuersionem , quem admodum in prioribus . Quando autem non contingere , non erit ex necessitate , nec quando utraque quidem propositio priuatiua , non est autem contingens quod ad minorem est . Termini autem inesse quidem , album , animal,

mal, nix: non inesse quidem, album, animal, pix. Eodem autem modo se habebit & in particularibus syllogismus. Quando enim fuerit priuatiua necessaria; & conclusio erit eius quod est non inesse: ut si a quidem nulli b contingit inesse ex necessitate, b autem alicui c contingat inesse: necesse est a alicui eorum quæ sunt c non inesse. Si enim a omni c inest, nulli autem contingit b, & b nulli a contingit inesse: quare si omni c inest a, nulli c contingit b: sed possumus erat alicui contingere. Quando autem particularis affirmatiua necessaria fuerit, quæ in priuatiuo est syllogismo, ut b c; aut uniuersalis in affirmatiuo, ut a b: non erit inesse syllogismus. Demonstratio autem eadem quæ in prioribus. Si autem uniuersale quidem ponatur ad minorem extremitatem uel affirmatiuum, uel priuatiuum contingens; particulare autem necessarium; non erit syllogismus. Termini autem inesse quidem ex necessitate, animal, album, homo: non contingere autem, animal, album, tunica. Quando similiter uniuersale quidem est necessarium, particulare autem contingens: cum priuatiuum quidem est uniuersale: inesse quidem termini, animal, album, coruus: non inesse, animal, album, pix: cum autem affirmatiuum, inesse quidem, animal, album, cygnus: non contingere autem, animal, album, nix. Nec quando indefinitæ sumuntur propositiones, aut utraq; particulares: non sic erit syllogismus. Termini autem communes, inesse quidem: animal, album, homo: non inesse autem: animal, album, inanimatum. Nam & animal alicui albo, & album inanimato alicui est necessarium inesse, & non contingit inesse, & in contingenti similiter: quare ad omnia utiles sunt termini. Manifestum ergo ex ijs quæ dicta sunt, quoniam similiter

Auxesis negationum.

militer habentibus se terminis, & in eo quod est inesse, & in necessarijs, & fit, & non fit syllogismus: ueruntamen secundum inesse quidem posita priuatiua propositione, eius quod est contingere erat syllogismus: secundum necessarium autem priuatiua, & contingere, & non inesse. Patet autem & quoniam omnes imperfecti syllogismi, et quo modo perficiuntur per prædictas figuras.

De syllogismis ex ambabus contingentibus in secunda figura.

CAP. XVI.

IN secunda autem figura quando cōtingentes quidem sumūtur utræq; propositiones, nullus erit syllogismus, siue sint affirmatiuæ siue priuatiuæ, siue uniuersales, siue particulares. Quando autem hæc quidem inesse, illa uerò contingere significat; affirmatiua quidem inesse significante, nunquam erit syllogismus: priuatiua uniuersali existente, semper. Eodem modo & quando hæc quidem ex necessitate, illa uerò contingere assumatur: oportet autem & in ijs accipere quod in conclusionibus est cōtingens, quemadmodum in prioribus. Primum igitur ostendendum, quoniam non cōuertitur in contingenti, priuatiua: ut si a contingit nulli b; non necesse est & b contingere nulli a. Ponatur enim hoc, & contingat b nulli a inesse: ergo quoniam conuertuntur, quæ sunt in eo quod est cōtingere affirmationes negationibus, & contrariæ, et contraiacentes; b autem cōtingit nulli a inesse: manifestū est quoniam & omni a cōtingit b inesse. Hoc autem falsum est. Non enim si hoc huic omni contingit, & hoc huic contingat necessariū: quare nō cōuertitur priuatiua. Amplius aut nihil prohibet a quidem cōtingere nulli

nulli b: b autem alicui a ex necessitate non inesse: ut album
 quidem contingit omni homini non inesse, nam & inesse:
 hominem autem, non uerum est dicere quoniam contingit
 nulli albo, pluribus enim ex necessitate non inest: necessa-
 rium autem non inerat contingens. Sed nec ex impossibili
 ostendetur conuertens: ut si quid putet, quoniam fal-
 sum est b contingere nulli a inesse, uerum non contingere
 nulli a: affirmatio enim & negatio; si autem hoc ue-
 rum, ex necessitate alicui a inesse b: quare & a alicui b
 inesse: hoc autem impossibile. Non enim si a non contingit
 ulli b; necesse est a alicui b inesse. Nam non contingere nul-
 li, dicitur dupliciter: hoc quidem si ex necessitate alicui in-
 est, illud uero si ex necessitate alicui non inest: Nam quod
 ex necessitate alicui eorum quæ sunt a, non inest, non est
 uerum dicere, quoniam omni contingit non inesse: quemad-
 modum nec quod alicui inest ex necessitate, quoniam omni
 contingit inesse. Si ergo aliquis putet, quoniam non contin-
 git c, omni d inesse, ex necessitate alicui non inesse ipsum,
 falsum sumet; omni enim inest, si contingat: sed quoniam
 quibusdam ex necessitate inest, propter hoc dicimus non
 omni contingere. Quare ei quod est contingere omni
 inesse, & ea quæ est ex necessitate alicui inesse, opponi-
 tur: & ea quæ est ex necessitate alicui non inesse, simili-
 ter autem & ei quæ est contingere nulli. Palam ergo
 quoniam ad sic contingens, & non contingens, ut in prin-
 cipio definiuimus, non solum ex necessitate alicui inesse,
 sed & ex necessitate alicui non inesse sumendum. Hoc au-
 tem sumpto, nihil accidit impossibile: quare non fit syllo-
 gismus. Manifestum ergo ex ijs quæ dicta sunt, quoniam
 non conuertitur priuatiua. Hoc autem ostenso ponatur
 a, b qui-

a, b quidem contingere nulli; c uero omni: per conuersionem ergo non erit syllogismus. Dictum est enim quoniam non conuertitur huiusmodi propositio. Sed nec per impossibile: nam posito b omni c contingere inesse, nihil accidit falsum: continget enim a, & omni, & nulli c inesse. Omnino autem si est syllogismus; palam quoniam contingens erit, eo quod neutra propositionum sumpta est in eo, quod est inesse: & hic uel affirmatiuus, uel priuatiuus: neutro autem modo possibile est: affirmatiuo enim posito, ostendetur per terminos, quoniam non contingit inesse: priuatiuo autem, quoniam conclusio non est contingens, sed necessaria. Sit enim a quidem album; b autem homo; in quo autem c, equus: ergo album a contingit huic quidem omni, illi uero nulli inesse: sed b neque inesse contingit c, neque non inesse. Quoniam igitur inesse non possibile, est manifestum, nullus enim equus homo: sed neque contingere non inesse: necesse est enim nullum equum hominem esse, necessarium autem non erat contingens: non igitur fit syllogismus. Similiter autem ostendetur, & si econuerso ponatur priuatiua, & si utraque affirmatiue ponantur uel priuatiue: nam per eosdem terminos erit demonstratio. Et quando hæc quidem uiuersalis, illa uero particularis, uel utraque particulares, uel indefinitæ, aut quolibet modo aliter contingit permutari propositiones: semper enim erit per eosdem terminos demonstratio. Manifestum ergo quoniam utrisque propositionibus secundum contingere positis, nullus fit syllogismus.

Mistio absoluti, & contingentis in secunda figura.

CAP. XVII.

Si autem altera quidem inesse, altera uero contingere signi-

significat; prædicatiua quidem inesse posita, priuatiua uero contingere; nunquam erit syllogismus, siue uniuersaliter, siue particulariter sumantur termini: demonstratio autem eadem, & per eosdem terminus. Quando autem affirmatiua quidem contingere; priuatiua inesse; erit syllogismus. Sumatur enim *a, b* quidē nulli inesse; *c* uerò omni *a* contingere: conuersa ergo priuatiua, *b* inest nulli *a*; *a* autem omni *c* contingebat: fit ergo syllogismus quoniam *b* contingit nulli *c*, per primam figuram. Similiter autem & si ad *c*, ponatur priuatiua. Si autem utraq; sint priuatiue, significet autem hæc quidem non inesse, illa uerò contingere non inesse; per ea quidem quæ sumpta sunt nihil accidit necessarium: conuersa autem secundum contingere propositione fit syllogismus: quoniam *b* contingit nulli *c* inesse, quemadmodum in prioribus: erit enim rursum prima figura. Si autem utraq; ponantur prædicatiue, non erit syllogismus. Termini quidem inesse, sanitas, equus, homo. Eodem autem modo se habebit & in particularibus syllogismis. Quando autem erit affirmatiua inesse, siue uniuersaliter, siue particulariter sumpta, nullus erit syllogismus: hoc autem similiter, & per eosdē terminos demonstratur, quibus & prius. Quando autem & priuatiua, erit per conuersionem, quemadmodum in prioribus. Rursum si ambo quidem interualla priuatiua sumantur, uniuersaliter autem quod non inesse; ex ipsis quidem propositionibus non erit necessarium: conuersa autem contingenti sicut in prioribus, erit syllogismus. Si autem inesse quidem sit priuatiua, particulariter quidem sumpta: non erit syllogismus, neq; prædicatiua, neq; priuatiua existente altera propositione. Nec quando utraq;

utraq; ponuntur indefinitæ, uel affirmatiuæ, uel negatiuæ, aut particulares: demonstratio autem eadem & per eosdem terminos.

Mistio necessarij, & contingentis in secunda figura. CAP. XVIII.

SI autem hæc quidem propositionum ex necessitate, illa uero contingere significat; priuatiua quidem necessaria, erit syllogismus, non solum quoniam contingit non inesse, sed & quoniam non inest: affirmatiua autem non erit. Ponatur autem *a b* quidem nulli inesse ex necessitate, *c* autem omni contingere; conuersa ergo priuatiua, & *b* nulli *a* inerit: *a* autem omni *c* continebat. Fit igitur rursus per primam figuram syllogismus: quoniam *b*, contingit nulli *c* inesse. Simul autem manifestum, quoniam neque inest *b*, nulli *c*. ponatur enim inesse: ergo si *a* nulli *b* contingit; *b* autem inest alicui *c*; *a*, alicui *c* non contingit: sed omni ponebatur contingere. Eodem autem modo ostendetur, & si ad *c* ponatur priuatiuum. Rursus. Sit prædictiua quidem necessaria; altera autem priuatiua, & contingens: & *a b* contingat nulli; *c* autem omni inest ex necessitate: sic ergo habentibus se terminis, nullus erit syllogismus: accidit enim *b* ex necessitate non inesse *c*. Sit enim *a* quidem album; in quo autem *b*, homo; in quo uero *c*, cygnus: ergo album cygno quidem ex necessitate inest: homini autem contingit nulli, & homo nulli cygno ex necessitate. Quoniam igitur eius quod est contingere non est syllogismus, manifestum est: nam ex necessitate non erat contingens. Sed tamen non necessarij: nam necessariū aut ex utrisq; necessarijs, aut ex priuatiua necessaria continebat.

gebat. Amplius & possibile est ijs positis *b* inesse *c*. Nihil enim prohibet *c* quidem sub *b* esse: *a* autem, *b* quidē omni contingere: *c* uerò ex necessitate inesse: ut sit quidem *c* uigilia; *b* autem animal; in quo autem *a*, motus. Nam uigilanti quidem ex necessitate inest motus: animali autem nulli contingit, & omne uigilans animal. Manifestum ergo quoniam non eius quod est non inesse: si quidem sic se habentibus terminis; necesse est inesse: neq; autem oppositarum affirmationum; quare nullus erit syllogismus. Similiter autem ostendetur, & econuerso posita affirmatiua.

Si autem similis figuræ sint propositiones, cum priuatiua sint, semper fit syllogismus, conuersa secundum contingere propositione, quemadmodum in prioribus. Si sumatur enim *a*, *b* quidem ex necessitate non inesse; *c* autem contingere non inesse: conuersis autem propositionibus *b* quidem nulli inesse *a*: *a* autem omni *c* contingit: fit igitur prima figura: & si ad *c* ponatur priuatiuum similiter. Si autem prædicatiua ponantur, non erit syllogismus: nam eius quod est non inesse, aut eius quod est ex necessitate non inesse, manifestum quoniam non erit, eo quod non sumpta sit priuatiua propositio, neq; in eo quod est inesse, neq; in eo quod est ex necessitate inesse; sed neq; eius quod est contingere non inesse: ex necessitate enim sic se habentibus, *b* non inerit *c*: ut si *a* quidem ponatur album, in quo autem *b*, cygnus: in quo autem *c*, homo: neq; oppositarum affirmationum, quoniam ostensum est *b* ex necessitate non inesse *c*: non ergo fit syllogismus omnino. Similiter autem se habebit, & in particularibus syllogismis. Quando autem fuerit priuatiua, & uniuersalis, & necessaria, semper erit syllogismus, & eius quod est continere

gere non inesse, & eius quod est non inesse: demonstratio autem per conuersionem. Quando autem affirmatiua, nunquam: eodem autem modo ostendetur, quo et in uniuersalibus, & per eosdem terminos. Nec quando utræq; sumitur affirmatiuæ: nam & huius eadem demonstratio, quæ & prius. Quando utræq; quidem priuatiuæ, uniuersalis autem, & necessaria, quæ non inesse significat, per ea quidem, quæ sumpta sunt, non erit necessarium: conuersa autem secundum contingere propositione, erit syllogismus, quemadmodum in prioribus. Si autem utræq; indefinitæ, uel particulares sumantur, non erit syllogismus: demonstratio autem eadem, & per eosdem terminos. Manifestum igitur ex prædictis, quoniam priuatiua quidem uniuersali posita necessaria, semper fit syllogismus, non solum eius, quod est contingere non inesse, sed & non inesse: affirmatiua autem, nunquam. Et quoniam eodem modo se habentibus & in necessarijs, & in ijs quæ insunt, fit & non fit syllogismus. Palam & quoniam imperfecti omnes sunt syllogismi, & quoniam omnes perficiuntur per prædictas figuras.

De syllogismis ex ambabus contingentibus in tertia figura.

CAP. XIX.

IN postrema autem figura, & utrisq; contingentibus, & altera erit syllogismus. Quando ergo contingere significant propositiones, & conclusio erit contingens. Et quando hæc quidem contingere, illa uerò inesse; similiter erit syllogismus. Quando autem altera ponitur necessaria; si affirmatiua quidem, non erit conclusio, neq; necessaria, neq; inesse: si autem priuatiua; eius quod est non inesse

inesse, erit syllogismus, quemadmodum in prioribus. Sumē dum autem & in his similiter, quod est in conclusionibus contingens. *Sint ergo primum contingentes: & a & b contingant omni c inesse: quoniam ergo cōuertitur affirmatiua particulariter, b autem omni c contingit; & c alicui b contingit: quare si a quidem omni c contingit, c autem alicui b; & a alicui b contingit: fit enim prima figura. Et si a quidem contingit nulli c inesse, b autem omni c contingat; necesse est a alicui b contingere nō inesse: erit enim rursum prima figura per conuersionem. Si autem utraq; priuatiue ponantur; ex his quidem, quæ sumpta sunt, non erit necessarium: conuersis autem propositionibus, erit syllogismus, quemadmodum in prioribus. Si enim a & b contingunt c non inesse, si transmutatur contingere non inesse; rursum erit prima figura per cōuersionem.

Si autem hic quidem terminorum est uniuersalis, ille uero particularis, eodem modo se habentibus terminis quo inesse: & erit, & non erit syllogismus. Contingat enim a quidem omni c; b autem alicui c inesse; erit ergo rursum prima figura particulari propositione conuersa: nam si a omni c, c autem alicui b; et a alicui b contingit. Et, si ad b c ponatur uniuersale. Similiter autem & si a c quidem priuatiua sit, b c aut affirmatiua: erit unum rursum prima figura per cōuersionem. si autem utraque priuatiue ponantur, hæc quidem uniuersaliter, illa uero particulariter; per ea quidem quæ sumpta sunt, non erit syllogismus: conuersis autem propositionibus, erit, quemadmodum in prioribus. Quando autem utraque indefinitæ, uel particulares sumuntur; non erit syllogismus: etenim necesse est a omni b, & nulli inesse. Termini inesse, animal, homo,

K

album:

*Quia scilicet aliquando pro contingenti nō necessario, & aliquando pro contingenti communi desumitur.

album : non inesse, equus, homo, album : medium, album.

Mistio contingentis, & inesse in tertia figura.

C A P V T X X .

Hoc caput
ex xv. cap.
habet capit.

SI autem hæc quidem propositionum inesse, illa autem contingere significet, conclusio quidem erit quoniam contingit, & non quoniam inest : syllogismus autem erit eodem modo se habentibus terminis, quo & in prioribus. Sint enim primum prædicatiua, & a quidem omni c inest : b autem omni c contingat : conuersa ergo b c erit prima figura, & conclusio quoniam contingit a alicui b inesse : cum enim altera propositionum in prima figura significabit contingere, & conclusio erit contingens. Similiter autem & si b c, quidem inesse : a c autem contingit inesse. Et si a c quidem priuatiua, b c autem prædicatiua, inest autem alterutra utrinque, contingens erit conclusio : fit enim rursum prima figura. Ostensum est autem, quoniam, si altera propositio significet contingere in prima figura, & conclusio erit contingens. Si autem contingens priuatiua ponatur ad minorem extremitatem, uel si utraq; ponatur priuatiua, per ea quidem quæ posita sunt non erit syllogismus : conuersis autem, erit, quemadmodum & in prioribus. Si autem hæc quidem propositionum sit uniuersalis, illa uero particularis, utrisque quidem prædicatiuis, aut uniuersali quidem priuatiua, particulari autem affirmatiua, idem modus erit syllogismorum : omnes enim clauduntur per primam figuram. Quare manifestum quoniam eius quod est contingere, & non eius quod est inesse, erit syllogismus. Si autem affirmatiua quidem uniuersalis, priuatiua autem particularis, per impossibile erit demonstratio.

stratio. Infit enim *b* quidem omni *c*, *a* autem contingat alicui *c* non inesse; necesse est ergo *a* alicui *b* contingere non inesse: nam si omni *b* inest *a* ex necessitate, *b* autem omni *c* positum est inesse, *a* omni *c* ex necessitate inheret. Hoc autem ostensum est prius, sed positum est alicui contingere non inesse. Quando autem indefinitæ, uel particulares sumuntur utraq; , non erit syllogismus; demonstratio autem eadem quæ & in uniuersis, & per eosdem terminos.

Mistio necessarij, & contingentis in tertia figura. CAPVT. XXI.

SI autem est hæc quidem propositionum necessaria, illa uerò contingens; si prædicatiui quidem sunt termini, semper eius quod est contingere, erit syllogismus. Quando autem fuerit hic quidem prædicatiuus, ille autem priuatiuus; si sit affirmatiuus quidem necessarius, eius erit quod est contingere non inesse: si autem priuatiuus; & eius quod est contingere non inesse, & eius quod est non inesse: eius autem quod est ex necessitate non inesse, non erit syllogismus, quemadmodum & in alijs figuris. Sint ergo prædicatiui termini primium: & *a* *c* quidem omni infit ex necessitate: *b* autem omni *c* contingat inesse: quoniam ergo *a* omni *c* necessario inest, *c* autem alicui *b* contingit; & alicui *b* contingens erit, & non inheret: sic enim accipit in prima figura. Similiter autem ostendetur, & si *b* *c* quidem ponatur necessaria; *a* *c* autem contingens. Rursum, sit hoc quidem prædicatiuum, illud uerò priuatiuum, necessarium autem prædicatiuum: & *a* quidem contingat nulli *c* inesse: *b* autem omni infit ex necessitate *c*; erit ergo rursum prima figura, & conclusio contingens, sed non

Hoc caput
capiti xvj.
quodā modo
subalter
num est.

inesse. Nam priuatiua propositio contingere significat.
 Manifestum est igitur quoniam conclusio erit contingens;
 cum enim sic se habebant propositiones in prima figura,
 & conclusio erat contingens. Si autem priuatiua sit pro-
 positio necessaria, & conclusio erit: quoniam contingit
 alicui non inesse, & quoniam non inesse. Ponatur enim
 non inesse *c* ex necessitate; *b* autem omni *c* contingere;
 conuersa ergo *b c* affirmatiua, prima erit figura, & ne-
 cessaria priuatiua propositio. Cum autem sic se habebant
 propositiones, accidebat *a*, & contingere alicui *c* non in-
 esse, & non inesse; quare & *a* necesse est alicui *b* non in-
 esse. Quando autem priuatiuum ponitur ad minorem ex-
 tremam, si contingens quidem; erit syllogismus transsum-
 pta propositione, quemadmodum & prioribus. Si autem
 necessarium, non erit. Etenim necesse est omni, & nulli con-
 tingat inesse. Termini omni inesse somnus, equus, dormiens
 homo. Nulli inesse, somnus, equus, uigilans homo. Simili-
 ter autem se habebit, & si hic quidem terminorum sit uni-
 uersalis, ille autem particularis ad medium: nam si utrique
 sint prædicatiui; eius quod est contingere, & non eius quod
 est inesse, erit syllogismus. Et quando hoc quidem priua-
 tiuum sumetur, illud uero affirmatiuum, necessarium autem
 affirmatiuum, huius quod est contingere. Quando autem
 priuatiuum necessarium, & conclusio erit quod est
 non inesse: nam idem modus erit demonstrationis, & cum
 uniuersales & non uniuersales sunt termini. Necesse est
 enim per primam figuram perfici syllogismos: quare in
 illis, & in his necessarium accidere. Quando autem pri-
 uatiuum uniuersaliter sumptum ponitur ad minorem ex-
 tremam; si contingens quidem, erit syllogismus per
 conuersam

conuerſionem : ſi autem neceſſarium ſit ; non erit : oſtende-
tur autem eodem modo , quo & in uniuersalibus , & per
eoſdem terminos . Manifeſtum ergo & in hac figura , quan-
do , & quomodo erit ſyllogiſmus , & quando eius quod eſt
contingere , & quando eius quod eſt ineſſe . Palam au-
tem & quoniam omnes imperfecti , & quoniam perfici-
untur per primam figuram .

De ſyllogiſmo oſtenſiuo . CAP. XXII .

QVONIAM igitur qui in his figuris ſunt ſyllogiſmi ,
perficiuntur per eos qui in prima figura ſunt uniuersales
ſyllogiſmos , & in hos reducuntur , palam ex dictis . Quo-
niam autem ſimpliciter omnis ſyllogiſmus ſic ſe habebit ,
nunc erit manifeſtum , cum oſtenſus fuerit omnis qui ſit ,
per aliquam harum figurarum fieri . Neceſſe eſt ergo
omnem demonstrationem , & omnem ſyllogiſmum aut in-
eſſe quid , aut non ineſſe monſtrare . Et hoc aut uniuersa-
liter , aut particulariter . Amplius aut oſtenſiue , aut ex
hypotheſi . Eius autem quod eſt ex hypotheſi , pars eſt
per impoſſibile . Primum ergo dicemus de oſtenſiuis : his
enim oſtenſis , manifeſtum erit & de ijs qui ad impoſſibi-
le , & omnino de ijs qui ex hypotheſi . Si ergo oporteat
a de b ſyllogizare , uel ineſſe , uel non ineſſe : neceſſe eſt ſu-
mere aliquid de aliquo . Si ergo a ſumatur de b , quod ex
principio erit ſumptum , ſi atem a de c , c autem de nullo
alio ; nec aliud de illo c . neq; de a , alterum , neq; de altero ,
a ; nullus erit ſyllogiſmus : nam in eo quod unum de uno ſu-
mitur , nihil accidit ex neceſſitate : quare aſumenda eſt al-
tera propoſitio . Si igitur ſumatur a de alio , aut aliud de
a , aut de c alterum ; eſſe quidem ſyllogiſmum nihil proba-

Auxesis ne-
gationum.

bet: ad b autem non erit per ea, quæ sumpta sunt: nec quan-
do c inest alteri, & illud alijs, & hoc alteri, non copuletur
autem ad b, nec sic erit ad b syllogismus ipsius a. Omnino
enim dicimus quoniam nullus nunquam erit syllogismus
alius de alio, non sumpto aliquo medio, quod ad utrunq;
se habet quoquomodo prædicationibus. Nam syllogismus
quidem simpliciter ex propositionibus est. ad hoc autem
syllogismus ex propositionibus quæ ad hoc: qui autem est
huius ad hoc, per propositiones huius ad hoc. impossibile
est autem ad b sumere propositionem, nihil neq; prædican-
tes de eo, neq; negantes: aut rursus eius quod est a ad b,
nihil commune sumentes, sed utriusq; propria quadam
prædicantes, aut negantes: quare secundum, utriusq; quod
copulet prædicationes: si erit huius ad hoc syllogismus.
Ergo si necesse est aliquid sumere ad utrunq; commune,
hoc autem contingit tripliciter: aut enim a de c, & c de b
prædicantes: aut c de utrisq;: aut utraq; de c: hæc autem
sunt tres dictæ figuræ. Manifestum quoniam omnem syllo-
gismum necesse est fieri per aliquam harum figurarum.
Nam eadem ratio est & si per plura copuletur ad b: ead-
em enim erit figura & in pluribus. Quoniam igitur or-
steniui terminantur per prædictas figuras, manifestum est.

De syllogismo ex hypothese. CAP. XXIII.

De syllogis-
mis ex hy-
pothesi,
quos condi-
tionales ap-
pellamus,
prædicato-
rijs, intelli-
git ubique
Aristoteles.

QUONIAM autem & qui ad impossibile, palam erit
per hæc: omnes enim qui per impossibile concludunt, falsum
quidem syllogizant: quod autem ex principio erat,
ex hypothese demonstrant, quando aliquid accidit impos-
sibile posita contradictione, ut quoniam diameter est asym-
meter, eo quod sunt abundantia equalia perfectis, posito
symmetro:

Symmetro : ergo equalia quidem fieri abundantia perfectis
Syllogizant : a *Symmetrum* autem esse diametrum, ex hypo-
 thesi monstrant ; quoniam falsum accidit propter contra-
 dictionem . Hoc enim fuit per impossibile syllogizare , o-
 stendere aliquid impossibile propter priorem hypothe-
 sim . Quare, quoniam falsus fit syllogismus ostensiuus in
 his quæ ad impossibile deducuntur: quod autem est ex prin-
 cipio, et hypothesis monstratur : ostensiuos autem diximus
 prius quoniã per has terminantur figuras; manifestũ quo-
 niam & per impossibile syllogismi per has erunt figuras .
 Similiter autem & alij omnes qui sunt ex hypothesis . in
 omnibus his enim syllogismus quidem fit ad transsumptum:
 quod autem est ex principio , terminatur per confessio-
 nem, aut per aliquam aliam hypothesis . Si autem hoc ue-
 rum ; necesse est omnem demonstrationem , & omnem syl-
 logismum fieri per tres prædictas figuras . Hoc autem o-
 stenso , palam quoniam omnis syllogismus perficitur per
 primam figuram , & reducitur in huius uniuersales syl-
 logismos .

De qualitate, & quantitate terminorum syllo-
 gismi.

CAP. XXIII.

AMPLIUS autem in omnibus oportet aliquem ter-
 minorum prædicatiuum esse & uniuersalem : sine uniuersa-
 li enim non erit syllogismus : aut non ad hoc quod pos-
 tum est, aut quod ex principio est, petet . Ponatur enim mu-
 sicam uoluptatem esse studiosam : si ergo poposcerit uo-
 luptatem esse studiosam , non addens omnem ; non erit syl-
 logismus : si autem aliquam uoluptatem esse studiosam : si
 aliam quidem, nihil ad hoc quod possum est : si autem ean-
 dem ; quod ex principio erat, sumit . Magis autem fit ma-

Isoſcheles,
qui Latine
æquicrus di-
citur, eſt
triangulus
duorum æ-
qualium la-
terum.

niſeſtum in figuris : ut quoniam æquicruris æquales ſunt
anguli, qui ſunt ad baſim : ſint enim in centrum ductæ a b
ſi ergo æqualem ſumpſerit a c angulam ei, qui eſt b d, non
omnino petens æquales eos qui ſunt ſemicircularum : &
rurſum c ei, qui eſt d, non omnem aſſumens eum qui eſt in
ciſionis. Amplius, ab æqualibus exiſtentibus totis angulis,
æqualibus demptis, æquales eſſe reliquos, ſcilicet e f: quod
ex principio eſt, petet, niſi ſumat ab omnibus æqualibus,
æquis demptis æqualia relinqui. Maniſeſtum igitur, quo-
niam in omni ſyllogiſmo oportet uniuerſale eſſe. Et quos-
niam uniuerſale quidem ex omnibus terminis uniuerſalis
bus monſtratur: particulare autem & ſic, & aliter. Qua-
re, ſi concluſio ſit uniuerſalis, & terminos neceſſe eſt uni-
uerſales eſſe: ſi autem uniuerſales ſint termini, contingit
concluſionem non uniuerſalem eſſe. Palam etiam quoniam
in omni ſyllogiſmo aut utranq; , aut alteram propoſitio-
nem ſimilem neceſſe eſt fieri concluſioni: dico autem non
ſolum in eo quod affirmatiua ſit, uel negatiua; ſed in eo
quod neceſſaria, aut ineſſe, aut contingens: conſiderare au-
tem oportet & alia prædicamenta. Maniſeſtum autem
& ſimpliciter quando erit, & quando non erit ſyllogiſ-
mus, & quando perfectus: & quoniam ſi eſt ſyllogiſmus,
neceſſarium eſt habere terminos ſecundum aliquem dicto-
rum modorum.

De numero terminorum ſyllogiſmi.

CAPVT XXV.

PALAM autem & quoniam omnis demonſtratio
erit per tres terminos, & non per plures, niſi per alia et
alia eadem concluſio fiat: ut e per a b, & per c d: aut per
a b, & a c, & b c: plura enim media eorundem nihil eſſe
prohi-

prohibet: hæc autem cum sint, non unus, sed plures sunt syllogismi. Aut rursus, quando utrunque a b sumitur per syllogismum, ut a per d e . & rursus b per f g : aut hoc quidem inductione, illud autem syllogismo: sed & si plures erunt syllogismi, plures enim conclusiones sunt, ut a b & c . Sugitur non plures, sed unus (sic autem contingit fieri per plura media eandem conclusionem: ut e quidem per a b d) impossibile. Sit enim conclusio ex a b c d : ergo necesse est aliquid eorum, aliud ad aliud sumptum esse: hoc quidem ut totum, illud uero ut pars: hoc enim ostensum est prius quoniam si est syllogismus, necesse est sic aliquos se habere terminorum. Habeat se ergo a sic ad b : est itaque aliqua ex eis conclusio: aut ergo e , aut alterum eorum quæ sunt d , aut alterum aliud quidem præter hæc. Et si e quidem ex a b tantum, erit syllogismus. c d autem quidem se habiant sic, ut sit hoc quidem ut totum, illud uero ut pars, erit aliquid ex illis aut e , aut aliquid eorum quæ sunt a b , aut alterum aliud quidem præter hæc. Et si e quidem, aut eorum quæ sunt a b alterum: aut plures erunt syllogismi, aut (ut contingebat) idem per plures terminos concludi accipit: si autem aliud quidem præter hæc, plures erunt & inconiuncti syllogismi adinuicem: si autem non sic se habeat c ad d , ut faciat syllogismum; uanæ erunt sumptæ, nisi inductionis, aut relationis, aut alicuius alius talium gratia. Si autem ex a b non e , sed alia quedam fiat conclusio, ex c d autem aut horum alterum, aut aliud præter hæc; & plures fiunt syllogismi, & non eius quod positum est; Ponebatur enim, eius quod est e , esse syllogismum. Si autem non fiat ex c d nulla conclusio, & uanæ sumptæ esse ea accipit, & non eius quod est ex principio esse syllogismum.

Quare

Auxillis negationum.

Quare manifestum: quoniam omnis demonstratio, & omnis syllogismus, erit per tres terminos solos.

De numero propositionum, & prosyllogismis.

CAP. XXVI.

HOC autem manifesto: palam quoniam & ex duabus propositionibus, & non pluribus: nam tres termini, duae sunt propositiones: nisi assumatur aliquid (quemadmodum in prioribus dictum est) ad perfectionem syllogismorum. Manifestum igitur quando ut in oratione syllogistica non pares sunt propositiones, per quas fit conclusio principalis (quasdam enim superiorum conclusionum necessarium est esse propositiones) haec oratio aut non syllogistica est, aut plura necessarijs interrogavit ad positionem. Secundum igitur principales propositiones sumptis syllogismis: omnis syllogismus erit ex propositionibus quidem perfectis, ex terminis autem abundantibus: una enim plures termini propositionibus: erunt autem & conclusiones dimidietas propositionum. Quando autem per

* prosyllogismos concluditur, aut per plura media non continua, ut a b per c d: multitudo quidem terminorum similiter uno superabit propositiones: aut enim extrinsecus, aut medium ponetur intercidens terminus, utrinque autem accidit uno minus esse intervalla quam terminos: propositiones autem aequales sunt intervallis. Non tamen haec quidem semper perfectae erunt, illi uero abundantes, sed permutatim: quia cum propositiones quidem sunt perfectae, abundantes erunt termini: cum uero termini perfecti, abundantes erunt propositiones. simul enim termino addito, una additur propositio, undecumque addatur terminus.

Cum syllogismi cuiuspiam propositionis, aut assumptionis syllogismo colligitur, is syllogismus prosyllogismus & praeratiocinatio nuncupatur.

minus. Quare quoniam hæ propositiones quidem perfectæ, illi uerò abundantes erant, necesse est transmutare eadem, additione facta. Conclusiones autem, non etiam eundem habebunt ordinem neq; ad terminos, neq; ad propositiones: uno enim termino addito, conclusiones adiungentur uno pauciores præ existentibus terminis: ad solum enim ultimum non facit conclusionem, ad alios autem omnes. Vt si eis quæ sunt *a b c*, adiacet *d*, statim & conclusiones duæ adiacent, quæ ad *a*, & ad *b*: similiter autem & in alijs. Si autem ad medium intercidat, eodem modo: ad unum enim solum non faciet syllogismum: quare multò plures conclusiones erunt & terminis, & propositionibus.

De problematis, hoc est propositis in unaquaque figura facile, & difficile construendis & destruendis.

CAP. XXVII.

QUONIAM autem habemus ex quibus syllogismi, & quale in unaquaq; figura, & quot modis monstratur: manifestum nobis est, & quæ propositio facile, & quæ difficile argumentabilis est. Nam quæ in pluribus figuris, & per plures casus concluditur, facilis: quæ autem in paucis, & per pauciores, difficilius argumentabilis. Ergo affirmatiua quidem uniuersalis per primam tantum figuram monstratur, & per hanc * simpliciter. Priuatiua uerò & per primam, & per mediam: per primam quidem simpliciter, per mediam autem dupliciter. Particularis autem affirmatiua per primam, & per postremam: simpliciter quidem per primam, tripliciter autem per postremam. Priuatiua uerò particularis in omnibus figuris monstratur: uerum in prima quidem semel, in media autem, & postrema,

Simpliciter,
hoc est uni-
cè, quod
Græcè dici-
tur.

μονοχῆς

postrema, in illa quidem dupliciter, in hac uerò tripliciter. Manifestum ergo quoniam uniuersalem affirmatiuam construere quidem difficillimum, destruere autem facillimum: omnino autem est interimenti quidem uniuersalia, quam particularia facilius. Etenim si nulli, & si alicui nō inest, interemptum est. horum autem alicui quidem non, in omnibus figuris monstratur: nulli autem in duabus. Eodem aut ē modo & in priuatiuis: etenim si omni, & si alicui, interemptum est quod ex principio. Hoc autem fit in duabus figuris. In particularibus autem simpliciter: aut omni, aut nulli ostendentem inesse. Construendi autem, facilius est particularia: nam in pluribus figuris, & per plures modos. Omnino autem non oportet latere, quoniam destruere quidem per se inuicem est, & uniuersalia per particularia, & hæc per uniuersalia: construere autem non est per particularia, uniuersalia: per illa uerò, hæc est. Nam si omni, & alicui. Simul autem manifestum, quoniam destruere, quam construere facilius. Quomodo ergo sit omnis syllogismus, & per quot terminos, & propositiones, & quomodo habentes se adinuicem, amplius autem quæ propositio in unaquaque figura, & quæ in pluribus, quæ in paucioribus monstratur: palam ex his quæ dicta sunt.

De abundantia propositionum.

CAPVT XXVIII.

QVOMODO autem idonei erimus semper syllogizare ad propositum, & per quam uiam sumemus circa unumquodque principia, nunc dicendum. Non enim solum fortasse oportet generationem cōsiderare syllogismorum: sed & potestatem habere faciendi. Omnium igitur quæ sunt,

sunt, hæc quidem sunt talia, ut de nullo alio prædicentur
uerè uniuersaliter: ut Cleon, & Callias, & quod singula-
re, & sensibile: de his autem alia: nam & homo, & ani-
mal uterque horum est. Illa uerò & ipsa quidem de alijs
prædicantur: de illis autem alia prius non prædicantur: a-
lia autem & ipsa de alijs, & de his alia, ut homo de Callia,
& de homine animal. Quoniam ergo quædam eorum quæ
sunt, de nullo nata sunt dici, palàm: nam sensibilibus penè
unumquodque est huiusmodi, ut de nullo prædicetur, nisi
ut secundum accidens: dicimus enim quandoque album il-
lud Socratem esse, & hoc ueniens Calliam. Quoniam au-
tem in sursum pergentibus statuitur quandoque, rursum dice-
mus: nunc autem sit hoc positum: de ijs ergo prædicatum
aliquod non est demonstrare, nisi secundum opinionem,
sed hæc de alijs, neque singularia de alijs, sed alia de ipsis.
Quæ autem in medio sunt, manifestum quoniam utrunque
contingit: nam & hæc de alijs, & alia de his dicuntur:
& penè rationes, & considerationes sunt maximè de his.
Oportet ergo propositiones circa unumquodque horum
sic sumere supponentem, ipsum primum & definitiones,
& quæcunque propria sunt rei: deinde post hoc quæcun-
que sequuntur rem. Et rursum quæ res sequitur, & quæ-
cunque non contingunt ipsi inesse: quibus autem ipsa non
contingit, non sumendum, eò quòd conuertitur priuatiua.
Diuidendum autem est & eorum quæ sequuntur, quæ-
cunque in eo quod quid est, & quæcunque ut propria, &
quæcunque ut accidentia prædicantur: & horum quæ se-
cundum opinionem, & quæ secundum ueritatem. Quan-
tò enim plurimum talium abundauerit quis, citius inueniet
conclusionē: quantò autem ueriorum, magis demonstrabit.

Oportet

Oportet autem eligere non quæ sequuntur aliquam, sed quæcunque totam rem sequuntur: ut non quod aliquem hominem, sed quod omnem hominem sequitur: per uniuersales enim propositiones fit syllogismus. Cum autem est indefinitum, incertum si uniuersalis est propositio: cum uero definitum, manifestum. Similiter autem eligendum est quæ ipsum sequitur totum, propter dictam causam. Ipsum autem quod sequitur, non est sumendum totum sequi: dico ut hominem omne animal: aut musicam, omnem disciplinam, sed simpliciter solum sequi, quemadmodum et præcedimus: etenim inutile alterum, et impossibile: ut omnem hominem esse omne animal, uel iustitiam, omne bonum: sed cui consequens est, in illo omni esse dicitur. Quando aut ab aliquo continetur subiectum, cuius consequentia oportet sumere: quæ uniuersale quidem sequuntur, uel non sequuntur: non eligendum in his, sumpta enim sunt in illis: quæcunque enim animal, et hominem sequuntur, et quæcunque non animali insunt, similiter. Quæ autem in unoquoque sunt propria, sumendum: sunt enim quædam speciei propria præter genus: necesse est enim diuersis speciebus propria quoddam inesse. Neque autem uniuersale eligendum ijs quæ sequitur quod continetur: ut animal ijs quæ sequitur homo: necesse est enim si hominem sequitur animal, et hæc omnia sequi: conuenientiora autem hæc hominis electioni. Sumendum autem et quæ plerumque sequuntur ea quæ cōsequuntur: nam et problematibus quæ plerumque: et syllogismus ex propositionibus, quæ plerumque aut omnibus, aut aliquibus. similis enim est uniuscuiusque conclusio, principijs. Amplius quæ oībus sequētia sunt, non eligendū: non erit syllogismus ex ipsis: ob quā aut causam, in sequētibz erit manifestum.

Medij

Medij syllogismorum inueniendi regulæ.

CAPVT XXIX.

CONSTRVERE ergo uolentibus aliquid de aliquo toto, eius quidem quod construitur inspiciendum ad subiecta de quibus ipsum dicitur: de quo autem oportet prædicari, quæcunque hoc sequuntur. Si enim aliquod horum sit idem, alterum alteri necesse est inesse. Si autem non quoniam omni, sed quoniam alicui, quæ sequitur utrumque: si enim aliquod horum idem fuerit, necesse est alicui inesse. Quando autem nulli oporteat inesse, cui quidem oportet non inesse, ad sequentia subiecti: quod autem oportet non inesse, inspiciendum ad ea quæ non contingunt illi adesse. Aut conuersim cui quidem oportet non inesse, ad ea quæ non contingunt eidem adesse: quod uerò non inesse, inspiciendum ad sequentia. Nam si hæc sint eadem utrorumque, nulli contingit alteri alterum inesse: fit enim quandoque quidem in prima figura syllogismus, quandoque autem in media. Si autem alicui non inesse, cui quidem oportet non inesse, quæ consequitur: quòd uerò non inesse, quæ non possibile est illi inesse. Si enim aliquid horum sit idem, necesse est alicui non inesse. Magis autem fortasse erit sic, unumquodque eorum quæ dicta sunt manifestum. Sint enim sequentia quidem a, in quibus b: quæ autem ipsum sequitur, in quibus c: quæ autem non contingunt ei inesse, in quibus d: rursum autem ipsi e quæ quidem insunt: in quibus f: quæ autem ipsum sequitur, in quibus g: quæ autem non contingunt eidem inesse, in quibus h. Si ergo eidem aliquid eorum quæ sunt c, alicui eorum quæ sunt f: necesse est a, omni e inesse: nam f quidem omni e, c autem omni a, quare omni e inest. Si autem

tem

tem c & idem, necesse est alicui e inesse a: nam id quod est e, a: id uero quod est g, e, omne consequitur. Si autem f & d sint idem; nulli e inherit ex prosyllogismo: quoniam enim conuertitur priuatiua, & f ei quod est d idem, nulli f inherit a: f autem omni e. Rursus si b & h idem: nulli e inherit a: nam b, a quidem omni: ei autem in quo e, nulli inherit. Idem enim erat ei quod est h, b: h autem nulli e inherat. Si autem g & d idem, a alicui e non inherit: nam ei quod est g, non inherit a, quoniam neque d: g autem sub e est, quare alicui e non inherit. Si autem g & h idem, conuersus erit syllogismus: nam g, inherit omni a, nam b ei, quod est a: e autem ei quod est b, idem enim erat ei quod est g: a autem ei quod est e, omni quidem non necessarium est inesse, alicui autem necessarium: eo quod conuertatur uniuersale prædicatiuum in particulare. Manifestum ergo quoniam ad prædicta perspicendum utrinque in unaquaque questione: per hæc enim omnes syllogismi. Oportet autem & sequentium, & quibus sequitur singulum, ad prima & uniuersalia, maxime inspicere; ut equidem magis ad h, f quàm ad f solum: a autem ad k c magis, quàm ad c solum. Si enim ei quod est k f, inest a; & ei quod est f, inest, & ipsi c: si uero hoc non sequitur a, possibile est id quod est f, sequi. Similiter autem & in quibus idem sequitur, considerandum: nam si primis, & ijs quæ sub ipsis sunt, sequitur: si autem non his, & ijs quæ sub ipsis sunt, possibile. Palam autem quoniam per tres terminos, & duas propositiones consideratio, & per prædictas figuras syllogismi omnes: monstratur enim omni quidem e inesse a, quando eorum quæ sunt c f, idem quiddam sumitur: hoc autem erit medium, extremitates autem

autem a & e: fit enim prima figura. Alicui autem, quando c & g sumitur idem: hoc autem postrema figura, medium enim fit g. Nulli uerò, quando d et f idem: sic autem & prima figura, & media: prima quidem, quoniam nulli f inest a: siquidem conuertitur priuatiua: f autem, omni e. Media autem quoniam d a quidem nulli: e autem omni inest. Alicui autem non inesse, quando d & g idem fuerit: hæc autem postrema figura: nam a quidem nulli g inherit, e uerò omni g. Manifestum igitur est quoniam per prædictas figuras omnes syllogismi. Et quoniam non eligendum quæcunque omnibus sequuntur, eo quod nullus fiat syllogismus ex ipsis: nam construere quidem non omnino erat ex sequentibus: priuare autem non contingit per ea, quæ omnibus sequuntur: oportet enim huic quidem inesse, illi uerò non inesse. Manifestum autem quoniam & aliæ considerationes, quæ secundum electiones, inutiles ad faciendum syllogismum. Vt si sequentia utrunque eadem sint, aut quæ sequitur a, & quæ non contingit e inesse: aut rursum quæcunque non possibile est utriq; inesse. non enim fit syllogismus per hæc. Nam si sequentia sint eadem, ut b & f; media fit figura prædicatiuas habens utraq; propositiones. Si autem ea quæ sequitur a, & quæ non contingit e, ut c, & h; prima erit figura priuatiuam habens propositionem ad minorem extremitatem. Si autem quæcunque non contingunt utrique ut d, & h; priuatiue utraq; propositiones erunt, uel in prima figura, uel in media. sic autem nullo modo erit syllogismus. Palam autem et quæ eadem, sumendum secundum considerationem, & non quæ diuersa, uel contraria: primum quidem, quoniam medij gratia, inspectio: medium autem non diuersum, sed idem

L

oportet

oportet sumere. Deinde & in quibus accidit fieri syllogismum, quod sumantur contraria, aut non contingentia eidem inesse, in prædictos omnia reducuntur modos. Ut si b & f sint contraria, aut non contingentia eidem inesse: erit enim his sumptis syllogismus, quoniam nulli inest a , sed non ex ipsis, sed ex prædicto modo: nam b , a quidem omni, e autem nulli inest: quare necesse est b , idem esse alicui eorum, quæ sunt h . Rursum si b & g non possint eidem adesse, erit quoniam alicui e non inest a : nam & sic media erit figura: nam b a quidem omni, g uero nulli inest. quare necesse est g idem esse alicui eorum quæ sunt d : nam non contingere g & b eidem inesse nihil differt, aut g alicui d idem esse; omnia enim sumpta sunt in d , quæ non contingunt a inesse. Manifestum ergo quoniam ex istis quidem inspectionibus nullus fit syllogismus: & si b & f sint contraria; idem esse b , alicui h , & syllogismum semper fieri per hæc. Accidit ergo sic insipientibus considerare uiam aliam necessarium, eo quod quandoque latet identitas horum quæ sunt b & h .

De syllogismis assertorijs, ad impossibile, & reliquis, qui ex hypothese.

CAP. XXX.

EODem autem modo se habent & qui ad impossibile deducunt syllogismi, ostensiuus: nam & ipsi fiunt per ea quæ sequuntur, & quibus sequitur utrumque: & eadem consideratio in utrisque. nam quod monstratur ostensiuè, & per impossibile est syllogizare, & per eosdem terminos, & quod per impossibile, & ostensiuè: ut quoniam a , nulli e inest. ponatur enim alicui inesse: ergo, quoniam

niam b omni a ; a autem alicui e ; & b alicui e inerit: sed nulli inerat. Rursum quoniam alicui inest a : si enim nulli e inest a ; e autem omni g ; nulli g inerit a ; sed omni inerat. Si militer autem est in alijs propositis; semper enim erit in omnibus per impossibile ostensio, ex sequentibus, & quibus sequitur utrumque. Et in unoquoque proposito: eadem consideratio & ostensio uolenti syllogizare, & ad impossibile ducere: nam ex eisdem terminis utraque demonstrationes. Vt si ostensum est nulli e inesse a : quoniam accidit & b alicui e inesse, quod est impossibile. Si sumptum sit e quidem nulli b , a autem omni b inesse; manifestum est enim, quoniam nulli e inerit a . Rursum si ostensio syllogizatum sit a , inesse nulli e : suppositis inesse per impossibile monstrabitur nulli inesse. similiter autem & in alijs. In omnibus enim necesse est ijs, qui per impossibile, communē aliquem sumere terminum alium a subiectis, ad quem erit mendacij syllogismus: quare conuersa ea propositione, altera autem similiter se habente, ostensius erit syllogismus per eosdem terminos. Differt autem ostensius ab eo, qui ad impossibile: quoniam in ostensio secundum ueritatem ambæ propositiones ponuntur: in eo autem, qui ad impossibile, falsa una. hæc uerò erunt magis manifesta per sequentia, quando de impossibili dicemus: nunc autem tantum nobis sit manifestum, quoniam ad hæc perspicendum, & ostensio uolentibus syllogizare, & ad impossibile ducere. In alijs autem syllogismis, quicunque sunt ex hypothesis, ut quicunque secundum transsumptionem, aut secundum qualitatem in subiectis; non in prioribus, sed in transsumptis erit consideratio, modus autem inspectionis idem: considerare autem oportet, & diuidere quot mo-

Propositum
dicitur præ
cipua con-
clusio.

Syllogis-
mus menda-
cij dicitur
syllogismus
ad impossi-
bile, quod
falsum con-
cludit.

dis sunt ex hypothese: monstratur ergo unumquodq; propositum sic. Est autem & alio modo quædam syllogizare horum, ut uniuersalia per particularem inspectionem ex hypothese. Si enim *c* & *g* eadem sint, solum *g* autem sumatur e inesse; omni *e* inherit *a*: & rursum si *g* & *d* eadem, solum autem de *g* prædicetur *e*, quoniam nulli *e* inherit *a*: manifestum ergo quoniam sic inspiciendum. Eodem autem modo & in necessarijs, & in contingentibus: nam eadem consideratio, & per eosdem terminos erit, eodemq; ordine & contingentis, & inesse syllogismus. Sumendum autem & in contingentibus & quæ non insunt, possibilia autem inesse. Ostensum est enim quoniam & per hæc fit contingentis syllogismus. similiter autem se habebit & in alijs prædicationibus.

Quòd omnium scientiarum syllogismi superioribus præceptis efficiantur.

CAP. XXXI.

MANIFESTUM ergo ex prædictis quoniam non solum possibile est per hanc uiam fieri omnes syllogismos, sed etiam quoniam per aliam impossibile. Omnis enim syllogismus ostensus est quoniam per aliquam prædictarum figurarum fit: has autem non contingit per alia constitui, quàm per sequentia, & quæ sequitur unumquodque. ex his enim propositiones, & medijs sumptio: quare nec syllogismum possibile est fieri per alia. Ergo methodus quidem de omnibus eadem est, & circa philosophiam, & circa artem, & quamlibet disciplinam. Oportet enim quæ insunt, & quibus insunt circa unumquodq; colligere, & his quàm plurimis abundare, & hoc per tres terminos considerare

considerare: destruente[m] quidem sic, construente[m] uero sic: & secundum ueritatem quidem, ex ijs quæ secundum ueritatem scripta sunt inesse: ad dialecticos autem syllogismos, ex propositionibus quæ sunt secundum opinionem. Principia autem syllogismorum uniuersaliter quidem dicta sunt: & quomodo se habeant, & quomodo oportet inquirere ea: quatenus non aspiciamus ad omnia quæ dicuntur, neque eadem construente[s], & destruente[s], neque construente[s] de omni, aut de aliquo, destruente[s] ab omnibus, aut ab aliquibus, sed ad pauciora, & determinata. Secundum singulum autem eorum quæ sunt eligere: ut de bono, aut disciplina. Propria autem in unaquaque sunt plurima, quare principia quidem quæ sunt circa unumquodque experimento est crescere, dico autem ut astrologicam quidem experientiam, astrologicæ disciplinæ: sumptis enim sufficienter apparentibus, sic inuentæ sunt astrologicæ demonstrationes. Similiter autem & circa quamlibet aliam se habet, & artem, & disciplinam. Quare si sumantur quæ insunt circa unumquodque, nostrum erit iam demonstrationes promptè declarare: si enim nihil secundum historiam omittatur eorum quæ subtiliter, & uerè insunt rebus; habebimus de omni (cuius quidem non est demonstratio) hanc inuenire, & demonstrare: cuius autem non nata est demonstratio, hoc facere manifestum. Vniuersaliter ergo quo oportet modo propositiones eligere, penè dictum est: per diligentiam autem pertransuiamus in eo negotio, quod circa dialecticam est.

Principia
syllogismo-
rum, termi-
ni, proposi-
tiones, figu-
ra.

De diuisione, & eius syllogismo. CAP. XXXII.

QVONIAM autem diuisio per genera, parua quædam

dam particula est dictæ methodi, facile uidere: est enim diuisio uelut infirmus syllogismus: nam quod oporteat quidem ostendere petitur, syllogizatur uero semper aliquid superiorum. Primum autem idem hoc latuit omnes utentes ea, & suadere conati sunt, quoniam esset possibile de substantia demonstrationem fieri, & de eo quod est quid: quare neq; quoniam contingebat syllogizare eos qui diuidunt, intellexerunt: neq; quoniam contingebat sic, quemadmodum diximus. Ergo in demonstrationibus quidem, cum oporteat quid syllogizare, oportet medium per quod fit syllogismus, minus semper esse, & non uniuersaliter de prima extremitate. Diuisio autem contrarium uult. nam uniuersalius sumit medium. Sit enim animal quidem in quo a, mortale autem in quo b, & immortale in quo c, homo uero cuius terminum oportet sumere in quo d. omne ergo animal accipit aut mortale, aut immortale: hoc autem est quicquid erat a, omne esse aut b aut c. Rursus hominem semper, qui diuidit, ponit animal esse, quare de d sumit a esse: ergo syllogismus quidem est quoniam d, aut b, aut c omne erit: quare hominem aut mortalem, aut immortalem oportet sumere: nam mortale quidem, aut immortale esse necessarium est animal: mortale autem non necessarium est, sed petitur. Hoc autem erat quod oportebat syllogizare. Et rursus qui ponit a quidem animal mortale; in quo autem b, pedes habens; in quo autem c, non habens pedes; hominem uero d: similiter sumit a quidem, aut in b, aut in c esse. omne enim animal mortale aut pedes habens, aut pedes non habens est: de d autem, a: nam hominem, animal mortale sumpsit esse: quare habens pedes, uel non habens pedes esse animal, necesse est hominem:

nem : pedes autem habens non necesse est , sed sumit : hoc autem erat quod oportebat rursum ostendere . Et ad hunc modum semper diuidentibus , uniuersale quidem accidit eis medium sumere : de quo oporteat ostendere & differentias, & extremitates . in fine autem quoniam hoc est homo, aut quicquid erat quod queritur, nihil dicunt manifestum, quare necessarium est esse: etenim aliam uiam faciunt omnem : non quidem contingentes idoneitates, opinantes esse. Manifestum est autem quoniam neq; destruere hac uia est, neq; de accidente aliquid, aut de proprio syllogizare, neq; de genere, neq; de quibus ignoretur utrū hoc modo, aut illo sic habet : ut putasne diameter est symmeter, uel asymmeter? si enim sumat quoniam omnis longitudo est symmetros, uel asymmetros, diameter autem longitudo, syllogizatum est quoniam symmeter, uel asymmeter est diameter. Si autem sumetur incommensurabile, quod oportebat syllogizare, sumetur; non ergo est ostendere : nam uia quidem hæc : per hanc autem non est ostendere symmetrum, uel asymmetrum : in quo a, longitudo : b autem symmeter, aut symmeter : diameter c . Manifestum est igitur quoniam neq; ad omnem considerationem congruit inquisitionis modus, neq; in quibus maxime uidetur conuenire, in his est utilis. Ex quibus ergo demonstrationes fiunt, & quomodo, et ad quæ perspicendum secundum unum quodq; propositum; manifestum ex dictis .

De resolutione syllogismorum in propositiones. CAPUT XXXIII.

Quomodo autem reducemus syllogismos in prædictas figuras, dicendum erit post hæc : restat enim consideratio

sideratio hæc, si enim & generationem syllogismorum
 inspiciamus, & inueniendi habeamus potestatem: amplius
 autem factos reducamus in prædictas figuras, finem hæ-
 bebunt quod ex principio propositum est: accidit etiam
 simul quæ prædicta sunt confirmari, & manifestiora esse,
 se, quoniam sic se habent, per ea quæ nunc dicenda sunt.
 Oportet enim omne quod uerum est, ipsum sibiipsum mani-
 festum* esse omnino. Primum ergo oportet tentare duas
 propositiones accipere syllogismi, facilius enim in maio-
 ra diuidere quàm in minora: maiora autem compositio-
 ra sunt, quàm ea ex quibus componuntur. Deinde consi-
 derare: utra in toto, & utra in parte. Et si non ambe-
 sumptæ sint, eum qui ponit alteram. Aliquoties enim uni-
 uersalem protendentes, eam quæ in hac est non sumunt,
 neque scribes, neque interrogantes: aut has quidem pro-
 tendunt, per quas autem hæc concluduntur, omittunt:
 alia uerò uanè interrogant. Considerandum autem, si
 quid superfluum sumptum sit, & si quid necessarium
 omissum; & hoc quidem ponendum, illud uerò auferen-
 dum, donec ueniat quis ad duas propositiones; sine his
 enim, non est reducere sic interrogatas orationes. In ali-
 quibus ergo facile est uidere quod minus est, aliqui uerò
 latent, & uidentur quidem syllogizare, eo quod necessa-
 rium quid accidit ex ijs quæ posita sunt. Ut si sumatur,
 non substantia interempta substantiam non interimi, ex
 quibus autem est, interemptis, & quod ex eis est corruptu-
 pi. His enim positis, necessarium est substantiæ partem esse
 se substantiam; non tamen syllogizatum est per ea quæ
 sumpta sunt, sed desunt propositiones. Rursum si cum
 est homo, necesse est esse animal; & cum est animal, sub-
 stantiam

*In græco δ
 δμολογῶ-
 μενον,
 quod con-
 fessum, siue
 consentiēs
 significat.

stantiam: & cum est homo, necesse est esse substantiam: sed nondum syllogizatum est: non enim se habent propositiones ut diximus. Fallimur autem in talibus, eo quod necessarium quiddam accadat ex his quæ posita sunt, quoniam & syllogismus, necessarium est: in plus autem est necessarium, quàm syllogismus: nam omnis syllogismus, necessarium: necessarium autem non omne, syllogismus. Quare non (si quid accadat positis quibusdam) statim tentandum est reducere; sed primum sumendum est duas propositiones.

De resolutione in terminos. CAP. XXXIII.

DEINDE sic diuidendum in terminos. Medium autem ponendum terminorum, qui in utrisq; propositionibus dicitur: necesse est enim medium in utrisq; esse in omnibus figuris. Si ergo subiiciatur, & prædicetur medium; aut ipsum quidem prædicetur, aliud uerò de illo abnegetur; prima erit figura. Si autem & prædicetur, & negetur ab aliquo, media erit figura: si uerò alia de illo prædicentur; aut hoc quidem prædicetur, illud uerò ab illo negetur; postrema. sic enim se habuit in postrema figura medium. similiter autem etsi non uniuersales sint propositiones, nam est eadem determinatio medij. Manifestum igitur quoniam in qua oratione non dicitur idem frequenter, non fit syllogismus: non enim sumptum est medium. Quoniam autem habemus quod propositorum in unaquaque figura clauditur, & in qua uniuersale, et in qua particulare; manifestum est, quoniam non ad omnes figuras perspicendum, sed in unoquoq; proposito ad propriam. Quæcunq; uerò in pluribus concluduntur, medij positione cognoscimus figuram.

De nea

De necessario, & thesi terminorum.

CAP. XXXV.

FREQUENTER ergo falli accidit circa syllogismos propter necessarium, quemadmodum dictum est prius: aliquoties autem propter similitudinem positionis terminorum: quod non oportet latere nos. Vt si a de b dicitur, & b de c: uidebitur enim sic se habentibus terminis esse syllogismus: non sit autem neq; necessarium quicquam, neq; syllogismus. Sit enim in quo a, semper esse, in quo autem b, intelligibilis Aristomenes: in quo autem c, Aristomenes: uerum est autem a inesse b, semper enim est intelligibilis Aristomenes: sed & b de c. nam Aristomenes est intelligibilis Aristomenes: a autem non inest c: corruptibilis est enim Aristomenes: non igitur fiebat syllogismus sic se habentibus terminis; sed oportebat uniuersaliter a b sumi propositionem: hoc uerò falsum quod putabat, omnem intelligibilem Aristomenem semper esse; cum Aristomenes sit corruptibilis. Rursum sit in quo quidem c, Micalus: in quo autem b, musicus Micalus, in quo autem a, corrumpi cras. Verum est ergo b de c predicari: nam Micalus, est musicus Micalus: sed & a de b: corrumpetur enim cras musicus Micalus: a autem de c falsum: hoc autem idem est priori: non enim uerum est uniuersaliter, Micalus musicus quoniam corrumpetur cras. Hoc autem non sumpto non erat syllogismus. Hæc ergo fallacia fit in eo quod penè: ut enim nihil differens dicere hoc huic inesse, aut hoc huic omni inesse, concedimus.

De ec̄thesi terminorum. CAP. XXXVI.

FREQUENTER autem mentiri euenit: eo quod non

Aristomenes & Micalus auditores fuere Platonis.

Promiscuè utitur Arist. thesi, & ec̄thesi, pro eodem.

bene exponuntur secundum propositionem termini . ut si
a quidem sit sanitas , b autem ægritudo , c uerò homo . ue-
rum est enim dicere quoniam a , nulli b contingit inesse :
nulli enim ægritudini sanitas inest : & rursus quoniam b ,
inest omni c : omnis enim homo susceptibilis est ægritudi-
nis : uidebitur ergo accidere nulli homini contingere sa-
nitatem inesse . Huius autem causa est , quòd non bene ex-
ponuntur termini secundum locutionem , quoniam trans-
sumptis quæ ijs sunt secundum habitudines , non erit syllo-
gismus . Vt si pro sanitate quidem ponatur sanum , pro æ-
gritudine autem ægrum : non enim uerum est dicere , quo-
niam non contingit ægrotanti inesse sanum esse : hoc au-
tem non sumpto , non fit syllogismus , nisi contingentis . Hoc
autem non impossibile , contingit enim nulli homini inesse
sanitatem . Rursus in media figura similiter erit falsum .
Nam sanitatem ægritudini quidem nulli , homini uerò omni
contingit inesse : quare nulli homini ægritudo . In tertia
autem figura secundum contingere accidit falsum : etenim
sanitatem , & ægritudinem , & disciplinam , & ignoran-
tiam , & omnino contraria , omni eadem contingit inesse :
sibi uerò inuicem impossibile , hoc autem confessum in præ-
dictis . Cum enim eadem plura contingerent inesse , contin-
gebant & sibi inuicem . Manifestum igitur quoniam in o-
mnibus his fallacia fit propter terminorum expositionem :
transsumptis enim his , quæ sunt , secundum habitudines , ni-
hil fit falsum . Palàm ergo , quoniam secundum huiusmo-
di propositiones semper quod est secundum habitum , pro
habitu sumendum , & ponendum terminum .

De ecclhesi terminorum compositorum & obli-
quorum syllogismi. CAP. XXXVII.

Syllogif-
mos imme-
diatorū ap-
pellat, quan-
do extremorū,
quæ sunt
subiectū, &
predicatum
conclusio-
nis, nullum
nomen, nul-
lumq; inue-
nitur inter-
iacēs, inter-
ceptumque
simplex.

NON oportet autem terminos semper querere nomi-
ne exponi, sæpe. n. erunt orationes, quibus non ponuntur
nomina: quare & difficile erit reducere huiusmodi syllo-
gismos. aliquoties autem & falli accidet propter huius-
modi inquisitionem: ut quoniam immediatorum erit syl-
logismus. sit enim *a* duo recti, *b* autem triangulus, *c* ue-
rò æquicrurus: ergo ei quod est *c*, inest *a* propter *b*: ei
uero quod est *b*, non iterum propter aliud: per se enim
triangulus habet duos rectos, quare non erit medium eius
quod est *a*, *b*, cum sit demonstratiuum. Manifestum enim
quoniam medium non sic semper est sumendum ut hoc ali-
quid: sed aliquando ut orationem, quod accidit & in præ-
dicto. Inesse autem primum medio, & hoc postremo non
oportet sumere, ut prædicentur semper ad seinuicem si-
militer, & primum de medio, & hoc de postremo: & in
non inesse similiter, sed quoties dicitur esse & uerum di-
cere, hoc toties arbitrari oportet significare & inesse.
Ut quoniam contrariorum una est disciplina: sit enim *a*,
unam esse disciplinam, *b* autem contraria sibiinuicem: *a*
ergo inest *b*, non quoniam contrariorum unam esse eorum
disciplinam, sed quoniam uerum est dicere de ipsis unam
esse eorum disciplinam. Accidit autem quandoque pri-
mum de medio dici: medium autem de tertio non dici: ut
si sophia est disciplina, boni autem est sophia: conclusso,
quoniam boni est disciplina: & non bonum quidem est
disciplina, sophia autem est disciplina. Quandoque autem
medium quidem de tertio dicitur, primum autem de me-
dio non dicitur: ut si qualis omnis est disciplina, aut con-
trarij.

trarij . Bonum autem est & contrarium , & quale : conclusio quidem, quoniam boni est disciplina . Non est autem bonum disciplina, neque quale, neque contrarium : sed omnium, disciplina . Non est autem bonum disciplina , neque conclusio, secundum rectum, neque quale, neque contrarium : sed bonum hæc . Est autem quandoque neque primum de medio, neque hoc de tertio : primo de tertio quandoque ; quidem dicto, quandoque autem non dicto . Vt si cuius est disciplina, huius est genus , boni autem est disciplina : conclusio, quoniam boni est genus . Prædicatur autem nullum de nullo : si autem cuius est disciplina, genus est hoc, boni autem est disciplina, conclusio, quoniam bonum est genus : ergo de extremo quidem prædicatur primum , de se autem inuicem non dicuntur . Eodem autem modo & non inesse sumendum , non enim semper significat non inesse hoc huic, non esse hoc, hoc : sed aliquando non esse hoc huius , aut hoc huic : ut quoniam non est motionis motus , aut generationis generatio, uoluptatis autem est , non ergo uoluptas generatio . aut rursus quoniam risus est signum : signi autem non est signum , quare non est signum risus : similiter autem & in alijs, in quibus interimitur propositum : eo quod dicitur aliquo modo ad id genus . Rursum quoniam occasio non est tempus opportunum : Deo enim occasio quidem est, tempus autem opportunum non est . eo quod nihil sit Deo conferens . Terminos enim ponendum est occasionem, & tempus opportunum, & Deum : propositio autem sumenda secundum nominis casum : simpliciter enim hoc dicimus de omnibus , quoniam terminos quidem semper ponendum secundum declinationes nominum, ut homo, aut bonum, aut contraria , aut hominis , aut
boni,

boni, aut contrariorum: propositiones autem sumendum secundum cuiusque casus. aut enim quoniam huic ut equali, aut quoniam huius ut duplum, aut quoniam hoc ut feriens, uel uidens, aut quoniam hic ut homo, animal: aut si quolibet modo aliter cadit nomen secundum propositionem. Inesse autem hoc huic, & uerum esse hoc de hoc toties sumendum, quoties prædicamenta diuisa sunt, & hæc aut alio quo modo, aut simpliciter, amplius aut simplicia, aut composita. Similiter autem & non inesse. Considerandum hæc autem, & determinandum optimum.

De anadiplosi, & thesi syllogismorum, hoc est, de geminatione, & positione.

CAP. XXXVIII.

REDUPLICATVM autem in propositionibus ad primam extremitatem ponendum, non ad medium: dico autem ut si fiat syllogismus: quoniam iustitiæ est disciplina quoniam bonum: quoniam bonum, ad primam extremitatem ponendum. Sit enim a disciplina quoniam bonum, in quo autem b bonum, in quo autem c iustitia: ergo uerum est a de b prædicari. Nam boni est disciplina quoniam bonum. Sed & b de c: nam iustitia, quiddam bonum est: sic ergo fit resolutio. Si autem ad b ponatur, quoniam bonum, non erit: nam a quidem de b uerum erit, b autem de c non erit uerum: nam bonum quoniam bonum prædicari de iustitia falsum est, & non intelligibile. Similiter autem & si salubre ostendatur, quoniam disciplina tuum est in eo quod bonum: aut hircoceruus, opinabilis in eo quod existens: aut homo corruptibilis in eo quod sensibile: in omnibus. n. prædicatis ad extremum reductionem

plicationem ponendum. Non est autem eadem positio terminorum quando simpliciter quidem syllogizatum fuerit: & quando hoc aliquid, aut quo, aut quomodo. Dico autem ut quando bonum disciplinatum ostensum erit: & quando disciplinatum quoniam bonum. Sed simpliciter quidem disciplinatum ostensum est, medium ponendum ens: si autem quoniam bonum, quid ens. Sit enim a disciplina quoniam quid ens, in quo autem b, ens quid: in quo autem c, bonum: uerum est ergo a de b prædicari: erat enim disciplina alicuius entis, quoniam quid ens: sed & b de c, nã in quo c, ens quid, quare & a de c: erit ergo disciplina boni quoniam bonum: erat enim quid ens, propriè substantiæ signum. Si autem ens medium positum sit, & ad extremum ens simpliciter, & non quid ens dictum sit, non erit syllogismus: quoniam est disciplina boni quoniam bonum, sed quoniam ens, ut si sit in quo a disciplina quoniam ens, in quo b, ens, in quo c, bonum. Manifestum igitur quoniam in particularibus syllogismis, sic sumendum terminos.

Pro debita resolutione præcepta.

CAP. XXXIX.

O P O R T E T autem accipere quæ idem possunt nomina pro nominibus, & orationes pro orationibus, & nomen, & orationem, & semper pro oratione nomen suscipere: facilius est enim terminorum expositio: ut si nil differt dicere suspicabile opinabilis non esse genus, aut non esse idem quiddam suspicabile, quod opinabile: nam si idem est quod significatur, pro oratione dicta, suspicabile, & opinabile terminos ponendum. Quoniam uerò non est idem uoluptatem esse bonum, & esse uoluptatem quod bonum, non similiter ponendum terminos: sed si est
sylo-

*id est neq;
re ipsa, & se-
cundum ue-
ritatē, neq;
oratione.

syllogismus quoniam uoluptas quod bonum, terminum po-
nendum quod bonum: si autem quoniam bonum, bonum:
similiter autem & in alijs. Non est autem idem neq; esse,
neq; dicere * quoniam cui b inest, huic quoq; omni, a inest:
& dicere, cui omni b inest, & a inest omni: nihil enim
prohibet b inesse c, non autem omni. Vt sit b pulchrum
quid, c autem album: si igitur alicui albo inest pulchrum
quid, uerum est dicere quoniam albo inest pulchrum, sed
non omni fortasse. Si ergo a inest b, non omni autem de
quo b (neq; si omni c, inest b, neq; si solum alicui) non
necesse est ei quod est c, inesse a, non quia non omni, sed
nec inesse ei quod est c. Si autem de quocunq; b dicatur
uerē, huic omni inest a, accidet ut de quo omni b dicitur,
de eo omni & a dici. Si autem a dicitur de omni de quo
b dicatur, nihil prohibet ei quod est c, inesse b, non omni
autem a, aut non inesse omnino. In tribus igitur terminis
manifestum est, quoniam de quo b quidem omni, & a dici-
tur: hoc est de quibuscunq; b dicitur, de omnibus dicitur
& a: & si b quidem de omni, & a similiter: si autem non
de omni, non necesse est a inesse omni. Non oportet au-
tem arbitrari propter expositionem accidere aliquod in-
conueniens: non enim laboramus in eo quod aliquid sit
hoc, sed quemadmodum geometer pedalem, & rectam
hanc esse & sine latitudine dicit, quæ non est: sed non sic
utitur, ut eis syllogizans. Omnino enim quod non est ut
totum ad partem, & aliud ad hoc ut pars ad totum; ex
nullo talium ostendit demonstrator, neq; enim fit syllo-
gismus: expositione autem sic utimur, ut & sentiat quid
scit dicentes, non enim sic ut sine his non possibile sit demō-
strare, quemadmodum ex quibus est syllogismus. Non
lateat

lateat autem nos, quoniam in eodem syllogismo, non omnes conclusiones per unam eandem figuram sunt; sed hæc quidem per hanc, illa uerò per aliam. Palam ergo quoniam & resolutiones sic faciendum. Quoniam autem non omne propositum in omni figura, sed in unaquaque disposita sunt; manifestum est ex conclusione, in qua figura sit, querendum. Et ad definitiones orationum quæcunque ad unum quiddam sunt argumentatæ in eorum quæ insunt termino, ad quod argumentatum est ponendum terminum, & non totam orationem: minus enim contingit perturbari propter longitudinem; ut si quis aquam ostendit, quoniam est humidus potus, potum & aquam terminos ponendum.

De resolutione syllogismorum ad impossibile, & ex hypothesi.

CAP. XL.

AMPLIVS autem ex hypothesi syllogismos non est tentandum reducere: nam non est ex ijs quæ posita sunt, reducere; non enim per syllogismum ostensi sunt, sed ad placitum concessi sunt omnes. Ut si quis ponat, si una quædam potestas* non sit contrariorum, neque disciplinam esse unam. deinde disputet quoniam non est una potestas contrariorum, ut sanatiui, & egrotatiui: simul enim idem erit sanatiuum, & egrotatiuum. Quoniam autem non est omnium contrariorum una potestas, ostensum est: sed quoniam disciplina non una, non est ostensum quanuis confiteri sit necesse, at non ex syllogismo, uerum ex hypothesi: hoc igitur non est reducere, quoniam non una potestas est: hic enim fortasse erat syllogismus: illud autem hypothesi. Similiter autem in his, qui per impossibile concluduntur, nam neq; hos est resolvere, sed ad impossibile qui-

*id est naturalis, infinita; potentia.

M dem

dem reductionem est: syllogismo enim monstratur: alterum autem non est, nam ex hypothesei concluditur. Differunt autem à prædictis: quoniam in illis quidem oportet prius confiteri, si debet concedere: ut si ostendatur una potestas contrariorum, & disciplinam esse eandem: hic autem & non prius confessi concedunt, eo quod manifestum sit falsum: ut posita diametro symmetro, eo quod imparia esse æqualia paribus. Plures autem & diuersi terminantur ex conditione: quos prospicere oportet, & notare aptè. Quæ ergo horum differentie, & quoties fiunt, qui sunt ex hypothesei, postea dicemus. nunc autem tantum sit nobis manifestum, quoniam non est resolvere in figuras huiusmodi syllogismos; & ob quam causam, diximus.

De reciproca reductione syllogismorum unius figuræ in aliam.

CAP. XLI.

QVAECUNQUE autem in pluribus figuris monstrantur proposita, si in altera syllogizetur, est reducere syllogismum in alteram: ut eum qui in prima est priuatiuum, in secundam figuram: & eum qui in media est, in primam. Non omnes autem, sed quosdam: erit autem in sequentibus manifestum. Si enim a nulli b, b autem omni c, a nulli c: sic ergo prima figura: si autem conuertatur priuatiua, media erit. Nam b a quidem nulli, c autem omni inerit. Similiter autem & si non uniuersalis, sed particularis sit syllogismus: ut si a quidem nulli b, b autem alicui c: conuersa enim priuatiua, media erit figura. Eorum autem syllogismorum, qui sunt in secunda figura, uniuersales quidem reducuntur in primam figuram, particularium autem alter solum. Insit enim a, b quidem nulli; c uero omni; conuersa

conuersa priuatiua, prima erit figura: nam b quidem nulli a ; a autem omni c inerit. Si autem prædicatiuum quidem sit ad b , priuatiuum autem ad c , primus terminus ponendus est c : hoc enim nulli a , a autem omni b ; quare nulli b inerit c ; ergo $\& b$ nulli c : conuertitur enim priuatiua. Si autem particularis sit syllogismus, quando priuatiuum quidem erit ad maiorem extremitatem, resoluetur in primam figuram: ut si a nulli b , b autem alicui c , conuersa enim priuatiua, prima erit figura: nam b quidem nulli a , a autem alicui c . Quando uero prædicatiuum, non resoluetur: ut si a quidem omni b , c uero non omni: non enim suscipit conuersionem ab : neque cum sit, erit syllogismus. Rursus qui in tertia quidem sunt figura, non resoluantur omnes in primam: qui autem sunt in prima, omnes in tertiam. In sit enim a quidem omni b , b autem alicui c ; ergo quia conuertitur particularis prædicatiua, inerit $\& c$ alicui b : a uero omni b inerat; quare sit tertia figura. Et si priuatiuus sit syllogismus, similiter: conuertitur enim particularis affirmatiua: quare a quidem nulli b ; c autem alicui inerit. Eorum autem syllogismorum, qui sunt in postrema figura, unus tantum non resoluitur in primam, quando non uniuersalis ponitur priuatiua: alij autem omnes resoluantur. Prædicentur enim de omni c , $\& a$ $\& b$: ergo conuertetur c ad utrumque particulariter: inerit ergo a , alicui b : quare erit prima figura. Siquidem a , omni c : c uero alicui b : $\& si a$ quidem omni c , b autem alicui c , eadem ratio conuertitur enim ad $b c$. Si autem b quidem omni c , a autem alicui c , primus ponendus b , nam b omni c , c autem alicui a , quare b alicui a : quoniam autem conuertitur particularis, $\& a$ alicui b inerit. Et si priuati-

uus sit syllogismus uniuersalibus terminis: similiter sumendum. Infit enim b omni c , a autem nulli c . ergo alicui b inerit c , a autem nulli c : quare erit medium c . Similiter autem et si priuatiua quidem sit uniuersalis, prædicatiua autem particularis: nam a quidem nulli c , c autem alicui b inerit. Si autem particularis sumatur priuatiua, non erit resolutio: ut si b quidem omni c , a autem alicui c non inest: conuersa enim b c , utraq; propositiones erunt particulares. Manifestum autem quoniam ad resoluendum ad seinuicem figuras, quæ ad minorem extremitatem est propositio, conuertenda in utrisq; figuris: hac conuersa, transitio fit. Eorum autem, qui in media sunt figura, alter quidem resoluitur, alter uero non resoluitur in tertiam: nam cum sit uniuersalis priuatiua, resoluitur. Si enim a nulli quidem b , alicui autem c , utraq; similiter conuertitur ad a : quare b quidem nulli a , c uero alicui, medium ergo a . Quando autem a omni b , c autem alicui non inest, non fit resolutio: neutra enim propositionum ex conuersione uniuersalis. Qui autem ex tertia sunt figura, resoluentur in mediam, quando fuerit uniuersalis priuatiua: ut si a nulli c , b autem alicui, aut omni c : nam c , a quidem nulli: b autem alicui inerit. Si autem particularis sit priuatiua, non resoluetur: non enim suscipit conuersionem particularis negatiua. Manifestum ergo quoniam iidem syllogismi non soluuntur in his figuris, qui nec in primam resolvebantur. Et quoniam in primam figuram reductis syllogismis, isti soli syllogismi per impossibile clauduntur. Quomodo ergo oportet syllogismos reducere, et quoniam soluuntur figuræ in seinuicem, manifestum ex dictis.

De syllogismis infinitis, & regulis consequen-
tiarum. CAP. XLII.

DIFFERT autem in construendo, uel destruendo
opinari, aut idem, aut diuersum significare, non esse hoc,
& esse non hoc: ut non esse album, ei quod est esse non al-
bum, non. n. idem significat: nec est negatio eius, quæ est es-
se album, ea quæ est, esse non album, sed non esse album. Ra-
tio autem huius hæc est: similiter enim se habet possibile
est ambulare, ad possibile est non ambulare, ei quæ est, es-
se album, ad esse non album; & scit bonum, ad scit non bo-
num: nam scit bonum, uel sciens bonum, nihil differt: neq;
potest ambulare, uel est potens ambulare; quare & op-
posita, non potest ambulare, & non est potens ambula-
re. Si igitur non est potens ambulare idem significat, &
est potens non ambulare, ipsa simul inerunt eidem; nam
idem potest ambulare, & non ambulare; & idem sciens
bonum, & non bonum est. Assertio autem, & negatio
non sunt appositæ simul in eodem. Quemadmodum er-
go non idem est, non scire bonum, & scire non bonum, nec
esse non bonum, & non esse bonum idem; nam propor-
tionalium, si alterum sit; & alterum; nec esse non æqua-
le, & non esse æquale idem. huic enim quod est non æqua-
le, subiacet aliquid; & hoc est, inæquale: illi uero nihil; eo
quod æquale quidem, uel inæquale non omne est; æquale
autem, uel non æquale omne. Amplius, est non album li-
gnum,* & non est album lignum, non simul sunt: si enim
est lignum non album, erit lignum: quod autem non est al-
bum lignum, non necesse est esse lignum. Quare mani-
festum est, quoniam non est eius quod est bonum, est non
bonum, negatio: si ergo de omni uno, uel assertio uel

*Solū non
album infi-
nitum est.

*Propositio-
nes illæ di-
cuntur simul
esse, quarū
una non po-
test esse uera
sine altera.

negatio uera: si non est negatio, palàm quoniam affirmatio aliquo modo erit: affirmationis autem omnis, negatio est: & huius ergo, ea quæ est, non est non bonum. Habent autem ordinem hunc adinuicem: sit esse quidem bonum in quo a, non esse autem bonum in quo b, esse autem non bonum in quo c sub b, non esse autem non bonum in quo d sub a, omni ergo inerit aut a, aut b: & nulli eidem, & omni aut c, aut d, & nulli eidem: & cui c inest, necesse est b omni inesse. Si enim uerum est dicere quoniam est non album, & quoniam non est album, uerum; impossibile est enim simul esse album, & esse non album: aut esse lignum album, & esse lignum non album: quare si non affirmatio, & negatio inerit. Ei autem quod est b, non semper c; quod enim omnino non est lignum, neque lignum erit album, nec non album. Econuerso autem, cui inest a, & d omni inest: aut enim c, aut d: quoniam autem non possunt simul esse non album, & esse album, d inerit: nam de eo quod est album, uerum est dicere, quoniam non est non album. De d autem non omnino a erit: nam de eo quod omnino non est lignum, non uerum est dicere a, quoniam est lignum album: quare d uerum est, & a non uerum, quoniam est lignum album. Palàm autem quoniam & a & c nulli eidem insunt: sed b & d contingit eidem alicui inesse. Similiter autem se habent & priuationes ad prædicationes eadem positione: sit enim æquale, in quo a; non æquale, in quo b; in æquale, in quo c; non in æquale, in quo d. In pluribus autem quorum his quidem inest, illis uerò non inest idem, negatio quidem similiter uera fit, ut quoniam non sunt alba omnia, aut quoniam non est album unumquodq;: at quoniam est non album unumquodq;, aut quoniam omnia

nia sunt non alba, falsum est. Similiter autem et eius quæ est omne animal album, non hæc (est non album omne animal) negatio: ambæ enim falsæ: sed est, non omne animal album. Quoniam autem palam quod aliud significat est non album, & non est album; & illa quidem affirmatio, hæc uerò negatio: manifestum quoniam non est idem modus monstrandi utrunq;: ut, quoniam quicquid est animal, non est album, aut contingit non esse album, & quoniam uerum dicere non album: hoc enim est esse non album. Sed uerum quidem dicere, est album, siue non album, idem modus. Constructiue enim ambæ per primam ostenduntur figuram: nam uerum ei quod est; similiter ordinatur: eius enim quæ est, uerum dicere album: non hæc, uerum dicere non album, negatio: sed hæc, non est uerum dicere album. Si enim uerum est dicere quicquid est homo musicum esse, aut non musicum esse: quicquid est animal sumendum, musicum esse, aut non musicum esse, & ostensum est. Non esse autem musicum quicquid est homo: destructiue monstratur secundum dictos tres modos. Simpliciter autem quando sic se habent a & b, ut simul quidem eidem non contingant, omni autem de necessitate alterum: & rursum c & d similiter. Sequitur autem id quod est c, a: & non conuertitur, & id quod est b sequetur d, & non conuertitur: & a quidem, & d contingunt eidem: b autem & c non contingunt. Primum ergo quoniam id quod est b, sequitur d, hinc manifestum: quoniam eorum quæ sunt c d alterum ex necessitate omni inest: qui autem b, non contingit c, eo quod simul infert a: a autem, & b non contingunt eidem: manifestum quoniam d sequetur b. Rursum, quoniam ei quod est a non conuertitur c, omni autem uel

c, uel d, contingit a, & d eidem inesse. B autem, & c non contingit: eo quod cōsequitur a id quod est c: accidit enim quiddam impossibile. Manifestum est ergo quoniam nec b ei quod est d conuertitur, eo quod contingit simul a, d inesse. Accidit autem aliquoties in huiusmodi terminorum ordine falli: eo quod opposita non sumantur recte, quorum necesse est omni alterum inesse. Vt si a, & b non contingunt simul eidem, necesse est autem inesse cui non alterum, alterum: & rursus c & d similiter, cui autem c omni sequitur a, accidet enim cui d, b inesse ex necessitate, quod falsum est: si sumatur enim negatio eorum, quæ sunt a b, ea quæ est in quibus f, & rursus eorum quæ sunt c d, ea quæ est in quibus g: necesse est igitur omni inesse uel a, uel f, aut enim affirmationem, aut negationem, & rursum, aut c, aut g, affirmatio enim & negatio. & cui c, omni a subiacet: quare cui f, omni hoc quod est g. Rursum quoniam eorum quæ sunt f b, omni alterum: & eorum quæ sunt g d, similiter. Sequitur autem g id quod est f, et id quod est d sequitur b: hoc enim scimus. Si ergo a id quod est c: & id quod est d sequetur b. hoc autem falsum. e contrario enim erat in his (quæ sic se habent) consequentia. Non enim fortasse necessarium omni inesse, aut a, aut f, nec f, aut b: non enim est negatio eius quod est a hoc quod est f: nam boni non bonum negatio: non autem est idem hoc quod est non bonum, ei quod est neq; bonum, neq; non bonum: similiter autem & in c d, nam negationes quæ sunt ptæ sunt, duæ sunt.

Primi Priorum Analyticorum Aristotelis

FINIS.

PRIOR

PRIORVM ANALYTICORVM

ARISTOTELIS

Liber Secundus.

Qui syllogismi plura concludant.

CAPVT I.

IN QVOT ergo figuris, & per quales, & quot
 propositiones, & quando, & quomodo fit syllo-
 gismus: amplius autem, ad quæ perspicendum con-
 struendi, & destruendi; & quomodo oporteat quæ-
 re de proposito secundum unamquamque artem: amplius
 autem per quam uiam sumemus, quæ in singulis sunt
 principia; iam pertransiuimus. Quoniam autem alij qui-
 dem syllogismorum sunt uniuersales, alij uero particu-
 lares: uniuersales quidem omnes semper plura syllogi-
 zant; particularium autem prædicatiui quidem plura,
 negatiui uero conclusionem solam. Nam aliæ quidem
 propositiones conuertuntur: priuatiua uero non conuer-
 titur. Conclusio uero aliquid de aliquo est: quare alij
 quidem syllogismi plura syllogizant. Ut, si a ostensum sit
 omni aut alicui b inesse: & b alicui a necessarium est in-
 esse; & si nulli b inesse a, & b nulli a: hoc autem aliud est
 a priore. Si autem a alicui b non insit; non necesse est & b
 alicui a non inesse: contingit enim omni a inesse. Hæc er-
 go communis omnium causa uniuersalium, & particula-
 rium. Est autem de uniuersalibus, & aliter dicere: quæ-
 cunq; enim aut sub medio, aut sub conclusione sunt, omniū
 erit idem syllogismus, si illa quidem in medio, hæc uero in
 conclusione ponantur: ut si a b conclusio per c, quæcun-
 que

Syllogismus
 uniuersalis
 qui conclu-
 sionem col-
 ligit uniuersalem: Parti-
 cularis, qui
 particularē:
 Prædicati-
 uus, qui af-
 firmatiuū:
 Negatiuus,
 qui negati-
 uam.

que sub *b*, aut sub *c* sunt, necesse est de omnibus dici *a*: nam
 d si in toto *b*, & *b* in *a*; & *d* erit in *a*. Rursum si *e* in toto
c, & *c* in toto *a*; & *e* in toto *a* erit. Similiter autem, & si
 priuatiuus sit syllogismus. In secunda autem figura quod
 sub conclusione erit, solum erit syllogizare, ut si *a* in se
 nulli *b*, & omni *c*; conclusio quoniam nulli *c*, inest *b*: si
 autem *d* sub *c* est; manifestum quoniam non inest ei, *b*: ijs
 autem quæ sunt sub *a*, quoniam *b* non inest, non palam est
 per syllogismum, et si non inest *b*, ei quod est *e*, si est *e* sub
a: sed *d* inesse quidem *b*, nulli *c*, per syllogismum ostensum
 est: non inesse uero *a* hoc quod est *b*, demonstratum sum=
 ptum est; quare nec per syllogismum accidit *b* non inesse
e. In particularibus autem, eorum quidem quæ sub con=
 clusione sunt, non erit necessarium. Non enim fit syllogis=
 mus, quando ea sumpta fuerit particularis. eorum autem
 quæ sunt sub medio, erit omnium, ueruntamen non per syl=
 logismum; ut si *a* omni *b*, & *b* alicui *c*: nam eius quod sub
c est positum, non erit syllogismus; eius uero quod sub *b*,
 erit; sed non propter eum qui prius factus est syllogismus.
 Similiter autem & in alijs figuris: nam eius quidem quod
 sub conclusione est, non erit; alterius uero erit; uerum non
 per syllogismum, eo quod & in uniuersalibus ex indemon=
 strata propositione, quæ sunt sub medio ostendebantur
 quare neque hic erit, uel & in illis.

Quod ex falsis in prima figura uerum colli=
 gatur.

CAP. II.

EST ergo sic se habere, ut ueræ sint propositiones,
 per quas fit syllogismus; est autem ut falsæ; est uero ut hæc
 quidem uera, illa autem falsa; conclusio autem aut uera,

aut

aut falsa ex necessitate. Ex ueris ergo non est falsum syllogizare: ex falsis autem uerum; tamen non propter quid, sed quia: nam eius qui est propter quid, non est ex falsis syllogismus: ob quam autem causam, in sequentibus dicitur. Primum ergo quoniam ex ueris non possibile falsum syllogizare, hinc manifestum. Si enim cum est a, necesse est esse b; si non est b, necesse est a non esse: si ergo uerum est a, necesse est & b uerum esse; aut accidet idem simul & esse, & non esse: hoc autem impossibile. Non autem quoniam ponitur a unus terminus, accipiatur contingere uno aliquo existente, ex necessitate aliquid accidere: non enim potest. Nam quod accedit ex necessitate, conclusio est: per quam autem fit, ad minimum tres sunt termini, duo autem interualla, & propositiones. Si ergo uerum est cui omni inest b, & a: cui autem c, & b: cui c, necesse est a inesse: & non potest hoc falsum esse: simul enim erit idem, & non erit: ergo a ut unum, positum est duas propositiones colligere. Similiter autem se habet & in priuatiuis: non enim est ex ueris ostendere falsum. Ex falsis autem est uerum syllogizare, & utrisque propositionibus falsis, et una: hac autem non utralibet contingit, sed secunda; si quidem totam sumamus falsam; non tota autem sumpta, est utralibet. Inest enim a omni c, ei autem quod est b nulli, nec b inest c; contingit autem hoc, ut nulli lapidi animal, & lapidis nulli homini; si igitur sumatur a, omni b & b, omni c; a, omni c inheret; quare ex utrisque falsis uera est conclusio, omnis enim homo animal. Similiter autem & priuatiuum; inest enim c nulli, nec a, nec b; a autem b omni; ut si eisdem terminis sumptis, medium ponatur homo; lapidi enim nec animal, nec homo nulli inest; homini autem omni, animal;

quare

quare si cui quidem omni inest, sumamus nulli inesse: cui uerò non inest, omni inesse; ex falsis utrisque uera erit conclusio. Similiter autem ostendetur, & si in aliquo utraque falsa sumatur. Si autem altera ponatur falsa, prima quidem tota falsa existente, ut $a b$, non erit conclusio uera: $b c$ autem erit. Dico autem totam falsam quod contrariam ueræ: ut si quod nulli inest, omni sumptum est. aut si quod omni, nulli inesse. Insit enim a, b nulli: b autem, omni c : si ergo $b c$ quidem propositionem sumamus ueram, $a b$ autem falsam totam, & omni b , inesse a ; impossibile est $a c$ conclusionem ueram esse: nulli enim inerat a earum, quæ sunt c : si quidem cui b nulli, b autem omni c . Similiter autem nec si a , omni b inest; & b , omni c : sumpta sit autem $b c$ quidem uera propositio: $a b$ autem falsa tota, & nulli, cui b , inest a , conclusio falsa erit: omni enim c , inest a ; si quidem cui b omni, & $a: b$ autem omni c . Manifestum ergo quoniam prima tota sumpta falsa siue affirmatiua, siue priuatiua, altera autem uera, non fit uera conclusio. Non tota autem sumpta falsa, erit: nam si a, c quidem omni inest, b autem alicui: b autem omni c : ut animal, cygno quidem omni: albo autem alicui, album autem omni cygno: si sumatur a omni b , & b omni c ; a omni c inherit uerè: omnis enim cygnus, animal. Similiter autem & si priuatiua sit $a b$: possibile est enim $a b$ quidem alicui inesse, c uerò nulli: b autem omni c : ut animal alicui albo, niui uerò nulli: album uerò omni niui: si ergo sumatur a quidem, nulli b ; b autem, omni c ; a nulli c inherit. Si autem $a b$ quidem propositio tota sumatur uera, $b c$ autem tota falsa: erit syllogismus uerus: nihil enim prohibet a & b & c omni inesse; b autem nulli c ; ut quæcunque eiusdem generis sunt species

non

Syllogism⁹
 uerus dicitur,
 cuius conclusio
 uera, & ex
 opposito
 falsus, cuius
 conclusio
 falsa.

non sabalternæ: nam animal & homini, & equo inest, equus autem nulli homini inest: si ergo sumatur a omni b: & b omni e: conclusio uera erit, tota falsa b c propositio. Similiter autem cum uniuersalis priuatiua est a b propositio: contingit enim a neque b, neq; c nulli inesse: & b nulli c: ut ex alio genere speciebus diuersum genus: nam animal nec musicæ, nec medicinæ inest; neq; musica medicinæ. sumpta ergo a quidem nulli b, b autem omni c; uera erit conclusio. Et si non tota falsa sit b c, sed in aliquo; etiam sic erit conclusio uera. Nihil enim prohibet a, & b, & c toti inesse, b autem alicui c; ut genus speciei, & differentie: nam animal homini omni, & omni gressibili: homo autem alicui gressibili, & non omni: si ergo a omni b, & b omni c sumatur; a omni c inherit, quod quidem erat uerum. Similiter autem cum priuatiua est a b propositio: contingit enim a nec b, nec c nulli inesse: b uero alicui c: at genus ex alio genere speciei, & differentie, nam animal nec sapientiæ nulli inest, nec contemplationi, sapientia uero alicui contemplationi, si ergo sumatur a, nulli b; b autem omni c; nulli c inherit a; hoc autem erat uerum. In particularibus autem syllogismis contingit & prima propositione tota falsa existente, altera autem uera, ueram esse conclusionem; & a b in aliquo falsa existente, b c autem uera; & a b quidem uera, particulari autem falsa; & utrisque existentibus falsis. Nihil enim prohibet a b quidem nulli inesse; c autem alicui; & b alicui c inesse; ut animal nulli niui, albo autem alicui inest, & nix albo alicui; si ergo ponatur medium, nix; primum autem, animal; & sumatur a quidem toti b inesse; b autem alicui c; a b tota falsa, b c autem uera; & conclusio uera. Similiter au-

tem

tem & cum priuatiua est $a b$ propositio: possibile est enim $a b$ quidem toti inesse; c autem alicui non inesse; b uero alicui c inesse: ut animal homini quidem omni inest, alium autem aliquod non sequitur; homo uero alicui albo inest. quare, si medio posito homine, sumatur a nulli b inesse, et b alicui c ; uera sit conclusio cum sit tota falsa $a b$ propositio. Et si in aliquo sit falsa $a b$ propositio; $b c$ uera existente, erit conclusio uera. Nihil enim prohibet a , & b , & c , alicui inesse: b autem alicui c : ut animal alicui pulchro, & alicui magno: & pulchrum alicui magno inest: si ergo sumatur a omni b , et b alicui c ; et $a b$ quidem propositio in aliquo falsa erit, $b c$ autem uera; & conclusio uera. Similiter autem & cum priuatiua est $a b$ propositio: nam iidem erunt termini, & similiter positi ad demonstrationem. Rursum si $a b$ quidem uera, $b c$ autem falsa; uera erit conclusio. Nihil enim prohibet a quidem toti inesse b , c autem alicui; & b nulli c inesse: ut animal, cygno quidem omni, nigro autem alicui; cygnus uero nulli nigro: quare si sumatur a omni b ; & b alicui c ; uera erit conclusio, cum sit falsa $b c$. Similiter autem & priuatiua sumpta $a b$ propositione: possibile enim $a b$ quidem nulli: c autem alicui non inesse, & b nulli c : ut genus ex alio genere speciei & accidenti eius speciebus: nam animal quidem numero nulli inest, albo uero non alicui, numerus autem nulli albo: si ergo medium ponatur numerus, & sumatur a quidem nulli b , b autem alicui c ; a , alicui c non inest: quod fuit uerum, cum $a b$ quidem sit propositio uera, $b c$ autem falsa. Et si in aliquo sit falsa $a b$, falsa autem & $b c$, erit conclusio uera. Nihil enim prohibet a , alicui b , & alicui c inesse utriusque, b autem, nulli c : ut si b sit contrarium

trarium ipsi c , & ambo accidentia eidem generi : nam animal alicui albo, & alicui nigro inest ; album autem nulli nigro inest : si ergo sumatur a omni b , & b alicui c ; uera erit conclusio . Et priuatiua quidem sumpta a b , similiter . Nam ijdem termini, & similiter ponentur ad demonstrationem . Et ex utrisq; falsis, erit conclusio uera . Possibile est enim a b quidem nulli; c autem alicui inesse : b uero nulli c . Vt genus ex alio genere speciei & accidenti speciebus eius . animal enim numero quidem nulli, albo uero alicui inest ; & numerus nulli albo . Si ergo sumatur a omni b ; & b alicui c : conclusio quidem uera ; propositiones uero ambæ falsæ . Similiter autem & cum priuatiua est a b . Nihil enim prohibet a b quidem toti inesse; c autem alicui non inesse ; & neque b , nulli c ; ut animal cygno quidem omni, nigro autem alicui non inest ; cygnus uero nulli nigro ; quare si sumatur a nulli b ; b autem alicui c ; a alicui c non inerit ; ergo conclusio quidem uera , propositiones autem falsæ .

• Quòd colligatur uerum ex falsis in secunda figura.

CAPVT III.

IN MEDIA autem figura omnino contingit per falsa uerum syllogizare ; & utrisq; propositionibus totis falsis sumptis ; & hac quidem uera, illa tota falsa, utralibet falsa posita ; & si utraq; in aliquo falsæ , et si hæc quidem simpliciter uera, illa autem in aliquo falsæ ; & in uersalibus , & in particularibus syllogismis . Si enim a b quidem nulli inest , c autem omni ; ut lapidi animal quidem nulli , homini autem omni ; si contrarie ponantur propositiones, & si sumatur a b quidem omni , c uero nulli ; ex falsis totis propositionibus erit uera conclusio . Similiter
autem

autem & si *a* inest *b* quidem omni, *c* uerò nulli: nam idem erit syllogismus. Rursum si altera quidem tota falsa, altera autem tota uera. Nihil enim prohibet *a*, & *b* & *c* omni inesse; *b* autem nulli *c*: ut genus non subalternis speciebus. Nam animal & equo omni, & homini inest, & nullus homo equus: si ergo sumatur animal huic quidem omni, illi uerò nulli inesse: hæc quidem erit falsa, illa uerò tota uera, & conclusio uera, ad quodlibet posito priuatiuo. Et si altera in aliquo falsa, altera autem tota uera, possibile est enim *a* *b* quidem alicui inesse: *c* autem omni; & *b*, nulli *c*, ut animal albo quidem alicui, coruo autē omni, albū uerò nulli coruo. Si ergo sumatur *a* *b* quidem nulli, *c* autē toti inesse; *a* *b* quidem propositio in aliquo falsa est, *a* *c* autem tota uera, & conclusio uera: & transposita quidem priuatiua, similiter. Nam per eosdem terminos demonstratio. Et si affirmatiua quidem propositio in aliquo falsa, priuatiua autem tota uera: nihil enim prohibet *a*, *b* quidē alicui inesse, *c* autem toti non inesse, & *b* nulli *c*: ut animal albo quidem alicui, pici autem nulli, album uerò nulli pici: quare si sumatur *a* toti *b* inesse: *c* autem nulli: *a* *b* quidem in aliquo falsa; *a* *c* autem tota uera, & conclusio uera. Et si utræque propositiones in aliquo falsæ; erit conclusio uera: possibile est enim *a* & *b*, & *c* alicui inesse; *b* autem nulli *c*: ut animal, & albo alicui, & nigro alicui, album uerò nulli nigro: si ergo sumatur *a* *b* quidem omni, *c* autem nulli; ambæ quidem propositiones in aliquo falsæ, conclusio autem uera: similiter autem transposita priuatiua per terminos.

Manifestum autem & in particularibus syllogismis: nihil enim prohibet *a* *b* quidem omni, *c* autem alicui inesse, & *b* alicui *c* non inesse: ut animal omni homini, album autem

autem alicui, homo uerò alicui albo non inest. Si ergo ponatur $a b$ quidem nulli inesse, c autem alicui inesse; uniuersalis quidem propositio tota falsa, particularis autem uera, & conclusio uera. Similiter autem & affirmatiua sumpta $a b$: possibile est enim $a b$ quidem nulli, c autem alicui non inesse, & b alicui c non inesse: ut animal nulli inanimato, albo autem alicui: & inanimatum non inest alicui albo. Si ergo ponatur $a b$ quidem omni, c uerò alicui non inesse, $a b$ quidem propositio uniuersalis tota falsa, $a c$ autem uera, & conclusio uera. Et uniuersali quidem uera posita, minori autem particulari falsa: nihil enim prohibet a nec b , nec c nullum sequi; & b , alicui c non inesse: ut animal nulli numero, nec inanimato, & numerus aliquod inanimatum non sequitur. Si ergo ponatur $a b$ quidem nulli, c autem alicui; & conclusio uera, & uniuersalis propositio uera, particularis autem falsa. Affirmatiua autem uniuersali similiter posita: possibile est enim a & b , & c toti inesse, b autem aliquod c non sequi: ut genus speciem, & differentiam. Nam animal omnem hominem, & totum gressibile sequitur: homo uerò non omne gressibile: quare si sumatur $a b$ quidem toti inesse, c autem alicui non inesse; uniuersalis quidem propositio uera, particularis falsa, conclusio autem uera. Manifestum autem quoniam & utrisque falsis erit conclusio uera: si quidem contingit a & b & c , huic quidem omni, illi uerò nulli inesse; b uerò aliquod c non sequi: nam sumpto $a b$ quidem nulli, c autem alicui inesse; propositiones quidem ambæ false conclusio autem uera. Similiter autem & cum prædicatiua fuerit uniuersalis propositio, particularis autem priuatiua: possibile est enim $a b$ quidem nullum, c autem

omne sequi, & b alicui c non inesse : ut animal disciplinatum quidem nullam, hominem autem omnem sequitur ; disciplina uerò non omnem hominem . si ergo sumatur ab quidem toti inesse, c autem aliquod non sequi, propositiones quidem falsæ, conclusio autem uera .

Quòd ex falsis uerum identidem colligatur in tertia figura. CAP. IIII.

ERIT autem & in postrema figura per falsas totas, & in aliquo utraque, & altera quidem uera, altera autem falsa : & hac quidem in aliquo falsa, illa autem tota uera : & econuerso, & quotquot modis aliter possibile est transsumere propositiones . Nihil enim prohibet nec a, nec b, nulli c inesse ; a autem alicui b inesse : ut nec homo, nec gressibile, nullum inanimatum sequitur : homo autem alicui gressibili inest : si ergo sumatur a & b, omni c inesse, propositiones quidem totæ falsæ, conclusio autem uera . Similiter autem, & cum hæc quidem est priuatiua, illa uerò affirmatiua . Possibile est enim b quidem nulli c inesse, a autem omni, & a alicui b non inesse ; ut nigrum nulli cygno, animal autem omni, & animal non omni nigro ; quare si sumatur b quidem omni c, a uerò nulli ; a, alicui b non inest : & conclusio quidem uera, propositiones autem falsæ . Et si in aliquo fuerit utraque falsa, erit conclusio uera : nihil enim prohibet & a, & b alicui c inesse, & a alicui b : ut album, & pulchrum alicui animali inest, & album alicui pulchro ; si ergo ponatur a, & b omni c inesse ; propositiones quidem in aliquo falsæ, conclusio autem uera . Et priuatiua a c posita, similiter ; nihil enim prohibet a quidem alicui c non inesse, b uerò alicui inesse ; &
a non

a non omni b inesse; ut album alicui animali non inesse; pulchrum autem alicui inest; & album non omni pulchro; quare si sumatur a quidem nulli c, b autem omni; utræque propositiones quidem in aliquo falsæ, conclusio autem uera. Similiter autem & hæc quidem tota falsa, illa uerò tota uera sumpta. Possibile est enim a & b, omne c sequi; & a alicui b non inesse; ut animal & album, omnem cygnum sequitur; & animal non omni inest albo. positis igitur his terminis, si sumatur b quidem toti c inesse, a uerò toti non inesse; b c quidem tota erit uera, a c autem tota falsa, & conclusio uera. Similiter autem et si b c quidem falsa, a c autem uera; nam hi quidem termini ad demonstrationem; nigrum, inanimatum, cygnus. Sed et si utræque assumantur affirmatiue: nihil enim prohibet b quidem omne c sequi, a autem toti c non inesse, & a alicui b inesse: ut omni cygno animal, nigrum uerò nulli cygno, & nigrum inest alicui animal: quare si sumatur a & b omni c inesse; b c quidem tota uera, a c autem tota falsa, & conclusio uera. Similiter autem & a c sumpta uera, nam per eosdem terminos demonstratio. Rursum hac quidem tota uera existente, illa uerò in aliquo falsa: possibile est enim b quidem omni c inesse, a autem alicui c, & alicui b: ut bipes quidem omni homini, pulchrum non omni, & pulchrum alicui bipedi inest. Si ergo sumatur a & b, toti c inesse: b c quidem tota uera, a c autem in aliquo falsa, conclusio autem uera. Similiter autem & a c quidem uera, b c autem falsa in aliquo sumpta: transpositis enim iisdem terminis erit demonstratio. Et cum hæc quidem est priuatiua, illa uerò affirmatiua: quoniam possibile est b quidem toti c inesse, a autem alicui c: & quando sic se habeant,

Syllogisim⁹
uniuersalis
in tertia fi-
gura, cuius
utraq; pro-
positionum
est uniuerfa-
lis: particu-
laris verò,
cui⁹ aliqua
particularis
sumitur.

non omni *b* inesse *a*. Si ergo assumatur *b* quidem toti *c* inesse, *a* autem nulli; priuatiua quidem in aliquo falsa, altera autem tota uera, & conclusio erit uera. Rursum quoniam ostensum est, quòd cum *a* quidem nulli *c* inest, & *b* alicui, euenit *a* alicui *b* non inesse; manifestum igitur quoniam & cum *a* *c* tota est uera, *b* *c* autem in aliquo falsa. contingit conclusionem esse ueram: si enim sumatur *a* quidem nulli *c*, *b* autem omni; *a* *c* quidem tota uera, *b* *c* autem in aliquo falsa. Manifestum autem & in particularibus syllogismis, quoniam omnino per falsa erit uerum; nam ijdem termini sumendi, & quando uniuer sales fuerint propositiones, in prædicatiuis quidem prædicatiui, in priuatiuis autem priuatiui, nihil enim differt cum nulli inerat, uniuer saliter sumere inesse, & si alicui inerat, uniuer saliter sumere ad terminorum positionem: similiter autem & in priuatiuis. Manifestum igitur quando sit conclusio falsa, necesse est ea ex quibus est oratio, falsa esse aut omnia, aut aliqua: quando autem uera, non necesse est uerum esse nec aliquod quidem, nec omne. Sed est cum multum sit uerum eorum, quæ sunt in syllogismis, & conclusionem similiter esse uerã, non tamen ex necessitate. Causa autem, quoniam quando duo sic se habent adinuicem, ut cum alterum sit, ex necessitate esse alterum: hoc cum non sit quidem, nec alterum erit: cum autem sit, non necesse est esse alterum: idem aut cum sit, & non sit, impossibile ex necessitate esse idem. Dico autem cum sit *a* album, *b* esse magnum ex necessitate, & cum non sit *a* album, *b* esse magnum ex necessitate, quando enim cum hoc sit (ut *a*) albũ, illud necesse est (ut *b*) esse magnum: cum autem sit *b* magnum, *c* non esse album; necesse est si *a* sit album, *c* nõ esse album.

se album. Et quando duobus existentibus, cum alterū sit, necesse est alterum esse: hoc autem cum nō sit, necesse est a non esse: cum ergo b non sit magnum, a non potest albū esse: cum uerō a non sit album, necesse est b magnum esse: accidit ex necessitate cum b magnum non sit, idem b esse magnum: hoc autem impossibile: nā si b non est magnum, a non erit album ex necessitate: si ergo cum non sit a album, b erit magnum: accidit si b non est magnū, b esse magnum, ut per tria.

De circulari ostensione in prima figura.

CAPVT. V.

CIRCULO autem, & ex seinuicem ostendere est per conclusionem, & econuerso prædicationem alteram summentem propositionem, concludere reliquam, quam sumperat in altero syllogismo: ut si oportuit ostendere quoniam a inest omni c, ostendat autem per b: rursus si monstret quoniam a inest b sumens a quidem inesse c, c autem b, & a inerit b; prius autem econuerso sumpsit b inesse c: aut si quoniam b inest c, oporteat ostendere, si sumat a de c, quæ fuit conclusio, b autem de a esse; prius autē sumptum est econuerso a de b. Aliter uerō non est ex seinuicem ostendere, siue enim aliud medium sumetur, non circulo: nil enim sumitur eorundem, siue horum quiddam; necesse est alterum solum: nam si ambo, eadem erit conclusio: at oportet diuersam esse. In ijs igitur quæ non conuertuntur, ex indemonstrata altera propositione fit syllogismus: non enim est demonstrare per hos terminos, quoniam medio inest tertium, aut primo medium. In ijs autem quæ conuertuntur, erit omnia monstrare per seinuicem. Vt si a & b, & c conuertuntur sibinuicem: ostendatur enim

Circulo o.
stendere, &
ex seinuicē
ostendere,
idem.

a c per medium b : & rursum a b per conclusionem, &
 per b c propositionem conuersam. Similiter autem & b
 c , & per conclusionem, & per a b propositionem conuer=
 sam. Oportet autem & c b , & b a propositionem demon=
 strare: nam his demonstratis usi sumus solis. Si ergo suma=
 tur b omni c inesse, et c omni a ; syllogismus erit eius quod
 est b ad a . Rursus si sumatur c omni a inesse, & a omni
 b ; necesse est c inesse omni b . In utrisq; ergo syllogismis c
 a propositio sumpta est indemonstrata, nam aliæ proba=
 tæ erant: quare si hanc ostenderimus; omnes erunt appro=
 batiæ, per seinuicem: si ergo sumatur c omni b , & b omni
 a inesse; utraq; propositiones demonstratæ sumuntur, et
 c necesse est inesse a . Manifestum est ergo quoniam in so=
 lis ijs conuertuntur, circulo & per seinuicem con=
 tingit fieri demonstrationes; in alijs uero quemadmodum
 prius diximus. Accidit autem & in ijs eodem quod mon=
 stratur uti ad demonstrationem: nam c de b , & b de a mon=
 stratur, sumpto c de a dici: c autem de a per has ostendi=
 tur propositiones; quare conclusione utimur ad demon=
 strationem. In priuatiuis autem syllogismis hoc modo mon=
 stratur ex seinuicem: sit b quidem omni c inesse: a autem
 nulli b : conclusio autem quoniam a nulli c . Si ergo rursum
 oporteat concludere quoniam a nulli b , quod prius sum=
 ptum erat, erit a quidem nulli c , c autem omni b : sic enim
 econuerso propositio. Si autem quoniam b inest c , opor=
 teat concludere, non iam similiter conuertendum a b : nam
 eadem propositio est b nulli a , & a nulli b inesse: sed su=
 mendum, cui a nulli inest, huic b omni inesse. Sit enim a nul=
 li c inesse, quod quidem fuit conclusio, cui autem a , nulli: &
 si sumatur, omni inesse: necesse est ergo b , omni c inesse:

quare

Quare cum sint tria, unumquodq; conclusio est facta, & circulo demonstrare: hoc est conclusionem sumentem & econuerso alteram propositionem, reliquam syllogizare. In particularibus autem syllogismis uniuersalem quidem propositionem non est demonstrare per alias, particula-rem autem, est: quoniam autem non est demonstrare uni-uerusalem, manifestum: nam uniuersale monstratur per uni-uerfalia: conclusio autem non est uniuersalis: oportet aut ostendere ex conclusione & altera propositione. Amplius omnino non fit syllogismus conuersa propositione: nam particulares sunt utraq; propositiones. Particula-rem autem est: ostendatur enim a de aliquo c per b : si er-
go sumatur b , omni a , & conclusio maneat; b alicui c ine-rit: fit enim prima figura, & est a medium. Si autem sit priuatiuus syllogismus, uniuersalem quidem propositio-nem non est ostendere, propter hoc quod prius dictum est: particularem (si simpliciter conuertatur a b : quem-
admodum & in uniuersalibus) non est: per assumptionem autem est, ut cui a , alicui non insit, b alicui inesse: nam ali-ter se habentibus non fit syllogismus: eo quod negatiua est particularis propositio.

De eadem cyclica circulari ostensione in secun-
da figura.

CAP. VI.

IN secunda autem figura affirmatiuam quidem non est ostendere per hunc modum; priuatiuam autem est. er-
go prædicatiua quidem non ostenditur, eo quod non sunt utraq; propositiones affirmatiue: non conclusio priuati-ua. prædicatiua autem ex utrisq; ostendebatur affirma-tiua. Priuatiua autem sic ostenditur, insit & a omni b , c

N 4 autem

autem nulli conclusio quoniam b nulli c : si ergo sumatur b omni a inesse, & nulli c ; necesse est a , nulli c inesse: sit enim secunda figura, medium b . Si autem a b priuatiua sumpta sit, altera uero prædicatiua, prima erit figura: nam c quidem omni a , b autem nulli c ; quare b nulli a ; ergo nec a b medium c . ergo per conclusionem quidem, & unam propositionem non fit syllogismus. assumpta autem altera, erit. Si autem non uniuersalis sit syllogismus; quæ in toto quidem est propositio, non ostenditur, propter eandem causam quam quidem diximus & prius: quæ autem in parte, ostenditur, quando uniuersalis sit prædicatiua. In sit enim a omni b , c autem non omni, conclusio b c : si ergo sumatur b omni a , c autem non omni; conclusio, a alicui c non inest. medium b . Si autem est uniuersalis priuatiua, non ostenditur a propositio, conuersa a b : accidit enim utraq; aut alteram propositionem fieri negatiuam; quare non erit syllogismus: sed similiter ostendetur quemadmodum & in uniuersalibus, si sumatur cui b , alicui non inest, a alicui inesse.

De cyclica ratiocinatione in tertia figura.

CAP. VII.

IN tertia autem figura, quando utæque propositiones uniuersaliter sumuntur, non contingit ostendere per seinuicem propositionem. Nam uniuersalis quidem ostenditur per uniuersalia: in hac autem conclusio semper est particularis: quare manifestum, quoniam omnino non contingit ostendere per hanc figuram uniuersalem propositionem. Si autem hæc quidem uniuersalis sit, illa uero particularis, quandoque quidem erit, quandoque uero non inest: quando ergo utæque prædicatiuæ sumantur, & uniuersalis

uersalis sit; ad minorem extremitatem erit . quando uerò
 ad alteram; non erit. Insit enim *a* omni *c*; *b* autem alicui *c* :
 conclusio *a* *b* . Si ergo sumatur *c* omni *a* inesse conuersa
 uniuersali, & *a* inesse *b* , quod erat conclusio : *c* quidem
 ostensum est alicui *b* inesse, *b* autem alicui *c* non est osten=
 sum : quamuis necesse est si *c* alicui *b* , & *b* alicui *c* inesse :
 sed non idem est hoc illi, & illud huic inesse : sed assu=
 mendum est, si hoc alicui illi, & alterum alicui huic : hoc
 autem sumpto iam non fit ex conclusione, & altera pro=
 positione syllogismus. Si autem *b* quidem omni *c* , *a* autem
 alicui *c*; erit ostendere *a* *c* . quando sumatur *c* quidem o=
 mni *b* inesse, *a* autem alicui . nam si *c* omni *b* inest, *a* autem
 alicui *b*; necesse est *a* alicui *c* inesse. medium *b*. Et cum fue=
 rit hæc prædicatiua quidem, illa uerò priuatiua ; uniuers=
 salis autem prædicatiua ; ostendetur altera . Insit enim *b*
 omni *c*, *a* autem alicui non insit; conclusio quoniam *a* ali=
 cui *b* non inest . Si ergo assumatur *c* *b* omni inesse : inerat
 autem & *a* non omni *b*; necesse est *a* alicui *c* non inesse . me=
 dium *b*. Cum autem priuatiua uniuersalis sit , non osten=
 ditur altera nisi sicut in prioribus , si sumatur cui hoc ali=
 cui non inest, alterum alicui inesse : ut si *a* nulli *c* , *b* autem
 alicui ; conclusio quoniam *a* alicui *b* non inesse . Si ergo su=
 matur cui *a* alicui non inest, eidem *c* alicui inesse ; necesse
 est *c* alicui *b* inesse : aliter autem non est, conuertentē uni=
 uersalem propositionem ostendere alteram : nullo enim
 modo erit syllogismus . Manifestum igitur quoniam in pri=
 ma quidem figura per seinuticem est ostensio : & per pri=
 mam, & per tertiam figuram fit ; nam cum prædicatiua
 quidem est conclusio, per primam : cum autem priuatiua ,
 per postremam ; sumitur enim cui hoc nulli , alterum om=
 ni

ni inesse. In media autem, cum uniuersalis est quidem syllogismus & per ipsam, & per primam figuram, & per postremam: cum autem particularis, & per ipsam, & per postremam. In tertia uero per ipsam, omnes. Manifestum etiam quoniam in media, & in tertia, qui non per ipsas sunt syllogismi, aut non sunt secundum eam quæ circulo est ostensionem, aut imperfecti sunt.

De syllogismo conuersiuo. CAP. VIII.

Ex eo quod est conclusio conuertere, cognoscitur facile quid sit syllogismus conuersiuus.

CONVERTERE autem est transponentem conclusionem facere syllogismum: quoniam uel extremum medio non inerit, uel hoc postremo: necesse est enim conclusionem conuersa, & altera remanente propositione, interrim reliquam: nam si erit, & conclusio erit: differt autem oppositè, aut contrariè conuertere conclusionem: non enim fit idem syllogismus utralibet conuersa. palam autem hoc erit per sequentia. Dico autem opponi quidem, omni inesse non omni, & alicui nulli: contrariè autem omni, nulli: & alicui, non alicui inesse. Sit enim ostensum a de c, per medium b: si igitur sumatur a nulli c inesse, omni autem b; nulli c inerit b: & si a quidem nulli c, b autem omni c; a non omni b, & non omnino nulli: non enim ostendebatur uniuersale per tertiam figuram. Omnino autem eam, quæ est ad maiorem extremitatem propositionem, non est destruere uniuersaliter per conuersionem: semper enim interimitur per tertiam figuram: necesse enim ad postremam extremitatem utrasque sumere propositiones. Et si priuatiuus sit syllogismus, similiter: ostendatur enim a nulli c inesse per b: ergo si sumatur a omni c inesse, nulli autem b; nulli c inerit b. Et si a & b omni c: a alicui b; sed nulli

nulli inerat. Si autem oppositè conuertatur conclusio; & alij syllogismi oppositi, & non uniuersales erunt: fit enim altera propositio particularis, quare conclusio erit particularis. Sit enim prædicatiuus syllogismus, & conuertatur sic: ergo si *a*, non omni *c*, *b* autem omni; *b* non omni *c*. Et si *a* quidem non omni *c*, *b* autem omni; *a* non omni *b*. Similiter autem & si priuatiuus sit syllogismus: nam si *a* alicui *c* inest, *b* autem nulli; *b* alicui *c* non inerit, & non simpliciter nulli: & si *a* quidem alicui *c*, *b* autem omni, quemadmodum in principio sumptum est; *a* alicui *b* inerit. In particularibus autem syllogismis quando oppositè conuertitur conclusio, interimuntur utræque propositiones: quando uerò contrariè, neutra: non enim iam accidit quemadmodum in uniuersalibus interimere deficiente conclusione secundum conuersionem, sed nec omnino interimere. Ostendatur enim *a* de aliquo *c* per *b*: ergo si sumatur *a* nulli *c* inesse, *b* autem alicui *c*; *a* alicui *b* non inerit: & si *a* nulli *c*, *b* autem omni; nulli *c* inerit *b*: quare interimuntur utræque. Si autem contrariè conuertantur, neutra. Nam si *a* alicui *c* non inest, *b* autem omni; *b* alicui *c* non inerit: sed nondum interimitur quod ex principio: contingit enim alicui inesse, & alicui non inesse: uniuersali autem sublato *a b*, omnino non fit syllogismus. Si enim *a* quidem alicui *c* non inest, *b* autem alicui inest; neutra propositionum uniuersalis est. Similiter autem & si priuatiuus sit syllogismus: si enim sumatur *a* omni *c* inesse, interimuntur utræque: si autem alicui, neutra, demonstratio autem eadem.

De syllogismo conuersiuo in secunda figura.

CAPVT IX.

IN secunda autem figura eam quidem, quæ est ad maiorem extremitatem, propositionem, non est interimere contrariè, quolibet modo conuersione facta, semper erit conclusio in tertia figura, uniuersalis autem non fuit in hac syllogismus: alteram autem in hac interimemus: similiter conuersione. Dico autem similiter, si contrariè quidem conuertitur, contrariè: si oppositè, oppositè. In sit enim a omni b, c autem nulli, conclusio b c. Si ergo sumatur b omni c in esse, & a b maneat; a omni c inerit: fit enim prima figura. Si autem b omni c, a autem nulli c, a non omni b: figura postrema. Si autem oppositè conuertatur b c: a b quidem similiter ostendetur, a c autem oppositè: nam si b alicui c, a autem nulli c; a alicui b non inerit. Rursum si b alicui c, a autem omni b; a alicui c: quare oppositus fit syllogismus. Similiter autem ostendetur, & si econuerso se habeant propositiones. Si autem particularis est syllogismus; contrariè quidem conuersa conclusione neutra propositionum interimitur, quemadmodum nec in prima figura: oppositè autem, utraque. Ponatur enim a b quidem nulli inesse, c autem alicui; conclusio b c. Si igitur ponatur b alicui c inesse, & a b maneat; conclusio erit quoniam a alicui c non inest: sed non interimitur quod ex principio: contingit enim alicui inesse, & non inesse. Rursum si b alicui c, & a alicui c; non erit syllogismus: neutrum enim uniuersale eorum quæ sumpta sunt: quare non interimitur a b. Si autem oppositè conuertatur; interimuntur utraque: non si b omni c, a autem nulli b; nulli c a. erit autem alicui.

Rursum

Syllogismus oppositus est, qui contradictionem alicuius propositionum concludit: contrarius autem qui contrariam colligit.

Rursum si b omni c , a autem alicui c ; alicui b a . Eadem autem demonstratio, & si uniuersalis sit prædicatiua.

De syllogismo conuersiuo in tertia figura.

CAPVT X.

IN tertia uerò figura, quando contrariè quidem conueritur conclusio; neutra propositionum interimitur secùdum nullum syllogismorum: quando autem oppositè, utr. eq; in omnibus. Sit enim ostensum a alicui b inesse, medium autem sumptum c ; & sint uniuersales propositiones: si ergo sumatur a alicui b non inesse, b autem omni c ; non fit syllogismus eius quod est a de c . Neq; si a b alicui non inest, c autem omni; non erit eius, quod est b c , syllogismus. Similiter autem ostendetur, & si non uniuersales sint propositiones: aut enim utrasque necesse est particulares esse per cōuersionem, aut uniuersalem ad minorem extremitatem fieri: sic autem non fiet syllogismus, nec in prima figura, nec in media. Si autem oppositè conuertantur propositiones; interimuntur utr. eque: nam si a nulli b , b autem omni c ; & a nulli c . Rursum si a b quidem nulli, c autem omni; b nulli c . Et si altera non sit uniuersalis, similiter: si enim a nulli b , b autem alicui c ; a alicui c non inherit. Si autem a quidē nulli, c autem omni; nulli c , b . Similiter & si priuatiuus sit syllogismus: ostendatur enim a alicui b non inesse, sit autem prædicatiua quidem b c , a c autē negatiua; sic enim fiebat syllogismus. Quando igitur contrarium sumitur conclusio, non erit syllogismus: nam si a alicui b , b autē omni c ; non fit syllogismus eius quod est a & c . Neque si a alicui b , nulli autē c , non fuit eius quod est a b & c , syllogismus: quare

non

non interimuntur propositiones. quando uerò oppositum; interimuntur: nam si a omni b , & b omni c ; a omni c : sed nulli inerat. Rursum si a omni b , nulli autem c ; b nulli c : sed omni inerat. Similiter autem monstratur & si non uniuersales sint propositiones: sit enim a c uniuersalis & priuatiua, altera autem particularis, & prædicatiua; ergo si a quidem omni b , b autem alicui c ; a alicui c accidit: sed nulli inerat. Rursum si a omni b , nulli autem c ; & b nulli c . Si autem a alicui b , & b alicui c ; non fit syllogismus. Neque si a alicui b , & nulli c ; nec sic. Quare illo quidem modo interimuntur: sic autem non interimuntur propositiones. Manifestum est ergo ex ijs, quæ dicta sunt, quomodo conuersa conclusione in unaquaque figura fit syllogismus: & quando contrariè propositioni, & quando oppositè. Et, quoniam in prima quidem figura per mediam, & postremam fiunt syllogismi: & quæ quidem ad minorem extremitatē, semper per mediam interimitur: quæ uerò ad maiorem, per postremam. In secunda autem, per primam, & postremam: quæ quidem ad minorem extremitatem, semper per primam figuram: quæ uerò ad maiorem, per postremam. In tertia uerò, per primam, & per mediam: & quæ quidem ad maiorem, per primam semper: quæ uerò ad minorem, per mediam semper. Quid ergo est conuertere, & quomodo in unaquaque figura, & quis sit syllogismus, manifestum.

De syllogismo per impossibile.

CAPVT XI.

PER impossibile autem syllogismus ostenditur quidem, quando contradictio ponitur conclusionis, & assumitur altera propositio. Fit autem in omnibus figuris: simile

nile enim est conuersioni. Veruntamen differt intantum, quoniam conuertitur quidem facto syllogismo, & sumptis utrisq; propositionibus. Deducitur autem ad impossibile non confesso opposito prius, sed manifesto quoniam est uerum. Termini uero similiter se habent in utrisque, & eadem sumptio utrorumq; ; ut si a inest omni b, mediana autem c; si supponitur a non omni, uel nulli b inesse, c uero omni, quod fuit uerum; necesse est c b aut nulli, aut non omni inesse; hoc autem impossibile; quare falsum est, quod suppositum est. uerum ergo oppositum. similiter autem in alijs figuris; quaecunq; enim conuersionem suscipiunt, & per impossibile syllogismum. Ergo alia quidem proposita omnia ostenduntur per impossibile in omnibus figuris; uniuersale autem predicatiuum in media, et in tertia monstratur; in prima autem non monstratur. supponatur enim a non omni b, aut nulli inesse; & assumatur alia propositio, utrolibet modo, siue a omni inest c, siue b omni d (sic enim erat prima figura) si ergo supponatur a non omni b inesse; non fiet syllogismus quomodolibet sumpta propositione. Si autem nulli b, d quidem assumatur, syllogismus quidem erit falsi; non ostenditur autem propositum; nam si a nulli b, b autem omni d; a nulli d. hoc autem sit impossibile; falsum igitur est nulli b inesse a; sed non si nulli falsum, omni uerum. Si autem c a assumatur, non fit syllogismus; nec quando supponitur non omni b inesse a; quare manifestum quoniam omni inesse, non ostenditur in prima figura per impossibile. Alicui autem, & nulli, & non omni ostenditur. Supponatur enim a nulli b inesse, b autem sumptum sit, omni, aut alicui c; ergo necesse est a nulli, aut non omni c inesse. hoc autem impossibile. Sit enim

enim uerum, & manifestum, quoniam omni c inesse a : quare si hoc falsum, necesse est a alicui b inesse. Si autem ad a sumatur altera propositio, non erit syllogismus, neque quando subcontrarium conclusioni supponitur ut alicui non inesse: manifestum ergo quoniam oppositum sumendum est. Rursum supponatur a alicui b inesse, sumptum autem sit omni a : necesse est igitur c alicui b inesse: hoc autem sit impossibile: quare falsum quidem suppositum est: si autem sic, uerum est nulli inesse. Similiter autem & si priuatiua sumpta sit c a . Si autem ad b sumpta sit propositio, non erit syllogismus. Si autem contrarium supponatur, syllogismus erit & impossibile, non tamen ostenditur quod est propositum: supponatur enim a , omni b , & c sumptum sit omni a : ergo necesse est c omni b inesse. hoc autem impossibile: quare falsum est omni b inesse a : sed nondum erit necessarium, si non omni, nulli inesse. Similiter autem & si ad b sumatur altera propositio: nam syllogismus quidem erit & impossibile, non interimitur autem hypothesi: quare oppositum supponendum. Ad ostendendum autem non omni b inesse a , supponendum omni inesse: nam si a , omni b , & c omni a , omni b inheret c : si ergo hoc impossibile, falsum quod suppositum est: similiter autem & si ad b , sumpta sit altera propositio. Et si priuatiua sit c a , similiter: nam et sic fit syllogismus. Si autem ad b sumpta sit priuatiua, nihil ostenditur. Si autem non omni, sed alicui inesse supponatur, non ostenditur quoniam non omni, sed quoniam nulli: si enim a alicui b , c autem omni a , alicui b inheret c : si ergo hoc impossibile, falsum est alicui b inesse a , quare uerum nulli: hoc autem ostenso, interimitur uerum: nam a alicui quidem b inherat, alicui uero non

non inerat . Amplius autem non iam propter hypothe-
sin accedit impossibile , falsa enim erit , siquidem ex ue-
ris non est falsum syllogizare , nunc autem est uera : inest
enim *a* alicui *b* : quare non supponendum alicui inesse , sed
omni . Similiter autem & si alicui *b* non inest *a* , ostende-
mus , si enim idem est alicui non inesse , & non omni inesse ,
eadem in utrisque demonstratio . Manifestum ergo quo-
niam non contrarium , sed oppositum supponendum in om-
nibus syllogismis : sic enim necessarium erit , & axioma
probabile : nam si de omni uel affirmatio , uel negatio , o-
stenso quoniam non negatio , necesse est affirmationem ue-
ram esse : rursus si non ponam ueram esse affirmationem ,
constat ueram esse negationem contrariam uero : neutro
modo contingit ratum facere : neque enim necessarium si
nulli falsum , omni uerum : neque probabile ut sit alte-
rum falsum , quoniam alterum uerum . Manifestum ergo
quoniam in prima figura alia quidem proposita omnia o-
stenduntur per impossibile : uniuersale autem affirmati-
uum non ostenditur .

De syllogismo per impossibile in secunda
figura. CAP. *XII.

I N M E D I A autem figura , & postrema , & hoc
ostenditur . ponatur enim *a* non omni *b* inesse . sumptum
sit autem omni *c* inesse *a* , ergo si *b* quidem non omni in-
est *a* , *c* autem omni , non omni *b* inest *c* , hoc autem im-
possibile . Si enim manifestum quoniam omni *b* inest *c* :
quare falsum quod suppositum est , uerum est ergo om-
ni inesse . Si autem contrarium supponatur , syllogis-

mus quidem erit ad impossibile, non tamen ostenditur quod propositum est: si enim a nulli b , omni autem c , nulli b , c : hoc autem impossibile. quare falsum est nulli inesse: sed non est hoc falsum, uerum omni. Quando autem alicui b inest a , supponatur a nulli b inesse, c autem omni insit: necesse est ergo c nulli b inesse: quare si hoc impossibile, necesse est a , alicui b inesse. Si autem supponatur alicui non inesse, eadem erunt quæ in prima figura. Rursum supponatur a alicui b inesse, c autem nulli insit: necesse est igitur c , alicui b non inesse: sed omni inerit: quare falsum quod suppositum est, nulli ergo b inerit a . Quando autem non omni b inest a , supponatur omni inesse, c autem nulli: necesse est ergo c , nulli b inesse: hoc autem impossibile, quare uerum est non omni inesse. Manifestum ergo, quoniam omnes syllogismi fiunt per mediam figuram.

De ostensione per impossibile in tertia figura.

CAPVT XIII.

SIMILITER autem et per ultimam. Pona-
tur enim a alicui b non inesse, c autem omni b : ergo a ali-
cui c non inerit. si ergo hoc impossibile, falsum alicui
non inesse: quare uerum est omni. Si uero suppona-
tur nulli inesse, syllogismus quidem erit, et impossibile,
non ostenditur autem quod propositum est: si enim con-
trarium supponatur: eadem erunt quæ in prioribus.
Sed ad ostendendum alicui inesse, eadem sumenda est hy-
pothesis: nam si a nulli b , c autem alicui b , a non omni
 c : si ergo hoc falsum, uerum est a alicui b inesse. Quan-
do autem nulli b inest a , supponatur alicui inesse, sum-
ptum

ptum sit autem & c omni b inesse, ergo necesse est a alicui c inesse: sed nulli inerat, quare falsum est alicui b inesse a. Si autem supponatur omni b inesse a, non ostenditur propositum: sed ad ostendendum non omni inesse, eadem sumenda hypothesis: nam si a omni b, & c alicui b, a inest alicui c; hoc autem non fuit, quare falsum est omni inesse; si autem sic; uerum non omni. Si autem supponatur alicui inesse, eadem erunt quæ & in ijs, quæ prius dicta sunt. Manifestum ergo quoniam in omnibus per impossibile syllogismis, oppositum supponendum. Palam autem & quoniam in media figura ostenditur quodammodo affirmatiuum, & in postrema uniuersale.

Quo iusta, & quæ ad impossibile ducit demonstratio, differant. CAP. XIII.

D I F F E R T autem quæ ad impossibile demonstratio, ab ea quæ est ostensiuæ, eo quod ponat quod uult interimere, deducens ad confessum falsum: ostensiuæ autem incipit à confessis positionibus ueris. Sumunt ergo utraque duas propositiones confessas: sed hæc quidem ex quibus est syllogismus, illa uerò unam quidem harum, alteram uerò contradictionem conclusionis. Et hinc quidem non necesse est notam esse conclusionem, neque prius opinari quoniam est, aut non est: illinc uerò necesse est, quoniam non est. Differt autem nihil affirmatiuam, uel negatiuam esse conclusionem: sed similiter se habet in utrisque. Omnis enim quæ ostensiuè concluditur, & per impossibile monstrabitur: & quæ per impossibile, ostensiuè, &

Demonstratio ostensiuæ, quæ & iusta, & assertoria dicitur, ex notis & manifestis uerâ esse conclusionem ostendit.

per eosdem terminos, non autem in eisdem figuris. Nam quando per impossibile syllogismus fit in prima figura, quod uerum est, in media erit, aut in postrema: priuatiuum quidem in media, prædicatiuum autem in postrema: quando autem syllogismus in media fit, quod uerum est erit in prima figura in omnibus propositionibus: quando autem in postrema syllogismus, quod uerum est, erit in prima, & in media: affirmatiua quidem in prima, priuatiua autem in media. Sit enim ostensum a nulli, aut non omni per primam figuram, ergo hypothesi quidem erat alicui b, inesse a: c autem sumebatur a quidem omni, b autem nulli: sic enim fiebat syllogismus ad impossibile. Hoc autem media figura, si c a quidem omni, b autem nulli inest: & manifestum ex his, quoniam b, nulli inest a. Similiter autem & si non omni ostensum sit inesse: nam hypothesis quidem est omni b a inesse: c autem sumebatur a quidem omni, b autem non omni: & si priuatiua sit sumpta c a: similiter etenim sic fit in media figura. Rursum sit ostensum alicui b inesse a, ergo hypothesis quidem est nulli inesse: b autem sumebatur omni c inesse, & a uel omni, uel alicui c: sic enim erit impossibile. hoc autem postrema figura: si a & b, omni c: & manifestum ex his quia necesse est a, alicui b inesse: similiter autem & si alicui c, sumatur inesse b uel a. Rursum in media figura ostensum sit a omni b inesse: ergo hypothesis quidem fuit, non omni b, inesse a, sumptum est autem a omni c, & c omni b: sic enim erit impossibile: hoc autem prima figura: si a omni c, & c omni b. Similiter autem & si ostensum sit alicui inesse: nam hypothesis quidem fuit, nulli b in-

b inesse *a* : sumptum est autem *a* omni *c*, & *c* alicui *b*.
 Si autem priuatiuus sit syllogismus, hypothesis quidem
a alicui *b* inesse : sumptum est autem *a* nulli *c*, & *c* omni
b : quare fit prima figura. Et si non uniuersalis sit
 syllogismus, sed *a* alicui *b* ostensum sit non inesse simili-
 ter : nam hypothesis quidem omni *b* inesse *a* : sumptum
 est autem *a* nulli *c*, & *c* alicui *b* : sic enim prima figura.
 Rursum in tertia figura ostensum sit *a* inesse omni
b : ergo hypothesis quidem fuit non omni *b* inesse *a* : sum-
 ptum est autem *c* omni *b*, & *a* omni *c*, sic enim erit im-
 possibile : hoc autem prima figura. Similiter autem &
 si in aliquo sit demonstratio : non hypothesis quidem erit
 nulli *b* inesse *a* : sumptum est autem *c* alicui *b*, & *a* omni
c. Si autem priuatiuus sit syllogismus, hypothesis qui-
 dem *a* alicui *b* inesse : sumptum est autem *c* a quidem nulli,
b autem omni : hoc autem media figura. Similiter autem,
 & si non uniuersalis sit demonstratio, nam hypothesis
 quidem erit omni *b*, inesse *a*, sumptum est autem *c* a qui-
 dem nulli, *b* autem alicui : hoc autem media figura. Mani-
 festum ergo quoniam per eosdem terminos, & ostensue
 demonstrare unumquodque propositum, & per impossi-
 bile. Similiter autem erit, & cum sint ostensui syllogismi,
 ad impossibile deducere in terminis sumptis, quando op-
 posita propositio conclusioni sumpta fuerit : nam sunt is-
 dem syllogismi isti, qui sunt per conuersionem : quare sta-
 tim habemus, & figuras per quas unumquodque erit.
 Palam ergo, quoniam omne propositum ostenditur per
 utrosq; modos, & per impossibile, & ostensue, & non
 contingit separari alterum ab altero.

De ratiocinatione ex oppositis. CAP. XV.

IN qua autem figura est ex oppositis propositio-
 syllogizare, & in qua non est, sic erit manifestum. *omnibus*
 autem oppositas esse propositiones secundum locutionem. *Dico*
 quidem quatuor: ut omni, nulli: & omni, & non omni:
 & alicui, & nulli: & alicui, & non alicui inesse. *omni:*
 dum ueritatem autem tres, nam alicui, & non alicui, *secunda*
 cundum locutionem opponuntur solum. Harum autem *ses*
 contrarijs quidem uniuersales: omni, nulli inesse: ut omni *con*
 disciplinam esse studiosam, nullam esse studiosam: *omnem*
 uerò oppositas. In prima igitur figura non est ex oppo- *as*
 sitis propositionibus syllogismus, neque affirmatiuus, *est*
 que negatiuus. affirmatiuus quidem, quoniam oportet *e-*
 utrasque affirmatiuas esse propositiones: oppositæ autem *et*
 affirmatio, & negatio: priuatiuus autem, quoniam op- *om*
 positæ quidem idem de eodem prædicant, & negant: *as*
 in prima autem medium non dicitur de utrisque, sed de *in*
 quidem aliud negatur: idem autem de alio prædicatur: *id*
 hæc uerò non opponuntur.

De ratiocinatione ex oppositis in secunda
 figura. CAP. XVI.

IM media autem figura, & ex oppositis, & ex
 contrarijs contingit fieri syllogismus. Si enim bonum *con*
 quidem, in quo a: disciplina autem, in quo b & c: si *as*
 ergo omnem disciplinam studiosam sumpsit, & nullam: *est*
 a inest omni b, & nulli c: quare b nulli c: nulla ergo *om*
 disciplina, disciplina est. Similiter autem & si omnem *as*
 sumens

Syllogismus
 ex opposi-
 tis est, qui
 propositio-
 ne, & assum-
 ptione con-
 trarijs, aut
 contradicto-
 rijs, conclu-
 sionem col-
 ligit de eo-
 dē negantē.

Syllogismus
 ex opposi-
 tis non est
 absolute
 syllogismus,
 sed particu-
 la quedam
 syllogismi

sumens studiosam disciplinam, medicinam uerò non studiosam sumpsit: nam *a* *b* quidem omni, *c* autem nulli: quare aliqua disciplina non erit disciplina. Et si *a* *c* quidem omni, *b* autem nulli: est autem *b* quidem disciplina, *c* autem medicina, *a* uerò opinio: nullam enim disciplinam opinionem sumens, sumpsit aliquam disciplinam esse opinionem. Differt autem à priori in terminis conuerti: nam prius quidem ad *b*, nunc autem ad *c* affirmatiuum. Et si sit non uniuersalis altera propositio, similiter: semper enim medium est quod ab altero quidem negatiue dicitur, de altero uerò affirmatiue. Quare contingit opposita quidem perfici, non autem semper, neque omnino: sed sic se habeant, quæ sunt sub medio, ut uel eadem sint, uel totum ad partem, aliter autem impossibile: non enim erunt propositiones ullo modo, neque contrariæ, neque oppositæ.

ex hypothese
si, unde ab
Arist. cap.
seq. adnu-
meratur in
ter paralogi-
smos.

De syllogismo ex oppositis in tertia figura. CAP. XVII.

IN tertia uerò figura affirmatiuus quidem syllogismus nunquam erit ex oppositis propositionibus propter causam dictam, & in prima figura. Negatiuus autem erit syllogismus, & uniuersalibus, & non uniuersalibus terminis. Sit enim disciplina in quo *b*, & *c*. medicina autem in quo *a*: si ergo sumat omnem medicinam disciplinam, & nullam medicinam: disciplinam *b* omni *a* sumpsit, & *c* nulli *a*: quare erit aliqua disciplina non disciplina. Similiter autem & si non uniuersaliter sumpta sit *a* *b* propositio: nam si est aliqua medicina disciplina: & rursum nulla medicina discipli-

na, accidit disciplinam aliquam non esse disciplinam. Sunt autem uniuersaliter quidem sumptis terminis, contrariæ propositiones: si autem particularis altera sit, oppositæ. Oportet autem scire quoniam contingit opposita sic sumere, quemadmodum diximus, omnem disciplinam studiosam esse, & rursum nullam, aut aliquam non esse studiosam: quod non solet latere: erit autem per alias interrogationes syllogizare alteram, & quemadmodum in topicis dictum est, sumere. Quoniam autem affirmationum oppositiones sunt tres, sexies accidit opposita sumere, aut omni, & nulli: aut omni, & non omni: aut alicui, & nulli. & hoc conuer- ti in terminis, ut a omni b, & nulli c: aut omni c, & nulli b: aut huic quidem omni, illi uero non omni: & rursum hoc conuer- ti secundum terminos: similiter au- tem & in tertia figura. Quare manifestum est, & quoties, & in quibus figuris contingit per oppositas propositiones fieri syllogismum. Manifestum est quo- niam ex falsis est uerum syllogizare, quemadmodum di- ctum est prius. ex oppositis autem non est: semper e- nim contrarius syllogismus fit rei (ut si est bonum, non esse bonum: aut si animal non animal) eo quod ex con- tradictione est syllogismus, & subiecti termini aut iidem sunt: aut hic quidem totum, ille autem pars. Palam autem quoniam in paralogismis nihil prohibet fieri hy- potheseos contradictionem: ut si est impar, non esse im- par: nam ex oppositis propositionibus, contrarius e- rit syllogismus: si ergo sumpserit hoc modo, hypothe- seos erit contradictio. Oportet autem considerare, quoniam sic quidem non est contraria concludere ex
uno

uno syllogismo (ut sit conclusio quoniam non est bonum, bonum aut aliud quiddam tale) nisi statim huiusmodi propositio sumatur: ut omne animal esse album, & non album, hominem autem animal: sed uel assumere oportet contradictionem: ut quoniam omnis disciplina opinio, & non opinio: deinde sumere, quoniam medicina disciplina quidem est, nulla autem opinio: quemadmodum redargutiones fiunt: uel ex duobus syllogismis. Quare esse quidem contraria secundum ueritatem quæ sumpta sunt, non est alio modo quam hoc: quemadmodum dictum est prius.

De petitione principij. CAP. XVIII.

IN principio autem petere, & accipere est quidem, ut in genere sumere in eo quod non est demonstrare propositum. Hoc autem accidit multipliciter: nam & si omnino non syllogizatur, & si per ignotiora, aut similiter ignota, & si per posteriora quod prius est: demonstratio enim ex prioribus, & notioribus est.

Horum ergo nullum est petere quod ex principio est; sed quia hæc quidem nata sunt per se cognosci, illa uero per alia (nam principia quidem per se: quæ autem sub principijs, per alia) quando quod non per se notum est, per se aliquis conatur ostendere, tunc petit quod ex principio est. hoc autem est sic facere quidem ut statim prohibet id quod propositum est: contingit autem & transgredientes & ad alia, eorum quæ nata sunt per illa ostendi per hæc monstrare quod ex principio est: ut si a ostendatur per b, & b per c, c autem natum sit ostendi per a: accidit enim idem a per se

Caput hoc, de eo quod est petere id, quod erat in principio, obscurum est, solertemque requirit diligentiam.

se demonstrare eos, qui sic syllogizant, quod faciunt qui parallelas arbitrantur scribere: latent enim ipsi seipsos talia sumentes quæ non valent demonstrare, cum non sint parallelæ. Quare accidit sic syllogizantibus unumquodque esse dicere si est unumquodque: sic autem omne erit per se notum: quod est impossibile. Si ergo aliquis dubitat assumpto dubio quoniam a inest c, similiter & quoniam b, petat autem a inesse b. nondum manifestum si quod in principio est, petat, sed quoniam non demonstravit manifestum: non enim est principium demonstrationis, quod similiter est incertum. Si autem b ad c sic se habet ut idem sit: aut manifestum quod conuertuntur, aut inest alterum alteri, quod in principio est petit: nam & quoniam a inest b, per illam monstrabit si conuertantur: nunc autem hoc prohibet, sed non modus. Si autem hoc faciat, quod dictum est faciet, & conuertet per tria: similiter autem & si b sumat inesse c, quod similiter incertum sit, ut & si a inest c, nondum quod ex principio petit, sed neque demonstrat. Si autem idem sit a, & b, aut eo quod conuertuntur, aut eo quod a sequitur c, quod est b, quod ex principio est petit propter eandem causam: nam ex principio quid ualet, prius dictum est à nobis: quoniam per se monstrabitur quod non est per se manifestum. Si ergo est in principio petere per se monstrare, quod non per se est manifestum: hoc autem est non ostendere quando similiter dubitatur quod monstratur, & per quod monstratur, uel eo quod eadem eidem, uel eo quod idem eidem inesse sumitur. In media quidem figura, & tertiam utrorumque continget similiter quod est in principio

pio petere : in prædicatiuo quidem syllogismo , & in tertia figura , & in prima , negatiue autem quando eadem ab eodem , & non similiter utræque propositiones : similiter autem & in media , eo quod non conuertuntur termini secundum negatiuos syllogismos . Est autem in principio petere in demonstrationibus quidem , quæ secundum ueritatem sic se habent : in dialecticis autem , quæ secundum opinionem .

De non propter hoc accidere falsum .

C A P V T

X I X .

NON propter hoc autem accidere falsum (quod sæpe in disputationibus solemus dicere) primum quidem est in ijs qui ad impossibile syllogismis : quando ad contradictionem est huius quod monstratum est , ea quæ ad impossibile . Nam neque qui non contradicit , dicit non propter hoc , sed quoniam falsum est aliquid positum , primum : neque in ostensiuæ : non enim ponit quod contradicit . Amplius autem quando interimitur aliquid ostensiuæ per a b c : non est dicere quoniam non propter quod positum est factus est syllogismus : nam non propter hoc fieri tunc dicimus , quando interempto hoc nihilominus perficitur syllogismus , quod non est in ostensiuis : interempta enim propositione : nec qui ad hanc est , erit syllogismus . manifestum igitur quoniam in ijs qui ad impossibile sunt , dicitur non propter hoc , & quando sic se habet ad impossibile quæ ex principio est hypothesis , ut cum sit , uel cum non sit hæc , nihilominus accidit impossibile . Ergo manifestissimus quidem modus est non propter suppositionem esse falsum : quando ab hypothesis inconiunctus est à me-
tjjs

dijs syllogismus ad impossibile, quod dictum est in topicis:
 quod. n. non est causa, ut causam ponere hoc est. Vt si uo=
 lens ostendere quoniam asymmetr est diameter, conetur Ze
 nonis ratione quoniam non est moueri, & ad hoc inducat
 impossibile: nullo enim modo continuum est falsum locu=
 tionis, quæ est ex principio. Alius autem modus, si con=
 tinuum quidem sit impossibile hypothese, non tamen pro=
 pter illa accidat: hoc autem possibile est fieri, & in
 hoc quod superius, & in hoc quod inferius sumenti con=
 tinuum: ut si a ponatur inesse b, b autem c, c uero d,
 hoc autem sit falsum b inesse d: nam (si ablato a, nihi=
 lomius b inest c, & c d) non erit falsum propter eam
 quæ ex principio est hypothesis. Aut rursus si quis in
 superiori sumat continuum, ut si a quidem b, e autem
 a, fuerit e, falsum autem sit f inesse a: nam & sic ni=
 hilominus erit impossibile, interemptaque est ex prin=
 cipio hypothesis. Sed oportet ad eos hui ex principio
 terminos, copulare impossibile: sic enim erit propter
 hypothesis. Vt in inferiori quidem, sumenti continuum
 ad prædicatum terminum: nam si impossibile est a in=
 esse d: interempto a, non amplius erit falsum. In supe=
 riori autem de quo prædicatur, nam si f non possibile
 est inesse b, interempto b, non amplius erit impossibile:
 similiter autem & cum priuatiui sint syllogismi. Ma=
 nifestum ergo quoniam cum impossibile non ad priores
 terminos, non propter positionem accidit falsum. An
 nec sic semper propter hypothesis erit falsum: nam si
 non ei quod est b, sed e i quod est k positum est inesse a,
 k autem c, & hoc d, & si manet impossibile: similiter
 autem & in sursum sumenti terminos: quare (quoniam
 cum

cum est, & cum non est hoc, accidit impossibile) non erit propter positionem, autem cum non est hoc, nihilominus fieri falsum. Nec sic sumendum ut alio posito accadat impossibile: sed quando ablato hoc, idem per reliquas propositiones concluditur impossibile: eo quod idem falsum accidere per plures hypotheses nihil fortasse inconueniens est: ut parallelas contingere: & si maior est qui interius est, eo qui exterius: & si triangulus habet plures rectos duobus.

De falsa ratiocinatione, cata syllogismo, hoc est cor ratiocinatione, & elencho.

CAPVT XX.

FALSA autem oratio fit propter primum falsum: aut enim ex duabus propositionibus, aut ex pluribus omnibus est syllogismus: ergo si ex duabus quidem, harum necesse est alteram, aut etiam utrasque esse falsas: nam ex ueris non erat falsus syllogismus: si uero ex pluribus (ut sic quidem per a b, hoc autem per d f g) horum erit aliquid superiorum falsum, & propter hoc oratio, nam a & b per illa concluduntur: quare propter illorum aliquid, accidit conclusio, & falsum. Vt autem non cata syllogizetur, obseruandum quando sine conclusionibus interrogat orationem: ut non detur bis idem in propositionibus, eo quod scimus, quoniam sine medio syllogismus non fit: medium autem est, quod plerunque dicitur. Quomodo autem oportet ad unamquamque conclusionem obseruare medium, manifestum est, eo quod scitur quale in unaquaque figura ostendimus, eo quod uidemus quomodo submittimus orationem. Oportet autem quod custodire

Cata syllogismus, cor ratiocinatio, epicheirema, idem: est autem cum quis propositiones admittit, id quod dare non intendit colligentes.

stodire præcipimus respondentes, ipsos argumentantes tentare latere: hoc autem erit, primum quidem si conclusiones non prius syllogizent, sed sumptis necessarijs non manifestæ sint. Amplius autem si non propinqua interrogant, sed quàm maximè longè media: ut si sit opportunum concludere a d e f, media b c d e: oportet ergo inquirere si a, b: & rursum non si b, c, sed si d, e: deinde si b c, & sic reliqua: & si per unum medium sit syllogismus, à medio incipere: maximè enim sic latebit respondentem. Quoniam ergo habemus quando & quomodo se habentibus terminis sit syllogismus, manifestum & quando erit, & quando non erit elenchus: nam omnibus affirmatiuis, uel permutatim positis responsionibus (ut hac quidem affirmatiua, illa uerò negatiua) contingit fieri elenchum: erit enim syllogismus: & sic in illo modo se habentibus terminis: quare si id quod posuitur est, contrarium sit conclusioni, necesse est fieri elenchum: nam elenchus, syllogismus contradictionis est. Si uerò nihil affirmetur, impossibile est fieri elenchum: non enim erat syllogismus: cum omnes termini erant priuatiui, quare nec elenchus: nam si elenchus, necesse est syllogismum esse: cum autem est syllogismus, necesse est elenchum esse. Similiter autem si nihil positum sit secundum responsionem uniuersaliter, nam eadem erit definitio syllogismi, & elenchi.

De fallacia secundum opinionem,

CAPVT. XXI.

ACCIDIT autem quandoque (quemadmodum in positione terminorum fallebamus) & secundum opinionem

nionem fieri fallaciam : ut si contingat idem pluribus principaliter inesse : & hoc quidem latere aliquem, et putare nulli inesse, illud autem scire : ut insit a b & c per se, & hæc omni d similiter. si igitur b quidem putet omni a inesse, & hoc d : c autem nulli a, & hoc omni d, eiusdem secundum idem habebit disciplinam, & ignorantiam. Rursum si quis fallatur circa ea, quæ sunt ex eadem coniugatione : ut si a inest b, hoc autem c, & c d : opinetur autem a inesse omni b, & rursum nulli c. Simul enim sciet, & non opinabitur inesse : ergo nihil aliud existimat ex ijs, quàm scit, hoc non opinari : scit enim aliquo modo quoniam a inest c per b, uelut in uniuersali hoc quod est particulare : quare quod aliquo modo scit, hoc omnino existimat non opinari : quod est impossibile. In eo autem quod prius dictum est, si non ex eadem coniugatione sit medium, secundum utrumq; quidem mediorum ambas propositiones non possibile est opinari : ut a b quidem omni, c autem nulli : hæc autem utraque, omni d : accidit autem aut simpliciter, aut in aliquo contrariam sumere¹ primam propositionem : si enim cui b inest omni, a opinatur inesse, b autem d nouit, & quoniam a d nouit : quare si rursum cui c nulli, putat a inesse : cui b alicui inest, huic non putat a inesse : quod autem omni putat cui b, rursum alicui non putare cui b, aut simpliciter, aut in aliquo contrarium est : sic ergo non contingit opinari. Secundum utrumq; autem unam, aut secundum alterum utraque, nihil prohibet a omni b, & b d : & rursum a, nulli c. Nam similis huiusmodi fallacia, ueluti fallimur circa particularia, ut si a omni b inest, b autem omni c, a
omni

omni c inerit. si ergo aliquis nouit quoniam a cui b , inest omni, nouit & quoniam ei quod est c : sed nihil prohibet ignorare c quoniam est: ut si a quidem duo recti, in quo autem b triangulus, in quo uero c sensibilis triangulus: opinabitur enim aliquis non esse c : sciens quoniam omnis triangulus habet duos rectos, quare simul sciet, & ignorabit idem: nam scire omnem triangulum quoniam duobus rectis, non simplex est: sed hoc quidem uniuersalem habet disciplinam, illud uero singularem. Si ergo in uniuersali nouit c , quoniam duobus rectis, in singulari autem non nouit: quare non habebit contrarias. Similiter autem est quæ in Menone est oratio, quoniam disciplina est reminiscencia: nunquam enim accidit præscire quod singulare est: sed simul inductione sumere particularium disciplinam, uelut recognoscere. Nam quædam scientes, statim scimus: ut quoniam duobus rectis, si scimus quoniam triangulus: similiter autem & in alijs. Ergo uniuersali quidem speculamur particularia, * propria autem non scimus: quare contingit & falli circa ea, uerum non contrariè, sed habere quidem uniuersalem, decipi autem particulari. Similiter autem in prædictis: non enim contraria quæ est secundum medium, ei quæ est secundum syllogismum disciplinæ: nec quæ est secundum utrunque mediæ opinatio: nihil enim prohibet scientem, & quoniam a toti b inest, & rursum hoc toti c , putare non inesse c : ut quoniam omnis mula sterilis, & hæc mula: putare hanc habere in utero: non enim scit quoniam a , c qui non conspicit, quod est secundum utrunque. Quare manifestum quoniam & si hoc quidem nouit, illud uero

* Hic propria ablati-
ni casus est.

uerò non nouit, fallitur: quod habent uniuersales, ad
particulares disciplinas: nullum enim sensibile cum
extra sensum fit, scimus: nec si sentientes fuerimus, sci-
mus, nisi ut in uniuersali, et in eo quod habet propriam
disciplinam, sed non in eo quod est in actu. Nam scire
tripliciter dicitur, aut ut uniuersali, aut ut propria,
aut ut in actu: quare & decipi totidem modis: nihil er-
go prohibet & scire, & deceptum esse circa idem: ue-
runtamen non contrariè. quod accidit & ei, qui secun-
dum utranque scit propositionum, & non pertracta-
uit prius: nam opinans in utero habere mulam, non ha-
bet secundum actum disciplinam, neque propter opinio-
nem fallaciam contrariam discipline: syllogismus enim
est contraria fallacia in uniuersali. Qui autem opina-
tur quòd bonum esse, est malum esse: idem opinabitur
bonum esse, & malum. Sit enim bonum esse in quo *a*,
malum autem esse in quo *b*: rursum bonum esse in quo
c: quoniam igitur idem opinatur, & *b*, & *c*, & esse
c b opinabitur: & rursum *b* esse *a* similiter: quare et
c a: nam quemadmodum si erat uerum de quo *c b*, &
de quo *b a*, & de quo *c a* uerum erat: sic & in opina-
tione. Similiter autem & in eo quod est esse. nam cum
idem sit *c* et *b*, et rursum *b* et *a*, *c* idem erit: quare et
opinatione similiter: ergo hoc quidem necessarium si
quis det primum. Sed fortasse illud falsum opinari ali-
quem quod malum esse est bonum esse, nisi secundum ac-
cidens, multipliciter enim possibile est hoc opinari: per-
spiciendum autem hoc melius.

De conuersionibus terminorum.

CAPVT XXII.

QVANDO uerò conuertuntur extremitates,
 necesse est & medium conuerti ad utranque: si enim a
 de c, per b est, si conuertitur, & inest cui a omni c, &
 & b a conuertitur, & inest cui a omni: b per medium
 c, & c b conuertitur per medium a. Et in non esse
 itidem: ut si b inest c, a uerò non inest b, neque a inest
 c. Si ergo b conuertatur ad a, & c ad a conuertetur;
 sit enim b nulli a inexistens, ergo neque c, omni enim c
 inerat b; & si b conuertitur ad c, & a conuertetur
 ad c; nam de quocunque omnino b, & c. Et si c ad a
 conuertitur, & b conuertetur ad a; cui enim b inest,
 & c; cui autem c, a non inest; & solum hoc à conclu-
 sione incipit, alia autem non similiter; ut in prædica-
 tio syllogismo. Rursum si a & b conuertuntur, & c
 & d similiter, omni autem necesse est a aut c inesse; &
 b & d sic se habebunt, ut omni, alterum insit; quoniam
 enim cui a, b; & cui c, d; omni autem a aut c, & non
 simul; manifestum quoniam & b aut d omni, & non
 simul; ut si ingenitum, incorruptibile; & incorrupti-
 bile, ingenitum: necesse est quod factum est corrupti-
 bile, & corruptibile factum esse; duo enim syllogismi
 constituti sunt. Rursum si omni quidem, a uel b, &
 c uel d; simul autem non insunt: si conuertitur a & c,
 & b & d conuertetur. Nam si alicui non inest b, cui
 d, palàm quoniam a inest; si autem a, & c. conuertun-
 tur enim; quare simul c & d; hoc autem impossibile.
 Quando autem a toti b & c inest, & de nullo alio
 prædicatur,

Ea hic con-
 uerti dicun-
 tur, quæ de
 se inuicem
 uniuersali-
 ter prædicā-
 tur.

prædicatur, inest autem $\&$ b, omni c: necesse est a $\&$ b conuerti: quoniam enim de solis b c dicitur a, prædicatur autem b $\&$ idem de se $\&$ de c: manifestum quoniam de quibus a, $\&$ b dicitur omnibus, uerum $\&$ de a.

Rursum quando a $\&$ b, toti c insunt: conuertitur autem c b: necesse est a, omni b inesse: quoniam enim omni c, a: c autem b, eo quod conuertuntur: $\&$ a omni b inherit. Quando autem duo fuerint opposita, ut a magis eligendum sit quàm b, cum sint opposita, $\&$ d quàm c similiter, si magis eligenda sunt a c quàm b d: a magis eligendum quàm d. Similiter enim sequendum a, $\&$ fugiendum b, apposita enim: $\&$ c ei quod est d: nam $\&$ hæc opponuntur: si ergo a ei quod est d similiter eligendum, $\&$ b ei quod est c fugiendum, utrumque enim utrique similiter fugiendum eligendo: quare $\&$ hæc ambo a c, ijs quæ sunt b d, quoniam autem magis, non possibile similiter: nam $\&$ b d similiter erunt. Si autem d magis eligendum quàm a, $\&$ b quàm c minus fugiendum: nam quod minus est, minori opponitur: magis autem eligendum est maius bonum, $\&$ minus malum, quàm minus bonum, $\&$ maius malum. Vniuersum igitur b d magis eligendum, quàm a c, nunc autem non est, ergo magis a eligendum, quàm d: $\&$ c ergo minus fugiendum quàm b. Si ergo eligat omnis amans secundum amorem a sic se habere, ut concedere, $\&$ non concedere in quo c, aut concedere in quo d, $\&$ non tale esse ut concedere in quo b, manifestum quoniam a huiusmodi esse, magis eligendum est quàm concedere: ergo diligere quàm conuentio magis eligendum secundum amorem: magis ergo amor est in amicitia, quàm conuenire. Si

autem maxime huius, & finis hæc: ergo conuenire aut non est omnino, aut diligendi gratia: nam & aliæ concupiscentiæ & artes, sic fiunt. Quomodo ergo se habent termini secundum conuersiones, & in eo quod magis fugiendum, uel magis eligendum sit, manifestum est.

De epagoge, id est, inductione.

CAPVT XXIII.

QVONIAM autem non solum dialectici, & demonstratiui syllogismi per prædictas fiunt figuras, sed & rhetorici, sed & simpliciter quæcunque fides est, & secundum unamquamque artem, nunc erit dicendum. Omnia enim credimus per syllogismum aut ex inductione: ergo si inductio quidem est, & ex inductione syllogismus per alteram extremitatem medio syllogizare. Ut si eorum quæ sunt a c, medium sit b, per c ostendere a inesse b: sic enim facimus inductiones. Ut sit a longæuum, in quo autem b cholera non habere, in quo uero c singulare longæuum, ut homo, equus, & mulus: ergo toti b inest a: omne enim quod sine cholera est, longæuum: sed & b non habere cholera, omni inest c: si ergo conuertatur c ei quod est b, & non transcendat medium, necesse est e inesse b. Ostensum enim est prius, quoniam si duo aliqua eidem insunt, & ad alterum eorum conuertatur extremum, quoniam uerso & alterum inerit prædicatorum. Oportet autem intelligere c ex singularibus omnibus compositum: nam inductio per omnia. Syllogismus autem huiusmodi est * primæ, & immediatæ propositionis: quarum enim est medium, per medium est syllogismus: quarum uero

Propositio
prima, &
immediata,
est quæ me-
dium non
habet, per
quod possit
demonstra-
ri,

non

non est, per inductionem. Et quodam modo opponitur inductio, syllogismo: nam hic quidem per medium, extremum de tertio ostendit: illa autem per tertium, extremum de medio. Ergo natura quidem prior, & notior per medium syllogismus: nobis autem manifestior, qui est per inductionem.

De paradiamate, hoc est, exemplo.

CAPVT XXIIII.

EXEMPLVM autem est, quando medio extremum inesse ostenditur per id, quod est simile tertio. Oportet autem & medium tertio, & primum simili notius esse, inesse. Ut sit a malum, b autem contra confines inferre bellum, in quo autem c Athenienses contra Thebanos, in quo autem d Thebanos contra Phocenses. Si ergo uolumus ostendere quoniam Thebanis pugnare malum est, sumendum quoniam contra confines pugnare est malum: huius autem fides ex similibus, ut quoniam Thebanis contra Phocenses. Quoniam ergo contra confines malum, contra Thebanos autem contra confines est: manifestum quoniam contra Thebanos pugnare malum. Quoniam ergo b, c & d inest, manifestum: utrumque enim est contra confines inferre bellum: & quoniam a, d: Thebanis enim non fuit utile contra Phocenses bellum. Quoniam autem a inest b, per d ostenditur: eodem autem modo & si per plura similia fides fiat, medij ad extremum. Manifestum ergo quoniam exemplum est neque ut totum ad partem, neque ut pars ad totum: sed ut pars ad partem, quando ambo quidem insunt sub eodem, notum autem alterum. Et differt ab

inductione, quoniam hæc quidem ex omnibus indiuiduis ostendebat inesse extremum medio, & ad extremum non copulabat syllogismum: hoc autem & copulat, & non ex omnibus ostendit.

De apagoge, deductioneque. CAP. XXV.

DEDUCTIO autem quando medio quidem primum palam est inesse: postremo autem medium dubium quidem, similiter autem credibile aut magis conclusione. Amplius, si pauciora sunt media postremo et medio, omnino enim propinquius esse accedit scientiæ. Ut sit a docibile, in quo b disciplina, c iustitia: ergo disciplina quoniam docibilis, manifestum: iustitia autem si disciplina, dubium. Si igitur similiter aut magis credibile sit b c quam a c, deductio est: propinquius enim scientiæ, per quod assumpserint a, c, disciplinam prius non habentes. Aut rursus si pauciora media sint b c: nam et sic propinquius est scientiæ. Ut si d sit quadrangulare, in quo autem e^{*} rectilineum, in quo f circulus: si ergo eius quod est e f, unum solum sit medium, per lunares figuras æqualem fieri rectilineo circulum, propinquius erit scientiæ. Quando autem neque credibilis est b c, quam a c, neque pauca media: non dico deductionem: neque quando immediata est b c: disciplina enim quod eiusmodi est.

De instantia, quam enstasia dicunt.

CAPVT XXVI.

INSTANTIA autem est propositio propositi-
 tioni contraria. Differt autem à propositione: quoniam contingit quidem instantiam esse in parte: propositionem uero aut omnino non contingit, aut in uniuersalibus

Rectilineū,
 dicitur figu-
 ra rectis li-
 neis clausa:
 hic autem
 ponitur pro
 quadrato.

salibus syllogismis. Fertur autem instantia duobus modis, et per duas figuras: duobus modis quidem, quoniam aut uniuersalis, aut particularis omnis instantia: per duas autem figuras, quoniam oppositæ feruntur propositioni: opposita autem in prima, et tertia figura perficiuntur solis. Nam quando postulatur omni inesse, instamus quoniam nulli, aut quoniam alicui non inest. Horum autem nulli quidem ex prima figura: alicui autem non ex postrema. Vt si a unam esse disciplinam, in quo b contraria: proponit ergo unam esse contrariorum disciplinam: aut quoniam omnino non est eadem oppositorum instant. Contraria autem opposita: quare fit prima figura. Aut quoniam noti, et ignoti non una: hæc autem tertia. Nam secundum tertiam notum, et ignotum contraria quidem esse, uerum: unam autem esse eorum disciplinam, falsum. Rursum in priuatiua propositione similiter: cum postulat enim non esse contrariorum unam disciplinam, aut quoniam omnium oppositorum, aut quoniam contrariorum aliquorum est eadem disciplina, dicimus, ut sani, & ægri: ergo omnium quidem ex prima, aliquorum uero ex tertia figura.

Simpliciter autem in omnibus uniuersaliter quidem instantibus, necesse est ad id quod uniuersale est proposito contradictionem dicere: ut si non unam existimet contrariorum omnium, dicere oppositorum unam: sic autem necesse est primam esse figuram: medium enim fit uniuersale, ad hoc quod ex principio: quod autem ad hoc in parte est uniuersale, dicitur propositio: ut noti, et ignoti non eandem: nam contraria uniuersale ad hæc: et fit tertia figura: medium enim in parte sum-

ptum, ut notum, et ignotum. Nam ex quibus est syllogizare contrarium, ex ijs et instantias conamur dicere: quare & ex his solis figuris ferimus, nam in his solis oppositi syllogismi: per mediam enim figuram non fuit affirmare. Amplius autem & si sit, oratione indiget plurima, quæ est per mediam figuram: ut si non concedant a inesse b, eo quod non sequitur hoc c: hoc enim per alias propositiones manifestum: non oportet autem instantiam conuerti ad alia, sed statim manifestam habere alteram propositionem. Quapropter & signum ex sola hac figura non est. Perspiciendum autem & de alijs instantijs, ut de ijs quæ sunt ex contrario, & simili, & secundum opinionem: & si particularem ex prima, uel priuatiuam ex media possibile est sumere.

De Eicote, hoc est, consentaneo signo, indicio, & enthymemate. CAP. XXVII.

EICOS autem, & signum, non idem est, sed eicos quidem est propositio probabilis. Quod enim ut in pluribus sciunt sic factum, uel non factum, aut esse, uel non esse, hoc est eicos: ut odire inuidentes, uel diligere amantes. Signum autem uult esse propositio demonstratiua, uel necessaria, uel probabilis: nam quo existente est, uel quo facto prius, uel posterius res, signum est uel fuisse, uel esse. Enthymema ergo est syllogismus imperfectus ex eicotibus, & signis. Accipitur autem signum tripliciter, quoties & medium in figuris: aut enim ut in prima, aut ut in media, aut ut in tertia. Ut ostendere quidem parientem esse, * quod lac habet,

*Intelligendum hoc de ijs solis, quæ lac habent, & non dum peperere

beat, ex prima figura: medium enim lac habere, in quo a: parere b, lac habere mulier in quo c. Quoniam autem sapientes, studiosi: nam Pittacus est studiosus: per postremam, in quo a studiosum, in quo b sapientes, in quo c Pittacus. Verum igitur a & b de c predicari: sed hoc quidem non dicunt quia notum sit: illud uero sumunt. Peperisse autem quoniam pallida, per mediam figuram uult esse, quoniam enim sequitur parientes pallor, sequitur autem & hanc: ostensum esse arbitrantur quoniam peperit. pallor in quo a, parere in quo b, mulier in quo c. Ergo si una quidem dicatur propositio, signum sit solum: si autem & altera sumitur, syllogismus. Vt Pittacus liberalis: nam ambitiosi liberales: Pittacus autem ambitiosus. Aut rursus, quoniam sapientes boni, Pittacus autem bonus, sed & sapiens: sic ergo fiunt syllogismi. Verum quidem per primam figuram insolubilis, si uerus sit: uniuersalis enim est. Qui autem per postremam, est solubilis, etsi uera sit conclusio, eo quod non uniuersalis: est in tertia, nec ad rem syllogismus: non enim si Pittacus est studiosus, propter hoc & alios necesse est esse sapientes. Qui uero per mediam figuram est, semper & omnino solubilis: nunquam enim syllogismus fit, sic se habentibus terminis. Non enim si quæ peperit pallida, pallida autem & hæc, necesse est parere hanc: ergo uerum est quidem in omnibus figuris, differentias autem habent iam dictas. An igitur sic diuidendum signum? horum autem medium iudicium sumendum: nam iudicium dicunt esse quod scire facit: tale autem maxime medium: an uero quæ quidem ab extremitatibus signa dicenda, quæ autem

autem ex medio indicium: à probabilissimum enim et maxime uerum est, quod est per primam figuram.

De syllogismo physiognomico.

CAPVT XXVIII.

NATURAS autem cognoscere possibile est, si quis concedat simul transmutare corpus, & animam: quæcunque sunt naturales passionēs: discens enim aliquis fortasse musicam, transmutauit secundum quid animam, sed non earum quæ natura nobis insunt, hæc est passio, sed ut iræ, & concupiscentiæ, & naturalium motionum. Si igitur & hoc det, & unum unius signum esse, & possumus sumere propriam uniuscuiusque generis passionem, & signum: poterimus naturas cognoscere. Si enim est propriè alicui generi indiuiduo inexistens passio, ut si leonibus fortitudo, necesse est & signum esse aliquod: compati enim sibi inuicem positum est, & sit hoc magnas summitates habere: quod & alijs generibus non totis contingit. Nam signum sic proprium est, quoniam totius generis propria passio est, et non solius proprium, sicut solemus dicere. Erit ergo & in alio genere hoc, & erit fortis homo, & aliquod aliud animal: habebit ergo signum, unum enim unius erat. Si ergo hæc sunt, poterimus talia signa colligere in ijs animalibus, quæ solum unam passionem habent aliquam propriam; unaquæque autem habet signum. & quoniam unum habere necesse est, poterimus naturas cognoscere. Si uerò duo habet propria totum genus, ut leo fortè & communicatiuum; quomodo cognoscemus utrum utrius sit signum, eorum signorum quæ

que propriè sequuntur : An si & alij alicui non tota
 ti ambo & in quibus non totis utrunque ; quando hoc
 quidem habet , illud autem non : nam si fortis quidem ,
 liberalis autem non , habet autem duorum hoc , palàm
 quoniam & in leone hoc signum fortitudinis . Est ve
 rò naturas cognoscere in prima quidem figura , eo
 quòd medium priori extremitati conuertitur ,

tertiam autem transcendit , & con
 uertitur ; ut sit fortitudo a summita

tes magnas habere in quo b , c

autem leo ; ergo cui c , b

omni , sed & alijs ;

cui autem

b , omni , & non pluribus , sed conuer

titur ; si autem non , non erit u

num , unius signum .

Secundi Libri Priorum Analyticorum Aristotelis

F I N I S .

IN ANALYTICA POSTERIORA AN- GELI POLITIANI.

Argumentum.

AD POSTERIORA transeamus. Iusta hic demonstratio tractatur, cuius nobis insita animo quasi semina, ut iam quod discimus, non in plenum, sed quatenus scimus. Prenoscimus aut esse aliquid, aut hoc significare: sed & utrunq; quædamq; prius & posterius, quædam simul intelligimus. Rite quid ex causa scimus, & demonstratione. ducitur ea ex veris primis, medio carentibus prioribus, causis necessarijs: prioribus nature potius, quam nobis. Principijs credendum potius quam conclusionibus. Prædicatum dici per se de subiecto debet, priusq; de omni. Per se nunc accipe, uel essentia, uel proprio, sed & vniuersaliter. Vniuersale hic intellige, quod & de omni, & per se, & quæ ipsum est, nec in alio prius, nec id eas demonstraueris. Cave autem, ne demonstrasse vniuersale falsò te credas, aut non demonstrasse. Fallimur, cum de indiuiduo agimus solitario. Cum vacat nomine illud quod specie dissidentia deuincit, cum discrimen inter vniuersale non cernimus, & quod de omni. Nec vetitas modo, sed & necessitas, exigitur: eaq; non conclusionum modo, sed & principiorum, non modo esse indicans, sed & cur sit: non modo ex necessarijs, sed & è suis, hoc est ex ijs, quæ vel vnius vel cognati generis, tum ex vniuersalibus, nec enim corruptibilem. Nec autem scientia vlla sua tuetur principia, sed ad vnam rediguntur omnes, quæ sapientia vocatur, quæq; prima, & easdem maximè causas considerat, subiectum statuimus esse. Proprium querimus quid significet. axiomatis vtrunque debemus, quorum interdum vi vimur potius. sed & quædam sunt axiomata, quæ scientijs congruunt omnibus. Dux scientiam facultates constituunt, sapientia & dialectica. Nunc eadem scientia &

tia & esse aliquid scimus, & cur sit, nunc diuersis. Causa mu-
 tuo, & signa interdum recurrunt, altera alteri scientia subest.
 Prima demonstrationi figura debetur. aut rem sic ignoramus:
 vt esse nesciamus, aut ut aliter esse putemus: quæ dispositionis in-
 sciia vocatur, fit autem, vel vbi præsto est medium, vel vbi desit.
 vtrobiq; autē aut notione simplici, aut adulterina ratiocinatione.
 Debellandæ contrarijs potius quàm contradictorijs, minus vere
 propositiones. Si sensus defuerint, etiam demonstratio deerit. nam
 illorum ope inducimus, atque abstrahimus. Nosce quod ex acciden-
 ti dicitur, variè dici. Ceterum accidens quoque de accidenti. sed
 & de accidenti eodem rursum substantia, quasi præter naturam
 predicatur, nec subiecta in infinitum, nec predicata procedunt.
 Particulari præstat vniuersale, affirmatio negationi: iusta de-
 monstratio illi, quæ fit ex impossibili. Potior illa & prior facul-
 tas, quæ causam docet alterius, quæ circa intelligibile, circa uni-
 uersale vertitur, quæ superiora, quæ simpliciora habet principia.
 nam quarum diuersa principia sunt, hæ diuersa scientia. Res ea-
 dem varijs demonstratur medijs. nulla fortuiti scientia, nihil sen-
 sibile demonstratur. demonstrationis origo in sensibus, diuersarum
 scientiarum nec eadem propria principia, nec communia. Etiam
 vtra opinio, & subiecto differt a scientia, & estimationis modo:
 nec eiusdem omnino rei opinio & scientia. Solers ille, qui medium
 quasi de improviso corripit. Ergo in libro secundo, demonstratio-
 nis medium excutitur: quoniamq; formalis causa medium potissi-
 mum demonstrationis est, ea porro definitio de definitione agit. sed
 & de ceteris causis, siue quæ factionem, siue quæ materiam, siue
 quæ finem spectent. Queruntur & illa: num finitionis demonstra-
 tio, num finitionis finitio, quibus finitio competat, etque vnde ab-
 horreat. Aguntur & quæstiones, an est, quid est: eæ uerò simpli-
 ces, ac prior magis eadem: an illi illud competat, & cur competat
 eæ compositæ, magis tamen posterior. Conueniunt illæ terminis, hæ
 propositionibus. Cuius demonstratio est, non eius omnino definitio.
 nec idem omnino definitione scitur, & demonstratione. Con-
 stituit definitio quid est, ipsam demonstratio accipit. demonstratio
 predicata, rerum naturas definitio exhibet. Neque diuisione fini-
 tio, neque suppositione demonstratur: vtrobiq; principium pe-
 titur. eadem nec inductione probatur, nec sensibus. Definitio qui-
 dem, ratio dicitur eius quod est: quod tamen aut nominis est, aut
 nature, ratio autem una, loco tantum differens a demonstratione.

Diuerse

Diuerſe cauſe mediꝝ locum ſubeunt, diuerſe inquā & tempore,
 quarum vel ordo, vel recurſus inſpiciendus: quoque paſſo finitio-
 nis finitio ſit, aut non ſit. Communiora definitis accipienda, non
 tamen & definitorum genere, quā definitum iuncta ſimul exa-
 quent. Indiuidualium partium definitiones, generum quoque defi-
 nitionibus indagandis adhibentur. vbi eorum ſpectatur ordo, quā
 ſumuntur, illud cauetur, ne quid vtile prætereatur. Ipſum quoque
 quod definitur arte, quaritur, ne res aut nomen inuicem perturbent:
 vbi duplex inſpicitur ſubiectorum ſeries. Nihil idem cauſa eiꝝdem
 ex pluribus, nec idem conſuſionis & rei, Poſtremo ſemen carentis
 medio ꝑpoſitionis in animo habemus, quando vniuerſale illud,
 quod vnum præter multa ſit, ſenſibus, imaginatione, memoria,
 intellectu, formisq; & notis quibusdam paritur. Principium ſcien-
 tiæ intellectus, hoc eſt cognitio principiorum ſcibilis rei.

239

P O S T E R I O R V M
A N A L Y T I C O R V M
A R I S T O T E L I S

Liber Primus.

De præcognitis.

CAP. I.

MNIS doctrina, & omnis disciplina intellectiua ex præexistente fit cognitione. Manifestum autem hoc speculantibus in omnibus: mathematicæ enim scientiæ per hunc modum fiunt, & aliarum unaquæq; artium.

Similiter autem & circa orationes, quæ per syllogismos, & quæ per inductionem: utræq; enim per prius nota faciunt doctrinam: hæc quidem accipiētes tanquam à notis, illæ uerò monstrantes uniuersale, per id quod manifestum est, singulare. Similiter autem & rhetoricæ persuadent: aut enim per exempla, quod est inductio: aut per enthymemata, quod quidem est syllogismus. Duplīciter autem est necessarium præcognoscere: alia namque, quia sunt, præopinari necesse est: alia uerò quid est quod dicitur, intelligere oportet: quædam autem utraq; . Vt, quoniam quidem omne aut affirmare, aut negare uerum est, quia est; triangulum autem, quoniam hoc significat: sed unitatem utraq;, & quid significat quidem, & quia est. non enim similiter horum unumquodq; manifestum est nobis. Est autem cognoscere

λόγους
rationes
et interpretari
potest.

alia

alia quidem prius cognoscentem; quorundam autem simul accipere notitiam, ut quaecunque contingunt sub uniuersalibus, quorum habent cognitionem: quæ enim omnis triangulus habeat tres angulos duobus rectis æquales; præsciuit: quòd uerò hic, qui est in semicirculo, triangulus sit; simul inducens cognouit. Quorundam enim hoc modo disciplina est, & non per medium, ultimum cognoscitur: ut quaecunque iam singularium contingunt esse, & non de subiecto aliquo. Antè quàm autem sit inducere, aut accipere syllogismum; quodam quidem modo fortasse dicendum est scire, modo autem alio, non: quod enim nesciuit, si est simpliciter, hoc quodam modo sciuit, quòd duos habet rectos simpliciter: sed manifestum est, quòd sic quidem scit, quoniam uniuersaliter sciuit; simpliciter autem non scit: si uerò non; Menonis ambiguitas continget: aut enim nihil discet, aut quæ nouit. Non enim, sicut quidam conatur soluere, dicendum est: nunquid sciisti omnem dualitatem, quoniam par est, aut non? dicente autem, attulerat quandam dualitatem, quam non opinatus est esse; quare neq; parem. Soluunt enim dicentes non cognoscere omnem dualitatem parem esse, sed quam sciunt, quòd dualitas sit. Attamen sciunt quidem, cuius uerè demonstrationem habent, & cuius acceperunt; acceperunt autem non de omni, cuius utiq; sciunt quòd triangulus, aut quòd numerus sit; sed simpliciter de omni numero, & triangulo: neq; enim una propositio accipitur huius, quòd quem tu nosti numerum, aut quod tu nosti rectilineum; sed de omni. Sed nihil (ut opinor) prohibet, quod discit quis, sit ut scire, sit etiam ut ignorare:

Vide secundum
di priorum
caput. 19.

re:inconueniens enim non est, si scit quodammodo, quod discit: sed si hoc modo, ut in quantum discit, & scit.

De modis sciendi, & demonstratione.

CAPVT II.

SCIRE autem opinamur unumquodq; simpliciter, sed non sophistico modo, qui est secundum accidens, cum causam arbitramur cognoscere, propter quam res est, quoniam illius causa est, & non est contingere hoc aliter se habere. Manifestum igitur est, quoniam huiusmodi aliquid scire sit: nanq; & non scientes, & scientes quidem opinantur ipsi sic se habere: scientes autem etiam, habent scientiam. Quare, cuius simpliciter est scientia, hoc est impossibile aliter se habere. Si quidem igitur & alius est sciendi modus, posterius dicemus.

Dicimus autem scire, & per demonstrationem intelligere. Demonstrationem autem dico, syllogismum epistemonicon, id est facientem scire: sed epistemonicon dico, secundum quem (in habendo ipsum) scimus.

Si igitur est scire, ut posuimus; necesse est demonstratiuam scientiam ex ueris esse, & primis, & immediatis, & notioribus, & prioribus, causisq; conclusionis. Sic enim principia erunt propria eius, quod demonstratur. Nam syllogismus quidem erit & sine his; demonstratio autem non erit: non enim faciet scientiam. Vera quidem igitur oportet esse; quoniam quod non est, non est scire: ut quod diameter sit symmeter. Ex primis autem, & indemonstrabilibus est, quia non sciet, non habens demonstrationem ipsorum: scire enim quorum demonstratio est non secundum accidens, est habere

Q. re

re demonstrationem. Causas quoque, & notiora oportet esse, & priora. Causas quidem; quoniam tunc scimus, cum causam cognoscimus: & priora, si quidem causæ sunt: & notiora, non solum altero modo intelligendo; sed in sciendo quoniam sunt. Priora autem, & notiora dupliciter sunt: non enim idem est natura prius, & ad nos prius: neque notius natura, & nobis notius. Dico autem ad nos priora, & notiora, propinquiora sensui. Simpliciter autem priora, & notiora, quæ longius sunt. Sunt autem longinquissima quidem, uniuersalia maxime. Proxima autem, singularia: & opponuntur hæc ad seinuicem. Ex primis autem est, quod ex proprijs principijs est. item enim dico primum, & principium. Est autem principium demonstrationis, propositio immediata. Immediata autem est, qua non est alia prior. Propositio autem est enunciationis altera pars, unum de uno. Dialectica quidem, est similiter accipiens quamlibet. Demonstratiua autem, determinatè alterum, quoniam uerum est. Enunciatio autem, contradictionis quælibet pars. Contradictio autem, est oppositio, cuius non est medium secundum se. Pars autem contradictionis, quæ quidem aliquid de aliquo est, affirmatio est. Quæ uerò est aliquid ab aliquo, negatio est. Immediati autem principij syllogistici: positionem, quidem dico: quam non est monstrare, nec necesse est habere docendum aliquid. Quam uerò necesse est habere quemlibet docendum; dignitatem. Sunt enim quædam huiusmodi. hoc enim maxime in huiusmodi consueuimus nomen dicere. Positionis autem, quæ quidem est quamlibet

libet partium enunciationis accipiens, ut dico aliquid esse, aut non esse: suppositio est. Quæ uerò sine hoc, definitio est: definitio enim positio quædam est. Ponit enim arithmeticus unitatem, indiuisibile esse secundum quantitatem, suppositio autem non est: id enim quod quid est unitas, & esse unitatem, non idem est. Quoniam autem oportet credere, & scire rem; in huiusmodi habendo syllogismum, quem uocamus demonstrationem: Est autem hic eò quòd ea sunt, ex quibus est syllogismus; necesse est non solum præcognoscere prima, aut omnia, aut quædam; sed & magis. Semper enim propter quod unumquodq; est, illud magis est: ut propter quod amamus, illud magis amicum est. quare, si quidem scimus propter prima, & credimus; & illa credimus, & credimus magis; quoniam propter illa, & posteriora. Non potest autem credere magis quæ non scit: quæ non contingit neque sciens, neque melius dispositus quàm si contigerit sciens: accidet autem hoc nisi aliquis præcognouerit propter demonstrationem credentium: magis enim necesse est credere principijs, aut omnibus, aut quibusdam, quàm conclusio-
ni. Debentem autem habere scientiam per demonstrationem, non solum oportet principia magis cognoscere, & magis ipsis credere, quàm ei quod demonstratur: sed neq; aliud ipsi credibilius esse, neq; notius oppositis principijs, ex quibus erit syllogismus contrariæ deceptionis. siquidem oportet simpliciter scientem, immutabilem esse.

Syllogism⁹
contrariæ
deceptio-
nis est syllo-
gismus fal-
si, & ex op-
positis prin-
cipiorū fit.

Quòd non omnium sit demonstratiua
scientia. CAP. III.

QVIEVS DAM autem igitur propter id, quòd oportet prima scire, non uidetur scientia esse. Quibusdam autem esse quidem, omnium tamen demonstrationes esse, quorum neutrum neq; uerum, neq; necessarium. Ponentes autem non esse omnino scire, hi ad infinitum uolunt reduci, tanquam non sint utiq; scientes posteriora propter priora, quorum non sint prima, rectè dicentes: impossibile enim est infinita pertransire: & si stent, & sint principia hæc, ignota esse; cum demonstratio non sit ipsorum, quod quidem dicunt esse scire solum. si uerò non est prima scire, neq; quæ ex eis sunt est scire, neq; simpliciter, neq; propriè; sed ex conditione, si illa sint. Hi autem de eo, quod quidem est scire, sic consentiunt: per demonstrationem enim esse solum: sed omnium esse demonstrationem nihil prohibet: contingit enim circulo fieri demonstrationem, & ex ijs quæ sunt adinuicem. Nos autem dicimus, neq; omnem scientiam demonstratiuam esse; sed immediatarum esse indemonstrabilem: & quòd hoc necessarium sit, manifestum est. Si enim necesse est quidem scire priora, ex quibus est demonstratio, stant autem aliquando immediata, hæc quidè indemonstrabilia necesse est esse: & hoc igitur sic dicimus: et non solum scientiam, sed & principium scientiæ esse quoddam dicimus, inquantū terminos cognoscimus. Circulo autè, quod impossibile sit demonstrare simpliciter, manifestum est: si quidè ex prioribus oportet demonstrationem esse, & notioribus: impossibile enim est eadè sibi inuicem simul priora, & posteriora esse, nisi altero modo,

modo, ut hæc quidem ad nos, illa uerò simpliciter. quo
certè modo inductio facit notum. Si autem sic est; non
utiq; erit simpliciter scire bene definitum, sed dupliciter.
An non simpliciter altera demonstratio fit ex nobis no-
tionibus? Accidit uerò dicentibus circulo demonstra-
tionem esse, nō solum quòd nunc dictū est; sed nihil aliud
dicere, quàm quoniam hoc est, si hoc est: sic autem facile
est demonstrare omnia. Manifestū autem est, quòd hoc ac-
cidit tribus terminis positis: per multos enim, aut per
paucos reflectere dicere nihil differt: per paucos autem,
aut per duos. Cum enim sit a, sit ex necessitate b: hoc au-
tem cum sit; & c. cum igitur a sit, erit & c: sit igitur cum
sit a, necesse est b esse: hoc autem cum sit; a est. Hoc enim
erit circulo. ponatur autem a, in quo c: b igitur cum sit, a
esse dicere; est & ipsum c dicere esse. Hoc autem dicere
est, quoniam, cum sit a, est c: c autem ipsi a idem est: quare
accidit dicere, circulo dicentes esse demonstrationem ni-
hil aliud, nisi, cum sit a, est a: sic autem omnia demonstra-
re leue est. At uerò neque hoc possibile, nisi in ijs, quæ
alternatim se consequuntur; sicut sunt propria. Vno
quidem igitur posito, ostensum est, quod nequaquam ne-
cesse aliquod esse alterum. dico autem uno, quoniā nec ter-
mino uno, nec positione una posita: ex duabus autem po-
sitionibus primis, & minimis; siquidem contingit & syl-
logizare. si igitur & a ipsi b, & c sequatur; & hæc ad-
inuicem, & ipsi a: si quidem igitur contingit ex altera-
nis monstrare omnia quæsta in prima figura, sicut osten-
sum est in ijs, qui de syllogismo sunt. * Ostensum est au-
tem, quòd in alijs figuris, aut non fit syllogismus, aut non
de acceptis, quæ autem non mutuò prædicantur, ne-

* Cap. 5. 6. &
7. lib. 2. prio-
rum analy-
ticorum.

quaquam est demonstrare circulo. quare, quoniam pauca quidem huiusmodi in demonstrationibus sunt; manifestum est, quod uanum quidem, & impossibile sit dicere ex ijs, quæ sunt adinuicem, esse demonstrationem, & propter hoc contingere omnium esse demonstrationem.

Quid de omni, modi per se, & quid uniuersale.

CAP. IIII.

QVONIAM autem impossibile est aliter se habere id, cuius est scientia simpliciter; necessarium utiq; erit id esse scibile, quod est secundum demonstratiuam scientiam. Demonstratiua autem est, quam habemus in habendo demonstrationem. ex necessarijs itaq; syllogismis est demonstratio. Accipiendum igitur est, ex quibus & qualibus demonstrationes sunt. Primum quidem determinabimus quid dicimus de omni, & quid per se, & quid uniuersale. De omni quidem hoc dico, quod utiq; est non in quodam quidem, in quodam autem non, neq; quod aliquando quidem, aliquando uerò non: ut si de omni homine animal, si uerum est quidem dicere hominem, uerum est & dicere animal: & si nunc alterum, & alterum: & si in omni linea punctum, similiter est. Signum autem est, nanq; instantias sic ferimus, ut de omni etiam in erroganti, aut si in quodam non, aut si aliquando non. Per se autem sunt, quæcunq; sunt in eo quod quid est; ut triangulo inest linea, & punctum lineæ: substantia enim ipsorum ex his est; & in ratione dicente quid est, insunt. Et quibuscunq; eorum, quæ insunt ipsis, ipsa in ratione insunt quid est monstranti; ut rectum inest lineæ, & circulare; & par, & impar numero: et primum, & compositum, & isopleurum, & altera par-

te longius; & quæ omnibus his insunt, in ratione quid est dicente, illinc quidem linea, hinc uerò numerus: similiter & in alijs huiusmodi, unicuiq; per se esse dico. Quæcunq; uerò neutraliter insunt, accidentia sunt: ut musicum, aut album animali. Amplius, quod non de subiecto alio quodam dicitur, ut ambulans, aut album; cum & alterum quiddam sit ambulans, & album. substantia autem, & quæcunq; hoc aliquid significant, non alterum aliquid sunt, quàm quod quidem sunt. Quæ quidem igitur non de subiecto alio sunt, per se dico: quæ uerò de subiecto, accidentia. Item alio modo, quod quidem propter ipsum inest unicuiq;, per se dico: quod uerò non propter ipsum, accidens est: ut si ambulante coruscavit, accidens est; non enim propter id quod ambulauit, coruscavit; sed accidens dicimus hoc. Si uerò propter ipsum; per se: ut si aliquid interfectum interiit, secundum interfectionem; quoniam propter id quod interfectum est interiit; sed non, quod accadat interfectum interire. Quæ ergo dicuntur in simpliciter scibilibus per se, sic sunt, sicut esse prædicatis, aut inesse, propter ipsaq; sunt, & ex necessitate: non enim contingunt non inesse, aut simpliciter, aut opposita: ut lineæ, aut rectum aut obliquum, & numero aut par, aut impar: est enim contrarium, aut priuatio, aut contradictio in eodem genere; ut par, aut impar in numeris secundum quod consequitur: quare, si necesse est affirmare, aut negare; necesse est, & quæ sunt per se, inesse. De omni quidem, & per se, determinatum sit hoc modo. Vniuersale autem dico, quod, cum de omni sit; & per se est, & secundum quod ipsum est. Manifestum igitur est

quod quæcunque sunt uniuersalia, ex necessitate insunt rebus. Per se autem, & secundum quod ipsum est; ut per se linea inest punctum, & rectitudo: nanque secundum quod linea est, & triangulo secundum quod triangulus est, insunt duo recti: etenim per se triangulus duobus rectis æqualis est. Vniuersale autem est tunc, cum in quolibet, & primo mostretur; ut duos rectos habere: neque cuilibet figuræ inest uniuersaliter; & tamen est monstrare de figura quod duos rectos habet; sed non de figura qualibet. nec utitur qualibet figura monstrans: quadrangulus enim figura quidem est, non habet autem duobus rectis æquales: sed isosceles habet quidē quodlibet duobus rectis æquales; sed non primum; sed triangulus prius. Quodcunque igitur primum monstratur duos habere rectos, aut quodcunque aliud; huic primo inest uniuersale: & demonstratio per se huius uniuersalis est; aliorum autem quodammodo, & non per se; neque isoscelis est uniuersaliter, sed in plus.

Quo pacto contingat hallucinatio circa uniuersale primum.

CAP. V.

O P O R T E T autem non latere, quoniam multoties contingit peccare, & non esse quod demonstratur, primum uniuersale, secundum quod uidetur demonstrari uniuersale primum. oberramus autem hac deceptione, cum aut aliud nihil sit accipere à superiori extra singulare, uel singularia: aut si sit quidem, sed innominatum sit quidem in differentibus specie rebus: aut contingat esse sicut in parte totum, in quo monstratur: ijs. n. quæ sunt in parte, inest

te, inest quidem demonstratio, & erit de omni: sed tamen non huius erit primi uniuersalis demonstratio: dico autem huius primi secundum quod huius demonstrationem, cum sit primi uniuersalis. Si ergo aliquis monstrabit quidem, quod recte non intercidant; uidebitur utique huius esse demonstratio, propter id quod in omnibus est rectis. non autem est; nisi quidem (quoniam sic æquales sint) fiat hoc, sed secundum quod quomodolibet æquales. Et si triangulus non esset alius quam isosceles, secundum quod isosceles uideretur utique inesse. Et proportionale quod commutabiliter est, secundum quod numeri sunt, & secundum quod lineæ, & secundum quod solida, & secundum quod tempora sunt; quemadmodum demonstratum est aliquando seorsum: contingens autem de omnibus una demonstratione monstrari: sed propter id, quod non est nominatum aliquid secundum quod hæc omnia unum sunt, numeri, longitudines, tempora, solida, & specie differentia; seorsum abinuicem accepta sunt: nunc autem uniuersale monstratur. Non enim secundum quod lineæ sunt, aut secundum quod numeri, inerat; sed secundum quod hoc est, quod uniuersale supponunt esse. Propter hoc, nec si aliquis monstret unumqueng; triangulum demonstratione aut una, aut altera, quod duos rectos habet unusquisque, isopleuron seorsum, & scalenon, & isosceles; nondum cognouit triangulum, quod duos rectos habet, nisi sophistico modo; neque uniuersaliter triangulum, ne quidem si nullus est præter hæc triangulus aliter: non enim secundum quod triangulus est, cognouit, neque omnem triangulum, sed secundum numerum;

secundum

secundum speciem autem, non omnem; et si nullus est quē non nouit. Quando ergo non nouit uniuersaliter, & quando nouit simpliciter; manifestum est, quoniam si idem erit triangulo esse, & isopleuro, aut unicuique, aut omnibus: si uerò non idem, sed alterum, est autem secundum quod est triangulus, non nouit. Vtrum autem secundum quod est triangulus, aut secundum quod est isosceles, insit, & quando de hoc est primum & uniuersale, cuius est demonstratio; manifestum est, quando remotis insit primum, ut isosceli a neo triangulo, insunt duo recti, sed a neum esse remoto, & isoscele, sed non figura aut termino, sed non primis. quo igitur primo: si itaque triangulo, est, & secundum hoc inest, & alijs, & huius uniuersalis est demonstratio.

Demonstrationem ex necessarijs, & propositionibus per se esse. CAP. VI.

SI igitur est demonstratiua scientia; & ex necessarijs principijs: quod enim scitur, non potest se aliter habere: quæ autem per se sunt, necessario insunt rebus: hæc enim insunt in eo quod quid est; quibusdam autem hæc insunt in eo quod quid est, prædicantibus de ipsis, quorum alterum oppositorum necesse est inesse. Manifestum est igitur, quod ex huiusmodi quibusdam utique fit demonstratiuus syllogismus: omne enim aut sic inest, aut secundum accidens: accidentia autem necessaria non sunt. Aut igitur sic dicendum, aut principium ponentibus quod demonstratio necessaria sit, & si demonstratur non aliter habere posse: ex necessarijs igitur oportet esse syllogismum. Ex ueris quidem est, & non demonstrantem

monstrantem syllogizare : ex necessarijs autem non est , sed aut demonstrantem : hoc enim proprium iam demonstrationis est . Signum autem est , quòd demonstratio ex necessarijs sit ; quoniam & instantias sic ferimus ad opinantes demonstrare , quoniam non sit necesse si opinamur , aut omnino contingere aliter , aut orationis causa . Manifestum autem ex ijs est , & quoniam stulti , qui opinati sunt accipere bene principia , si probabilis sit propositio , & uera , ut sophista * quoniam scire , scientiam est habere : non enim quod probabile est aut non , principium est ; sed primum in genere circa quod demonstratur , & uerum , non omne proprium . Quòd autem ex necessarijs oportet esse syllogismum , manifestum ex his est . si enim non est habens rationem propter quid existente demonstratione , non est sciens : sit autem utique , ut quòd a de c ex necessitate esse , b autem medium per quod demonstratum est non ex necessitate ; non sciuit propter quid : non enim est hoc , propter medium . hoc quidem contingit non inesse , conclusio autem necessaria . Amplius , si aliquis nescit , nunc habens rationem , & saluatus est , & salua re , nec oblitus est , neq; prius sciuit : corruptetur autem utique medium , nisi sit necessarium . quare habebit quidem rationem saluus , salua re ; nescit autem : nec ergo prius sciuit . si uerò non corruptum est , contingit autem corrumpi quod accidit ; utique erit possibile , & contingens : sed est impossibile , sic se habentem scire . Cum igitur conclusio quidem ex necessitate est , nihil prohibet medium non esse necessarium , per quod monstrata est : est enim necessarium & ex non necessarijs syllogizare : sic & ue-

* Vt Protagoras , qui prolatis in medium ut risimilium propositionum sarcinulis permittebat eos scientiā habituros , qui illas memoria tenuissent : quem ridet Plato in Protagora.

rum ex non ueris . cum autem medium ex necessitate est; & conclusio est ex necessitate, sicut ex ueris uerum est semper . Sit enim a de b ex necessitate, & hoc de c; necesse est ergo & a, c inesse: sed cum non ex necessitate sit conclusio; neque medium necessarium esse possibile est: sit enim a in c non ex necessitate inesse, in b autem a, & hoc in c ex necessitate; & a ergo in c ex necessitate erit: sed non esse supponebatur . Quoniam igitur si scit demonstratiue, oportet ex necessitate inesse; manifestum, quoniam & per medium necessarium oportet habere demonstrationem, aut non sciet: neque enim propter quid, neque quia: quare necesse est illud esse: sed aut opinabitur, nesciens, si opinabitur non necessarium tanquam necessarium, aut neque opinabitur similiter, siue quoniam sciat per media, siue propter quid, & per immediata . Accidentium autem non per se, quomodo definitum est, per se quidem non est scientia demonstratiua; non enim est ex necessitate monstrare conclusionem: accidens enim contingit non esse, de tali autem dico accidente . Et tamen ambiget fortasse aliquis, cuius causa haec oportet interrogare de his, si non necesse est conclusionem esse: nihil enim differt si aliquis interrogatus contingentia, postea dicat conclusionem, oportet autem interrogare non tanquam necessarium esse propter interrogata, sed quod dicere necesse est illa dicenti, & uere dicere si uera sunt quae insunt .

Demonstrationes ex ijs quæ per se sunt, & ex
perpetuis esse. CAP. VII.

QVONIAM autem ex necessitate sunt circa
unumquodque genus quæcunque per se sunt, & secun-
dum quod unumquodque est; manifestum est quoniam
de ijs quæ sunt per se, scientificæ demonstrationes, &
ex talibus sunt. Accidentia enim non necessaria sunt.

Quare non necessarium conclusionem scire propter
quid sit, neque si semper sint, non per se autem: ut sunt
per signa syllogismi, hoc enim per se, non per se sciet,
neque propter quid. propter quid autem scire, est per
causam scire: propter hoc ipsum ergo oportet & ter-
tio medium, & primum medio inesse. Non ergo est
ex alio genere descendentem demonstrare: ut geome-
tricum in arithmetica. Tria enim sunt in demonstra-
tionibus. Vnum quidem, quæ demonstratur conclusio:
hoc autem est quod inest alicui generi per se. Vnum au-
tem, dignitates: dignitates autem sunt, ex quibus est
demonstratio. Tertium autem genus subiectum, cuius
passiones, & per se accidentia ostendit demonstratio.
Ex quibus igitur demonstratio fit, contingit eadem esse
se. Quorum autem genus alterum est, sicut arithmeti-
cæ, & geometriæ, non est arithmetica demonstratio-
nem conuenire in magnitudinibus accidentia, nisi ma-
gnitudines numeri sint (hoc autem quo modo contin-
git in quibusdam posterius dicetur) sed arithmetica de-
monstratio semper habet genus circa quod fit demon-
stratio, & aliæ similiter. Quare aut simpliciter
neceße est idem esse genus, aut aliquo modo, si de-
bet demonstratio descendere: aliter autem quoniam im-

possi-

possibile, manifestum est: ex eodem enim genere necessesse est ultima, & media esse: si nanque non sunt per se, accidentia erunt. Propter hoc geometriæ non est demonstrare, quod contrariorum una sit scientia, sed neque quod duo cubi sit unus cubus, neque alterius scientiæ, quod alterius est: sed aut quæcunque sic se habent adinuicem, ut quod alterum sit sub altero, ut per se respectiua ad geometriam, & consonantia ad arithmeticam, neque si aliquid inest lineis non secundum quod lineæ sunt, & non in quantum ex proprijs principijs; ut si pulcherrima linearum recta est, aut si contrario modo se habeat circulari: non enim secundum quod proprium ipsarum genus est, sed in quantum commune quoddam. Manifestum autem est, & si sint propositiones uniuersales ex quibus est syllogismus, quod necesse est, & conclusionem perpetuam esse huiusmodi demonstrationis, & simpliciter (ut est dicere) demonstrationis.

Non est ergo demonstratio corruptibilium, neque scientiæ simpliciter, sed sic est sicut secundum accidens, & non uniuersalis ipsius est, sed aliquando & sic: cum autem ita sit, necesse est alteram non uniuersalem esse propositionem, & corruptibilem: corruptibilem quidem, quoniam & conclusio est: non uniuersalem autem, quod hoc quidem erit, hoc autem non erit ex quibus est: quare non est syllogizare uniuersaliter, sed quoniam nunc est. Similiter se habet de definitione: quoniam quidem est definitio aut principium demonstrationis, aut demonstratio positione differens, aut conclusio quædam demonstrationis. Eorum autem quæ sepe fiunt, sunt demonstrationes, & scientiæ (ut lunæ defectus)

defectus) manifestum est quoniam secundum quod huiusmodi sunt, semper sunt: inquantum autem non semper, secundum partem sunt. Sicut autem defectus est, similiter & in alijs. Quoniam autem manifestum est, quod demonstrare unumquodque non est, sed aut ex unoquoque principiorum, si id quod demonstratur sit secundum quod est illud: non autem est scire hoc quidem si ex ueris, & indemonstrabilibus monstratur, & intermediis: est enim sic monstrare sicut Bryson tetragonismum: secundum commune enim monstrant rationes huiusmodi quod & alteri inest: unde & in alijs conueniunt hæ rationes non congeneis. Non itaque secundum illud scit, sed secundum accidens: non enim conuenit demonstratio & in aliud genus. Vnumquodq; autem scimus non secundum accidens, cum secundum illud cognoscimus secundum quod est ex principijs illius, inquantum illud est: ut duobus rectis æquales habere, cui inest per se quod dictum est, ex principijs illius. Quare, si per se & illud inest, cui inest; necesse est medium in eadem proximitate esse: si uero non sit, sed sicut harmonica per arithmetica; huiusmodi autem demonstrantur quidem similiter, sed differunt. Nam ipsum quidem quia, alterius quidem scientiæ est: subiectum enim genus alterum est: sed propter quid, est superioris, cuius per se passionibus sunt. Quare ex his manifestum est, quod non sit demonstrare unumquodque simpliciter, aliter quam ex proprijs uniuscuiusque principijs: sed horum principia, habent commune. Si autem manifestum hoc, manifestum & quoniam non est uniuscuiusque propriis principia demonstrare: erunt enim

Bryson circuli quadraturam demonstrare uoluit.

illa omnium principia, & scientia eorum domina omnium: & namque scit magis ex superioribus causis sciens, ex prioribus causis sciens: ex prioribus enim scit, cum non ex causatis sciat causas: quare si magis scit, & maxime: & scientia illa erit & magis, & maxime. Sed demonstratio non conuenit. in aliud genus aliter quam, ut dictum est, geometrica in machinaturas, aut perspectiuas, & arithmeticae in harmonicas. Difficile autem est nosse, si ex uniuscuiusque principijs sciamus, aut non, quod quidem est scire: opinamur autem hoc, si habeamus ex ueris aliquibus syllogismum, & primis scire; sed hoc non est, sed congenea oportet esse primis.

De principijs tum uagis, communibusque, tum proprijs, ac addictis.

CAPVT VIII.

DICO autem principia in unoquoque genere, illa, quae quoniam sint, non contingit demonstrare. Quid quidem igitur significant, & prima: & quae sunt ex primis, accipiendum: quod autem principia quidem necesse est accipere, alia uero demonstrare: ut quid unitas, aut quid rectum, & quid triangulus: esse autem unitatem accipere, & magnitudinem: altera uero monstrare. Sunt autem, quibus utuntur in demonstratiuis scientijs, alia quidem propria uniuscuiusque scientiae, alia uero communia. Communia uero secundum analogiam, quoniam utile est quantumcunque in eo, quod est sub scientia, genere. Propria principia quidem, ut lineam esse eiusmodi, & rectum. Communia autem: ut aequalia ab aequalibus si auferas, quod aequalia reliqua sunt.

sunt. Sufficiens autem unumquodque horum, quantumcunque in genere est. Idem enim faciet, & si non de omnibus accipiat, sed in magnitudinibus solum, arithmetica autem in numeris. Sunt autem propria quidem, & quæ accipiuntur esse: circa quæ scientia speculatur quæ sunt per se; ut arithmetica unitates, geometria autem signa, & lineas; hæc enim recipiunt esse, & hoc esse: horum autem passionum per se. Quid quidem unaquæque significet, accipiunt; ut arithmetica quidē quid par, aut impar, aut quadratus, aut cubus: geometria uerò quid irrationale, aut inflecti, aut concurrere: quod autem sint, demonstrant per communia, & ex ijs quæ demonstrantur, & astrologia similiter. Omnis enim demonstratiua scientia circa tria est, quæcunque esse ponuntur. Hæc autem sunt genus, cuius per se passionum speculatiua est: & quæ communes dicuntur dignitates, ex quibus primis demonstrant: & tertium passionum, quarum, quid significet unaquæque, accipit. Quasdam tamen scientias nihil prohibet quædā eorum despicere, ut genus non supponere esse, si sit manifestum quoniam est: non enim similiter manifestum est, quoniam numerus sit: & quod calidum, & frigidum: & passionum non est recipere quid significant, si sint manifestæ: sicut neque communia non recipit quid significant, quod est æqualia ab æqualibus demere, quoniam notum est: sed nihil minus natura tria hæc sint, circa quod demonstrat, & quæ demonstrat, & ex quibus.

Non est autem suppositio, neque petitio, quod necesse est propter seipsum esse, & uideri necesse est: non est enim ad exterius orationem demonstratio: sed ad eā, quæ

R est

Geometer differit de magnitudinibus, Arithmeticus de numeris, Musicus de consonantijs, Astrologus de globis cælestibus. Inspectiua est de visibilibus radijs. Dialectica autem non est certi generis, de quo differat, sed omnibus disciplinis suas communicat differendi vires, argumentationesq;.

est in anima, quoniam neq; syllogismus: semper enim est instare ad exterius orationem, sed ad interius orationem non semper. Quæcunq; ergo quidem demonstrabilia esse accipit ipse non demonstrans, hæc si quidem quæ uidentur accipiat, discenti suppositio, & non est simpliciter suppositio, sed ad illum solum: si uero neq; unius opinionis, aut contraria est, accipiat; idem petit. Et in hoc differt suppositio, & petitio: est enim petitio in contrarium discantis opinionis: aut quodcunq; aliquis demonstrabile cum sit, accipiat; & utatur non demonstrans. Termini igitur non sunt suppositiones; nihil enim esse aut non esse dicunt: sed in propositionibus sunt suppositiones. Terminos solum intelligere oportet, hoc autem non est suppositio, nisi & audire aliquis suppositionem esse dicat: sed quibuscunq; existentibus in eo quod illa sunt, fit conclusio. Neq; autem geometra falsa supponit, sicut quidam affirmant, dicentes, quod oportet non falsò ut geometram, mentiri autem dicentem lineam esse unius pedis, quæ non est unius pedis, aut rectam lineam, non rectam existentem: sed geometra nihil secundum hanc lineam concludit, quam ipse posuit; sed quæ per hæc ostenduntur. Amplius. Petitio, et Suppositio omnis, aut sicut totum est, aut in parte: termini autem neutrum horum. Species quidem igitur esse, aut unum aliquid extra multa non necesse est esse, si demonstratio erit: esse tamen unum de multis uerum dicere, necesse est. Non enim erit uniuersale nisi hoc sit. Si uero uniuersale non sit, medium non erit; quare neque demonstratio: oportet itaque aliquod unum; & idem de pluribus esse non æquiuocum. Non contingere autem idem
simul

simul affirmare, & negare, neque una recipit demonstratio, sed aut si indigeat monstrare conclusionem sic: ostenditur autem accipientibus primum de medio quod uerum, negare autem non uerum: medium autem nihil differt esse, & non esse accipere, similiter autem et tertium: si enim assignetur de aliquo hominem, uerum est dicere: & si non hominem, uerum: sed si solum hominem animal esse: omne, non animal autem non. Erit enim uerum dicere Calliam, siue non Calliam esse animal: non animal autem, non. Causa autem est, quod primum non solum de medio dicitur, sed de alio, propter id quod de pluribus: quare neque si medium & idem est, & non idem, ad conclusionem nihil differt. Commune autem affirmare, aut negare, quæ est ad impossibile demonstratio, accipit: & hoc neque semper uniuersaliter, sed quantum sufficiens est; sufficiens autem est in genere: dico autem in genere, ut circa quod genus demonstrationes fert: sicut dictum est prius. Communicant autem omnes scientiæ secundum communia: communia autem dico, quibus utuntur tanquam ex eis demonstrantes; sed non ex quibus demonstrant, neque quod demonstrant. Et dialectica quidem de omnibus, etsi aliqua uniuersaliter tentet monstrare communia, ut quod est affirmare omne, aut negare, aut quod est æqualia ab æqualibus demere, aut talium quælibet: sed dialectica non est definitorum sic quorundam, neque generis aliquius unius, non enim interrogaret demonstrantem autem non est interrogare, propter id quod oppositorum esse non monstrat idem. Ostensum autem est hoc in ijs, quæ de syllogismo.

Cuiusque disciplinæ proprias, accommodatasque
esse interrogationes. CAP. IX.

SI autem idem est interrogatio syllogistica, & pro-
positio contradictionis, propositiones autem sunt secun-
dum unamquamque scientiam, ex quibus est syllogismus;
secundum unamquamque erunt utique aliquæ interroga-
tiones scientiales, ex quibus qui est secundum unamquan-
que, prius fit syllogismus. Manifestum itaque, quod nō
omnis interrogatio geometrica erit, neque medicina-
lis: similiter autem & in alijs: sed ex quibus aut mon-
stratur aliquid de quibus geometrica est, aut quod ex
eisdem monstratur geometricæ, ut visibilia: similiter au-
tem & in alijs. Et de ijs quidem & rationem ponenda
esse ex geometricis principijs, & conclusionibus:
sed principiorum rationem non ponendam esse geome-
tricæ secundum quod est geometra: similiter autem &
in alijs scientijs. Neque omne est utique unumquem-
que scientem interrogandum, neque secundum omne
interrogatum esse respondendum de unoquoque: sed
quæ sunt secundum scientiam determinata: Si autem
disputet cum geometra, secundum quod est geometra;
sic, manifestum est quod & bene, si ex ijs aliud demon-
stret: si uerò non, non bene: manifestum autem est quod
non arguit geometrara, sed aut secundum accidens.
Quare non utique erit in non geometricis de geometrica
disputandum: latebit enim prave disputans: similiter
autem & in alijs se habet scientijs. Quoniam autem
sunt geometricæ interrogationes, nonne sunt & non
geometricæ? Et quæ sunt secundum unamquamque
scientiam, & quæ secundum ignorantiam qualis geo-
metricæ

metrica est? Et utrum qui secundum ignorantiam syllogismus, qui est ex oppositis syllogismus, an paralogismus? Secundum geometriam autem, aut ex alia arte ut musica, est interrogatio non geometrica: de geometrica autem, ut adinuicem parallelas concurrere opinari, geometrica quodam modo est, et non geometrica alio modo: dupliciter enim hoc est sicut arithmeton: alterum quidem non geometricum est in non habendo, alterum uero in ^{*}prauè habendo: et ignorantia hæc quæ est ex eius principijs, contraria est. In doctrinis autem non est similiter paralogismus, quia mendium semper est dupliciter: etenim de hoc omni, et hoc iterum de alio dicitur omni: quod autem prædicatur, non dicitur omne. Hæc autem sunt ut est uidere in intellectu, sed in orationibus latet: utrum omnis circulus figura sit: si scribatur autem, manifestum est. Quid autem, sint ne carmina circulus? manifestum quoniam non sunt. Non oportet autem instantiam in ipsum ferre si sit propositio inductiua: sicut enim neque propositio est, quæ non est in pluribus, non enim erit in omnibus: ex uniuersalibus autem syllogismus; manifestum est quod neque instantia est: eadem enim sunt propositiones, et instantiæ: quam enim fert instantiam, hæc fiet utique propositio demonstratiua, aut dialectica. Contingit autem quosdam non syllogisticè dicere propter id quod accipiunt utriusque consequentia: ut et Caneus facit, quod ignis in multiplicata analogia sit: et nanque ignis citò generatur, sicut dicit: et hæc est analogia. Sic autem non est syllogismus: sed si uelocissima analogia sequitur multiplicata, et ignem uelocissima

^{*}Præ præcipia habemus, quando perperam ea intelligimus, aut eorum oppositis assentimur.

in mutatione analogia. Aliquando quidem igitur syllogizare non contingit ex acceptis, aliquando uero contingit, sed non uidetur. Si autem esset impossibile ex falsis uerum monstrare, facile utique esset resolvere: conuerterentur enim ex necessitate. Sit enim a ens: hoc autem cum sit, ea utique sunt quæ noui quoniam sunt ut b : ex his igitur monstrabo quoniam illud est. Conuertuntur autem magis quæ sunt in mathematicis, quoniam nullum recipiunt accidens (et in hoc differunt ab his, quæ sunt in dialogis) sed definitiones. Augentur autem non per media, sed in assumendo: ut a de b , hoc autem de c . item hoc de d , et hoc in infinitum, et in latum, ut a de c , et de e , ut est numerus quantus, uel infinitus. Hoc autem in quo sit a , numerus impar quantus, in quo b , numerus impar in quo c : est et itaque a de c , et est par quantus numerus in quo sit d , par numerus in quo est e ; est ergo a de e ;

De demonstratione propter quid, & quod est. CAPVT X.

SED quia differt, et propter quid scire: primum in eadem scientia, et in hac dupliciter. Vno quidem modo, si non per immediata fiat syllogismus: non enim accipitur prima causa: sed quæ propter quid scientia, est secundum primam causam. Alio modo si per immediata quidem, sed non per causam, sed per conuertentia, et per notius: prohibet enim nihil æque prædicantium, notius aliquando esse non causa: quare per hanc erit demonstratio. Ut quod proprie sint planetae, per illud quod non scintillare: sit in quo c planetae, in quo b non scintillare, in quo a proprie esse; uerum igitur est de c ,

b di=

b dicere, planetæ enim non scintillant: sed & a b, non
 scintillans enim propè est. Hoc autem accipitur per in-
 ductionem, aut per sensum: necesse ergo a ipsi c ines-
 se: quare demonstratum est quod planetæ propè sunt.
 Hic ergo syllogismus non est propter quid, sed quia: non
 enim ex eo, quòd non scintillant, propè sunt; sed propter
 illud quòd propè sunt, non scintillant. Possibile est
 autem & per alterum; alterum monstrare: & erit
 propter quid demonstratio: ut sit c planetæ, in quo b
 propè esse, a non scintillare; est igitur b in c, quod est
 non scintillare; quare & in c; & erit propter quid syl-
 logismus: accepta enim est prima causa. Iterum sic
 lunam demonstrant, quòd quidem circularis sit, per in-
 crementa: si enim quod augetur sic circolare quidem
 sit, augetur autem sic luna; manifestum quoniam circula-
 ris: sic igitur ipsius quia, factus est syllogismus: econ-
 uerso autem posito medio, ipsius propter quid syllogis-
 mus sit. Non enim propter augmenta ipsius, circularis
 est: sed quia circularis est, accipit augmenta huiusmo-
 di Luna sit in quo c, in quo b sit augmentum, sit in quo
 a, circolare. In quibus autem media non conuertun-
 tur, & est notius quod non est causa, † quia monstra-
 tur: sed & propter quid, non. Amplius in quibus medium
 extra ponitur: etenim in his non propter quod: sed ip-
 sus quia demonstratio: non enim dicitur causa. Ut,
 propter quid non respirat paries: quia non est animal:
 si enim non respirandi causa est hoc, oportet esse ani-
 mal causa respirandi. Ut si negatio causa est ipsius non
 esse, affirmatio causa est ipsius esse: sicut, si sine mensu-
 ra esse calida, & frigida, causa est non sanandi: et men-

† ipsi quia

sura huius causa erit sanandi. Similiter autem, & si affirmatio est causa ipsius esse, & negatio ipsius non esse. In his autem sic demonstratis non contingit quod dictum est: non enim omne animal respirat. Sillogismus autem huius causae est in media figura: ut si a animal, in quo b respirare, in quo c paries: in quo b quidem igitur omni, est a: omne enim respirans est animal. in c autem nullo; quare neque b in c nullo est: non igitur respirat paries. Comparantur autem huiusmodi causae secundum excellentiam dictis: hoc autem est plurimum distans medium dicere: sicut enim illud est quod Anacharsidis: quod in Scythis non sunt sibilatores, neque enim uites. Secundum igitur eandem scientiam, & secundum mediorum positionem: hae differentiae sunt ipsius quia, ad eum qui propter quid est sillogismus. Alio autem modo differt propter quid ab ipso quia: quod est per aliam scientiam utrunque speculari. Huiusmodi autem sunt, quaecumque; sic se habent adinuicem, quod alterum sub altero est: ut perspectiua ad geometriam, & machinatiua ad stereometriam, & harmonica ad arithmetica, & apparentia ad astrologiam. Fere quidem uniuocae sunt harum quaedam scientiarum: ut astrologia mathematica, & quae naualis est, & harmonica mathematica, & quae est secundum auditum. Hic enim ipsum quia, sensibitium est scire; sed propter quid, mathematicorum. Hi enim habent causarum demonstrationes, & frequenter nesciunt ipsum quia: sicut illi uniuersales considerantes, saepe quaedam singularium nesciunt, propter id quod non intendunt. Sunt autem hae quaecumque; alterum quiddam sunt secundum substantiam

† ullo.

Refert Laertius Anacharsi interrogatum, essent ne apud Scythas iudicinas respondisse, Ne uites quidem, quasi id genus mulierum, quae mimae sunt, uini assectatrices sint.

substantiam, & utuntur speciebus. Mathematicæ enim circa species sunt, non enim de subiecto aliquo: si enim de aliquo subiecto geometrica sunt, sed non sunt secundum quod geometrica sunt. Habet autem se ad perspectiuam sicut hæc ad geometriam, & alia ad istam, ut id quod est de iride, ipsum quidem quia est scire phystici, sed propter quid, perspectiui, aut simpliciter, aut secundum disciplinam. Multæ autem, & non sub seintem scientiarum, habent sic; ut medicina ad geometriam: quod enim uulnera circularia tardius sanantur, medici est scire quia: propter quid autem, geometræ.

Primam figuram maximè scientiæ esse accommodatam. CAP. XI.

FIGURARVM autem faciens scire maximè, prima est: mathematicæ enim scientiarum per hanc demonstrationes ferunt: ut arithmetica, & geometria, & perspectiua: & ferè est dicere quæcunque propter quid speculari faciunt considerationem: aut enim omnino, aut sicut frequentius & in plurimis, per hanc figuram (qui est propter quid) fit syllogismus: quare & propter hoc erit maximè faciens scire: propriissimum enim scire, propter quid speculari. Postea ipsius quod quid est scientiam, per hanc solam uenari possibile est. In media enim figura non fit prædicatiuus syllogismus, sed ipsius quod quid est scientia, affirmationis est: in ultima autem fit quidem, sed non uniuersaliter; sed quod quid est, uniuersaliū est: non enim quodam modo est animal bipes homo. Amplius hæc quidem illis nihil

nihil indiget : illæ autem per hanc densantur , & augmentantur , quousq; utiq; ad immediata ueniant : manifestum igitur , quod maxime propria scientiæ est prima figura . Sicut autem a esse in b contingit indiuisibiliter , sic & non esse possibile est : dico autem indiuisibiliter esse , uel non esse , eo quod non est aliquid eorum medium : sic enim non erit secundum aliud esse . Cum igitur aut a aut b in toto aliquo sit , aut etiam ambo , non contingit a in b primo non esse . Sit enim a in toto c , igitur si b non est in toto c (potest enim a quidem esse in quodam toto , sed b non esse in hoc) syllogismus erit quod non sit a in b : si enim in a quidem omni est c , in b autem nullo est , in nullo b est a . Similiter autem & si b in aliquo toto est , ut in d : d enim in omni b est , in a autem nullo d : quare a in nullo b erit per syllogismum . Eodem autem modo monstrabitur etsi utraq; in toto aliquo sit . Quod autem contingit b non esse in quo toto est a , aut iterum a in quo est b , manifestum est ex coordinationibus , quæcunque non commutantur adinuicem : si enim nihil eorum quæ sunt in a c d coordinatione , de nullo prædicatur eorum quæ sunt in b e f , a autem in toto g ; sic coordinatione existente , manifestum est quod b non erit in g : commutarentur enim coordinationes ; similiter autem est & si b in toto aliquo est . Si uero neutrum sit in toto aliquo nullo , non sit autem a in b , necesse est indiuisibiliter non esse : si , n. erit aliquod medium , necesse est alterum horum in quodam toto esse : aut enim in prima figura , aut in media erit syllogismus : si quidem igitur in prima figura , b erit in toto aliquo : affirmatiuam enim ad hoc oportet fieri propositionem

positionem. Si uerò in media, utrunque contingat: ad utrunque enim posito priuatiuo, erit syllogismus: cum autem utraque priuatiua sit, non erit: manifestum igitur est, quòd contingit & aliud in alio non esse indiuisibiliter: & quando contingit, & quo modo diximus.

De ignorantia, & syllogismo imperitiæ eorum, quæ primò, immediateq; insunt. CAP. XII.

IGNORANTIA autem non secundum negationem, sed secundum dispositionem dicta, est quidem per syllogismum facta deceptio. Hæc autem in ijs, quæ insunt primò, aut non insunt, contingit dupliciter: aut enim est cum simpliciter accipiat esse, uel non esse; aut cum per syllogismum accipiat opinionem: simplicis quidem ergo opinionis simplex deceptio; sed quæ est per syllogismum, plures sunt. Non sit enim *a* in nullo *b* indiuisibiliter, ergo si syllogizet *a* esse in *b* medium accipiens *c*, deceptus erit per syllogismum: contingit igitur utrasque propositiones esse falsas, contingit autem alteram solum esse falsam: si enim neque *a* in nullo *c* erit, neque *c* in nullo *b* erit: accepta autem utraq; e contrario, utraq; enim erunt falsæ. Potest autem sic se habere *c* ad *a*, & ad *b*, quòd neque *c* sub *a* sit, neque in *b* uniuersaliter: *b* quidem impossibile est esse in aliquo toto: primum enim dictum est in ipso *a*, *b* non esse: *a* autem non necesse est omnibus inesse, quæ sunt *c* uniuersaliter: quare utraq; falsæ sunt. Sed alteram contingit ueram accipere, non tamen quamlibet contingit, sed quæ est *a c*; nam *c b* propositio semper falsa erit,

erit, propter id quod c , in nullo b est: sed quæ est a c potest: ut si a $\&$ in c , $\&$ b indiuisibiliter est: cum enim primum prædicetur idem de pluribus, neutrum in neutro erit. Differt autem nihil, neque si non indiuisibiliter insit: ipse quidem esse igitur deceptio per ista, $\&$ sic fit solùm: non enim erat in alia figura ipse esse syllogismus; qui uerò ipse non esse, in prima figura, $\&$ in media est: primum igitur dicamus, quot modis in prima fit: $\&$ quomodo se habentibus propositionibus. Contingit igitur utrisque falsis: ut si a $\&$ in b , $\&$ in c indiuisibiliter sit: si enim accipiat a in c nullo esse, c autem in omni b : falsæ sunt propositiones. Contingit autem $\&$ altera falsa, $\&$ hac quacunque contingente: potest enim quæ est a c uera esse, quæ uerò b c falsa, sed quæ est a c uera, quoniam non in omnibus quæ sunt, inest a : sed quæ est c b falsa esse, quoniam impossibile est esse in b c , in quo nullo est a : non enim etiam uera erit, quæ est a c propositio: simul autem $\&$ si sint utraque ueræ, $\&$ conclusio uera erit, sed $\&$ etiam quæ est c b . Contingit ueram esse cum altera sit falsa: ut si b in c sit, $\&$ in a , necesse est enim alterum sub altero esse: quare si accipiat a in nullo c esse, falsa erit propositio: palam igitur quoniam $\&$ cum altera sit falsa, $\&$ in utrisque, falsus syllogismus erit. Sed media quidem figura totas propositiones esse utrasque falsas non contingit, cum enim in omni b , a sit, nihil erit accipere quod in altero erit omni, in altero uerò nullo erit: oportet autem sic in media figura accipere propositiones, $\&$ quod in hoc quidem sit, $\&$ quod in hoc non sit, si quidem erit syllogismus: si igitur accipian-

tur sic falsæ, palam quod contrariæ econuerso se habebunt, hoc autem impossibile est. In aliquo autem utraque propositionem nihil prohibet falsam esse, ut si c in a , & in b aliquo est: si enim a in omni c accipiat esse, b autem in nullo, falsæ quidem utræque propositiones, non tamen totæ, sed in aliquo: econuerso autem posito priuatiuo similiter. Alteram autem falsam, & quamlibet contingit: quod enim est in a omni, & in b est: si igitur accipiat in a quidem toto esse c , in b autem toto non esse, quæ quidem est c a erit uera, sed quæ est c b falsa. Iterum quod in b nullo est, neque in a omni erit: si enim in a est, & in b : sed non inerat: si igitur accipiat c in toto quidem a esse, in b autem nullo quidem, quæ est b c propositio uera est, altera uero falsa. Similiter autem fit transposito priuatiuo: quod enim in nullo est a , neque in b nullo erit: si igitur accipiat c in toto quidem a , non esse, in b autem esse toto, quæ quidem est a c propositio uera est, altera autem falsa. Et iterum quod in omni b est, in nullo accipere a esse, falsum est: necesse enim est si in omni b , & in quodam a esse: si igitur accipiat in omni quidem b esse c , in a autem nullo, quæ quidem est c b , uera erit, quæ autem est a c , falsa. manifestum igitur quod utrisque falsis, & altera solum, erit syllogismus deceptiuus in indiuisibilibus.

De syllogismo imperitiæ eorum quæ insunt
immediatè. CAP. XIII.

IN ijs autem quæ non indiuisibiliter insunt, aut non insunt, cum quidē per proprium medium falsitatis fiat syllogis-

logismus, non possibile est falsas utraq; esse propositiones, sed solum quæ ante maius extremum. Dico autem proprium medium, per quod fit contradictionis syllogismus: sit enim a in b per medium c , quoniam igitur necesse est quæ est c b affirmatiuam accipi syllogismo facto, manifestum quod semper hæc est uera, non enim conuertitur: sed quæ est a c falsa, hæc enim conuersa, econtrario fiet syllogismus. Similiter autem est, & si ex alia coordinatione accipiatur medium: ut d , si c in toto a , & de b prædicatur omni, necesse est enim (quæ quidem est d b) propositionem manere, alteram autem conuerti. Quare hæc quidem semper uera, illa uero semper falsa. & ferè huiusmodi deceptio, eadem est e quæ fit per proprium medium. Si uero non per proprium medium fiat syllogismus, cum quidem sub a sit medium, in b autem nullo est, necesse est utraq; falsas esse: sumenda enim econtrario sunt quàm ut se habent propositiones, si debeat syllogismus esse: sic autem acceptis, utraq; fiunt falsæ: ut si a quidem in toto d est, d autem in nullo b : conuersis enim ijs, syllogismus erit, & propositiones utraq; falsæ. Cum uero non sit sub a medium ut d , quæ quidem est a d uera erit, quæ uero est d b falsa: quæ enim est a d uera est, quia non erit in a d : quæ uero est d b falsa, quia si esset uera, & conclusio esset uera, sed falsa erat. Sed per median figuram facta deceptione, utraq; quidem non contingit falsas esse propositiones totas: cum enim sit b quidem sub a , nihil contingit in hoc quidem omni, in illo autem nullo esse: sicut dictum est & prius. Altera uero potest esse falsa, & quæcunq; contingit. si enim

Superiora,
& inferior
sunt ex eadem
coordinatione: at
contra, quorum
unum
alterius
superius non
est, alterius
ordinis
sunt.

Et in b, et in a est, si accipiat in a quidem esse, in b uerò non esse, quæ quidem a c uera erit, altera autem falsa. Item si in b accipiat c esse, in a autem nullo est, quæ quidem est c b uera erit, altera autem falsa: si quidem igitur priuatiuus sit deceptionis syllogismus, dictum est quando, et per quæ erit deceptio. Si uerò sit affirmatiuus, tunc cum per proprium medium, impossibile est utrasque esse falsas: necesse est enim quæ est c b manere, si quidem erit syllogismus sicut dictum est et prius. quare c a semper erit falsa, hæc enim est conuersa. Similiter autem est et si ex alia ordinatione accipiat medium, sicut dictum est et in priuatiua deceptione: necesse enim est quæ quidem est d b manere, quæ uerò est a d conuertitur: et hæc deceptio eadem est priori. Cum uerò sic non per proprium: si quidem sit d sub a, hæc quidem erit uera, altera uerò falsa: potest enim a in pluribus esse, quæ non sunt sub seinuicem. Si uerò non sit d sub a, hæc quidem semper manifestum est quoniam est falsa: affirmatiua enim accipiat, quæ uerò est d b, contingit et ueram esse, et falsam: nihil enim prohibet a quidem in nullo d, esse d autem in omni b: ut animal in scientia, scientia autem ut in musica, neque utique a in nullo d, neque d in nullo b esse: manifestum igitur est quoniam cum non sit medium proprium, et utæque possunt simul esse falsæ, et quæcunque contingit. Quot quidem igitur modis, et per quæ possunt fieri secundum syllogismum deceptiones, et in alijs quæ sunt sine medio, et in ijs quæ sunt per demonstrationem, manifestum est.

Si sensus à natura deficit, & scientiam priorum sensibilium illius deficere.

CAPVT XIII.

Sensus, sentiendi potest
tiam ut visus,
auditus, odoratus, gustus,
tactus.

MANIFESTVM est autem, & si aliquis sensus de-
fecerit, necesse est aliquam scientiam deficere, quam im-
possibile est accipere: si quidem discimus, aut per indu-
ctionem, aut per demonstrationem. Est autem demonstra-
tio ex uniuersalibus: inductio autem ex ijs quæ sunt par-
ticularia. Impossibile autem est uniuersalia speculari,
nisi per inductionem, quoniam & quæ ex abstractione
dicuntur, est per inductionem nota facere, si quis uult no-
ta facere: qui sunt in unoquoque genere quædam, & si
non separabilia sint secundum quod huiusmodi unum-
quodque est. Inducere autem non habentes sensum, impos-
sibile est: singularium enim sensus est: non enim contin-
git accipere ipsorum scientiam: neque enim est ex uniuersa-
libus sine inductione, neque per inductionem sine sensu.

Ex quot, & qualibus, constet syllogismus: & an
sursum, deorsumve fiat in infinitum
abitio.

CAP. XV.

EST autem omnis syllogismus per tres terminos,
& quidem monstrare possibilis est: quoniam a est in c,
propter id quod est in b, & hoc in c. Sed priuatius
est quidem alteram propositionem habens, quoniam est
aliquid aliud in alio, alteram autem quoniam non est.
manifestum igitur est quod principia, & suppositiones
dicta hæc sunt: accipientem enim hæc sic, necesse est
monstrare: ut quod a sit in c per b: iterum autem quod
a sit in b per aliud medium, & quod b sit in c similiter.

Secundo

Secundum igitur opinionem syllogizantibus, & solum dialecticè, manifestum est quòd hoc solum intendendum, si ex quibus contingit maximè probabilibus fiat syllogismus. Quare & si est aliquid in ueritate eorum, quæ sunt a b medium: uidetur autem non esse per hoc syllogizans, syllogizat dialecticè. Ad ueritatem autem, ex ijs quæ sunt oportet intendere, habet autem se sic. Quoniam autem eò quòd ipsum quidem de a alia prædicatur, non secundum accidens. dico autem secundum accidens: ut album aliquando dicimus illud esse hominem, non similiter dicentes & hominem album. cum enim non sit alterum, aliquod album est: album autem est homo, quoniam accidit homini esse album: sunt igitur quædam huiusmodi, quæcunque secundum se prædicantur. Si igitur c huiusmodi quòd ipsum quidem non in alio sit, in hoc autem b sit primo, & non per aliud medium: iterum e de d sit, & similiter & hoc in b, nunquid igitur hoc necesse est stare, an contingit in infinitum ire? Et iterum si de a quidem nihil prædicatur per se, a autem in f est primo, medium autem in nullo priori, & f in a, & hoc in b, nunquid & hoc stare necesse est? an & hic contingit in infinitum abire? Differt autem hoc à priori intantum, quoniam hoc quidem est nunquid contingit incepturum ab huiusmodi quod in nullo est altero, sed aliud in illo, in sursum in infinitum abire: alterum autem incepturum ab huiusmodi quod ipsum quidem de alio: de illo autem nihil prædicatur, in deorsum intendentem si contingit in infinitum ire. Amplius, media nunquid contingit infinita esse determinatis terminis? dico autem ut si a in c sit, mediū

ipsorum sit *b*, ab ipso autem *b*, & ab *a* altera, sed horum alia, nunquid & hæc in infinitum contingit abire? an impossibile est? est autem hoc quidem intendere idem & si demonstrationes in infinitum ueniunt: & si est demonstratio omnis rei, an adinuicem concludantur.

Similiter autem dico & in priuatiuis syllogismis, et propositionibus: ut si *a* non inest *b* nulli, aut primo, aut est aliquid medium, cui priori non inest *a*, ut si sit *g* quod omni *b* inest, & iterum hoc non etiam alij priori, ut si *b* est quod sit in omni *b*: & nanque in his aut infinita sunt, in quibus non est in prioribus, aut statur. Sed in conuertibilibus non similiter se habet: non enim est in æque prædicabilibus de quo primo prædicatur, aut ultimo: omnia enim ad omnia sic similiter se habent, siue sunt infinita de ipso prædicata, siue utraque sunt dubitata infinita: nisi similiter conuerti contingat: sed hoc quidem si cut accidens, illud uero sicut prædicatum.

De terminatis extremis, summo, imoq, media non esse infinita. CAP. XVI.

QVONIAM igitur media non contingit infinita esse: si in sursum, & deorsum stent prædicata, manifestum est. Dico autem sursum quidem, quod uniuersale magis est: deorsum autem, quod particulare est. Si enim *a* prædicante de *c*, infinita sunt media, in quibus est *b*, manifestum est quod continget utrique: ut ab *a* in deorsum alterum de altero contingit prædicari in infinitum, antequam enim in *c* ueniat, infinita sunt media: & ab *c* in sursum infinita, antequam in *a* ueniat. quare si hæc impossibilia sunt, & ipsius *a* & *c* impossibile est

est infinita esse media. Neque enim si aliquis dicat quod hæc quidem quæ a b c contingentia sunt adinuicem, ut & non sint media, illa uerò non esse accipere: nihil differt. Quodcunque enim accipio eorum quæ sunt b: erunt ab a, aut c infinita media. An non à quo iam prima sint infinita siue statim, siue non statim, nihil differt: quæ enim sunt post hæc, infinita sunt.

Propositionis negatiuæ mediatae media, quibus reuocetur ad immediatam, non esse infinita. CAP. XVII.

MANIFESTVM autem & in priuata demonstratione quoniam statur, si quidem in prædicatiua statur in utrisque. Sit enim non contingens neque in sursum ab ultimo in infinitum ire (dico autem in quo statur, quod ipsum quidem in alio nullo est: sed in illo aliud ut c) neq; à primo in ultimum. Dico autem primum, quod ipsum quidem de alio, sed de illo nullum aliud dicitur: si igitur hæc erunt, manifestum quòd & in negatione stabitur. Tripliciter autem monstratur non esse: aut enim in quo quidem est c, b inest omni, sed in quo est b nulli, inest a. ipsum igitur b c & semper alterum spatium necesse est ire immediata: prædicatiuum enim est hoc spatium. Sed alterum manifestum est, quòd si in alio non est priori, ut in d, hoc indigebit in omni b esse: & si iterum a in alio priore quàm d non fuerit: illud indigebit in omni d esse: quare quoniam in deorsum stat uia, & quæ in sursum stabit, et erit aliquid in quo primo non erit a. Itē si b quidem in omni a, in c autem nullo, a in c nullo erit. Iterum hoc si oportet demonstrare, manifestum est, quòd

Ultimū indi-
uiduum est:
primū sum-
mū genus.

aut per superiorem modum sursum monstrabitur, aut per hunc, aut tertium. Primus quidem igitur dictus est; secundus autem demonstrabitur. Sic autem utiq; monstrabitur: ut quod d in b omni est, in c autem nullo: si necesse est aliquid esse in b, & iterum si hoc in c, non erit, aliud uero in d est quod in c non est: igitur quoniam esse semper superiori stat, stabit & non esse. Tertijs autem modus est: si a b omni insit, c uero in nullo b sit, non in omni c, in quo est a. Iterum autem hoc per superius dicta aut similiter demonstrabitur. Illis igitur modis statur. Si uero sic est, iterum accipietur b in c esse, in quo c non in omni e, & hoc iterum similiter. Quoniam autem suppositum est stare & in deorsum, manifestum est quod stabit & quod in c non est. Manifestum autem est quoniam & si non una uia monstretur, sed omnibus, aliquando quidem ex prima figura, aliquando uero ex secunda, aut ex tertia, quoniam & sic stabitur; finitæ enim sunt uia. Finita autem finitè sumpta pluries, necesse est finiri omnia. Quod quidem igitur in priuatione si quidem & inesse statim, manifestum est.

Propositionis affirmatiuæ mediatae media non esse infinita,

CAP. XVIII.

SED quod in illis qui quidem logicè speculantur, sic manifestum sit. In ijs quidem igitur quæ quidem in eo quod quid est prædicantur, manifestum est: si est enim definire, aut si notum est quod quid erat esse, infinita autem non est transire: necesse est finiri in eo quod quid est prædicata. Vniuersaliter autem sic dicimus: est enim uerè dicere album ambulare, & magnum illud lignum

lignum esse: & iterum lignum magnum esse, & hominem ambulare: sed alterum est sic dicere: aut illo modo: cum enim album quidem esse dico quod cui accidit album esse, lignum est: sed non quod subiectum ligno, album sit: & namque neque quod album est, neque quod quidem album aliquod est, factum lignum est: quare non est aliter quam secundum accidens: cum autem lignum album esse dico, non quod aliquod alterum sit album: illi autem accidit lignum esse, ut cum muscum album esse dico: tunc enim quoniam homo est albus, cui accidit esse muscum, dico: sed lignum est subiectum, quod quidem & factum est, non cum alterum aliquid sit quam quod quidem lignum est, aut lignum aliquod. Si igitur oportet nomina ponere, sit sic dicere predicari, sed illo modo, aut nullo modo predicari, aut predicari quidem non simpliciter, sed secundum accidens predicatur: est autem tanquam album quidem quod predicatur, sed sicut lignum est de quo predicatur. Supponatur ergo predicatum predicari semper de quo predicatur simpliciter, sed non secundum accidens. sic enim demonstrationes demonstrant. quare in eo quod quid est, aut quoniam quale, aut quantum, aut ad aliquid, aut faciens, aut patiens, aut ubi, aut quando: cum unum de uno predicabitur. Amplius, substantiam quidem significantia: quod quidem illud est, aut aliquod illud quidem significant de quo predicantur. Quaecunque uero non substantiam significant, sed de aliquo subiecto dicuntur, quod non est, neque quod illud est, neque quod quidem illud aliquid est, accidentia sunt: ut de homine album. Neque enim est homo, neque quod quidem album est, neque quod

quidem album est aliquid, sed animal forsan: quod quidem enim animal est, homo est. Quaecunque uero non substantiam significant, oportet de aliquo subiecto praedicari, & non esse quid album: quod non cum alterum aliquod sit, album est. Species enim ualeant, & genera, monstra enim sunt: & si sint, nihil ad rationem sunt: demonstrationes enim de huiusmodi sunt. Amplius, si non est hoc huius qualitas, & illud huius, neque qualitas qualitas, impossibile est aequè praedicari adinuicem sic: sed uerum quidem contingit dicere sic: aequè autem uerè praedicari non contingit. An enim sicut substantia praedicabitur, aut ut genus, aut ut differentia praedicari: haec autem ostensa sunt, quoniam non erunt infinita, neque in sursum, neque in deorsum: ut homo bipes, hoc animal, hoc autem alterum est: neque animal de homine, hoc autem de Callia, hoc autem de alio in eo quod quid est: substantiam enim omnem est definire huiusmodi: infinita autem non est transire intelligentem. quare neque in sursum, neque in deorsum infinita sunt: illam enim non est definire, de qua infinita praedicantur. Sic igitur genera adinuicem non aequaliter praedicantur: erit enim ipsum, quod quidem ipsum aliquid est, neque tamen de qualitate, aut aliorum nullo, nisi secundum accidens praedicabitur: omnia enim haec accidunt, & de substantijs praedicantur, sed quoniam neque in sursum, infinita sunt: de unoquoque enim praedicatur quod significat aut quantum aliquid, aut quale aliquid, aut huiusmodi quae sunt in substantia: haec autem finita sunt, & genera praedicamentorum finita: aut enim quale, aut quantum, aut ad aliquid, aut facere

re, aut pati, aut ubi, aut quando. Suppositum autem est unum de uno prædicari, ipsa autem de ipsis quæcunque non ad aliquid sunt, prædicari non dicimus: accidentia enim sunt omnia: sed hæc quidem secundum seipsa, alia uerò secundum alterum modum. Hæc autem omnia de subiecto quodam prædicari dicimus, accidens autem non esse subiectum aliquod: nihil enim talium ponimus esse, non quòd alterum aliquod esse dicitur, sed ipsum de alijs, & alia quidem de alio, neque in sursum: ergo unum de uno, neque in deorsum esse dicetur, de quibus enim dicuntur accidentia, quæcunque in substantia uniuscuiusque sunt: hæc autem non sunt infinita: sed sursum ipsa quoque & accidentia utraque non infinita sunt. Necesse est ergo esse aliquid, de quo primum prædicetur, & de hoc aliud: & hoc stare, & esse aliquid quod non amplius, neque de alio priori, neque de illo aliud prius prædicetur. Unus quidem igitur modus demonstrationis, dicitur hic. Adhuc autem alius, si de quibus priora quædam prædicantur est horum demonstratio: quorum autem est demonstratio, neque potius habere possibile est ad ipsa, quàm scire, neque scire est sine demonstratione: si autem hoc, per hæc sit notum. Hæc autem nescimus, neque melius habemus ad ipsa, quàm scire: neque per hæc notum sciemus. Si igitur est aliquid scire per demonstrationem simpliciter, & non ex aliquibus, neque ex suppositione, necessarium est stare prædicationes mediorum: si enim non steterint, sed semper acceptio in superius, omnium erit demonstratio: quare si infinita non possibile est pertransire, quorum est demonstratio, hæc non sciemus per demonstrationem.

Si igitur neque melius habemus ad ipsa quam scire, non erit scire per demonstrationem simpliciter, sed ex suppositione. Logice quidem igitur ex his utique aliquis credat: de eo quod dictum est. Analytice autem manifestum est per hæc uelocius, neque in sursum, neque in deorsum infinita prædicata contingit esse in demonstrationibus scientijs de quibus intentio est: demonstratio enim est ex his quæcunque ipsa quidem insunt secundum seipsa rebus: secundum seipsa uero dupliciter: quæcunque enim in illis insunt in eo quod quid est, & in quibus ipsa in eo quod quid est insunt ipsis: ut in numero impar, quod inest quidem numero, est autem ipse numerus in ratione ipsius: & iterum multitudo, aut diuisibile, in ratione numeri: eorum autem neutra contingit infinita esse, neque ut impar numeri. Iterum enim si impar aliud insit, cui inerat existenti: hoc si est primum numerus, erit ijs quæ insunt ipsi. Si igitur non contingit infinita huiusmodi esse in uno, neque in sursum erunt infinita: at uero necesse est omnia inesse primo, ut numero, & in illis numerum: quare conuertibilia erunt, sed non excedentia. Neque tamen quæcunque sunt in eo quod quid est, neque hæc infinita sunt, neque esset desinire: quare si prædicata per se quidem omnia dicuntur, hæc autem non infinita sunt, stabunt utique in sursum, quare & in deorsum: si autem sic est, & quæ sunt in medio duorum terminorum semper sunt finita.

Si uero hoc est: manifestum iam est, & demonstratio non quod necesse est principia esse, & non omnium esse demonstrationem, quod quidem diximus quosdam dicere iuxta principium: si enim principia sunt, non omnia

omnia sunt demonstrabilia, neque in infinitum possibile ire: esse enim horum quodlibet, nihil est aliud, quam esse nullum spatium sine medio, & indiuisibile: sed omnia diuisibilia. Intus enim immittendo terminum, sed non assumendo, demonstratur quod demonstratur: quare si hoc in infinitum contingit ire, contingit utiq; duorum terminorum infinita esse interius media: sed hoc impossibile est, si prædicationes steterint in superius, & in inferius: quod autem stent, monstratum est logicè prius, analyticè uerò nunc.

Elementa monstrandarum mediatarum non infinita esse.

CAP. XIX.

MONSTRATIS autem his, manifestum est si aliquid idem insit duobus, ut a & in c , & in d , non prædicante altero de altero, aut nullo modo, aut non de omni: quod non semper secundum commune aliquid inest: ut isosceles, & scaleno, æquales duobus rectis habere: secundum commune aliquid inest: secundum enim quod figura quædam sunt, & non secundum alterum. Hoc autem non semper sic se habet. Sit enim b secundum quod a , in c & d , erit manifestum igitur quod b in c & d secundum aliud commune est, & illud secundum alterum: quare duorum terminorum medijs infiniti utiq; inciderunt termini, sed hoc est impossibile, secundum igitur aliquid commune inesse, non necesse est semper idem pluribus, quoniam quidem erunt immediata spatia. In eodem genere, & ex eisdem atomis necesse est terminos esse: si quidem ipsæ quæ per se sunt, erit commune: non enim erat ex alio genere in aliud genus

genus descendere quæ demonstrantur. Manifestum est autem quoniam & cum a in b sit, si quidem est aliquid medium, est demonstrare quod a in b sit, & elementa huius sunt hæc & tot, quot media sunt: immediate enim propositiones sunt elementa, aut omnes, aut universales: si uero non est medium, non amplius erit demonstratio, sed in principia uia est hæc. Similiter autem erit & si a in b non sit, si quidem enim aut medium est, aut prius cui non inest, erit demonstratio. Si uero non sit medium, non est demonstratio, sed principia, & elementa sunt tot, quot sunt termini: horum enim propositiones, principia demonstrationis sunt: & sicut quedam principia sunt indemonstrabilia, quod sit hoc illud, & quod sit hoc in illo: sic quod non erit hoc illud, neque quod sit hoc in illo. Quare hæc quidem esse aliquid, alia non esse aliquid, erunt principia.

Cum ergo indigeat monstrare aliquid, accipiendum quod de b primum prædicetur. Sic c , & de hoc similiter a , & sic semper eunti nunquam extra, erit propositio, neque si esse ipsius a accipiat ut demonstretur, sed semper medium densetur, quousque indiuisibilia fiant, & unum: est autem unum, cum immediatum fiat: & una propositio simplex est immediata: & quemadmodum in alijs est principium simplex: hoc autem non idem ubique est, sed in graui quidem uncia, in melodia attem diesis, aliud autem in alio: sic est in syllogismo unum, propositio immediata: in demonstratione autem, & scientia, intellectus. In ostensuius igitur syllogismis eius quod est, nihil cadit extra. Sed in priuatiuis, ubi quidem quod oportet esse, nihil cadit extra hoc: ut
 si a in b

si a in b per c non inest: si enim in b quidem omni c, est autem a in nullo c. Iterum si indigeat quod in c, a nullo sit: medium accipiendum est ipsius a & c: & sic semper procedet. Si uero indigeat monstrare quod d in e non sit, eo quod est c in d quidem omni, in e autem nullo, aut non in omni c: nunquam extra cadit: hoc autem est, cui non oportet inesse. In tertio autem modo, neque a quo oportet, neque quod oportet priuari, nequaquam extra ibit.

Quod demonstratio uniuersalis præstantior sit particulari. CAP. XX.

CUM autem sit omnis demonstratio, alia quidem uniuersalis, alia uero particularis, & hæc quidem categorica, illa uero priuatiua, dubitabitur qualis potior sit: similiter autem & de ea, quæ demonstrare dicitur, & deducendi ad impossibile demonstratione. Primum quidem igitur intendamus de uniuersali, & particulari. ostendentes autem hoc, & de ea quæ demonstrare dicitur, & quæ est ad impossibile, dicemus. Videbitur igitur fortassis utique quibusdam sic intendentibus, quod particularis est potior: si enim secundum quam magis scimus demonstrationem, potior demonstratio est: hæc enim uirtus demonstrationis. magis autem scimus unumquodque cum ipsum cognoscimus secundum ipsum, quam secundum aliud: ut musicum Coriscum, quando cognoscemus quod Coriscus musicus est, quam quod homo musicus sit. Similiter autem & in alijs. Sed uniuersalis quoniam aliud, non quoniam ipsum fortasse

se demonstrat, ut quoniam isosceles habet tres angulos
 æquales duobus rectis, non quoniam isosceles, sed quon-
 niam triangulus: sed particularis quoniam ipsum est:
 si igitur potior est quæ est secundum ipsam: huiusmodi
 autem est particularis, & uniuersali magis, & potior
 utique secundum partem demonstratio erit. Amplius,
 si uniuersale quidem non est aliquid præter singu-
 larem, demonstratio autem opinionem conficit esse
 aliquid hoc de quo demonstrat, & quandam naturam
 esse hanc ijs quæ sunt (ut trianguli præter quosdam,
 & figuræ præter quasdam, & numeri præter quos-
 dam numeros) potior autem est quæ est de esse, quam
 de non esse, & propter quam non errabitur, quam
 propter quam errabitur: est autem uniuersalis huius-
 modi (procedentes enim demonstrent uniuersale quæ-
 admodum de eo quod est proportionale ut quod sit tar-
 le: erit proportionale quod neque linea, neque numerus,
 neque solidum, neque planum est, sed præter hæc aliquid)
 si igitur uniuersalis magis hæc est, & de eo quidem quod
 est minus, uniuersalis quam particularis, & facit opi-
 nionem falsam, indignior utique erit uniuersalis particu-
 lari. Et primum quidem nihil magis in uniuersali
 quam in particulari altera ratio est: si enim quod duo-
 bus rectis inest, non est secundum quod triangulus est:
 cognoscens quoniam isosceles habet tres in quantum ip-
 sum est, minus cognouit, quam cognoscens quoniam
 triangulus est: & omnino si non quidem secundum quod
 sit triangulus, & postea monstrat, non erit utique de-
 monstratio: si uero sit cognoscens unumquodque secun-
 dum quod unumquodque est, magis cognouit: si igitur
 triangulus

triangulus in plus est, & eadem ratio & non secundum æquiuocationem triangulus est, & inest omni triangulo quod est duobus rectis æquales habens: non utique est triangulus in quantum isosceles, sed isosceles secundum quod triangulus huiusmodi habet tres angulos.

Quare uniuersaliter sciens magis cognouit secundum quod est, quàm particulariter: potior est ergo uniuersalis, quàm particularis. Amplius, si quidem sit quædam ratio una, & non æquiuocatio: uniuersale erit utique nil minus secundum partem quibusdam, sed magis est quò incorruptibilia sunt illis; quæ uerò secundum partem sunt corruptibilia magis. Amplius, nec una necessitas est opinari aliquid esse hoc præter hæc, quoniam ostendunt unum nihil magis, quàm in alijs quæcunq; non aliquid significant, sed aut quale, aut ad aliquid, aut agere: si ergo, non demonstratio causa est, sed audiens. Amplius, si demonstratio est syllogismus demonstratiuus qui fit causæ & propter quod, uniuersale magis causa: cui enim per se inest aliquid, hoc idem ipsi causa est: uniuersale autem primum: causa ergo uniuersale est, quare & demonstratio dignior est: magis enim causæ est uniuersale, & eius quod propter quid est. Amplius, usq; ad hoc quærimus propter quid: etenim tunc opinamur scire, cum non sit aliquid aliud quàm hoc aut quod fiat, aut quod fit: finis enim & terminus ultimus iam sic est, ut cuius causa uenit & ut accipiat argentum. Hoc autem est quatenus redditur cui debuit. Hoc autem ut non iniuste agat, & sic procedentes cum non sit amplius propter quid, nec alterius causa, propter hoc sicut propter finem dicimus uenire,

uenire, & esse, & fieri, & tunc est scire maximè propter quid uenit: si igitur se habet similiter & in omnibus causis, & quæ sunt propter quod: in ijs autem quæcunq; sic sunt causæ, sicut quæ est eius causa sic scimus maximè: & in alijs igitur tunc maximè scimus, cum non amplius sit hoc quoniam aliud est: cum igitur cognoscimus quidem, quòd quatuor qui extra sunt, æquales sunt, quoniam isosceles: ad huc deest propter quid isosceles: quia triangulus: & hoc, quia est figura rectis lineis contenta. Si autem hoc non amplius propter quid aliud, tunc maximè scimus: uniuersale est autem tunc, uniuersalis igitur potior. Amplius, quæcunq; utiq; magis secundum partes est, in infinita cadit: uniuersale autem in simplex, & in finem: sunt autem secundum quòd infinita non scibilia, sed secundum quòd finita scibilia sunt, secundum utiq; quòd uniuersalia magis scibilia sunt, quàm quæ sunt secundum partem demonstrabilia: ergo magis uniuersalia. De magis demonstrabilibus, autem magis est demonstratio, simul enim magis ad aliquid sunt: dignior igitur uniuersalis est, quoniam quidem & magis demonstratio est.

Amplius, si magis eligenda est secundum quam hoc & aliud, quàm secundum quam hoc solum cognouit: uniuersale autem habens, cognouit particulare, hoc autem, uniuersale non sciuit: quare & sic utiq; magis eligenda erit uniuersalis. Amplius autem & sic. Uniuersale enim magis scire est eo quòd est per medium demonstrare, cum propius sit principio: proximè autem immediatum est: hoc autem est principium. Si igitur quæ ex principio est ea quæ non ex principio, quæ magis

gis ex principio ea quæ minus est, certior est demonstratio: est autem huiusmodi uniuersalis magis, dignior utique erit uniuersalis: ut si oportet monstrare a de d, media autem sint in quibus est b c, magis autem sursum sit b quàm c. quare si per b magis est uniuersalis: sed eorum quæ dicta sunt, quadam logica sunt. Maxime autem manifestum est quòd uniuersalis magis præcipua sit, quoniam propositionum quidem hanc priorem habentes, scimus quando modo, & posteriorem & habemus potentia: ut si aliquis cognouerit quòd omnis triangulus habeat tres duobus rectis æquales, sciuit quodam modo & quòd isosceles duobus rectis potentia sit, & si non cognouit isoscelem quòd triangulus sit: hanc autem habens propositionem, nullo modo uniuersale cognouit, neq; potentia, neq; actu. Et uniuersalis quidem intelligibilis est, sed particularis in sensu perficitur. Quòd igitur uniuersalis dignior sit particulari, tot nobis dicta sint.

Quòd demonstratio affirmatiua præstantior euadat negatiua.

CAP. XXI.

QVOD autem monstratiua sit dignior priuatiua, hinc manifestum est: sit enim hæc demonstratio dignior (alijs eisdem existentibus aut ex minoribus questionibus, aut suppositionibus, aut propositionibus. Si enim notæ sunt similiter * uelocius cognoscere per hæc erit: hoc autem appetibilius est. Ratio autem propositionis quòd melior sit ex minoribus, uniuersaliter est sic: si enim contingit similiter cognita esse media, priora autem notiora

* Hoc est, aut notæ simpliciter, & natura: aut notæ quo ad nos.

notiora sunt. Sit autem per media demonstratio eorum, quæ sunt $b c d$ quod a in e sit: altera autem demonstratio quod a in d sit per $b c$, similiter igitur se habet hoc quod a in d sit, & quod a in e sit: sed quod a in d sit prius est, & cognoscibilius, quam quod a in e : per hoc enim illud demonstratur: credibilius autem est per quod.

Et quæ per pauciora demonstratio, potior, alijs eisdem existentibus; utraque quidem per terminos tres, & propositiones duas monstrant: sed hæc quidem esse aliquid accipit, illa uero & esse, & non esse aliquid: per plura itaque, quare indignior est. Amplius, quoniam ostensum est impossibile per utranque priuatiuarum propositionum fieri syllogismum: sed oportere quidem huiusmodi esse unam, aliam uero quoniam est. Amplius præter hoc oportet & hoc accipere, prædicatiuas enim augmentata demonstratione necesse est fieri plures, priuatiuas autem impossibile plures una in omni syllogismo esse. Sit enim in nullo esse a in quibus est b , in c autem omni sit b : si igitur opus est rursus augere utrasque propositiones, medium iniiciendum est: huius quidem $a b$ sit d , sed $b c$ sit e : igitur manifestum est prædicatiuum esse: sed d de b quidem prædicatiuum, a autem de d tanquam priuatiuum ponitur: de enim de omni b : sed a oportet in nullo d esse: sit ergo una priuatiua propositio. Idem autem modus est, & in alijs syllogismis. semper enim medium prædicatiuorum terminorum, prædicatiuum in utraque est, sed priuatiui in altera priuatiuum necesse est esse: quare hæc una huiusmodi sit propositio, alia uero prædicatiua. Si igitur notius est per quod demonstratur, & credibilius, demon-

demonstratur autem priuatiua quidem per prædicati-
uam, hæc autem per illam non demonstratur: prior er-
go, & notior, & credibilior cum sit, melior itaque erit.
Amplius, si principium syllogismi propositio uniuersa-
lis sit immediata, est autem ut in monstratiua prædica-
tiua: in priuatiua autem, negatiua propositio uniuersa-
lis, affirmatiua autem negatiua prior, & notior (per af-
firmatiuam enim negatiua nota) et prior affirmatiua est.
Sicut esse prius est non esse. Quare potius est princi-
pium monstratiuæ, quam priuatiuæ: dignioribus autem
principijs utitur dignior. Adhuc principalior est: sine n.
monstratiua non est priuatiua. Quod quidem prædi-
catiua, priuatiua dignior sit, manifestum est.

Demonstrationem ostensiuam potio-rem esse ea,
quæ ducit ad incommodum. CAP. XXII.

ET ad impossibile ducente: oportet autem scire
quæ differentia sit ipsarum. Si igitur a in nullo b , in c
autem omni, b : necesse est in nullo c esse a : sic igitur
acceptis, ostensiuæ priuatiua erit demonstratio, quo-
niam a in c non erit. quæ uerò est ad impossibile sic se
habet, si opus est demonstrare quod a in b non sit, ac-
cipiendum est a esse in b , & b in c : quare accidit a in c
esse. Hoc autem sit notum, & concessum quod ipsum
est impossibile esse: non igitur possibile est a in b esse.
Si ergo b in c concessum est inesse, a in b impossibile est
esse: termini igitur similiter ordinantur. Differt autem
quo qualis sit notior priuatiua propositio: utrum igi-
tur quia a b non inest, an quia a c : igitur est conclu-
sio notior quoniam non est, quod est impossibile, sit de-

T monstratio:

monstratio : cum autem in syllogismo sit, demonstratio est. Natura autem prior est, quæ est quod a in b non sit, quam a in c non sit : priora enim conclusione sunt, ex quibus est conclusio : est autem quæ est a in c non esse, conclusio : a autem in b ex quibus est conclusio. Non enim si contingit remoueri aliquid, hoc conclusio est, illa autem ex quibus sunt : sed hoc quidem ex quo syllogismus est, utique sic se habet, ut aut sicut totum ad partem, aut pars ad totum se habet : sed quæ sunt a c, & a b propositiones, non sic se habent adinuicem. Si igitur ex dignioribus, & credibilibus dignior est : sunt autem utraq; ex non esse aliquid, credibiles, sed hæc quidem ex prioribus, illa uero ex posteriori : potior utiq; simpliciter erit ea, quæ est ad impossibile, priuatiua demonstratio : quare & hæc dignior prædicatiua. Manifestum est ergo quod & ea quæ est ad impossibile, potior est.

Quæ scientia certior, quæ una quæ altera : & eiusdem plures esse demonstrationes.

CAPVT XXIII.

CERTIOR autem est sciētia, scientia & prior : quæ ipsius quia, & propter quid eadem est quam non, extra eam quæ est propter quid. Et quæ non est de subiecto, ea quæ est de subiecto : ut arithmetica, harmonica. Et quæ est ex minoribus, ea quæ ex appositione : ut arithmetica, geometria : dico autem ex additione, ut unitas substantia est sine positione. punctum autem substantia posita : hoc autem ex appositione. Vna autem sciētia est, quæ est unius generis, quæcunq; ex primis componitur, & partes sunt aut passionēs horum, quæ sunt per se. Altera autē scien-
tia

tia est ab altera, quarumcunque principia neque ex eisdem, neque ex alteris sunt. Huius autem est signum, cum indemonstrabilia ueniant: oportet enim in eodem genere esse cum ijs, quæ demonstrantur: signum autem est & huius, cum demonstrabilia per ipsa in eodem genere sunt, & proxima. Plures autem demonstrationes eiusdem possibile est esse, non solum ex eodem ordine accipiendi non continuum medium (ut eorum quæ sunt a b, c & d & e) sed & ex altero: ut si a transmutari, in quo autem d moueri, sed letari sit in quo b, & iterum e quiescere: uerum igitur est & d de b, & a de d prædicari: letans enim mouetur, & quod mouetur transmutatur: iterum a de e, & e de b, uerum prædicari: omnis enim letans quiescit, & quiescens transmutatur: quare per altera media, & non ex eodem ordine syllogismus est: non tamen est neutrum de neutro dici mediorum. Necessè est enim idem c alicui utraque inesse: intendere autem est per alias figuras, quot modis contingit eiusdem fieri syllogismum.

Non esse scientiam fortuitorum, neque in sensuum functione.

CAP. XXIIII.

SED eius quod est à fortuna non est scientia per demonstrationem. Neque enim sicut necessarium, neque sicut frequenter quod est à fortuna, sed extra hoc sit: sed demonstratio alterius horum. Omnis enim syllogismus aut per necessarias, aut per eas quæ sunt tanquam frequenter propositiones: & si quidem propositiones necessariae sunt, & conclusio erit necessaria: si uerò sint sicut frequenter, & conclusio huiusmodi. Quare si id quod est à fortuna, neque est sicut frequen-

De casu, & fortuna Arist. in phys. corum.

ter, neque necessarium: neque utique erit ipse demonstratio. Neque per sensum est scire: si enim est sensus talis huius, & non alicuius: sed sentire hoc aliquid est necesse & ubi, & nunc. Vniuersale autem quod est in omnibus, impossibile est sentire: neque enim hoc aliquid est, neque nunc, neque ubi, neque enim utique esset uniuersale: quod enim semper est, & ubique, uniuersale dicimus esse: quoniam igitur demonstrationes uniuersales sunt, hæc autem non est sentire, manifestum est quod neque scire per sensum est. Sed manifestum quoniam si esset sentire triangulum, quod duobus rectis haberet æquales angulos: quæreremus utique demonstrationem, & non sicut quidam fatentur, sciremus. Sentire enim necesse est singulariter: scientia autem est in cognoscendo uniuersale. Vnde & si super lunam essemus, & uideremus obiectam terram, non utique sciremus causam defectus: sentiremus enim quoniam deficeret, sed non propter quid omnino: non enim uniuersalis sensus. Sed ex considerare hoc multoties accidere uniuersale uenantes, demonstrationem habemus: ex singularibus enim pluribus, uniuersale, manifestum est. Vniuersale autem honorabile, quoniam ostendit causam: quare de huiusmodi uniuersalis honorabilior est sensibus & cognitione quorumcunque altera causa est: sed de primis alia ratio est. Manifestum igitur est quod impossibile sit sentiendo scire aliud demonstrationum: nisi aliquis dicat sentire, scientiam habere per demonstrationem. Sunt tamen quædam reducta ad sensus defectum in propositis: quædam enim si uideremus, non utique quæreremus. Sed non tanquam scientes

entes in uidendo, sed tanquàm habentes uniuersale ex eo quòd uidemus: ut si utrum foratum uideremus, & lumen pertransiens, manifestum utique erit & propter quid illuminat, propter id quod uideremus quidem seorsum in unoquoque: intelligere autem simul est, quoniam in omnibus sic est.

Non omnium syllogismorum eadem principia esse posse.

CAP. XXV.

EADEM autem esse principia omnium syllogismorum impossibile est: primum quidem logicè speculantibus: hi enim ueri sunt syllogismi, alij autem falsi. Et si enim sit uerum ex falsis syllogizare, sed semel hoc fit: ut si a de c uerum sit, medium autem b, falsum: neque enim a in b, neque b in c: sed si harum media accipiantur propositionum, false erunt: ex eo quòd omnis conclusio falsa ex falsis est, uera autem ex ueris: altera autem sunt uera & falsa. Postea neq; falsa ex eisdem sunt: est enim falsa adinuicem, & contraria, & impossibilia simul esse: ut iustitiam esse iniustitiam, aut timorem audaciam, aut hominem equum, aut bouem, aut æquale, maius & minus. Ex oppositis autem sic est, neq; enim uerorum eadē principia omnium sunt: altera enim multorum genere principia sunt, & neq; conueniunt: ut unitates punctis non conueniunt: hæ enim non habent positionem, illa autem habent. Necesse autem est aut in media conuenire, aut in sursum, aut in deorsum, aut hos interius habere, illos autem exterius terminorum. Sed neque communium principiorum possunt esse aliqua ex quibus omnia demonstrabuntur: dico autem communia, ut omne affirmare, aut negare:

* Assumpti
termini, &
immissi, ge-
nitiui sunt
singulares.

gare: genera enim eorum quæ sunt, altera sunt, & alia quidem in quantitativis, alia uerò in qualitativis sunt solum, cum quibus demonstrantur per communia. Amplius, principia non multò minora sunt conclusionibus: principia enim propositiones sunt, propositiones autem assumpti termini, aut immissi* termini sunt. Adhuc conclusiones sunt infinitæ, & termini autem finiti. Amplius, principia hæc quidem ex necessitate, illa contingentia. Sic igitur considerantibus impossibile est eadem principia esse, aut finita: cum infinitæ sint conclusiones. Si uerò aliter quodammodo dicat quis, quòd hæc quidem geometriæ, illa uerò numerorum, illa autem medicinæ: quid utique erit aliud quod dicitur, nisi quòd sunt principia scientiarum diuersa? sed eadem dicere derisio est, quoniam eadem eisdem eadem erunt: omnia nanque sic fiunt eadem. At uerò neque quod est ex omnibus demonstrare quodlibet, est querere omnium esse eadem principia: multum enim insipiens est. Neque enim in manifestis doctrinis hoc fit, neque in resolutione hoc est possibile: immediatæ enim propositiones sunt principia: altera autem conclusio fit accepta propositione immediata. Si autem dicat aliquis primas immediatas propositiones eadem esse principia: una in unoquoque genere est. Si uerò neque ex omnibus ut opus est demonstrari contingit quodlibet, neque sic ex altero tanquam erunt uniuscuiusque scientiæ altera: relinquitur quòd proxima sint principia omnium: & ex his quidem hæc, ex illis autem illa. Manifestum autem & hoc est, quoniam non contingit: monstratum est enim quòd altera principia genere sunt differentium genere.

Princi=

Principia enim duplicia sunt, ex quibus, & circa quod, ex quibus quidem igitur, communia sunt: quæ autem sunt circa quod, propria sunt, ut numerus, magnitudo.

Principia
circa quod,
sunt scientia
rū subiecta.

Quodd scientia, & scibile, ab opinione, & opinabili discrepent. CAP. XXVI.

SCIBILE autem, & scientia differunt ab opinabili, & opinione: quoniam scientia uniuersalis, & perneccessaria est: necessarium autem non contingit aliter se habere. Sunt autem quedam uera, quæ contingit aliter se habere: manifestum est igitur quodd circa hæc, scientia non est, essent enim utique impossibilia aliter se habere. At uerò neque intellectus: dico enim intellectum principium esse scientiæ, neque scientia inde monstrabilis: hæc autem est acceptio immediatæ propositionis: uerus enim est intellectus, & scientia, & opinio: & quid per hæc dicitur. Quare relinquitur opinionem esse circa uerum quidem, aut falsum: contingens autem est & aliter se habere. Hoc autem est acceptio immediatæ propositionis, & non necessariæ. Certum autem est sic apparentibus: opinio ei incertum est: & natura huiusmodi est. Adhuc autem nullus arbitratur opinari, cum opinetur impossibile aliter se habere, sed scire: sed quando esse quidem sic, sed tamen aliter, nihil prohibet & tunc opinari, tanquam huiusmodi quidem opinionem esse, necessarium autem scientiam. Quomodo est igitur non idem opinari, & scire: & quare non erit opinio scientia, si quis posuerit omne quod scit contingere opinari: consequitur enim hic quidem sciens, ille uerò opinans per media, quousq;

ad immediata ueniat : quare si ille quidem sciuit, & opinans sciuit : sicut enim & quia opinari, & propter quid : hoc autem medium est. An si quis sic arbitrabitur contingentia aliter se habere, sicut se habent definitiones per quas sunt demonstrationes : non opinabitur, sed sciet : si autem uera quidem esse, non tamen hæc ipsis inesse secundum substantiam, & secundum speciem, opinabitur & non sciet uerè : & quia et propter quid, si quidem per immediata opinabitur : si uerò non per immediata opinabitur, solum ipsum quia opinabitur.

Eiusdem autem opinio, & scientia non penitus est : sed sicut uera, & falsa eiusdem quodam modo est, sic et scientia & opinio eiusdem : & opinionem ei ueram, & falsam (sicut dicunt quidam) eiusdem esse, inconuenientia accidunt, appetere aliaq; & non opinari quæ opinantur falsè. Quoniam autem idem multipliciter dicitur : est autem sicut contingit, est autem ut non : commensuratam enim diametrum esse uerè, opinari inconueniens est : sed quòd diameter (circa quam sunt opinionones) idem : sic eiusdem est, sed quòd quid erat esse, unicuique secundum rationem non est idem. Similiter autem & scientia, & opinio eiusdem est : hæc enim sic animalis est, quòd non est contingere non esse animal, sed illa quidem est contingere : ut si hæc quidem quod hominis quidem est, illa uerò hominis quidem, non autem quod quidem hominis est : idem enim est, quia homo : hoc autem sicut non idem. Manifestum autem ex his est, quòd neque opinari simul idem, & scire contingit : simul enim haberet utique opinionem aliter habendi, & non aliter idem, quod quidem non contingit : in alio

alio enim unumquodque esse contingit eiusdem, sicut dictum est; sed in eodem nihil sic potest esse, haberet enim opinionem simul, ut quod homo esset secundum quod est animal: hoc enim fuerit non contingere esse non animal: & non secundum quod animal: hoc enim sicut contingere. Reliqua autem quomodo oportet distribuere in rationem, & intellectum, & scientiam, & artem, & prudentiam, & scientiam, hæc quidem physica est, illa uero ethica speculationis magis.

De solertia. CAP. XXVII.

SOLERTIA autem, est subtilitas quædam in non perspecto tempore medijs. Vt si aliquis uidens quod luna splendorem semper habet ad solem, statim intellexit propter quid hoc sit, quia propter id quod illustratur a sole; aut disputantem cum diuite, * cognouit quoniam commodatum est; aut propter id quod amici sunt, quia inimici eiusdem sunt. Omnes enim causas medias uidens, cognouit & ultima. Splendidum esse ad solem; sit in quo a: lucere à sole, b: luna, c: inest igitur lunæ quidem ipsi c, b: quod quidem est lucere à sole: ipsi autem b, a; quod est ad hoc esse splendidum, à quo splendet; quare & ipsi c, inest a per b.

*Sic Græcè Aristoteles ἢ διαλεγόμενον πλεσιώ, ἔγνω δὲ ὅτι δαύειρεται, Pro quo Agrophilus aut si uiso paupere diuitem adeferte, hoc illi propterea facere quod mutuo argentum, accipit, intellexerit.

P O S T E R I O R V M

A R I S T O T E L I S

Liber Secundus.

Quot quæri solent in disciplinis.

CAPVT. I.

QVÆSTIONES æquales sunt numero ijs quæcunquẽ uerẽ scimus. Querimus aut quatuor; quia, propter quid, si est, & quid est. Cùm n. utrũ hoc insit, aut hoc querimus, in numerũ ponẽtes; ut utrũ sol deficiat, aut non, ipsum quia querimus. Signũ autẽ huius, inueniẽtes. n. quia deficit, pausamus; & si in principio sciremus quia deficeret, nõ quæreremus utrum. Cùm autẽ sciamus ipsum quia, ipsum propter quid querimus; ut sciẽtes quia deficit sol, & quia mouetur terra, & propter quid deficit, & propter quid terra mouetur; querimus hæc quidem sic. Quædam autem alio modo querimus, ut si est, aut non est centaurus, aut Deus; hoc autem si est, aut non, simpliciter dico; sed nõ si albus est, aut nõ. Cognoscentes autem quoniam est, quid est querimus; ut quid igitur est Deus, aut quid est homo. Quæ quidem igitur querimus, & quæ inuenientes scimus; hæc & tot sunt. Omnem quæstionem medijs esse. CAP. II.

QVÆRIMVS autem, cùm querimus quia est, aut si est simpliciter, utrũ sit mediũ ipseus, aut nõ; cùm autem
cognos

cognoscentes aut quia est, aut si est, aut in parte, aut simpliciter, iterum propter quid quærimus, aut quid est: & tunc quærimus quid sit medium. Dico autem quia est, aut si est, aut in parte, aut simpliciter: in parte quidem, ut utrum deficit luna, aut augetur: si enim est aliquid, aut non est aliquid, in huiusmodi quærimus: simpliciter autem, si est, aut non est luna, aut nox. Contingit itaque in omnibus quæstionibus quærere, aut si est mediũ, aut quid est medium. Causa enim est medium: in omnibus autem hæc quæritur, ut utrum deficit luna, utrum est aliqua causa, aut non: post hæc scientes quia est aliqua, quid igitur hæc sit, quærimus. Causa enim ipsius esse non hoc, aut hoc: sed simpliciter substantiam, aut non simpliciter, sed aliquid eorum quæ sunt per se, aut secundum accidens: medium est. Dico autem simpliciter quidem subiectum: ut lunam, aut terram, aut solem, aut triangulum, quid autem esse defectum, æqualitatem, aut inæqualitatem: si in medio sit, aut non. In omnibus enim his manifestum est quod idem sit quod quid est, & propter quid est. Ut quid est defectus & priuatio luminis à luna à terre obiectu. Propter quid est defectus, aut propter quid deficit luna: propter defectum luminis obiecta terra. Quid est consonantia & ratio numerorum in acuto, & graui: & propter quid consonat acutum graui & propter id quod rationem habet numerorum & graue & acutum. Vtrum est consonare acutum & graue: Vtrum sit in numeris ratio eorum: Accipientes autem quia est, quid igitur est ratio quærimus. Quod autem sit medij quæstio, ostenditur quandocunque medium est sensibile: quærimus enim non sentien-

tes, ut de defectu si est. Si uero essemus super lunam, non utique quereremus, neque si sit, neque propter quid sit, sed simul manifestum utique esset utrumque; ex eo enim quod sentimus, & uniuersale factum est nobis notum. Sensus enim quod nunc obijcitur, & manifestum est quod nunc deficit: ex his autem uniuersale utique factum est. Sicut igitur diximus, quod quid est scire idem est, & propter quid est: hoc autem aut est simpliciter, & non eorum quæ insunt aliquid est, aut quæ insunt, ut quoniam duo relictæ sunt; aut quoniam maius, aut minus est. Quod igitur omnia quæ queruntur mediæ quæstio sint, manifestum est.

Discrepatio quod demonstratio, & definitio non eiusdem sint. CAP. III.

QVOMODO autem quod quid est demonstratur, & quis modus inductionis, & quid est definitio, & quorum, dicemus: primum opposites de ipsis. Principium autem sit futurorum: quod quidem sit maxime proprium habetis rationibus. Dubitabit autem aliquis, utrum sit idem, & secundum idem definitione scire, & demonstratione scire, aut sit impossibile. Definitio enim ipsius quod quid est esse uidetur; quod autem quid est, omne uniuersale, & prædicatiuum est; syllogismi autem sunt, alij quidem priuatiui, alij uero non uniuersales: sicut in secunda figura priuatiui omnes sunt, in tertia uero non uniuersales. Postea neque eorum quæ in prima figura prædicatiuorum omnium est definitio, ut quoniam omnis triangulus tres duobus relictis habet æquales. Huius autem ratio est, quoniam scire demonstrabile, est demonstrationem habere, quare si
in

in talibus est demonstratio, est manifestum quod non utriusque erit eorum definitio. Sciet enim utique aliquis & secundum definitionem, non habens demonstrationem: nihil enim prohibet non simul habere. Sufficit autem fides & ex inductione: nihil enim definiens aliquando cognoscemus, neque eorum, quæ per se sunt, neque quæ secundum accidens. Amplius, si definitio, substantiæ quædam cognitio est: huiusmodi manifestum est quod non sint substantiæ: quoniam quidem igitur non est definitio omnis cuius est demonstratio, manifestum est.

Quid autem cuius est definitio: nunquid omnis demonstratio est, aut non? una quidem iam ratio, & de hoc eadem est: unius enim in quantum unum, est una scientia: quare si utique scire demonstrabile, est demonstrationem habere, accidit quoddam impossibile: definitionem enim habens, sine demonstratione scis. Amplius. Principia demonstrationum sunt definitiones, quorum non esse demonstrationes monstratum est prius: aut enim erunt principia demonstrabilia, & principiorum principia, & hoc in infinitum abibit, aut primæ definitiones erunt indemonstrabiles. Sed utrum sit non omnis eiusdem, sed alicuius eiusdem sit definitio & demonstratio: an impossibile sit: non enim eiusdem demonstratio, cuius est definitio: definitio quidem ipse quid est, & substantiæ est, sed demonstrationes omnes videtur supponere, & accipientes quod quid est: ut mathematicæ quid unitas, & quid impar, & similiter alie. Amplius, omnis demonstratio aliquid de aliquo monstrat, ut quia est, aut non est: in definitione autem nihil alterum de altero prædicatur: ut neque quod ani-

mal de bipede, neque hoc de animali: neque de plano figura, neque enim est planum figura, neque figura planum. Amplius, alterum quod quid est, & quia demonstrare: definitio enim quid est ostendit: sed demonstratio quia est hoc de hoc, aut non est. Alterius autem altera demonstratio est, nisi sit tanquam pars quaedam totius (hoc autem dico quod ostensum est duobus rectis aequales habere de isoscele, si omnis ostensus est triangulus: pars enim hoc est, illud totum) haec autem adinuicem non sese habent sic: & quia est, & quid est: non enim alterum est alterius pars. Manifestum est itaque quoniam neque cuius definitio, omnis huius demonstratio: neque cuius omnis sit demonstratio, & huius omnis sit definitio, quare omnino eiusdem nullius contingit utraq; habere. Manifestum est itaque quod neque definitio, & demonstratio, neque idem erunt, neque alterum in altero: & namque subiecta similiter se haberent. Haec ergo usque huc addubitata sunt.

Syllogismo duplante non demonstrari quid est de eo cuius est. CAP. IIII.

IPSIVS autem quid est utrum syllogismus sit, & demonstratio aut non, sicut nunc ratio supposuit. Syllogismus enim aliquid de aliquo monstrat per medium: sed quid est, proprium quidem est, * & in eo quod quid est praedicatur: hoc autem necesse est conuerti. Sic enim ipsi c, proprium est a: manifestum quod & ipsi b: & hoc ipsi c, quare omnia sunt adinuicem: at uero & si a in eo quod quid est omni b inest, & uniuersaliter b de omni c, in eo quod quid est dicitur, necesse est a in eo quod quid est de c dici: si uero non sic accipit aliquis duplici

duplicans, non necesse erit a in eo quod quid est prædica-
 cari de c: sed si a de b in eo quod quid est, non autem b
 de quocunque in eo quod quid est: ipsum autem quid est
 utraq; habebant: de hoc erit utiq; & b de c in eo quod
 quid est. Si igitur quod quid est & quid erat esse u-
 traq; habent, in medio termino erit prius quod quid es-
 set esse: & omnino si est monstrare quid est homo, si
 c homo, a uerò quod quid est, siue animal bipes, siue ali-
 quid aliud: si ergo syllogizatur a de c, necesse est a de
 omni b prædicari: huius autem erit alia media ratio,
 quare & hoc erit quod quid est homo: accipit igitur
 quod oportet ostendere, etenim b est quod quid est ho-
 minis. Oportet autem in duabus propositionibus, &
 primis, & immediatis considerare: maxime enim ma-
 nifestum quod dicitur, fit. Per conuersionem quidem
 igitur monstrantes quid est anima, aut quid est homo,
 aut aliud quodlibet eorum quæ sunt, quod est ex prin-
 cipio petunt: ut si quis putet animam esse eandem sibi-
 ipsi causam uiuendi, hoc autem numerum eundem seip-
 sum mouentem, necesse est enim petere, animam hoc es-
 se quod numerum esse seipsum mouentem sic sicut idem.
 Non enim si consequitur a, b, & hoc, c: erit in ipso c, a
 quod erat esse: sed uerum erit dicere c solum. Neque
 si est a quod quid est, & de b prædicatur omni: & nan-
 que animalis esse, prædicatur de hominis esse: uerum
 enim est de omni hominis esse, animalis esse, sicut & de
 omni homine, animal: sed non sic sicut unum esse. Si
 quidem igitur non sic accipiat, non syllogizatur quod a
 sit in c, quod quid erat esse, & substantia: si uerò sic ac-
 cipiat, prius erit accipiens in c, quoniam est quod quid
 erat

erat esse *b* : quare non demonstratum est : quod enim erat in principio accepit .

Neque idem effici posse per diuisionem, syllogismo . CAPVT V.

AT uero neque per diuisionem uia est syllogizare, sicut in resolutione circa figuras dictum est. Nequaquam enim necesse fit rem illam esse, cum hæc sint, sed sicut neq; inducens demonstrat : non enim oportet conclusiōnem interrogare, neq; in concedendo esse, sed necesse est esse cum sint illæ : & si non dicat respondens, utrum homo animal est, aut inanimatum? postea accipit animal, non syllogizat : iterum omne animal, aut gressibile, aut aquaticum, accipit gressibile, & hominem esse totum animal gressibile, non necesse erit ex dictis, sed accipit & hoc. Differt autem nihil in multis, aut in paucis sic dicere : idem enim est. Non syllogisticus quidem igitur & usus fuit sic procedentibus : & de contingentibus syllogizari. Quid enim prohibet & hoc uerum quidem omne esse de homine, non tamen quid est, neque quod quid erat esse ostendens. Amplius, quid prohibet aut apponere aliquid, aut auferre, aut excellere substantias : hæc quidem igitur dimittuntur. Contingit autem soluere in accipiendo in eo quod quid est omnia, & quod est consequenter diuisionem facere quæsitum prius, & nihil relinquere : hoc autem necessarium est, si omne in diuisionem cadit, & nihil relinquit, indiuiduum enim specie oportet esse. Sed syllogismus tamen non inest, sed si quidem alio modo cognoscere facit, hoc quidem non fuit inconueniens, neq; enim inducens fortè demonstrat, sed tamen ostendit aliquid. Syllogismus autem non dicit.

POSTERIORVM.

dicat, ex diuisione eligens definitionem; sicut enim in conclusionibus quæ sine medijs sunt, si aliquis dicat quoniam his existentibus necesse est hoc esse, contingit interrogare propter quid sit: sic & in diuisis terminis: ut quid est homo? animal mortale, pedes habens, bipes, sine pennis. Propter quid scit unamquamque appositionem, & dicet enim, & monstrabit diuisione: sicut opinabitur quod omne animal aut mortale, aut immortalale sit: huiusmodi autem oratio omnis, non est definitio: quare quamuis diuisione monstrauit: sed tamen definitio, non syllogismus sit.

Non monstrari definitionem sumendo definitionem definitionis, neque definitione

contrarij.

CAP. VI.

SED utrum sit demonstrare quod quid est, secundum substantiam ex conditione accipientem quod quid erat esse: quod est ex ijs, quæ sunt in eo quod quid est proprijs. hæc autem in eo quod quid est sola, & proprium est omne: hoc enim est esse illi. An iterum accepit quod quid erat esse & in hoc? necesse est enim per medium monstrare. Amplius, sicut neque in syllogismo accipitur quod quid est syllogizare, semper enim tota, aut pars est propositio, ex quibus est syllogismus: sic neque quod quid est esse, oportet esse in syllogismo, sed scorsum hoc à positis esse. Et ad dubitantem an syllogizatum est, an non est hoc? obuiandum, quoniam: hoc enim erat syllogismus: & adhuc quod nec quod quid erat syllogizatum est, quoniam utique: hoc enim positum est nobis quod quid erat esse: quare necesse & sine eo quod quid est, sit syllogismus: aut quod quid est

V

rat

Tota, aut
pars: idest
maior, aut
minor: mi-
nus enim
maioris pars
est.

rat esse syllogizare aliquid. Et si ex conditione monstrat,
ut si malo inest diuisibile esse: in contrario est contrarium
esse, in quibuscunque est aliquid contrarium: bonum au-
tem malo contrarium est, & indiuisibile diuisibili: est ita-
que boni & indiuisibile esse. Etenim accipiens quod es-
rat esse, monstrat. Accipit autem ad demonstrandū quod
quid erat esse, alterum tamen sit. Etenim in demonstra-
tionibus est hoc quidem de hoc, sed nō ipsum, neq; cuius
est eadem ratio: & conuertitur. Ad utrosq; autem, &
secundū diuisionem demonstrantem, & ad sic syllogis-
mum: est eadem dubitatio propter quid est homo animal
grediens bipes, sed non animal & bipes: ex acceptis e-
nim neq; una necessitas est unū fieri quod predicatur, sed
utiq; sicut idem homo erit & musicus & grammaticus.

Contendit quid est non posse monstrari.

CAPVT VII.

QUALITER igitur definiens monstrabit substan-
tiam, aut quod quid est? neq; enim sicut demonstrans ex
certis, manifestum esse faciet, quod necesse est cum sint il-
la, alterum aliquid esse. Demonstratio enim hoc est, ne-
que sicut inducens per singularia, cum manifesta sint:
quoniam omne sic est, eo quod nihil aliter est. Non enim
quid est demonstrat, sed quoniam est, aut nō est. Quis igi-
tur est alius modus reliquus? non enim demonstrabit sen-
su, aut digito. Amplius, quomodo monstrabit quod quid
est homo: necesse est enim scientem quid est homo, aut al-
liud quodcunque, scire quia est. Quod enim non est, nullus
scit quod quid est, sed significat: oratio quidem, aut non
men

men cum dico tragelaphus : quid autem est tragelaphus, impossibile est scire. At uero si demonstrabit quid est, & quia est, & qualiter eadem ratione demonstrabit : definitio enim unum aliquid, & demonstratio : id autem quod est quid est homo, & esse hominem, aliud est. Postea per demonstrationem dicimus necessarium esse demonstrare omne quia est, nisi substantia sit : esse autem non substantia ulla est : non enim est genus, quod est : demonstratio itaque erit quia est, quod quidem et nunc faciunt scientiae : quid. n. significat triangulus, accipit geometra : quia autem est, demonstrat. Quid igitur monstrabit definiens, quid est triangulus : sciens itaque aliquis definitione quid est, si est non sciet, sed impossibile. Manifestum est & secundum nunc modos terminorum, quod non monstrant definiens quia est. si. n. et ex medio aliquod æquale : sed propter quid est quod definitur, & propter quid est circulus quaeritur : esset enim utique & montis ænei dicere ipsum : neque enim quia possibile sit esse quod dicitur assignat termini, neque quod illud est cuius dicunt esse definitionem : sed semper licet dicere & propter quid. Si ergo definiens monstrabit aut quid est, aut quid significat nomen : sed non est ullo modo eius quod quid est, erit utique definitio ratio nominis, idem significans, sed non conueniens est. Primum quidem & quia non substantiarum esset definitio, et eorum quae non sunt : significare. n. est, & quae non sunt. Amplius, omnes orationes definitiones erunt : esse. n. utique nomen ponere cuiuslibet orationi : quare terminis utique disputabimus omnes, & * Ilias definitio erit. Amplius, neque una scientia demonstrat utique quia hoc nomen eius quod quid est esse ostendit, neque igitur definitiones hoc assignant. Ex his

* Ilias historia Troica, quam scripsit Homerus.

igitur neq; definitio & syllogismus idē uidetur esse, neq; eiusdem syllogismus et definitio. adhuc autē quod neq; definitio nihil demonstrat, neque monstrat, neq. quod quid est, neq; definitione, neq; demonstratione, cognoscere est.

Quid est, monstrari per aliud quid est.

CAPVT VIII.

ITERVM autem speculandum est quid eorū dicitur bene, & quid non bene, & quid est definitio: & eius quod quid est, nunquid quodam modo est demonstratio, aut definitio, aut nullo modo. Quoniam (sicut diximus) *idem est scire quod quid est, & scire causam ipsius si est: ratio autem huius est, quoniam est aliqua causa, & hæc, aut eadem, aut alia est: & si utique alia est, aut demonstrabilis est, aut indemonstrabilis. Si igitur est alia, & contingit demonstrari: necesse est median causam esse, & in figura prima monstrari: uniuersale enim, & prædicatiuum est quod demonstratur. Vnus quidem modus nunc exquisitus est per aliud quod quid est monstrare: horum enim quod quid est necesse est median esse quid est, & priorum proprium. Quare hoc quidem monstrabit, illud uerò non eorum quod quid erat esse eiusdem rei. Hic quidem igitur modus quod non sit demonstratio dictum est prius: sed est syllogismus logicus ipsius quid est.

De quid est, & quod est.

CAP. IX.

QVO autem modo contingat dicemus, iterum dicentes ex principio. Sicut enim propter quid quærimus, habentes quia est: aliquando autem & simul manifesta fiunt: sed neque prius propter quid possibile est cognoscere quàm quia: manifestum est quod similiter

*In fine secundum capituli huius libri.

etiam in
libro de
interpretatione

Et quod quid erat esse non sine quia est : impossibile est
 cui : scire quid est , ignorantes si est . Hoc autem si
 est aliquando quidem , sed secundum accidens habemus ,
 aliquando uerò habentes quid ipsius rei : ut tonitruum ,
 quoniam sonus quidam est nebularum : & defectum ,
 quoniam priuatio quædam luminis : & hominem , quo-
 niam animal quoddam est : & animam , idem seipsum
 mouens . Sed quæcunque quidem secundum accidens scia-
 mus quia sunt , necesse est illa nullo modo se habere ad
 quid est : neque enim quia sunt , scimus : quærere autem
 quid est , non habentes quia est , nihil quærere est : secun-
 dum quæcunque autem habemus quid facile est : quare
 quemadmodum habemus quia est , sic habemus & ad
 quid est . Quorum igitur habemus aliquid , quod quid
 est : primum quidem sit defectus , in quo a : luna in quo
 c : oppositio terræ in quo b : utrum quidem deficit , an
 non : b quærere est , nunquid est , aut non . Hoc autem
 nihil differt quærere , quam si est ratio ipsius : & si sit
 hoc , & illud dicimus esse : aut utrius contradictionis
 est ratio : utrum habendi duos rectos , aut non habendi &

Cum autem inueniamus simul ipsum quia , & pro-
 pter quid scimus , si per media sit : si uerò non , quia scia-
 mus , propter quid autem non . Si ergo luna c , defectus
 a , lunam plenam , umbram non posse facere , nullo no-
 strum in medio existente manifesto , in quo b : si ergo in
 c est b , quod est non posse facere umbram , cum nullus
 nostrum in medio sit , in hoc quidem a , quod est deficere ,
 quia deficit manifestum est , sed propter quid , nōdum :
 sed quia defectus quidem est scimus : quid autem est , ne-
 scimus . Cum autem manifestum est quia a in c sit , sed

Crediderit
 nonnulli, lu-
 nam medie
 tatem unā
 habere opti-
 cam, & alte-
 ram lucidā :
 cum autem
 pars opaca
 ad nos con-
 uerteretur,
 aiebant esse
 deliquium.

propter quid est & quæreretur b quidem est, utrum obiectio aut conuersio lune, aut extinctio luminis: hoc autem ratio alterius termini: ut in his, ipse a: est enim defectus, obiectio terre. Quid autem est tonitruus & ignis extinctio in nube. Propter quid tonat & propter extingui ignem in nube. Sit nubes c, tonitruum a, extinctio ignis b: in: igitur nube est b, extinguatur enim in ipsa ignis: huic autem inest a, & est ratio b, ipse a primi termini: si autem iterum huius aliud medium sit, ex reliquis erit rationibus. Vt igitur accipitur quid est, & sit notum, dictum est. Quare syllogismus quidem ipse quod quid est non sit, neque demonstratio, manifestum tamen est per syllogismum & demonstrationem: quare neque sine demonstratione est cognoscere quid est, cuius est causa alia: neque est demonstratio ipse, sicut & in dubitationibus diximus.

De definitione quid est, & propter quid.

CAPVT X.

EST autem quorundam quædam causa altera, quorumdam autem non est, * quare manifestum quoniam eorum quæ sunt quid est, alia quidem sine medio, ut principia sunt: quæ quia sunt, & quæ quid sunt, supponere oportet, aut alio modo facere manifesta: quod quidem arithmeticus facit. Et namque quid est, unitas supponit, & quid est: sed habentium medium, & quorum est quædam altera causa substantiæ, & ipse esse: est per demonstrationem (sicut diximus) ostendere, non demonstrare. Definitio autem quoniam quidem, ratio ipse quod quid est, manifestum est quoniam aliqua erit ratio ipse quod quidem significat nomen, aut ratio altera, nomina ponens: ut quid significat

*Hic i multis exemplaribus Latinis habent multa uerba, quæ quoniam in Græco non sunt, à doctis reiecta sunt.

gnificat quod quid est, secundum quod triangulus est, quod quidē habētes quia est, quærimus propter quid est: difficile autem sic est accipere quæ nescimus quia sunt: causa autem dicta est prius difficultatis: quia neq; si est, neq; si non est scimus: sed aut hoc secundum accidens. Oratio autē una est dupliciter, hæc quidē coniunctione, ut Ilias: alia uerō unū de uno ostendens, non secundum accedens: una quidem igitur terminus est termini, quæ dicta est. Alius uerō terminus est oratio demonstrans propter quid est, quare prior significat quidem, demonstrat autē non. Quæ uerō posterior est, manifestum est quoniā erit ut demonstratio eius quod quid est, positione differens à demonstratione. Differt enim dicere propter quid tonat, & quid est tonitrus: dicet enim sic quidē, propter id quod extinguitur ignis in nubibus, quid est tonitruus? sonus extinctionis ignis in nube. Quare eadem oratio alio modo, & alio dicitur: & sic quidem demonstratio continua, sic autem definitio. Amplius est terminus tonitruui, sonus in nubibus: hæc autem est quæ est ipsius quid est, demonstrationis conclusio: quæ autem est immediatorum definitio, positio est ipsius quid est, & indemonstrabilis: est ergo definitio una quidem oratio eius quod quid est, indemonstrabilis, una uerō syllogismus ipsius quid est: casu differens à demonstratione: tertia uerō est quæ est ipsius quid est, demonstrationis conclusio. Manifestum igitur ex dictis est, & qualiter est ipsius quod quid est demonstratio, & quomodo non est: & quorum est, & quorum non est. Amplius autem definitio quot modis dicitur, & qualiter quod quid est monstrat, & quomodo non, et quomodo

rum est, & quorum non: adhuc autem & ad demonstrationem quomodo se habet, & quomodo contingit eiusdem esse, & qualiter non contingit.

Per quodlibet genus causæ demonstrari posse.

CAP. XI.

QUONIAM autem scire opinamur cum sciamus causam: causæ autem quatuor sunt: una quidem quod quid erat esse, una uero cum hoc sit, necesse est hoc esse. altera autem quæ aliquid primo mouit, quarta uero cuius gratia, omnes hæc per medium monstrant. Et hoc enim quod cum sit hoc, necesse est esse, una quidem accepta propositione non est, duabus autem ad minus: hoc autem est, cum unum medium habeant: hoc ergo uno accepto, conclusionem necesse est esse. Manifestum est autem & sic, propter quid est rectus in semicirculo: aut quo existente, rectus est: sit ergo rectus in quo a, media duorum rectorum in quo b, qui est in semicirculo in quo c: ipsius a igitur rectum esse in c, qui est in semicirculo, causa est b, hoc enim ipsi a æquale est: qui uero est c, ipsi b, duorum enim rectorum dimidium est: existente igitur dimidio duorum rectorum, a in c est: hoc autem erat in semicirculo rectum esse. Hoc autem idem est ei, quod quid erat esse: cum hoc significaret oratione: at uero & ipsius quod quid erat esse, causa monstrata est media. Hoc autem propter quid Medorum bellum factum est Atheniensibus: quæ causa est præliari Athenienses: & quoniam in Sardes cum Erethrijs commiserunt: propter hoc enim motum est. Primum sit bellum in quo a, priores committentes in alios b, Athenienses c: est igitur b in c, prius enim est committe-

re

re Atheniensibus: a autem in b, debellauerunt enim prius iniustos, est itaque in b a, debellari prius incipientes. b autem in c, siue in Atheniensibus, priores enim inceperunt: medium itaque hic causa primum mouens. Quorumcunque uerò causa est cuius gratia: ut propter quid ambulat? ut sanus fiat. propter quid domus est? ut saluentur uasa. Hoc quidem gratia huius quod est sanari, illud uerò gratia huius quod est saluari: & propter quid oportet post cœnam ambulare: & cuius gratia oportet, nihil differt. Sit ambulare post cœnam, in quo c; non eminere cibos, in quo b: sanari in quo a: si igitur in eo quod est, post cœnam ambulat, esse facere non supereminere cibos iuxta os uentris, & hoc esse sanum: uidetur enim inesse ipsi ambulare quod est c, b non eminere cibos: in b autem a, hoc quod est sanatum: quæ igitur causa est, in c quod a sit, quod est gratia cuius? b non eminere: hoc autem est sicut illius ratio. a enim sic reddetur, propter quid b inest? & quoniam hoc est sanari, hoc sic habere. Oportet autem commutare rationes, & sic singula magis apparebunt. Generationes autem econtrario hic & in causis secundum motum: ibi enim medium oportet primum fieri: hic autem ipsum c extremum, ultimum autem gratia cuius. Contingit autem idem & gratia cuius esse & ex necessitate: ut per lucernæ pellem lumen egredi, etenim ex necessitate disgredditur, quod in parua est partibilius: & per maiores poros, si quidem lumen sit disgreddiendo: & gratia cuius, ut non offendamus. nonne igitur si esse contingit, & fieri, contingit? sicut si tonat extincto igne, necesse est sizzle, & sonare: & (quemad-

si
est sonare,
ut cum in
aqua can-
dens ferru
extinguit.

(quemadmodum Pythagorici dicunt) minarum causa
ijs qui sunt in tartaro, quatenus timeant. Plurima autem
tem huiusmodi sunt, & maxime in ijs quae natura subsistunt: & in constantibus haec quidem propter hoc natura facit: illa uero ex necessitate. Necessitas autem est duplex: haec quidem secundum naturam, & aptitudinem: haec uero uiolenta, & contra aptitudinem: sicut lapis ex necessitate & sursum, & deorsum fertur, sed non propter eandem necessitatem. Sed in ijs quae sunt ab intelligentia, alia quidem nequaquam sunt ab eo quod per se frustra est, ut domus aut effigies: neque ex necessitate sunt: sed propter hoc. Alia uero à fortuna sunt, ut sanitas, & salus, maxime in quibuscunque contingit, & sic & aliter: cum non à fortuna generatio sit. Quare finis bonus alicuius gratia fit, aut natura, aut arte: à fortuna autem nihil propter aliquid fit. Eadem autem causa est & in ijs quae fiunt, & in factis, & futuris, quae uere est ijs quae sunt: medium enim causa est, ueruntamen in ijs quae sunt, & quae est: in ijs autem quae fiunt, quae fit, factis autem facta, & futuris futura. Ut propter quid factus est defectus: propter id quod in medio facta est terra: fit enim propter id quod fit: erit autem & propter id quod erit in medio: & est autem propter id quod est. Ut quid est crystallus: accipiamur quoniam aqua congelata est. Aqua in quo c, congelata in quo a, causa media in quo b: defectus caloris penitus, est igitur in c quidem, b: in hoc autem congelatum esse, quod est in quo est a: fit autem crystallus, cum fiat b. factus est autem, facto: erit autem futuro b. Sic quidem igitur

igitur causa, et cuius causa est, simul fit cum fit, & est, cum est: et in eo quod factum est, et in futuro eodem modo.

De fieri, & facto esse. CAP. XII.

IN ijs autem quæ non simul sunt, nunquid sunt in continuo tempore? sicut uidetur nobis alia eorum causa esse: ut facti esse altera facta, & futuri futura: & eius quod fit: si aliquid antea factum est. Est igitur à posterius facto, syllogismus: principium autem, & horum quæ facta sunt, unde & in ijs quæ fiunt similiter: à priori autem non est, ut quoniam hoc factum est: & in futuro similiter est: neque enim infinito aut finito erit tempore: quare quoniam hoc uerum est dicere factum esse, hoc uerum est dicere factum esse posterius. In medio autem falsum esset dicere, hoc iam altero facto: eadem autem ratio est & in futuro. Neq; quoniam hoc factum est, hoc erit: medium enim simul genitum oportet esse, factorum factum, futurorum futurum, cum ijs quæ fiunt, fieri: cum ijs quæ sunt, esse: sed futurum esse, & esse, non contingit simul esse genitum. Amplius, neq; infinitum contingit esse tempus medium, neque finitum: falsum enim erit dicere in medio. Speculandum ergo quid est continens: ut post id quod factum est, sit fieri in rebus? an manifestum est quod non continuum cum facto esse, quod fit? neq; factum cum post facto esse? termini enim sunt atomi: sicut igitur neque sunt puncta adinui- cem copulata, neq; quæ facta sunt: utraque enim indiuisibilia sunt. Neque igitur quod fit cum eo quod factum est, propter idem: quod enim fit, diuisibile est: quod autem factum est, indiuisibile est. Sicut igitur linea ad punctum se habet, sic quod fit, ad quod factum est: sunt e-

nim infinita facta in eo quod sit, manifestum autem magis est in uniuersalibus : de motu oportet dicere de his .

De eo igitur quomodo cum eo quod consequenter sit generatione se habeat media causa , intantum acceptum sit : necesse enim & in his medium , & primam immediata esse : ut a factū, quoniā c factū est : posterius autē c factū, a autem prius : principium igitur est c , propter id quod proximū est ipsi nūc , quod est principium tēporis : sed c factum est , si d factum est : cum igitur d factū est, necesse est et a factū esse : causa autem est c , d enim facto, necesse est c factū esse : c autē facto, necesse est a prius fuisse . Si autem accipiens aliquod mediū, stabit alicui immediatum : an semper extra cadet propter infinitū : nō enim continuū factū cū facto, quemadmodū dictū est : sed incipere tamē est necesse à medio , & ab ipso nūc primo . Similiter autem est & in eo quod erit : si enim uerū est dicere quoniā erit d , necesse est prius uerū dicere quoniā a erit , huius autem causa est c , siquidem enim d erit , prius c erit : si uerō c erit, prius a erit . Similiter autem et infinita est decisio et in his : non enim erunt quę erūt continua adinuicem : principium autem & in his sine medio accipiendū est . Habēt autē sic se in operibus , si facta est domus , necesse est decisos esse lapides , & factum esse hoc propter quid est : quoniam necesse est fundamentū factū esse, si quidē et domus facta est : si uerō fundamentum est , prius lapides esse factos necesse est : iterum si erit domus , similiter prius erunt parietes (demonstratur autem per medium similiter) erit enim fundamentum prius .

In ijs quæ circulo gignuntur, demonstrationem
esse circularem. CAP. XIII.

QVONIAM autem uidemus in ijs quæ fiunt, cir-
culo quandam generationem esse, & contingit hoc esse;
siquidem consequantur adinuicem medium & termini;
in his enim conuerti est: ostensum * autem est hoc in *c. 5. 1. pri.
primis quod conuertuntur conclusiones; circulo autem
hoc est. In operibus autem uidetur sic; depluta terra,
necesse est uaporem fieri: hoc autem facto, nubem, hac
autem facta, aquam, hac uero facta, necesse est terram
deplutam esse. Hoc autem erat ex principio, quare cir-
culo circuituit: cum enim unum horum quodlibet est, al-
terum est: & cum illud, alterum; & cum hoc, primum.
Sunt autem quædam quæ fiunt uniuersaliter: semper
enim & in omni aut sic se habent, aut fiunt: alia uero
quidem semper non, sed sicut frequenter sunt, ut non
omnis homo masculus habet barbam, sed est sicut fre-
quenter. Talium igitur necesse est & medium sicut
frequenter esse. Si enim a de b prædicatur uniuersali-
ter, & hoc de c uniuersaliter, necesse est, & a de c sem-
per, & de omni prædicari: hoc enim est uniuersaliter,
& de omni, & semper; sed suppositum est sicut frequen-
ter esse: necesse est ergo medium sicut frequenter esse
quod est in quo b: erunt ergo & eorum principia frequen-
ter sine medio, quæcunq; in plurimum sic sunt, aut fiunt.

Quo pacto definitio uestiganda sit.

CAPVT XIII.

QVOMODO quidem sit quod quid est in termi-
nis assignandum, & qualiter demonstratio, aut defi-
nitio sit ipsius, aut non, dictum est prius. Quomodo
autem

autem oportet uenari in eo quod quid est prædicantia, nunc dicemus. Eorum igitur, quæ insunt semper unicuique, quædam se extendunt in plus, non tamen extra genus: dico autem in plus esse, quæcunque insunt quidem unicuique uniuersaliter, at uerò & alij: ut est aliquid quod omni trinitati inest, sed & non trinitati: sicut quod est, inest trinitati, sed & non numero: sed impar inest omni trinitati, & in plus est, & nanque ipsi quinario inest. sed non extra genus: quinarium quidem numerus est: nullum autem extra numerum, impar est. Huiusmodi igitur accipienda sunt usque ad hoc, quousque tot accipiantur primum quorum unumquodque in plus sit: omnia autem non in plus: hanc enim necesse est substantiam rei esse. Vt trinitati inest omni, numerus impar, primus utrobique: & sicut quod est non mensurari numero, & sicut non componi ex numeris. Hoc itaque iam trinitas, est numerus impar primus: & sic primus. Horum enim unumquodque illa quidem imparibus omnibus insunt, ultimum autem & dualitati: omnia autem nulli. Quoniam autem ostensum à nobis in superioribus, quod necessaria quidem sunt in eo quod quid est prædicantia: uniuersalia autem necessaria sunt: trinitati autem, & cuilibet alij sic accipiuntur in eo quod quid est accepta, sic ex necessitate quidem erit trinitas hæc. Quod autem substantia sit, ex his manifestum est, necesse est enim nisi hoc sit trinitatis esse, ut genus aliquod esse; hoc aut nominatum est, aut non nominatum; erit igitur in plus quam trinitati inexistens. concessum enim huiusmodi sit esse genus, ut quod inest quidem secundum potentiam in plus; si igitur

tur nulli inest alij quàm atomis trinitatis, hoc utique erit trinitatis esse: supponatur. n. hoc substantia uniuscuiusq; esse, quæ in atomis ultimum prædicatum: quare similiter & alij cuilibet, sic demonstratorum quidem, illi esse erit. Congruum autem est cum totum aliquod negocietur aliquis, departiri genus in atoma specie prima: ut numerum in trinitatem, & dualitatem: postea sic illorum definitiones accipere tentare, ut rectæ lineæ, & circuli, & recti anguli. Post hæc autem accipientem quod genus sit, ut utrum quantitatum, aut qualitatum, proprias passionem speculari per communia prima: compositis enim ex atomis conuenientia, ex definitionibus erunt manifesta, propterea quod principium est omnium definitio, & quod simplex est: & simplicibus per se inesse conuenientia solis, alijs autem secundum illa. Sed diuisiones quæ sunt secundum differentias, utiles sunt ad hoc sic adeundum: ut tamen monstrant, dictum est prius. Vtiles autem erunt sic utique solum ad colligendum quod quid est: & uidebitur utique nihil monstrare, sed mox decipere omnia, tanquam si ex principio acceperit aliquis sine diuisione. Differt autem aliquid primum & posterius prædicamentorum prædicari: ut est dicere animal mansuetum, bipes: uel bipes animal mansuetum: si. n. omne ex duobus est, et unum quid sit animal mansuetum, iterum ex hoc & differentia, homo aut quodlibet unum sit, necesse est diuidentem petere. Amplius, nihil relinquendum in eo quod quid est, sic solum modo contingit: cum enim primum accipiatur genus, si quidem aliquis inferiorum aliquam diuisionem accipiat, non incidet omne in hoc: ut non omne animal, aut totum pennatum est, aut

aut diuisum pennis : sed pennatum , animal omne . Huius enim differentia hæc est . Prima autem differentia est animalis , inquam omne animal incidit . Similiter autem & in unoquoq; aliorum , & in ijs quæ extra genera , et quæ sub ipsis sunt : ut in aue , in qua est omnis auis : & in pisce , in quo omnis est piscis . Sic igitur uadenti proutum est scire quoniam nihil relictum est : aliter autem relinquere necesse est , & non scire . Nihil autem oportet definientem & diidentem omnia scire quæ sunt : & tamen impossibile dicunt esse quidam , differentias cognoscere , quæ sunt ad unumquodque non cognoscentem unumquodq; : sine autem differentijs non esse unumquodque scire : à quo enim non differt , idem esse huic : à quo autem differt , alterum ab hoc . Primum quidem hoc falsum est : non enim secundum omnem differentiam , alterum est : multæ enim sunt differentie in eisdem specie , sed non secundum substantiam , neque per se . Postea cum accipiantur opposita , & differentia , & quod omne incidit hinc aut inde , & accipiat in altero quod quæritur esse , & hoc cognoscat , nihil differt scire , aut non scire de quibuscunque prædicantur alijs differentia . Manifestum enim est , quod si sic uadens ueniat in hæc , quorum non est amplius differentia , habebit rationem substantie : omne autem incidere in diuisionem , si sint opposita quibus nihil interest , non est petitio ; necesse est enim omne in altero ipsorum esse , si quidem illius differentia est . Ad probandum autem terminum per diuisiones , tria oportet coniecturare : ut accipiantur prædicata in eo quod quid est , & hæc ordinati quid primum est , aut secundum : & quoniam hæc omnia

omnia sunt. Est autem unum horum & primum per id quod possumus sicut ad accidens syllogizare, quoniam est & per genus probare. Ordinare autem sicut oportet, erit: si primum accipiat: hoc autem erit si accipiamur quod omnibus sequitur, illi autem non omnia: necesse est enim aliquod esse huiusmodi: accepto autem hoc, iam idem inferioribus modus: secundum enim, aliorum primum erit, & tertium continuorum: remoto enim, quod est sursum, continuum aliorum primum erit: similiter autem & in alijs. Quod autem omnia hæc sunt, manifestum ex hoc quod recipimus: primum quidem secundum diuisionem, quoniam omne aut hoc, aut illud est: est autem hoc, & iterum huius totius differentiam: extremi autem non amplius esse differentiam, uel etiam statim cum ultima differentia à toto non differre specie. Hoc manifestum enim est, quoniam neque plus hoc opponitur. Omnia enim in eo quod: quid est accipiuntur horum, neque deficit nihil: aut enim genus, aut differentia utique erit: genus quidem igitur est primum, & cum differentijs hoc acceptum est: differentie autem omnes habentur, non enim amplius est posterior. specie enim utiq; differret, & ultimum & hoc autem dictum est non differre. Querere autem oportet intendentem in similia & indifferentia, primum quid omnia idem habeant: postea iterum in altera, quæ in eodem quidem genere sunt cum illis: sunt autem ipsis quidem idem specie, ab illis autem altera: cum autem in his accipiat quid omnino idem, & in alijs similiter: in acceptis iterum intendendum est si idem sit, quosq; in unam conueniant rationem: hæc enim erit definitio. Si

uerò non uadit in unam, sed in duas, aut plures: manifestum est quòd utique non est unum aliquod quod prædicatur, sed plura. Vt dico, si quid est magnanimitas querimus: intendendum est in quosdam magnanimos, quos scimus quid habeant unum omnes in quantum sunt huiusmodi. Vt si Alcibiades magnanimus, aut Achilles, & Ajax: quid unum omnes habent: non tolerare iniuriati. Hic enim dimicauit, ille insanit, hic autem interfecit seipsum. Iterum idem est in alteris, ut Lyfandro, & Socrate, si iam indifferentes esse, & fortunati, & infortunati, hæc duo accipiens intendas quid idem habent, aut impossibilitas quæ est circa fortunas, aut non tolerantia cum iniuriantur: si uerò nullum sit commune, duæ species erunt utique magnanimitas. Semper enim est omnis definitio uniuersalis: non enim in quodam oculo dicit sanabile medicus, sed aut in omni, aut in specie determinans.

Species facilius, quam genera finiri.

CAPVT XV.

FACILE autem est magis singulare definire, quam uniuersale: unde oportet à singularibus in uniuersalia ascendere. Et nanque æquiuocationes magis latent in uniuersalibus, quàm in indifferentibus. Sicut autem in demonstrationibus oportet syllogizari inesse, sic & in terminis clarum: hoc autem erit, si per ea quæ secundum unumquodque dicuntur, sit in unoquoque genere definiri separatim: ut simile non omne, sed in coloribus & figuris: & acutum, quod est.

De Alcibia
de vide Iu-
sti. lib. 5. de
Achille Ho-
mer. lib. 1.
de Aiace.
Quid. li. 13.
Metam. de
Lyfandro
Iustm. li. 5.
de Socrate.
Laertiū, &
Plato. Phæ-
drou, & Me-
necmo.

est in uoce : & sic in commune erit ire , timentem ne æ-
 queiuocatio contingat . Si autem non oportet disputare
 in metaphoris , manifestum est neque definire metapho-
 ris , neque quæcunque dicuntur in metaphoris : disputa-
 re enim erit necesse in metaphoris .

Anatomen , & analogiam terminandis pro-
 blematis momentum habere .

CAP. XVI.

VT habeamus proposita , eligere oportet decisio-
 nes , & diuisiones : sic autem eligere secundum subie-
 ctum genus commune omnium . Ut si animalia sint quæ
 considerantur , qualia omni animali insunt : acceptis
 autem his , reliquorum primo qualia omni sequantur :
 ut si hoc est auis , qualia omni sequantur autem , & sic
 semper illi proxima . manifestum enim est quoniam ha-
 bebimus iam dicere propter quid insunt sequentia ijs
 quæ sunt sub communi : ut propter quid homini , aut
 equo insunt . Sit autem animal in quo a , b autem sequen-
 tia omni animali : in quibus autem sunt c , d , e , sicut quæ-
 dam animalia . manifestum igitur est propter quid est
 b in d , propter a enim : similiter autem & in alijs , &
 semper in alijs eadem est ratio . Nunc quidem secun-
 dum ea quæ assignantur communia nomina , dicimus .
 Oportet autem non solum in his considerare , sed & si
 aliud aliquid uidetur commune existens accipientem :
 postea quibus hoc inhereat , & qualia huic sequantur :
 ut cornua habentibus habere uentres , & non utrobique
 dentes esse : item habere cornua quibus sequitur : ma-
 nifestum

nifestum enim propter quid in illis est quod dicitur, propter id enim quod cornua habent, inest. Amplius, alius modus est secundum analogum eligere: unum enim accipere non est idem, quod oportet uocare seipsum, & spinam, & os: sunt autem quæ sequuntur & his: tanquam natura una huiusmodi existente. Eadem autem proposita sunt, quæ quidem idem medium habent, ut quoniam omnia contrarij status: horum autem quædam genere eadem sunt, quæcunque habent differentias, ex quo aliorum aut aliter sunt: ut propter quid resonat, aut propter quid apparet, & propter quid iris: omnia enim hæc quidem unum propositum sunt genere: omnia enim repercussio sunt, sed specie altera. Alia autem ex eo quod medium quidem subalternum medium est, differunt propositorum: ut propter quid Nilus finiente mense magis fluit: propter id quod hybernior est finiens mensis. propter quid autem hybernior est finiens mensis: propter id quod luna deficit, hæc enim sic se habent adinuicem.

De causis, & effectis: & an unius plures sint causæ.

CAP. XVII.

DE causa autem, & cuius causa est dubitabit aliquis: nunquid cum causatum est, & causa est: ut si folia fluunt, aut deficit luna: & causa deficiendi, uel folia cadendi erit: ut si huius est, lata habere folia: deficiendi autem, terram in medio esse. Si enim non, aliqua alia erit causa ipsorum: si uero causa sit, & causatum simul: ut si in medio est terra, deficit, aut si latum

tum est folium, folia fluunt: si autem sic est, simul utique erunt, & demonstrabuntur per inuicem. Sit enim folium fluere in quo a, latum autem folium in quo b, uitis uerò in quo c: si igitur in b est a, omne enim latum folium habens folio fluit: c autem inest b, omnis enim uitis habet lata folia: & a in c est, omnis uitis folio fluit: causa est b medium. Sed & quoniam latis folijs uitis sit, est propter id quod folio fluit, demonstrare. sit enim d latum quidem folium, e autem folio fluere, uitis uerò in quo f, infigitur est e, etenim folio fluit omnis uitis: in e autem d est: omne enim fluens folio, latum est folium habens: omnis itaque uitis latum est folium habens: causa autem est folio fluere. Si autem non contingit causas esse adinuicem, causa enim prius est eo cuius est causa. & deficiendi quidem est causa, terram esse in medio; eius autem quod est in medio terram esse, non est causa deficere. Si igitur per causam demonstrationis est, propter quid est: si uerò non per causam ipsius, quia: quoniam quidem terra in medio est cognouit, propter quid autem non. Quod autem non, deficere causa sit in medio esse, sed hoc, deficiendi manifestum est: in ratione enim deficiendi, inest quod est in medio: quare manifestum est quod per hoc, illud cognoscitur: sed non hoc, per illud. An contingit unius plures esse causas? & nanque si est idem de pluribus primis prædicari primo: sit a in b primo existens, & in c alio primo, & hoc sit in d, hoc uerò sit in e, erit itaque a in d, & in e: causa autem quod a sit in d quidem, b: in e autem, c; quare cum causa sit, necesse est rem omnem esse: sed res cum sit, non necesse est esse

Quare arborum alia citius, alia se-
rius folio
fluant, lege
Theoph. li.
1. de stirp.
& plantis.

omne quodcunque sit causa: sed causam quidem necesse est esse: non tamen omnem. An si semper uniuersale propositum, & causa totum quiddam est, & cuius est causa uniuersale: ut folio fluere in toto quodam determinatum est: & si species ipsius sint: uniuersaliter igitur aut plantis, aut huiusmodi plantis: quare & medium æquale oportet esse in his & cuius est causa, & conuerti: ut propter quid arbores folio fluunt: si ergo propter densitatem humidi, siue folio fluit arbor, oportet esse densitatem: siue densitas est non in qualibet, sed in arbore: est folio fluere. Vtrum autem contingat non eandem esse causam eiusdem in omnibus, sed alteram, an non? an si quidem per se demonstratur, aut non secundum signum aut accidens: non potest esse. ratio enim extremi, medium: si uero non sic, contingit: est autem & cuius causa & cui, considerare secundum accidens, non tamen uidentur proposita esse. Si autem non, similiter, se habebit medium: si quidem sunt æquiuoca, æquiuocum medium est: si uero sicut in genere, similiter se habebit: ut propter quid commutabiliter, analogum: alia enim est causa in numeris, & in lineis, & eadem quidem in quantum lineæ, alia: in quantum autem habens augmentum huiusmodi, eadem: sic in omnibus. Similem autem esse colorem colori, & figuram figuræ, aliam esse causam alij: æquiuocum enim est simile in his: hic quidem est fortassis secundum analogiam habere latera & æquales angulos, in coloribus autem unum sensum esse, aut aliquid aliud huiusmodi: quæ autem secundum analogiam sunt eadem, & medium habent secundum analogiam. Habet autem sic consequi

consequi causa adinuicem, & cuius est causa, & cui est causa: unumquodque quidem accipienti, & cuius est causa in plus est: ut quatuor æquales qui sunt extra, in plus sunt quàm triangulus, aut quadrangulus, in omnibus autem ut in æqualibus est: quæcunque enim, quatuor æquales qui sunt extra: & medium similiter est. Est autem medium ratio primi extremi, ex quo omnes scientiæ per definitionem fiunt: ut folio fluere similiter sequitur uiti, & excellit: & ficui, & excellit, sed non omnia, sed equalia sunt: si uerò accipias primum medium, ratio fluendi folijs est: erit enim primum quidem in altera medium, quoniam huiusmodi sunt omnia: deinde huius medium, quoniam succus densatur, aut quiddam aliud huiusmodi. Quid autem est folio fluere & densari in contractu seminis succum. In figuris autem sic assignabit querentibus consecutionem causæ, & cuius est causa: sit a quidem in b omni, b autem in unoquoque eorum, que sunt d, in plus autem: b igitur uniuersale utique ipsis inest d: hoc autem dico uniuersale, quod non conuertitur: primum autem uniuersale, cui unumquodque quidem non conuertitur, omnia autem conuertuntur, & non excedunt: ipsis d igitur causa ipsius a, est b. oportet itaque a in plus quàm b extendi: si uerò non, quid magis causa erit hoc illius & Si igitur in omnibus e est a, erunt aliquid illa unum omnia aliud quàm b: si enim non, quomodo erit dicere quoniam in quo est e, sit a, omni & in quo autem a, non omni sit e & propter quid enim non erit causa aliqua ut a sit in omnibus d & sed nunquid & que sunt e, erunt aliquod unum & considerare oportet hoc, & sic c: con-

Fellis uacui-
tas longæui-
tatis causa.
uide Arist.
in princ. li.
4. de parti.
animal.

tingit igitur eiusdem plures causas esse, sed non eisdem specie; ut longæ uitæ quadrupedia, non habere chole-
ram causa est; uolatilia autem, sicca esse, aut altera
aliqua; si autem in atomum non statim ueniunt, & non
solum unum medium, sed plura, & causæ plures sunt.

Vtrum autem causa mediorum, quod ad uniuersale
primum est, aut quod ad singulare singularibus? Ma-
nifestum igitur est ea esse, quæ proxima unicuique cui
causa est: primum enim sub uniuersali esse, hæc est
causa: ut in d, sit quod sit a, causa est c: in d quidem
igitur esse a, causa est c, in c autem b; in hoc autem, ea-
dem est. De syllogismo igitur, & de demonstratione
quidq; unumquodque est, & quomodo sit, manife-
stum est; simul autem & de scientia demonstratiua,
idem enim est.

Quomodo principia cognoscantur, &
quis principiorum sit habitus.

CAPVT XVIII.

DE principijs autem qualiter fiunt cognita, &
quis est cognoscens habitus: hinc est manifestum, dubi-
tantibus primum. Quod quidem igitur non contin-
git scire per demonstrationem, non cognoscentem pri-
ma principia immediata, dictum est prius: immedia-
torum autem cognitionem utrum eadem est, an non ea-
dem, dubitabit utique aliquis. Et utrum scientia in
utroque est, an non: an huius quidem scientia, illius
autem alterum aliquod genus sit. Et utrum cum non
insint habitus, fiant; an cum insint, lateant. Si quidem
igitur habemus ipsos, inconueniens est. contingit enim
certiores habere cognitiones demonstratione, & late-
re:

re: si autem accipiamus non habentes prius: qualiter utiq; cognoscamus. & addiscamus ex non præexistenti cognitione: impossibile enim est, sicut in demonstratione diximus. Manifestum igitur est quoniam neq; habere possibile est, neq; ignorantibus, & neque non habentibus habitum fieri. Necesse est itaque habere quandam quidem potentiam: huiusmodi autem habere, quæ est his honorabilior secundum certitudinem. Videtur autem hæc omnibus inesse animalibus, habent enim connaturalem potentiam iudicatiuam, quam uocant sensum. Cum insit autem sensus, in ijs quidem animalium sit mansio sensibilis, in alijs autem non sit: in quibuscunq; igitur non sit, aut omnino, aut circa quæ non sit: nec est in his cognitio extra quod sentiunt: in quibus autem inest sentientibus, habere unum quiddam in anima: multis quidem factis huiusmodi, iam differentia quædam fit, ut in his quandam sit fieri rationem ex talium memoria: in alijs uero non. Ex sensu igitur fit memoria sicut dicimus. ex memoria autem multoties eiusdem facta, experimentum. Multæ enim memoriæ numero, experimentum est unum: ex experimento aut ex omni quiescente uniuersale in anima, uno præter multa (quod cum in omnibus unum sit illud idem) artis principium, & scientiæ: siquidem igitur circa generationem, artis est: si uero circa ens, scientiæ. Neq; igitur insunt determinati habitus, neq; ab alijs habitibus fiunt notioribus, sed à sensu. Ut in pugna euerione facta, uno stante, alter stetit, postea alter, quousque in principium ueniant, anima autem huiusmodi, cum sit qualis possit pati hoc stante. Quod autem di-

ctum

Etiam est antè, sed non clare dictum est, iterum dicamus: stante enim uno indifferentium, primum quidem in anima uniuersale est: & nanq; sentire quidem singulare, sensus autem uniuersalis est, ut hominis, non Callie hominis. Iterum in his statur, quosq; uti impartibilia stent & uniuersalia: ut huiusmodi animal, quousq; animal: & in hoc similiter. Manifestum igitur est, quoniam nobis prima, inductione cognoscere necessarium est: & nanq; & sensus sic uniuersale facit. Quoniam autem circa intelligentiam habituum quibus uerum dicimus, alij quidem semper ueri sunt, alij recipiunt falsitatem: ut opinio, & ratio, uera autem sunt semper scientia, & intellectus: & nihil est scientia certius aliud genus, quàm intellectus, principia autem demonstrationibus notiora sunt: scientia autem omnis cum ratione est: principiorum scientia quidem non utiq; erit. Quoniam autem nihil uerius contingit esse scientia quàm intellectum: intellectus utiq; erit principiorum. Ex his considerationibus & quoniam demonstrationis principium non demonstratio: quare neq; scientie scientia. si igitur nullum aliud præter scientiam habemus genus uerum, intellectus utiq; erit scientie principium: & principium quidem principij erit utiq;: omne autem similiter se habet ad rem omnem.

FINIS.

IN TOPICIS

Argumentum.

NUNC & Topica percurramus. Differere hic in quouis negotio docemur. Tractaturq; dialectica potissimum ratiocinatio ex probabilibus, differens à litigiosa, quoniam in ea non tam probabilia sunt, quam uidentur. Confert exercitationi, congressibus Philosophiæ. Propositio igitur omnis, uel problema, quod à propositione modo tantum differt, circa genus, definitionem, proprium atque accidens, & quidem in prædicamentis omnibus, uersantur. Cernitur & idem, & aliterum, quod utrunque, genere, specie, numero. Quatuor dialectici instrumenta, acceptio propositionum, distinctio intellectuum, inuentio differentiarum, consideratio similitudinis. Propositiones accipimus, ex omnium, ex uulgi, è sapientium opinionibus, uel moralibus, uel naturalibus, uel rationalibus. Distinguuntur intellectus inspectis oppositis, specie ne in uocabulo differant: item casibus, generibus, finitionibus, & comparationibus, discriminibus. Differentie generibus exquiruntur, similitudo us indagatur, quæ diuersorum sunt, aut eorundem generum. Horum qualibet usus habent in disputando proprii.

Quid intendit, & quæ ratio cinandi species.

CAPVT I.

Methodus
significat
semitam,
utramq; cō-
pendiariā:
quo nomi-
ne Aristot.
suas iure di-
sciplinas uo-
cat: sunt. n.
breuissimæ
& citò ad
rei, de qua
sunt, ducen-
tes cogni-
tionem.

PROPOSITVM quidem negotij,
est methodum inuenire, per quam po-
terimus syllogizare, de omni propo-
sito problemate ex probabilibus, &
ipsi disputationem sustinentes, nihil
dicemus repugnans. Primum igitur
dicendum, quid est syllogismus, & quæ eius differentie,
quomodo sumatur dialecticus syllogismus: huc enim que-
rimus secundum propositum negotium. Est itaque syllo-
gismus, oratio in qua positis quibusdam, aliquid aliud &
positis ex necessitate accidit, per ea quæ posita sunt.

Demonstratio uero, est quando ex ueris & primis, syl-
logismus erit, aut ex talibus, quæ per aliqua prima & ue-
ra, eius quæ circa ipsa est, cognitionis principium sum-
pserunt. Dialecticus autem syllogismus, est qui ex pro-
babilibus est collectus.

Sunt autem uera & prima, quæ non per alia, sed per
se ipsa fidem habent. Non enim oportet in disciplinaribus
principijs, inquirere propter quid; sed secundum unum
quodque principiorum ipsam per se esse fidem.

Probabilia autem sunt quæ uidentur omnibus, aut plu-
rimis, aut sapientibus; & his uel omnibus, uel plurimis,
uel maxime familiaribus, & probatis. Litigiosus autem
est syllogismus, ex ijs quæ uidentur probabilia, nō sunt au-
tem.

tem. Et qui ex probabilibus quidem, aut ex ijs quæ uidentur probabilia, est apparens. Non enim omne quod uidetur probabile, est probabile: nihil enim eorum quæ dicuntur probabilia tenus superficie, habet omnino phantasmam, * uelut circa litigiosarum disputationum principia, accidit se habere: statim enim, sæpius etiam eis qui parua uidere possunt, manifesta est in his, falsitatis natura. Ergo prior quidem eorum (qui dicti sunt litigiosi syllogismi) etiam syllogismus dicatur: reliquus uero litigiosus quidem syllogismus, syllogismus autem non: eo quod uidetur quidem ratiocinari, ratio cinatur autem minimè. Amplius autem præter omnes (qui dicti sunt) syllogismos, ex ijs, quæ sunt circa aliquas disciplinas peculiaria, fiunt paralogismi: quemadmodum in geometria, & huic cognatis, accidit se habere. Videtur autem hic modus differre à dictis syllogismis: nam neq; ex ueris, & primis colligit pseudographus, neq; ex probabilibus: nam sub definitionem non cadit: neq; enim quæ omnibus uidentur sumit, neq; quæ pluribus, neq; sapientibus, & his, neq; omnibus, neque plurimis, neq; probatissimis, sed ex peculiaribus quidem discipline sumptis, non ueris autem, syllogismum facit: nam eo quod aut semicirculos describit, non ut oportet, aut lineas aliquas ducit, non ut ducendæ sunt, paralogismum facit. Species igitur syllogismorum, ut figuratim sit complecti, dictæ sint. Summatim autem dicendo de omnibus prædictis, & de his quæ postea sunt dicenda, intantum nobis determinatum sit: eo quod de nullo eorum exactam rationem assignare deligimus: sed aliquatulum figuraliter de his uolumus pertransire: omnino sufficiens

* Id est, talia sunt.

ciens arbitantes esse secundum propositā methodū, pos-
se cognoscere quomodo unumquodq; illorum se habet.

Ad quod utilis dialectica, differendique di-
sciplina.

CAP. II.

CONSEQUENS autem est ex ijs quæ dicta sunt, lice-
re ad quod, & quæ, utile sit hoc negotium. Est autem ad
tria: ad exercitationes, ad colloquia, ad eas, quæ secun-
dum philosophiam sunt, disciplinas. Quod igitur ad
exercitationem sit utile, ex his perspicuum est: metho-
dum enim habentes, facile de proposito argumentari po-
terimus. Ad colloquia uero, eo quod multorum annue-
rantes opiniones, non ex extraneis, sed ex proprijs do-
ctrinis sermocinabimur ad eos transmutantes quicquid
non bene, uidentur nobis dicere. Ad secundum philo-
sophiam autem disciplinas: quod potentes ad utraq;e
dubitare, facile in singulis intuebimur uerū, & falsum.
præterea autem ad prima eorum quæ in unaquaque di-
sciplina sunt principia. Nam ex proprijs secundum
propositam disciplinam principijs, impossibile est dicere
aliquid de ipsis, eo quod prima principia sunt omnium:
per ea uero (quæ sunt circa singula) probabilia, necesse
est de illis transigere. Id autem proprium, maxime pe-
culiare dialecticæ est: nam cum sit inquisitiua, ad omniū
methodorum principia uiam habet. Habebimus autem
perfectē methodum, quādo perinde habebimus ac in rhe-
torica, & medicina, & huiusmodi facultatibus: hoc autē
ex ijs quæ contingunt facere quæ eligimus. Nam neque
rhetor omni ex modo persuadebit, neq; medicus sanabit:
sed ex ijs quæ contingunt nihil omiserit, sufficienter eū
disciplinam habere dixerimus.

Ex

In discipli-
nis finē pro-
positū quē
per eas quæ
rimus, non
semper asse-
quimur, sed
nihilomin⁹
eas habere
dicimur, si
ex eis quæ
contingunt
nihilomin⁹
omittimus.

Ex quibus & quot, disceptatio dialectica
constet. CAPVT III.

PRIMUM igitur considerandum, ex quibus est

methodus: siquidem sumpserimus ad quot, & quæ, ex quibus orationes, & de quibus syllogismi: & quomodo his abudemus, habebimus sufficiēter propositū. Sunt autem numero equalia & eadē, ea ex quibus orationes, & de * quibus syllogismi: sunt enim orationes ex propositionibus: de quibus autem syllogismi fiunt, problemata sunt. Omnis autē propositio, et omne problema, aut propriū, aut genus, aut accidens indicat: etenim differentia cum sit generalis, cū genere ordinanda est. Quoniā autē proprium hoc quidem quid est esse significat, illud autem non significat, diuidatur proprium in utraq; prædictas partes, & uocetur illud quod quid erat esse significat, terminus: reliquū uerò secundum cōmunem de ipsis assignatā nominationem, nuncupetur propriū. Manifestum igitur ex ijs quæ dicta sunt, quod secundum præsentē diuisionē quatuor omnia accidit fieri, aut propriū, aut terminū, aut genus, aut accidēs. Nemo autē nos opinetur dicere, quod unūquodq; horum secundū se dictū propositio, uel problema est: sed quod ab * his & problemata, & propositiones fiunt. Differūt autē problema, & propositio, modo: nā cū sic dicitur, putāsne animal gressibile bipes definitio est hominis? & putāsne animal gressibile bipes definitio est hominis? propositio fit. Si autē, utrum animal gressibile bipes definitio est hominis, an non? problema fit. Si militer autem & in alijs. Quare meritò equalia numero problemata, & propositiones sunt: nam ab omni propositione problema efficies, mutans modum,

* hic de pro
ex positū est

Interrogatio problematis uerūque oppositorum claudit: propositio autē, alterum tantum.

* ab pro ex.

De termino, proprio, genere, & accidente.

CAPVT IIII.

Nomine
termini hic
semper & i
sequētib;
definitio in
telligitur.

Assignatur
definitio p
noie aut p
oratione.

Omnis defi
nitio est o
ratio, quare
dictio sola
non est defi
nitio, sed ta
men aliquā
tū uirū de
finitionis ha
bet.

Nō satis est
ostendere
idē esse ad
definitionis
construccio
nem: sed ad
euerſionem
eius satis ē
diuerſam o
ſtendere eſſe.

DICENDVM autem, quid terminus, quid propriū,
quid genus, quid accidens. Est autem terminus quidem
oratio, quid erat esse significans. Assignatur autem aut
oratio pro nomine, aut oratio pro oratione: possibile est
enim & eorum, quæ sub oratione significantur, quedam
definiri. Quicunq; autem quolibet modo nomine assigna
tionem faciunt, manifestum quoniam non assignant ij rei
definitionem, eo quod omnis definitio, oratio quædā est:
accommodatū tamen termino, et huiusmodi ponendū est:
ut quod honestum est, decens. Similiter autem & utrum
idem sensus, & disciplina, an diuersum: etenim circa defi
nitiones, utrū idem, an diuersum, plurima fit immoratio.
Simpliciter autem accommodata termino omnia dicantur,
quæ sub eadē disciplina cum definitionibus continentur.
Quod autem omnia quæ nunc dicta sunt, huiusmodi sunt,
manifestum ex his. Potentes enim quod idem, & quod di
uersum disputare, eodem modo & ad definitiones ar
gumentari facile poterimus: nam ostendentes quod non
idem est, interimentes erimus definitionem, non tamen
conuertitur, quod nunc dictum est: non enim sufficiens
est ad astruendum definitionem ostendere idem esse: at
tamen ad destruendum, sufficiens est ostendere quod non
idem est. Proprium autem est, quod non indicat quid est
esse, soli autem inest, & conuersim prædicatur de re: ut
proprium est hominis grammatices esse susceptiuum. Nā
si homo est, & grammatices susceptibilis est: & si
grammatices susceptiuum est, & homo est. Nes
mo enim proprium dicit, quod contingit alij inesse, ut
homini

homine dormire; neque si forsitan per aliquod tempus inest soli. Si autem * forte dicatur aliquid talium proprium, non simpliciter. aliquando, uel ad aliquid dicitur; nam ex dextris quidem esse, aliquando proprium est. Bipes autem ad aliquid proprium est dictum: ut homini ad equum, & canem. Quod autem eorum quæ contingunt alijs inesse, nullum conuersim prædicatur, manifestum est: non enim necessarium est si quid dõmit, hominem esse. Genus autem est, quod de pluribus, & differentibus specie in eo quod quid est prædicatur. In eo quod quid prædicari ea dicuntur, quæcunq; conuenit eũ, qui interrogatus est, reddere, quid est, quod propositum est: quemadmodum de homine, conuenit eũ, qui interrogatus est, qui id est, quod propositũ est; dicere quod animal. Generi autem accommodatum est utrum in eodem genere aliud alijs, an in altero sit. Nam & huiusmodi sub eandem methodum cadit cum genere: disputantes enim quod animal genus hominis, simpliciter & bouis, disputantes erimus quoniam hæc in eodem sunt genere; si autem alterius quidem ostendamus quod genus est, alterius autem quod non est, disputantes erimus quoniam non in eodem genere hæc sunt. Accidens autem est, quod nihil horum est, neque definitio, neq; proprium, neque genus; inest autem rei. Et quod contingit inesse cuius uni, & eidem, & non inesse, ut sedere contingit inesse alicui eidem, & non inesse: si militer autem & album; nam & idem nihil prohibet quandoque album, quandoque non album esse. Est autem accidentis definitionum secunda melior; nam cum dicitur prima, necessarium est si debet quis intelligere.

* alijs, si enim.

Quid, in eo quod quid est prædicatur sit.

præscire quid est terminus, & genus, & proprium : secunda autem perfecta est ad cognoscendum, quid est quod dicitur, per se. Annectantur autem accidenti, & quæ ad seinuicem sunt comparationes quolibet modo ab accidente dictæ : ut utrum honestum, an quod confert, expetibilius, & utrum quæ est secundum uirtutem, an quæ secundum uoluptatem suauior uita, & si quid aliud similiter his est dictum : in omnibus enim talibus utri magis prædicatum accidit, quæstio fit. Manifestum est autem ex his, quoniam accidens nihil prohibet, & quando, & ad aliquid proprium fieri ; ut sedere cum sit accidens, quando quis solus sedet, tunc aliquid quando proprium erit : solo uero sedente, ad non sedentes proprium. quare & ad aliquid, & aliquando nihil prohibet accidens, proprium fieri : simpliciter autem proprium non erit.

Quòd cætera prædicata aliquid claudant eorum, quæ definitio continet. CAP. V.

Cōmunitas
aliorū præ-
dicatorū cū
definitione.

NON lateat autem nos quoniam quæ ad proprium, & genus, & accidens omnia dicuntur, & ad definitiones conueniet dici. Ostendentes enim quoniam non ei soli inest, quod est sub definitione (quemadmodum & in proprio) aut quoniam non genus quod assignatum est in definitione, aut quoniam non inest, aliquid eorum quæ in definitione dicta sunt (quod quidem & in accidente dici potest) interimentes erimus definitionem. Quare secundum prius assignatam rationem, omnia erunt quodammodo definitioni accommodanda, quæ numerata sunt, Sed non propter hoc unam in omnibus uniuersalem methodum querendum, neque enim facile inuenire hanc est : & si inueniatur, omni-

omnino obscura, & insuavis planè fuerit ad propositum negotium. Propria uerò in unoquoq; terminatorum generum assignata methodo, faciliè ex ijs quæ circa unumquodque propria sunt, decursus propositi fieri possit.

Quare uniuersaliter figura quidem (quemadmodum dictum est prius) diuidendum est: reliquorū autem ea quæ maximè sunt singulis peculiaria: annectendum, definitioni & generi accommodata ea nuncupantes: penè autem adiuncta sunt, quæ dicta sunt ad singula.

De eodem.

CAPVT. VI.

PRIMUM autem omnium de eodem determinandum, quoties dicitur. Videbitur autem idem, ut figuratè sit sumere, tripliciter diuidi. Numero enim, aut specie, aut genere, idem solemus appellare. Numero quidem, quorum nomina plura, res autem una: ut indumentum, & uestis. Specie autem quæ cum sint plura, in differentia sunt secundum speciem: ut homo homini, equus equo: nam huiusmodi specie dicuntur eadem, quæ cunque sub eadem specie sunt. Similiter autem & genere eadem, quæcunque sub eodem genere sunt: ut equus homini. Videbitur autem ab eodem fonte aqua, quæ eadem dicitur, habere aliquam differentiam præter dictos modos. Non tamen, sed & huiusmodi in eodem ordinetur ijs quæ secundum unam speciem quoquomodo dicta sunt: omnia enim talia cognata, & affinia sibi inuicem uidentur esse, nam omnis aqua omni aquæ eadem specie dicitur, eo quòd habeat quandam similitudinem, ab eodem autem fonte aqua quæ eadem dicitur, nullo alio differt, quàm eo quòd uehementior sit similitudo. quare non separamus idem ab ijs quæ secundum

Numero eadem sunt, quorum nomina plura, res autem una.

Numero, specie, genere eadem sunt, quæcunque eadem dicuntur.

unam speciem quoquomodo dicuntur. Maxime autem indubitanter quod unum est numero, idem ab omnibus uidetur dici. Solet autem & hoc assignari multipliciter: propriissime autem, & primo, quando nomen uel termino idem assignatum fuerit: ut uestis inauimento, & animal gressibile bipes, homini. Secundum autem, quando proprio: ut disciplinae susceptibile, homini, & quod natura sursum fertur, igni. Tertium uero, quando ab accidente: ut sedens, uel musicum Socrati: omnia enim haec unum numero uolunt significare. Quod autem uerum sit quod nunc dictum est, extraneis nuncupationes maxime quis discat: saepe enim praecipientes nomine uocare aliquem sedentium, transsumimus, quando forte is non intelligit cui praeciptum facimus, tanquam ab accidente ipso magis intelligente: & iubemus sedentem, uel disputantem uocare ad nos, manifestum quod ut eundem opinantes, & secundum nosmen, & secundum accidens significare. Ergo idem quod admodum dictum est, tripliciter diuidatur.

Omnem disputationem dialecticam esse ex termino, proprio, genere, aut accidente: & ubi illa reperiuntur.

CAP. VII.

QVONIAM autem ex prius dictis sunt orationes: & per haec: & ad haec una quidem fides est per inductionem. Si enim quis consideret unamquamque propositionum, & problematum: apparebit autem à termino, aut à proprio, aut à genere, aut ab accidente facta. Alia autem fides per syllogismum: necesse est enim omne quod de aliquo praedicatur, aut conuersim de re praedicari, aut non: & si conuersim praedicatur, terminus

minus erit, uel proprium. Nam si significat quid est esse, est terminus; si autem non significet, proprium; hoc enim erat proprium, quod conuersim predicatur, non significans quid est esse. Si autem non conuersim predicatur de re, aut ex ijs quæ in definitione subiecti dicuntur, est, aut non; & si est ex ijs, quæ in definitione dicuntur, genus, aut differentia erit, eo quod definitio ex genere, & differentijs est; si uero ex ijs non est, quæ in definitione dicuntur, palam est quoniam accidens erit: nam accidens dicebatur, quod neq; terminus, neq; genus, neque proprium: inest autem rei. Post hæc autem oportet determinare genera prædicamentorum, in quibus sunt dictæ quatuor differentie: * sunt hæc autem numero decem: quid est, quantum, quale, ad aliquid, ubi, quando, situm esse, habere, facere, pati. Semper enim accidens, & genus, & proprium, & definitio in uno prædicamentorum horum erit: nam omnes ab his propositiones, aut quid est, aut quale est, aut quantum, aut aliorum aliquod prædicamentorum significant. Manifestum est autem ex eisdem, quoniam quod quid est significans quandoq; quidem substantiam significat, quandoque autem quale, quandoq; uero aliquod aliorum prædicamentorum: nam quando posito homine dixerit quod positum est hominem esse, uel animal: & quid est dicit, & significat substantiam: quando colore albo posito dixerit quod positum est album esse, uel colorem, quid est dicit, & quale significat. Similiter autem & cubitali magnitudine posita, dixerit quod positum est cubitalem esse magnitudinem, & quid est dicit, & quantum significat. Similiter autem & in alijs.

Qui differunt proprium & definitio.

De prædicamentis.

* Dicti quatuor loci,

Omnis propositio autem quæ ex prædicamentis significat, quid est, aut quando, aut quandoque significat accidens: accidens substantiam similiter.

Vnumquodque enim talium siue idem de eodem dicatur, siue genus de hoc, quid est significat : quando autem de alio, non quid est significat, sed quantum, aut quale, aut aliquod aliorum prædicamentorum . Quare de quibus sunt disputationes, & ex quibus, hæc & tot sunt . Quo modo autem sumemus, & per quæ copiosi erimus, post hæc dicendum .

De propositione dialectica. CAP. VIII.

PRIMUM igitur determinetur quid est propositio dialectica: & quid problema dialecticum . Non enim omnem propositionem, nec omne problema, dialecticū ponendum : nullus enim offeret, qui mentem habeat, quod nulli uidetur . nec proponet quod omnibus est manifestum, uel plurimis : nam hæc quidem non habent dubitationem : illa autem nemo ponet . Est autem propositio dialectica, interrogatio probabilis aut omnibus, aut plurimis, aut sapientibus, & his uel omnibus, uel plurimis, uel maxime familiaribus non inopinabilis . Ponet * enim aliquis quod uidetur sapientibus : nisi id contrarium sit multorum opinionibus . Sunt autem propositiones dialecticæ, & ea quæ probabilibus sunt similia, & contraria ijs quæ uidentur esse probabilia secundum contradictionem protensa, & quæcunque opiniones sunt secundum artes inuentas . Si enim probabile est eandem esse contrariorum disciplinam, & sensum eundem esse contrariorum probabile apparebit : & si unā numero grāmaticam esse, & tibicinariam unam : si autem plures grāmaticas, & plures tibicinarias : omnia enim similia & cognata hæc uidentur esse . Similiter autem & ea quæ proba-

* Ponere philosophis uox familiaris est, pro concedere .

probabilibus sunt contraria secundum contradictionem protēsa, probabilia uidētur: si enim probabile est quòd oportet amicis benefacere, & quòd non oportet amicis malefacere, probabile est: est autem contrarium quidē quòd oportet malefacere amicis, secundum contradictionem autem quòd non oportet amicis malefacere. Similiter autem & si oportet amicis benefacere, inimicis non oportet: est autem & hoc secundum contractionem contrarium: nam contrarium est quòd oportet inimicis benefacere. Similiter autem & in alijs. Probabile autem & in similitudine apparet, etiam contrarium de cōtrario: ut si oportet amicis benefacere, & inimicis oportet male: apparebit & contrarium hoc quod est amicis benefacere, ei quod inimicis male. Vtrum autem secundum ueritatem se habeat, an non, in ijs quæ de contrario dicuntur, ostendetur. Palam autem quoniam & quæcunque opiniones secundum artes sunt dialecticæ propositiones sunt. Pōnet enim aliquis ea, quæ uidentur ijs, qui in eis probati sunt: ut de his quidem quæ in geometria, ut geometer: de illis autem quæ in medicina, ut medicus.

De problemate dialectico, & positione
dialectica.

CAP. IX.

PROBLEMA autem dialecticum, est speculatio intendens uel ad electionem, & fugam: uel ad ueritatem, & scientiam, aut per se, aut ut adminiculans ad aliquid aliud talium, de quo aut neutro modo opinantur, aut contrariē plerique sapientibus, aut sapientes plerisque, aut utrique ijsdem eisdem. Quædam enim problematum utile est scire tantum ad eligendum, uel fu-

X 4

giendum:

giendum : ut utrū uoluptas sit eligenda, an non? Quidam autem ad sciendum tantum : ut utrū mundus æternus sit, an non? Quedam uerò ipsa per se quidem ad neutrum horum : adminiculantia autem sunt ad aliquam talium. Pleraq; enim ipsa quidem per se non uolumus cognoscere, sed aliorum gratia, ut per illa aliud quippiam cognoscamus. Sunt autem problemata, & de quibus contrarij sunt syllogismi : dubitationem enim habent utrū sic se habent, an non sic : eò quòd de utrisque sunt rationes suasibiles. Et de quibus rationem non habemus, cum sint magna: difficile arbitrantes esse propter quid assignare : ut utrū mundus sit æternus, an non : nam huiusmodi quæret aliquis. Problemata ergo & propositiones (ut dictum est) determinata sint.

* Hoc est,
notorum,
& domesticorum in
philosophia.

Positio est opinio admirabilis alicuius familiarium secundum philosophiam : * ut quòd non est contradicere, quemadmodum dixit Antisthenes : & quòd omnia mouetur, secundum Heraclitum : aut quòd unum est ens, quemadmodum Melissus dixit (nam de quouis contraria opinionibus proferente, curam habere stultum est) aut de quibus orationem habemus contrariam opinionibus : ut quoniam non omne quod est, uel factum est, uel æternum, quemadmodum sophistæ dicunt. Nam musicum, grammaticum esse : neq; factum, neque esse æternum. Hoc enim & si alicui non uideatur, uidebitur utique eò quòd rationem habeat suasibilem. Est igitur & positio quidem problema, non autem omne problema positio, eò quòd quedam problematum talia sunt, de quibus neutro modo opinamur. Quod autem est & positio problema, manifestum est : necesse est enim ex
ijs

His quæ dicta sunt, aut plures sapientibus circa positio-
nem dubitare, aut utroslibet sibi met, eò quòd opinio
quædam admiranda positio est. Penè autem nunc om-
nia dialectica problemata, positiones uocantur. Disse-
rat autem nihil quomodolibet dictum: non enim nomen
effingere uolentes diuimus sic ea, sed ut non lateant
nos, cum quædam eorum sunt differentie. Non o-
portet autem omne problema, nec omnem positionem
considerare, sed quam dubitabit aliquis eorum, qui ra-
tione egent, & non pœna, uel sensu. Nam qui dubitant
utrum oporteat deos honorare, & parentes diligere,
an non: pœna indigent: qui uerò utrum nix alba, an
non: sensu. Neque uerò quorum propinqua est de-
monstratio, neque quorum ualde longè: nam illa qui-
dem non habent dubitationem: hæc autem magis quam
secundum facultatem exercitatuam.*

Positio est
alicuius ma-
gni philoso-
phi admiran-
da opinio.
Problema
dialecticū.

*Id est, dia-
lecticam.

De speciebus disserendi, dialecticæque di-
sputationis.

CAP. X.

Determinatis autem his oportet diuidere, quod dia-
lecticarum disputationum sunt species. Est autem in-
ductio quidem hæc: illa autem syllogismus. Et syl-
logismus quidem quid est, dictum est prius. Inductio
uerò est à singularibus ad uniuersalia accessio: ut si
est gubernator eruditus, optimus, & auriga: & omnis
qui est eruditus in unoquoque, optimus. Est autem in-
ductio uerisimiliter, & clarior, & secundum sensum no-
tior, & pluribus communis: syllogismus autem ualen-
tior,* & ad contradicentes efficacior. Ergo genera de
quibus disputationes, & ex quibus, quemadmodum antiè
dictum est, determinata sint.

Inductio
est à singu-
laribus ad
uniuersalia
accessio.

*aliàs, uis-
lentior.

De

De instrumentis, quibus syllogismorum copiam
nobis ad differendum suppeditamus.

CAPVT XI.

*Instrumenta
abundanti
ad differendum.
alias, in syllogismis
& inductionibus.

INSTRUMENTA autem per quæ abundemus syllogismis, * sunt quatuor. Vnum quidem, propositiones sumere. Secundum autem, quotupliciter unumquodque dicitur, posse distinguere. Tertium, differentias inuenire. Quartum autem, similitudinis consideratio. Sunt autem & modo quodam tria horum propositiones. Est enim unumquodque eorum propositionem facere: ut quod eligendum est honestum, uel delectabile, uel utile: et quod differt sensus à disciplina, eò quod amittenti eam, possibile est rursum sumere, illum autem impossibile. Et quoniam similiter se habet salubre ad sanitatem, & habile ad bonam habitudinem. Est autem prima propositio, ab ijs quæ multipliciter dicuntur: secunda, à differētijs: tertia uerò, à similibus.

Disciplina
amissā pos-
sibile ē rur-
sus sumere,
sensus autē
minimē.

De sumptione propositionum.

CAP. XII.

Cap. 8. huius
libri.

ERGO propositiones quidem eligendum quotquot modis determinatum est * in propositione: aut omnium opiniones proponenti, aut plurium, aut sapientum, & horum, uel omnium, uel plurimorum, uel notissimorum. Aut etiam contrarias apparentibus, & quæcunque opiniones secundum artem sunt: at oportet protendere contrarias apparentibus probabilibus, secundum contradictionem: quemadmodum dictum est prius. Utile autem & facere eas in eligendo non solum quæ sunt probabiles, sed & similes eis: ut quod contrariorum idem est sensus: nam & scientia contrariorum est eadem. Et quod

Cōtrariorū
idē sensus,
quia eadem
est discipli-
na.

quòd uidemus suscipientes aliquid, non emittentes : nam
et in alijs sensibus sic est, nam et audimus suscipientes
aliquid, non emittentes : et olfacimus eodem modo : si-
militer autem et in alijs . Amplius : Quaecunque in om-
nibus, uel plurimis uidentur, sumendum ut principium,
et apparentem positionem : nam ponunt qui non con-
spiciunt, in aliquo non sic . Eligere autem oportet et
ex scriptis disceptationibus . Descriptiones autem
facere in unoquoque genere supponentes seorsum (ut de
bono, aut de animali, et de bono omni) incipientem a
quid est . Annotare autem et singulorum opiniones,
ut quòd Empedocles quatuor dixit elementa corporum
esse : ponet enim aliquis quòd ab aliquo probato dictum
est . Sunt autem (ut figuraliter sit complecti) propo-
sitionum, et problematum partes tres : nam aliæ sunt
morales propositiones, aliæ naturales, aliæ rationales .
Morales quidem huiusmodi, ut utrùm oporteat paren-
tibus magis, an legibus obedire, si dissentiant . Rationa-
les uerò, ut utrùm contrariorum eadem disciplina, an
non . Naturales autem, ut utrùm mundus sit æternus,
necne . Similiter autem et problemata . At uerò qua-
les sint singulæ earum quæ dictæ sunt, definitione qui-
dem non facile assignare est de ipsis . Est autem ea (quæ
per inductionem est) assuetudine tentandum cognosce-
re unamquamque earum, secundum prædicta exempla
consideranti . Ad philosophiam igitur, secundum ueri-
tatem de his negociandum : dialectico autem modo, ad
opinionem . Sumendæ autem quàm maximè uniuersa-
les propositiones omnes, et una facienda multæ : ut
quòd oppositorum eadem disciplina : deinde quòd ad ali-
quid.

quid. Eodem modo et ipsæ rursum diuidendæ, quousq; contingere potest diuisio: ut quòd boni, & mali, & albi, & nigri, & frigidi, & calidi: similiter autem et in alijs. De propositionibus igitur sufficiant prædict.

De multiplicis distinctione.

CAP. XIII.

IPSVM autem quotupliciter negociandum est, non solum quæcunq; di-untur secundum alium modum, sed & rationes eorum tentandum assignare: ut non solum quòd bonum alio quidem modo dicitur iustitia & fortitudo, habile autem & salubre: sed quòd & illa quidem eò quòd ipsa qualia quædam sunt, hæc autem eò quòd effectiua alicuius, & non eò quòd qualia quædam sunt: similiter autem & in alijs. Vtrum autem multipliciter, aut uno modo specie dicitur, per hæc considerandum. Primum quidem in contrario perspicendum, si multipliciter dicitur, siue specie siue nomine dissonet. Quædam enim statim & nominibus alia sunt, ut acuto in uoce contrarium est graue, in magnitudine autem obtusum. patet igitur quòd contrarium acuto multipliciter dicitur, si autem hoc, & acutum. Nam secundum utrunq; horum aliud erat contrarium, non enim idem acutum erit obtuso, & graui contrarium, utriq; autem acutum contrarium. Rursum graui uoce quidem contrarium acutum, magnitudine autem leue. quare multipliciter graue dicitur, eò quòd & contrarium. Similiter autem & pulchro, & quidem quod in animali turpe, ei uerò quod est in domo, perniciotum. quare æquiuocum pulchrum. In quibusdam autem nominibus quidem nullo modo dissonat, specie autem

A modo contrariorum.

Si unum contrariorum est multiplex, tale & contrarium est.

Quædam contraria specie, & non nomine.

tem

tem manifesta in eis statim differentia est, ut in claro, & obscuro: uox enim clara, & obscura dicitur. Similiter autem & color. Ergo nominibus quidem nihil dissonant, specie autem manifesta in eis statim differentia est, non enim similiter & color clarus dicitur, & uox clara: manifestum autem id est & per sensum, nam eorum quæ eadem sunt specie, idem sensus: at clarum quod est in uoce, & in colore, non eodem sensu iudicamus, sed hoc quidem uisu, illud autem auditu. Similiter autem & acutum, & obtusum in humoribus, & in magnitudinibus, sed hoc quidem tactu, illud autem gustu. Nam neq; hæc dissonant nominibus, neq; in seipsis, neque in contrarijs, obtusum enim est contrarium utriq;.

Amplius: Si huic quidem est aliquid contrarium, illi autem simpliciter nihil, ut ei quæ est à potu delectatio, ei quæ est à siti tristitia, contrarium: ei autem quæ est ab eo quod est considerare quod diameter est costæ incommensurabilis, nihil. quare multipliciter delectatio dicitur. Et ei quidem quæ est secundum mentem amare, odisse contrarium est, ei autem quæ est secundum corporalem actum, nihil: manifestum ergo quoniam amare æquiucum. Præterea in medijs. Si huic quidem est

aliud medium, illi autem nihil, Aut si utrisq; quidem est, non idem autem, ut clari, & obscuri in coloribus quidem aliquid est medium, fuscum, in uoce autem nihil. Aut si forte raucum, quemadmodum quidam dicunt raucam uocem, medium esse. quare æquiucum clarum: similiter & obscurum. Insuper si horum quidem plura media, illorum autem unum, ut in claro & obscuro. Nam in coloribus plura media: in uoce autem unum,

raucum,

Eorū quæ eadem sunt specie, idē sensus,

Locus ab ijs, in quibus reperitur alterum contrariū.

Amare æquiucum.

Locus 2 medijs tertius

Clari λευκὰ albi, obscuri μελαν, vos nigri.

Si huius cō-
trarij est
medium, il-
lius autem
nullum.

raucum. Rursum in eo quod secundum contradic-
tionem opponitur considerandum, si multipliciter dici-
tur. Nam si hoc multipliciter dicitur, & quod huic
opponitur multipliciter dicetur. Vt non uidere multi-
pliciter dicitur, unum quidem non habere uisum, alte-
rum autem non operari uisu. Si autem hoc multiplica-
ter dicitur, necessarium est & uidere multipliciter di-
ci. utrique enim non uidere opponitur, ut ei quidem quod
est non habere uisum, habere; illi autem quod non est
operari uisu, operari. Amplius, in his quæ secundum
priuationem, & habitum dicuntur, perspicendum. Si
enim alterum multipliciter dicitur, & reliquum, ut si
sensibile multipliciter dicitur, & secundum animam &
corpus, & insensibile multipliciter dicetur, & secun-
dum animam & corpus. Quod autem secundum pri-
uationem & habitum opponuntur, quæ dicta sunt, ma-
nifestum, eo quod nata sint utrumque sensum habere ani-
malia, & secundum animam, & secundum corpus.

A causis.

Cognitionē
iustitiae
arbitrium
cōscientiā.

Amplius autem in casibus considerandum. Nam si iu-
stè multipliciter dicitur, & iustum multipliciter dice-
tur, secundum utrumque enim iustorum est iustum, ut si
iustè dicitur & secundum sui cognitionem indicare, &
ut oportet, similiter & iustum. Eodem autem modo &
si salubre multipliciter dicitur, & salubriter multipli-
citer dicetur: ut si salubre dicitur hoc quidem sanitas
effectiuum, illud autem conseruatiuum, quoddam ue-
rò significatiuum, & salubriter uel effectiue, uel con-
seruatiue, uel significatiue dicetur. Similiter autem &
in alijs quando ipsum multipliciter dictum fuerit, &
casus ab eo multipliciter dicetur: & si casus, & ipsum.

Conside-

A generis
nomine.

Consideranda autem & genera secundum nomen prædicatum, si eadem sint nominibus. Nam si non eadem, manifestum est quoniam æquiuocum est quod dicitur: ut bonum in cibis quidem effectiuum est uoluptatis, in medicina autem effectiuum sanitatis, in anima uero qualem esse, ut castam, uel fortem, uel iustam: similiter autem & in homine, aliquoties autem & quando ut in tempore bonum (bonum enim, dicitur in tempore) plerumque autem quantum in mediocri (dicitur enim & mediocre bonum) quare æquiuocum bonum. Similiter autem & candidum, in corpore quidem color, in uoce autem bene audibile. Similiter autem & acutum: non enim similiter idem in omnibus dicitur: nam uox acuta quidem uelox (sicut dicunt, qui secundum numeros harmonicis sunt) angulus autem acutus, qui minor est recto, gladius uero, qui est anguli acuti. Consideranda etiam & genera eorum, quæ sunt sub eodem nomine, si diuersa, & non subalterna sunt: ut equus, hoc autem animal, & hoc uas: diuersa enim, quæ secundum nomen est horum ratio, nam hoc quidem animal, quid significat: illud uero uas, quale quid. Si autem subalterna sint genera, non necessarium diuersas esse rationes, ut corui animal, & auis genus est: quando autem coruum dicimus autem esse & animal: quid dicimus eundem esse, quare utraque genera de eodem prædicantur. Similiter autem & quando animal uolatile bipes coruum dicimus, autem dicimus eandem esse. & sic ergo utraque genera de coruo prædicantur, & ratio eorum. In non subalternis generibus non accidit hoc, neque enim quando uas dicimus, animal dicimus: neque quando animal, uas.

A positione
generum.

Consi-

Si contra-
riorum unū
est æquiuo-
cum, est &
alterū æqui-
uocum.

Considerandum autem non solum si in proposito di-
uersa sunt genera, & non subalterna: sed & in con-
trario. Si enim contrarium multipliciter dicitur, manife-
stum quoniam & propositum. Vtile autem ad defini-
tionem inspicere, quæ de composito fit: ut candidi cor-
poris, & candidæ uocis: nam sublato proprio, ean-
dem rationem oportet relinqui. Hoc autem non acci-
dit in æquiuocis, ut in ijs quæ nunc dicta sunt: nam hoc
quidem erit corpus habens talem colorem, illud autem
uox bene audibilis; sublato igitur corpore, & uoce:
non idem in utraque relinquitur: at oportet si uniuocum
esset candidum, quod in utraque dicitur esse idem. Sæpe
autem & in ipsis definitionibus latet assequens æquiuo-
cum: quapropter & in definitione considerandum.

Locus à cō-
paratione si
guificatorū

Ut si quis significatiuum, uel effectiuum sanitatis,
quod moderatè se habet ad sanitatem, dicat esse, non re-
futandum; sed inspicendum quid moderatè quidem se-
cundum utrumque dixit: ut si hoc quidem tale significat,
ut facere sanitatem, illud autem tale ut significare qua-
lis quidem sit habitus. Adhuc si non comparabilia
sunt secundum magis, & minus, uel similiter: ut clara
uox, clara uestis: & acutus humor, & acuta uox, hæc
enim neque similiter dicuntur clara, uel acuta, neque ma-
gis alterum; quare æquiuocum clarum, & acutum:
nam uniuocum omne, comparabile; aut enim similiter
dicetur, aut magis alterum. Quoniam autem diuerso-
rum generum, & non subalternatim positorum diuer-
sæ species sunt, & differentiæ: ut animalis, & scien-
tiæ (diuersæ enim horum differentiæ) considerandum
si quæ sub eodem sunt nomine diuersorum generum, &
non

Idem in an-
teprædica-
mentis capi-
te 4.
A differen-
tiis.

non subalternorum diuersæ differentiæ sint, ut acutum uocis, & magnitudinis: differt enim uox à uoce eò quòd acuta sit: similiter & magnitudo à magnitudine: quare æquiuocum acutum: diuersorum enim generum, & non subalternorum diuersæ differentiæ sunt. Rursum si eorundem, quæ sunt sub eodem nomine, diuersæ differentiæ sunt; ut coloris qui est in corporibus, & in melodijs. Nam eius, qui est in corporibus, congregatiuum, & disgregatiuum uisus; eius uerò qui in melodijs, non eadem differentiæ. quare æquiuocum color: nam eorundem, eadem differentiæ. Amplius, quoniam species nullius est differentia, inspicere oportet, si eorum, quæ sub eodem sunt nomine, hoc quidem species est, illud autem differentia: ut clarum, quod in corpore quidem, species coloris. quod autem in uoce, differentia. Differt enim uox à uoce, eò quòd clara sit. De eo igitur quod multipliciter dicitur per hæc, & huiusmodi perspicendum.

Color in melodijs, qui & chironice est cum tetrachorda procedunt per duo hemitonion, & trihemitonion. Id autem ex musicis.

De differentiarum inuentione, similium consideratione, & utilitatibus instrumentorum.

CAPVT XIII.

DIFFERENTIAS autem in ipsis generibus ad seinuicem perspicendum, ut quo differt iustitia à fortitudine, & prudentia à temperantia: hæc enim omnia ex eodem genere sunt, ex uirtute. Et ex alio ad aliud, ut in ijs quæ non nimium differunt: ut in quo differt sensus à scientia: nam in ijs quæ multum differunt, manifestæ sunt omnino differentiæ. Similitudinem autem considerandum, in ijs quæ sunt in diuersis generibus: ut sicut alterum ad alterum quidem; sic aliud ad aliud:

Differentiarum inuentionio.

Similium consideratio.

Z ut

ut sicut scientia ad scibile, sic sensus ad sensibile: & ut alterum in altero aliquo, sic aliud in alio: ut quemadmodum uisus in oculo: mens in anima: & ut tranquillitas in mari, serenitas in aere: utrunq; enim quies.

A specie.

Vtilitates
considera-
tionis mul-
tiplicis.

Maximè autem in ijs, quæ multum distant exerceri oportet: facile enim in reliquis poterimus similia inspicere. Considerandum autem & ea, quæ sub eodem sunt genere, si quid inest omnibus idem: ut homini, & equo, & cani: nam si inest aliquid eis idem, in eo sunt similia. Vtile autem ipsum quidem: quod quotupliciter dicitur considerasse, aut diluciditatem: maximè autè quis sciet quid ponatur: manifesto facto quotupliciter dicitur. Et ad fieri secundum rem eandem, & non ad nomen syllogismos: si enim immanifestum sit quotupliciter dicitur, contingit non ad idem etiam qui respondet, & qui interrogat, ferre intellectum: manifesto autem quotupliciter dicitur, & ad quid ferens ponat, ridiculus uidebitur interrogans esse: si non ad hoc sermonem faciat. Vtile etiam, & ut non falsa ratione decipiamur, sed decipiamus potius: nam scientes quotupliciter dicitur, non hallucinabimur, sed sciemus si non ad idem sermonem faciat is, qui interrogat, & ipsi interrogantes poterimus apparenti ratiocinatione fallere, nisi is qui respondet, agnoscat quotupliciter dicitur. Hoc non in omnibus semper possibile, sed quando fuerint eorum, quæ multipliciter dicuntur, alia quidem uera, alia autem falsa. Est autem propriè non conueniens modus hic dialecticæ: quare omnino uitanda dialecticis huiusmodi ad nomen disputatio, nisi quis aliter non possit de proposito differere. Differentias autem inuenire

Vtilitates
inventionis
differentia-
rum.

nire utile, & ad syllogismos de eodem, & diuerso, & ad cognoscendum quid est unumquodq;. Quòd autem ad syllogismos de eodem, & diuerso utile, manifestum: inuementes enim differentiam propositorum quamlibet, ostendentes erimus, quoniam non idem. Ad cognoscendum autem quid est unumquodq;, eò quòd propriam substantiæ cuiusq; rationem: ipsæ, quæ circa unumquodq; sunt, accommodatis differentiis separare solemus. Similitudinis autem consideratio utilis est ad inductiuas rationes, & ad syllogismos ex suppositione, & ad assignationem definitionum. Ad inductiuas quidem rationes, eò quòd circa singula in similibus inductione, uniuersale existimamus inducere: non enim facile est inducere ignorantes similia. Ad syllogismos ex suppositione, eò quòd probabile est quemadmodum in uno similitum se habet, sic & in reliquis.

Utilitates
considera-
tionis simi-
lium.

Quare ad quodcunque eorum facultatem habebimus disputandi: profitebimur quemadmodum in his se habet, sic & in proposito habere. Id enim ostendentes, & propositum ex suppositione ostendentes erimus: supponentes enim quo modo in his se habet, sic & in proposito se habere demonstrationem faciemus. Ad definitionum autem assignationem, eò quòd potentes conspiciere quid in unoquoq; idem, non dubitabimus ad quid oporteat genus (cum definiemus propositum) collocare: nam communium quod maxime in eo quod quid prædicatur, genus erit. Similiter autem & in multum distantibus utilis ad definitiones similitudinis consideratio: ut quod idem tranquillitas in mari, & serenitas in aere: utrunque enim quies: & quoniam

Hypothesis

A multum
instantibus

punctum in linea, & unitas in numero: utrumque enim principium: quare commune in omnibus genus assignantes, arbitrabitur non extraneè definire. Penè autem & definientes sic solent assignare; nam & unitatem, principium numeri dicunt esse: & punctum, principium lineæ, manifestum igitur quoniam ad commune utrorumq; genus collocant. Instrumenta itaque per quæ sunt syllogismi, hæc sunt: loci autem, ad quos utilia sunt prædicta, ij sunt qui dicendi sunt.

Primi Libri Topicorum

FINIS.

IN TOPICORVM LIBRVM SECVNDVM

ANGELI POLITIANI,

Argumentum.

IN LIBRO secundo loci tractantur ab-
soluti accidentis, siue ad refellendum, siue sit
ad asserendum. Loci autem sunt hi ferè. Non
est accidens interdum, quod ut accidens eni-
ciatur. Subiectum seorsum capitur ab acci-
denti, seorsumq; definitur. Transfertur pro-
blema ad uniuersalem propositionem. que-
ritur quid ipsi obijciatur. Decernitur, quibus
appellationibus multitudinem sequi, quibus inde recedere oportet.
Distinguenda equiuocatio, sed & ambiguitas, obscuris infundenda
lux: generis inspicienda contraria, sed & propositi generis species.
utendum definitione, consequentia, tempore: reuocandum proble-
ma illuc, ubi argumentationes circumfluant: uestiganda quæ sequun-
tur. Inspiciendum, quo affirmatio ac negatio differant. Eruenda
etymologia: pensanda quæ cui necessario, quæ secus competunt. Cõ-
plectenda omnino multiuoca, contrariorum connexio, & opposita
qualibet, & conserta, & consertis obuia, & generationes corru-
pionesq;, & propositionum consequentie. præterea quod magis,
quod minus, quod æquè sit. & appositio: & quod aliquatenus, &
quando, & ubi.

De problematis uniuersalibus, & in quibus
prædicatis inesse, & esse conuertuntur.

CAPVT I.

Problemata
diuisione

VNT autem problematum hæc
quidem uniuersalia, illa uerò par-
ticularia: uniuersalia quidem, ut
omnis uoluptas bonum est, &
nulla uoluptas bonum: particu-
laria uerò, ut aliqua uoluptas bo-
num, & aliqua a uoluptas non bonum. Sunt autem
ad utraque genera problematum, communia uniuer-
salia: & constructiua, & destructiua. Ostendentes
enim quod omni inest, & quod alicui inest ostenden-
tes erimus, similiter autem & si quod nulli inest o-
stenderimus, & quod non omni inest ostendentes eri-
mus. Primum ergo de uniuersalibus destructiuis di-
cendum, eò quod communia sint huiusmodi ad uniuer-
salia, & particularia, & quia magis positiones asse-
rant in eo quod inest, quàm non: disputantes autem de-
struant. Est autem difficilimum conuerti ab acciden-
te propriam nominationem. Nam aliquo modo & non
uniuersaliter in solis contingit accidentibus, à defini-
tione enim, & proprio, & genere necessarium est con-
uerti: ut si inest alicui animal gressibile bipes esse, con-
uertentem uerum erit dicere, quoniam illud animal
gressibile

Quod con-
struit uni-
uersale, cõ-
struit parti-
culare.

A conuer-
sione.

A definitio-
ne.

grefibile bipes est. Similiter autem à genere: nam si animal inest alicui, animal est. Eodem autem modo & in proprio est: si enim alicui inest graminatice susceptiuum esse, graminatice susceptiuum erit. Nam nihil horum contingit secundum quid inesse, uel non inesse: sed simpliciter uel inesse, uel non inesse. In accidentibus autem nihil prohibet secundum quid inesse, ut albedinem, uel iustitiam. Quare non sufficit ostendere quoniam inest albedo, uel iustitia, ad ostendendum quod albus, uel iustus est: nam habet dubitationem, quoniam secundum quid albus, uel iustus est, quapropter non necessarium est in accidentibus conuerti. Determinare autem oportet & peccata, quæ sunt in problematibus: nam sunt duo, uel in eo quod falsum dicunt, uel in eo quod transgrediuntur positam locutionem. Falsum etenim dicentes, et qui quod non inest, inesse alicui dicunt, peccant: & qui extra neis nominibus res appellant (ut * platanum hominem) transgrediuntur positam nominationem.

Loci problematum quod quicquam insit, uel non insit.

CAP. II.

Vnus autem locus est inspicere, si quid secundum aliquem alium modum inest: ut accidens assignauit. Peccatur autem maxime id circa genera: ut si quis albo dicat accidere colorem esse: non enim albo colorem esse accidit, sed genus eius color est. Contingit autem & secundum nominationem determinare eum qui ponit: ut quod accidit iustitiæ uirtutem esse. Sæpe autem & cum non determinet, manifestum quod genus ut accidens assignauit: ut si quis albedinem colorari dixerit, uel ambulationem moueri à nullo enim genere denominatiue præ-

A genere.
A proprio.

Platanus arbor est genialis, & uoluptaria, foliorum denfissima umbra magnæ capacitatis, quæ uino radicibus infuso nutritur: hinc si quis hominem quod uino quoque nutriatur, Platanum uocet, uocabulo, ut inquit Arist. abutetur.

Primus locus.
Declaratio.

dicatio de specie dicitur: sed omnia uniuocè genera de speciebus prædicantur: nam & nomen, & rationem generum suscipiunt species: qui igitur coloratum dixit album, neq; genus assignauit, quoniam denominatiuè dixit: neq; ut proprium, uel ut definitionem: nā definitio, et proprium nulli alij inest, sunt autem colorata & pleraq; aliorum, ut lignum, lapis, homo, equus. manifestum igitur quoniam ut accidens assignauit. Alius locus est inspicere ea, quibus inesse aut omnibus, aut nulli dictum est: et considerare secundum species, & non in infinitis. Nam transitu magis, & in paucioribus consideratio: oportet autem considerare, & incipere à primis, deinde consequenter usq; ad indiuidua: ut si oppositorum eandem disciplinam quis dixerit esse, perspicendum si eorum quæ sunt ad aliquid, & contrariorum, & quæ secundum priuationem & habitum, & quæ secundū contradictionem dicuntur eadem sit disciplina: & si in his nondum manifestum est, rursum ea diuidendum usq; ad indiuidua: ut si iusti, uel iniusti uel dupli, uel dimidij: uel cæcitatibus, uel uisus: uel esse, uel non esse. Nam si in aliquo ostendatur quòd non eadem, interimentes erimus problema: similiter autem & si nulli inest: iste autem locus conuertitur ad construendū & destruendū. Si enim in omnibus, uideatur cum diuisionem proferimus, uel in pluribus, postulandum est autem uniuersaliter ponere, aut instantiam ferre in aliquo non sic esse: nam si neutrum horum faciat, absurdus apparebit, qui non ponet. Alius est, definitiones facere accidentis, & eius cui accidit, aut utriusque de utroq; aut alterius: deinde considerare si quid non uerum in definitionibus perinde ac uerum sumptum sit. Ut si est

2. locus.
declaratio.

Hic locus
est constructio
& destructio-
nis.

3. locus.
declaratio.
A definitio-
ne.

si est Deum iniustitiam facere, quid iniustitiam facere. si enim nocere sponte, manifestum, quoniam non est Deum iniustitiam facere, non enim contingit nocere Deum, et si inuidus sit studiosus, quis inuidus, & quæ inuidia. Nam si inuidia est tristitia in apparenti prosperitate alicuius proborum, manifestum est quod studiosus non est inuidus, prauus enim esset. & si indignans inuidus, quis uterq; eorum, sic enim manifestum erit utrum uerum, an falsum sit, quod dictum est: ut si inuidus quidem sit, qui tristatur in bonorum prosperitatibus, indignans autem, qui in malorum prosperitatibus tristatur, manifestum quod non erit inuidus indignans. Sumere autem & pro ijs (quæ in definitionibus sunt) nominibus definitiones, & non desistere donec ad notum deuentum sit. nam sæpe cum tota quidem definitio assignata sit, non manifestum est quod quæritur: pro aliquo autem eorum (quæ in definitione sunt) nominum, definitione dicta, manifestum sit. Amplius, problema propositionem sibi facientem, instare. Nam instantia erit argumentum ad propositionem. Est autem locus hic penè idem ei, quo considerare quibus inesse, uel omnibus, uel nullis dictum est: differt autem modo. Amplius, determinare quæ oportet dicere ut plures, & quæ non. Vtile enim & ad construendum, & ad destruendum: ut quod nominationibus quidem res nuncupandum ut plures: quæ autem sunt taliæne, an non talia, non amplius attendendum ad plures: ut salubre quidem dicendum effectiuum sanitatis, ceu plures dicunt: utrum autem propositum effectiuum sit sanitatis, an non, non amplius ut plures dicendum, sed ut medicus. Amplius, si mul-

Quid inuidia.

4. locus.
declaratio.
Abistatia.

5. locus.
declaratio.

6. locus.
 declaratio.
 A multipli-
 ci, constru-
 ctioni & de-
 structioni
 aptus.

si multipliciter dicatur, positum autem sit quoniam inest, aut quoniam non inest: alterum monstrare eorum quæ multipliciter dicuntur, si non utraq; contingat. Utendum autem in ijs quæ latent: nam si non lateat multipliciter dictum, instabit quoniam non monstratum est id quod ipse dubitabat, sed alterum. Hic autem locus conuertitur & ad construendum, & ad destruendum: nam construere uolentes ostendemus quoniam alterum inest: si non ambo poterimus: destruere autem quoniam non inest alterum ostendemus, si ambo non poterimus: ueruntamen destruenti quidem nihil oportet ex concessione disputare, neq; si omni, neq; si nulli dictum sit inesse: nam si ostenderimus quoniam non inest quodcunq; id sit, interimentes erimus omni inesse: similiter autem & si uni ostenderimus inesse, interimemus nulli inesse. Construentibus autem preconfitendum, quod cuius inest, omni inest, si uerissimile sit postulatum. Non sufficit enim ad ostendendum quod omni inest, in uno disputasse: ut si hominis anima immortalis est, propter hoc, anima omnis immortalis. quare preconfitendum, quod si quæcunq; anima immortalis, omnis immortalis: hoc autem non semper faciendum, sed quando non facile possumus communem in omnibus unam rationem dicere: quemadmodum geometer, quod triangulus duobus rectis æquos habet tres angulos. Si autem non lateat quod multipliciter dicitur: diuisum quotuplisciter dicitur & interimendum, & construendum. Ut si decens est utile, aut honestum, tentandum ambo construere, uel interimere de proposito: ut quod honestum, & quod utile, uel quod neque honestum, neque utile.

7. locus.
 Declaratio.
 A multipli-
 cis diuisione.

utile. Si autem non contingat utraq; , alterum ostendendum , annotato quòd hoc quidem est , illud autem non : eadem autem ratio , etiam si plura sint , in quæ diuiditur. Rursum quæcunque non secundum æquocationem dicuntur multipliciter , sed alio modo .

Octauus.
Declaratio.

A fine & medio atq; accidente.

Vt disciplina una plurium , aut ut finis , aut ut eius quod ad finem : ut medicina eius quod sanitatem facit , ut quod cibatur , aut ut amborum finium uelut contrariorum eadem disciplina (nihil enim magis finis alterum altero) aut ut eius quod per se est , & eius quod per accidens : ut per se quidem quòd triangulus duobus rectis æquales habet tres angulos : per accidens autem , quòd æquilaterus : quoniam enim accidit triangulo , æquilaterum triangulum esse , per hoc cognoscimus quòd duobus rectis æquales habet . Si ergo nullo modo contingit eadem esse plurium disciplinam , manifestum quoniam omnino non contingit esse : aut si aliquo modo contingit , manifestum quod contingit . Diuidere autem quotupliciter , utile : ut si uoluerimus construere , talia prastatuenda sunt quæcunque contingunt , & diuidendum in ea tantum , quæcunque utilia sunt ad construendum . si autem destruere , quæcunque non contingunt , reliqua uerò omittenda . Id autem faciendum in ijs cùm latuerit quotupliciter dicuntur : & esse hoc quidem huius aut non esse , ex eisdem locis astruendum : ut disciplinam , huius quidem aut ut finis , aut ut eorum quæ sunt ad finem , aut ut eorum quæ sunt secundum accidens , * uel rursum non esse aliquid secundum aliquem dictorum modorum : eadem autem ratio , & in desiderio : & quæcunque alia dicuntur plurium .

* alias, aut
ut eorum
quæ sunt
per se ,

aut ut eorū
quæ sunt se-
cundum ac-
cidents.

rium. Est enim desiderium huius aut ut finis, ut sanitatis: aut ut eorum quæ sunt ad finem, ut medicinæ conficiendæ: aut ut eorum quæ sunt secundum accidents, ut in uino amicum dulce, non quia uinum, sed quia dulce est: nam per se dulce desiderat, uinum autem per accidens: si enim austerum fit, non amplius desiderat: per accidens ergo desiderabat. Vtilis autem locus hic & in ijs quæ sunt ad aliquid, penè enim talia ea, quæ ad aliquid sunt. Amplius, transferre ad euidentius nomen. Vt pro exacto in opinione clarum, & pro curiositate cupiditas superfluarum rerum: euidentiori enim facto quod dictum est, bene argumentabilis est positio. Est autem hic locus ad utrumque communis: ad construendum, & ad destruendum. Ad ostendendum autem contraria circa idem inesse, considerandum in genere. Vt si uolumus ostendere quòd est circa sensum rectitudo, & peccatum: sentire quidem iudicare est, iudicare autem est rectè, & non rectè, & circa sensum erit rectitudo, & peccatum: nunc ergo ex genere circa speciem demonstratio fit: nam iudicare est genus sentire: qui nanque sentit, aliquo modo iudicat. Rursum, ex specie generi: quæcunque enim speciei insunt, & generi. Vt si disciplina praua est, & studiosa, & dispositio praua, & studiosa: nam dispositio, disciplinæ genus. Primus autem locus falsus est ad construendum, secundus autem uerus: nō enim necessarium quæcunque generi insunt, & speciei inesse: nam animal est uolatile, & quadrupes, homo autem non. quæcunque uerò speciei insunt, necessario & generi: si enim homo studiosus, & animal studiosum est. Ad destruendum au-

Nonus.
Declaratio.
Ab euiden-
tiore appel-
latione.

Decimus.
Declaratio.

A genere.

Vndecimus
Declaratio.
A specie.

tem

tem & primus quidem uerus, secundus autem falsus. quæcunque enim generi non insunt, neque speciei: quæcunque uerò speciei non insunt, non necesse est generi non inesse. Quoniam autem necessarium de quibus genus prædicatur, & specierum aliquam prædicari: & quæcunque habent genus, uel denominatiuè dicuntur à genere, & specierum aliquam habere necesse est, uel denominatiuè ab aliqua specierum dici: Vt si de aliquo disciplina prædicatur: & grammatica, uel musica, uel aliqua disciplinarum aliarum prædicabitur: & si aliquis habet disciplinam, uel denominatiuè à disciplina dicitur, & grammaticam habebit, aut musicam, aut aliquam aliarum disciplinarum, uel denominatiuè ab aliqua earum dicetur, ut grammaticus, uel musicus: Si igitur aliquid dictum à genere quoquo modo, ut animam moueri, considerandum est si secundum aliquam specierum motus contingit animam moueri: ut augeri, uel minui, uel corrumpi, uel generari, aut quæcunque aliæ motus species sunt: nam si secundum nullam, manifestum est quòd non mouetur. Hic autem locus communis ad utrumque, & ad construendum, & ad destruendum: si enim secundum aliquam speciem mouetur, perspicuum est quoniam mouetur: & si secundum nullam specierum mouetur, manifestum quòd non mouetur.

Cùm autem facultas non adsit argumentationis ad positionem, intendendum ex definitionibus aut quæ sunt propositæ rei, uel quæ uideantur, & si non ab una, etiam à pluribus. Facile enim definientibus argumentari erit: nam ad definitiones, facilis argumentatio. Considerandum autem in proposito, quoniam existente ne-

Duodecimus.
Declaratio.

A genere,
& à specie.

Decimus-
tertius.
Declaratio.

Decimus
quartus.
Declaratio.

cesse

cesse est positum esse, aut quid est ex necessitate, si propositum est. Construere quidem uolenti, quo existente propositum erit ex necessitate: nam si illud ostendatur esse, & propositum ostensum erit: destruere autem uolenti, quid est si propositum est: nam si ostenderimus consequens propositum, non esse: interimentes erimus propositum. Amplius, ad tempus inspiciendum si alicubi dissonat. Ut si quod nutritur, dixerit quis ex necessitate augeri: nutriuntur enim semper animalia, augentur autem non semper. Similiter autem & si sci re dixerit quis reminisci: hoc enim præteriti temporis est, illud autem præsentis, & futuri: scire enim dicimur præsentia, & futura, ut quoniam erit solis defectus, reminisci autem non contingit aliud quam præteritum. Amplius, sophisticus modus ducere ad id, ad quod plurimam habemus argumentorum facultatem.

Decimus
quintus.
Declaratio.

Decimus
sextus.

Declaratio.

A facultate
copiosa ar-
gumentorum.

Hoc autem erit quandoque quidem necessarium, quandoque autem apparens necessarium, quandoque autem neque apparens, neque necessarium: necessarium quidem, quando negante eo qui respondet aliquid utilem ad positionem, ad illud rationes facit: contingit autem id talium esse ad quæ copiosam argumentorum facultatem habemus. similiter autem & quando inductionem ad aliquid per positum faciens, interimere conatur: hoc enim interempto, & propositum interimetur. Apparens autem necessarium est, quando uidetur quidem utile: & accommodum positioni: non est autem ad id ad quod fiunt disputationes, siue negante eo qui disputationem sustinet, siue ab inductione probabili, per positionem ad idem factam interimere conetur id ipsum: reliquum

reliquum uerò quando nec necessarium est, nec appa-
rens ad id ad quod fiunt disputationes, & sine causa ac-
cidit redarguere respondentem. Oportet autem deu-
tare postremum dictorum modum: omnino enim semo-
tus, & extraneus uidetur esse à dialectica. Quare o-
portet & respondentem non grauitè ferre, sed ponen-
do quæ non utilia sunt ad positionem significare quæ-
cunque non uidentur. ponit tamen, nam magis perple-
xos esse ut plurimum contingit eos, qui interrogant, quan-
do omnia huiusmodi ab eis posita fuerint, si non conclu-
dunt. Amplius, omnis qui dixit unumquoduis, quo-
dam modo multa dixit: eo quòd plura unicuique ex ne-
cessitate consequentia sunt (ut qui hominem dixit esse,
& quod animal est dixit, & quòd animatum, & quòd
bipes, quodq; mentis, & disciplinæ susceptiuum) qua-
re quouis uno consequentium interempto, interimitur et
quod in principio est: cauere autem oportet in huius-
modi, difficilioris assumptionem facere. Nam quan-
doque facile est consequens interimere, quandoque id-
ipsum propositum. Quibuscunque autem necesse est
alterum tantum inesse, uel non inesse, ut homini aegritu-
dinem, uel sanitatem: si ad alterum facile poterimus di-
sputare quod inest, uel non inest, & ad reliquum facile
poterimus. Hoc autem conuertitur ad utrumque:
ostendentes enim quod inest alterum, quod non inest re-
liquum ostendentes erimus: si autem quod non inest o-
stendamus, reliquum inesse ostendentes erimus: mani-
festum igitur quòd ad utrumque utilis hic locus est. Am-
plius argumentari transferendo nomen in orationem:
cum longe magis consentaneum uisum fuerit transsu-
mere

17. declara-
tio.18. declara-
tio.19. declara-
tio.

20. declara-
tio.
A positione
unius pro
altero.

mere quàm ut ponitur nomen. Ut magnanimum non
fortem (ut ponitur) sed magnum animum habentem:
quemadmodum fidentem, bona sperantem. Similiter
autem & ingeniosum, cuius fuerit genius studiosus.
quemadmodum Xenocrates inquit, ingeniosum eum esse,
qui animam sortitus est studiosam: ipsam enim uicui-
que esse genium. Quoniam autem rerum alie qui-
dem sunt ex necessitate, alie autem ut in pluribus, alie
uero utrunlibet, si quod ex necessitate est, ut in plu-
ribus ponatur, aut quod ut in pluribus, ex necessitate:
aut ipsum, aut contrarium ei quod est in pluribus, sem-
per dat locum argumentationis. Nam si quod ex ne-
cessitate est, ut in pluribus ponatur: manifestum quo-
niam non omni dicit inesse, cum insit omni: quare pe-
ccauit: siue, quod ut in pluribus dicitur, ex necessitate
dixit, omni dicit inesse, cum non insit omni: similiter
autem & si contrarium ei quod in pluribus est, ex ne-
cessitate dixit, semper enim in paucioribus dicitur co-
ntrarium ei, quod est ut in pluribus: ut si, ut in pluribus
prauus homines, boni in paucioribus, quare multo magis
peccauit, si bonos ex necessitate dixit esse: similiter au-
tem & si quod utrunlibet est, ex necessitate dixit, ne
ut in pluribus: neque enim ex necessitate utrunlibet, ne-
que ut in pluribus: contingit autem & si non determi-
nans dixerit utrum ut in pluribus, an ex necessitate di-
xit: sit autem res ut in pluribus: disputare, ut si ex ne-
cessitate is dixerit. Ut si prauos exheredandos di-
xit esse, non determinans: tanquam ex necessitate is di-
xerit, disputare. Amplius, & si fidem sibi accidens
posuerit ut alterum, eo quod alterum sit nomen. Quem-
admodum

21. declara-
tio,

admodum Prodicus diuidebat uoluptates, in gaudium, & iucunditatem, & letitiam: hæc enim omnia eiusdem (id est uoluptatis) nomina sunt: si ergo aliquis gaudere, ei quod est letari ponat accidere, idem utique si bijsi dicet accidere.

De eisdem terminandis problematis, loci
alij.

CAP. III.

QVONIAM autem contraria connectuntur quidem ^{22. declaratio.} sibi inuicem sex modis, contrarietatem autem faciunt quadrupliciter complexa: oportet accipere contraria quocunque modo utile fuerit & destruenti & construenti. Quod autem sex modis complectuntur, manifestum: nam aut utrunque contrariorum utrique contrariorum connectitur, hoc autem dupliciter, ut amicis benefacere, & inimicis male, uel econuerso, a micis male, & inimicis bene: aut quando utraque de uis: dupliciter autem & hoc ut amicis benefacere, & amicis male, uel inimicis benefacere, & inimicis male: aut unum de utrisque, & hoc quoque dupliciter, ut amicis bene, & inimicis bene: uel amicis male, & inimicis male. Primæ autem duæ dictæ complexiones non faciunt contrarietatem: nam id quod est amicis bene facere, ei quod est inimicis male facere, non est contrarium, utraque enim eligenda sunt & eiusdem moris: neque id quod est amici male, ei quod est inimicis bene: nam & hæc utraque fugienda, & eiusdem moris. Non uidetur autem fugiendum fugiendo contrarium esse, nisi hoc quidem secundum superabundantiam: illud autem secundum defectum dictum sit. Nam superabundantia fugiendorum uidetur esse: similiter autem & defectus.

Aa

Reliqua

Reliqua uerò quatuor omnia faciunt contrarietatem ; nam id quod est amicis benefacere : ei quod est amicis male , contrarium ; nam à contrario more sunt , & illud quidem eligendum , hoc autem spernendum . Similiter autem & in alijs . Nam in unaquaque coniugatione unum eligendum , & alterum fugiendum : illud quidem boni moris , hoc autem prauum . Manifestum igitur ex ijs quæ dicta sunt , quòd eidem plura contraria accidunt fieri : nam ei quod est amicis benefacere , id quod est amicis male , contrarium est . Similiter autem & aliorum singulis quibusque eodem modo considerantibus , duo contraria apparebunt : accipere igitur contrariorum quodcunque , erit ad positionem utile . Amplius si est aliquid contrarium accidenti , considerandum est si inest ei , cui dictum est accidens inesse . Nam si hoc inest , illud non inerit ; impossibile enim simul contraria eidem inesse . Aut si quid tale dictum est de aliquo , quod cum sit , necesse est contraria inesse : ut si ideas in nobis quis dixerit esse . Nam & moueri , & quiescere easdem accidet , & etiam sensibiles , & insensibiles esse . nam uidentur ideas quiescere , & immobiles , & intelligibiles esse ijs , qui ponunt ideas esse . attamen cum sint in nobis , impossibile est immobiles esse . nam motis nobis , necessarium est & quæ in nobis sunt omnia , simul moueri . manifestum autem quoniam & sensibiles , si in nobis sunt : nam per sensum qui circa uisum est , eam quæ in unaquoque est formam cognoscimus . Rursum , si positum est accidens , cui est aliquid contrarium : considerandum si & contrarij susceptiuum , quod & accidentis est . Nam idem contrariorum susceptiuum : ut si

odiu

23. declaratio.

24. declaratio.

Motis nobis necesse est omnia moueri quæ in nobis sunt.

25. Locus.
Declaratio.

odium herere iræ quis dixerit, erit odium in furoris specie, illic enim ira: inspiciendum igitur si & contrarium in furoris specie, an in concupiscentia: nam si non, sed in concupiscibili est, non coheret odium iræ. Similiter autem & si concupiscibile, ignorare dixerit: nam erit & disciplinæ susceptiuum, si quidem non uidetur, concupiscibile susceptiuum esse disciplinæ. Destruenti ergo quemadmodum dictum est utendum: austruenti uero quod inest quidem accidens non utilis locus, quod autem contingit inesse utilis. Ostendentes enim quod non susceptiuum est contrarij, ostendentes erimus quod neque inest accidens, neque inest accidens, neque contingit inesse: si autem ostenderimus quod inest contrarium, aut quod susceptiuum est contrarij, nondum ostendentes erimus quod & accidens inest, sed quod contingit inesse in tantum solum ostensum erit. Quoniam autem

26. Loc. Declaratio.

tem oppositiones sunt quatuor, considerandum ex contradictionibus, econuerso ex consequentia, & interimenti, & conструи. Sumere autem est inductione: ut si homo, animal: non animal, non homo: similiter autem & in alijs. Hic enim econuerso consequentia: nam hominem, animal sequitur: non hominem autem, non animal, nequaquam, sed econuerso, non animal, non homo. In omnibus igitur tale est existimandum. ut si bonum, suaue: & non suaue, non bonum. si autem non hoc, nec illud. similiter autem & si non suaue, non bonum: bonum, suaue. Manifestum igitur quod utrunque conuertitur: quæ secundum contradictionem est consequentia econuerso facta. In contrarijs autem considerandum si contrarium, contrarium sequatur, an

Bonū sequitur suaue.

27. Loc. Declaratio.

A contra-
riorum con-
sequentia.

contra seipsa consequentia, an econuerso, & interimen-
ti, & construenti. Sumere autem & talia est ex in-
ductione quantum utile est, contra ipsum consequentia
est, ut in fortitudine, & timiditate: nam illā quidem
sequitur uirtus, hanc autem uitium: & illam quidem
sequitur eligendum, hanc autem fugiendum: igitur con-
tra seipsa & horum consequentia: contrarium enim
eligendum fugiendo: similiter autem & in alijs.
Econuerso autem consequentia, ut bonam quidem habi-
tudinem sanitas sequitur, malam autem habitudinem æ-
gritudo nequaquam, sed ægritudinem mala habitudo:
manifestum igitur quoniam econuerso in his consequen-
tia fit. Rarò autem econuerso accidit in contrarijs,
sed in pluribus in seipsa consequentia; si ergo neque con-
tra seipsa contrarium sequitur contrarium: neque econ-
uerso, manifestum quoniam neque eorum quæ dicta
sunt alterum sequitur alterum; si autem in contrarijs,
& in ijs quæ dicta sunt necesse alterum sequi alterum.

28. locus.
Declaratio.

Similiter autem contrarijs, & in priuationibus, &
habitibus respiciendum. Veruntamen non est in priua-
tionibus econuerso; sed contra seipsa consequentiam ne-
cessarium est semper fieri; ueluti uisum sequi sensum,
cæcitatem autem insensibilitatem: opponitur enim sen-
sus insensibilitati, ut habitus & priuatio: nam illud ho-
rum quidem habitus, hoc autem priuatio est. Simili-
ter autem habitui & priuationi, & in ijs quæ sunt ad
aliquid, utendum: contra seipsa enim, & horum con-
sequentia, ut si triplum multipulum, & subtriplum sub-
multipulum dicitur: dicitur enim triplum quidem ad sub-
triplum, multipulum autem ad submultipulum. Rursus,
si

si scientia opinio : & scibile opinabile : & si uisus sensus , & uisibile sensibile . Instantia , quod non necesse est in ijs , quæ sunt ad aliquid consequentiam fieri , quemadmodum dictum est : nam sensibile scibile est , sensus autem non est scientia . Non tamen uera instantia uidetur esse : multi enim non dicunt sensibilem esse scientiam . Insuper autem ad contrarium non minus utile quod dictum est : ut quod sensibile non est scibile , neque enim sensus scientia . Rursus in coniugatis , & in casibus : & interimenti , & construendi . Dicuntur autem coniugata huiusmodi , ut iusta , & iustus iustitie , & fortis , & fortis fortitudini . Similiter autem effectiua , & conseruatiua , coniugata illi cuius sunt effectiua , & conseruatiua , & sanatiua sanitatis , habituatiua habitudinis : eodem autem modo & in alijs : coniugata igitur talia solent dici . Casus autem , ut iuste , & fortiter , & sanatiue , habituatiue , & quæcunque eodem modo dicuntur . Videntur autem & quæ sunt secundum casus , coniugata esse , ut iuste iustitie , & fortiter fortitudini . Coniugata autem dicuntur secundum eandem coniugationem omnia , ut iustitia , iustus , iustum , iuste : manifestum igitur quoniam uno quouis ostenso eorum , quæ secundum eandem coniugationem dicuntur , ut bono , uel laudabili : & reliqua omnia ostensa sunt : ut si iustitia est laudabilem , ut iuste , iustus , iustum laudabilem : dicetur autem iuste & laudabiliter secundum eundem casum (nam à laudabili) quemadmodum iuste à iustitia .

Considerandum autem non solum in eo quod dictum est , sed & in contrario contrarium . Vt quod bonum non ex necessitate suaue , neque enim malum triste : aut

29. locus.
Declaratio.

A coniugatis, & casibus.

Declaratio.
30. locus.

si hoc, & illud: & si iustitia scientia, & iniustitia ignorantia: & si quod iuste est, scienter & experienter est, quod iniuste est, ignoranter & inexperienter est: si autem hæc non, nec illa, uelut in hoc quod nunc dicitur, nam magis utique apparebit quod iniuste experienter, quam inexperienter. Hic autem locus dictus est prius in contrariorum consequentijs, nihil enim aliud nunc ostendimus, quam contrarium sequi contrarium. Amplius in generationibus, & corruptionibus, & effectiuis, & corruptiuis: & interimenti & astringenti.

Quorum enim generationes bonæ sunt & ipsa bonæ sunt: & si ipsa bona sunt, & generationes bonæ: si autem generationes malæ, & ipsa malæ. In corruptionibus autem e contrario: nam si corruptiones bonæ, ipsa mala: si autem corruptiones malæ, ipsa sunt bona. Eadem ratio & in effectiuis, & corruptiuis: quorum enim effectiua bona, & ipsa bona: quorum uero corruptiua bona, ipsa malæ.

Ex similibus, appositione, magis, minus, simpliciter, & secundum quid, loci. CAP. III.

RVRSVM in similibus si similiter se habent. Ut si disciplina una plurium, & opinio: & si uisum habere est uidere: & auditum habere est audire: similiter autem & in alijs, & in his quæ sunt, & in ijs quæ uidentur. Utiles autem hic locus ad utrumque: nam si in aliquo similitum sic se habet, & in alijs similibus: si autem in aliquo non, nec in alijs similibus. Considerandum autem & in uno, & in pluribus si similiter se habet. Aliquoties enim dissonat: ut si scire est cogitare, & multa scire est multa cogitare, hoc autem non uerum,

contin=

31. locus.
declaratio.

32. locus.
declaratio.

33. declaratio.

contingit enim plura scire, cogitare autem non: si autem non hoc, nec illud quod in uno, quod scire est cogitare. Amplius, ex minus & magis. Sunt autem eius 34. declaratio. quod est magis loci quatuor. Vnus quidem si magis sequitur magis: ut si uoluptas bonum, & magis uoluptas, magis bonum: & si iniuriam facere, malum, & magis iniuriam facere, magis malum. Vtilis autem ad utrumque hic locus: nam si sequatur ad subiecti incrementum, accidentis incrementum, quemadmodum dictum est, manifestum quod accedit: si autem non sequatur, non accedit: hoc autem inductione sumendum. Alius, ut 35. locus. de duobus dicto, si cui magis uidetur inesse non inest: nec cui minus: & si cui minus uidetur inesse inest, & cui magis. Rursum, duobus de una dictis: si quod 36. locus. magis uidetur alij inesse non inest, neque quod minus, aut si quod minus uidetur inesse inest, & quod magis.

Amplius, duobus de duobus dictis, si quod alteri magis uidetur inesse non inest, nec reliquum reliquo: aut si quod minus uidetur alteri inesse inest, & reliquum reliquo. Amplius, ex eo quod similiter inest, uel uidetur inesse, tripliciter: quemadmodum in eo quod magis: ut in posterioribus tribus dictis locis dicebatur. Siue enim unum quoddam duobus similiter inest, aut uidetur inesse, si alteri non inest, nec alteri: si autem alteri inest, & reliquo. Siue duo idem similiter, si alterum non inest, nec reliquum: si autem alterum, & reliquum. Eodem autem modo & si duobus duo similiter insunt: nam si alterum alteri non inest, nec reliquum reliquo: si autem inest alterum alteri, & reliquum reliquo: ex eo igitur quod est magis, & minus: & quod

37. locus.

38. locus.
declaratio.

39. declara-
tio.

est similiter, tot modis contingit argumentari. Amplius autem ex appositione, si alterum ad alterum appositum faciat bonum, uel album, cum non fuerit prius album, uel bonum, quod appositum est, erit album, uel bonum, quale reuera & totum facit. Amplius autem si id ad quod est appositum aliquid facit magis tale, quale erat: & ipsum erit huiusmodi: similiter autem & in alijs.

40. declara-
tio.

Vtilis autem non in omnibus hic locus, sed in quibus ipse magis clementum accidit fieri. Iste uero locus non conuertitur ad destruendum: nam si non facit quod appositum est, bonum: nondum manifestum, si ipsum non bonum. Nam bonum malo appositum, non ex necessitate bonum totum facit, nec album nigro,

41. declara-
tio.

nec dulce amaro. Rursum si quid magis & minus dicitur, & simpliciter inest. Quod enim bonum uel album non est, neque magis & minus bonum uel album dicitur: nam malum de nullo magis, uel minus bonum, sed magis malum uel minus dicitur. Non conuertitur

42. declara-
tio.

autem hic locus ad destruendum: multa enim eorum quæ non dicuntur magis, simpliciter insunt: nam homo non dicitur magis & minus, sed non propter hoc non est homo. Eodem autem modo considerandum & in ijs quæ secundum quid, & quando, & ubi. Nam si secundum quid contingit, & simpliciter contingit: similiter autem & quando, & ubi: nam quod simpliciter est impossibile, neque secundum quid, neque secundum ubi, neque secundum quando contingit. Instantia quoniam secundum quid quidem sunt natura studiosi (ut liberales, uel casti) simpliciter autem non sunt natura studiosi, nam nullus natura prudens. Similiter autem & quando con-

Instantia.

tingit

tingit corruptibilem aliquid non corrumpi, simpliciter autem non contingit non corrumpi. Eodem autem modo & ubi expedit quidem tali obseruantia uictus uti, ut in morboſis locis, simpliciter autem non expedit. Adhuc autem, alicubi quidem unum tantum poſſibile eſſe, simpliciter autem non poſſibile unum tantum eſſe. Eodem autem modo & alicubi bonum eſt quidem patrem ſacrificare, ut in Tribalis: simpliciter autem non bonum. an in hoc quidem non ubi ſignificat, ſed quibuſdam: nihil enim refert ubicunque ſint: ubique enim erit eis bonum in Tribalis. Rurſus quidem expedit medicari, ut quando egrotat, simpliciter autem non. An neque hoc quando ſignificat, ſed in eo quod afficitur aliquo modo: nihil enim refert quandocunque, dummodo ſic affectus ſit. Simpliciter autem eſt, quod nullo addito dicis quod bonum eſt, aut contrarium: ut patrem ſacrificare non dicis bonum eſſe: ſed quibuſdam bonum eſſe: non ergo simpliciter bonum: ſed Deos honorare bonum dicis nihil addens: simpliciter enim bonum eſt: quare quod nullo addito uidetur eſſe honeſtum, uel turpe, uel aliquid talium, simpliciter dicitur.

Secundi Libri Topicorum Ariſtotelis

F I N I S.

IN TOPICORVM LIBRVM TERTIVM ANGELI POLITIANI,

Argumentum.

TERTIVS comparationum locos habet
accidentibus adscriptos, considerans utrum
diuturnius, stabilius, optabilius, potius, vel
se ipso, vel ex accidenti. Præterea utrum
simpliciter optabilius, & suapte natura:
utrum præstantioris naturæ, vel bonum, vel
proprium: utrum honoratius, ac præius:
utrum finis propinquius utrum ad finem præstantiorem, utrum præsi-
bile. Finium proportionem cogitas, & à quibus præstantur fines:
utrum pulchrius, honestius, laudabilius. Præstantioris originis ubi
plura sunt bona, ubi voluptas, opportunitas, ubi frequentior & enep-
stiuuitas: utrius corruptio peior, generatio melior: utrum bono vi-
cinus, aut similis. sed & meliori, utrum illustrius, utrum magis
proprium: utrum in genere meliore, utrum magis ex abundanti:
utrum rarius, utrum sine altero eligibilis: utrum negetur mirum,
utro amisso, qui doleat minus reprehendatur, utrum sua vi sit:
utrum bonum, an meliorem reddat qui adsit: utro bonum præsta-
tius efficiatur. Huic loci etiam plerique absoluti accidentis faciunt,
cum illi, quod ex duobus optabilibus: tertio ipsum quoque altero o-
ptabilis: tertio ipsum quoque altero optabilis: ut cuius excessu
alterius, ut quod se ipso potius optabile, ut quod cui aducitur opta-
bilis facit, ut quod maiori additum: totum mox ipsum reddit o-
ptabilis, quàm quod minori, ut quod sui merito non glorie causa
optabilis, ut quod utroque, ut cui notiones competant omnes opta-
bilis. Quodque propter optabilia meliora sit. Cui nihil admixtum
quod fugias. Sume tamen uniuersales magis locos, quos & ad par-
ticulares transferre possis, siue determinatos, siue determinationis
expertes: quæ varijs defenduntur ac refelluntur modis, & ad indi-
midua usque perducuntur.

TOPICORVM

ARISTOTELIS

LIBER III.

De meliorum, eligibiliorumque problema-
tum locis. CAP. I.

TRVM autem eligibilis, aut me-
lius duorum, plurimum ex his per-
spiciendum. Primum autem deter-
minetur quod considerationem faci-
mus non de plurimum distantibus,
et magnam adinuicem differentiam
habentibus (nullus enim dubitat utrum felicitas, an diui-
tie expetibiliores) sed de ijs quæ propinqua sunt, & de
quibus dubitamus utrum oporteat apponere magis, eo
quod nullam uidemus alterius ad alterum præeminen-
tiam. Manifestum igitur in his quod ostensa una præe-
minencia, uel pluribus, constitueretur intelligentia, quod
id eligibilis est, quod eorum est præeminens. Pri-
mum igitur quod diuturnius stabiliusue, eligibilis eo
quod minus huiusmodi. Et quod magis eligit prudens,
uel bonus uir, uel ex recta, uel studiosi circa singula de-
lecti quatenus tales sunt, uel in unoquoque genere periti,
uel quæcunq; plures, uel omnes (ut in medicina uel ædifi-
catoria, quæ plures medicorum uel omnes) uel quæcunq;
omnino plures, uel omnes, uel omnia, ut bonum, omnia e-
nim bonum appetunt. Oportet autem ducere ad id quod
fuerit

1. LOCUS.

2. LOCUS.

3. Locus.

fuerit utile, quod dicendum est. Est autem simpliciter quidem melius, ac eligibilius, quod secundum meliorem disciplinam: alicui autem, quod secundum propriam.

4. Locus.
declaratio.

Deinde quod idipsum quod est (eo quod non) in genere est: ut iustitia iusto. Nam illa quidem in genere bono, hoc autem non, & illa idipsum quod est, bonum est, hoc autem non. nam mihi dicitur idipsum quod genus est, quod non est in genere. Ut albus homo non est id quod color. similiter autem & in alijs. Et quod

5. locus.
Declaratio.

propter se eligendum, eo eligendo quod propter aliud eligibilius. Ut sanum esse quam exercitari: illud enim

6. locus.
Declaratio.

propter se eligendum: hoc autem propter aliud. Et quod per se, eo quod per accidens. Ut amicos iustos esse, eo quod inimicos: illud enim per se eligendum, hoc autem per accidens eligimus. Nam inimicos iustos esse secundum accidens eligimus, ut nihil nobis noceant. Est autem hoc idem ei quod ante hoc, differt autem modo: nam amicos quidem iustos esse propter se eligimus, & si nihil nobis debeat fore, quamuis apud Indos sint: inimicos autem propter alterum, ut nihil nobis noceant.

7. locus.
declaratio.

Et quod causa boni per se, eo quod per accidens causa.

Quemadmodum uirtus, fortuna: nam illa quidem per se, hæc autem per accidens est causa bonorum: & si quid aliud huiusmodi. Similiter autem & in contrario. Nam quod per se est causa mali, fugibilis est eo quod per accidens, ut uitium quam fortuna: nam illud quidem per se malum, fortuna autem per

8. locus.
Declaratio.

accidens. Et quod simpliciter bonum, eo quod alicui eligibilius. Ut sanum fieri, quam incidi. Nam hoc quidem simpliciter bonum: illud autem alicui indigentium

tium incisione. Et quod natura eo, quod non natura. Vt iustitia, iusto: illud enim natura, hoc autem acquisitium. Et quod meliori, & honorabiliori inest, eligibilis: ut Deo, quàm homini: animæ, quàm corpori. Et quod melioris proprium, melius quàm quod peioris. Vt quod Dei, quàm quod hominis: nam secundum communia utriusque nihil differunt abinuicem, proprijs autem alterum alteri differentijs supereminet. Et quod in melioribus, uel prioribus, uel honorabilioribus, est melius. Vt sanitas robore, & pulchritudine: nam illa quidem in humidis, & siccis, & (ut simpliciter dicatur) ex quibus prius constitutum est animal. hæc uero in posterioribus: nam robur in nervis, & ossibus: pulchritudo autem membrorum quædam commensuratio uidetur esse. Et finis ijs quæ sunt ad finem eligibilior uidetur esse. Et duorum, quod propinquius est fini. Et omnino quod ad uitæ finem, expetibilis, quàm quod ad aliud aliquid: ut quod ad felicitatem contendit, quàm quod ad prudentiam: nam quod ad felicitatem contendit, eligibilis. Et possibile impossibile. Amplius, cum duo sint effectiua, cuius finis melior, & ipsum melius. Cùm autem sit effectiuum, & finis: ex proportionem, quando pluri superat finis finem, quàm ille proprium effectiuum. Vt felicitas pluri superat sanitatem, quàm sanitas salubre: quare effectiuum felicitatis melius felicitate: nam quantum felicitas superat sanitatem, tantum & effectiuum felicitatis, salubre superat: sanitas autem salubre minus superabat, quare plus superat effectiuum felicitatis, salubre, quàm sanitas salubre: quapropter effectiuum felicitatis

9. Locus.
Declaratio.10. locus.
Declaratio.11. locus.
Declaratio.12. locus.
declaratio.

13. locus.

14. locus.
15. locus.
16. locus.
17. locus.
declaratio.18. locus.
19. locus.
Declaratio.

20. locus.
Declaratio.

licitatis, melius sanitate: manifestum igitur, quod eligibilius effectuum felicitatis, quam sanitas: nam idem plus superat. Amplius, melius est quod propter se, & honorabilius, & laudabilius. Ut amicitia diuitijs, & iustitia sanitate, & robore: nam illa quidem propter se honorabilium, hæc uero non propter se, sed propter aliud: nullus enim honorat diuitias propter se, sed propter aliud: amicitiam uero propter se, & si nihil nobis debeat aliud ab ea esse.

Alij eiusdem problematis loci. CAP. II.

21. locus.
Declaratio.

AMPLIUS, quando duo aliqua fuerint ualde sibi in se similia, & non poterimus præeminentiam aliquam conspiciere alterius ad alterum: uidendum ex ijs quæ sequuntur. Nam cum consequens est maius bonum, hoc eligibilius. Si autem sint consequentia mala: cui consequens minus malum, hoc eligibilius. Nam cum utraque sint eligenda, nihil prohibet molestum aliquid sequi: dupliciter autem ab eo quod sequitur consideratio, nam & prius, & posterius sequitur; ut addiscentem ignorare prius, scire autem posterius: melius autem ut plurimum, quod posterius, sequitur: sumendum igitur eorum quæ sequuntur quodcunque fuerit utile.

23. locus.

Amplius, plura bona paucioribus, uel simpliciter, uel quando altera alteris insunt ut pauciora in pluribus. Instantia, si alicubi alterum alterius gratia: nihil enim eligibilius utraque quam unum: ut sanum fieri propter sanitatem eligimus. Et non bona, bonis nihil prohibet eligibilius esse, ut felicitatem: & aliud aliquid quod non est bonum, iustitia & fortitudine,

Et

Et eadem cum uoluptate magis quàm sine uoluptate :
 & eadem cum indolentia, quàm cum tristitia. Et unum
 quodque in quo tempore magis ualet, in hoc etiam eli-
 gibilius. Vt carentia tristitiæ in senectute magis, quàm
 in iuuentute; magis enim in senectute ualet. Secundùm
 hæc autem, & prudentia in senectute eligibilior: ne-
 mo enim iuuenes eligit duces, eo quòd non constat eos
 prudentes esse. Fortitudo autem e contrario: in iuuen-
 tute enim magis necessaria secundùm fortitudinem ope-
 ratio: similiter autem & in temperantia, magis enim
 iuuenes quàm senes concupiscentijs molestantur. Et
 quod in omni tempore, uel in pluribus, utilius. Vt ius-
 titia, & temperantia, fortitudine: nam ille semper,
 hæc autem aliquando utilis. Et quòd cum omnes habe-
 remus, nihil altero indigeremus, quàm quòd cum habe-
 remus, indigeremus reliquo. Vt in iustitia & fortitu-
 dine: nam si omnes essent iusti, nihil utilis fortitudo; si
 uerò omnes essent fortes, utilis iustitia. Amplius, ex
 corruptionibus, & abiectionibus, & generationibus,
 & sumptionibus, & contrarijs. Quorum enim cor-
 ruptiones malæ, ipsa eligibilia: similiter autem & in
 abiectionibus, & in contrarijs; nam si abiectio, uel con-
 trarium fugibilius est, ipsum eligibilius: in generatio-
 nibus autem, & sumptionibus, e contrario. Quorum e-
 nim sumptiones, & generationes eligibiliores, ipsa quo-
 què eligibilia. Alius autem locus est. Quod pro-
 pinquius bono, melius, atque eligibilius. Et quod si-
 milius est bono, ut iustitia, iusto. Et quod meliori eo-
 rum est similius, quemadmodum Aiacem Vlyssæ dicunt
 aliqui meliorem esse, eo quòd similior est Achilli. In-
 stantia

24. locus.

25. locus.

26. locus.

Declaratio.

27. locus.

Declaratio.

28. locus.

Declaratio.

29. locus.

30. locus.

declaratio.

31. locus.

declaratio.

32. locus.

stantia huius est, quod non uerum sit: nihil enim prohibet non qua ratione optimus est Achilles, eadem similia liorem esse Aiace, cum erit alter quidem bonus, non similiter autem. Considerandum autem si & in ridiculioribus sit simile: ut simia homini quam equo, cum non sit similis: non enim est simia melior, similior tamen est homini. Rursum in duobus: si hoc quidem meliori illud autem peiori est similis, erit melius quod meliori est similis. Habet autem & hoc instantiam: nihil enim prohibet hoc quidem meliori parum simile esse, illud autem peiori ualde: ut sit Ajax quidem Achilli parum, Ulysses autem Nestori ualde: ut si hoc quidem meliori in peioribus: illud autem peiori in melioribus: ut equus asino, & simia homini. Et quod maxime instigne, eo quod minus tale. Et quod difficilius; magis enim amamus cum habemus, quod non est facile adipisci. Et quod magis proprium, eo quod communius.

33. locus.

34. locus.

35. locus.

36. locus.

37. locus.

38. locus.

Declaratio.

39. locus.

Declaratio.

40. locus.

41. locus.

Declaratio.

Et quod malis in communius. nam magis eligendum, quod nulla molestia sequitur, quam quod sequitur. Amplius, si hoc illo melius, & omnino optimum eorum quæ in hoc, melius eo quod in altero optimum. Ut si melior est homo quam equus, & optimus homo, optimo equo melior. Et si optimum optimo melius, & simpliciter hoc illo melius: ut si optimus homo, optimo equo melior, & simpliciter homo, simpliciter equo melior. Amplius, ea quæ uolumus amicos participare, eligibilia, quam quæ non. Et quæ ad amicum agere malumus, quam quæ ad quemlibet, illa eligibilia. Ut iuste agere, & benefacere, magis quam uideri: nam amicis benefacere uolumus magis quam uideri: quibuslibet

libet autem econuerso. Et quæ sunt ex circumstan- 42. locus.
tia necessarijs meliora, aliquando autem & eligibilio-
ra. Melius enim quàm uiuere, bene uiuere: bene au-
tem uiuere est ex circumstantia: ipsum autem uiuere ne-
cessarium. Aliquando autem meliora non etiam eligibi-
lora: non enim sūt meliora, necessario quòd eligibilio-
ra: philosophari siquidem melius quàm lucrari, sed non
magis eligendum indigenti necessarijs. Ex circumstan-
tia autem est, quando existentibus necessarijs, alia quæ
dam adiunguntur bonorum. Ferè autem fortasse eligibi-
lius quod necessarium est: melius autem quod ex circum-
stantia. Et quod non est ab alio exquirere, quàm 43. locus.
quod est & ab alio. Quale sustinet iustitia ad forti-
tudinem. Et si hoc quidem sine illo eligendum, illud 44. locus.
autem sine hoc non. Vt potestas sine prudentia non eli-
genda, prudentia uerò sine potestate eligenda. Et 45. locus.
duorum, si alterum negamus, ut reliquum uideatur no-
bis inesse: illud eligibilius quod uolumus nobis uideri in-
esse. Vt laborem diligere nos negamus, ut ingeniosi esse
uideamur. Amplius, pro cuius absentia minus incre- 46. locus.
pandi sunt molestè ferentes, hoc magis eligendum. Et
pro cuius absentia non molestè ferentem magis incre- 47. locus.
pandum: id eligibilius.

Alij meliorum, eligibiliorumque loci.

CAPVT

III.

AMPLIUS, eorum quæ sunt sub eadem specie, 48. locus.
quod habet propriam uirtutem, eo quod non habet, u-
trisque autem habentibus, quod magis habet, eligibili-
us. Amplius, si hoc quidem facit bonum illud cui adest, 49. locus.
illud autem non facit: quod facit, eligibilius. Quemad-

50. declaratio.

modum & calidus quod calefacit, eo quod non. Si autem utrunque facit, quod calefacit, aut quod melius, & principalius facit bonum: ut si hoc quidem animam, illud autem corpus. Amplius autem à casibus, & uersibus, & actionibus, & operibus, & hæc ab illis. Sequuntur enim sese inuicem: ut si quod iuste est eligibilius, quàm quod fortiter, & iustitia fortitudine eligibilior: & si iustitia quàm fortitudo eligibilior, & quod iuste, quàm quod fortiter: similiter autem & in alijs.

51. locus.

Amplius, si aliquo eodem hoc quidem maius bonum est, illud autem minus: magis eligendum maius, aut si maiore maius fuerit alterum. Sed & si duo quædam uno aliquo sint eligibilia: quod longè eligibilius, eo quod minus est eligendum, eligibilius. Amplius, cuius est superabundantia eligibilior, & ipsum eligibilius. Ut amicitia, pecunijs: nam eligibilior superabundantia amicitia, quàm pecuniarum. Et id cuius magis eliget quis ut ipse sibi causa sit, quàm cuius alter. Ut amicos pecunijs.

54. locus.

Amplius, ex appositione si eidem appositum aliquid, totum eligibilius facit. Caue re autem oportet extendere ad ea, in quibus altero quidem appositorum utitur commune, uel alio quolibet modo cooperatiuum est, reliquo autem non utitur, neque cooperatiuum est: ut serra, & falce cum arte fabili: nam eligibilior serra consociata, simpliciter autem non eligibilior.

55. locus.

Rursum, si minori appositum aliquid, quod totum maius facit. Similiter autem & ex ablatione: quo enim ablato ab eodem, quod restat est minus: illud maius erit, quod ablatum, reliquum minus facit. Et si hoc quidem propter se, illud autem propter

56. locus.

57. locus.

58. locus.

pter

pter gloriam eligendum. Vt sanitas, pulchritudine : terminus autem eius quod est ad gloriam : quod nullo conscio, non studeret inesse. Et si hoc quidem pro= 59. locus.
pter se, & propter gloriam eligendum : illud autem propter alterum tantum. Et utrumuis magis pro= 60. locus.
pter se honorandum, & hoc melius, & eligibilius.

Honorabilius utique fuerit secundum se, quod cum nihil aliud debeat esse, propter se eligimus magis. Amplius, diuidendum quoties quod eligendum est dicitur, & quorum gratia : utilis, uel honesti, uel delectabilis. 61. locus.

Nam quod ad omnia, uel ad plura est utile, eligibilius fuerit eo quod non sic. Si autem eadem utrisque insint, utri magis insint considerandum. Vt utrum delectabile, an honestum, an utile magis. Rursum, 62. locus.

quod propter melius, eligibilius. Vt quod propter uirtutem, quam quod propter delectationem. Simi= 63. locus.

liter autem & in fugiendis. Nam magis est fugiendum, quod magis impedit uirtutes, ut aegritudo turpitudine : nam & uoluptatis, & eius quod est studiosum esse, prohibentior est aegritudo. Amplius ex similitudine 64. locus.

monstrari potest fugiendum, & eligendum quod propositum est. Nam minus eligendum huiusmodi, quod æque & eligeret aliquis & fugeret : altero quod eligendum est tantum, ad seinuicem igitur comparationes (quemadmodum dictum est) faciendum.

De eligendis, & fugiendis, documenta, & loci communes. CAP. IIII.

IDEM autem loci utiles, & ad demonstrandum quoduis eligendum, & fugiendum. Nam auferre solum eam oportet (quæ ad alterum est) præminentiam : si Documentum primum.

Uniuersales
loci.

Primus.

6. locus.

7. locus.

8. locus.

9. locus.

Declaratio.

3. documen-
tum decla-
ratio.

enim quod honorabilius, eligibilius: & honorabile eligendum: & si quod utilius, eligibilius: & utile eligendum: similiter autem & in alijs quæcunq; huiusmodi habent comparationem. In aliquibus autem statim secundum eam, quæ ad alterum est comparationem: & quod eligendum utrunque, uel alterum dicimus. Vt quando hoc quidem natura bonum, illud autem non natura bonum dicimus: nam quod natura bonum, manifestum quoniam eligendum est. Sumendum autem quam maximè uniuersales locos de eo, quod est magis & minus: nam sic sumpti, ad plura utiles erunt. Fieri autem potest ut eorum qui dicti sunt quosdam uniuersales magis qui faciat parum transmutans secundum appellationem. Vt quod natura tale, eo quod non natura tale, magis tale. Et si hoc quidem facit, illud autem non facit quod habet tale cuicunque inst: magis tale quod interdum facit tale quam quod non facit. Si autem utrunque facit, quod magis facit tale. Amplius, si eodem aliquo, hoc quidem magis: illud autem minus tale. Et si hoc tali magis tale, illud uerò non tali tale: manifestum quoniam primum magis tale. Amplius, ex additione: si eidem additum, aliquod totum magis tale facit. Aut si ei quod minus est tale additum, totum magis tale facit. Similiter autem & ex ablatione: nam quo ablato reliquis reliquum, minus tale, ipsum magis tale. Et quæ contrarijs sunt impermixtiora, magis talia. Vt albius quidem nigro impermixtius. Amplius, præter ea quæ dicta sunt prius, quod magis suscipit propriam propositi rationem. Vt si albi est ratio color disgregatiuus uisus: albioris est, color

lor magis disgregatiuus uisus. Si autem particulari-
 ter, & non uniuersaliter problema ponatur, primum
 quidem dicti uniuersaliter constructiui, uel destructiui
 loci omnes utiles. Vniuersaliter enim interimentes, uel
 construentes, & particulariter monstramus: nam si
 omni inest, & alicui: & si nulli inest, nec alicui. Ma-
 xime autem opportuni, & communes loci, qui sunt ex
 oppositis, & coniugatis, & casibus. Nam similiter
 probabile est existimare, si omnis uoluptas bonum, &
 tristitiam omnem malum esse: & si aliqua uoluptas bo-
 num, & tristitiam aliquam esse malum. Item si aliquis
 sensus non est potestas, & insensibilitas quædam non
 est impotentia, & si quoddam opinatum disciplinatum,
 opinio quædam disciplina: rursum si aliquod iniustorum
 bonum, & iustorum aliquod malum: & aliquod eorum
 quæ iniuste, malum, & aliquod eorum quæ iniuste bo-
 num: & si quoddam delectabile fugiendum, & delecta-
 tio quædam fugienda: secundum hæc autem & si ali-
 quod delectabile utile, delectatio quædam utilis. Et
 in corruptiuis autem, & generationibus, & corruptio-
 nibus similiter. Nam si aliquod corruptiuum dele-
 ctationis uel disciplinæ bonum est, erit quædam delecta-
 tio, uel disciplina malorum: similiter autem & si cor-
 ruptio quædam disciplinæ bonorum, uel generatio ma-
 lorum, erit quædam disciplina malorum. Ut si obliui-
 sci quæ quis turpia egit bonorum est: uel reminisci ma-
 lorum, erit scire quæ quis turpia egit, malorum: simili-
 ter autem & in alijs: in omnibus enim similiter proba-
 bile. Amplius, ex eo quod est magis & minus, simi-
 liter: si enim magis quidem eorum quæ sunt ex alio ge-

4. documen-
tum.
Declaratio.

5. documen-
tum.
Declaratio.

6. documen-
tum.
Declaratio.

nere aliquid tale, illorum autem nihil est: neque quod dictum est erit tale. Vt si magis quidem disciplina quædam bonum, quàm uoluptas: nulla autem disciplina bonum, nec uoluptas bonum erit: & ex eo quod est similiter quidem & minus eodem modo. Nam erit & interimere, & construere: ueruntamen ex eo quod est similiter, utraque: ex minus autem, construere solum, destruere autem non: si enim similiter potestas quædam bonum, & disciplina: est autem quædam potestas bonum, & disciplina: si autem nulla potestas bonum, nec disciplina: si autem minus quædam potestas bonum, quàm disciplina: est autem quædam potestas bonum, & disciplina: at uerò si nulla potestas bonum, non necesse est & disciplinam nullam esse bonum: manifestum igitur quoniam construere solum ex eo quod minus est. Non solum autem ex alio genere est destruere, uerum & ex eodem: dum sumit quis quod maxime tale est. Vt si positum est disciplina quædam bonum, ostendatur autem quoniam prudentia non bonum, nec alia ulla erit, quia nec quæ maxime uidetur. Amplius, ex suppositione similiter postulantem si uni, & omni inesse, uel non inesse. Vt si hominis anima immortalis, & aliàs: si autem hæc non, nec aliàs. Si igitur inesse alicui possumus est, ostendendum quoniam alicui non inest, nam consequetur per hypothesin nulli inesse: si autem alicui non inesse positum est, ostendendum quoniam inest alicui: nam & sic consequetur omnibus inesse. Manifestum igitur est quod qui hypothesin utitur, facit problema uniuersale, particulariter positum: nam particulariter confitentem uniuersaliter postulabit confiteri, eo quod uni,

7. documentum.
Declaratio.

8. documentum.
Declaratio.

Et omni similiter postulauerit inesse. Cum autem infinitum est problema, uno modo destruere contingit.

9. documentum.
Declaratio.

Vt si dixerit uoluptatem bonum esse, uel non bonum, et nihil aliud quicquam determinauerit: nam si aliquam uoluptatem dixerit bonum esse, ostendendum uniuersaliter quod nulla, si debeat interimiri propositum: similiter autem et si aliquam dixerit uoluptatem non esse bonum, ostendendum uniuersaliter quod omnis, aliter uero non contingit interimere: nam si ostenderimus quoniam est quedam uoluptas bonum, uel non bonum, nondum interimitur propositum. Manifestum igitur quoniam interimere quidem uno modo dicitur. Construere autem dupliciter: siue enim uniuersaliter ostenderimus, quod omnis uoluptas bonum, siue quod est quedam uoluptas bonum, ostensum erit quod propositum est. Similiter autem et si oporteat differere quod est quedam uoluptas non bonum: si ostenderimus quod nulla bonum, uel quod quedam non bonum, ostendentes erimus utrumque et uniuersaliter, et particulariter, quod est quedam uoluptas non bonum. Cum autem determinata fuerit positio, dupliciter interimere erit.

10. documentum.
Declaratio.

11. documentum.
Declaratio.

12. documentum.
Declaratio.

Vt si ponatur alicui quidem inesse uoluptati bonum esse, alicui autem non inesse: nam siue omnis ostendatur uoluptas bonum, siue nulla, interemptum erit propositum. Si autem unam solam uoluptatem posuerit bonum esse, tripliciter contingit interimere. Nam ostendentes quod omnis, uel nulla, uel quod plures quam una bonum, interimentes erimus quod propositum est.

13. documentum.
Declaratio.

In pluribus uero positione determinata (ut quod prudentia sola est uirtutum scientia) quadrupliciter

14. documē-
tum.
declaratio.

15. documē-
tum.
declaratio.

16. documē-
tum.
declaratio.

17. documē-
tum.
declaratio.

est interimere. Nam ostenso quòd omnis uirtus scientia, uel quòd nulla, uel quòd & alia aliqua ut iustitia, uel quòd eadem prudentia non scientia, interemptum erit propositum. Vtile autem & inspicere in singularibus, in quibus inesse aliquid uel non, dictum est, quem admodum in uniuersalibus problematibus. Amplius autem & in generibus inspiciendum: diuidenti secundum species, usque ad indiuidua, sicut prius dictum est. Nam si omni appareat inesse, siue nulli multa proferenti: postulandum uniuersaliter confiteri, aut ferre instatiam in aliquo non sic. Amplius, in quibus possibile est aut specie, aut numero determinare accidens: inspiciendum si nullum horum inest. Vt quòd tempus non mouetur, nec est motus, annumeranti quot sunt species motus: nam si nulla earum inest tempori, manifestum quoniam non mouetur, nec est motus: similiter autem & quòd anima non est numerus: diuidenti quoniam omnis numerus aut impar, aut par: nam si anima neque impar, neque par, manifestum quòd non est numerus: ad accidens igitur per talia: & hoc modo argumentandum.

Libri tertij Topicorum Aristotelis

FINIS.

393

IN TOPICORVM
LIBRVM QVARTVM
ANGELI POLITIANI,

Argumentum.

LIBRO quarto genus agitur, ubi cognata inspicis omnia, an sit de quo non dicatur. de quo ut accidens, an possit & non inesse, an sit in eadem diuisione genus & species: an capiat eius partem genus, quod sit in genere: an proposita species alicui uerè competat: cui genus ipsum non competat: an quod positum sit in genere, nullius speciei sit particeps: an sit genere amplius: an ex aequo species dicatur, & genus: an specie quippiam differat, cuius aut non sit illud, aut non uideatur genus. an aliud eiusdem sit generis. quod nec contineat genus, nec contineatur: an superiora omnia genera de specie dicantur, qua quid est: an genus, uel ipsum, uel superius speciei sit particeps, an si species, ut quid etiam genus, imò uerò genera ut quid prædicentur. an rationes generum speciei congruant, aut omnino his quæ partem speciei capiunt. an in genere posita differentia sit: an & species: an in specie differentia, an indifferentia genus, an dictum genus, ut differentia, an ut data species est, nulla de his differentia dicatur, quæ sunt generis, an prius natura species. an abesse possit aut genus, aut differentia. an quod genere situm particeps alicuius, aut sit, aut esse possit, quod generi sit contrarium. an species alicuius particeps, quod competere his possit, quæ sub genere sunt. an sint æquinoca species et genus. an esse aliqua nequeat propositi generis species. an dictum translatione genus. an aliquid speciei contrarium. an in contrario contrarium: an quod generi contrarium, nullo sit in genere, sed ipsum sit genus: an genus & species alicui contraria sint, cum sit alterius tantum medium. uel si utriusque, tamen alterius dissimile. an medium quoque in eodem genere, an alicui contrarium genus, species nulli. an medium aliquod in proposito genere. an aliquid generi contrarium,

an in casibus, & serie, & equaliter se habentibus, & generationibus, generantibus, corrumpentibus ex aequo sequatur. An privatio speciei opponatur. An & generi sui sui negatio. an ad aliquid, an non ad idem dicatur, ut species, & ut genus, vel ut genus, & quæ sub genere. an iidem genus & species dicatur in casibus, an quæ similiter ad aliquid dicuntur, non similiter recurrant. an non ad equalia genus dicatur, & species: an contrapositioni contrapositum genus. an quæ ad aliquid, partim necessaria, partim secus, an in actu habitus in consequenti, sed potestate. an temere quod sequitur, acceptum ut genus. an utrumque in eodem aliquo. an quadantenus species generis particeps: an totum in parte sumptum. an in potestate aut possibili. an quod in duobus generibus, aut pluribus in altero positum. an genus ut differentia expositum vel contra. an affectio, vel in affecto, vel pro affecto capiatur. an in subiecta specie redditum genus. an è contrariis, quod melius. aut quod aequè bonum, de teriore in genere ponatur. Specta & magis, & minus, siue sit, siue appareat. & an de quo genus dicitur, non sit inter species. De linguae a genere differentiam. nam & amplius est, & quæ quid dicitur. Concreta, abstracta, comitantia peruide.

TOPICORVM

ARISTOTELIS

LIBER III.

Problematum generis aliquot loci.

CAPVT I.

OST hæc autem, de ijs, quæ ad genus,
 & proprium, inspiciendum. sunt au-
 tem hæc elementa eorum, quæ sunt
 ad terminos. De his ipsi raro consi-
 derationes fiunt disputantibus. Si er-
 go ponatur genus alicuius existen-
 tium, primum quidem inspiciendum ad omnia, quæ cogna-
 ta sunt ei, quod dicitur, si de alio non prædicatur: quem-
 admodum est in accidente. Vt si uoluptatis, bonum pona-
 tur genus, si aliqua uoluptas non bonum. Nam si hoc, ma-
 nifestum est quoniam non genus bonum uoluptatis, nam
 genus de omnibus quæ sunt sub ipso speciebus prædica-
 tur. Deinde si non in eo quod quid est prædicatur, sed
 ut accidens. Quemadmodum album, de niue, de anima,
 à seipso agitaturn. Neque enim nix id ipsum quod est, al-
 bum: quapropter non est genus album niuis, neque ani-
 ma id ipsum quod est, agitatum, nam accidit ei moueri,
 quemadmodum & animali frequenter & ambulare, &
 ambulans esse. Amplius, agitatum non quid est, sed
 quid faciens, uel patiens significare uidetur: similiter au-
 tem & album, non enim quid est nix, sed quale quid est
 indicat: quare neutrum horum in eo quod quid est præ-
 dicatur.

1. Locus.
 Declaratio

2. Locus.
 Declaratio

3. locus.
Declaratio.

dicatur. Maxime autem in accidentis definitione inspicendum, si aptatur ad dictum genus. Ut ad quæ nunc dicta sunt: contingit enim quippiam mouere seipsum, & non: similiter autem & album esse, & non: quare neutrum horum genus, sed accidens, eò quòd accidens dicimus, quod contingit idem inesse alicui, & non.

4. locus.
Declaratio.

Amplius, si non in eadem diuisione est genus, & species: sed hæc quidem substantia: illud autem quale: aut hoc quidem ad aliquid, illud autem quale. Ut nix quidem, & cygnus substantia, album autem non substantia, sed quale: quare non est genus album niuis, neque cygni: rursum disciplina quidem ad aliquid, bonum autem, & pulchrum quale: quare non est: genus pulchrũ, uel bonum disciplinæ, nam genera eorum quæ sunt ad aliquid, & ipsa ad aliquid, oportet esse: ut in duplici. etenim multiplex est genus duplicis, & ipsum eorum quæ sunt ad aliquid est. Ut uniuersaliter autem dicatur, in eadem diuisione oportet genus esse speciei: nam si species substantia, & genus: & si quale quippiam: ut si album quale quippiam, & color. Similiter autem & in alijs. Rursum, si necesse fuerit: uel si contigerit genus participare quod possumus est in genere. Terminus autem eius quod est participare, est suscipere participati rationem. manifestum igitur quoniam species quidem participant genera: genera autem species non. nam species suscipit generis rationem: genus autem speciei non: considerandum igitur si participat, uel contingit assignatum genus participare speciem: ut si quis entis, uel unius, genus quippiam assignauerit, accidet enim genus, participare speciem: nam de omnibus quæ
unt

5. locus.
Declaratio.

sunt, ens, & unum prædicantur: quare & ratio eorum. Amplius, si de aliquo assignata species uera est, genus autem non. Vt si ens, aut scibile opinabilis genus ponatur: nam de non ente opinabile prædicabitur: multa enim non entia, opinabilia sunt. at quod ens, uel scibile non prædicatur de non ente, manifestum: quare non est genus ens, neque scibile, opinabilis: nam de quibus species prædicatur, & genus oportet prædicari. Rursum, si nullam specierum contingit participare quod positum est in genere. Nam impossibile est participare genus, quod nullam specierum participat, nisi aliqua secundum primam diuisionem specierum sit: illæ autem genus solum participant: si igitur motus, genus uoluptatis ponatur, considerandum si neque corruptio, neque alteratio uoluptas, neque ullus reliquorum (qui assignari solent) motuum: manifestum enim quoniam nullam specierum participabit, quare neque genus, eo quod necessarium est quod genus participat, & specierum aliquam participare: quare non erit species motus uoluptas, neque indiuiduorum, neque eorum quicquam quæ sub specie motus sunt, nam & indiuidua participant speciem, & genus: ut quidam homo, & hominem participat, & animal. Amplius, si de pluribus dicitur quàm genus, quod in genere positum est. Vt opinabile, quàm ens: nam & ens, & non ens, opinabile: quare non erit opinabile species entis; de pluribus enim semper genus, quàm species prædicatur. Rursus, si de æqualibus genus & species dicuntur. Vt si eorum quæ omnia consequuntur, hoc quidem species, illud autem genus ponatur; quemadmodum ens, & unum; omne enim

6. locus
Declaratio.

7. locus.
Declaratio.

8. locus.
Declaratio.

enim ens, & unum : quare neutrum neutrius genus, eò quòd de æqualibus dicuntur. Similiter autem & si primum, & principium ad seinuicem ponantur : nam & principium, primum : & primum, principium : quare aut utraque quæ dicta sunt idem sunt, aut neutrum neutrius genus. Elementum autem est ad omnia huiusmodi, quod de pluribus genus quàm species, & differentia dicitur : de paucioribus enim, etiam differentia dicitur quàm genus. Videndum autem & si alicuius indifferentium specie non sit genus quod dictum est genus, uel non uideatur. Construenti autem si est alicuius : idem enim omnium indifferentium specie genus, si igitur unius monstretur : manifestum quoniam omnium, & si unius non, manifestum quoniam nullius, ut si quis infecabiles ponens lineas, indiuisibile genus earum dicat esse : nam linearum habentium diuisionem non est quod dictum est, genus, cum sint indifferentes secundum speciem, indifferentes enim sibinuicem secundum speciem, rectæ lineæ omnes.

De genere, loci alij.

CAP. II.

CONSIDERANDVM autem, & si quod aliud genus est assignatæ speciei, quod neque continet assignatum genus, neque sub illo est. Ut si quis iustitiæ scientiam ponat genus, est enim uirtus genus, & neutrum generum, reliquum continet : quare non erit scientia genus iustitiæ. Videtur enim, quando species una sub duobus generibus est, alterum ab altero contineri. Habet dubitationem in quibusdam quod huiusmodi est, nam uidetur quibusdam prudentia, & uirtus, & scientia esse, & neutrum genus à neutro contineri : non tamen ab omnibus

10. locus.
declaratio.

11. locus.
declaratio.

omnibus conceditur prudentiam scientiam esse. Si igitur quis admittat quod dictum est uerum esse, attamen subalterna, uel sub eodem ambo fieri quæ eiusdem sunt genera necessarium uidebitur esse, quemadmodum & in uirtute & in scientia accidit, utraque enim sub eodem genere sunt, nam utrunque eorum habitus, & dispositio est. Considerandum igitur si neutrum est in assignato genere. Si enim neque subalterna sunt genera, neq; sub eodem ambo, non erit quod assignatum est genus. Considerandum autem & genus assignati generis, & sic semper superius genus, si omnia prædicantur de specie, & si in eo quod quid est prædicantur. Nam omne superius genus prædicari oportet de specie in eo quod quid est: si ergo alicubi dissonet, manifestum quoniam non est genus, quod assignatum est. Rursum, si genus participat speciem, uel ipsum, uel aliquod superiorum generum. Nam nullum superiorum participat quod inferius est, destruenti igitur quemadmodum dictum est ut edum, astruenti autem si confiteatur quidem inesse speciei quod dictum est genus, at ut genus inest dubitetur, sufficit ostendere aliquid superiorum generum in eo quod quid est, de specie prædicari. Vno enim in eo quod quid est prædicato, omnia & superiora illius, & inferiora si prædicantur de specie, in eo quod quid est prædicabuntur, quare & assignatum genus in eo quod quid est prædicabitur: quod autem uno in eo quod quid est prædicato, omnia etiam reliqua (si prædicantur) in eo quod quid est prædicabuntur, per inductionem sumendum. Si autem simpliciter inesse dubitetur assignatum genus, nec sufficit ostendere aliquid superiorum generum in

12. Locus.
Declaratio.

13. Locus.
Declaratio.

14. locus.
Declaratio.

eo quod quid est de specie prædicari : ut si ambulationis genus quispiam assignauit lationem , non sufficit ostendere quòd motus est ambulatio , ad ostendendum quòd latio est eò quòd & alij motus sunt , sed ostendendum , quòd nullum participat ambulatio eorum quæ sunt secundum eandem diuisionem , nisi lationem : nam necesse est quod genus participat , & specierum aliquam participare secundum primam diuisionem , si enim ambulatio neque augmentationem , neque diminutionem , neque alios motus participet , manifestum quoniam lationem participabit , quare erit genus latio , ambulationis .

15. locus.
Declaratio.

Rursum , de quibus species quæ posita est ut genus prædicatur , considerandum si & assignatum genus in eo quod quid est de ipsis eisdem prædicatur de quibus & species , similiter autem & si omnia quæ supra genus sunt . Nam si alicubi dissonat , manifestum quoniam non est genus quod assignatum est , si enim esset genus , omnia & superiora illius , & ipsum , in eo quod quid est prædicarentur de ijs , de quibus & species in eo quod quid est prædicatur , destruenti igitur utile , si non prædicetur genus in eo quod quid est de quibus & species prædicatur : astruente autem si prædicetur in eo quod quid est , utile : accidet enim genus & speciem , de eodem in eo quod quid est prædicari , quare & idem sub duobus generibus sit : necesse est igitur subalterna genera esse .

Si igitur ostendatur quod uolumus genus astruere nõ esse sub specie , manifestum quoniam species sub hoc erit : quare ostensum erit quoniam genus hoc . Considerandæ autem & rationes generum , si aptantur ad assignatam speciem , & ad participantia speciem . Necesse

16. locus.
Declaratio.

est

est enim generum rationes prædicari de specie, & de ijs quæ participant speciem: si igitur in aliquo dissonet, dilucidum quoniam non est genus quod assignatum est.

Rursus, si differentiam ut genus assignauit. Vt si im-
mortale, genus Dei: nam differentia est animalis immor-
tale, eo quod animalium alia mortalia, alia immorta-
lia: manifestum igitur quoniam peccant, nullius enim
differentia, est genus. Quod autem hoc uerum, mani-
festum: nulla enim differentia significat quid est: sed ma-
gis quale quid: ut gressibile, & bipes. Et si differen-
tiam in genere posuit tanquam speciem. Vt imparem
quidem numerum: differentia enim numeri impar, &
non species est: neq; uidetur participare differentia ge-
nus: nam omne quod participat genus, uel species, uel
indiuuiduum est: differentia autem neq; indiuuiduum, neq;
species: manifestum igitur quoniam non participat ge-
nus differentia, quare neq; impar species erit, sed diffe-
rentia, quoniam non participat genus. Amplius, si ge-
nus in specie posuit. Vt contiguitatem idipsum quod
est continuitatem, aut mixturam idipsum quod est tem-
peramentum: aut (ut Plato definiuit) lationem secun-
dum locum mutationem: non enim necessarium conti-
guitatem continuitatem esse, sed econuerso, continua-
tem contiguitatem: non enim omne contiguum continua-
tur: sed quod continuatur, contiguum est: similiter au-
tem & in alijs, nam neq; mixtura omnis, temperamen-
tum: nam siccorum mixtura, non est temperamentum:
neq; secundum locum mutatio omnis, latio: nam ambu-
latio non uidetur latio esse: penè enim in ijs quæ inuo-
luntariè locum ex loco permutant, dicitur latio, quem-

17. locus.
Declaratio.

18. locus.
Declaratio.

19. locus.
Declaratio.

Latio quid.

21. locus.
Declaratio.21. locus.
Declaratio.22. locus.
Declaratio.23. locus.
Declaratio.24. locus.
Declaratio.25. locus.
Declaratio.

admodum inanimatis accidit: manifestum autem quoniam & de pluribus species dicitur quam genus in assignatis, cum oporteat e contrario fieri. Rursum, si differentiam in specie posuit. Ut immortale idipsum quod est Deum, nam accidit de æqualibus, aut pluribus quam speciem dici: differentia autem semper de æqualibus, aut pluribus quam species dicitur. Amplius, si in differentia genus posuit. Ut colorem idipsum quod est congregatiuum: aut numerum quod impar. Et si genus ut differentiam dixit. Possibile est enim aliquem, talem suscipere positionem, ut temperantiæ, mixturam differentiam: aut lationis, secundum locum mutationem; inspiciendum autem omnia quæ sunt huiusmodi, per eadem, communicant enim loci, de pluribus enim genus quam differentiam oportet dici, & non participare differentiam. Sic autem assignato, neutrum eorum quæ dicta sunt, possibile est accidere, nam & de paucioribus dicitur, & participabit genus differentiam. Rursum, si nulla differentia generis prædicatur de assignata specie, nec genus prædicabitur. Ut de anima, neque impar, neque par prædicatur: quare nec numerus. Amplius, si prius est natura species, & simul interimit genus. Videtur enim contrarium. Amplius, si contingit relinquere dictum genus, uel differentiam (ut animam, moueri, opinionem: uerum, & falsum) neutrum erit dictorum genus uel differentia. Videtur enim genus & differentia sequi quandiu fuerit species.

De genere, loci alij.

CAP. III.

INSPICIENDVM autem & si quod in genere positum est, participat aliquid contrarium generi, aut si contingit participare. nam idem contraria simul participabit, eò quòd ipsum, genus quidem nunquam relinquit: participat autem & contrarium, aut contingit participare. Amplius, si quippiam communicat species, quod impossibile est omnino inesse ijs, quæ sunt sub genere. Vt si anima uitæ communicat, numerorum autem nullum possibile est uiuere, non erit species numeri anima. Considerandum autem & si æquiuoca sit species generi elementis utenti, ijs quæ dicta sunt ad æquiuocum. Vniuocum enim genus, & species. Quoniam inspiciendum autem omnis generis plures species, inspiciendum si non contingit alteram speciem esse dicti generis. Nam si non est, manifestum quoniam non erit genus omnino, quod dictum est. Considerandum etiam est si quod translatitiè dictum est, ut genus assignauit. Vt temperantiam consonantiam. nam omne genus propriè de speciebus prædicatur: consonantia uerò de temperantia non propriè, sed translatitiè, omnis enim consonantia in sonis. Amplius, si sit contrarium speciei aliquid, considerandum. Est autem multipliciter consideratio. Primum quidem si in eodem genere contrarium speciei, cum non sit contrarium generi: oportet enim contraria in eodem genere esse, si nihil sit contrarium generi. Cum autem est contrarium generi: considerandum si contrarium in contrario. Necesse est enim contrarium in contrario esse, si sit contrarium quidem generi. manifestum autem est unumquodque eorum, per inductionem.

26. locus.
Declaratio.27. locus.
Declaratio.28. locus.
Declaratio.29. locus.
Declaratio.30. locus.
Declaratio.31. locus.
Declaratio.32. locus.
Declaratio.

33. locus.
Declaratio.

Rursum si omnino in nullo genere quod speciei est contrarium, sed ipsum genus. Ut bonum, nam ipsi hoc non in genere, nec contrarium huius in genere erit, sed ipsum genus, quemadmodum in bono & malo accidit: neutrum enim horum in genere, sed utrumque eorum genus.

34. locus.
Declaratio.

Deinde considerandum si contrarium est alicui & genus, & species: & horum quidem est aliquid medium, illorum autem non. Nam si generum est aliquid medium, & specierum: & si specierum, & generum; ut in uirtute, & uitio: & iustitia, & iniustitia, utrorumque enim est aliquid medium. Instantia huius, quoniam sanitatis & aegritudinis nihil est medium; mali autem & boni aliquod medium.

35. locus.
declaratio.

Amplius, si est quidem aliquid utrisque medium & speciebus, & generibus, non similiter autem, sed horum quidem secundum negationem, illorum uero ut subiectum. Probabile enim similiter & in utrisque. Ut in uirtute & in uitio, iustitia, & iniustitia, utrisque enim secundum negationem medium. Amplius, quando non est contrarium generi, considerandum non solum si contrarium in eodem genere, sed & medium. In quo enim extrema, & medium, ut in albo & nigro: nam color genus & horum, & mediorum colorum omnium.

36. locus.
Declaratio.

Instantia, quoniam defectus quidem & superabundantia in eodem genere (in malo enim ambo) mediocre autem cum sit medium horum, non in malo, sed in bono est.

37. locus.
Declaratio.

Considerandum etiam, si genus quidem contrarium est alicui, species autem nulli. Nam si genus est contrarium alicui, & species: quemadmodum uirtus & uitium, & iustitia & iniustitia, similiter autem & in alijs consideranti, manifestum uidetur esse

esse. Instantia, in sanitate & ægritudine: simpliciter enim sanitas ægritudini contraria, aliqua autem ægritudo, cum sit species ægritudinis nulli contrarium, ut febris & ophthalmia, & unumquodque aliorum. Interimenti igitur tot modis inspiciendum, si enim non insint quæ dicta sunt, manifestum autem non esse genus quod assignatum est. Construenti uerò tripliciter, primum quidem si contrariū speciei sit in dicto genere, cum non sit contrarium generi. Nam si contrarium in hoc, manifestum quoniam & quod propositum est. Amplius, si medium in dicto genere. Nam in quo medium, & extrema. Rursum si sit & contrarium quidem generi, considerandum est & si contrarium in contrario. Nam si sit, manifestum quod & propositum in proposito.

38. locus.
Declaratio.

39. locus.
Declaratio.
40. locus.
Declaratio.

De genere, loci alij. CAP. IIII.

RVR SVM in casibus, & coniugatis, si similiter sequuntur, & interimenti, & construenti. Simul enim uni, & omnibus insunt, uel non insunt, ut si iustitia scientia quædam, & iuste scienter, & iustus sciens: si autem horum aliquid non inest, nec reliquorum ullum.

41. locus.
Declaratio.

Rursum, in ijs quæ similiter se habent adinuicem. Ut delectabile similiter se habet ad uoluptatem, & utile ad bonum, utrunq; enim utriusq; effectiuum: si igitur uoluptas quiddam bonum, & delectabile quiddam utile erit, manifestum enim quoniam boni erit effectiuum, eod quod uoluptas bonum. Similiter autem & in generationibus, & corruptionibus. Ut si ædificare est operari, ædificasse, operatum esse: & si discere est remissum, & didicisse, recordatum esse: & si dissolui est

42. locus.
Declaratio.

43. locus.
Declaratio.

44. locus.
Declaratio.

corrumpi, & dissolutum esse, corruptum esse, & dissolutio, corruptio quædam. Et in generatiuis uerò, et in corruptiuis, similiter & in potentijs, & usibus, & omnino secundum quamlibet similitudinem & interimēti, & construēti inspiciendum, quemadmodum in generatione, & corruptione diximus. Nam si corruptiuum dissolutiuum, & corrumpti dissolui, & si generatiuum est effectiuum, & generari fieri, & generatio factio, similiter & in potentijs, & usibus, & omnino si potentia dispositio, & posse, disponi: & si alicuius usus est actus, & uti agere, & usum esse, egisse. Si autem si priuatio id quod opponitur speciei, duobus modis est interimere. Primum quidem si in assignato genere est oppositum. Aut enim simpliciter in nullo genere eodem priuatio, aut non in ultimo, ut si uisus in ultimo genere est, sensu, cæcitas non erit sensus. Secundo autem, si & generi & speciei opponitur priuatio, non est autem oppositum in opposito, nec quod assignatum est, in assignato erit. Interimenti igitur, quemadmodum dictum est, utendum. Construēti autem uno modo, nam si oppositum in opposito, & propositum in proposito erit. Ut si cæcitas insensibilitas quædam, & uisus sensus. Rursum, in negationibus considerandum econuerso, quemadmodum in accidente dicebatur.

45. locus.
Declaratio.

46. locus.
declaratio.

47. locus.
Declaratio.

Ut si delectabile quod bonum, quod non bonum non delectabile, nam si non ita se habet, erit contrà, non bonum delectabile: at impossibile est, si bonum genus est delectabilis, esse quicquam non bonum delectabile, nam de quibus genus non prædicatur, nec specierum ulla. & construēti etiam similiter inspiciendum, nam si non bonum,

bonum, non delectabile, delectabile bonum, quare genus bonum, delectabilis. Si autem sit ad aliquid species, considerandum si & genus ad aliquid. Nam si species ad aliquid, & genus, ut in duplici, & multiplici: utrumque enim ad aliquid. Si autem genus ad aliquid, non necessario & species. Nam disciplina ad aliquid, grammatica autem non. An nec quod prius dictum est uerum uidebitur: nam uirtus ipsum quod bonum, & ipsum quod honestum, & uirtus quidem ad aliquid, bonum uero & honestum non ad aliquid, sed qualia. Rursum, si non ad idem dicitur species, & secundum se, & secundum genus. Ut si duplum dimidij dicitur duplum, & multipulum dimidij oportet dici: si autem non, non erit multipulum genus dupli. Amplius, si non ad idem & secundum genus dicitur, & secundum omnia genera. Nam si duplum dimidij multipulum est, & abundans dimidij dicitur, & simpliciter secundum omnia superiora genera ad dimidium dicitur. Instantia: quod non necesse est secundum se, & secundum genus ad idem dici: nam scientia scibilis dicitur: habitus autem & dispositio non scibilis, sed animæ. Rursum, si similiter dicitur genus, & species secundum casus. Ut si alicui, aut alicuius, aut quolibet modo aliter dicitur: nam ut species, & genus, uelut in duplo, & in superioribus, alicuius enim & duplum, & multipulum: similiter autem & in scientia, alicuius enim & hæc, & genera: ut dispositio, & habitus. Instantia autem quod aliquoties non sit: nam differens, & contrarium alicui, diuersum autem cum sit genus horum, non alicui, sed ab aliquo: diuersum enim dicitur ab aliquo. Rursum, si similiter

48. locus.
declaratio.49. locus.
Declaratio.50. locus.
declaratio.51. locus.
Declaratio.52. locus.
Declaratio.53. locus.
declaratio.

ad aliquid secundum casus dicta, non similiter conuertuntur. Quemadmodum in duplo, & multiplo: utrumque enim horum alicuius: & idem etiam secundum conuersionem dicitur: alicuius enim & dimidium, & submultipulum. Similiter autem & in disciplina, & opinione: nam & hæ alicuius, & conuertitur: similiter & disciplinatum, & opinabile alicuius: si igitur in aliquo non similiter conuertitur, manifestum est non esse genus alterum alterius. Rursum, si non ad æqualia species, & genus dicitur. Similiter enim, & æqualiter utrumque uidetur dici, quemadmodum in dono & datione: nam & donum alicuius alicui dicitur, & datio alicuius & alicui dicitur: est autem datio genus doni, nam donum, datio est irreddibilis. In aliquibus autem non accidit ad æqualia dici: nam duplum alicuius duplum, abundans autem & maius alicuius et aliquo, omne enim abundans, & maius aliquo abundat, & alicuius abundat: quare non sunt genera quæ dicta sunt, dupli, eò quod non ad æqualia dicuntur specie, aut non uniuersaliter uerum, ad æqualia speciem & genus dici. Videntur autem & si oppositi, est oppositum genus. Vt si dupli multipulum, & dimidij submultipulum: oportet enim oppositum oppositi genus esse: si igitur ponat aliquis scientiam idipsum quod est, sensum: oportebit & scibile id quod est sensibile esse, sed non est: non enim omne scibile, sensibile: nam intelligibile, quædam scibilia: quare non est genus sensibile, scibilis: si autem hoc non. neq; sensus scientiæ. Quoniam autem eorum quæ ad aliquid dicuntur, alia quidem ex necessitate in eis, aut circa ea sunt ad quæ dicuntur (ut dispositio, & habitus,

54. Locus.
declaratio.

55. Locus.
declaratio.

56. locus.
declaratio.

tus, & commensuratio, in alio enim nullo possibile est esse quæ dicta sunt, quàm in eis ad quæ dicuntur) alia autem nõ necesse est quidem in eis esse ad quæ dicuntur, contingit autem (quemadmodum scibile est in anima: nihil enim prohibet sui scientiam habere animam non necessarium autem: possibile est enim & in alio esse banc eandem) alia uerò simpliciter non contingit in eis esse ad quæ dicuntur (ut contrarium in contrario, neque scientiam scibili nisi sit scibile anima, uel homo) considerare igitur oportet si quis in genere ponat quod tale est, in non tali. Vt si memoriam immansionem scientiæ dicat: nam omnis immansio in mente, & circa illud: quare & scientiæ immansio, in scientia. memoria igitur in scientia, eò quòd immansio, scientiæ est: hoc autem non contingit: memoria enim omnis in anima. Est autem qui dictus est locus & accidens communis: nihil enim refert, memoriæ genus immansionem dicere, aut accidere dicere illi hoc: nam si quouis modo est memoria, immansio scientiæ, eadem aptabitur de ipsa ratio.

57. locus.
declaratio.

De re eadem loci alij. CAP. V.

R V R S V M si habitum in actu posuit, aut actum in habitu, non est genus quod tale est. Vt si sensum, motus per corpus: nam sensus habitus, motus autem actus. Similiter autem & si memoriam habitum contentiuum opinionis dixerit: nam nulla memoria habitus, sed magis actus. Peccant autem & qui habitum in consequentem potentiam ordinant. Vt mansuetudinem, continentiam iræ: & fortitudinem, & iustitiam, timorum, & lucrorum continentiam: nam fortis, &

58. locus.
declaratio.

59. locus.
declaratio.

man=

60. locus.
Declaratio.

mansuetus, perturbatione uacans dicitur: continens autem qui perturbatur, sed non ducitur: fortasse igitur talis potentia sequitur utrumque, ut si perturbetur, non ducatur: uerum continere non hoc est, hunc quidem fortem, illum autem mansuetum esse: sed omnino perturbari ab huiusmodi nihil. Aliquoties autem & quod sequitur, quouis modo ut genus ponunt. Ut tristitiam, iræ: & opinionem, fidei: utraque enim prædicta sequuntur quidem quodam modo assignatas species. neutrum autem eorum genus est: nam qui irascitur, contristatur: priore in eo tristitia facta. non enim ira tristitiæ, sed tristitia iræ causa est: quare simpliciter ira non est tristitia. Secundum autem hæc, neq; fides opinio: contingit enim eandem opinionem etiam non credentem habere: non contingere autem hoc, si fides esset species opinionis: non enim contingit idem amplius permanere, si ex specie omnino permutatum sit: quemadmodum nec idem animal quandoque hominem esse, & quandoque non. Si quis autem dicat ex necessitate opinantem etiam fidem habere, de æqualibus opinio & fidibus dicetur: quare neque sic erit genus: de pluribus enim oportet dici genus. Videndum autem & si in aliquo eorum nata sint utraque fieri. In quo enim species, & genus, ut in quo album, & color, in quo grammatica, & disciplina: si igitur uerecundiam timorem dixit, aut iram, tristitiam, non accidit in eodem speciem & genus esse: nam uerecundia quidem in rationali, timor in irascibili, at tristitia in concupiscibili: nam in hoc & uoluptas, ira autem in irascibili: quare non sunt genera, quæ assignata sunt, eo quod non in eodem cum specie-

61. locus.
Declaratio.

speciebus nata sunt fieri : similiter autem & si amicitia in concupiscibili , non erit uoluntas quædam : omnis enim uoluntas in rationali . Vtilis autem hic locus & ad accidens , & id cui accidit : in eodem enim accidens , & cui accidit : quare nisi in eodem uideatur , manifestum quoniam non accidit . Rursum si secundum quid species dictum genus participat : non enim uidetur secundum quid participari genus . Nam non est homo , secundum quid animal , neq; grammatica , secundum quid disciplina : similiter autem & in alijs . considerandum igitur si in aliquibus secundum quid participatur genus , ut si animal quod sensibile uel uisibile dicitur : nam secundum quid sensibile , uel uisibile animal , secundum corpus enim sensibile , & uisibile , secundum animam autem non : quare non erit genus , corpus uisibile , & sensibile , animalis . Latent autem quandoque & totum in parte ponentes . Vt animal , corpus animatum : nullo enim modo pars de toto prædicatur : quare non erit genus corpus animalis , eo quod pars est . Videndum autem si quid uituperandorum , aut fugiendorum in potestate , aut potente posuit . Vt sophistam , uel calumniatorem , uel furem eum qui possit aliena latenter surripere : nemo enim prædictorum in eo quod possit , aliquid horum talis dicitur : potest enim & DEVS , & studiosus , praua agere : non sunt autem huiusmodi : nam omnes prauis secundum electionem dicuntur . Amplius , omnes potestates eorum sunt quæ sunt eligenda : nam prauorum potestates eligendæ , eo quod Deum et studiosum habere dicimus eas , potentes enim dicimus eos esse , praua agere : quare nul-

62. locus.
Declaratio.

63. Locus.
Declaratio.

64. locus.
Declaratio.

lius

65. locus.
Declaratio.

lius uituperabilis erit genus potestas. Si autem non accidet uituperandorum quiddam eligendum esse: nam erit quædam potestas uituperabilis. Et si quid propter se honorabilium uel eligibilium, in potestate uel potente, uel effectiuo posuit. Nam omnis potestas, & omne potens aut effectiuum, propter aliud eligendum.

66. locus.
Declaratio.

Aut si quid eorum quæ sunt in duobus generibus uel pluribus in altero posuit. Quædam enim non est in uno genere ponere: ut fraudulentum, aut calumniatorem: neq; enim qui eligit, impotens autem: neque qui potest: at non eligens, calumniator, aut fraudulentus: sed qui utraque hæc habet: quare non ponenda sunt in uno genere, sed in utroq; eorum quæ dicta sunt. Amplius, aliquoties econuerso, genus quidem ut differentiam, differentiam autem ut genus assignant. Ut stuporem, superabundantiam admirationis, & fidem uehementiam opinionis: nam neque superabundantia, neq; uehementia genus, sed differentia: uidetur enim stupor, admiratio esse superabundans: & fides, opinio uehemens, quare genus admiratio, & opinio est: superabundantia autem, & uehementia differentia. Amplius, si quis superabundantiam, & uehementiam ut genera assignet, inanimata fidem facient, & stupefacient: nam cuiusque uehementia, & superabundantia illi adest, cuius est superabundantia, & uehementia: si ergo stupor superabundantia est admirationis, aderit admirationi: quare admiratio stupefacit: similiter autem & fides aderit opinioni, si uehementia quidem opinionis est: quare opinio fidem faciet. Amplius, accidet sic assignanti uehementiam dicere, & superabundantiam superabundantem:

dantem : est enim quædam fides uehemens : si ergo fides uehementia est , uehementia erit uehemens : similiter autem & stupor quidam & superabundans : si ergo stupor est superabundantia , superabundantia erit superabundans : uidetur autem neutrum horum , quemadmodum nec disciplina disciplinatum , nec motus motum .

Quandoque autem peccant , & passionem in genere eius quod passum est ponentes . Vt immortalitatem uitæ sempiternam dicentes esse : passio enim uitæ , et accidens , immortalis uidetur esse : quod autem uerum sit quod dicitur , manifestum fiet , si quis admittat aliquem ex mortali fieri immortalem : nullus enim dicit aliam uitam eum sumere : sed accidens aliquod , uel passionem huic eidem aduenire : quare non genus uitæ , immortalitatis . Rursum , si passionem cuius est passio , illius genus dicit esse . Vt spiritum , aerem motum : magis enim motus aeris , spiritus : nam aer idem permanet : & quando mouetur , & quando stat : quare non est omnino aer spiritus : esset enim & non moto aere spiritus , si quidem idem aer permanet , qui quidem erat spiritus : similiter autem & in alijs huiusmodi . Si igitur & in hoc oportet admittere quod aer motus , est spiritus : non tamen de omnibus huiusmodi est assignandum , de quibus non uerificatur genus , sed de quibuscunque uerè prædicatur assignatur genus : nam in quibusdam non uidetur uerificari , ut in luto , & niue : nam niuem dicunt esse aquam coagulata , lutum autem terram humido temperatam : est autem neque nix aqua , neque lutum terra : quare neutrum assignatorum generum erit genus : oportet enim genus uerificari semper de om-

nibus

68. locus.
Declaratio.

69. locus
Declaratio.

in omnibus speciebus : similiter autem neque uinum est aqua putrefacta (sicut Empedocles dicit, in ligno putruit unda) nam simpliciter non est aqua.

De genere, loci alij.

CAP. VI.

70. locus.
Declaratio.

71. locus.
Declaratio.

72. locus.
Declaratio.

73. locus.
Declaratio.

74. locus.
Declaratio.

75. locus.
Declaratio.

AMPLIUS, si omnino quod assignatum est, nullius est genus. Manifestum enim, quoniam neque eius, quod dictum est. Considerandum autem ex eo quod nihil eorum differt specie, quæ participant assignatum genus. Ut nihil alba differunt specie, ipsa à se inuicem: omnis autem generis, sunt species differentes: quare nullius erit album. Rursum, si quod omnia sequitur, genus, uel differentiam dixit. Plura enim sunt quæ omnia sequuntur: ut ens, & unum, eorum sunt quæ omnia sequuntur: si igitur ens genus assignauerimus, manifestum quoniam omnium erit genus, eo quod prædicatur de eis. de nullo enim genus quàm de speciebus prædicatur; quare & unum species erit entis: accidit ergo de omnibus de quibus genus prædicatur, & speciem prædicari, eo quod ens, & unum de omnibus simpliciter prædicantur: oportet autem de paucioribus speciem prædicari. Si autem quod omnia sequitur, differentiam dixit, perspicuum quoniam de æqualibus, uel de pluribus differentia quàm genus dicitur. Nam si & genus omnia sequitur, de æqualibus: si uero non omnia sequatur genus, de pluribus differentia dicitur quàm ipsum genus. Amplius, si in subiecta specie est, quod assignatum genus dicitur. Ut album, in niue: quare manifestum quoniam non erit genus: de subiecta enim specie solum genus dicitur. Considerandum autem etiam est, si non uniuocum sit genus speciei. Nam de omnibus speciebus

speciebus uniuocè genus prædicatur. Amplius, quando existente & speciei, & generi contrario, si quod melius contrariorum est, in peiori genere ponit. Nam accidet reliquum in reliquo esse, eo quòd contraria in contrarijs generibus: quare quod deterius est, in meliori erit; at uidetur melioris, & genus melius esse. Et si eodem similiter ad utraque se habente, in peiore, & non in meliore genere ponit. Vt animam ipsum quod est agitationem, aut agitatum: nam pari modo eadem statiuæ, & agitatiuæ esse uidetur: quare si melius statio, in hoc oportet genere ponere. Amplius, ex magis & minus. Destruenti quidem si genus suscipit magis, species autem non suscipit, neque ipsa, neque quod ab ipsa dicitur: ut si uirtus suscipit magis, & iustitia, & iustus: dicitur enim iustus magis alter altero: si igitur assignatum quidem genus magis suscipit, species autem non suscipit, neque ipsa, neque quod ab ipsa dicitur, non erit quidem assignatum genus. Rursum, quod magis uidetur, uel similiter, non est genus: manifestum quoniam nec quod assignatum est. Vtilis autem hic locus in talibus maximè: in quibus plura uidentur de specie in eo quod quid est prædicata, cum non determinatū est, neque promptum nobis est dicere quodnam eorum genus: ut de ira, tristitia, & opinio paruipendentie, in eo quod quid est prædicari uidentur: contristatus enim iratus, & opinatur paruipendi. Eadem autem consideratio & in specie ad aliud aliquid comparanti. Nam si quod magis, aut similiter uidetur esse in assignato genere, non est in genere: manifestum quòd neque assignata omnino species erit in genere: interimenti igitur quemadmodum dictum

76. locus.
Declaratio.

77. locus.
Declaratio.

78. locus.
Declaratio.

dictum est, utendum. Astruente uero si quidem suscipit magis quod assignatum est genus, & species, non utilis locus: nihil enim prohibet utrorumque suscipientium, non esse alterum alterius genus: nam bonum & album suscipit magis, & neutrum neutrius genus.

generum autem, & specierum ad seinuicem comparatio, utilis: ut si similiter hoc, & hoc genus: si alterum genus, & alterum: similiter autem & si quod minus, & quod magis: ut si continentie, magis potestas, quam uirtus genus, uirtus autem genus, & potestas. Eadem autem & de specie conuenit dici: nam si similiter hoc, & hoc propositi species: si alterum species, & reliquum: & si quod minus uidetur, species est, & quod magis.

79. locus.

Amplius, ad construendum: perspicendum si de quibus assignatum est genus, in eo quod quid est prædicatur: cum non sit una assignata species, sed plures, & differentes. Nam manifestum quoniam erit

80. locus.

genus. Si autem in assignato species est, considerandum & si de alijs speciebus genus in eo quod quid est prædicatur. Nam rursus accidet de pluribus & differentibus idem prædicari.

81. locus.
declaratio.

Quoniam autem uidetur in quibusdam & differentia in eo quod quid est speciebus prædicari, separandum est genus & differentia, utenti ijs quæ dicentur elementis. Primum quidem quoniam genus de pluribus dicitur quam differentia:

Deinde quoniam secundum eius (quod quid est) assignationem, magis conuenit genus, quam differentiam dicere. Nam qui animal dicit hominem, magis indicat quid est homo, quam qui gressibile. Et quoniam differentia quidem qualitatem generis semper significat: genus

autem,

autem, differentie non. Nam qui dicit gressibile, quidam animal dicit: qui uero animal dicit, non dicit quale quiddam gressibile: differentia igitur à genere sic separanda. Quoniam autem uidetur musicam, quam musicum est, sciens esse: & musica scientia quædam est: & si ambulans eo quod ambulat mouetur, ambulatio motus quidem est: considerandum in quo genere uult quippiam construere secundum dictum modum. Ut si scientiam ipsum quod est fidem: si sciens quatenus scit, fides: manifestum enim quoniam scientia, fides quædam erit: eodem autem modo & in alijs huiusmodi. Amplius, quoniam quod sequitur aliquid semper & non conuertitur, difficile est separare, quod non sit genus, si hoc quidem illud sequitur omne, illud uero hoc non omne. Ut tranquillitatem quies, & numerum diuisibile: econuerso autem non: nam diuisibile non omne, numerus, neque quies omnis, tranquillitas: ipso quidem est utendum ut genere quod est semper consequens, cum non conuertatur alterum: cum autem alterum se extendit non in omnibus, obsequendum. Instantia autem huius: quoniam non ens sequitur omne quod fit (nam quod fit, non est) non conuertitur (non enim omne quod non est, fit) attamen non est genus non ens eius quod fit: simpliciter enim non sunt non entis species. De genere igitur quemadmodum dictum est, transeundum.

82. locus.
declaratio.

83. locus.
declaratio.

Libri quarti Topicorum Aristotelis
F I N I S.

De IN TOPI-

IN TOPICORVM
LIBRVM QVINTVM
ANGELI POLITIANI,

Argumentum.

VINTO uolumine proprium libratur.
Inspice an improprie proprium, an minus
notum, an equiuocum ibi nomen, an et sub
iectum, an & idem: an quid ibi omnibus
competat, an plura eiusdem proprie, nec dis
tincta, an id cuius proprium, an quod tan
tum semper comitatur: an quod nunc pro
prium, an quod non solis noscitur sensibus, an definitio magis, an
nusquam propriy. Vide illud quoque, cuius proprium traditur, an
nomen ibi genusq; dissideant, an subiectum proprium ei traditum,
quod in subiecto: an quod in propriy participatu. an prius ibi ali
quid, & posterius, an eorundem quæ sunt eadem, non idem sit pro
prium, aut non idem semper eorundem specie. an pro illo nunc il
lud semper asseratur, an idem eiusdem proprium. Considera &
quæ similium sunt partium. & opposita quælibet, & quæ de quibus
prædicentur, quæ subiciantur, quæ distinguantur. Sed & casus e
tiam in contrapositis. Et quæ similiter se habeant, & quæ in idem,
sed & ideam, magisq; & minus, & quod ui proprium, & quod
superlacione.

TOPICORVM

ARISTOTELIS

LIBER V.

De modis propriij.

CAPVT I.

TRVM autem proprium, an non
 proprium est quod dictum est : per
 hæc considerandum. Assignatur
 autem per se, & semper : aut ad aliud,
 aut aliquando. Per se quidem,
 ut hominis, animal mansuetum na-

1. locus.
 declaratio.

tura : ad aliud autem, ut animæ ad corpus : quoniam illa
 quidem imperare nata, hoc autem parere : semper autē,
 ut Dei, animal immortale : aliquando uerò, ut alicuius
 hominis ambulare in gymnasio. Sunt autem proprii,
 quod ad alterum assignatum est, aut duo problemata, aut
 quatuor. Nam si de hoc quidem assignatum quippiam
 fuerit, de illo uerò negatum idipsum, duo duntaxat
 problemata fiunt : quemadmodum hominis ad equum
 proprium est quod bipes est : nam & quod homo non
 bipes est argumentabitur quispiam, & quod equus bi-
 pes : utrinque autem remouetur proprium. Si autem
 de utroque utrunque assignatum fuerit, & de utro-
 que negatum : quatuor problemata erunt : ut homi-
 nis proprium ad equum, quod ille quidem bipes, hic
 autem quadrupes est : nam & quod homo non bi-
 pes est, & quod esse quadrupes natus est, argumen-

2. locus.
 declaratio.

g. locus.
Declaratio.

tari est, & quod equus bipes, & quod non quadrupes, possibile est argumentari: quolibet igitur modo ostenso, interimitur quod propositum est. Est autem per se quidem proprium, quod ad omnia assignatur, & ab omni separat (quemadmodum hominis animal mortale disciplinæ susceptivum) ad aliud autem, quod non ab omni, sed ab aliquo statuto determinat (ut uirtutis ad disciplinam: quoniam illa quidem in pluribus, hæc in rationali solo, & in habentibus rationem nata est fieri) semper autem, quod secundum omne tempus uerificatur, & nunquam relinquitur (quemadmodum animalis ex anima & corpore compositum esse) aliquando uerò, quod secundum aliquod tempus uerificatur, & non ex necessitate semper consequitur: ut alicuius hominis, ambulare in foro. Est autem ad alterum proprium assignare: differentiam dicere, aut in omnibus, & semper, aut ut multum, & in plurimis. Et in omnibus quidem & semper, quemadmodum hominis proprium ad equum quoniam bipes: nam homo quidem & omnis, & semper est bipes: equus autem nullus est bipes, & nunquam; ut multum autem & in plurimis: quemadmodum rationalis proprium principare ad concupiscibile, & irascibile, eo quod illud quidem imperat, hæc autem parent: nam neque rationale semper imperat, sed quandoque illi imperatur: neque concupiscibili, & irascibili semper imperatur, sed imperant quandoque, cum fuerit hominis anima flagitiosa. Proprio rum autem ea maximè logica sunt, quæ per se, & semper, & quæ ad aliud. Nam eius quod ad aliud est proprium, plura problemata sunt: quemadmodum diximus

g. locus.
Declaratio

g. locus.
Declaratio.

mus & prius : nam aut duo , aut quatuor , ex necessitate fiunt problemata . plures autem orationes fiunt , ad hæc : quod autem per se est , & semper , ad multa est argumentari , & ad plura tempora observare : quod per se quidem ad multa , nam ad unumquodque eorum quæ sunt , ut pote cui oportet inesse proprium : quare si non ab omni separat , non erit bene assignatum proprium : quod autem semper , ad plura tempora est observare , & siue non inest , siue non infuerit , siue non inerit , non erit proprium . Quod uerò aliquando , ad illud (quod nunc dicitur) tempus , consideramus : non igitur sunt rationes ad ipsum plures . Logicum autem est problema , ad quod rationes fiunt & crebræ quidem , & bonæ . Ad aliud igitur proprium dictum , ex ijs quæ sunt de accidente locis inspiciendum , si huic quidem accidit , illi uerò non . De ijs autem quæ semper , & quæ per se , per hæc considerandum .

De locis proprij .

CAP. II.

PRIMUM quidem an non bene assignatum est proprium , an bene . Eius autem quod est non bene , aut bene , est unum quidem , si non per notiora , aut per notiora positum est proprium , destruenti quidem , si non per notiora : at construenti , si per notiora . Eius autem quod non per notiora est , hoc quidem si omnino ignotius positum est proprium : quod assignauit , illo cuius proprium dixit . Non enim erit bene positum proprium : nam propter notitiam proprium facimus : discendi enim causa , & proprium , & definitiones facimus : per notiora igitur accipiendum : sic enim magis erit sufficienter cognoscere : ut , puta qui ponit ignis proprium

6. Locus.
Declaratio.

7. Locus.
Declaratio.

8. locus.
Declaratio.

esse simillimum animæ, ignotiore quàm ignis utitur, anima: magis enim scimus quid est ignis, quàm quid anima: non igitur erit bene positum proprium ignis, si simillimum animæ. Aliud autem, si non notius est hoc huic inesse. Oportet enim non solum notius esse, sed & huic inesse, notius esse: nam qui non scit si huic inest, neque si illi soli notius inest cognoscit: quare cum quoduis horum acciderit, obscurum fit proprium: ut quia qui ponit ignis proprium, in quo primò anima nata est esse ignotiore utitur quàm quid sit ignis, eò quòd ignotius est, si in hoc est anima, & si in hoc primo est: non erit itaque bene positum proprium ignis, in quo primo anima nata est esse. Construenti autem, si per notiora positum est proprium, & si per notiora secundum utrumque modum. Erit enim bene secundum hoc positum proprium: nam constructiuorum locorum eius quod bene, alij quidem secundum hoc solum, alij autem simpliciter monstrabunt quod bene: ut quia qui dixit animalis proprium, sensum habere, per notiora, et notius assignauit proprium secundum utrumque modum: quare erit bene assignatum secundum hoc, animalis proprium, sensum habere. Deinde destruenti quidem, si quod nominum quæ in proprio sunt assignata multipliciter dicitur, uel etiam tota oratio plura significat. Non enim erit bene positum proprium, ut quoniam sentire multa significat, unum quidem sensum habere, alterum autem sensu uti: non erit animalis proprium bene positum quod natum est sentire: quapropter non utendum est, neque nomine, quod multipliciter dicitur, neque oratione, quæ plura significet: quia quod multipliciter

9. locus.
Declaratio.

10. locus.
Declaratio.

11. locus.
Declaratio.

12. locus.
Declaratio.

placiter dicitur, obscurum facit quod dictum est, dubitante eo qui debet argumentari, quod nā dicitur eorum quæ multipliciter dicuntur: nam proprium discendi gratia assignatur. Amplius autem ad hoc necessarium est redargutionem aliquam fieri cum sic assignant proprium: quando in dissidente quispiam conficiet syllogismum, de eo quod multipliciter dicitur. Construendi autem, si non plura significat, neque nominum quipiam, neque tot oratio. Erit enim secundum hoc bene positum proprium: ut quia neque corpus plura significat, neque mobilissimum in superiorem locum: neque totum quod ex his compositum est: erit bene positum secundum hoc ignis proprium corpus mobilissimum in superiorem locum. Deinde destruendi quidem si multipliciter dicitur illud, cuius proprium assignatur, non determinatur autem cuius eorum ponatur proprium.

11. locus.
declaratio

12. locus.
declaratio

Non enim bene erit assignatum proprium: ob quas autem causas non inmanifestum est ex ijs quæ prius dicta sunt: nam eadem accidere necessarium est, ut quia scire hoc, plura significat: unum enim scientiam habere hoc, alterum autem scientia uti hoc, aliud uero scientiam esse huius, aliud autem scientia uti huius, non erit eius, quod est scire hoc, bene assignatum proprium nulum, non determinato, cuius horum ponitur proprium.

Construendi uero, si non dicitur multipliciter hoc eius proprium ponitur, sed est unum, & simplex. Erit enim bene positum secundum hoc proprium, ut quia homo simpliciter dicitur, erit bene positum secundum hoc hominis proprium, animal mansuetum natura. Deinde destruendi quidem, si frequenter dictum est idem in

13. locus.
declaratio

proprio (sæpe enim latent hoc facientes & in proprijs, quemadmodum & in terminis) non erit bene positum quod hoc sustinet, proprium. Conturbat enim audientem, quod frequenter dicitur: obscurum igitur necessarium est fieri, & præter id nugari videntur. Eueniet autem frequenter idem dicere duobus modis: uno quidem quando nominauerit frequenter idem: ut si quis proprium assignet ignis, corpus tenuissimum corporum: hic enim frequenter dixit corpus. Secundò autem, si quis assumat orationes pro nominibus, ut si quis reddat terræ proprium, substantiam quæ maxime corporum secundum naturam fertur in inferiorem locum, deinde assumat pro corporibus, huiusmodi substantias: unum enim & idem est corpus, & huiusmodi substantia, erit ergo hoc modo substantia frequenter dicta, quare neutrum erit bene positum proprium. Construenti uerò, si nullo utitur frequenter nomine eodem. Erit enim secundum hoc bene assignatum proprium, ut quia qui dixit hominis proprium, animal disciplinæ susceptibleum, non usus est frequenter eodem nomine, erit utique secundum hoc bene assignatū hominis proprium. Deinde destruenti quidem, si tale aliquid assignauit in proprio nomen, quod omnibus insit. Inutile enim erit, quod non separat ab aliquo: quod autem in proprijs dicitur, separare oportet: quemadmodum & quæ in terminis, non igitur erit bene positum proprium: ut quia qui posuit scientiæ proprium opinionem indissuasibilem à ratione, unum existens tali aliquo usus est proprio (uno inquam) quod omnibus inest: non erit utiq; bene positum scientiæ proprium. Astruenti autem,

15. locus.
Declaratio.

16. locus.
Declaratio.

autem, si nullo usus est communi, sed quod ab aliquo separatur, erit bene positum secundum hoc proprium. Ut quia qui dixit animalis proprium animam habere, nullo usus est communi: erit secundum hoc bene positum proprium animalis, animam habere. Deinde destruenti quidem si plura propria assignat eiusdem, non determinans quod plura ponit. Non enim erit bene positum proprium: nam quemadmodum nec in terminis oportet præter eam (quæ indicat substantiam) orationem, adiungere quippiam plusculum, sic nec in proprijs præter eam (quæ facit proprium quod dictum est) orationem, quicquam coassignandum. inutile enim fit eiusmodi: ut quia qui dixit proprium ignis, tenuissimum, & leuissimum, plura assignauit propria (utrumque enim de solo igne uerum est dicere) non erit bene positum proprium ignis; corpus subtilissimum, & leuissimum. Astruenti uero si non plura eiusdem propria assignauit, sed unum. Erit enim secundum hoc bene positum proprium: ut quia qui dixit humidi proprium, corpus quod in omnem figuram diducitur, unum assignauit proprium, & non plura: erit secundum hoc bene positum humidi proprium. Deinde destruenti quidem, si eodem usus est cuius proprium assignauit: aut eorum quæ sunt illius aliquo. Non enim erit bene positum proprium: nam discendi gratia assignatur proprium: idem autem eidem similiter ignotum est: id autem quod aliquid eorum est quæ sunt eius, posterius: non igitur est notius: quare non fit ut per hoc quisquam magis quippiam discat: ut quia qui dixit animalis proprium, substantiam cuius species est homo, aliquo usus est

17. locus.
declaratio.18. locus.
declaratio.19. locus.
Declaratio.20. locus.
Declaratio.

21. locus.
declaratio.

est eorum quæ sunt animalis, non erit bene positum proprium. Construenti autem si neque eodem, neque eorum quæ sunt ipsius aliquo utitur. Erit enim bene secundum hoc positum proprium: ut quia qui posuit animalis proprium ex anima & corpore compositum esse, neque eorum quæ sunt ipsius aliquo usus est, erit utique bene secundum hoc assignatum animalis proprium. Eodem autem modo & in alijs considerandum est, quæ nam non faciunt, aut faciunt notius. Destruenti quidem si aliquo usus est, aut opposito, aut omnino simul natura, aut posteriore aliquo. Non enim erit bene positum proprium, nam oppositum simul natura, quod autem simul natura, & posterius, non efficit notius: sit quia qui dixit boni proprium, quod malo maxime opponitur, oppositio est usus boni: non erit profectò bene assignatum boni proprium. Construenti autem, si nullo usus est neque opposito, neque omnino simul natura, neque posteriore. Erit enim secundum hoc bene assignatum proprium: ut quia qui posuit disciplinæ proprium, opinionem maxime facientem fidem, nullo usus est neque opposito, neque omnino simul natura, neque posteriore: erit secundum hoc bene positum disciplinæ proprium. Deinde destruenti quidem, si non quod semper sequitur proprium assignavit, sed id quod fit quandoque non proprium. Non enim erit bene pronunciatum proprium: nam neque in quo deprehendimus inesse ipsum, de hoc & nomen ex necessitate verificatur, neque in quo deprehenditur non inesse, de hoc ex necessitate non dicetur nomen: quare non erit bene positum proprium. Amplius autem ad hæc, neque quando

22. locus.
declaratio.

23. locus.
declaratio.

24. locus.
declaratio.

quando quisquam assignauerit proprium, erit manifestum si inest: siquidem tale est, ut quod ipsum relinquere possit: non igitur erit clarum esse proprium: ut quia qui posuit animalis proprium moueri quandoque, uel stare tale assignauerit proprium quod fit quandoque non proprium, nequaquam erit bene positum proprium. Astruenti uero, si quod ex necessitate semper est, proprium assignauerit. Erit enim bene positum secundum hoc proprium, ut quia qui posuit uirtutis proprium quod habentem facit studiosum, quod semper sequitur, proprium assignauit: erit utique secundum hoc bene assignatum uirtutis proprium. Deinde destruenti quidem si hoc nunc proprium est assignans: non determinauerit quod non proprium assignat. Non enim erit bene positum proprium: primum quidem quia quod præter consuetudinem fit omne, semper determinatione indiget: solent autem ut plurimum omnes, quod semper sequitur proprium assignare. Secundo autem, quia inmanifestus est qui non determinauerit: si quod nunc est proprium uoluerit ponere: non igitur danda est obiurgationis occasio: ut quia qui posuit alicuius hominis proprium sedere cum aliquo homine, quod nunc proprium est posuit: non bene proprium assignabit, si non determinans dixerit quod nunc. Construenti autem, si nunc proprium assignans determinando posuit, quod nunc proprium posuerit. Erit enim bene positum secundum hoc proprium: ut quia qui dixit cuiusdam hominis proprium ambulare nunc alicubi, distinguens posuit hoc: bene erit positum proprium. Deinde destruenti quidem si tale assigna-

25. locus.
Declaratio.

Primum est
uirtuti ut
habentem
se faciat stu-
diosum.

26. locus.
Declaratio.

27. locus.
Declaratio.

28. locus.
Declaratio.

uit proprium, quod manifestum non est aliter inesse
 quam sensu. Non enim erit bene positum proprium:
 nam omne sensibile extra sensum factum, manifestum
 est: latens enim est si adhuc inest, eò quòd sensu solum
 cognoscitur. Erit autem uerum hoc in ijs quæ non ex
 necessitate semper consequuntur: ut quia qui posuit so-
 lis proprium, astrum quod fertur super terram luci-
 dissimum: tali usus est in proprio (super terram in-
 quam ferri) quod sensu cognoscitur: non utiq; erit be-
 ne solis assignatum proprium, immanifestum enim erit
 cum occidet Sol, si adhuc feratur super terram, eò quòd
 nos tunc deseruimus sensum. Construenti uerò si tale
 assignauit proprium, quod non sensu est manifestum:
 aut cum sit sensibile, ex necessitate inesse manifestum
 est. Erit enim secundum hoc bene positum proprium.
 Ut quia qui posuit superficiei proprium quod primum
 coloratum est, sensibili quidem aliquo usus est (colo-
 ratum esse inquam) tali quidem quod manifestum est
 inesse semper: erit secundum hoc bene assignatum su-
 perficiei proprium. Deinde destruenti quidem, si ter-
 minum ut proprium assignauit. Non enim erit bene
 positum proprium: nam non oportet indicare quod
 quid est esse, proprium: ut quia qui dixit hominis pro-
 prium animal gressibile bipes, quod quid est esse signi-
 ficans assignauit hominis proprium, non utique erit hoc
 hominis proprium bene assignatum. Construenti au-
 tem, si quod conuersim quidem prædicatur assignauit
 proprium: non autem quod quid est esse indicans.
 Erit enim secundum hoc bene assignatum proprium,
 ut quia qui posuit hominis proprium, animal mansue-
 tum

29. locus.
 declaratio.

30. locus.
 declaratio.

31. locus.
 declaratio.

tum natura, quod conuersum quidem prædicatur assignauit proprium, non quod quid est quidem indicans: erit secundum hoc bene assignatum proprium hominis.

32. Locus.
Declaratio.

Deinde destruenti quidem, si non quippiam in quid est ponens, assignauit proprium. Oportet enim in proprijs quemadmodum in terminis primum assignari genus, deinde sic iam addere reliqua, & separare: quare quod non hoc modo positum est proprium, non erit bene assignatum: ut quia qui dixit animalis proprium animam habere, non posuit quicquam in quo ut in quid, est animal: non erit bene positum animalis proprium. Construenti uero si quis quippiam quod in quid est ponens eius cuius proprium assignauit, reliqua adiungit. Erit enim secundum hoc bene assignatum proprium: ut quia qui posuit hominis proprium animal discipline susceptibile: quippiam quod in quid est ponens, assignauit proprium: erit secundum hoc bene positum proprium hominis. Vtrum igitur bene, an non bene assignetur proprium, per hæc inspiciendum.

33. locus.
Declaratio.

De proprio, loci alij.

CAP. III.

VTRVM uero proprium est omnino quod dictum est, an non proprium ex ijs considerandum. Nam simpliciter construentes proprium quod bene positum est, loci iidem erunt ijs qui proprium omnino faciunt: in illis igitur dicentur. Primum ergo destruenti quidem inspiciendum ad unumquodque eorum cuius proprium assignauit. Vt si nulli inest, aut si non de hoc quidem uerificatur, aut si non est proprium cuiusque eorum

34. locus.
Declaratio.

secun-

secundum illud cuius proprium assignavit, non enim erit proprium, quod positum est esse proprium: ut quia de geometra non uerificatur indeceptibilem esse ab oratione (nam decipitur geometer cum pseudographiam facit) non erit hoc scientis proprium, non decipi ab oratione. Construenti autem si de omni uerificatur, & qua de hoc uerificatur. Erit enim proprium, quod positum est esse proprium: ut quia animal disciplinæ susceptuum de omni homine uerificatur & qua homo, erit hominis proprium animal disciplinæ susceptuum. Est autem locus hic destruenti quidem, si non de quo nomen & oratio uerificatur, & si non de quo oratio & nomen uerificatur. Construenti autem, si de quo nomen & oratio, & si de quo oratio & nomen prædicatur. Deinde destruenti quidem, si non de quo oratio, & nomen uerificatur: & si non de quo nomen, & oratio uerificatur. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium: ut quia animal quidem disciplinæ susceptuum uerificatur de Deo: homo autem non prædicatur: non erit hominis proprium, animal disciplinæ susceptuum. Construenti autem si de quo oratio & nomen prædicatur & si de quo nomen & oratio prædicatur. Erit enim proprium quod positum est esse proprium: ut quia de quo animam habere uerificatur animal, & de quo animal animam habere: erit animam habere animalis proprium. Deinde destruenti quidem si subiectum, proprium assignavit eius, quod in subiecto esse dicitur. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium: ut quia qui posuit proprium subtilissimi corporis, ignem, subiectum

35. locus.
Declaratio.

36. locus.
Declaratio.

37. locus.
Declaratio.

38. locus.
Declaratio.
39. locus.
Declaratio.

tum assignauit prædicati proprium, non erit ignis
 corporis subtilissimi proprium: propter hoc autem
 non erit subiectum, eius quod in subiecto esse dicitur
 proprium, eo quod idem esset plurimum & differentium
 specie, proprium: nam eidem plura quædam discre-
 pantia specie insunt, de solo dicta: quorum erit om-
 nium proprium quod subiectum est, si quis hunc in mo-
 dum ponat proprium. Construenti uero, si quod in
 subiecto est, assignauit proprium subiecti. Erit enim
 proprium quod positum est non esse proprium: si qui-
 dem de solo prædicatur (ut dictum est) proprium: ut
 quia qui dixit terre proprium corpus grauissimum
 specie, subiecti assignauit proprium quod de sola dici-
 tur re, & ut proprium prædicatur, erit terre pro-
 prium rectè positum. Deinde destruenti quidem, si se-
 cundum participationem assignauit proprium. Non
 enim erit proprium, quod positum est esse proprium,
 nam quod secundum participationem inest, ad quod
 quid est esse conducit, erit autem huiusmodi differen-
 tia quædam de aliqua specie dicta: ut quia qui dixit ho-
 minis proprium gressibile bipes, secundum participa-
 tionem assignauit proprium, non erit utique proprium
 hominis gressibile bipes. Construenti autem, si non se-
 cundum participationem assignauit proprium, nec
 quod quid est esse indicans, conuersim prædicata re.
 Erit enim proprium quod positum est esse proprium,
 ut quia qui posuit animalis proprium quod natum est
 sentire, neque secundum participationem assignauit
 proprium, neque quod quid est esse indicans, conuersim
 re prædicata, erit utique quod sentire natum est, ani-
 malis

40. locus.
declaratio.

41. locus.
Declaratio.

42. locus.
Declaratio.

43. Locus.
declaratio.

44. Locus.
declaratio.

45. locus.
declaratio.

46. locus.
declaratio.

47. locus.
declaratio.

malis proprium. Deinde destruenti quidem, si non contingit simul inesse proprium, sed uel posterius, uel prius quàm idipsum nomen. Non enim erit proprium quod positum est esse proprium, aut nunquam, aut non semper: ut quoniam contingit alicui prius fore, & posterius ambulare per forum quàm quòd homo, non erit ambulare per forum hominis proprium, aut nunquam, aut non semper. Construenti autem, si simul ex necessitate semper inest, cùm neq; terminus, neq; differentia sit. Erit enim proprium, quod positum est forsitan non esse proprium: ut quia animal disciplinæ susceptiuium, simul ex necessitate semper est, & id quod est homo, cùm neque differentia sit, nec terminus, erit animal disciplinæ susceptiuium hominis proprium. Deinde destruenti quidem, si eorundem quæ eadem sunt, non est idem proprium. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium, ut quia non est proprium prosequendi, apparere quibusdam bonum, neque eligendi fuerit utique proprium apparere quibusdam bonum. idem enim est prosequendum & eligendum. Construenti, si eiusdem quatenus idem proprium. Erit enim proprium quod positum est non esse proprium. Vt quoniam hominis, quia homo dicitur proprium tripartitam animam habere, & terrigena quatenus terrigena est, erit proprium tripartitam animam habere. Vtilis autem locus hic & in accidente: nam iisdem in eo quòd eadem sunt eadem oportet inesse, uel non inesse. Deinde destruenti quidem, si eorum quæ sunt eadem specie: non idem semper specie proprium est. Neque enim eius quod dictum erit proprium,

prium, quod positum est esse proprium: ut quia idem
 est specie homo & equus: non semper autem equi est
 proprium stare à se, nec hominis erit proprium mo-
 ueri à se. Idem enim est specie moueri, & stare à se,
 quatenus utrique eorum ut animal est, accidit. Con-
 struendi uerò, si eorum quæ sunt eadem specie, idem
 semper specie sit proprium. Erit enim proprium quod
 positum est non esse proprium: ut quia hominis est pro-
 prium, esse gressibile bipes, & auis erit proprium es-
 se uolatile bipes: utrumque enim horum est idem quate-
 nus illa quidem sub eodem sunt genere species, cum sint
 sub animali, hæc autem ut generis differentie anima-
 lis. Hic autem locus falsus est: quando alterum qui-
 dem eorum quæ dicuntur uni alicui soli inest speciei,
 alterum uerò inest pluribus, quemadmodum gressibile
 quadrupes. Quoniam autem idem & diuersum mul-
 tipliciter dicitur, labor est sophisticè assumendi unius
 assignare, & solius alicuius proprium: nam quod in-
 est alicui cui accidit aliquid, & accidenti inerit sum-
 pto cum eo cui accidit: ut quod inest homini, & albo
 homini inerit, si fuerit albus homo: & quod albo ho-
 mini inest, inerit & homini. Calumniabitur autem ali-
 quis multa priorum, quòd subiectum id aliud est
 quod secundum se facit, aliud autem cum accidente: ut
 aliud quidem hominem esse dicet, aliud uerò album ho-
 minem. Amplius autem diuersum faciens habitum, &
 quod secundum habitum dicitur: nam quod habitui in-
 est, & ei quod secundum habitum dicitur inerit, &
 quod ei (quod secundum habitum dicitur) inest, &
 habitui inerit: ut quoniam sciens secundum scientiam
 Ec dicitur

48. locus.
 Declaratio.

Annotatio
 loci cauilli.

1. Cauil.

Dilutio pri
mi.

dicitur affici, non inerit scientiæ proprium indissuasibile à ratione: nam & sciens indissuasibilis erit à ratione. Construendi autem dicendum quoniam non est diuersum simpliciter id cui accidit, & accidens cum eo cui accidit sumptum, sed aliud dicitur, eò quòd diuersum sit ipsius, esse: non enim idem est homini esse, quòd sit homo, & albo homini esse, quòd sit albus homo. Præterea autem considerandum est ad casus dicenti, quod neque sciens est indissuasibile à ratione, sed indissuasibilis à ratione, neque scientia indissuasibile, sed indissuasibilis à ratione: nam ei qui omnino instat, omnino est aduersandum. Deinde destruendi quidem, si quod natura inest uolens assignare: hoc modo ponit secundum locutionem, ut quod semper inest significet.

50. locus.
declaratio.

Videbitur enim moueri posse quod positum est proprium esse: ut quia qui dixit hominis proprium bipes, uult quidem quod natura inest, assignare: significat autem locutionem quod semper inest, non erit hominis proprium bipes: non enim omnis homo est duos pedes habens. Construendi autem, si uult quod natura inest proprium assignare, & locutione hoc modo significat. Non enim mouebitur secundum hoc proprium: ut quia qui hominis proprium assignauit, animal disciplinæ susceptiuum & uult, & dictione significat quòd natura inest proprium: non mouebitur, secundum hoc quòd non sit proprium hominis, animal disciplinæ susceptiuum. Amplius, quæcunque dicuntur secundum aliud aliquod primum, aut ut primum ipsum, labor est assignare talium proprium. Nam si eius quod est secundum aliud aliquid proprium assignauit,

51. locus.
Declaratio.

52. locus.
Declaratio.

nit, & de primo uerificabitur: si autem primi posuerit,
 & de eo quod est secundum aliud prædicabitur: ut si
 quis assignet superficiei proprium coloratum esse, &
 de corpore uerificatur coloratum esse: si autem cor-
 poris, & de superficie prædicabitur: quare non de
 quo oratio, & nomen uerificabitur. Accidit autem 53. locus.
Declaratio.
 in quibusdam proprijs plerunq; fieri aliquod pecca-
 tum, propter hoc quod non determinetur quomodo, &
 quorum ponit quis proprium: omnes enim conantur
 assignare proprium, aut quod natura inest, ut hominis bi-
 pes, aut quod nunc inest, ut hominis alicuius quatuor di-
 gitos, habere: aut specie, ut ignis subtilissimum, aut sim-
 pliciter, ut animalis uiuere: aut secundum aliud, ut a-
 nimæ prudens: aut ut primum, quemadmodum rationa-
 lis prudens: aut in eo quod habet, ut scientis indissuasibi-
 le à ratione (nihil enim aliud quàm habendo aliquid erit
 indissuasibile à ratione) aut in eo quod habeatur, ut scien-
 tiæ indissuasibile à ratione, aut in eo quod participatur,
 ut animalis sentire (sentit enim & aliud quid ut homo,
 sed participās iam hoc, sentit) aut in eo quod participat,
 ut alicuius animalis uiuere: qui non addit igitur natura,
 peccat, eo quod contingit quod natura inest, non inesse
 illi cui natura inest, ut homini duos pedes habere: qui
 uerò non determinat quoniam quod inest assignat, quod
 non erit tale quale nunc inest id, ceu quatuor digitos ha-
 bere hominem, non indicans quoque quod ut primum,
 aut ut secundum aliud ponit, quod non de quo oratio
 & nomen uerificabitur, ut coloratum esse siue super-
 ficiei: siue corporis assignauerit proprium, non præ-
 dicens etiam quod aut in eo quod est habere, aut in eo

quod haberi proprium assignauit, ideo non erit proprium quod assignatum est : nam inerit (si in eo quod habetur assignauit proprium) etiam habenti : si autem habenti, & ei quod habetur, ut indissuasibile à ratione, scientie uel scientis positum proprium, non præsignificans etiam in eo quod participat, uel participatur, eo quod & in alijs quibusdam inerit proprium. Si enim in eo quidem quod participatur, assignauit, participantibus, inerit : si uero in eo quod participat, ijs quæ participantur : ut si alicuius animalis posuerit uiuere proprium, non diuidens etiam specie quod uni soli, inerit eorum, quæ sub eo sunt, cuius proprium ponit : nam quod est secundum superabundantiam, uni soli inest : ut igni leuissimum.

§4. locus.
Declaratio.

Aliquoties autem & species addens peccat. Nam oportebit unam speciem esse eorum quæ dicuntur, quando specie addiderit : hoc autem in quibusdam non accidit, ut nec in igne, non enim est una species ignis, nam diuersum est carbo & flamma, & lux specie, cum unumquodq; horum sit ignis : propter hoc autem non oportet quando specie additur, diuersam esse speciem eius quod dicitur, quoniam his quidem magis, illis autem minus inerit quod dictum est proprium : ut in igne subtilissimum : subtilior enim est lux carbone, & flamma. Hoc autem non oportet fieri quando non, & nomen magis prædicatur, de quo oratio magis uerificatur. Si autem non, non erit de quo oratio magis, & nomen magis. Amplius autem ad hæc idem esse accidit proprium eius quod simpliciter, & eius quod maxime in simpliciter tali : ut in igne se habet subtilissimum : nam & simpliciter & ignis, & lucis erit hoc ipsum proprium

§5. locus.
Declaratio

prium, subtilissima enim est lux: cum igitur alius assignat proprium, argumentandum: sibi autem non danda hæc instantia, sed statim cum ponit proprium, determinandum est quomodo ponit proprium.

De proprio loci alij. CAP. IIII.

DEINDE destruenti quidem, si idem eiusdem proprium posuit. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium, nam idem eidem omne, quid est esse indicat: quod autem esse indicat, non proprium, sed terminus est, ut quia qui dixit honesti proprium decens esse, idem eiusdem proprium assignauit (idem enim est honestum & decens) non utiq; erit decens honesti proprium. Construenti autem, si non eiusdem proprium assignauit, cum conuersim prædicatum posuit. Nam erit proprium quod positum est non esse proprium: ut quia qui posuit animalis proprium id quod substantia animata, non idem quidem eiusdem proprium posuit, et conuersim prædicatum assignauit, erit animalis proprium substantia animata. Deinde etiam in ijs quæ similium partium sunt considerandum est: destruenti quidem si quod totius est proprium, non uerificatur de parte: aut quod partis, non dicitur de toto. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium: accidit autem in aliq uibus hoc fieri. assignabit enim aliquis in ijs quæ similium partium sunt proprium aliquoties quidem in toto respiciens, aliquoties autem in eo quod secundum partem dicitur ipse seipsum intelligens: at erit neutrum rectè assignatum, ut in toto quidem, quia qui dixit maris proprium, plurima aqua salsa, alicuius similium partium posuit proprium, & tale assignauit

§6. locus:
Declarat id.

§7. locus:
Declaratio.

§8. locus:
Declaratio.

quod non uerificatur de parte (non enim erit quiddam maris plurima aqua salsa) non utiq; erit maris proprium plurima aqua salsa. In parte autem, ut quia qui posuit aeris proprium, respirabile, similitum quidem partium alicuius dixit proprium, tale autem assignauit quod de quo aere uerum est, de toto autem non dicitur (non enim erit uniuersus aer respirabilis) non erit utique aeris proprium respirabile. Astringenti autem, si uerificatur de unaquaq; similitum partium quod est proprium earum secundum totum. Erit enim proprium, quod positum est non esse proprium: ut quia uerificatur de omni terra deorsum ferri secundum naturam: est autem & non proprium alicuius terræ secundum totum (nam secundum terram, & id quod est terram esse) erit terræ proprium deorsum ferri secundum naturam. Deinde ex oppositis considerandum est, primum quidem ex contrariis: destruenti quidem, si contrarij non est contrarium. Neq; enim contrarij erit contrarium proprium: ut quia contrarium est iustitiæ quidem iniustitia, optimo autem pessimum: non est autem iustitiæ proprium, optimum, non erit iniustitiæ proprium pessimum. Construenti autem, si contrarij contrarium proprium est, & contrarij contrarium proprium erit. ut quia contrarium est bono quidem malum, eligendo autem fugiendum: est autem boni proprium eligendum: erit mali proprium fugiendum. Secundum autem, ex iis quæ ad aliquid sunt: destruenti quidem, si hoc quod ad aliquid est, eius quod est ad aliquid non est proprium. Neq; enim hoc quod ad aliquid est, eius quod ad aliquid est, erit proprium: ut quia dicitur duplum quidem ad-

dimi-

59. locus.
declaratio.

60. locus.
declaratio.

61. locus.
Declaratio.

62. locus.
Declaratio.

dimidium, superans autem ad superatum: non est autem dupli proprium superans, non erit dimidij proprium superatum. Construenti autem, si eius quod est ad aliquid, hoc quod ad aliquid est proprium: & eius quod est aliquid, id quod est ad aliquid erit proprium. Vt quia dicitur duplum quidem ad dimidium id esse quod duo ad unum: est autem dupli proprium ut duo ad unum: erit dimidij proprium, ut unum ad duo. Tertium autem, destruenti quidem, si habitus, id quod secundum habitum dicitur non est proprium, neq; profectò priuationis, id quod secundum priuationem dicitur, erit proprium: & si priuationis, id quod secundum priuationem dicitur non est proprium, neque habitus, id quod secundum habitum dicitur erit proprium. Vt quia non dicitur surditatis proprium insensibilitatem esse, neq; auditus erit proprium sensum esse. Construenti uerò, si quod secundum habitum dicitur, est habitus proprium: et priuationis, id quod secundum priuationem dicitur erit proprium: & si priuationis, id quod secundum priuationem dicitur, est proprium, & habitus quod secundum habitum dicitur erit proprium. Vt quia uisus est proprium uidere, secundum quod habemus uisum: erit cæcitatis proprium non uidere, secundum quod non habemus uisum, nati habere. Deinde ex affirmationibus, & negationibus: primum quidem ex ipsis quæ prædicantur. Est autem locus hic utilis destruenti tantum: ut si affirmatio, uel quod secundum affirmationem dicitur, eius est proprium: non erit profectò eius negatio, neque quod secundum negationem dicitur proprium: si autem sit negatio, aut quod secundum negationem dicitur

63. locus.
declaratio.64. I. locus.
declaratio.65. locus.
Declaratio.66. locus.
Declaratio.

67. locus.
Declaratio.

tur proprium, eiusdem non erit affirmatio, neq; quod secundum affirmationem dicitur proprium: ut quia proprium animalis est animatum, non erit animalis proprium, non animatum. Secundum autem ex predicatis, uel etiam non predicatis, & de quibus predicatur, uel non predicatur: destruenti quidem, si affirmationis affirmatio non est proprium. Neq; enim negatio negationis erit proprium: & si negatio negationis non est proprium, neq; affirmationis affirmatio erit proprium: ut quia non est proprium hominis animal, neque non hominis non animal: si autem non hominis non uidetur proprium non animal, neque hominis erit proprium animal. Construenti autem, si affirmationis affirmatio est proprium. Nam & negatio negationis erit proprium: si autem negationis negatio est proprium, et affirmatio affirmationis erit proprium: ut quia non animalis est proprium non uiuere, erit animalis proprium uiuere: & si animalis proprium uidetur uiuere, & non animalis proprium uidebitur non uiuere. Tertium autem ex ipsis subiectis. destruenti quidem, si quod assignatum est proprium, affirmationis est proprium. Non erit enim idem & negationis proprium: si autem negationis est proprium quod assignatum est, non erit affirmationis proprium: ut quia animalis proprium est animatum, non animalis non erit proprium animatum.

70. locus.
Declaratio.
Annotatio.

Construenti uero, si assignatum proprium non est affirmationis proprium, erit negationis. At hic locus deficit: nam affirmatio negationis, & negatio affirmationis non est proprium, quandoquidem affirmatio negationi omnino non inest: negatio autem affirmationi inest

est quidem, at non ut proprium inest. Deinde ex ijs
 quæ ex opposito diuiduntur: destruenti quidem, si eo=
 rum quæ ex opposito diuiduntur, nullum nullius reli=
 quorum ex opposito diuersorum est proprium. Ne=
 que enim quod oppositum est, erit proprium eius cuius
 positum est proprium: ut quia animal sensibile nullius
 aliorum mortalium animalium est proprium, non erit
 animal intelligibile Dei proprium. Construenti au=
 tem, si cæterorum quæ ex opposito diuiduntur quoduis
 est proprium talium quorumcunque eorum quæ ex op=
 posito diuiduntur. Nam reliquum erit eius proprium,
 cuius positum est non esse proprium: ut quia pruden=
 tiæ est proprium, per se natum esse rationalis uirtutem
 esse, & aliarum uirtutum sic uniuscuiusq; sumptæ: ex=
 rit temperantiæ proprium per se natum esse concupi=
 scibilis uirtutem esse. Deinde ex casibus: destruenti
 quidem, si casus non est casus proprium. Neque enim
 casus erit proprium casus: ut quia non est eius quod est
 iuste proprium id quod bene, neque iusti proprium erit
 bonum. Construenti autem, si casus est proprium ca=
 sus. Nam & casus erit casus proprium: ut quia ho=
 minis est proprium gressibile bipes: & homini erit
 proprium gressibili bipedi dici. Non solum autem in
 eo quod dictum est secundum casus est considerandum,
 sed & in oppositis, quemadmodum & in prioribus lo=
 cis dictum est, destruenti quidem: si oppositi casus, non
 est proprium oppositi casus. Neque enim oppositi casus
 erit proprium oppositi casus: ut quia non est eius quod
 est iuste proprium quod bene, neque iniuste erit proprium
 quod

71. locus.

72. locus.
Declaratio.73. locus.
Declaratio.74. locus.
Declaratio.75. locus.
Declaratio.

76. locus.
Declaratio.

quod male. Construendi uero, si oppositi casus est proprium oppositi casus. Nam & oppositi casus, erit

77. locus.
declaratio.

proprium oppositi casus: ut quia honesti est proprium optimum, & inhonesti erit proprium pessimum. De

78. locus.
Declaratio.

inde ex ijs quæ similiter se habent: destruendi quidem, si quod similiter se habet, eius quod similiter se habet, non est proprium. Neq; enim quod similiter se habet, e

79. locus.
declaratio.

ius quod similiter se habet erit proprium: ut quia similiter se habet ad extruendum ædificium ædificator, &

medicus ad efficiendum sanitatem: non est autem proprium medici efficere sanitatem, neque ædificatoris erit proprium, extruere ædificium. Construendi autem,

si quod similiter se habet erit proprium eius quod similiter se habet. Nam & quod similiter se habet, eius

quod similiter se habet erit proprium: ut quoniam similiter se habet medicus ad id quod est esse effectiuum

sanitatis, & ludi magister ad id quod est esse effectiuum bonæ habitudinis: est autem proprium magistri ludi es-

80. locus.
declaratio.

se effectiuum bonæ habitudinis, erit proprium & medici effectiuum esse sanitatis. Deinde ex ijs quæ sic

se habent, destruendi quidem, si quod sic se habet, eius quod sic se habet non est proprium. Neq; enim quod sic

se habet, eius quod sic se habet, erit proprium. Si autem eius quod sic se habet, id quod sic se habet est pro-

prium: eius non erit proprium cuius positum est esse proprium. Ut quia sic se habet prudentia ad honestum

& turpe, eo quod disciplina utriusq; eorum est: non est autem prudentiæ proprium disciplinam esse honesti:

non utiq; erit proprium prudentiæ disciplinam esse turpis: si uero est proprium prudentiæ disciplinam esse ho-

nesti,

nesti, non erit proprium eiusdem disciplinam esse tur-
 pis: impossibile est enim eiusdem plura esse propria.
 Construenti uero nihil locus iste utilis: nam quod sic se
 habet, unum ad plura comparatur. Deinde destruen-
 ti quidem, si quod secundum esse dicitur, non est eius
 quod secundum esse dicitur proprium. Nam neque
 corrumpi eius quod est secundum corrumpi: neq; ge-
 nerari eius quod secundum generari dicitur, erit pro-
 prium. Vt quia est hominis proprium esse animal, neq;
 eius quod est hominem generari, erit proprium gene-
 rari animal, neq; eius quod est hominem corrumpi erit
 proprium corrumpi animal. Eodem autem modo ac-
 cipiendum est & ex generari ad esse & corrumpi, &
 ex corrumpi ad esse & generari: quemadmodum di-
 ctum est nunc ex esse ad generari, & corrumpi. Con-
 struenti autem, si eius quod est secundum esse ordinatum
 est. Est autem per se, ordinatum proprium: nam et
 eius quod secundum generari dicitur, erit hoc quod se-
 cundum generari dicitur proprium: & eius quod se-
 cundum corrumpi, hoc quod secundum corrumpi est
 assignatum: ut quia hominis est proprium esse morta-
 lem, & eius quod est generari hominem, erit proprium
 generari mortalem, & eius quod est corrumpi homi-
 nem, corrumpi mortalem. Eodem autem modo accipien-
 dum est & ex generari, & corrumpi: & ad esse, et ad
 ipsa ex ipsis fieri: quemadmodum & in destruenti di-
 ctum est. Deinde inspiciendum ad idem suppositi: de-
 struente quidem, si idea non inest, aut si non qua id dici-
 tur, cuius est proprium assignatum. Non enim erit
 proprium quod positum est esse proprium: ut quoniam
 ipsi

81. locus.
declaratio.

82. locus.
declaratio.

83. locus.
declaratio.

84. locus.
Declaratio.

ipſi homini non ineſt quieſcere quā homo eſt, ſed quā
idea, non erit hominis proprium quieſcere. Conſtruen-
ti autem, ſi idea ineſt, & ſecundum hoc ineſt quā dici-
tur de illo ipſo, cuius poſitum eſt non eſſe proprium.
Erit enim proprium quod poſitum eſt non ineſſe pro-
prium: ut quoniam ineſt ipſi animali ex anima & cor-
pore compoſitum eſſe, & quā animal eſt ipſi ineſt id:
erit proprium animalis ex corpore & anima compo-
ſitum eſſe.

De proprio loci alij. CAP. V.

85. locus.
declaratio.

DEINDE ex magis & minus. Primum quidem
deſtruenti, ſi quod magis eſt, eius quod magis non eſt
proprium. Neque enim quod minus eſt, eius quod mi-
nus erit proprium: neque quod minimè eius quod mini-
mè: neque quod maximè eius quod maximè: neque quod
ſimpliciter eius quod ſimpliciter: ut quia non eſt ma-
gis colorari magis corporis proprium: neque minus co-
lorari minus corporis proprium erit, neq; colorari cor-
poris omnino. Conſtruenti autem, ſi quod magis eſt
eius quod magis eſt, eſt proprium. Nam quod minus
eſt, eius quod minus eſt erit proprium. & quod mini-
mè, eius quod minimè: & quod maximè, eius quod ma-
ximè: & quod ſimpliciter, eius quod ſimpliciter: ut
quia magis uiuentis magis ſentire eſt proprium: & mi-
nus uiuentis minus ſentire, erit proprium: & eius quod
maximè, id quod maximè, & eius quod minimè id quod
minimè: & eius quod ſimpliciter, id quoque quod ſim-
pliciter. Et ex eo autem quod ſimpliciter, ad eadem
conſiderandum: deſtruenti quidem, ſi quod ſimpliciter,
non eſt proprium. Neque enim quod magis eſt eius quod
magis,

87. locus.
declaratio.

magis, neque quod minus eius quod minus, neque quod maxime eius quod maxime, neque quod minime eius quod minime erit proprium: ut quia non est hominis proprium studiosum, neque magis hominis, magis studiosum erit proprium. Construenti autem, si quod simpliciter est, eius quod simpliciter est proprium. Nam & hoc quod magis eius quod magis, & quod minus eius quod minus, & quod minime eius quod minime, & quod maxime eius quod maxime erit proprium: ut quia est ignis proprium sursum ferri secundum naturam, & magis ignis erit magis proprium, sursum ferri secundum naturam: eodem modo considerandum est & ex alijs huiusmodi. Secundum autem, destruenti quidem, si quod magis est, non est eius quod magis est proprium. Neque enim quod minus est eius quod minus erit proprium ut quoniam magis est proprium animalis sentire quam hominis scire, non est autem animalis proprium sentire, quare non erit hominis proprium scire. Construenti autem, si quod minus, eius quod minus est proprium.

Nam & quod magis eius quod magis erit proprium: ut quia minus est proprium hominis mansuetum natura quam animalis uiuere: est autem hominis proprium mansuetum natura, erit proprium animalis uiuere. Tertium uero, destruenti quidem, si cuius magis est, proprium non est. Neque enim cuius est minus proprium, erit eius proprium; si autem illius est proprium, non erit huius proprium: ut quia colorari magis superficiei quam corporis est proprium, non est autem superficiei proprium, non erit corporis proprium colorari: si uero est superficiei proprium, non erit corporis proprium.

Con=

88. locus.
declaratio.89. locus.
Declaratio.90. locus.
Declaratio.91. locus.
Declaratio.

97. locus.
Declaratio.

93. locus
Declaratio.

94. locus.
Declaratio.

59. locus.
declaratio.

96. locus.
Declaratio.

Construenti autem hic locus non est utilis: nam impossibile est idem plurium proprium esse. Quartum destruendi quidem, si quod maius est eius proprium, non est proprium, neque profecto quod minus est eius proprium, erit proprium. Ut quia magis est proprium animalis sensibile quam partibile, non est autem animalis sensibile proprium: quare non erit animalis partibile proprium. Construenti autem: si quod minus est eius proprium, est proprium. Nam & quod magis est eius proprium, erit proprium: ut quoniam minus est proprium animalis sentire quam uiuere: est autem animalis proprium sentire, erit, animalis proprium uiuere. Deinde ex his quæ similiter insunt, primum quidem destruendi, si quod similiter est proprium, non est proprium eius cuius similiter est proprium. Neque enim quod similiter est proprium, erit proprium eius cuius similiter est proprium: ut quia similiter est proprium concupiscibilis concupiscere, & rationalis ratiocinari: non est autem proprium concupiscibilis concupiscere, non erit rationalis proprium ratiocinari. Construenti uero, si quod similiter est proprium, eius est proprium, cuius est similiter proprium. Nam & quod similiter est proprium, erit eius proprium cuius similiter est proprium: ut quia similiter est rationalis proprium primum prudens, & concupiscibilis proprium primum temperans, est autem rationalis primum prudens: erit igitur concupiscibilis proprium primum temperans. Secundum autem, destruendi quidem, si quod similiter est proprium non est proprium eius. Nam neque quod similiter est proprium, erit proprium eius: ut

quia

quia similiter est proprium hominis uidere, & audire, non est hominis proprium uidere, non utique hominis proprium audire. Construenti uerò, si quod similiter est eius proprium, est proprium. Nam quod similiter est eius proprium, proprium erit: ut quia similiter est proprium animæ, aliquid partium eius primò esse concupiscibile, & rationale primò: est autem proprium animæ, quid partium eius esse concupiscibile primò, erit utique proprium animæ, quippiam partium eius esse rationale primò. Tertium uerò, destruenti quidem, si cuius similiter est proprium, non est proprium.

97. locus.
Declaratio.

Neque enim cuius similiter proprium, erit proprium: si autem illius est proprium, non erit alterius proprium: ut quia urere similiter est proprium flammæ, & carbonis, non est autem flammæ proprium urere, non erit carbonis proprium urere: si autem est flammæ proprium, non erit carbonis proprium urere. Construenti autem hic locus non est utilis: differt autem quod est ex similiter se habentibus, ab eo quod ex ijs est quæ similiter insunt: quoniam illud quidem secundum proportionem sumitur non in eo quod inest aliquid comparatum: hoc autem ex eo quod inest, alicui comparatur. Deinde destruenti quidem, si potentia proprium assignans, & non adens assignauit proprium potentia, cum non contingat ei potentia, inesse cum ens non est. Non enim erit proprium quod positum est esse proprium: ut quia qui dixit aeris proprium respirabile, potentia quidem assignauit proprium (nam tale proprium ut respirari possit, respirabile est) assignauit autem & ad non esse proprium: nam & cum non est animal quod spirare natura

98. locus.
Declaratio.

99. locus.
Declaratio.

100. locus.
Declaratio.

101. locus.
Declaratio.

102. locus.
Declaratio.

ex aere, contingit aerem esse, non tamen cum non est animal, possibile est spirare; quare neque aeris erit proprium huiusmodi possibile respirari tunc, quia animal non erit quod tale est ut respirare possit; non ergo erit aeris proprium respirabile. Construente autem, si potentia assignans proprium, tam ad ens assignauit proprium, quam ad non ens, cum contingat potentia non enti nescire. Erit enim proprium quod positum est non esse proprium; ut quia qui assignauit proprium, entis possibile pati, aut facere potentia assignans proprium, ad ens assignauit proprium (nam cum ens est, & possibile pati quid, aut facere erit) quare proprium erit entis possibile pati quid, aut facere. Deinde destruenti quidem, si per superabundantiam posuit proprium. Non erit enim proprium quod positum est esse proprium: accidit enim sic assignantibus proprium, non de quo orationem, & nomen uerificari: nam corrupta res nihil minus erit oratio; nam eorum quae sunt, alicui maxime inest; ut si quis assignet ignis proprium, corpus leuissimum; corrupto enim igne, erit aliquod corporum quod leuissimum erit; quare non erit ignis proprium, corpus leuissimum. Construente autem, si non per superabundantiam posuit proprium. Erit enim secundum hoc bene positum proprium; ut quia qui posuit hominis proprium animal mansuetum natura, non superabundantia assignauit proprium: erit utique secundum hoc bene positum proprium.

Libri quinti Topicorum Aristotelis

FINIS.

IN TO

449

IN TOPICORVM

LIBRVM SEXTVM

ANGELI POLITIANI,

Argumentum.

IN SEXTO definitionis aguntur loci, cuius negotij quinque partes. Sed hæc duo prius exquirimus: an obscura elocutio, an plus dictum quàm oporteat. In priore, an translatio adhibita, an verba insolita, an inde contrarij parum nota ratio, an non continuò cognita definitio. In posteriore, an planè omnibus, & an omnibus eiusdem generis competat. an superfluum quippiam, an quod eiusdem speciei non competat omnibus: an dictum idem sepius, an univ ersali additum par ticolare. Vtrum autem impleta sit definitio, inde colligis, si uideas an non ex prioribus, an notioribus: an certi definitio incerta, an res in genere non ponatur, an non qua oportet definitum respiciat, an transiliatur genus, an non omittantur differentie generis: an differentia desit, quæ contrà diuidatur, aut ex uero non sit genere. an genus negatione diuidatur, an genus, an etiam species ut differentia reddantur, an differentia hoc aliquid significet, an ex accidenti definitio competat: an differentia, uel species, uel quæ sub specie, dicantur de genere: an rursus de differentia, uel genus, uel species uel quæ sub specie, an non differentia specie prior, & an alterius quoque generis: an quod in aliquo est, an etiam affectio pro differentia: an illius quod est ad aliquid, ipsa non sit ad aliquid differentia. an aliò ipsum quàm quò debeat referatur. an non primi definitio cum de pluribus agatur: an affectio, uel dispositio, uel definitum quid aliud quod dicitur non suscipiat. an tempore aliquo dissentiat. an alio pacto magis conueniat: an res ipsa magis quàm definitio, an non ambo pariter crescant, an magis quod re quàm quod ratione: an utrique alterum pariter competat, alterum non

F f com-

competat . an utrobique definitio duobus competat : an si loco nominum sumantur orationes, alicubi dissentiant : an non finem respiciat . generatio sit , an æctus , an indistincta prædicamenta, an habitus pro habente, vel contrà . an eorum quæ sunt ad aliquid eodem referuntur & genus & species . an in reliquis oppositis ordo teneatur : an similes congruant casus : an idee congruant : an una ratio equiuocorum posita , an & impliciti ; an & compositi , an transumptio adhibita , an variatis intellectus variatus nominibus , an transumptio non differentie , sed generis : an est cuius ratio traditur , non est id quod sub ratione : an indistinctum , quò illud referendum , quod est ad aliquid : an definita non res , sed bene habens , aut perfecta res . an quod sui causa eligendum sit , alterius eligendum causa dicatur : an non ipsum , sed quod ex ipso definiatur . Quæ scitè singula discernes , ut totum & partes , ut magis & minus , uti melius & peius , ut uniuocationem , ut præteritum compositionis modum , ut quod dicimus hoc post illud , ut quot modis alterum cum altero dicatur , ut an totum uocetur aliquorum compositio , & an altero contrarium quippiam definiatur . Declaranda interdum & definitio , interdum & melior excogitanda .

TOPICORVM

ARISTOTELIS

LIBER VI.

De locis definitionibus.

CAP. I.

Ius autem quod est circa terminos negotij, partes sunt quinque. Nam aut quod omnino non uerum est dicere de quo nomen et orationem (oportet enim hominis definitionem de omni homine uerificari) aut quod cum sit genus non posuit in genere, uel non in accommodato genere posuit (oportet enim eum qui definit in genere ponentem differentias adiungere: nam maxime eorum quæ sunt in definitione, genus uidetur definiti substantiã significare) aut quod non propria est definitio (oportet enim definitionem propriam esse, quemadmodum prius dictum est) aut si omnia quæ dicta sunt is qui fecit, non definiuit, neque dixit quid est esse rei definitæ: reliquum autem præter ea quæ dicta sunt, si definiuit quidem, at non bene definiuit. Si igitur non uerificatur de quo nomen et oratio, ex ijs quæ dicta sunt in accidente locis, considerandum. Nam et illic utrum uerum uel non uerum, omnis consideratio fit: quando enim quod inest accidens disputamus, quod uerum est dicimus: quando autem quod non est, quod non uerum. Si uero non in accommodato genere posuit, aut si non propria est assignata

1. locus.
declaratio.2. locus.
declaratio.

Ff 2 oratio:

4. locus.
Declaratio,

5. Locus.
Declaratio,

oratio: ex ijs qui sunt ad genus & proprium dictis locis, prospiciendum. Reliquum uero si non definiuit, aut si non bene definiuit, aliquo modo aggrediendum dicere. Primum igitur inspiciendum si non bene definiuit. Nam facilius est, quodlibet fecisse, quam bene fecisse: manifestum igitur quoniam peccatum circa hoc plusculum, eo quod laboriosius, quare argumentatio faciliior quæ circa hoc, quam quæ circa illud fit. Sunt autem eius quod non est bene, partes duæ. Vna quidem, obscura interpretatione uti. Oportet enim definientem (ut contingit) quam clarissima interpretatione uti: eo quod cognoscendi gratia assignatur definitio. Secunda autem, si amplius dixit in definitione, quam par sit: nam omne quod superadiectum est in definitione, superfluum est.

De definitione, loci alij.

CAP. II.

Declaratio.
6. Locus.

R V R S V M autem utrunq; quod dictum est, in plures partes diuiditur: unus autem locus eius quod obscurè est, si sit æquiuocum alicui, quod dictum est.

Vt quod generatio est ductio ad substantiam, & quod sanitas commensuratio calidorum & frigidorum: nam æquiuoca est ductio, & commensuratio: inmanifestum igitur utrum uult dicere eorum quæ significantur ab eo, quod multipliciter dicitur, similiter autem & si cum definitum multipliciter dicitur, diuidens non dixit: nam inmanifestum utrius definitionem assignauit, contingitq; calumniari uelut non conueniente oratione ad omnia quorum definitionem assignauit. Maxime autem contingit tale quippiam facere, cum latet æquiuocatio. Contingit etiam & eum qui diuidit, quoties dicitur

citur id quod in definitione assignatum est syllogismum
facere: nam si secundum nullum modorum sufficienter
dictum est: manifestum quod non definierit illo modo.

Alius si secundum metaphoram dixit. Vt scientiam 7. Locus.
Declaratio.

indeciduum, terram autem nutricem, aut temperan-
tiam consonantiam: nam omne obscurum, quod secun-
dum metaphoram dicitur, contingit & etiam metapho-
ra loquentem calumniari, tanquam non propriè dicen-
tem: non enim congruet dicta definitio, ut in temperan-
tia, nam omnis consonantia in sonis. Amplius, si est ge-
nus consonantia temperantiæ: in duobus generibus ea-
rit idem, non continentibus seinuicem: nam neque con-

sonantia uirtutem, neque uirtus continet consonantiam. 8. locus.
Declaratio.

Amplius, si non positis nominibus utitur. Vt Plato ci-
lium bre oculum, aut araneum putrimordax, aut medu-
llam ossigenium dixit: nam omne obscurum, quod insue-

tum est. Quædam autem neque secundum æquiuocatio- 9. locus.
Declaratio.

nem, neque secundum metaphoram, neque propriè dicen-
tur. Vt lex, mensura, uel imago eorum quæ natura
iusta sunt: sunt autem huiusmodi deteriora, metapho-
ra: nam metaphora facit quodammodo notum quod de-
signatum est per similitudinem (omnes enim metapho-
ra utentes, secundum aliquam similitudinem ea utun-
tur) at quod tale est, non facit notum: nam neque simi-
litudinem est secundum quam mensura, uel imago lex est,
neque dici solet propriè: quapropter si propriè mensu-
ram, uel imaginem legē dicit esse, ueritatis est expers:
nam imago id est, cuius generatio per imitationem est:
hoc autem non inest legi: si autem non propriè, manife-
stum quod obscure dixit, atq; deterius quolibet eorum

10. locus.
Declaratio.

quæ secundum metaphoram dicuntur. Amplius, si non manifesta est contrarij oratio ex hoc quod dicitur. Nam quæ bene assignantur, contrarias commanifestant.

11. locus.
declaratio.

Aut si per se dicta; non sit manifestum cuius est definitio; sed quemadmodum ea quæ sunt antiquorum scriptorum, nisi quis superscripsisset; non cognoscebatur quid unumquodq;: si igitur non clarè, ex huiusmodi est inspiciendum. Si igitur superfluum in termino dixit,

12. locus.
Declaratio.

primum quidem considerandum, si aliquo usus est, quod omnibus insit, uel simpliciter ijs quæ sunt, uel ijs quæ sub eodem genere sunt definitorum. Nam superfluum dici necessarium id est; oportet enim genus ab alijs superare; differentiam autem ab aliquo eorum quæ sunt in eodem genere; atqui quod omnibus quidem inest simpliciter, à nullo separat, quod autem omnibus quæ sub eodem sunt genere inest, non separat ab ijs quæ sunt in eodem genere; quare superuacaneum huiusmodi appositum.

13. locus.
Declaratio.

Aut si est quidem proprium quod appositum est, ablato autem illo, & reliqua definitio propria est, & indicat substantiam. Vt in hominis oratione scientiæ susceptium appositum, superfluum; nam & eo ablato, reliqua oratio propria est, & indicat substantiam: simpliciter autem dicendo, omne superfluum, quo ablato, reliquum manifestum facit id quod definitur. Talis autem est & animæ terminus, si est numerus ipse seipsum mouens; nam quod seipsum mouet est anima, ceu Plato definiuit, an proprium quidem quod dicitur; non indicat autem substantiam interempto numero. utrouis igitur modo se habeat, difficile est ut explicet. Utendum ergo in omnibus talibus ad id quod expedit;

ut

ut est phlegmatis terminus, humidum primum à cibo, indigestum: unum enim primum non multa: quare superfluum, indigestum appositum: nam hoc ablato, reliqua erit propria definitio: non enim contingit à cibo & aliud quiddam primum esse. An non simpliciter à cibo phlegma, sed indigestorum primum? quare addendum est indigestum: nam illo quidem modo dicta non uera erit definitio: siquidem non omnium primum est.

Amplius, si quippiam eorum quæ sunt in oratione non omnibus inest, quæ sunt sub eadem specie. Nam talis peius definiuit, quam qui usi sunt eo quod inest omnibus quæ sunt; nam illic, si reliqua propria definitio, & tota propria erit: simpliciter enim ad primum quolibet addito uero, tota oratio propria fit; at uero si aliquid eorum quæ sunt in oratione, non omnibus inst quæ sunt sub eadem specie, impossibile est totam orationem propriam esse; non enim conuersim prædicabitur de re, ut animal gressibile bipes quadricubitale; nam huiusmodi oratio non conuersim prædicabitur de re, eo quod non omnibus inest (quæ sub eadem specie sunt) quadricubitale. Rursum si idem frequenter dixit. Ut qui concupiscentiam appetitum delectationis dixit; nam omnis concupiscentia, delectationis est, quare & eidem concupiscentiæ appetitus erit; sit igitur terminus concupiscentiæ appetitus delectationis (nihil enim differt concupiscentiam dicere, aut appetitum delectationis) quare utrumque eorum delectationis erit. An hoc quidem nihil absurdum? nam & homo bipes est. Quare & idem homini, bipes erit. est autem idem homini, animal gressibile bipes; quare aut

14. locus.
declaratio.

15. locus.
declaratio.

mal gressibile bipes, bipes est: sed non propter hoc, ab-
 surdum aliquid accipit. non enim de animali, solum
 gressibile bis bipes prædicatur, sic enim de eodem bis bi-
 pes prædicatur, si de animali bipede, gressibile bipes
 dicitur, quare semel tantum bipes prædicatur. Similia-
 ter autem & in concupiscentia: non enim de appetitu
 id quod est delectationis esse prædicatur, sed de toto:
 quare semel & hic prædicatio fit. Non est autem bis
 dicere idem nomen, aliquid absurdum: sed frequenter
 de aliquo idem prædicari, sicut Xenocrates prudens-
 tiam definitiuam, & contemplatiuam eorum quæ sunt,
 dicit esse: nam definitiua, contemplatiua quædam est,
 quare bis idem dicit, addens rursum & contemplatiuam.
 Similiter autem & quicunque refrigerationem, priua-
 tionem eius quidem caloris, qui secundum naturam est,
 dicunt esse: nam omnis priuatio eius est, quod secun-
 dum naturam est: quare superfluum est addere secun-
 dum naturam: sed sufficit fortasse dicere priuationem
 caloris, eo quod ipsa priuatio, notum facit quod eius
 sit quod secundum naturam dicitur. Rursum si uni-
 uersali dicto addidit & particulare. Ut si clemen-
 tiam imminutionem, expedientiam & iustorum: nam ius-
 tum expediens quippiam est, quare continetur in ex-
 pediente. superfluum igitur iustum: nam qui dixit uni-
 uersale, addidit & particulare, & si medicinam disci-
 plinam sanatiuorum animali et homini: aut legem ima-
 ginem eorum quæ natura sunt bona & iusta: nam ius-
 tum bonum quippiam, quare frequenter idem dicit.
 utrum igitur bene an non bene definiunt: per hæc &
 huiusmodi perspicendum.

16. locus.
 Declaratio.

De

De definitione, loci alij. CAP. III.

VTRVM uerò definiuit, & dixit quid est esse, an non ex his. Primum ergo si non, per priora & notiora confecit definitionem. Nam terminus assignatur eius cognoscendi gratia quod dicitur. cognoscimus autem non ex quibuslibet, sed ex prioribus, notioribusq; , quemadmodum in demonstrationibus: sic enim omnis doctrina, & omnis disciplina se habet: manifestum igitur quòd qui non per huiusmodi definiuit, non definiuit: si enim definiuit, plures erunt eiusdem definitiones. Nam manifestum quod & qui per priora, ac notiora, iterum melius definiuit: quare utraque erunt definitiones eiusdem: tale autem non uidetur: nam unicuique eorum quæ sunt, unum est esse id ipsum quod est: quare si plures erunt eiusdem definitiones, idem erit definitio, esse quod quidem secundum utranque definitionem significatur. hæc autem non eadem sunt, eò quòd definitiones diuersæ: manifestum igitur quoniam non definiuit, qui non per priora, atque notiora definiuit. Igitur per non notiora quidem terminum dici, dupliciter est accipere. Aut enim si simpliciter ex ignotioribus, aut si nobis ignotioribus, contingit enim utroq; modo: simpliciter igitur notius quod prius est, posteriore: ut punctum linea, & linea superficiei, & superficies solidi: quemadmodum & unitas numero: prius enim & principium omnis numeri: similiter autem & elementum syllaba. Nobis autem econuerso quandoq; accidit: nam maxime solidum, magis sub sensu cadit: quam superficies. superficies autem magis quam linea, linea autem signo magis: quare multitudo magis huiusmodi cognoscit,

17. locus.
declaratio.18. locus.
Declaratio.

scit, nam illa quidem quomodolibet, hæc autem subtili, et
 facundo intellectu comprehendere oportet: simpliciter
 igitur melius per priora, posteriora tentare cognoscere,
 nam magis scientificum tale est. Verum ad eos qui
 impotentes sunt cognoscere per talia, necessarium
 forte per ea quæ illis cognita sunt facere orationem:
 sunt autem talium definitiones quæ & puncti, & lineæ,
 & superficiæ. omnes enim per posteriora, priora
 indicant: nam illud quidem lineæ, istam autem superficiæ,
 hanc uero solidi fines dicunt esse. Non oportet autem la-
 tere quoniam sic definientes non contingit quod quid est
 esse definitio, indicare: nisi contingat idem nobis notius
 esse, et simpliciter notius: si quidem oportet per genus et
 differentias definire eum, qui bene definit, hæc autem simpli-
 citer notiora, & priora sunt specie: interimit enim ge-
 nus & differentia speciem, quare priora hæc specie. Sunt
 autem notiora, nam specie quidem nota necesse est genus
 & differentias cognosci: qui hominem enim cognoscit, et
 animal gressibile cognoscit: ac genere & differentia no-
 tis, non necesse est & speciem cognosci: quare ignotior
 species. Amplius, illis (qui secundum ueritatē huiusmodi
 definitiones dicunt esse quæ sunt ex ijs quæ unicuique sunt
 nota) plures: eiusdem accidit dicere definitiones esse,
 nam alia alijs, & non omnibus eadem contingit notio-
 ra esse: quare ad unumquemque erit definitio assignanda,
 si quidem ex ijs quæ singulis quibusque sunt notiora, defi-
 nitionem oportet facere. Amplius, eisdem alia interdum
 alia magis nota, nam à principio quidem sensibilia, instru-
 etioribus autem factis, contra: quare neque ad eundem sem-
 per ad eadem definitio assignanda, ijs qui per ea quæ sin-
 gulis

gulis quibusq; sunt notiora definitionem fatentur assignandam esse: manifestum igitur quod non definiendum per ea quæ huiusmodi sunt, sed per simpliciter notiora: nam solo modo sic una & eadem definitio semper fiet. Fortasse autem & quod simpliciter notum, non est id quod omnibus notum, sed quod bene dispositis intellectus: quemadmodum & simpliciter salubre ijs qui bene affectum habent corpus: oportet unumquodq; talium diligenter peruestigare: uti autem disputantes ad id quod expedit. Maxime autem sine dissensione interire contingit definitionem: si neq; ex simpliciter notioribus, neq; ex ijs quæ nobis, contingit definitionem fieri. Unus igitur locus est eius quod non per notiora, quod per posteriora, priora indicat: quemadmodum prius diximus. Alius autem, si eius quod est in quiete, & definitione, per indefinitum, & quod in motu est assignata est oratio nobis. Prius enim est & notius quod manens est, & definitum, eo quod indefinitum & in motu est. Eius autem quod est non ex prioribus, tres sunt loci. Primus quidem, si per oppositum, oppositum definiuit. Vt si per malum, bonum. simul enim natura opposita, & non nullis etiam eadem disciplina utrorumq; uidetur esse: quare non notius alterum altero. Oportet autem non latere quædam fortasse aliter definiri non posse, ut duplum sine dimidio, et quæcunque per se ad aliquid dicuntur: nam omnibus huiusmodi, est idem esse ei quod est ad aliquid quodammodo se habere: quare non est possibile sine altero alterum cognoscere, eo quod necessarium est in alterius oratione coassumi & alterum. Ergo cognoscere quidem oportet

19. locus.
Declaratio.

20. locus.
declaratio.

tet huiusmodi omnia : uti autem eis in his ut uidebitur expedire . Alius , si eodem usus est ei quod definitur .

21. locus.
declaratio .

Latet autem , cum non eodem definiti nomine utitur : ut si solem stellam in die apparentem definiuit : nam qui die utitur , sole utitur : & par est ad deprehendenda talia sumere pro nomine orationem : ut quod dies est , solis latio super terram : nam tunc manifestum quod qui solis lationem super terram dixit , solem dixit , quare utitur sole , qui die utitur . Rursum , si eo quod ediuerso diuiditur , id quod ediuerso diuiditur definiuit .

22. locus.
declaratio .

Vt impar est , qui unitate maior est pare : simul enim natura , quæ ex eodem genere ediuerso diuiduntur : impar autem & par ediuerso diuiduntur : nam ambo , numeri differentia . Similiter autem & si per inferiora , superiora definiuit .

23. locus.
declaratio .

Vt parem numerum , qui bipartite secatur : aut bonum , habitum uirtutis : nam et bipartite sumptum est à duobus , quæ paria sunt : & uirtus , bonum quoddam est : quare inferiora hæc quam illa sunt : est autem necesse eum qui inferioribus utitur , & illis uti : nam & qui uirtute utitur , bono utitur , eo quod bonum quoddam uirtus : similiter autem & qui bipartite utitur , & pare utitur , eo quod in duo secari significat bipartite secari : duo autem paria sunt .

24. locus.
declaratio .

Vniuersaliter igitur dicendo , unus est locus non per priora & notiora fecisse orationem : partes autem eius , ea quæ dicta sunt . Secundus autem , si res cum sit non ponitur in genere . Nam in omnibus huiusmodi peccatum est , in quibus non prius ponitur in oratione , quid est : ut corporis definitio , quod habet tres dimensiones : aut si quis hominem definiuit , quod est sciens numerare : non enim

enim dictum est quid est, habere tres dimensiones: uel quid est, scit numerare: genus autem uult quid est significare: & primum apponitur eorum quæ in definitione dicuntur. Amplius, si ad plura cum dicatur id quod definitur: non ad omnia assignauit. Vt si grammaticen, scientiam scribendi quod profertur, nam indiget, & quod legendi: nihilo enim magis scribendi quam legendi assignat qui definit, quare non alius, sed qui utraque hæc dicit, eo quod plures non contingit eiusdem definitiones esse. In quibusdam profecto secundum ueritatem se habet, ut dictum est: in quibusdam autem non, ut in quibuscunque non per se dicitur ad utrumque: ut medicinam, scientiam sanitatem, & ægritudinem efficiendi: nam de illa quidem per se dicitur, de hac autem per accidens: simpliciter enim alienum medicina, ægritudinem efficere. Quare nihil magis designauit, qui ad utrumque assignauit, quam qui ad alterum, uerum fortasse & deterius, eo quod & reliquorum quilibet potest ægritudinem efficere. Amplius, si non ad melius sed ad peius assignauit, cum sint plura ad quæ dicitur quod definitur. Nam omnis disciplina & potestas, & optimi uidetur esse. Rursum si non positum est in proprio genere quod dictum est, considerandum ex ijs (quæ ad genera sunt) elementis: quemadmodum est dictum prius. Rursum si transiliens dicit genera.

25. locus.
Declaratio.

26. locus.
Declaratio.

27. locus.
Declaratio.

Vt qui iustitiam æqualitatis habitum effectiuum, uel distributiuum æqui: nam transilit, qui sic definit, uirtutem: relinquens igitur iustitiæ genus, non dicit quid est esse (nam substantiam unicuique est in genere) est autem hoc idem ei quod est non in proximo genere ponere.

nere. Nam qui in proximo posuit, omnia superiora dixit: eo quod omnia superiora generade inferioribus prædicantur. Quare aut in proximo genere ponendum, aut omnes differentias superiori generi addendum, per quas definitur proximum genus: sic enim erit nihil prætermissum, sed pro nomine, in oratione dictum erit inferius genus: qui uero ipsum superius genus dicit, non dicit & inferius genus: nam qui plantam dicit, non dicit arborem. Rursum in differentiis similiter considerandum, si & differentias dixit generis. Nam si rei non specialibus definiuit differentiis, aut etiam omnino aliquid huiusmodi dixit, quod nullius contingit differentiam esse (ut animal, aut substantiam) manifestum quoniam non definiuit: nullius enim differentie, quæ dicta sunt. Videndum autem & si est aliquid quod ediuerso diuiditur dictæ differentie. Nam si non est, perspicuum quoniam non erit quæ dicta est generis differentia: nam omne genus ijs (quæ ediuerso diuiduntur) differentiis diuiditur: ut animal gressibili, & uolatili, & aquatili, & bipedi. Aut si est quidem ediuerso diuisa differentia, non uerificatur autem de genere. Nam si non, manifestum quoniam neutra erit generis differentia: omnes enim quæ ediuerso diuiduntur differentie, uerificantur de proprio genere. Similiter autem & si uerificatur quidem, at non facit appposita generi, speciem. Nam manifestum, quod non erit hæc specifica differentia generis, nam omnis specifica differentia cum genere, speciem facit: si autem hæc non est differentia, nec quæ dicta est: quia hæc ediuerso diuiditur. Amplius, si negatione diuidat genus. Vt qui lineam definiunt

18. locus.
Declaratio.

29. locus.
Declaratio.

30. locus.
Declaratio.

31. Locus.
declaratio.

32. Locus
declaratio

niunt longitudinem sine latitudine esse : nam nihil aliud significat, sine latitudine, quàm quòd non habet latitudinem : accidet igitur genus participare, speciem. nam omnis longitudo sine latitudine, aut latitudinem habens est : quia de omni affirmatio uel negatio uera fit : quare genus lineæ cùm longitudo sit, sine latitudine, aut latitudinem habens erit : at longitudo sine latitudine speciei est ratio : similiter autem & longitudo latitudinem habens : nam sine latitudine, & latitudinem habens, differentiae sunt : ex differentia autem & genere, est speciei oratio : quare genus suscipiet speciei orationem, similiter autem & differentiae, eo quòd altera dictarum differentiarum ex necessitate prædicatur de genere.

Est autem dictus locus utilis ad eos, qui ponunt ideas esse : nam si non est ipsa longitudo, quodam modo prædicabitur de genere quod latitudinem habet, aut sine latitudine est : oportet enim de omni longitudine alterum eorum uerificari, si quidem de genere uerificari debeat. hoc autem non accedit : sunt autem & sine latitudine, & latitudinem habentes longitudines, quare ad illos solos utilis hic locus, quicunq; genus unum numero dicunt esse : hoc autem faciunt qui ideas ponunt. Nam ipsam longitudinem, & ipsum animal, genus dicunt esse. Fortasse autem in quibusdam etiam necessarium est negatione uti definientem, ut in priuationibus : nam cæcum est quod non habet uisum, quando natum est habere. Differt autem nihil negatione diuidere genus, aut huiusmodi affirmatione, quam negationem necesse est ediuerso diuidi : ut si longitudinem, habens latitudinem definiunt, eam habente latitudinem ediuerso diuiditur, non habens

latitu

33. locus.
Declaratio.

latitudinem, neque aliud quicquam : quare negatione rursum diuiditur genus . Rursum si speciem ut differentiam assignauit . Vt qui conuicium , iniuriam cum irrisione definiuit : nam irrisio iniuria quædam est , quare

34. locus.
Declaratio.

non differentia , sed species est irrisio . Amplius , si genus ut differentiam dixit . Vt uirtutem habitum bonum , uel studiosum : nam bonum est genus uirtutis . An non genus est bonum , sed differentia : siquidem uerum est quod non contingat idem in duobus generibus esse non continentibus se inuicem (nam neq; bonum continet habitum , neq; habitus bonum : non enim omnis habitus bonum , neq; omne bonum habitus) non erunt perfectio generum ambo . si igitur habitus genus est uirtutis , perspicuum bonum non genus , sed magis differentiam esse . Amplius , habitus quidem quid est uirtus significat : bonum autem non quid est , sed quale quid est : uidetur autem differentia quale quid significare . Videndum autem

35. locus.
Declaratio.

et si non quale quid , sed ipsum quid significat assignata differentia . Nam uidetur quale quid omnis differentia significare . Considerandum autem et si secundum accidens inest definitio differentia . Nam nulla differentia est eorum , quæ secundum accidens insunt , sicut neq; genus : non enim contingit differentiam inesse alicui , et non inesse . Amplius , si prædicatur de genere differentia , uel species , aut inferiorum aliquid speciei , non erit definiens . Nam nullum eorum quæ dicta sunt , contingit de genere prædicari , eo quod genus de quàm plurimis omnium dicitur . Rursum si prædicatur genus de differentia . Nam non de differentia , sed

36. locus.
Declaratio.

de quibus differentia , genus uidetur prædicari : ut animal

37. locus.
Declaratio.

de quibus differentia , genus uidetur prædicari : ut animal

38. locus.
Declaratio.

de quibus differentia , genus uidetur prædicari : ut animal

mal de homine, & boue, & de alijs gressibilibus animalibus, non autem de ea differentia, quæ de specie dicitur: nam si de unaquaque differentiarum animal prædicabitur, multa animalia de specie prædicabuntur: nam differentia de specie prædicantur. Amplius differentia omnes, aut species, aut indiuidua erunt, siquidem sunt animalia: nam unumquodque animalium, aut species, aut indiuiduum est. Similiter autem inspicendum & si species, aut inferiorum speciei aliquod, de differentia prædicatur. Impossibile enim, eo quod de pluribus differentia, quàm species dicitur. Item accidet differentiam speciem esse, siquidem prædicabitur de ea aliqua specierum: nam si de differentia prædicatur homo, manifestum quoniam differentia est homo. Rursum si non prior est differentia specie. Nam genere quidem posterior est: specie autem priorem differentiam esse oportet. Considerandum autem & si alterius generis est dicta differentia, neque contenti, neque continentis. Nam non uidetur eadem differentia duorum generum esse non continentium seinuicem: si autem non, accidet & speciem eandem in duobus generibus esse non continentibus seinuicem: infert enim unaquæque differentiarum proprium genus, ut gressibile & bipes animal coinferunt: quare si de quo differentia & generum utrumq; manifestum utiq; quoniam species in duobus erat generibus non continentibus seinuicem. An non impossibile eandem differentiam duorum generum esse non continentium seinuicem, sed addendum neque utroque sub eodem existente: nam gressibile animal, & uolatile animal, genera sunt non continentia seinuicem, & utriusque eo-

39. locus.
Declaratio.

40. locus.
Declaratio.

41. locus.
Declaratio.

rum est bipes differentia : quare addendum est, neque sub eodem, utroque existente : nam hæc ambo sub animali sunt. manifestum etiam quoniam non necesse est differentiam omnem, proprium genus inferre, eo quod contingit eandem duorum generum esse continentium se invicem : sed alterum tantum necesse est inferre, et superiora omnia : ut bipes, gressibile, vel volatile infert animal. Videndum autem et si in aliquo differentiam assignavit substantiæ. Nam videtur differre substantiæ à substantia in eo quod alicubi est, quare et eos qui gressibili, et aquatili diuidunt animal increpant, tanquam gressibile et aquatile alicubi significet. An in ijs quidem non recte increpant : non enim in aliquo, neque alicubi significat aquatile, et terrestre, sed quale quid : nam et si in sicco sit, similiter aquatile : similiter autem et terrestre, et si in humido sit, similiter terrestre, sed non aquatile erit : attamen si quandoque significat in aliquo differentia, manifestum quoniam peccabit. Rursum, si affectum, differentiam assignavit. Nam omnis affectus cum magis sit, detrahit à substantia : differentia autem, non huiusmodi est : nam magis videtur saluare differentia, id cuius est differentia : et simpliciter impossibile est singulum quodque esse sine propria differentia : nam cum non est gressibile, non erit homo : et (ut simpliciter dicamus) secundum quæcunque alteratur habens, nihil eorum differentia illius est. nam omnia huiusmodi cum magis fiunt, detrahunt à substantia : quare si aliquam huiusmodi differentiam quippiam assignavit, peccavit : simpliciter enim non alteramur secundum differentias. Et si alicuius eorum quæ sunt ad aliquid,

42. locus,
Declaratio.

Dubitatio.

43. locus
Declaratio.

44. locus,
Declaratio.

aliquid, non aliud quid differentiam assignauit. Nam eorum quæ sunt ad aliquid, & differentie ad aliquid: ut & in disciplina, contemplatiua enim, & actiua, & effectiua dicitur: unumquodque autem horum, ad aliquid significat: contemplatiua enim alicuius, & actiua alicuius, & effectiua alicuius. Considerandum autem & si ad quod natum est unumquodque eorum quæ sunt ad aliquid, assignauit definiens. Nam in quibusdam quidem ad quod, natum est singulum quodque eorum quæ sunt ad aliquid, solum est uti, ad aliud autem nihil, ut uisu ad uidendum solum: quibusdam autem & ad aliquid aliud, ut dolio sanè hauriat aliquis, attamen si quis definiuit dolium, instrumentum ad hauriendum, peccauit, non enim ad hoc natum est: terminus autem est, ad quod natum est, ad quod sanè utitur prudens quæ prudens: & quæ circa singulum quodque propria est disciplina.

Amplius, si non primum assignauit, quando contingit ad plura dictum esse. Vt prudentiam uirtutem hominis, aut anime: & non rationalis: primum enim rationali uirtus, prudentia: nam secundum hoc & anima & homo dicitur prudens. Amplius, si non susceptum est eius cuius dicitur affectus, uel dispositio, uel quoduis aliud, peccauit. Nam omnis dispositio, uel affectus in illo natus est fieri, cuius est dispositio, uel affectus: ut & scientia in anima, dispositio existens anima. Aliquando autem peccant in talibus, ut quicumque dicunt quod somnus est impotentia sensus, & dubitatio æqualitas contrariorum ratiocinationum, & dolor separatio naturalium partium cum uiolentia; nam neque somnus inest sensui, oporteret autem inesse, si impoten-

45. locus.
Declaratio.

46. locus.
Declaratio.

tia sensus est. Similiter autem neq; dubitatio contrariis
 ratiocinationibus inest, neq; dolor, naturalibus parti-
 bus: dolebunt enim inanimata, si dolor eis inest. Talis
 autem & sanitatis definitio. siquidem commensuratio
 calidorum, & frigidorum est, necesse est enim sana esse,
 calida & frigida: nam cuiusq; commensuratio, illis
 inest, quorum est commensuratio: quare sanitas inheret
 utiq; ipsis. Item id quod fit, in effectuum, aut econuer-
 so, accidit ponere, sit definientibus: non enim est dolor,
 separatio naturalium partium, sed effectuum doloris:
 nec somnus, impotentia sensus, sed effectuum alterum
 alterius: aut enim propter impotentiam dormimus, aut
 propter somnum impotentes sumus. Similiter autem et
 dubitationis uidebitur effectuum esse, contrariarum
 æqualitas ratiocinationum; quandocunq; enim ad utra-
 que ratiocinantibus nobis similiter uidentur omnia se-
 cundum utrumq; fieri, dubitabimus utrum agamus.

48. locus.

49. locus,
 Declaratio,
 Dubitatio,

Amplius, secundum tempora omnia, considerandum sta-
 cubi dissonet: ut si immortale definiuit, animal nunc in-
 corruptibile esse. Nam nunc incorruptibile animal, nunc
 immortale erit. An in hoc quidem non accidit: nam
 anceps secundum amphiboliam est nunc incorruptibile
 esse: aut enim quoniam non corrumpitur nunc, signi-
 ficat, aut quoniam non possibile corrumpi nunc: aut
 quoniam huiusmodi est nunc, ut nunquam possit corrup-
 pi: quando igitur dicimus quod incorruptibile nunc est
 animal, non hoc dicimus, quod nunc tale est animal, sed
 ut nunquam possit corrumpi: hoc autem immortalis idem
 erat, quare non accidit, nunc idem immortale esse. Sed
 tamen scubi accidit quod secundum definitionem quidē
 assigna-

assignatum est inesse nunc uel prius, quod uero secundum nomen non inest, non erit idem: utendum ergo hoc loco quemadmodum dictum est. Inspiciendum autem & si secundum aliud quippiam magis dicitur quod definitur, quam secundum assignatam orationem. Ut si iustitia potestas æqui distributiua est: iustus enim magis est, qui eligit æquum distribuere, eo qui potest: quare non erit iustitia potestas æqui distributiua, nam & iustus esset maxime, qui posset æquum distribuere. Amplius, si res quidem suscipit magis, quod autem secundum orationem assignatur non suscipit: aut contra, quod secundum orationem ei assignatur suscipit, res autem non. Oportet enim aut utraque suscipere, aut neutrum: siquidem est rei quod secundum orationem assignatur. Amplius, si suscipiunt utraque quidem magis, non simul autem utraque augmentum sumunt. Ut si amor concupiscentia conuentionis est. nam magis concupiscit conuentionem: quare non simul utraque suscipiunt magis: at oporteret, si idem essent. Amplius, si duobus quibusdam propositis, de quo res magis dicitur, id quod est secundum orationem minus dicitur. Ut si ignis est corpus subtilissimum, ignis enim magis flamma quam lux, corpus autem subtilissimum minus flamma quam lux: oportet autem utraque magis inesse eidem, si quidem eadem sint. Rursum, si hoc quidem similiter utrisque, inest propositis, aliud autem non similiter utrisque, sed alteri magis. Amplius, si ad duo definitionem assignauerit secundum utrunque. Ut bonum quod per uisum, aut per auditum delectabile, & ens quod possibile est pati, aut, facere: simul enim idem

50. locus.
Declaratio.

51. locus.
declaratio.

52. locus.
Declaratio.

53. locus.
Declaratio.

54. locus.
Declaratio.

et bonum, et non bonum est: similiter autem et ens et non ens: nam per auditum delectabile, idem bono erit: quare quod non delectabile est per auditum, non bono eidem: nam eisdem et opposita eadem erunt: opponitur autem bono quidem non bonum, per auditum autem delectabili, per auditum non delectabile: manifestum igitur quoniam idem non delectabile per auditum, non bono: si igitur aliquid est per visum quidem delectabile, per auditum autem non, et bonum, et non bonum erit: similiter autem ostendemus quoniam idem ens, et non ens est. Amplius et generibus, et differentiis, alijs omnibus quæ in definitionibus sunt assignatis, eis qui orationes pro nominibus faciunt considerandum, si quicquam dissonet.

De definitione loci alij. CAP. IIII.

SI autem sit ad aliquid quod definitur, aut per se, aut secundum genus: considerandum si non dictum est in definitione quod dicitur, aut secundum ipsum, aut secundum genus. Ut si scientiam definiuit opinionem in dissuasibilem, aut etiam uoluntatem: appetitum sine tristitia: omnis enim eius quod est ad aliquid, substantia ad alterum, eo quod idem sit unicuique eorum quæ sunt ad aliquid esse, id ipsum quod est ad aliquid quodammodo se habere: oportebat igitur scientiam dicere opinionem scibilis, et uoluntatem appetitum boni. Similiter autem et si grammaticen definiuit scientiam literarum: oportebat enim aut ad quod ipsum dicitur, aut ad quod forte genus dicitur, in definitione assignari. Aut si cum quippiam ad aliquid dicitur, non assignauit ad finem. Finis autem in unoquoque est quod optimum est aut

55. locus.
declaratio.

56. locus.
declaratio.

57. locus.
declaratio.

aut cuius gratia alia sunt: dicendum igitur aut optimum aut ultimum, ut concupiscentiam non delectabilis, sed delectationis: nam propter hanc, et delectabile eligimus.

58. locus.
Declaratio.

Considerandum & si generatio est ad quod assignauit uel actus. Nihil enim talium finis: nam magis quod est egisse, & generasse finis, quam fieri & agere. An

Dubitatio.

non in omnibus uerum huiusmodi & penè enim plurimi delectari magis uolunt, quàm destituisse delectari: quare agere magis finem quis statuat, quàm egisse. Rur-

59. locus.
declaratio.

sum, in quibusdam si non determinauit quanti, uel qualis, uel ubi, uel secundum alias differentias. Vt ambia-

tiosus, & qualis, & quanti appetens est honoris: nam omnes appetunt honorem: quare non sufficit ambitio-

sum dicere, qui appetit honorem: sed addere oportet dictas differentias. Similiter autem & auarus, quan-

tas appetit pecunias: aut intemperans, circa quales uoluptates, non enim qui à qualibet uoluptate tene-

tur, intemperans dicitur, sed qui ab aliqua. Aut rur-

sum qui definiuit noctem, umbram terræ: aut succussio-

nem, motum terræ: aut nubem, densitatem aeris: aut uentum, motum aeris: addendum enim quanti, & qua-

lis, ubi, & à quo. Similiter autem & in cæteris huius-

modi: nam omittens differentiam quamlibet, non dicit quid est esse: oportet autem semper ad id quo indiget,

argumentari: non enim quolibet modo terra mota: neque quantacunque succussio erit: similiter autem neque aere quolibet modo, neque quantocunque modo, uentus erit.

Amplius, in appetitibus, si non apponitur quod apparet, & in quibuslibet alijs congruit. Vt quoniam uoluntas appetitus boni: concupiscentia autem appet-

60. locus.
Declaratio.

titus delectationis, sed non apparentis boni, uel delectationis: plerunq; enim latet appetentes: quoniam bonum aut delectabile est: quare non necessarium bonum uel delectabile esse, sed apparens solum: oportebat ergo sic & assignationem facere. Si autem & assignauit quod dictum est, in ipsas species ducendum eum qui ponit ideas esse. Non enim est idea illius apparentis: ipsa autem species ad ipsam speciem uidetur dici: ut ipsa concupiscentia, ipsius delectationis: & ipsa uoluntas, ipsius boni. apparentis igitur boni non erit ipsa uoluntas, neq; apparentis delectationis ipsa concupiscentia: absurdum enim est esse, ipsum apparens bonum, uel delectabile. Amplius, si sit quidem habitus definitio, considerandum in habente, si quidem habentis, in habitu: similiter autem & in cæteris talibus. Ut si delectatio est iuuantia, & delectabile iuuabile. Vniuersaliter autem dicendo in huiusmodi definitionibus, quodammodo, uno plura accidit eum qui definit definire. Nam qui scientiam definiuit, quodammodo & ignorantiam definiuit: similiter autem & scium, & inscium: & scire, & ignorare: nam primo dilucido facto, & reliqua quodammodo dilucida fiunt. In spiciendum igitur in omnibus talibus, ne quicquam dissonet: utendo elementis ex contrarijs, & coniugatis. Amplius, in his quæ ad aliquid sunt, considerandum si ad quod genus assignatur, & species ad illud quoddam assignatur. Ut si opinio ad opinatum, & quædam opinio ad quoddam opinatum: & si multiplex ad submultiplex, & quoddam multiplex ad quoddam submultiplex: si autem non sic assignatur, manifestum quoniam

61. locus.
declaratio.

62. locus.
Declaratio.

63. locus.
Declaratio.

64. locus.
declaratio.

niam peccatur. Videndum autem, & si oppositio opposita definitio. Ut si dimidij ea sit, quæ opposita est ei, quæ est duplicis: nam si duplex est quod in æquali superat dimidium: & dimidium quod in æquali superatur. In contrarijs autem similiter. Nam contraria contrarij oratio erit, secundum unam quandam complexionem contrariorum: ut si adiutivum quidem effectivum boni est, nocivum effectivum mali, aut corruptivum boni: alterum enim horum necessarium est contrarium esse ei, quod ex principio dictum est: si igitur neutrum contrarium est ei quod ex principio dictum est: manifestum quoniam neutra erit earum (quæ posterius assignatæ) contrarij oratio: quare neque quæ ex principio assignata est definitio, recte assignata est. Quoniam autem quædam contrariorum priuatione alterius dicuntur, ut inæqualitas priuatio æqualitatis videtur esse. inæqualia enim, quæ non æqualia sunt, dicuntur: perspicuum quoniam quod secundum priuationem quidem dicitur contrarium, necessarium est de finire per alterum: reliquum vero non iam oportet, per id quod secundum priuationem dicitur. Non enim accedit alterutrum per alterutrum cognosci. considerandum igitur in contrarijs huiusmodi peccatum. Ut si quis definiuit æqualitatem, contrarium inæqualitati: nam per hoc quod secundum priuationem dicitur, definiuit. Amplius, sic definitentem necesse est eo quod definitur uti. Patet autem hoc, si accipiatur pro nomine oratio: nam quia nil refert dicere inæqualitatem priuationem æqualitatis, erit æqualitas contrarium priuationi æqualitatis, quare eodem erit usus. Si autem neutrum

65. locus.
Declaratio.66. locus.
Declaratio.67. locus.
Declaratio.

68. locus.

Declaratio.

neutrum contrariorum secundum priuationem dicatur assignetur autem oratio similiter. Vt bonum contrarium malo : manifestum quoniam malum contrarium bono erit . nam sic contrariorum similiter oratio assignanda : quare rursum eo quod definitur accidit uti inest enim in mali oratione bonum : quocirca quoniam bonum est malo contrarium : malum autem nihil differt, uel quod est bono contrarium, erit bonum contrarium . boni contrario, perspicuum igitur quoniam eodem usus est . Amplius, si quod secundum priuationem dicitur assignans, non assignauit cuius est priuatio. Vt habitus, aut contrarij, aut cuiuscunque est priuatio. Et si non in quo naturam est fieri addidit, uel simpliciter, uel in quo primum natum est fieri . Vt si ignorantiam dicens priuationem : non scientie priuationem dixit : aut si non addidit in quo natum est fieri, aut addens non in quo primo assignauit : ut quod non in rationali, sed in homine, uel in anima : nam si quodlibet horum omittat, peccauit . Similiter autem & si cecitatem non uisus priuationem in oculo dixit : oportet autem bene assignantem, quid est, & cuius est priuatio assignare, & quidnam est quod priuatum est . Videndum autem & si non secundum priuationem dictum : priuatione definiuit. Vt & in ignorantia uidebitur esse huiusmodi peccatum, ijs qui non secundum negationem ignorantiam dicunt : nam quod non habet scientiam non uidetur ignorare : sed magis quod deceptum est : propter quod neque inanimata, neque pueros dicimus ignorare : quare non secundum priuationem scientie ignorantia dicitur. Amplius, si similibus nominis casibus similes orationis

69. locus.

Declaratio.

70. locus.

Declaratio.

71. locus.

declaratio.

72. locus.

Declaratio.

orationis casus captantur. Vt si adiutium est effectuum sanitatis, adiutiue est sanitatis effectiue, & adiuuans efficiens sanitatem. Considerandum & in idea, si aptabitur dictus terminus. Nam in quibusdam non accidit: ut quemadmodum Plato definiuit, mortale addens in animalium definitionibus. idea enim non erit mortalis, ut ipse homo: quare non aptabitur ad ideam definitionis. Simpliciter autem in quibus apponitur affectiuum, aut passiuum: necesse est dissonare in idea terminum: nam in passibiles, et immobiles uidentur esse idee ipsae, qui dicunt ideas esse: aduersum hos autem, & tales orationes utiles sunt.

De definitione, loci alij. CAPVT. V.

AMPLIVS, si eorum quae secundum equiuocationem dicuntur, unam definitionem omnium communem assignauit: Vniuoca enim, quorum una est, secundum nomen oratio: quare nullius eorum quae sub nomine sunt, assignatus est terminus, eo quod similiter ad omne, equiuocum adaptatur. Passus autem hoc est & Dionysij uita terminus: siquidem ea motus est generi nutriendi naturaliter inseruiens: nihil enim hoc magis animalibus, quam plantis inest: uita autem non secundum unam speciem uidetur dici, sed altera quidem animalibus, altera plantis inest: contingit igitur & secundum electionem sic assignare terminum, ac si uniuoca, & secundum unam speciem omnis uita diceretur. Nihil autem prohibet & eum qui conspicit equiuocationem, & alterius uult definitionem assignare: latere non propriam, sed communem utrisque orationem assignare, sed nihil minus si utrouis modo fecerit, peccauit.

Declaratio.
73. Locus.

74. locus.
Declaratio.

uit. Postquam autem quædam latent æquiuocorum, interroganti quidem ut uniuocis utendum. Nam non adaptabitur alterius terminus ad alterum: quare uidebitur non distinguendum hoc pacto, oportet enim in omne, uniuocum adaptari: eidem autem respondenti, distinguendum est.

75. locus.
Declaratio.

Quoniam autem quidam respondentium uniuocum quidem dicunt esse æquiuocum, quando non accommodatur ad omne assignata oratio: æquiuocum autem uniuocum, etiam si ad utrumque accommodatur: præ confessione utendum pro talibus, aut præcolligendum quod æquiuocum, uel uniuocum, aut utrumque fuerit. Magis enim concedunt non præuidentes, quod futurum est ut accidat. Si autem non facta confessione dixerit aliquis uniuocum æquiuocum esse, eo quod non accommodatur, & in hoc assignata oratio: considerandum si unius oratio accommodatur & ad reliqua.

76. locus.
Declaratio.

Nam manifestum, quoniam uniuocum erit reliquum: si autem non, plures erunt definitiones reliquis: nam quæ secundum nomen orationes accommodabuntur ad eandem, quæ prior assignata est, & quæ posterior. Rursum, si quis definiens aliquid eorum quæ multipliciter dicuntur, & oratio non accommodatur ad omnia, & quia æquiuocum esse non concedat, nomen etiam dicat non ad omnia accommodari, quoniam nec oratio, dicendum ad eiusmodi, quod nominatione quidem oportet uti quæ tradita est, & quæ sequitur, & non dimouere quæ talia sunt, tametsi nonnulla dicenda non sint similiter multitudini. Si autem alicuius complexorum assignetur terminus, considerandum est auferendo alterius eorum quo complectuntur orationem, si est & reliqua reliqui.

77. locus.
Declaratio.

78. locus.
Declaratio.

liqui. Nam si non, manifestum quoniam neq; tota totius: ut si quispiam definiuit lineam finalem rectam, finem plani habentis fines, cuius medium superadditur finibus: si finalis linea oratio est, finis plani habentis fines, recte oportet esse reliquum, cuius medium superadditur finibus: sed infinita neq; medium, neq; fines habet, recta autem est, quare non est reliqua reliqui oratio. Amplius, si cum sit compositum quod definitur, æquimembris oratio assignetur definitio. Aequimembris autem dicitur oratio esse, quando quot fuerint composita, tot & in oratione nomina, & uerba fuerint: necesse est enim in talibus ipsorum nominum commutationem fieri aut omnium, aut aliquorum, eò quod nihil plura nunc, quam prius nomina dicta sunt: uerum oportet eum qui definit, orationem pro nominibus assignare, maxime quidem omnibus: quod si non, at saltem in plurimis: sic enim & in simplicibus qui nomen commutat, non definiturus est. Ut pro tunica, uestem.

79. locus.
declaratio.

Amplius autem maius peccatum, si & per ignotiora nomina commutationem fecerit. Ut pro homine albo, terrigenam candentem: neq; enim definiuit, cum minus sit clarum quod sic dicitur. Considerandum autem & si per commutationem nominum, non idem iam significat. Ut qui contemplatiuam scientiam, opinionem contemplatiuam dixit: nam opinio, scientiam non idem (at oportet, si debet, et totum idem esse) nam contemplatiuum quidem commune in utriusque orationibus est, reliquum uero differens.

80. locus.
declaratio.

81. locus.
declaratio.

Amplius, si alterius nominum commutationem faciens, non differentiam, sed generis commutationem fecit. Ut neo quod nuper dictum est: ignotius enim contem-

82. locus.
declaratio.

platiua

placita quam scientia : nam hoc quidem genus, illud autem differentia, omnibus autem notius genus, nam communis : quare non generis, sed differentie oportebat commutationem fieri, eo quod ignotior est.

Dubitatio.

An hæc quidem ridicula reprehensio : nihil enim prohibet differentiam quidem notissimo nomine dici, genus autem non : sic autem rebus se habentibus manifestum quoniam generis, & non differentie secundum nomen commutatio facienda : si autem non nomen pro nomine, sed orationem pro nomine commutat, manifestum quoniam differentie magis quam generis definitio assignanda est, eo quod cognoscendi gratia definitio assignatur : nam minus differentia quam genus nota. Si autem differentie terminum assignavit, considerandum si & alicuius alius communis est assignatus terminus. Ut cum imparem numerum, numerum, medium habentem dixerit, determinandum est quo pacto medium habentem : nam numerus quidem communis in utrisque orationibus est. Imparis autem consumpta est oratio, habent autem, & linea, & corpus medium, cum non sint imparia, quare non utique erit definitio hæc imparis : si autem multipliciter dicitur medium habens, determinandum quomodo medium habens, alioqui reprehensio erit, aut syllogismus : quod non definiunt. Rursum, si id cuius quidem orationem assignavit est eorum quæ sunt, quod autem sub oratione, non eorum quæ sunt. Ut si album, quæspiam definiunt colorem igni permixtum. impossibile enim incorporeum corpori permisceri, quare non erit color igni permixtus, attamen album est.

Amplius,

Amplius, quicumq; non diuidunt in ijs quæ sunt ad aliquid ad quod dicitur, sed in pluribus comprehendentes dicunt: aut omnino, aut in aliquo falsum dicunt. Ut si quis medicinam disciplinam entis dixit: nam si nullius entium medicina est disciplina: manifestum quoniam tota oratio mendax est: si autem alicuius quidem, alicuius autem non, in aliquo mendax: nam oportet de omni, si quidem per se, & non secundum accidens entis esse dicitur, quemadmodum in alijs, se habent ea quæ ad aliquid sunt: nam omne disciplinatum ad disciplinam dicitur. Similiter autem & in alijs, eo quod conuertuntur omnia ad aliquid: omne enim disciplinatum, ad aliquid. Cæterum si is (qui non per se, sed secundum accidens assignationem fecit) rectè assignauit, non ad unum, sed ad plura unumquodq; eorum quæ ad aliquid dicuntur, assignauit: nihil enim prohibet idem, & ens, & album, & bonum esse: quare qui ad quodlibet horum assignauit, rectè assignauit, si quidem is qui secundum accidens assignauit, rectè assignauit. Præterea autem impossibile est huiusmodi orationem propriam assignati esse: nam non solum medicina, sed plures aliarum disciplinarum ad ens dicuntur, quare unaquæq; entis disciplina erit: manifestum igitur quoniam talis nullius est disciplinæ definitio, propriam enim & non communem oportet definitionem esse. Quandoq; autem definiunt non rem, sed rem bene se habentem aut perfectam. Talis autem & rhetoris & furis terminus, si sit rhetor quidem, qui potest quod in unoquoq; est uerisimile considerare, & nihil prætermittere: fur autem qui clam sumit: perspicuum enim quoniam cum talis

uterq;

§6. locus.
Declaratio.

uterq; hic quidem bonus rhetor, ille autem bonus fur
erit: non enim qui clam sumit, sed qui uult clam sime-
re, fur est. Rursum, si quod propter se eligendum
est, ut actiuum uel effectiuum, uel quolibet modo pro-
pter aliud eligendum assignauit. Ut qui iustitiam, le-
gum conseruationem dicit: aut sapientiam, effectiuam se-
licitatis: nam conseruationem & effectiuum eorum sint
que propter aliud eliguntur. An nihil quidem prohi-
bet quod propter se eligendum est, & propter aliud
esse eligendum: attamen nihil minus peccauit, qui sic
definiuit quod propter se est eligendum, nam unicuiq;
optimum, in substantia maxime: melius autem quod
propter se eligendum, quam quod propter aliud: qua-
re id & definitionem oportebit magis significare.

De definitione, loci alij.

CAP. VI.

§7. locus.
Declaratio.

CONSIDERANDUM autem est & si is qui
alicuius definitionem assignauit, aut hæc, aut quod est
ex his, aut hoc cum illo definiuit. Nam si hæc quidem,
accidet utrisq; & neutri inesse: ut si iustitiam, tempe-
rantiam, & fortitudinem definiuerit: nam si sint duo,
uterq; autem alterum habeat, utrique iusti erunt, &
neuter: eo quod utrique quidem habent iustitiam, uter-
que autem non habet. Si autem nondum quod dictum est
admodum absurdum uidetur, eo quod & in alijs acci-
dat huiusmodi (nihil enim prohibet utrosq; habere unam,
cum neuter habeat) attamen contraria inesse eidem, omnino
absurdum uidebitur esse: accidet autem hoc, si hic quidē
ipsorum temperantiam & timiditatem habet, ille autem
fortitudinem, & prodigalitatem: nam utrique iusti-
tiam, & iniustitiam habent: nam si iustitia, temperantia

&

et fortitudo est, et iniustitia timiditas et prodigalitas erit: et omnino quaecunque ad argumentandum idonea quod non idem sunt et partes et totum, omnia utilia ad id quod dictum est. uidetur autem qui sic definit partes, toti easdem dicere esse. Maxime autem accomodatae fiunt orationes, in quibuscunque manifesta partium est compositio, quemadmodum in domo, et in ceteris talibus: manifestum enim quoniam cum sint partes, nihil prohibet totum non esse. quare non idem partes toti. Si autem non haec, sed quod ex his est dixit id esse quod definitur, primum quidem considerandum, si non natum est quippiam unum fieri, ex ijs quae dicta sunt. Quaedam enim sic se habent adinuicem: ut nihil ex eis unum quippiam fiat: ut linea et numerus. Amplius, si definitum quidem in uno aliquo natum est primo fieri, ex quibus autem dixit ipsum esse, non in uno primo nata sunt fieri, sed utrumque in utroque. Nam manifestum quoniam non erit ex ijs illud, in quibus enim partes, et totum necesse est inesse, quare non in uno totum primo esse, sed in pluribus. Si autem et partes, et totum in uno aliquo primo, considerandum si non in eodem, sed in altero totum, et in altero partes. Nam in quo totum, in illo et partes esse uidentur.

Rursum, si cum toto corrumpuntur partes. E conuerso enim oportet accidere, partibus corruptis totum corrumpi. toto uero corrupto: non necesse est et partes corrumpi. Aut si totum quidem bonum, uel malum, partes autem neutrae, aut econuerso partes quidem bonae, uel male, totum autem neutrum. Nam neque ex neutris possibile bonum quippiam, uel malum fieri: ne-

H h que

88. locus.
Declaratio.

89. locus.
Declaratio.
90. locus.
declaratio.

91. locus.
Declaratio.

92. locus.
Declaratio.

93. locus.
declaratio.]

que ex bonis uel malis neutrum. Aut si magis quidem alterum bonum quàm alterum malum: quod autem ex his, non magis bonum quàm malum. Ut si imprudentia ex fortitudine & falsa opinione, magis enim bonum fortitudo, quàm malum falsa opinio: oportet ergo & quod ex his est, sequi illud, quod magis est, & esse uel simpliciter bonum, uel magis bonum quàm malum. An hoc quidem necessarium: nisi utrumque sit per se bonum uel malum? multa enim effectiuorum per se quidem non sunt bona, mixta autem quibusdam, fiunt bona: aut e converso utrumque quidem bonum, mixta autem, malum uel neutrum: maximè autem manifestum quod nunc dictum est in salubribus & morbificis, nam quedam medicamentorum sic se habent, ut utrumque quidem sit bonum: si autem utraque dentur mixta, malum. Rursum, si quod ex meliore & peiore est, non est totum peiore quidem melius, meliore autem peius. An neque hoc necessarium, nisi per se sint ex quibus componitur, bona? nam in ijs quæ non per se sunt bona, nihil prohibet totum non fieri bonum: ut in ijs quæ modò dicta sunt. Amplius, si cognomine est totum alteri. Non oportet enim, ut neque in syllabis: nulli enim elementorum ex quibus componitur, syllaba cognominis est. Amplius, si non dixit modum compositionis. Non enim sufficiens est ad cognoscendum, quòd dicat, ex his: nam non quod ex his, sed quod sic ex his, est cuiusque compositorum substantia, ut in demo. non enim sic quolibet modo componantur hæc, domus est. Si autem hoc cum illo assignauit, primum quidem dicendum quòd hoc cum illo, aut hoc & illud dicitur, aut quod ex illis. Nam qui

Dubitatio.

94. locus.
Declaratio.95. locus.
Declaratio.96. locus.
declaratio.

qui dicit mel cum aqua, uel mel & aquam dicit, uel quod ex melle & aqua: quare si cuilibet eorum quæ dicta sunt idem consitebitur esse hoc cum illo, eadem conueniet dicere, quæ quidem ad utrumque horum prius dicta sunt. Amplius, diuidenti quoties dicitur alterum cum altero, considerandum si nullo modo hoc cum illo. Vt si dicitur alterum cum altero, aut ut in aliquo eodem susceptiuo, ut iustitia & fortitudo in anima, aut in loco eodem, aut in tempore eodem: nullo autem modo uerum sit quod dictum est in his: manifestum est quoniam nullius erit assignata definitio, eo quod nullo modo, hoc cum illo est. Si autem diuisso quoties dicitur alterum cum altero, uerum erit in eodem tempore utrumque esse, considerandum si contingit non ad eundem utrumque dici finem. Vt si fortitudinem definiuit audaciam cum recta intelligentia: contingit enim audaciam quidem habere spoliandi, rectam autem intelligentiam circa salubria, sed nondum fortis qui in eodem tempore cum illo hoc habet. Amplius, si & ad idem ambo dicuntur: ut ad medicatiua. Nihil enim prohibet & audaciam quandam, & rectam intelligentiam habere ad medicatiua, at tamen nec si fortis qui hoc cum illo habet: neque enim ad alterum, eorum utrumque oportet dici, neque ad idem quodcunque sit, sed ad fortitudinis finem, ut ad præliorum pericula: aut si quid magis est illius finis. Quædam autem sic assignatorum, nullo modo sub dictam cadunt diuisionem: ut si ira tristitia est cum opinione parui pendendi: nam quod propter huiusmodi opinionem tristitia sit, hoc uult indicare: propter hoc autem fieri aliquid, non est idem ei quod est hoc quidem cum illo

98. locus.
Declaratio.

99. locus.
Declaratio.

100. locus.
Declaratio.

101. locus.
Declaratio.

102. locus.
Declaratio.

esse secundum ullum dictorum modorum. Rursum, si horum compositionem, dixit totum. Ut animæ & corporis compositionem animal. Primum quidem considerandum si non dixit qualis compositio: ut si carnem definiens, aut os, ignis, & aeris, & terræ dixit compositionem: non enim sufficit compositionem dicere, sed quæ & qualis determinandum: non enim quolibet modo compositis his caro fit, sed sic quidem compositis, caro: sic uerò os. Videtur autem neque esse omnino compositioni idem neutrum eorum quæ dicta sunt: nam compositioni omni dissolutio contraria, dictorum autem neutri, nihil. Amplius, si similiter est uerisimile omne

103. locus.
Declaratio.

compositum compositionem esse, uel nullum: animalium autem unumquodque cum sit compositum, non est compositio, neque profectò aliorum compositorum ullum compositio erit. Rursum, si similiter in aliquo nata sunt esse contraria, definiuit autem per alterum: manifestum quoniam non definiuit. Si autem non ita est, plures accidet eiusdem definitiones esse: quid enim magis qui per hoc, quàm qui per alterum definiens dixit: eo quòd similiter utraque nata sunt fieri in eodem. Talis autem animæ est definitio, si quidem est substantia disciplinæ susceptiua: nam similiter & ignorantie est susceptiua. Oportet autem si non ad totam habeat aliquis argumentari definitionem, eo quòd non nota sit tota, ad aliquam partium argumentari si sit nota, & non bene assignata, appareat: nam parte interempta, & tota definitio interimitur. Quæcunque autem obscuræ sunt definitionum emendanti, & confirmanti ad manifestandum aliquid & habendum argumentum, sic con-

104. locus.
Declaratio.

105. locus.
declaratio.

siderandum aliquid & habendum argumentum, sic con-

siderandum. Necesse est enim respondentem aut suscipere quod sumptum est ab interrogante, aut eundem declarare: quid temere est ostensum à definitione. Amplius, quemadmodum in congregationibus solent legem inducere, & si sit melior quæ inducitur, interimit anteriorem: sic & in definitionibus faciendum, & definitio alia ferenda. Nam si apparet melior, & magis manifestum quod definitur: perspicuum quoniam interempta erit quæ posita est, eo quod non sunt eiusdem, plures definitiones.

106. locus.
declaratio.

Ad omnes autem definitiones non minimum elementum ad seipsum, solerter definire propositum, aut aptè dictum terminum assumere. Necesse est enim ueluti ad exemplar considerantem, & quod minus est ijs quæ oportet habere definitionem, & quod appositum est superflue, inspicere: ut magis argumentis abundemus: quæ igitur circa definitiones, intantum dicta sint.

107. locus.
Declaratio.

Libri sexti Topicorum Aristotelis

F I N I S.

IN TOPICORVM

LIBRVM SEPTIMVM

ANGELI POLITIANI,

Argumentum.

HABES in septimo de eodem & altero. Causa hic, & series, & contradictio, & efficientia, & destruentia perpenduntur. An cui alterum, idem & alterum, sed & accidentia eorum, & quibus accidunt: an idem predicationis genus, an genus alterutrius non idem: an non eadem alterutrius differentia: an alterum magis admittatur, alterum respuatur. Sed & accessio & decessio: & an ex suppositione aliquid competat: an subiectum alicubi a predicato discordet: an usdem dicendis alius modus: an esse alterum sine altero nequeat. Obijciat affirmans, raro à disputantibus definitionem ratiocinando colligi. nam tradere exactam, discipline esse alterius. Sunt enim affirmantium, & negantium non eodem lociq;: difficilius defenditur, quam oppugnatur definitio.

TOPICORVM

ARISTOTELIS

LIBER VII.

De eodem & diuerso, & loci. CAP. I.

TRVM autem idem an diuersum
secundum propriissimum eorum (qui
dicti sunt de eodem) modorum, dicen-
dum: dicebatur autem propriissime
idem quod numero unum. considera-
dum autem ex casibus, & coniuga-

1. locus.
declaratio.

tis, & oppositis. Nam si iustitia idem est fortitudini, &
iustus forti, & iuste fortiter. Similiter autem & in
oppositis. Nam si hæc eadem, & opposita his, eadem
secundum quamlibet dictarum oppositionum. Nihil enim
differt hoc uel hoc modo oppositum sumere. eò quòd
idem est. Rursum, ex effectiuis, & corruptiuis, &
generationibus, & corruptionibus, & omnino ex ijs
quæ similiter se habent alterum ad alterum. Nam quæ
cunque simpliciter eadem, etiam generationes eorum
& corruptiones eadem, & effectiua, & corruptiua.

2. locus.
declaratio.3. locus.
Declaratio.

Considerandum autem & quorum alterum, maxime
dicitur quoduis esse, si & alterum ipsorum secundum
idem maxime dicitur. Sicut Xenocrates beatam ui-
tam, & studiosam assignauit eandem, eò quòd omnium
uitarum, maxime eligenda studiosa, & beata: unum
enim maxime eligendum, & maximum. Similiter &

4. locus.
declaratio.

in alijs huiusmodi. Oportet autem utrunq; unum numero esse, quod dicitur, maximum, & maxime eligendum: si autem non, non erit ostensum quod idem. Non necessarium enim si fortissimi Græcorum sunt Peloponnesij, et Lacedæmonij, eosdem esse Peloponnesios Lacedæmonijs, eò quòd non unus numero Peloponnesius, & Lacedæmonius, sed contineri quidem alterum ab altero necessarium, ut Lacedæmonij à Peloponnesijs: si autem non, accidet seipsis inuicem esse meliores, si non continentur alteri ab alteris: necesse est enim Peloponnesios meliores esse quàm Lacedæmonios, si non continentur alteri ab alteris, nam omnibus reliquis sunt meliores. Similiter autem & Lacedæmonios necesse est meliores esse Peloponnesijs, nam & isti omnibus cæteris sunt meliores, quare seinuicem meliores sunt.

Manifestum ergo quoniam unum numero esse oportet, quòd optimum & maximum dicitur, si debeat quòd idem sint ostendi: propter quod Xenocrates non idem assignauit: non enim una numero beata, & studiosa uita: quapropter non necessarium eandem esse, eò quòd ambæ maxime eligendæ, sed altera sub altera. Rursum, considerandum si cui alterum idem, & alterum.

Nam si non sunt ambo eidem eadem, manifestum quoniam nec sibinuicem. Amplius autem, ex ijs quæ his accidunt, & quibus hæc accidunt, considerandum.

Nam quæcunque alteri accidunt, & alteri oportet accidere: & quibus alterum eorum accidit, & alterum eorum oportet accidere: si autem aliquid horum dissoluet, dilucidum quoniam non eadem. Videndum autem & si non in uno genere prædicamenti utraq; sed hoc quidem

5. Locus.
Declaratio.

6. Locus.
Declaratio.

quidem quale, illud autem quantum, uel ad aliquid in-
dicet. Rursum, si genus utrisque non idem, sed hoc
quidem bonum, illud autem malum: aut hoc quidem uir-
tus, illud autem scientia. Aut si genus quidem idem, dif-
ferentia autem non eadem de utroque; prædicantur: sed
de hac quidem quoniam contemplatiua scientia, de illo
autem quoniam actiua: similiter autem & in alijs.

7. Locus.
Declaratio.

8. locus.
Declaratio.

9. locus.
Declaratio.

Amplius, autem ex magis, si hoc quidem suscipit ma-
gis, illud autem non: aut si ambo suscipiunt quidem,
non simul autem. Ut qui magis amat, non magis con-
cupiscit Venerem: quare non idem amor, & concupi-
scentia Veneris. Amplius, ex appositione: si idem u-
trunque appositum, non facit idem totum. Aut si eo-
dem ab utroque sublato, quod relinquitur est alterum.
Ut si duplum dimidij, & multipulum dimidij idem dixe-
rit esse: sublato enim ab utroque dimidio, reliqua idem
oporteret indicare: non indicant autem, nam duplum
& multipulum non eadem significant. Considerandum
autem non solum si iam aliquid accedit impossibile per
positionem, sed & si possibile sit ex suppositione exi-
stere. Quemadmodum ijs qui uacuum, & plenum ae-
re, idem dicunt esse: nam manifestum quoniam si exeat
aer, uacuum quidem non minus, sed magis erit, plenum
autem aere non amplius erit: quare supposito aliquo
siue uero, siue falso (nihil enim refert) si alterum in-
terimitur, alterum autem non, profectò non idem sunt.

10. locus.
Declaratio.

11. locus.
declaratio.

12. locus.
declaratio.

13. locus.
declaratio.

Vniuersaliter autem dicendo ex ijs quæ quouis modo
de utroque prædicantur, & de quibus hæc prædican-
tur, considerandum si alicubi dissonent. Nam quæcun-
que de altero prædicantur, & de altero prædicari
oportet,

14. locus.
declaratio.

oportet, & de quibus alterum prædicatur, & alterum prædicari oportet. Amplius, quia multipliciter idem dicitur, considerandum si secundum alium aliquem modum eadem sunt. Nam specie, uel genere eadem, necesse est numero eadem esse, consideramus autem utrum sic eadem: an non sic. Amplius, si potest alterum sine altero esse. Non erit enim idem ad idem: igitur loci tot dicuntur.

15. locus.
declaratio.

rum sine altero esse. Non erit enim idem ad idem: igitur loci tot dicuntur.

De eodem, definitione, loci alij.

CAPVT II.

16. locus.
Declaratio.

PALAM autem ex ijs quæ dicta sunt, quoniam omnes qui ad idem sunt destructiui loci, & ad terminum utiles sunt: quemadmodum prius dictum est. Nam si non idem indicet & nomen, & oratio, manifestum quoniam non erit definitio, assignata oratio. Constructi-

17. locus.
Declaratio.

uorum autem locorum nullus utilis ad terminum. Non enim sufficit ostendere idem quod sub oratione, & nomine est ad construendum quoniam definitio, sed & alia oportet omnia habere (quæ præcepta sunt) definitionem: interimere igitur definitionem sic: & per hæc semper tentandum. Si autem construere uolumus, primum quidem scire oportet quoniam nullus, uel pauci disputantium, terminum syllogismo colligunt, sed omnes principium quod tale est accipiunt. Ut qui circa geometriam, & numeros, & alias huiusmodi disciplinas. Deinde quoniam exactè quidem alterius est negotij assignare, & quid est terminus, & quomodo definire oportet: nunc autem quantum sufficit ad præsen-

18. locus.
Declaratio.

19. locus.
Declaratio.

tem utilitatem, tantum solum dicendum, quoniam possibile fieri definitionis & eius quod quid est, esse syllogismum. Nam si terminus est oratio quæ quid est esse rei indicat: & oportet ea quæ in termino ponuntur, in eo quod quid est de re sola prædicari: prædicantur autem sola in eo quod quid est genera, & differentie: manifestum quoniam si quis sumat ea quæ solum de re in eo quod quid est prædicari oportet, quod hæc habens oratio, terminus ex necessitate erit: non enim contingit aliud esse terminum, eo quod nihil aliud in eo quod quid est de re prædicatur, quod igitur possibile est ex termino syllogismum fieri, manifestum. Ex quibus autem oportet construere, determinatum est quidem in alijs diligentius: ad propositam autem methodum ijdem loci utiles. Inspiciendum enim in contrarijs, & in alijs oppositis, & totas orationes, & secundum partem consideranti. Nam si opposita oppositæ, & eam (quæ dicta est) propositi necesse est esse. Quoniam autem contrariorum plures complexiones, sumendum est ex contrarijs qualiscunque maxime apparebit contraria definitio: totas igitur definitiones quemadmodum dictum est, considerandum. Secundum partem autem hoc patet: primum quidem quoniam assignatum genus recte assignatum est. Nam si contrarium in contrario, propositum autem non est in eodem, manifestum quoniam in contrario erit, eo quod necesse est contraria in eodem genere, uel in contrarijs generibus esse. Et differentias quidem contrarias de contrarijs arbitramur prædicari. Ut de albo & nigro: nam ille quidem segregatiuum, hoc autem congregatiuum uisus: quare si

20. locus.
declaratio.

21. locus.
declaratio.

22. locus.
Declaratio.

32. Locus
declaratio

Dubitatio.

24. locus.
Declaratio.

de contrario contrariæ prædicantur, de proposito quæ assignatæ sunt prædicabuntur: quapropter quia & genus, & differentiæ rectè assignatæ sunt, manifestum quoniam definitio erit, quæ assignata est. An non necessarium est de contrarijs differentias prædicari, nisi in eodem genere sint contraria? quorum autem genera sunt contraria, nihil prohibet eandem differentiam de utrisq; dici: ut de iustitia & iniustitia: nam illa quidem uirtus, hæc autem uitium animæ, quare id quod est animæ, differentia de utrisq; dicitur, eò quod & corporis est uirtus & uitium: sed hoc uerum quod contrariorum, aut contrariæ, aut eadem differentiæ sunt: si ergo de contrario contraria prædicantur, de hoc autem non, manifestum quoniam quæ dicta est de hoc prædicabitur. Vniuersaliter autem dicendo, si definitio est ex genere & differentijs, si sit contrarij definitio manifesta, & quæ propositi definitio, manifesta erit. Nam quoniam contrarium in eodem genere, uel in contrario, similiter autem & differentiæ aut contrariæ de contrarijs, aut eadem prædicantur: dilucidum quoniam de proposito, aut idem genus prædicabitur quod de contrario, differentiæ autem contrariæ, uel omnes, uel aliquæ, reliquæ autem eadem: aut contrà, differentiæ quidem eadem, genera uerò contraria, aut ambo contraria & genera & differentia, nam eadem esse ambo non contingit, si autem secus, definitio eadem contrariorum erit. Amplius, ex casibus, & coniugatis. Neesse est enim consequi genera generibus, & terminos terminis: ut si obliuio, est scientiæ amissio: & obliuisci, amittere scientiam erit, & oblitum esse, amisisse scientiam:

uno

non igitur quolibet eorum quæ dicta sunt confesso, necesse est & reliqua confiteri. Similiter autem & si corruptio, dissolutio, substantiæ, & corrumpere, dissolvere substantiam, & corruptiuè, dissolutiuè: si corruptiuum, dissolutiuum substantiæ, & corruptio, substantiæ dissolutio. Similiter autem & in alijs. Quare uno quouis sumpto, & reliqua omnia confiteatur oportet. Et ex similiter se habentibus adinuicem. Nam si salubre est effectiuum sanitatis, & habile effectiuum bonæ habitudinis erit, & adiutiuum effectiuum boni: nam similiter unumquodq; eorum quæ dicta sunt, ad suum finem se habet: quare si unius eorum definitio est effectiuum esse finis: & reliquorum cuiusque, sic erit definitio. Amplius, ex eo quod est magis & similiter quod est similiter, quoties contingit construere duas ad duo comparantem. Vt si magis hæc huius quàm ista istius definitio, ista autem quæ minus, definitio est, & hæc quæ magis: & similiter hæc huius, & ista istius: si altera alterius, & reliqua reliquæ. Vna autem definitio ad duo comparata, aut duabus definitionibus ad unum, neutiquam utilis ea, quæ ex magis est consideratio. Nam neque unam duorum, neq; duas eiusdem definitiones possibile est esse. Sunt autem opportunissimi locorum, & qui nunc dicti sunt, & qui ex casibus, & qui ex coniugatis, quocirca & oportet maximè detinere & promptos habere hos. Vtilissimi enim ad plurima. Aliorum autem ij qui maximè sunt communes. Nam illi maximè reliquorum efficacissimi: ut inspicere in singularibus, & in speciebus considerare, si conueniat definitio, eo quod uniuoca species est: est autem utilis

26. locus.
declaratio.27. locus.
declaratio.28. locus.
Declaratio.29. locus.
declaratio.

30. locus.
Declaratio.

utilis hic locus ad eos qui ponunt ideas esse, quemadmodum prius dictum est. Amplius, si per metaphoram dixit nomen, uel idem de eodem prædicauit ut diuersum: & si quis alius communis & efficax locorum, illo utendum.

De constructione, & destructione prædicatorum loci. CAP. III.

31. Locus.
Declaratio.

QVONIAM autem difficilius est construere, quam destruere terminum, ex ijs quæ postea dicentur, manifestum. Nam nosse ipsum, & sumere ab interrogantibus huiusmodi propositiones non facile, ut quod eorum quæ sunt in assignata oratione hoc quidem genus, illud autem differentia, & quod in eo quod quid est, genus & differentia prædicantur. Sine his uero impossibile est definitionis syllogismus fieri: nam si quædam & alia in eo quod quid est de re prædicantur: incertum utrumne quæ dicta est, an alia eius definitio est, eò quod definitio, est oratio quod est indicans. Manifestum autem & etiam ex his, nam facilius unum concludere, quam multa: interimenti quidem sufficit ad unum differere. Vnum enim quocunq; sit, destruentes, interempturi sumus terminum: at construenti omnia necesse est construere quod insint, quæ in termino sunt.

Amplius, construenti quidem uniuersaliter statuendū syllogismus, (nam oportet de omni, de quo nomen, prædicari, & terminum, & etiam adhuc conuerti de quo orationem, & nomen, si debeat proprius esse assignatus terminus) destruenti uero non necesse ostendere uniuersaliter:

uersaliter : sufficit enim ostendere quòd de quopiam eo-
 rum, quæ sub nomine sunt oratio non uerificatur : &
 tametsi uniuersale oporteat destruere, non tamen con-
 uerti necessarium & in destruendo . nam sufficit de-
 struendi uniuersale, ostendere quòd de aliquo eorum,
 de quibus nomen prædicatur, oratio non prædicatur :
 at econuerso non necessarium ut ostendatur, quòd de
 quibus oratio non prædicatur, neq; nomen prædice-
 tur . Amplius etiam, si omni ei inest, quod sub nomine
 est, at non soli, interempta est definitio . Similiter au-
 tem & circa proprium, & genus se habet . In utris-
 que enim destruere quàm construere facilius est : de pro-
 prio quidem manifestum, ex ijs quæ dicta sunt : nam ut
 plurimum in complexione proprium assignatur : qua-
 re destruere quidem est, unum interimenti : construendi
 autem, omnia ratiocinatione colligere necesse est : pe-
 nè autem & reliqua omnia quæcunque ad definitionem
 & ad proprium conueniet dici : nam & omni oportet
 quod sub nomine est, construendi monstrare, quoniam
 inest : destruendi autem sufficit ostendere uni non inesse
 se : si uerò & omni inest, at non soli, etiam si destru-
 ctum sit, perinde ac & in definitione dicebatur . De ge-
 nere autem, quoniam construere quidem necesse est uno
 modo, qui omni ostendit inesse, destruendi autem dupli-
 citer : nam siue nulli, siue alicui ostensum sit non inesse,
 interemptum est quod in principio . Item construendi
 quidem non sufficit quoniam inest ostendere, sed & quo-
 niam ut genus inest ostendendum : destruendi autem suf-
 ficit ostendere non inesse, uel alicui, uel nulli : uidetur
 autem, quemadmodum in alijs, corrumpere quàm fa-
 cere

10. locus.
 Declaratio.

33. locus.
Declaratio.

cere facilius ; sic & in his, destruere quàm construere. In accidēte uerò uniuersale quidem facilius destruere, quàm construere. Nam construenti quidem ostendendum quoniam omni: destruenti autem sufficit ostendere uni nō inesse. Particulare uerò econuerso; nam facilius construere quàm destruere. Construenti enim sat est ostendere

34. locus.
Declaratio.

alicui inesse; destruenti autem ostendendum quoniam nullo inest. Manifestum autem quia de causa omnium facillimum est terminum destruere. Plura enim sunt in ipso data multorum dictorum; ex pluribus autem citius fit syllogismus; nam uerisimile in multis, magis quàm in paucis peccatum fieri. Amplius, ad terminum quidem

35. locus.
Declaratio.

contingit & per alia argumentari; siue enim non propria sit definitio, siue non genus quod assignatur, siue non inest aliquod eorum quæ sunt in definitione, interempta sit definitio; ad alia autem neque ea quæ ex terminis, neque alia contingit omnia argumentari. sola enim ea quæ ad accidens, communia sunt omnibus prædictis; inesse enim oportet unumquodque eorum quæ dicta sunt; si autem non ut proprium inest genus, nondum interemptum est genus; similiter autem & proprium non necessarium ut genus inesse, neque accidens ut genus, aut proprium, sed inesse tantum; quare non possibile ex alijs ad alia argumentari, nisi in definitione solū: manifestum igitur quoniam facillimum omnium est, terminum interimere, construere autem difficillimum: nam & illa oportet omnia ratiocinatione colligere, & quod insunt quæ dicta sunt, & quod genus quod assignatum est, quodq; propria definitio; & adhuc præter hæc quod indicat quid est esse oratio; & hæc probè oportet

tet fecisse. Aliorum autem proprium maximè huiusmodi. Nam interimere quidem facilius, eo quòd ex pluribus plerunque fit. Construere autem difficillimum, quoniam multa oportet astruere, & adhuc quoniam soli inest, & quoniam conuersim prædicatur de re. Facillimum autem omnium construere accidens. Nam in alijs quidem non solum inesse, sed & quoniam sic inest ostendendum: in accidente uerò quoniam inest duntaxat, sufficit ostendere. Destruere autem difficillimum est accidens. Quia quàm paucissima in eo data sunt: non enim consignificat in accidente quo modo inest. Quare in alijs quidem dupliciter interimere contingit, uel ostendendo quòd non inest, uel quòd non sic: in accidente uerò non contingit interimere nisi ostendendo quòd non inest. Loci per quos copiosi erimus ad singula quæque problematum argumentari, ferè sufficienter annumerati sunt.

36. locus.
Declaratio.

37. locus.
Declaratio.

38. locus.
Declaratio.

Libri septimi Topicorum Aristotelis

FINIS.

IN TOPICORVM LIBRVM OCTAVVM

ANGELI POLITIANI.

Argumentum.

OCTAVO, qui ultimus est, artes ipse di-
sceptantium traduntur, vel interrogan-
tium, vel respondentium. Locos inueni-
temet rogita, cum altero congregere. loco-
rum inuentio philosophi, duo reliqua dia-
lectici. Propositiones extra necessarias,
quatuor. Aut enim sunt inductionis gra-
tia, ut vniuersale concedatur: aut ad pom-
pam sermonis, aut ad conclusionis latebras, aut ad explicandum quod
obscurum. Necessaria non statim proponenda, sed recedendum pro-
cul, nisi cum sunt manifestissima. Inducenda ex particularibus vni-
uersalia, ex notis ignota. Latebis secunde ratiocinationis ope, & se-
posterius conclusiones interrogabis, & congeres: nec perpetuo, sed in-
terpellatim rogabis. Atque aliorum tendes, quam quod sis enasurus,
aut similitudinibus ages. At tunc tibi aliquid obiectionis. Nec ma-
gnificere videberis, cui plurimum fidas. propones aliquid, ut ex-
emplum: nec autem quod obtinere vis, sed unde id sequatur: &
si posterius interrogabis, quod obtinere vis prius. sed mutanda ta-
men ratio, si contumax homo sit, aut acer, cum quo disputas, dila-
tandus interdum sermo, & quae nihil ad rem faciunt inferenda. Ma-
gnificam praestabit disputantis orationem, vel inductio, vel diuisio,
perspicuam vero exempla, & imagines. Ratiocinandum contra dia-
lecticos, sed inducere vniuersalia non semper licet aliter obicien-
dum, si vnum proponas: aliter, si duo. Ex impossibili non magno-
pere argumentandum. Cauendum & illud, ne parum dialecticas
propositiones afferamus: nec idem rogandum saepius. Tenenda
prorsus, quae difficile oppugnentur, quae facile defendantur: ut pri-
ma:

ma: ut primis proxima: ut quæ sunt aut incertæ definitionis, aut impropria. Respondenti officium est, nec ubi labascatur. Sed alia ratio si congruat opinioni propositio: alia, si abhorreat: alia, si medium teneat: alia, si simpliciter: alia, si vel sibi, vel ei quem tuetur congruat. Videndum illud, an ad rem faciat, quod queritur. Siquid obscure queratur, postulandum audacter ut explanetur, si æquiuocum, tum ex commodo, aut dandum, aut distinguendum. Ac si quid ex concessis deducatur quod nolis, dicendum illud aliò spectantem concessisse. Si manifestum sit quod queritur, respondeto, est, non est. Aliter tamen particularibus, aliter vniuersalibus occurrendum. Nunquam absurda positio tuenda. Interpellanda conclusio, quod procedet, si illud sustuleris, unde deducitur: si interroganti obieceris, si ad interroganda dixeris, si idem (quod est nonissimum) dicendo exemeris: nec autem uera modo, sed & falsa: nec ex uera modo, sed & ex falsis colligendum. Dialecticè potius agendum, quàm litigatoricè. nam & sermo increpatur, & disceptatur. Sermo igitur quinque modis, ubi nihil colligitur, ubi nihil ad rem, ubi frustra quippiam adicitur, unde rursus aufertur: ubi ex inopinabilibus, aut minus credendis deducitur. In vniuersum cauenda ratiocinationis vitia. principii contrariorumq; petitio. meditandum sepe quid interroganti, quid respondenti profit. opus tamen ingenio maximo, noscende rationes primarum maximè questionum: definitiones, & plurimæ, & nobilissimæ, & primæ tenenda memoria. pernoscenda illa potissimum, de quibus frequentius disputatur. Consuescendum, ut ex una ratione plures efficiamus: Propositiones à ratiocinantibus accipiende potius ab inducentibus exempla proponendi obiciendiq; capienda exercitatio, cum hominibus indoctis non magnopere disputandum: habenda quasi arma semper in promptu, aduersus problemata qualibet rationum illarum, quæ non facile de improviso excogitantur.

T O P I C O R V M

A R I S T O T E L I S

L I B E R V I I I .

Loci ad instruendum interrogantem.

C A P V T I .

1. locus.
interrogan-
tis.2. locus.
declaratio.Differentia
dialectici, &
philosophi.3. locus.
Declaratio.

POST hæc autem de ordine, & quonam pacto oportet interrogare, dicendum. Oportet autem primum quidem, eum qui interrogare debet, locum inuenire, unde sit argumentum: secundum autem interrogare, & ordinare singula apud ipsum: reliquum uero, & tertium dicere iam eadem ad alterum. Quod autem inueniat locum, similiter philosophi, & dialectici consideratio: subinde uero illa ordinare, & interrogare, proprium dialectici: ad alterum enim omne quod tale est: philosopho autem, & querenti per seipsum, nihil curæ est si uera quidem sint, & nota per quæ syllogismus, & non ponat ea qui respondet, eo quod propinqua sint illis quæ sunt ex principio, & præuideat quod subsequutum est: sed fortasse & studiosè ager, quoniam maximè notæ, & propinquæ sunt dignitates, ex illis enim scientifici syllogismi. loci igitur unde oporteat sumere, dicti sunt prius. de ordine autem, & interrogatione dicendum. diuidendæ propositiones quæcunque sumendæ sunt ad necessarias, necessariae autem dicuntur per quas syllogismus fit. Quæ autem ad has sumuntur, quatuor sunt. Aut enim

enim gratia inductionis, ut uidetur uniuersale: aut ad magnitudinem orationis, aut ad occultationem conclusio-
nis, aut dilucidior sit oratio: præter has autem nulla est
assumenda propositio, sed per has augere, & interro-
gare tentandum. Sunt autem quæ ad occultationem, cer-
taminis gratia, sed quia omne (quod huiusmodi est) ne-
gotium ad alterum est, necesse est & illis uti. Ne-
cessarias igitur, per quas fit syllogismus non statim præ-
ordinandum, sed abeundum ad suprema. Ut non po-
stulet quis contrariorum eandem disciplinam, si hoc uo-
luerit sumere, sed oppositorum: posito enim hoc, &
quoniam contrariorum eadem disciplina syllogismo col-
liget, eo quod ex oppositis, sunt contraria. Si uero
illam non ponat, per inductionem, sumendum proponen-
ti in particularibus contrarijs. Nam aut per syllogis-
mum, aut per inductionem necessarias sumendum, aut
has quidem inductione, illas autem syllogismo. Quæ-
cunque autem ualde manifestæ sunt, illas quoque oportet
præponere: nam immanifestius est semper in absces-
su, & inductione quod secuturum est, & simul ipsas
necessarias proponere: & qui non potest illo modo, su-
mere esse paratum: quæ uero ad has sumptæ sunt, ac-
cipiendæ quidem illarum gratia. Vnaquæque autem earum
hoc modo utendum inducentem quidem à singulari-
bus ad uniuersalia, & à notis ad ignota: nota autem ma-
gis quæ secundum sensum, uel simpliciter, uel multipli-
citer, uel multitudini. Occultantem uero, ratiocina-
tione præcolligere oportet ea, per quæ syllogismus ea-
ius quod ex principio est debet fieri: & hæc ut pluri-
mum. Erit autem hoc, si quis non solum necessarias, sed

4. locus.
declaratio

5. locus.
Declaratio.

6. locus.
Declaratio.

7. locus.
declaratio

8. locus.
declaratio.

et earum (quæ ad illas sunt utiles) aliquam syllogizantem uerit . Amplius , conclusiones non dicere , sed postea ratiocinatione colligere , subitarias . Sic enim longissime abscedet ab ea (quæ ex principio) positione : uniuersaliter autem dicendo sic , oportet enim interrogare qui occultè interrogat , ut interrogata omni oratione , et eo dicente conclusionem , quærat propter quid : id autem erit maxime per antedictum modum : nam sola ultima dicta conclusione , immanifestum quomodo accedit , eo quòd non præuidit respondens , ex quibus accedit , non per membra digestis prioribus syllogismis : minime autem per membra digeritur syllogismus conclusionem , cum non eius sumptiones ponuntur , sed cum illa sumuntur , à quibus syllogismus fit . Utile autem et non continua postulata sumere , ex quibus syllogismi , sed uicissim ad aliam et ad aliam conclusionem . Nam positis conuenientibus iuxta se inuicem , magis quòd accedit ex ipsis manifestum . Oportet autem et definitiones sumere (in quibus possibile est) uniuersalem propositionem : non in ipsis , sed in coniugatis . Nam decipiunt falsa ratiocinatione se ipsos (quando in coniugato sumitur definitio) si non uniuersale concedunt : ut si oportet sumere quòd qui irascitur appetit poenam : sumatur autem , ira appetitus esse poenæ propter apparentem paruipensionem : manifestum autem quoniam hoc sumpto habebimus uniuersale quòd præelegimus : at eis qui in ipsis proponunt , sæpè accidit ut abnuat respondens , eo quòd magis se habeat in ea re instantia : ut quòd non omnis qui irascitur appetit poenam : nam parentibus irascimur quidem , non autem poenam appetimus .
Fortasse

9. locus.
Declaratio.

10. locus.
Declaratio.

Fortasse autem non uera instantia est: nam à quibusdam sufficiens poena est, tristari solum, & facere poenitere: ueruntamen habet aliquid uerisimile, ut non uideatur irrationabiliter negare propositum: in iræ autem definitione, non similiter facile est instantiam inuenire.

Præterea proponere par est, non ut propter idipsum sed alterius gratia eum qui proponit. Nam deuitant ea quæ ad positionem sunt utilia. Simpliciter autem dicendo, quàm maximè facere dubium: utrum quod proponitur, an oppositum sumere uult. Nam dubio existente quidnam ad positionem est utile, magis quod sibi uidetur ponunt. Amplius, per similitudinem interrogare. Nam & uerisimile, & latet magis uniuersale: ut quemadmodum scientia & ignorantia contrariorum eadem: sic & sensus contrariorum idem: aut econuerso. postquàm sensus idem contrariorum, & scientia: hoc autem est simile inductioni, non tamen idem: nam ille quidem à singularibus uniuersale sumitur, in similibus autem non est quod sumitur uniuersale, sub quo omnia similia sunt. Oportet autem & ipsum sibi met quandoque instantiam ferre. Nam insuspectè se habent respondentes ad eos, qui uidentur iuste argumentari.

Vtile autem dicere quod consuetum, & quod dicitur tale. Nam pigrescunt quod solitum est dimouere, instantiam non habentes: simul autem & quia utuntur & ipsi talibus, cauent ea dimouere. Amplius, non seculè agere, & si omnino utile sit. Nam aduersus seculè agentes, magis renituntur. Et ut in similitudine proponere, quod propter aliud aliquid proponitur, et non propter seipsum, utile ponent magis. Amplius,

11. locus.
Declaratio.

12. locus.
Declaratio.

13. locus.
declaratio.

14. locus.
declaratio.

15. locus.
Declaratio.

16. locus.
Declaratio.

17. Locus.
Declaratio.

non id proponere quod oportet sumere : sed cui consequens, id est ex necessitate . Nam & magis concedunt, eo quod non similiter ex hoc manifestum sit, quod consequetur est, & sumpto hoc, sumptum est & illud .

18. locus.
Declaratio.

Et id ultimò interrogare, quod maxime uult sionem . Nam maxime prima renuunt, eo quod plurimi interrogantium prima interrogant, circa quæ uel maxime student . Ad quosdam autem prima quæ utilia sunt proponere . Nam proterui maxime prima admittunt, nisi omnino manifestum sit quod secuturum est, in fine autem proteruiunt : similiter autem & quicunque arbitrantur acuti esse in respondendo, ponentes enim prima, in fine recantant, tanquam nihil acciderit ex iis quæ posita sunt : ponunt autem promptè, confidentes habitui, & arbitantes nihil se esse passuros .

19. locus.
Declaratio.

Amplius, prolongare, & interponere quæ nihil sunt usus ad orationem, quemadmodum pseudographia utentes . Nam cum sint plura, immanifestum in quo falsum sit, quare & occultant quandoque interrogantes, in absconso proponentes ea quæ per se proposita, non ponentur : ad occultationem igitur, dictis est utendum.

Pro inductione respondentis, loci alij.

. CAP. II. .

21. locus.
Declaratio.

ADORNATVM uerò, inductione, & conclusionem eorum quæ affinia sunt. Inductio igitur quale quid est, manifestum : diuidere autem huiusmodi, ut scientiæ scientia esse meliorem, aut eo quod exactior est, aut quod meliorum : & quod scientiarum aliæ quidem sunt contemplatiuæ, aliæ autem actiuæ, aliæ porro effectiuæ :

nam

nam unumquodq; talium coornat quidem orationem, at non necessarium est, ut dicatur ad conclusionem. Ad diluciditatem autem exempla, & similitudines asserendum. Exempla autem accomodata, & ex quibus sci-
mus qualia Homerus, non qualia Cherilus: sic enim clarius erit quod proponitur. Utendum autem in disserendo, syllogismo quidem ad dialecticos magis, quam ad multitudinem: inductione uerò contrà, ad multitudinem magis. Dictum est autem & de his & prius. Est autem in aliquibus quidem inducenti impossibile interrogare uniuersale, in aliquibus uerò non facile, eo quòd non positum sit similitudinibus, nomen, omnibus commune: sed quando oportet uniuersale sumere, sic in omnibus talibus esse dicunt. Id autem determinare difficillimum est, qualia sunt ea quæ proferuntur huiusmodi, & qualia non: & propter hoc sæpenumero dissident in disputationibus: alij quidem dicentes, similia esse, quæ non sunt similia: alij uerò dubitantes quæ sunt similia, non esse similia. Quare tentandum in omnibus talibus ipsa nomina effingere: ut neque respondentem liceat dubitare quòd non similiter quod infertur, dicitur: neq; interroganti calumniari, ut similiter dicto, eo quòd plura eorum quæ non similiter dicuntur, similiter uidentur dici. Quando autem inducenti pluribus non dederit uniuersale, tunc iustum efflagitare instantiam: non dicente autem ipso in aliquibus sic, non iustum est efflagitare, in aliquibus non sic. Oportet enim inducentem prius sic instantiam efflagitare. Efflagitandum autem instantias non in eo quod proponitur ferre, nisi unum tantum sit huiusmodi: ut dualitas partium nume-

22. locus.
declaratio.

23. locus.
Declaratio.

24. Locus.
Declaratio.

25. Locus.
Declaratio.

26. locus.
Declaratio.

torum

rorum solus primus. Nam oportet & eum qui instat
 in altero instantiam ferre: aut dicere quod hoc solum
 tale est. Ad eos autem qui instant uniuersali, non in
 eodem autem instantiam ferunt, sed in æquiuoco (ut
 quod habeat aliquis non suum colorem, uel pedem, uel
 manum, habebit enim pictor non suum colorem, & co-
 cus pedem non suum) diuidendo reuera in talibus inter
 rogandum est. Nam latente æquiuocatione, bene ui-
 derentur instare propositioni. Si autem non in æquiuo-
 co, sed in eodem instans præpediat interrogationem,
 oportet auferentem id in quo instantia est, proponere
 reliquum, uniuersale faciendo, donec sumat quod utile
 est. Ut in obliuione, & in oblitum esse: non enim con-
 cedunt eum qui amisit disciplinam, oblitum esse, eo quod
 transeunte re amisit quidem disciplinam, obitus autem
 non est. dicendum autem auferenti id in quo instantia
 est, reliquum: ut si permanēte re amisit disciplinam, ideo
 co oblitum esse. Similiter autem & contra instan-
 tes, quoniam maiori bono, maius opponitur malum:
 proferunt enim quoniam sanitati minori bono quàm bo-
 na habitudo, maius malum opponitur: nam ægritudinē
 maius esse malum mala habitudine: auferendum igitur
 & in hoc in quo instantia est: nam ablato, magis ponet:
 ut quoniam maiori bono maius malum opponitur, nisi
 conferat alterum ad alterum: quemadmodum bona ha-
 bitudo ad sanitatem. Non solum autem eo instante
 hoc faciendum, sed & si sine instantia negat, eo quod
 præuideat aliquid talium. Nam ablato eo, in quo instan-
 tia est, compelletur ponere, eo quod non præuideat in
 reliquo, in aliquo non sic esse. Si autem non ponat ef-
 flagita

27. locus.
Declaratio.

28. locus.
Declaratio.

29. locus.
Declaratio.

flagitatus instantiam, non habebit assignare. Sunt autem huiusmodi propositionum quæ in aliquo falsæ sunt, in aliquo autem ueræ: in his enim par est auferre: reliquum autem uerum relinquere. Si autem in multis proponenti non ferat instantiam, postulandum est ponere. Nam dialectica est propositio ad quam sic in pluribus se habentem, non est instantia. Quando autem contingit idem & sine impossibili: & per impossibile syllogizare, demonstranti quidem & non differenti, nihil refert uel sic, uel illo modo syllogismo colligere: differenti autem non est utendum per impossibile syllogismo. nam si sine impossibili quidem syllogismo colligat, minime fiet ut dubitent: at quando per impossibile syllogizant (nisi ualde manifestum sit falsum esse) non impossibile dicunt esse: quare non fit interrogantibus quod uolunt. Oportet autem proponere quæcunque in pluribus quidem sic se habent. Instantia autem aut omnino non est, aut non in superficie est conspiciere: nam qui non possunt conspiciere in quibus non sic: tanquam uerum quidem sit, ponunt. Non oportet autem conclusionem, interrogationem facere. Alioquin autem, eo renuente non uidetur fieri syllogismus: nam & sæpe cum non interrogat, sed ut sequens infert, negant: & hoc facientes non uidentur redargui ijs qui non conspiciunt quod accidit ex ijs quæ posita sunt: quando igitur non dicens quidem accidere, interrogabit, ille autem negabit, omnino non uidetur fieri syllogismus. Non uidetur autem omne uniuersale dialectica propositio esse: ut quid est homo? aut quot modis dicitur bonum? est .n. dialectica propositio, ad quam est respondere, sic, uel non;

30. locus.
declaratio.

31. locus.
Declaratio.

32. locus.
declaratio.

33. locus.
Declaratio.

34. locus.
declaratio.

non : ad dictas autem non est , quare non sunt dialecticæ huiusmodi interrogationes , nisi ipse determinans , uel diuidens dicat : ut putasne bonum sic uel non sic dicitur ? nam ad talia facilis responsio , uel affirmando , uel negando : quapropter tentandum sic proponere huiusmodi propositiones . Simul autem et iustum fortasse ab illo interrogare , quot modis dicitur bonum , quando hoc diuidente , et proponente , nullo modo concesserit . Quisquis autem unam orationem multo tempore interrogat , male interrogat . Nam si respondeat quidem ei interrogatus quod interrogatur , manifestum quod multas interrogationes interrogat , aut frequenter easdem : quare aut nugatur , aut non habet syllogismum , nam ex paucis ornatis syllogismus : si uero non respondeat quid : aut non increpat , aut discedit . Est autem argumentari difficile , et sustinere facile ipsas suppositiones . Sunt autem talia , et quæ natura sunt prima , et quæ postrema . Nam prima quidem termino egent , postrema uero per multa terminantur uolenti continuum sumere à primis , aut sophisticæ uidentur argumentationes : impossibile enim demonstrare quippiam est eum qui non incipit à proprijs principijs , et connectit usque ad ultima : definire autem nihil ducunt respondentes , neq; si interrogans definierit , aduertunt : atqui non facto manifestum quidnam est quod propositum est , non facile est argumentari : maxime autem quod tale est , circa principia accidit , nam alia quidem per hæc monstrantur , ipsa uero non contingit per alia , sed necesse est definitione talium , unumquodq; cognoscere . Sunt autem difficile argumentabilia , et quæ ualde propinqua sunt principio

35. locus.
Declaratio.

36. locus.
Declaratio

37. locus.
Declaratio.

38. locus.
Declaratio

cipio. Non enim contingit plures ad hæc rationes inuenire, cum sint pauca media, horumq; & principiorum, per quæ necesse est monstrare ea quæ post illa sunt.

Terminorum autem difficilè argumentabiles ij omnium maximè sunt, quicunque utuntur talibus nominibus, quæ primum quidem immanifesta sunt, simpliciterne dicantur, an multipliciter: adhuc autem quæ neque nota trium propriè, an secundum metaphoram de definito dicantur. Nam quia obscura sunt, non habent argumenta: quia uerò ignorantur si absque metaphora dicitur quod tale est, non habet quod increpet. Omni-
no autem omne problema quando difficilè argumentabile, uel termino indigere arbitrandum est: uel est eorum quæ multipliciter, uel eorum quæ secundum metaphoram de definito esse dicantur, uel non longè à principijs: uel quia non manifestum est primum nobis hoc idem, secundum quem dictorum modorum est quod dubitationem præstat. Nam cum est manifestus modus, manifestum quoniam aut definire oportebit, aut diuidere, aut medias propositiones inuenire. Nam per hæc monstrantur ultima. In multis autem positionibus (non bene assignata definitione) non facile disputare, ac argumentari. Vt utrum uni contrarium, an plura: definitis autem contrarijs aliquo modo, facile est ostendere utrum contingit plura eidem esse contraria, an non: eodem autem modo & in alijs definitione indigentibus: uidentur autem & in disciplinis quædam ob definitionis defectum, non facile describi: ut & quoniam quæ ad latus secat planum linea, similiter diuidit & lineam, & locum: definitione autem dicta, statim manifestum

39. locus.
Declaratio.

40. locus.
declaratio.

41. locus.
Declaratio.

est

est quod dicitur. Nam eandem ablationem habent loca, & lineæ: est autem definitio eius orationis hæc.

42. Locus. / Simpliciter autem prima elementorum, positæ quidem definitionibus (ut quid lineæ, uel quid circulus) facillimum ostendere: uerum non multis ad unumquodque eorum est argumentari, eo quod non sunt multa media: si autem non ponantur principiorum definitiones, difficile: fortasse autem omnino impossibile. Similiter autem his, & in iis quæ sunt circa orationes se habet, non igitur latere oportet, quando difficile argumentabilis est positio, quod passa est aliquid eorum quæ dicta sunt: quando autem erit ad dignitatem, & propositionem, maior labor disputare quam ad positionem. Dubitare autem possit quispiam, utrum ponenda sint talia, an non: nam si non ponat, sed poscat, & ad illa disputare, maius præcipiet quam quod in principio positum est. Si uero ponat, credet ex minus credilibus: si igitur oportet non difficilius problema facere ponendum: si autem per notiora syllogizare, non ponendum. An discenti quidem non ponendum, nisi notius sit: exercitato uero ponendum, si uerum solum uideatur & quare manifestum quoniam non similiter & interroganti & docenti existimandum esse ponendum. Quo pacto igitur interrogare & ordinare oportet, penè sufficiunt quæ dicta sunt.

44. locus. / Loci pro respondente. CAP. III.

DE responsione autem primum quidem determinandum, quod nam est opus bene respondentis, quemadmodum bene interrogantis. Est autem interrogantis quidem sic deducere orationem, ut faciat respondentem dicere

dicere inopinabiliora quàm ea, quæ propter positionem sunt necessaria: respondentis uerò non propter se apparere, accidere impossibile, aut quod præter opinionem est, sed propter positionem: nam alterum fortasse peccatum, ponere primum quod non oportet: & positum non seruare aliquo modo. Quia autem sunt indeterminata ijs qui propter exercitationem & experientiam orationes faciunt (nam non eadem considerationes & discipulis, & doctis, & concertantibus, neque his, & ijs qui exercent se inuicem inspectionis gratia: nam discipulo quidem ponenda sunt semper ea quæ uidentur, neque enim conatur falsum ullus docere: concertantium uerò interrogantem quidem uideri aliquid facere oportet omnino, respondentem autem nihil uideri pati) & in dialecticis congressionibus quæ non concertationis gratia, sed experimenti & inspectionis orationes faciunt, nondum enucleatum est quo pacto oporteat coniectare respondentem, & qualia dare, & qualia non, ad bene aut non, seruandam positionem: quoniam (inquam) nihil habemus traditum ab alijs, ipsi aliquid dicere tentemus. Necesse est autem respondentem sustinere orationem, ponendo aut probabilem, aut improbabilem positionem, aut neutram: & aut simpliciter probabilem, aut improbabilem, aut indeterminatè, ut huic alicui, uel alij. Nihil autem refert quomocunque dum ea probabilis, aut improbabilis sit: nam idem modus erit bene respondendi, uel dandi, uel non dandi quod interrogatum est: nam cum improbabilis est positio, necesse est & conclusionem probabilem fieri: cum uerò probabilis, improbabilem, nam op-

positum

45 locus.

46. locus.
Declaratio

47. locus.
Declaratio.

positum semper positionis interrogans concludet: si autem neque probabile, neque improbabile quod positum est, & conclusio erit talis. Quoniam autem bene syllogizans, ex probabilioribus & notioribus propositum demonstrat, manifestum est quod quando simpliciter est improbabile quod proponitur, non dandum est respondenti, nec quod non uidetur simpliciter, nec quod uidetur quidem, minus autem conclusione uidetur. Nam cum improbabilis est positio, probabilis est conclusio: quare oportet quæ sumuntur, probabilia esse omnia, & magis probabilia quàm quod proponitur, si debet per notiora quod minus notum est concludi: quare si neque tale est quippiam eorum quæ interrogantur, non ponendum est respondententi. Simpliciter autem si est probabilis positio: dilucidum est quoniam conclusio simpliciter improbabilis: ponendum igitur & quæ uidentur, omnia, & eorum quæ non uidentur, quæcumque minus sunt improbabilia conclusione. Nam sufficienter sic uidebitur disceptatum esse. Similiter autem erit, et si neque improbabilis, neque probabilis est positio. Nam sic & quæ uidentur omnia dandum, & eorum quæ non uidentur, quæcumque minus sunt improbabilia conclusione: sic enim probabiliores accedit orationes fieri. Si igitur simpliciter quidem probabile, uel improbabile quod ponitur; ad ea quæ uidentur simpliciter, comparatio facienda. Si autem non simpliciter probabile, uel improbabile sit, quod ponitur, sed respondententi: ad se ipsum, quod uidetur, & quod non uidetur iudicando, ponendum, uel non ponendum. Si uero alterius opinionem tutetur respondens, manifestum quoniam ad illius

48. locus.

49. locus.
declaratio.

50. locus.

51. locus.

intellia

intelligentiam aspiciendo, ponere singula debet, & negare: quare & qui curant extraneas opiniones (ut bonum & malum esse idem, quemadmodum Heraclitus inquit) non dant non adesse simul contraria eidem, non quia non videntur eis hæc, sed quia secundum Heraclitum sic dicendum. Faciunt hoc autem & qui suscipiunt abinuicem positiones, coniectant enim ac si is dicat qui ponit: manifestum igitur quæ coniectandum respondentem siue simpliciter probabile, siue alicui positum est.

Quoniam autem est necesse omne quod interrogatur aut probabile, aut improbabile esse, aut neutrum, & ad orationem, aut non ad orationem, attinere quod interrogatur, si sit quidem quod uidetur, & non ad orationem: dandum est dicendo quod uidetur. Non enim interimitur (posito eo) quod in principio. Si uerò non uidetur, & non ad orationem: dandum quidem, & consignificandum quod non uidetur, ad deuitationem absurditatis. Si uerò sit ad orationem, & uideatur, dicendum quoniam uidetur quidem, sed ualde propinquum ei quod in principio est, & interimitur (eo posito) quod propositum est. Si autem ad orationem quidem, ualde autem probabile postulatum, dicendum quod accidit hoc posito, at ualde absurdum esse quod proponitur. Si uerò neque probabile, neque improbabile, si nihil quidem ad rationem, dandum nihil determinando. Si autem ad orationem, consignificandum quod interimitur (posito eo) quod in principio est. Nam sic & qui respondet nihil uidebitur propter hoc pati: si quidem præuidens singula, posuerit, & qui interrogat, assequetur syllogismum positus ab eo omnibus probabilioribus

52. Locus.

53. locus.
declaratio.54. locus.
Declaratio.55. locus.
declaratio.56. locus.
Declaratio.57. locus.
declaratio.

38. locus.
declaratio.

39. locus.
Declaratio.

60. locus.
declaratio.

61. locus.
Declaratio.

62. locus.
declaratio.

ribus conclusione. Quicunque uero non ex probabilioribus conclusione conantur syllogizare, perspicuum quoniam non bene syllogizant: quare cum sic interrogant, non ponendum. Similiter autem & in ijs quæ obscuræ, & multipliciter dicuntur, occurrendum est. Nam quia datum est respondententi non discenti, dicere non discō, & multipliciter dictum non ex necessitate confiteri, uel negare, manifestum quoniam primum quidem nisi planum sit quod dicitur, non cunctandum ut dicat haud intelligo: nam sæpe ex eo quod non clare interrogantibus dant, occurrit aliquid difficile. Si autem notum quidem sit, multipliciter autem dictum, si in omnibus quidem uerum uel falsum sit quod dicitur: dandum simpliciter quod dicitur, uel negandum: si uero in aliquo quidem sit uerum, in aliquo autem falsum, significandum est quod multipliciter dicitur, & quia hoc quidem falsum, illud autem uerum. Nam cum posterius distinguitur, immanifestum si & in principio ambiguum animaduertit. Si autem non præuiderit dubium, sed in alterum aspiciens posuerit, dicendum ad eum qui in alterum ducit, quoniam non ad id aspiciens dedi, sed ad alterum eorum. Nam pluribus existentibus quæ sub eodem nomine, uel eadem oratione sunt, facilis est ambiguitas. Si uero & dilucidum sit, & simplex quod interrogatur, aut sic, aut non, respondendum. Quoniam autem omnis propositio syllogistica, aut earum aliqua est, ex quibus syllogismus, aut propter aliquam illarum, manifestum quod quandoque alterius gratia sumetur, ex eo quod plura similia interrogant. Nam aut per inductionem, aut per similitudinem, plerumque universale

uersale sumunt: singularia igitur omnia ponendum, si
 sint uera, & probabilia. Ad uniuersale autem ten-
 tandum instantiam ferre. Nam siue instantia uel quæ
 sit, uel quæ uideatur, prohibere orationem, proterui-
 re est: si igitur multis apparentibus, non dederit uni-
 uersale qui non habet instantiam, manifestum est quo-
 niam proteruit. Amplius, si neque contra argumenta-
 ri habeat quod non uerum, multo magis uidebitur pro-
 teruire, quamuis nec hoc sufficiat: nam complures o-
 rationes opinionibus contrarias habemus, quas diffici-
 le est soluere, uelut Zenonis, quod non contingit mo-
 ueri, neque stadium pertransire: sed non propter id, quæ
 sunt opposita his, non ponendum. si igitur qui neq; con-
 trā argumentari habet, neque instare, non ponit, diluci-
 dum quoniam proteruit: est enim in disputationibus
 proteruia, responsio præter dictos modos, syllogismi
 destructiua. Sustinere autem & positionem, & de-
 finitionem, ipsum sibi ipsi oportet præargumentando.
 Nam ex quibus interimunt interrogantes quod propo-
 nitur, manifestum quoniam ijs aduersandum. Inopi-
 nabilem uerò suppositionem cauendum sustinere. Erit
 autem inopinabilis multipliciter: nam & ea ex qua
 absorta contingit dicere: ut si omnia dicat aliquis mo-
 ueri, aut nihil: & quæcunque peioris moris esse eligen-
 da, & quæ contraria consilijs, ut quod uoluptas bonum,
 & iniuriam facere melius quàm iniuriam pati: nam
 non ut orationis gratia sustententem, sed ut ea quæ ui-
 deantur dicentem oderunt. Quæcunque uerò oratio-
 num falsum syllogizant, soluendum interimendo id pro-
 pter quod fit falsum. Nam non is qui quoduis interimit

63. Locus
declaratio64. locus.
Declaratio.65. locus.
Declaratio.66. locus.
Declaratio.67. locus.
declaratio.

solvit, ne quidem si falsum est quod interimitur: habere enim potest plura falsa, oratio: ut si quis sumat sedentem scribere, Socratem vero sedere: accidit enim ex his, Socratem scribere: interempto igitur Socratem sedere, nihil magis soluta est oratio: quamvis falsum sit postulatum, sed non propter id oratio falsa: nam si quis sit sedens, non scribens autem, non amplius in tali, apte accommodabitur eadem solutio: quare non id interimendum, sed sedentem scribere: non enim omnis qui sedet, scribit. Solvit igitur omnino, qui interimit id, propter quod fit falsum: novit autem solutionem, qui scit quod propter id falsa oratio: quemadmodum in ijs quæ falso describuntur, non enim sufficit instare, ne quidem si falsum sit quod interimitur, sed & id propter quod falsum, assignandum: sic enim erit manifestum utrum prævidens aliquid, an non, facit instantiam.

Loci communes pro interrogante, & respondente.

CAP. IIII.

§8. loens,
Declaratio,

EST autem orationem prohibere concludi, quæ dupliciter. Nam aut interimendo id propter quod fit falsum; aut ad interrogantem instantiam dicendo: sæpe enim non solvit quidem; qui tamen interrogat, non potest longius producere. Tertium autem ad interrogata: accidit enim ex interrogatis quidem non fieri quod volumus, eo quod non bene interrogata sint, addito autem aliquo, fieri conclusionem. Si igitur non amplius potest producere interrogans, ad interrogantem erit instantia: si autem potest, ad interrogata.

Quartum autem, pessima est instantiarum quæ est ad tempus:

tempus: nam quidam talibus instans ad quæ disputare pluris est temporis, quàm præsentis exercitationis: instantiæ igitur, ut dictum est prius, quatuor modis sunt. Solutio autem est earum quæ dictæ sunt, prima tantum: reliquæ autem prohibitiones quædam & impedimenta conclusionum. Inculpatio uerò orationis, & secundum ipsam orationem, & quando interrogatur non eadem. Plerunque enim quòd non bene disputatur oratio, is qui interrogatur, est causa eò quòd non concedat ex quibus probè erat disputare ad positionem: nam non est in altero solo, bene absoluerè commune opus. Necessarium igitur quandoque ad dicentem, & non ad positionem argumentari, quando is qui respondet, & contraria interroganti obseruat corroborans: proteruientes igitur, altercatorias, & non dialecticas faciunt exercitationes. Amplius autem quia exercitationis & experimenti gratia, & non doctrine huiusmodi sunt orationes, perspicuum quoniam non solum uerum syllogizandum, uerum etiam falsum, nec per uera semper, sed quandoque & per falsa: sæpè enim uero posito, interimere necesse est disputantem, quare proponenda falsa: quandoque autem & falso posito, interimendum per falsa: nihil enim prohibet, alicui uideri quæ non sunt, magis quàm uera: quapropter ex ijs quæ illi uidentur, oratione facta magis erit suasus quàm adiutus. Oportet autem eum qui bene transfert, dialecticè, & non contentiose transferre. Ut geometram geometricè, siue falsum, siue uerum sit, quod concludendum est: quales autem dialectici syllogismi, dictum est prius. Quoniam autem malus particeps, qui impe-

69. locus.
Declarati.

70. locus.
Declarati.

71. locus.

72. locus.

dit commune opus, patet quod & in orationibus: nam commune quippiam quod proponitur & in illis est, præterquam in concertantibus: his autem non est eundem utrisque finem assequi: nam plures uno impossibile est vincere. Differt autem nihil siue in respondendo, siue id interrogando fiat: nam & qui contentiosè interrogat, prave disputat: & qui in respondendo non dat quod uidetur, neque suscipit quicquam quod uult interrogans interrogare. Manifestum igitur ex ijs quæ dicta, quod non similiter inculpandum & secundum seipsam orationem, & interrogantem. Nam nihil prohibet orationem quidem prauam esse, interrogantem uero ut possibile est optimè contra respondentem disputare: nam contra proteruos non possibile fortasse statim sumere quales quis uult, sed quales fieri possibile, faciendi syllogismi. Quoniam autem est indeterminatum quando contraria, & quando ea quæ sunt in principio sumunt homines (nam plerunque per seipsos dicentes contraria dicunt: & abnuentes prius, dant posterius, eò quod interroganti & contraria, & quæ in principio, plerunque obediunt) necesse est prauas fieri disputationes: causa autem est qui respondet hæc quidem non dans, illa autem talia dans: manifestum igitur quoniam non similiter inculpandum & interrogantes, & orationes. Orationis autem secundum seipsas quinque sunt inculpationes. Prima quidem quando ex interrogatis non concluditur, neque quod propositum est, neque omnino quicquam, cum sint uel falsa, uel inopinabilia, aut omnia, aut plurima, in quibus consistere debet conclusio: & neque ablati quibusdam, neque additis, neque his quidem

93. Inena.

Inculpationis orationis quinque.

quidem ablati, illis uero additis, fit conclusio. Secundo autem, si ad positionem non fiat syllogismus, et ex talibus & eo modo quo dictum est prius. Tertia uero si additis quibusdam fiat syllogismus: hæc autem sint deteriora ijs, quæ interrogantur, & minus probabilia conclusione, etiam si ablati quibusdam, nam quandoque sumunt plura necessarijs: quare non eo quod hæc sunt, fit syllogismus. Amplius, si ex inopinabilioribus, & minus credibilibus conclusione, aut si ex ueris, sed maiore opera indigentibus demonstrari, quam problema: non oportet autem ex omnibus problematis syllogismos existimare similiter probabiles esse, & suauiores: natura enim statim sunt aliqua quidem faciliora, alia uero difficiliora eorum quæ interrogantur: quare si ex aliquibus ut fieri potest maxime probabilibus, coniecturam fecerit, disputatum bene est. Manifestum igitur quoniam orationis non eadem inculpatio, & ad problema, & secundum se. Nam nihil secundum se quidem orationem prohibet esse uituperabilem, ad problema autem laudabilem: & rursum ediuerso secundum se quidem laudabilem, ad problema autem uituperabilem: quando ex pluribus est facile cum probabilibus, tum ueris concludere. Erit autem quandoque oratio etiam concludens quam non concludens deterior, quando illa quidem ex absurdis concludit, cum non sit tale problema: hæc autem indigeat talibus quæ sunt probabilia & uera, & non dum ex assumptis sit oratio. Eos autem qui per falsa uerum concludunt, non iustum est inculpare. Nam falsum quidem semper necesse est per falsa syllogizare: uerum autem est quandoque per falsa syllogizare, manifestum

74. locus.
declaratio.

75. locus.
Declaratio.

76. locus.
Dubitatio.

stum autem id ex analyticis. Cum autem demonstratio sit alicuius dicta oratio: si aliquid est aliud quod ad conclusionem nullo modo se habet, non erit ex illo syllogismus: si autem appareat, sopqisma erit, non demonstratio. Est autem philosophema quidem, syllogismus demonstratiuus: epichirema autē, syllogismus dialecticus: sophisma uerō, syllogismus contentiosus: aporema autem syllogismus dialecticus contradictionis. Si uerō ex utrisq; quæ uideantur, aliquid ostendatur, non autem similiter uideantur: nihil prohibet quod ostenditur magis altero uideri.

77. locus.
Declaratio.

78. locus.
Declaratio.

Sed si hoc quidem uideatur, illud autem neutra parte: aut si hoc quidem uideatur, illud autem non uideatur: similiter quidem similiter utiq; erit, & non: si autem magis alterum, sequetur quod est magis. Est autem quoddam & idem ad syllogismos peccatum, quando ostenditur per longiora quod contingit per breuiora, & quæ orationi adsunt. Vt quod est opinio magis altera, quàm altera: si quis petat ipsum quoq; maximè esse, esse autem opinabile, ipsum quod uerè est: quare quorundam magis esse ipsum: ad quod autem magis, magis dicitur esse, esse autem & ipsam opinionem ueram: an erit accuratius, quàm par sit exigens quoddam petatum est autem & ipsam opinionem ueram esse, & ipsum quodq; maximè esse, ac si ipsa opinio uera, certior sit: sed quæ nequitia maior, quàm quæ facit circa id cuius est oratio, latere causam oratio autem est manifesta uno quidem modo, & publicissimo, si sit concludēs sic, ut nihil oporteat interrogare: uno autē & qui maximè dicitur: cū sumpta quidē sint ex quibus necessariū est cōclusionē esse, quæ quidē sint per cōclusiones cōclusa, etiā si id omittitur quod ualde probabile est.

Pro

Pro opponente & respondente loci communes.

CAP. V.

FALSA autem oratio uocatur quadrupliciter. 79. locus.
Declaratio.

Vno quidem modo quando apparet concludere quæ non concludit: uocatur autem apparens, litigiosus syllogismus. Alio modo, quando concludit quidem, non tamen ad propositum: quod accidit maxime in ijs quæ ad impossibile ducunt. Aut ad propositum quidem concludit, non tamen secundum propriam disciplinam: hoc autem est, si ea quæ non est medicinalis, uideatur esse medicinalis, aut geometrica quæ non est geometrica, aut dialectica quæ non est dialectica, siue uerum, siue falsum sit quod accidit. Alio autem modo, si per falsa non concludit: huius autem erit quandoq; quidem conclusio falsa, quandoq; autem uera: nam falsum quidem semper per falsa concludit, uerum autem possibile est & non per uera: ut dictum est prius. Quod autem falsa sit oratio, dicentis peccatum potius est, quàm orationis: at ne quidem dicentis semper, sed cum lateat ipsum quod falsam orationem dixit aliquam: eò quod ab ipso suscepimus cum pluribus ueris quippiam amplius: si ex ijs quæ maxime uidentur interimit aliquid uerorum (talis enim existens, uerorum demonstratio est) oportet sane positorum aliquid non esse omnino, quare erit huius demonstratio. Si autem uerum concludat per falsa, & ualde absurda, compluribus deterior erit quæ falsum syllogizant: erit autem talis, & quæ falsum concludit. Quare manifestum quod prima quidem consideratio orationis secundum seipsam est, si concludit: secunda autem, utrum uerum an falsum: tertia uerò, ex qualibus

qualibus quibusdam. Nam si ex falsis quidem, opinabilibus autem, rationabilis: si autem existentibus quidem, sed inopinabilibus, praua: si uero & falsa et ualde inopinabilia sint: dilucidum quod praua, aut simpliciter, aut ad rem. Id autem quod in principio & contraria quonam pacto peteret interrogans, secundum ueritatem quidem in analyticis dictum est, secundum opinionem uero nunc dicendum est. Petere autem uidentur id quod est in principio quinque modis. Manifestissimo quidem & primo, si quis id ipsum quod monstrari oporteat, petat: hoc autem in eo ipso quidem non facile latere potest, in synonymis autem, & in quibuscunq; nomina & oratio idem significat, magis. Secundo autem, quando quod particulariter oporteat demonstrare uniuersaliter quis petat: ut qui argumentatur quod contrariorum una disciplina, omnium oppositorum postulauerit unam esse: nam uidetur id quod oportebat secundum se ostendere, cum alijs petere pluribus. Tertiò, si quis quid uniuersaliter est ostendere propositum, particulariter petat: ut si de omnibus contrarijs propositum est, de aliquibus postulet: uidetur enim hic quod cum pluribus oportebat ostendere secundum se, extra petere. Rursus, si quis diuidens, petat problema: ut si oportet ostendere medicinam sani & aegri, extra utrumq; postulet: aut si quis eorum quæ sequuntur se inuicem ex necessitate, alterum petat: ut latus incommensurabile esse diametro: si oporteat ostendere quod diameter lateri. Aequalites autem & contraria petunt ei quod ex principio est. Nam primo quidem si quis opposita petat secundum affirmationem

80. locus.
Declaratio.

mationem & negationem. Secundò autem contraria
 secundum oppositionem: ut bonum & malum idem.
 Tertiò uerò si quis uniuersaliter postulans, particula-
 riter petierit contradictionem. Vt si quis sumens
 contrariorum unam disciplinam, sani & egri alteram
 esse petat: aut si hoc petens, in uniuersali oppositionem
 tentet sumere. Rursum, si quis petat contrarium ei
 quod ex necessitate accidit per ea quæ posita sunt: &
 si quis ea quidem non sumat quæ opposita, at alia petat
 duo, ex quibus erit opposita contradictio. Differt
 autem contraria sumere tantillum ab eo quod est in prin-
 cipio: quoniam huius quidem est peccatum ad conclu-
 sionem (nam ad illam aspicientes, quod in principio est
 dicimus petere) contraria autem sunt in propositioni-
 nibus, eo quòd ipsæ aliquo modo se habent adinuicem.
 Ad gymnasiam autem & exercitationem talium oratio-
 num primum quidem conuertere assuescere oportet ora-
 tiones. Sic enim & ad id quod dicitur copiosius nos ha-
 bebimus, & in paucis, plures sciemus orationes: nam
 conuertere est transuentionem conclusionem cum reli-
 quis interrogationibus interimere unum quippiam eo-
 rum quæ dicta sunt: necesse est enim si conclusio non est,
 unam aliquam interimere propositionum: siquidem om-
 nibus positis necesse erat conclusionem esse. Ad om-
 nem autem positionem & quod sic, & quod non sic
 argumentum considerandum, & cum inueneris, solu-
 tionem statim querendum. Sic enim simul accidet &
 ad interrogandum, & ad respondendum exerceri: &
 si ad nullum alium habemus, apud nos ipsos sensim com-
 paranda sunt quæ attinent ad ipsam positionem argu-
 menta:

81. locus.
 declaratio.

82. locus.
 Declaratio.

menta: nam id ad cogendum multam copiam præbet: & ad redarguendum magnum habet adiumentum, quando quispiam promptus est argumentari, & quod sic & quod non sic: nam ad contraria accidit facere observationem, & ad cognitionem, & ea (quæ secundum philosophiam est) peritiam posse conspiciere, & conspexisse quæ ab utraque accidunt suppositione, non paruum instrumentum: reliquum enim horum, recte eligere alterum: oportet autem ad id quod tale est, esse bono ingenio: & hoc est secundum ueritatem bonum ingenium, posse bene eligere uerum, & diffugere falsum: quod qui nati sunt bene, possunt probe facere: nam qui amant, & qui odium, quod profertur facile discernunt optimum. Et ad ea quæ sæpissime incidunt problemata, scire oportet orationes, & id maxime de primis positionibus. Nam in his fastidiunt sæpe qui respondent.

85. locus.
Declaratio. Amplius, terminorum copiosos esse oportet, & probabiliū, & primorum se habere promptos. Nam per hæc fiunt syllogismi. Tentandum autem & ea (in quæ sæpissime incidunt disputationes) tenere. Nam quemadmodum in geometria ante opus est circa elementa exercitatum esse, & in numeris circa capitales promptè se habere, & multum refert ad hoc, & alium numerum cognoscere multiplicatum. Similiter quoque & in orationibus promptum esse ad principia, & propositiones memoria scire oportet: nam perinde ac in memoriæ sensorio solum: loci positi statim faciunt ipsas res memorare: & hæc faciunt ad ratiocinandum promptiorem, eo quod ad determinatas illas inspiciat secundum

86. locus.
declaratio. numerum. Propositionemq; communem magis quam positionem

positionem in memoria ponendum. Nam principiorum
suppositionum copiosum esse mediocriter, difficile.

Amplius, orationem unam plures facere assuescen-
tum, uelut ij qui occultissime abscondunt. Tale autem
erit si quis quam plurimum abscedat ab affinitate eorū,
e quibus est oratio: erunt autem potiores orationum
uniuersales maxime, quæ id pati possint, ut quoniam non
est una plurium disciplina: sic enim & in ijs quæ sunt
ad aliquid, & in contrarijs, & in coniugatis est.

Oportet autem & reminisci uniuersales facere oratio-
nes: tamen si fuerit disputans particulariter. Sic enim
& plures licebit unam facere: similiter autem & apud
rhetores in enthymematibus. Eundem autem quam
maxime fugere, contra uniuersale ferre syllogismos.

Et semper oportet considerare orationes, si in plu-
ribus communibus disputantur. Nam omnes particula-
res in uniuersali disputatæ sunt, & inest in particulari
bus eius quod est uniuersale demonstratio: eo quod non
est syllogizare quicquam sine uniuersali. Exercita-
tio autem facienda: inductiuarum quidem ad rudem, syl-
logisticarum autem ad expertum. Et tentandum acci-
pere ab ijs quidem qui in syllogismis triti sunt propo-
sitiones, ab ijs uero qui inductionibus, similitudines: in
hoc enim utrique exercitati sunt. Omnino autem exer-
citationis gratia disceptantibus tentandum afferre aut
syllogismum de aliquo, aut propositionem, aut solutio-
nem, aut instantiam: siue rectè quis dicat, siue perpe-
ram: uel ipse, uel alter: & ad quippiam uterque.

Ex his enim facultas, exercitatio autem facultatis gra-
tia. Et maxime circa propositiones, & instantias: est

enim

88. locus.
Declaratio.

89. locus.
Declaratio.

90. locus.
declaratio.
91. locus.
Declaratio.

92. locus.
declaratio
93. locus.
declaratio.

94. locus.
Declaratio.

enim (ut simpliciter dicam) dialecticus : propositiuus
 & instantiuus : est autem proponere quidem , unum fa-
 cere quæ sunt plura . Oportet enim unum omnino su-
 mere ad quod est oratio : instare autem quod unum est ,
 facere plura : nam aut diuidit , aut interimit : hoc qui-
 dem dans , illud autem non dans , eorum quæ proposta
 sunt . Non est autem cum omni disputandum , neque
 contra quemlibet exercitandum . Nam necesse ad ali-
 quos , paruas fieri orationes : ab eo enim qui omnino ten-
 tat apparere , diffugiendum : iustum autem omnino ten-
 tare syllogismo concludere , ueruntamen non pulchrum ,
 eo quod non oportet aduersus quoslibet facile consistere :
 quandoquidem necesse est paruiloquium inde emer-
 gere : nam qui exercitati sunt , non possunt abstinere à
 disputatione , sine altercatione . Oportet autem et sa-
 ptas habere orationes adhuiusmodi problemata , in qui-
 bus cum paucissimorum copia eas ad quàm plurima utiles
 habeamus : illæ uerò sunt uniuersales , & ad quas in prom-
 ptu quippiam aduenire difficile est .

Libri octauī & ultimi Topicorum

FINIS.

IN ELENCHORVM

LIBROS ARGVMENTVM

Per Angelum Politianum.

VNC leuissimè elenchos attingamus. Hi non tam præstant vt simus, quam vt docti videamur. aspiciendi tamen non nihil, ne facile à Sophistis confutemur: quorum hi sunt in disputando fines, vt resellant, vt mentiri cogant, vt absurda loqui & barbara, & nugatoria. Loci eorum in verbis, aut extra uerba. In uerbis equiuocatio, ambi-

guitas, compositio, diuisio, accentus, dictionis figura: nam subiectas generibus species omitto. extra uerba autem, quod ex accidenti, quod purè, & aliquatenus: tum confutationis inscitia, & quod ex consequenti, nec non principij acceptio, & positio non causa tanquam causa, & multarum interrogationum in vnâ collisio: quos explicare longissimum, & fortasse (quoniam plerunque ad Topica referuntur) superuacuum. Hactenus Aristotelis ars omnis uel ratio cinandi, uel peculiariter demonstrandi, uel differendi, uel postremò cauillandi, quam qui penitus inspexerit, & secum quod opus est, argumentando colligat, ac demonstrabit, & cum alio disputans facile quod uolet aut impugnabit, aut tuebitur.

Per Georgium Vallam.

ARGVMENTA Sophistica intra colorem sunt posita veritatis, ut minus expertis hominibus stannum, argentum & orichalcum, aurum esse videtur: ita sophisticum argumentum videtur verum, cum manifestum falsum esse deprehendatur. Sicut ergo solertibus medicis venena esse cognita, nec non offendentia humanum corpus omnia debent: ita verum in omni disciplina exquirentibus, sophismata & captiones omnes debent innotescere. Primum quidem, quoniam nobis contingit multum in sermone versari, expediuerit nosse, quot modis unumquodque dicatur, quae simili modo, & quae alio, tum nomina seu voces, tum res dici possint. Secundo loco, ut questionibus possimus alienis occurrere, nec non nostris hasitationibus satisfacere. Tertio loco, ut loquacitatem aliquorum possimus contundere, qui rebus in omnibus ideo videntur exercitati, & nullius rei expertes esse, in pessimam vitam alios alliciunt, quod sunt omnium ignavissimi, sed sola loquacitate redundantes. quales quidam fuisse rhetores arguuntur, Gorgias, Hippias, Protagoras, & Prodicus. His ergo de causis non praevertenda visa est captionum, inquit sermone tendicularum cognitio. Cum ergo tria sint omnia, ut iam dictum est, argumentorum genera, verum unum, alterum falsum, tertium inter ea medium, quod probabile vel non repugnans appellatur: primum quidem ab alijs doctrinam pariens, ab alijs demonstrativum nuncupatur, de quo mox dicetur Hoc circa prima versatur, quandoquidem ex suis cuiuslibet disciplinae principiis desinitis, et firmis, non ex respondentium & intendentium approbationem opinione tenentur demonstrationes. Secundum, quod medium diximus locum obinere,

obtinere, partiuntur aliqui, in probabile, seu dialecticum, & quod
 exquisitum vocant, id ex probabilibus fit. Probabilia autem, iam
 dictum est, quae videntur omnibus, vel plurimis, vel peritis, vel ma-
 gnae existimationis viris. Circa eadem sermone sunt exquisitiae, nisi
 quod non sunt ex communibus, vel plurium opinionibus, sed eorum
 qui respondeant, à quibus eam deprehendere expedit scientiam, in
 qua sit experientia, cum dialecticus intra communem sermonem ac-
 ceptionemque disciplinarum omnium contineatur, mathematicas in-
 quam, & grammaticam, & reliquas: circa quae & exquisitius
 quo diximus modo versabitur, de quibus iam diximus appella-
 quod falsum, quod sophisticum, quodque captiosum diximus appella-
 ri, exquisitui faciem gerit, verum circa falsa uersatur, & in ipsa
 hallucinatur materia, declinatque ad id quod ab opinione alienum
 est: quippe uel ex solis constat particularibus, vel negatiuis, uel etiam
 simili figura. Propositiones in secunda sumendo figura, de qua in par-
 te dicitur indicandi: ueluti si dicas, haec tunica est fortis, fortis est qui
 fortitudinem habet haec ergo tunica habet fortitudinem. Item, ho-
 mo est animal, equus est animal, ergo homo est equus. De his igitur
 nunc nobis dicendum est. Primum itaque considerandum nobis est,
 quamnam ita corripientes, & his tendiculis & captiunculis insidan-
 tes coniecerint. Sunt nimirum haec numero, ut quidam paucis metiun-
 tur, tria, nam ea captio, aut in loquendo, aut in pronunciando, aut
 in scribendo est. Aristoteles autem quinque partes facit: elenchos,
 mendacium, admirabile solacisimum, & quintum, nugari cum qui
 disputet. Id certe est cogere, idem sepius dicere. Elenchi, hoc est coar-
 guendi species duae: una quidem in dictione, altera uero extra di-
 ctionem.

ELENCHORVM SOPHISTICORVM ARISTOTELIS

LIBER I.

Qui intendit, & aliquem syllogis-
mum, sophisticum esse.

CAPVT I.

ἔλεγχος
Latinis re-
dargutio,

DE SOPHISTICIS autem re-
dargutionibus, & de ijs quæ uiden-
tur redargutiones (sunt autem ca-
ptiosæ ratiocinationes, at non redar-
gutiones) dicamus oportet, incipien-
tes secundum naturā à primis. quòd
igitur hi quidem syllogismi, illi autem (cū non sint) uide-
tur, manifestum est. Nam quemadmodum & in alijs id
fit per quandam similitudinem, sic & in orationibus se
habet: etenim hi quidem habitum probè habent, illi uerò
uidentur, ex tribu tumentes, & componentes seipsos,
& pulchri: hi quidem ob pulchritudinem, illi autem uiden-
tur, seipsos fucantes. Et in inanimatis quoque similiter:
nam & illorum hæc quidem argentum, ista uerò aurum
reuera sunt: illa non sunt quidem, apparent autem se-
cundum sensum: ut lithargyryna, & stannea, argen-
tea: & felle tincta, aurea: eodem autem modo & syllo-
gismus, & redargutio: hæc quidem est, illa uerò non
est, apparet autem propter imperitiā: nam imperiti
uelut

velut distantes, à longè speculantur. Nam syllogismus quidem ex quibusdam est positus, ut colligamus aliquid aliud ex necessitate ab ijs quæ posita sunt per ea quæ posita sunt: redargutio autem syllogismus est, cum contradictione conclusionis: illi uerò id quidem non faciunt. Videntur autem ob multas causas, quarum unus locus aptissimus, & publicissimus per nomina. Nam quia fieri non potest ut res ipsas ferentes disputemus, sed nominibus pro rebus, utimur signis: & quod accidit in nominibus, in rebus quoque arbitramur accidere: quemadmodum ijs qui calculis supputant, id autem non est simile: nam nomina quidem finita sunt, & orationum multitudo: res uerò numero infinite sunt: necesse est igitur plura eandem orationem, & nomen unum significare: quemadmodum igitur & illic qui non sunt prompti calculos sustinere, à scientibus decipiuntur, eodem quoque modo & in orationibus, qui nominum uirtutis sunt ignari, perfacile captionibus hallucinantur, & ipsi disputantes, & alios audientes: ob hanc igitur causam, & eas quæ dicendæ sunt, & syllogismus, & redargutio apparens, atque non existens.

Causa una
sophisticarum redargutionum.

De generibus disputationum.

CAPVT II.

QUONIAM autem quibusdam magis operæ pretium est uideri esse sapientes, quàm esse & non uideri (est enim sophisticè, apparens sapientia, non existens autem: & sophista pecuniarum aucupator ab apparente sapientia, & non existente) manifestum profectò est, quoniam necessarium est illis & sapientis opus

Sapientis
officia duo.

Genera di-
sputationū.

uideri facere magis, quàm facere, & non uideri. Et autem (ut unum ad unum dicamus) in unoquoque opus sapientis, non mentiri quidem ipsum de quibus nouit mentientem autem manifestare posse. Hæc autem sunt, hoc quidem in eo quòd potest dare orationem: illud autem in eo quòd sumere. Necesse est igitur illos qui uolunt sophisticè agere, dictarum orationum genus querere. Operæ enim pretium est eis, nam huiusmodi potestas, faciet uideri sapientes, cuius sunt desiderium habentes. Quod autem tale orationum genus est, & quod talem appetunt potestatem, illi quos uocamus sophistas, manifestum est. Quot autem sunt species sophisticarum orationum, & ex quot numero potestas ea constat, & quot partes contingit esse negotij, & de alijs quæ suffragantur ad hanc artem, nunc dicamus. Sunt igitur ad disputandum, orationum genera quatuor, doctrinales, dialecticæ, tentatiuæ, contentiosæ. Et doctrinales quidem sunt quæ ex proprijs principijs cuiusque discipline, & non ex ijs quæ uidentur respondententi colligunt: nam oportet credere eum qui dicit. Dialecticæ autem, quæ ex probabilibus collectiuæ sunt contradictionum. Tentatiuæ uerò, quæ ex ijs colligunt quæ uidentur respondententi, & quæ necessarium est eum scire qui simulat se habere scientiam, quomodo determinandum est in alijs. Porro contentiosæ, quæ sunt ex ijs quæ apparent probabilia, apparentes syllogisticè. De demonstratiuis autem in analyticis dictum est: de dialecticis uerò, & tentatiuis, & in alijs: de altercatorijs autem & contentiosis nunc dicendum.

Fines sophistæ, & loci sophistici in dictione. CAP. III.

PRIMUM igitur sumendum est quot coniectant, qui in orationibus decertant, & coaltercantur: sunt autem hæc quinque numero: redargutio, falsum, inopinabile, solœcismus: & quintum, quod est facere nugari eum, qui condiscipulat: hoc autem est frequenter congere idem dicere, aut quod non est, sed quod apparet quodque esse horum. Nam maxime uolunt apparere redarguere: secundum autem, falsum aliquid monstrare: tertium uero, ad hoc quod est inopinabile ducere: quartum, solœcismo uti facere: hoc autem est facere secundum locutionem barbarizare ex oratione respondentem. Vltimum autem, idem frequenter dicere. Modi autem redarguendi sunt duo: nam alij quidem sunt propter dictionem: alij uero extra dictionem. Sunt autem ea quidem quæ propter dictionem faciunt phantasmam sex numero: hæc quidem sunt, æquiuocatio, amphibolia, compositio, diuisio, accentus, & figura dictionis. Huius autem fides, & ea quæ est per inductionem, & syllogismus: & si qua sumatur alia, & quod totidem modis, si eisdem nominibus, & eisdem orationibus, non idem significamus. Sunt autem propter æquiuocationem huiusmodi orationes: ut quod discunt scientes: nam ea quæ memoria prodita sunt, discunt grammatici. Discere enim æquiuocum est, ad intelligere eum qui utitur disciplina: & ad accipere disciplinam. Ea rursus quod mala bona sunt: nam quæ expediunt, bona sunt: mala autem expediunt: duplex enim expediens est: & necessarium, quod accidit plerunque

Hoc est, faciunt apparentiam.

Æquiuocatio.

Amphibolia.

in malis (est enim quoddam malum, necessarium) & bona quoque expedientia dicimus esse. Amplius, autem eundem sedere, & stare, & egrotare, & sanum esse: nam qui surgebat stat: & qui sanabatur, sanus est: surgebat autem sedens, & sanabatur egrotans: egrotantem enim quidlibet facere, aut pati non unum significat, sed quandoque quidem qui nunc egrotat, aut sedet, quandoque autem qui egrotabat prius: ueruntamen, sanabatur quidem egrotans, cum egrotans: sanus est autem non cum egrotans, sed egrotans non nunc sed prius. Propter autem amphiboliam sunt orationes tales: uelle capere me pugnantes. Et putasne quod quis cognoscit, id cognoscit & nam & cognoscentem et cognitum contingit ut cognoscentem significare hac oratione. Et putas quod quis uidet, id uidet & uidet autem columnam: quare columna uidet. Et putas quod tu dicis esse, id tu dicis esse & dicis aut lapidem esse: quare tu lapis, dicis esse. Et putas est silentia dicere & duplex enim est & id, silentia dicere: hoc quidem eos qui dicunt filere, illud autem, ea quae dicuntur. Sunt autem tres modi secundum equiuocationem, & amphiboliam: unus quidem quando nomen, uel oratio plura significat principaliter: ut aliqua, uel canis. Alius autem quando soliti sumus sic dicere. Tertius uero quando compositum plura significat, separatum uero simpliciter, ut scire literas: nam utrunque fortasse unum quidem significat, & scire, & literae: ambo autem plura, aut literas ipsas scientiam habere, aut literarum, alium. Amphibolia igitur, & equiuocatio propter hos modos sunt. ut possibile est, sedentem ambulare: & non scribentem, scri-

scribere : non enim idem significat si diuidens quis dicat,
 & componens , quod possibile est sedentem ambulare ,
 & non scribentem scribere : & hoc idem si quis
 componat non scribentem scribere , significabit profec-
 tō quod habet potestatem , ut non scribens scribat : si
 quis autem non componat , quoniam habet potestatem
 quando non scribit , ut scribat . Et discit nunc literas ,
 si quis didicit quas scit . Amplius , quod unum solum po-
 test ferre , plura potest ferre . Propter uerō diuisionem
 quod quinque sunt duo , & tria : paria , & imparia . Et
 quod maius , æquale : tantundem enim est maius & ad-
 huc amplius : nam eadem oratio diuisa , & composita
 non idem semper uidebitur significare . Ut ego posui te
 seruum , existentem liberum . Et hoc , quinquaginta ui-
 rum , centum heros liquit Achilles . Propter accentum
 autem , in ijs quæ sunt sine scriptura , non facile diale-
 cticis facere orationem : in scripturis autem & poema-
 tibus magis . Ut & poetam defendunt nonnulli aduer-
 sus redarguentes quasi hic absurdè locutum . Nec gemere
 aëria cessabit turtur ab ulmo : q̃ pentemimeri usus sit ,
 & turture fœminino , soluunt enim id accentu : dicen-
 tes quod aëria accentum finalem longum habet , & non
 ad turtur , sed ad ulmo , ut epithetum , debet referri : &
 id de Niso , & Eurialo cū Rutulos uino , somnoq̃ se-
 pultos intellexissent :

Cætera per terras , omneis animalia somno

Laxabant curas , & corda oblita laborum .

Talia igitur propter accentum sunt . Quæ autem pro-
 pter figuram dictionis sunt , accidunt quando non idem
 ut idem interpretatur : ut masculinum , fœmininum :

Cum poetā
 dicit , Ho-
 merum in-
 telligit , cu-
 ius hic Ari-
 stoteles car-
 mina citat :
 uerū quod
 ea nostris
 accentibus
 non accom-
 modari que-
 unt , inter-
 pres pro il-
 lis Vergilij
 qui latino-
 rum est Ho-
 merus , car-
 mina po-
 suit.

uel fœmininum, masculinum: uel quod inter hæc est, alterum horum: uel rursus quale, quantum: uel quantum, quale: uel faciens, patiens: uel dispositum, facere: & alia, ceu diuifum est prius. Nam est aliquid, quod non est eorum quæ sunt facere: ut eorum quæ sunt facere, aliquid dictione significare, ut ualere. Similiter figura dictionis dicitur ei quod est secare, uel ædificare, quantum illud quidem quale quid, & affectum quodammodo significet, hæc uerò facere aliquid: eodem autem modo & in cæteris. propter igitur dictionem redargutiones ex his existunt.

De locis redargutionum sophisticarum extra dictionem.

CAP. IIII.

EARVM uerò quæ extra dictionem sunt captio-
num species sunt septem. Vna quidem propter accidens,
secunda autem propter id quod simpliciter, uel non sim-
pliciter: sed aliquo modo, aut ubi, aut quando, aut ali-
quid dicitur: tertia autem propter redargutionis igno-
rantiam: quarta uerò propter consequens: quinta au-
tem propter id quod est in principio sumere: sexta pro-
pter id quod non est causa, ut causam ponere: septima
uerò propter plures interrogationes unam facere.

Propter igitur accidens captiones sunt: quando simili-
ter quodcunque existimabitur rei & accidētī inesse: nam
quia multa eidem accidunt, non est necesse omnibus præ-
dicatis & ei de quo prædicantur, illa omnia inesse: nam
omnia sic erunt eadem, quemadmodum sophistæ dicunt:
ut si Coriscus est alter ab homine, ipse est alter à se, est
enī a homo: aut si à Socrate alter, Socrates autem homo,
ab homine alterum dicunt esse confessum, eo quod acci-
dit

dit (à quo dixit alterum esse) hunc esse hominem. Propter id autem quod hoc quidem simpliciter, illud autem aliquo modo, & non precipue: quando quod in parte dicitur, ut simpliciter dictum sumitur: ut si non ens est opinabile, quod non ens est: non enim est idem esse quiduis, & esse simpliciter. Aut rursum quoniam quod est non est si eorum quæ sunt quippiam non est, ut si non est homo: nā nō idem est non esse quiduis, & non esse simpliciter: apparet aut, eo quod perquam propinquum est dictione, & parū differat esse quiduis, ab eo quod est esse, & non esse quiduis ab eo quod est non esse. Similiter aut propter id quod est aliquo modo, & simpliciter: ut si Indus cum sit totus niger, albus est dentibus, albus igitur & non albus est. Aut si ambo aliquo modo, quod simul contraria inerunt: tale autem in quibusdā quidē, cuilibet facile est considerare. Ut si sumens Aethiopem nigrum esse, dentibus dicat quod albus: si ergo ibi albus, quod niger, & non niger, putabit disputasse syllogisticē, cum perfecerit interrogationem. In quibusdā uerō latet frequenter, in quibuscunque cum aliquo modo dicatur, simpliciter uidetur sequi: & in quibuscunque non facile est considerare utrū eorum precipue sit assignandum. Fit autē tale, in quibuscunque similiter sunt opposita: nā uidentur ut ambo, aut neutrum dandum esse simpliciter prædicari: ut si dimidium quidem album, dimidium uerō nigrum, utrum album, an nigrum? Quæ autem sunt propter id quod non determinatur quid est syllogismus, aut quid redargutio, sunt propter omissionem orationis: nam redargutio est contradictio unius & eiusdem, non nominis, sed rei, & nominis non synonymi, sed eiusdem, ex ijs quæ data sunt

Redargutio
quid.

ex necessitate, non connumerato eo quod erat in principio, secundum idem, & ad idem, & similiter, & in eodem tempore. Hoc autem modo fieri potest, ut quis falsum dicat de aliquo: quidam autem omittens aliquid eorum quæ dicta sunt, apparent redarguere: ut quod idem duplum & non duplum. nam duo unius quidem dupla, tria autem non dupla. Aut si eiusdem idem duplum, & non duplum, sed non secundum idem: nam secundum longitudinem duplum, secundum latitudinem non duplum. Aut si eiusdem, & secundum idem, & similiter, sed non simul: quare est apparens redargutio. Trahat autem aliquis hanc & in eas quæ sunt propter dictionem. Quæ autem oportet id quod in principio erat sumuntur, fiunt quidem sic & tot modis, quot modis contingit quod in principio est petere: uidentur autem redarguere, eo quod non possit quis inspicere idem & diuersum. Quæ uero propter consequens est redargutio, ideo est quod putent conuerti consequentiam: nam si cum hoc est ex necessitate, illud sit: & cum illud est, putant & alterum esse ex necessitate: unde & (quæ ob opinionem ex sensu sunt) deceptionis fiunt: nam sepe esse mel, fel suspicati sunt, eo quod sequitur flauus color mel. Et quia accidit terram, pluuia madidam fieri, etiam si sit madida, opinantur pluuisse: id autem non necessarium est. In rhetoricis quidem quæ secundum signum fiunt demonstrationes, ex consequentibus sunt: nam uolentes ostendere quod adulter, quod consequens est accipiunt, quod comptus, aut quod uidetur noctu errabundus; pluribus autem hæc quidem insunt, prædicatum tamen non inest. Similiter autem & in ratiocinatiuis; ut est Me-

lisi

Ipsi oratio, quod infinitum est uniuersum: sumens autem
 uniuersum ingenium (nam ex nihilo nihil fieri) quod au-
 tem factum est ex principio fieri: si igitur non factum
 est, principium non habet uniuersum, quare infinitum:
 non necesse est autem hoc accidere, non enim si omne
 quod factum est, principium habet, etiam quicquid prin-
 cipium habet factum est: quemadmodum neq; si febriens
 calidus: etiam calidum necesse est febrire. Quæ uero
 propter non causam, ut causam: cum assumitur quod
 non causa est, tanquam propter illud fiat redargutio:
 accidit autem tale, ad impossibile syllogismus: necessa-
 rium enim est in his aliquid interimere ex ijs, quæ postea
 sint: si ergo enumeretur in necessarijs interrogatio-
 nibus, ad id ad quod accidit impossibile, uidebitur pro-
 pter id sæpe fieri redargutio, ut quod non est anima, &
 uita idem: nam si generatio corruptioni est contrarium,
 & alicui corruptioni erit quædam generatio contra-
 rium: mors autem corruptio quædam, & contrarium
 uitæ, quare uita generatio, & uiuere generari: hoc au-
 tem impossibile: non ergo idem anima & uita. Nequa-
 quam collectum est, nam accidit (tametsi quispiam non
 idem dicat uitam & animam) impossibile: sed solum,
 contrarium uitam quidem morti, cum sit corruptio, cor-
 ruptioni autem generationem. Incollectiles igitur sim-
 pliciter non sunt huiusmodi orationes, sed ad proposi-
 tum in collectiles: & latet plerunque non minus ipsos
 interrogantes quod tale est. Propter igitur consequens,
 et propter non causam orationes huiusmodi sunt. Quæ
 autem propter id quod est duas interrogationes unam
 facere, quando latet plures esse, & perinde ac una sit,
 assignatur

Plures in-
 terrogatio-
 nes ut una.

assignatur responsio una. In aliquibus autem facile est uidere quòd plures, & quòd non danda una responsio: ut utrum terra mare est an cœlum? in aliquibus uerò minus, & quasi una sit, aut confitetur (eò quòd nequeunt respondere ad interrogatum) aut redargui uidentur: ut putas hic & hic est homo? quare cùm aliquis percussisset hunc & hunc, percutiet hominem & non homines. Aut rursus quorum hæc sunt quidem bona, illa autem non bona: omnia hæc bona, an non bona? nam utrumuis dixerit, est quidem ut aut redargutionem, aut falsum apparens uideatur facere: nam dicere eorum quæ non sunt bona aliquid esse bonum, aut eorum quæ bona sunt non bonum, falsum. Quandoq; autem assumptis quibusdam, redargutio etiam fiet uera: ut si quis concedat similiter & unum & plura dici alba, & nuda, & cæca: nam si cæcum est quod non habet uisum, natum tamen habere, & cæca erunt quæ non habent uisum, nata autem habere: quādo igitur hoc quidem habet uisum, illud autem non habet, ambo erunt uel uidentia, uel cæca: quod est impossibile.

Omnes sophisticas redargutiones in ignorantiam redargutionis reuocatum

iii.

CAP. V.

AVT igitur sic diuidendum apparentes syllogismos, & redargutiones: aut omnes reducendum ad redargutionis ignorantiam, ijs qui hanc principium faciunt: fieri enim potest, ut omnes resoluamus dictos modos ad redargutionis definitionem. Primum quidem si incollectiles fuerint, oportet enim ex ijs quæ posita sunt, accidere conclusionem, & (ut ita dicam) ex necessitate,

cessitate, atque non apparere. Deinde & secundum partes definitionis: nam earum quæ sunt in dictione, hæc quidem sunt propter duplex, ut æquiüocatio & oratio, & similis figura: consuetum enim id, omnia, ut & illud quippiam significare. Compositio autem, & diuisio, & accentus, eò quod non eadem est oratio, aut nomen quod differens: oportebat autem & id esse quem admodum & rem eandem, si debebat redargutio, uel syllogismus esse: ut si tunica, non uestis syllogizetur, sed tunica: nam uerum est & illud, sed non syllogizatum est: sed adhuc interrogatione indiget, quod idem significat ad eum qui quærit propter quid. Quæ uerò secundum accidens definito syllogismo manifestæ fiunt: nam eandem definitionem oportet syllogismi & redargutionis fieri, attamen & adiungere contradictionem: nam redargutio syllogismus est contradictionis: si igitur non est syllogismus accidentis, non fit redargutio: non enim si cum hæc sint, necesse est illud esse, id autem est album esse propter syllogismum: neque si triangulus duobus rectis tres angulos habet æquales, & accidit ei figuram esse, uel primum, uel principium, quòd figura, uel primum, uel principium tale est: nam non quatenus figura, uel primum, uel principium, sed quatenus triangulus, demonstratio: similiter & in alijs.

Quare si redargutio syllogismus quidam, non erit quæ secundum accidens redargutio. Verum propter hoc & artifices & omnino scientes ab inscijs redarguuntur, nam secundum accidens syllogismos faciunt contra sapientes: qui uerò non possunt diuidere, aut interrogati concedunt, aut cum non dant, arbitrantur dedisse.

Hoc est, ijs qui ignorantia redargutionis, fundamentum ponunt omnium redargutionum.

Captiones
secundū iu-
stitiā redar-
gutionis.

dedisse. Quæ uerò propter id quod aliquo modo, & simpliciter, quoniam non de eodem affirmatio & negatio est: nam aliquo modo albi, aliquo modo non album: & simpliciter albi, simpliciter non album, negatio est: si igitur cum datur aliquo modo esse album, quis ut simpliciter dictum accipit, non facit redargutionem: apparet autem propter ignorantiam ipsius, quid est redargutio. Manifestissimæ autem omnium, quæ prius dictæ sunt propter redargutionis definitionem, quare & si nuncupatæ sunt: nam propter rationis omissionem phantasia fit, & diuisis hoc pacto, commune in omnibus his ponendum est orationis omisso.

Quæ uerò propter id quod sumitur, quod erat in principio, & non causa ut causa ponitur, manifestæ sunt per definitionem: nam oportet conclusionem accidere, eò quod hæc sunt, quod non erat in non causis: & rursum non connumerato eo quod erat in principio, quod non habent eæ quæ sunt propter petitionem eius quod in principio. Quæ uerò propter consequens particula sunt accidentis: nam consequens accidit: differt autem ab accidenti: quoniam accidens quidem est in uno solo sumere, ut idem esse flauum, & mel, & album, & cygnum: quod autem propter consequens, semper in pluribus: nam quæ uni & eidem sunt eadem, & sibi inuicem postulatur esse eadem: propter quod fit ea quæ propter consequens redargutio: est autem non omnino uerum, ut si sit album secundum accidens: nam & nix & cygnus albo idem: aut rursum in Melisi oratione idem esse accipit factum esse, & principium habere, aut æqua-

lia fieri, & eandem magnitudinem accipere. Quoniam enim principium habet quod factum est, & quod habet principium, factum esse postulat, tanquam ambo eadem sint, eo quod principium habent factum esse & finitum. Similiter autem & in ijs quæ æqualia facta sunt, si eandem magnitudinem, & unam sumentia æqualia fiunt: & quæ æqualia facta sunt, eandem & unam magnitudinem sumunt: quare consequens sumit: quod igitur propter accidens redargutio, in ignorantia redargutionis est: manifestum, & quod ea quæ est, est propter consequens: inspiciendum autem est id & aliàs. Quæ verò propter id quod est plures interrogationes ut unam facere, in eo sunt quod non enucleamus, siue non diuidimus propositionis orationem: nam propositio unius de uno est: nam idem terminus unius solius rei, & simpliciter rei: ut hominis, & unius solius hominis: simpliciter autem & in alijs. Si igitur una propositio est, quæ unum de uno postulat, & simpliciter erit propositio talis, interrogatio. Atqui quoniam syllogismus ex propositionibus est, redargutio autem syllogismus, & redargutio erit ex propositionibus: si igitur propositio unum de uno, manifestum quoniam & hæc in redargutionis de uno, manifestum quoniam & hæc in redargutionis ignorantia: nam apparet esse propositio, quæ non est propositio. si itaq; dedit responsum ut ad unam interrogationem, erit redargutio: si autem non dederit, sed apparet, apparens redargutio. Quare omnes loci cadunt in redargutionis ignorantiam: qui quidem dicti sunt propter dictionem, quia est apparens contradictio, quod erat proprium redargutionis, alij autem propter syllogismi terminum.

Causæ deceptionum, captionum sophistarum.

CAP. VI.

DECEPTIO autem fit in ijs quidem, quæ propter æquivocationem, & orationem, eo quod non potest quis diuidere id quod multipliciter dicitur: nam quædam non est promptum diuidere: ut unum, & ens, & idem. In ijs autem quæ sunt propter compositionem, & diuisionem, eo quod nihil putatur differre composita & diuisa oratio, seu euenit in plurimis. Similiter autem & in ijs quæ sunt propter accentum: non enim aliud uidetur significare intensa, & remissa oratio in aliquo: aut non in pluribus. Earum uerò quæ sunt propter figuram, ob similitudinem dictionis: difficile est enim diuidere, quæ similiter, & quæ aliter dicuntur: nam ferme qui hoc potest facere in procinctu est, ut uideat uerum: maxime autem sciet innuere, quod omne quod de aliquo prædicatur, arbitramur idipsum aliquid esse, & ut unum intelligimus: nam unum, & substantiam maxime uidetur sequi id, quod est aliquid, & ens. Quare in ijs quæ sunt propter dictionem hic locus ponendus, primum quidem magis deceptio agnoscitur in ijs, qui cum alijs considerant, quam qui per seipsos: nam ea quæ cum alio est consideratio per orationem est: quæ autem per seipsos, non minus per ipsam rem. Deinde & per seipsos decipi accidit, quando in oratione facit considerationem: præterea deceptio quidem ex similitudine, similitudo autem ex dictione. In ijs autem quæ sunt propter accidens, eo quod non potest diiudicare idem & diuersum, & unum & multa: neque quibus prædicatorum omnia hæc & rei accidunt

Id est, acuta, & grauis
nam acuta
intenditur,
grauis remittitur.

dunt. Similiter autem & in ijs quæ propter consequens sunt: pars enim quædam accidentis, est consequens. Amplius & in multis apparet, & postulatur hoc pacto: si hoc ab illo non separatur, nec ab altero separatur alterum. In ijs uero quæ sunt propter omissionem orationis, & in ijs quæ sunt propter id quod aliquo modo & simpliciter, eo quod propter parum, deceptio est. nam quasi nihil consignificet quid aut aliquo modo, aut simpliciter, aut alicubi, aut nunc, universaliter concedimus. Similiter autem & in ijs quæ quod in principio est sumunt, & in non causis, et quæcunque plures interrogationes ut unam faciunt: in omnibus enim his est deceptio, ob id quod propter parum: nam non exactè discernimus: neque propositionis, neque syllogismi terminum, propter prædictam causam.

Ex quibus locis captiones falsi.

CAPVT VII.

QVONIAM autem habemus propter quæcunque fiunt apparentes syllogismi, habemus & propter quæcunque fiunt sophistici syllogismi, & redargutiones: dico autem sophisticam redargutionem, & syllogismum, non solum apparentem syllogismum, aut redargutionem non existentem quidem, sed & existentem quidem, at apparenter accomodatam rei. Sunt autem illæ quæ non secundum rem redarguunt, & quæ monstrant ignorantes, quod quidem erat proprium tentatiuæ. Est autem tentatiua, pars dialecticæ: illa autem potest syllogizare falsum, propter ignorantiam eius qui dat orationem. Sophisticæ autem redargutiones

Vnde fiunt
syllogismi
sophistici.

tametſi colligant contradictionem, non faciunt manifeſtum, ſi ignorat: nam & ſcientem impediunt hiſce orationibus. Quod autem illas habeamus, ac uia manifeſtum eſt: nam propter quæcunque apparet audientibus ut interrogata ſyllogizare, propter hæc & reſpondenti utique uideatur: quare erunt ſyllogiſmi falſi per hæc aut omnia, aut aliqua: nam quod non interrogatus arbitratuſ dediſſe, & interrogatus quoq; ponet. Verum in quibuſdam ſimul accidit & interrogare quod deeſt, & apparere falſum: ut in ijs quæ ſunt ſecundum diſtinctionem, & ſolæciſmum. Si ergo ſyllogiſmi contradictionis propter apparentem redargutionem ſunt, manifeſtum eſt quod propter tot erunt & falſorum ſyllogiſmi, propter quot & apparens redargutio: apparens autem propter particulas ueri: nam cùm quodcunque deſuerit, apparebit redargutio: ut quod propter non accidens: propter orationem, quæ ad impoſſibile: & quæ duas interrogationes ut unam facit, propter propoſitionem: & pro eo quod per ſe, quod propter accidens, & huius particula, quod propter conſequens. Amplius, non in re, ſed in oratione accidere: deinde pro uniuerſali contradictione, & ſecundum idem, & ad idem, & ſimiliter, propter id quod in aliquo, uel propter unumquodque horum peccat. Amplius, propter id quod eſt non connumerato eo quod in principio, quod in principio ſumere. Quare habemus ſecundum quod ſiunt captioſæ ratiocinationes: nam ſecundum plura non erunt, ſecundum autem ea quæ dicta ſunt erunt omnes. Eſt autem ſophiſtica redargutio non ſimpliciter redargutio, ſed ad aliquem, & ſyllogiſmus ſimiliter.

ter. Nam si non sumat id quidem quod est propter equiuocum unum significare, & quod propter similitudinis figuram solum hoc quidem, & in alijs similiter, neque syllogismi, neque redargutiones erunt, neque simpliciter, neque ad eum qui interrogatur: si autem sumant, ad eum qui interrogatur erunt, simpliciter autem non erunt: non enim unum significatum sumpserunt, sed apparens, & apud illum quidem.

De ueris, & falsis redargutionibus.

CAPVT VIII.

PROPTER quæcunque autem redarguunt qui redargutionibus utuntur: non oportet tentare sumere, sine omnium quæ sunt scientia: id autem non unius artis, nam infinitæ fortasse sunt scientiæ: quare manifestum quoniam & demonstrationes, redargutiones quidem sunt, & ueræ: nam quæcunque est demonstrare, est & redarguere eum, qui ponet contradictionem ueri: ut si commensurabilem, diametrum posuerit, redarguet quis demonstratione, quod incommensurabilis, quare omnium oportebit esse scium: nam aliæ quidem sequuntur propter ea quæ in geometria sunt principia, & eorum conclusiones: aliæ autem propter ea quæ sunt in medicina: aliæ denique propter illa quæ sunt aliarum disciplinarum. Sed & falsæ redargutiones similiter infinitæ erunt. Nam secundum unamquamque artem est falsus syllogismus: ut secundum geometriam geometricus, & secundum medicinam medicinalis: dico autem secundum artem, secundum illius principia. Manifestum est igitur quod non omnium redargutionum, sed earum quæ sunt secundum dialecticam, sumen-

Veræ redargutiones in numeris.

di sunt loci. Nam ij communes sunt ad omnem artē
 & potentiam, & eam quidem quæ est secundum utran-
 que disciplinam redargutionem: scientis est consi-
 derare siue cū non est, apparet: siue cū est, & que-
 re est, eam autem quæ ex communibus est, & sub nulla
 arte cadens, dialecticorum: nam si habemus ex quibus
 probabiles syllogismi in quolibet, habebimus ex quibus
 redargutiones: redargutio nanque est syllogismus con-
 traditionis, quare aut unus, aut duo syllogismi contra-
 dictionis, redargutio est. Habemus igitur propter
 quæcunque omnes huiusmodi sunt: si autem hæc habe-
 mus, & solutiones habemus: nam illarum instantiæ,
 solutiones sunt. Habemus autem propter quæcunque
 & apparentes fiunt, apparentes autem non cuilibet,
 sed talibus: infinita enim sunt, si quis consideret illa,
 secundum quæcunque apparent quibuslibet. Qua-
 re manifestum est, quoniam dialectici est posse sumere
 propter quæcunque sit per communia, uel quæ est redar-
 gutio, uel quæ apparet redargutio, uel dialectica, uel
 apparens dialectica, uel tentatiua.

Orationes ad nomen, & ad intellectum
 non bene diduci. CAP. IX.

NON est autem differentia orationum quam qui-
 dam dicunt esse, has quidem ad nomen, illas uerò ad in-
 tellectum. Inconueniens enim est opinari alias quidem
 esse ad nomen orationes, diuersas uerò ad intellectum,
 & non easdem. Quid enim est non ad intellectum, nisi
 quando non utimur nomine (qui putat interrogare)
 eo, ad quod is qui interrogatus dedit? idem autem id
 est & ad nomen. Et ad intellectum autem, quando ad
 quod

quod dedit intelligens. Si autem aliquis (plura significante nomine) unum putet significare, & interrogans, & interrogatus (ut fortè ens & unum plura significat, sed & respondens & interrogans Zeno unum putans esse interrogavit, & est oratio quod unum, omnia) hæc ad nomen est, aut ad intellectum interrogantis disputata. Si uerò aliquis multa putet significare, manifestum quod oratio illa non est ad intellectum. Primum igitur circa huiusmodi orationes, est ad nomen, & ad intellectum, quæcunque plura significant: deinde circa quamlibet est, nam non in oratione est ad intellectum esse, sed in eo quod respondens se habet aliquo modo ad ea quæ dantur: deinde ad nomen contingit omnes eas esse: nam esse ad nomen, hoc in loco, est esse non ad intellectum: nam si omnes, erunt quædam aliæ quæ neque ad nomen, neque ad intellectum: illi uerò dicunt omnes, & diuidunt uel ad nomen, uel ad intellectum esse omnes, alias autem non. Attamen quicunque sunt syllogismi propter id quod multipliciter: horum aliqui sunt secundum nomen: nam absurdè dicatur secundum nomen esse omnes, qui sunt propter dictionem; sed sunt quædam captiones non in eo quod respondens ad eas se habeat aliquo modo, sed quia talem interrogationem oratio ipsa habeat, quæ plura significet. Et omnino inconueniens est de redargutione differere, & non prius de syllogismo; nam redargutio syllogismus est, quare oportet & de syllogismo prius, quàm de falsa redargutione; nam talis redargutio, apparens syllogismus contradictionis. Quare aut in syllogismo erit causa, aut in contradictione (nam adiungere oportet con-

tradictionem) quandoque autem in utroque erit apparens redargutio: est autem de eo quod est silentia dicere, in contradictione, non in syllogismo. De eo autem quod est quod non habet aliquis, dare, in utrisque: de eo uero quod est quod Homeri poema est figura, per circulum, in syllogismo: quæ autem in neutro est, uerus est syllogismus. Verum unde sermo prouenit reuertamur: utrum quæ in disciplinis sunt orationes ad intellectum sint, an non? & si cui uidetur plura significare triangulus, & dedit non ut eam figuram de qua concludebat, quoniam duo recti, utrum ad intellectum illius disputauit hic, an non? amplius si plura quidem significat nomen, ille autem non intelligit, neque putat quomodo is non ad intellectum disputat? aut quomodo oportet interrogare eum, qui non dat diuisionem? siue interroget aliquis si est silentia dicere, an non? an est quidem ut non, an est ut sic? si autem dat aliquis nullo modo, ille autem disputat, utrum non ad intellectum disputat, quauis oratio uideatur earum esse quæ ad nomen sunt? Non igitur est genus aliquod orationum ad intellectum, sed illæ quidem ad nomen sunt: & huiusmodi, non omnes, non quod redargutiones, sed neque apparentes redargutiones: nam sunt & non propter dictionem apparentes redargutiones, ut quæ propter accidens, & reliquæ. Si autem postulet diuidendum, quod dico quidem silentia dicere: hæc autem sic, illa uero non sic, id profecto primum, absurdum postulare: nam quandoque non uidetur interrogatum multipliciter se habere, atque qui impossibile est diuidere, qui non putat. Deinde docere: quid aliud erit? manifestum enim faciet quoniam pacto

Poema circulus fortè dicitur, quod ab eodem uersu incipitur, in eandemque definit: quare sunt intercalares Vergil. Hinc sic ratiocinare, omnis circulus est figura, poema Homeri est circulus, igitur est figura.

pacto se habet, ei, qui neque considerat, neque scit, neque opinatur quòd aliter dicitur: quia & in non duplicibus quid prohibet hoc facere: ut putas æquales sunt unitates binarijs, in quaternarijs? sunt autem hi binarij quidem inexistentes, illi autem non sic: & putas contrariorum una est disciplina, an non? sunt autem contraria hæc quidem nota, illa autem ignota: quare uidetur ignorare qui hoc postulat, quòd aliud est docere quàm disputare: & quòd oportet quidem docentem non interrogare, sed eum manifesta facere, illum autem interrogare.

De interrogatione tentatiuæ: & quid inter contentiosum, sophisticumque intersit.

CAPUT X.

AMPLIUS affirmare, uel negare qui postulat, id non monstrantis est, sed experimentum sumentis: nam tentatiua, dialectica quædam est, quapropter de omnibus inspicit, & explorat non scientem, sed ignorantem, atque simulantem. Qui igitur secundum rem considerat communia, dialecticus est: qui autem id apparenter facit, sophisticus. Et syllogismus contentiosus, & sophisticus, unus quidem est apparens syllogismus, circa ea de quibus dialectica tentatiua est, quauis uera sit conclusio: nam eius quod est propter quid, hallucinatorius est: & quæcunque, cum non sint, secundum cuiusque disciplinam captiosæ ratiocinationes: uidentur esse secundum artem. Nam pseudographiæ non contentiosæ (secundum enim ea quæ sub arte sunt, captiosæ

Ante Arist.
tēpore tres
maximope-
re sudasse fe-
runtur ad
circuli qua-
draturā mō-
strandā, An-
tiphō, Hip-
poc. Chius;
& Brysson.

ptiosæ sunt ratiocinationes) neque si aliqua est pseudographia circa uerum, ut Hippocratis quadratura quæ per lunulas, sed ut Brysso quadravit circulum; & tametsi quadraretur circulus, quia tamen non secundum rem, ideo sophisticus; quare & qui de his quidem apparens syllogismus, contentiosa est oratio, nam apparens est secundum rem, quare fallax & iniusta. Quædam admodum enim ea (quæ in certamine est) iniuria quædam speciem habet, & est quædam iniusta pugna, sic in contradictione, iniusta pugna contentiosa est; nam & illic qui omnino uincere uolunt, omnia tentant; & hic qui contentiosi sunt. Qui igitur uictoriæ ipsius gratia, tales sunt, contentiosi homines, & litium amatores uidentur esse: qui autem gloriæ gratia quæ in diuitijs est, sophistici sunt; nam sophistice est (ut diximus) pecuniarum quædam aucupatiua ab apparente sapientia; quapropter demonstrationem apparentem appetunt. Et in eisdem orationibus quidem sunt litium amatores & sophistæ, sed non propter eadem; & oratio quidem eadem erit & sophistica & contentiosa, sed non propter idem; sed quatenus quidem est ob uictoriam apparentem, contentiosa: quatenus uero est ob sapientiam, sophistica; nam sophistice est quædam apparens sapientia, non autem existens. Contentiosa uero est quodam modo sic se habens ad dialecticam, ut pseudographia ad geometricam; nam ex eisdem contentiosa, differendi modo, captiosè decipit, ut & pseudographia, geometricè; sed hæc quidem non contentiosa, quia ex principijs & conclusionibus, quæ sunt sub arte pseudographiam facit; quæ autem ex ijs est, quæ sunt

sunt sub dialectica, circa alia quidem contentiosam esse, manifestum est: ut quadratura quidem quæ per lunulas, non contentiosa: Bryssonis autem contentiosa, & illam quidem non est transferre nisi ad geometriam solum, eo quod ex proprijs sit principijs: hanc autem ad plures quicunque nesciunt quid est possibile in unoquoque, & quid impossibile: nam accommodabitur: aut ut Antiphon quadravit. uel si quis non dicat melius esse post cœnam deambulare per Zenonis rationem, non medicinalis: communis enim est. Si ergo omnino similiter se habeat contentiosa ad dialecticam: ut pseudographia ad geometriam, non ex illis utique erit contentiosa.

Orationes dialecticorum, tentatiuorumque, non esse ad determinatiuum genus.

CAPUT XI.

NUNC autem non est dialecticus circa genus aliud quod determinatum, neque demonstratiuus ullius, neque talis qualis uniuersalis: nam neque omnia sunt in uno aliquo genere: neque si sint, possibile est sub eisdem principijs esse, ea quæ sunt. Quare & nulla ars earum quæ aliquam naturam monstrant, interrogatiua est: nam non possibile est utramuis partium dare. syllogismus enim non fit ex utrisque: dialectica autem interrogatiua est (si autem monstraret: quid illud, nisi & omniæ). ueruntamen prima, peculiariaque principia non interogat: nam si non daret, non iam haberet, ex quibus amplius disputaret ad instantiam. Talis autem est tentatiua: nam tentatiua non talis est, qualis est geometria: sed qualem utique haberet, non sciens aliquis: fieri enim

Uniuersalis
artifex, hoc
est, meta-
physicus.

enim potest ut periculum sumat, & is qui nescit rem, de eo qui nescit: siquidem & dat non ex quibus scit, neque ex proprijs, sed ex consequentibus: quæ omnia talia sunt quæ scientem quidem, nihil prohibet nescire artem, nescientem autem necesse est ignorare: quare manifestum quoniam nullius determinati tentatiua disciplina est, eo quod de omnibus est: nam omnes artes utuntur quibusdam communibus. Ideoque omnes illiterati quodam modo utuntur dialectica, & tentatiua.

Nam omnes usque ad aliquid conantur dijudicare eos qui pronunciant: hæc autem sunt communia: nam illa nihil minus sciunt ipsi, quamvis uideantur longè extrâ dicere. Redarguunt igitur omnes: nam sine arte quidem eo participant, cuius artificialiter est dialectica: & arte syllogistica, tentatiuus, dialecticus. Quoniam autem sunt multa quidem hæc & de omnibus, non talia autem ut natura quædam sint, & genus, sed ut negationes: alia autem non talia, sed propria sunt: ex illis de omnibus experimentum possibile est sumere, & artem esse quandam, & non talem esse quales quæ demonstrant, eò quod contentiosum non est omnino sic se habens, ut pseudographus: nam non erit captiosus ex determinati cuiuspiam generis principijs, sed circa omne genus erit is qui contentiosus. Loci igitur sophisticarum redargutionum hi sunt, & quod dialectici est considerare de his, & res eas posse facere, non difficile uidere: nam quæ circa propositiones est disciplina, omnem habet hanc speculationem: & de redargutionibus quidem apparentibus, dictum est.

Epilogus.

Loci

Loci sophistici interrogantium ad falsum, aut
inopinabile. CAP. XII.

DE aliquo est falsum quippiam ostendere, & oratione ad inopinabile ducere. Hoc autem fuit secundum propositum sophisticæ intentionis, primum quidem ex eo quod interrogat quodammodo, & per interrogationem accidit maxime: nam id, ad nullum determinatum interrogare propositum, uenatium est illorum: temere nanque dicentes peccant magis: temere autem dicunt, quando nihil habent propositum. Et id, interrogare multa (quamuis id determinatum sit ad quod disputant) & id, ea quæ uidentur, dicere se postulare, facit quandam idoneitatem, ut ad inopinabile ducat, aut falsum.

1. Locus

2. locus.

3. locus.

Et si interrogatus affirmet, aut neget illorum aliquid, ducere ad ea ad quæ promptus est argumentari: potest tamen nunc minus nocere per hæc quam prius, nam repetunt aliquid ad id quod in principio. Elementum autem deueniendi ad falsum aliquod, aut inopinabile, nullam statim interrogare positionem, sed affirmare ob id se interrogare, quod discere uelit: nam locum argumentationis, consideratio facit. Ad falsum autem ostendendum proprius locus sophisticus est, ducere ad talia, ad quæ abundat orationibus: est autem bene, & non bene id facere, quemadmodum dictum est prius.

4. locus.

5. locus.

Rursum ut ad inopinabilia ducat, considerare ex quo genere est qui disputat, deinde interrogare quod pluribus illi dicunt inopinabile: est enim singulis quibusque aliquid tale. Elementum autem horum sumere singulorumque

6. locus.

7. locus.

8. locus.

lorumq; quorumq; positiones in propositionibus. Solutio uero & horum competens fertur, ostendere quod non propter orationem accidit inopinabile: semper autem id quoque uult qui contendit. Amplius autem eorum uoluntatibus & manifestis opinionibus: nam non eadem uolunt, & dicunt: sed dicunt quidem decoratissimas orationes, uolunt autem ea quae uidentur prodesse: ut bene mori magis quam uoluptuose uiuere dicunt oportere: & egere iuste magis quam diuitijs affluere praue: uolunt autem contraria. Eum igitur qui dicit secundum uoluntates, ad has manifestas opiniones ducendum: eum uero qui dicit secundum has, & absconditas: utrius enim modo necessarium est inopinabilia dicere: unam aut manifestum, aut immanifestas opiniones dicunt contraria. Plurimus autem est locus faciendi inopinabilia dicere, quemadmodum Callicles in Gorgia scriptus est, dicens: & ueteres autem omnes arbitrati sunt accidere propter id quod secundum naturam & secundum legem contraria: contraria enim esse naturam & legem dicunt: & iustitiam secundum legem quidem esse bonum, secundum autem naturam non bonum: oportet igitur ad eum quidem qui dicit secundum naturam, secundum legem obuiare: ad eum uero qui secundum legem, ad naturam ducere, nam utroque modo dicere contingit inopinabilia; erit autem secundum naturam quidem ipsis uerum, secundum autem legem quod multitudini uidetur; quare manifestum quod & illi, quemadmodum & qui nunc, aut redarguere, aut inopinabilia dicere respondentem, conabantur efficere.

10. locus.

Quaedam autem interrogationum, habent utrinque inopi=

inopinabilem responſionem; ut utrum ſapientibus, an patri oporteat obedire: & expedientia facere, an iuſta: & an iniuriam pati eligibilius quàm nocere.

Oportet autem ducere ad ea quæ multitudini, & ſapientibus ſunt contraria, nam ſi dicat aliquis ut ij qui circa orationes, ad ea quæ multitudini; ſi autem ut multi ad ea quæ ijs qui in oratione. Dicunt enim hi quidam ex neceſſitate beatum iuſtum eſſe; multitudini autem inopinabile eſt regem infelicem eſſe. Eſt autem ad ea quæ ſic ſunt, inopinabilia ducere, idem ei quod eſt ad eam quæ eſt ſecundum naturam, & ſecundum legem contrarietatem, ducere; nam lex opinio multitudinis, ſapientes autem ſecundum naturam, & ueritatem dicunt; & inopinabilia quidem, ex his oportet quærere locis. 12. locus.

De captionibus nugationis & ſolæciſmi.

CAPVT XIII.

DE eo quidem quod eſt facere nugari, quidnam dicimus nugari, iam monſtrauimus: omnes autem tales orationes id uolunt efficere: ſi nihil referat nomen & orationem dicere: duplum autem, & duplum dimidij idem eſt; ſi igitur duplum eſt, dimidij duplum; erit dimidij, dimidij duplum; & rurſum ſi pro duplo, duplum dimidij ponatur, ter erit dictum dimidij dimidij dimidij duplum. Et putas eſt concupiſcentia delectationis: hæc autem eſt appetitus delectationis; eſt igitur concupiſcentia appetitus delectationis delectationis. Sunt autem omnes huiusmodi orationum in ijs quæ ſunt ad aliquid, quæcunq; non ſolum genera, ſed & ipſa ad aliquid dicuntur, & ad idem & unum aſſignantur: ut appetitus,

appetitus, alicuius appetitus; & concupiscentia, alicuius concupiscentia, & duplum alicuius duplum, & duplum, dimidiij, & in quibuscunque quæ (cū substantia non sint) ad aliquid omnino eorum sunt, quorum sunt habitus, aut affectus, aut aliquid huiusmodi, in oratione ipsorum de illis prædicatorum declaratur; ut impar est numerus medium habens; est autem numerus, impar; est igitur numerus, numerus medium habens. Et si simum, cavitatis naris est, est autem naris stoma; erit ergo naris, naris caua. Apparent autem facere non facientes quandoque, eò quòd non interrogant si significet aliquid per se dictum duplum, an nihil, & si aliquid significat, utrum idem an diuersum; sed conclusionem dicunt statim, & apparet propter nomen idem, esse idem, & significare. Solœcismus autem quale quid est, dictum est prius; est autem & hoc facere, & non facientem uideri, & facientem non uideri; quemadmodum Leuinus dixit, si Venus masculinum est; nam qui dicit almam, solœcismum quidem facit secundum illum, non apparet autem alijs; qui autem alium, apparet autem, sed non facit solœcismum. Manifestum igitur quoniam & ars quædam hoc potest facere, eò quòd multæ orationes non colligentes, solœcismum uidentur colligere, ut & in redargutionibus.

Sunt autem omnes penè apparentes solœcismi propter hoc; & quando casus neque masculinum, neque fœmininum significat, sed neutrum; nam hic quidem masculinum significat, hæc autem fœmininum, hoc uerò neutrum uult significare; sæpe autem significat & illa utraque, ut quid est hoc? Calliope, lignum, Coriscus.

Masculini

Arist. exemplum ponit de Protogora, qui iracundiam, & galeam masculinam ponebat, sed id latine locutio non est accommodatum, quare sumptum est hic exemplum ex Leuino, qui Venerem masculinam posuit. Vide Macrobium Satur. lib. 1. cap. 8.

Masculini igitur & foeminini differunt casus omnes, neutri hi quidem, illi autem non: cum datur igitur hoc: sepe colligunt quasi dictum sit hunc: similiter autem & alium casum pro alio ponunt. Captiosa autem ratiocinatio fit eo quod hoc commune sit plurimum casuum: nam hoc significat quandoque hic, quandoque autem hunc: oportet autem uicissim significare, cum est quidem, hic: cum esse autem, hunc: ut est Coriscus: esse Coriscum: & in foemininis nominibus similiter, nam in omnibus similiter est, & esse, facient differentiam. Et quodam modo in his similis est solœcismus ijs redargutionibus, quæ propter id quod non similia, aut propter figuram, similiter dicuntur: nam quemadmodum illic in rebus, sic hic in nominibus accidit solœcismum facere: nam homo, & album, & res, & nomen est: manifestum igitur quoniam solœcismum tentandum est ex dictis casibus colligere. Species igitur sunt hæ contentiosarum orationum, & partes specierum, & modi, qui dicti sunt.

De occultatione sophistica, & contra molestè
respondentes. CAP. XIII.

DIFFERT autem non parum si ordinentur quodam modo ea quæ ad interrogationem sunt, ut lateat quemadmodum in dialecticis: deinceps igitur ex ijs quæ dicta sunt, hæc primùm dicenda. Est autem ad redarguendum, unum quidem prolixitas: nam difficile simul multa conspiciere. Ad prolixitatem uerò quæ adducuntur elementis, utendum. Vnum quidem festinatio,

Hoc est, regulis, siue præceptis.

natio, nam tardiores minus præevident: amplius autem ira & contentio: nam conturbati minus possunt obseruare omnes. Elementa autem, iræ. Manifestum quoque eum facere qui uult iuste agere, & circa omnia impudentem esse. Amplius, permutatim interrogationes ponere, siue ad idem plures habeat aliquis orationes, siue & quod sic, & quod non sic; simul enim accidit aut ad plura, aut ad contraria facere obseruationem. Omnino autem omnia, quæ ad occultandum dicta sunt prius, utilia etiam ad contentiosas orationes; nam occultatio latendi gratia est, latere autem deceptionis. Ad eos autem qui renuunt quæcunq; opinantur esse ad orationem, ex negatione interrogandum, seu contrarium uelit, aut etiam ex æquo interrogationem facere: nam cum dubium est, quod uult sumere, minus insolescunt. Et quando in partibus dederit quisquam singula inducenti, uniuersale sæpe non interrogandum est, sed ut dato utendum; nam quandoque putant & ipsi dedisse, & audientibus quoque apparet propter inductionis memoriam, ueluti perinde atque non interrogauerit uane. Et in quibus non nomine significatur uniuersale, similitudine tamen utendum est ad id quod expedit; nam latet similitudo plerunque. Et ad sumendum propositionem, contrarium, oportet comparando interrogare; ut si debeat sumere quoniam oportet per omnia patri obedire, utrum per omnia oporteat obedire parentibus, an per omnia non obedire? & sæpe id; utrum multa concedendum, an pauca? magis enim si necesse, uidebuntur esse multa? appositis enim iuxta se contrarijs, minora & maiora apparent, & peiora & meliora

meliora hominibus . Valde autem & sæpe facit uideri redargui, maxime sophistica calumnia interrogantium, cum nihil colligentes non interrogationem faciunt id quod est ultimum, sed concludenter dicunt ueluti colligentes, non igitur hoc & hoc . Sophisticum autem est & cum ponitur inopinabile, quod apparet postulare respondere, proposito eo quod uidetur ex principio, & interrogationem talium sic facere utrum tibi uidetur: nam necesse est si sit interrogatio ex quibus syllogismus, aut redargutionem, aut inopinabile fieri: cum dat quidem, redargutionem: cum autem non dat, neque dure uidetur, fatetur inopinabile: cum uero non dat, uideri autem fatetur: redargutionis simile . Amplius, quemadmodum in rhetoricis, & redargutionibus similiter contrarietates considerandum, aut ad eas quæ ab eodem sunt dictæ, aut ad eos quos confitetur bene dicere, aut agere . Amplius, ad eos qui uidentur tales, aut ad similes, aut ad plurimos, aut ad omnes . Quemadmodum autem respondentes sæpe cum redarguuntur faciunt duplex, si debeat accidere redargutio, interrogantibus utendum quandoque illo, contra instantes: si sic quidem accidat, sic autem non, quoniam si sumpserit, ut facit Cleophon in Mandrobulo: oportet etiam abstantes ab oratione reliqua argumentorum diuidere, & respondenti (si præsenferit) prius instare, & prædicere . Argumentandum autem quandoque & ad aliud ab eo quod dictum est, illud sumentibus: si non ad id quod propositum est habeat aliquis argumentari: quod Licophron fecit dum propositum esset, ex arte lyram commendare . Ad eos autem

Mandrobulus, drama est Cleophōtis. Fuit autem Cleophō tragicus Atheniensis: similiter & Lycon.

qui exigunt ad aliquid argumentari, postquam uidetur oportere assignare causam, dictis autem quibusdam observabilius quod uniuersaliter accidit in redargutionibus, ut dicat contradictionem, ut quod affirmauit negare, aut quod negauit affirmare: sed non quod contrariorum est eadem disciplina, uel non eadem: non oportet autem conclusionem ut propositionem interrogare, quædam autem neque interrogandum est, sed ut concessis utendum. Ex quibus igitur interrogationes, & quomodo interrogandum in concertatorijs exercitationibus, dictum est.

Libri primi Elenchorum Sophisticorum
Aristotelis finis.

ELENCHORVM

SOPHISTICORVM

ARISTOTELIS

LIBER II.

De utilitate cognoscendi sophisticas orationes, & apparatu ad eas diluendas.

CAPVT I.

DE RESPONSIONE autem, & quomodo oportet soluere, & quid, & ad quam utilitatem orationes huiusmodi profunt, post hæc dicendum. Vtiles ergo sunt ad philosophiam propter duo. Primum quia quæ eæ quæ ut plurimum propter dictionem fiunt, melius se habere faciunt ad id, quod dupliciter quodque dicitur, & ea quæ similiter, & quæ aliter in rebus accidunt, & in nominibus. Secundum autem ad eas quæ per seipsam inquisitiones fiunt: nam qui ab alio facile captiose fallitur, & id non sentit, & ipse quoque à se id patitur persæpe. Tertium uero, & reliquum adhuc, ad gloriam: eo quod circa omnia exercitatus esse uidebitur, & in nullo se inexpertum habere: nam si is qui in orationibus est confocius, orationes uituperat, cum nihil habeat quod determinet de uitiositate earum, dat suspicionem quod uideri uelit insolescere: non quia uerum sit, sed propter imperitiam. Respondentibus autem, quomodo ostendendum

stendum sit aduersum huiusmodi orationes, manifestum: si quidem rectè dicimus prius ex quibus sunt captiosæ ratiocinationes, & si (quæ inquirendæ sunt) superabundantias sufficienter diuimus. Non est autem idem sumentem orationem uidere, & soluere uitiositatem, & interroganti posse occurrere celeriter. Nam quod scimus, sæpè transpositum ignoramus. Amplius autem quemadmodum in alijs, id quod citius & tardius, ex exercitatione fit magis, sic & in orationibus se habet: quare si manifestum quidem sit nobis, immediati autem sumus, priuamur opportunitatibus frequenter. Accidit autem quandoque sicut in linearum descriptionibus: nam & illic soluentes quandoque componere uerum non possumus, sic & in redargutionibus: nam scientes proter quid orationem accidit connectere, soluere tamen orationem impotes sumus.

De apparenti solutione respondentis.

CAPVT II.

PRIMUM igitur quemadmodum syllogizare dicimus, opinabiliter quandoque magis quàm uerè, eligere oportere: sic & soluendum quandoque magis opinabiliter quàm ad ueritatem: nam omnino aduersus contentiosos est reluctandum, non ut ad eos qui redarguunt, sed qui redarguere apparent: non enim dicimus eos syllogizare: quare ut non uideantur, emendandi sunt: nam si redargutio est contradictio, non æquiuoca, ex quibusdam: nihil opus est diuidere ad amphibola, & æquiuocationem: non enim facit syllogismum: sed nullius alterius gratia diuidendum est, nisi quia

quia conclusio uidetur redargutioni similis. Non ergo redargui, sed uideri redargui cauendum est, eo quod interrogat amphibola, & quæ propter æquiocationem sunt, & quæcunque aliæ huiusmodi cauillationes quæ & ueram redargutionem adumbrant, & redarguentem atque non redarguentem incertum reddunt: nam (quia licet in fine cum conclusum fuerit dicere se, non id ipsum quod affirmauit negare, sed æquiocè aut amphibolicè, quanuis quàm maxime contingit in idem ferat) incertum, si redargutus est: incertum enim, si uera nunc dicit: si uerò diuidens interrogasset æquiocum, aut amphibolum, non incerta esset redargutio, quoniam requirunt (nunc quidem minus, prius autem magis) contentiosi, sic uel non respondere eum qui interrogatur, fieri potest. Nunc autem quia non bene interrogant inquirentes, necesse est ut respondeat aliquid is qui interrogatus est, emendans uitium interrogationis: quia diuiso sufficienter, uel sic, uel non, necesse est dicere respondentem. Si autem aliquis putet secundum æquiocationem redargutionem esse, quodam modo non erit respondentem effugere quin redarguatur: nam in ijs quæ oculis subiecta^{*} sunt necessarium quod affirmauit negare nomen, & quod negauit affirmare. Enimvero ut diluunt quidam, nihil prodest: nam non Coriscum aiunt esse musicum, & non musicum, sed hunc Coriscum musicum, & hunc Coriscum non musicum, eadem nanque erit oratio Coriscum, ei quæ est hunc Coriscum musicum esse, uel non musicum: quod simul affirmant, & negant. Sed fortasse non idem significant: nam ne illic nomen, quare in aliquo differt. Si aut hoc quidem

* Hoc est in rebus uisibilibus.

simpliciter dicendo Coriscum assignet, illi autem addat
 aliquem, aut hunc, absurdum est. nihil enim magis quam
 alterum: utrolibet enim nihil differt. Non sic igitur,
 sed quia incertus quidem est qui non determinauit am-
 biguitatem, utrum redargutus est uel non redargutus,
 datum autem est in orationibus diuidere: manifestum quod
 non determinando dare interrogationem, & quidem
 simpliciter, peccatum est: quoniam & si non ipse, ta-
 men oratio redargutæ similis est. Accidit autem sæpe
 uidentes amphiboliam torpescere diuidere, eo quod cre-
 bra talia proponantur: ne ad omne uideantur molesti
 esse: deinde non putantibus propter id fieri orationem,
 sæpe profecto occurrit inopinabile: quapropter quia
 datum est, diuidere haud cunctandum, quemadmodum
 dictum est prius. Si autem duas interrogationes, non unā
 facit quisquam interrogationem, non propter æquiuo-
 cationem, uel amphiboliam fiet captiosa collectio, non-
 ne redargutio an non? quid enim differt interrogare, si
 Callias & Themistocles musici sint, quam si ambobus
 unum nomen esset existentibus diuersis? nam si plura
 significat quam unum, plura interrogauit: si igitur non
 rectum est ad duas interrogationes unam responsionem
 censere sumere simpliciter, manifestum quoniam nulli
 eorum quæ æquiuoca sunt, conuenit respondere sim-
 pliciter, nec si de omnibus quidem uerum sit, ueluti
 censent quidam: nihil enim differt hoc, quam si in-
 terrogasset, Coriscus & Callias utrum domi sint,
 an non sint domi? siue adsint ambo, siue non adsint:
 utrinque enim plures propositiones. Non enim si ue-
 rum est dicere, interrogatio propter id una: possibile
 est

est enim ad decies millenas interrogatas quæstiones, omnes sic uel non, uerum est dicere : attamen non est respondendum una responsione, interimitur enim disputatio : id autem simile ac si idem nomen imponatur diuersis. Sic igitur oportet ad duas interrogationes unam responsionem dare, manifestum quoniam nec in æquiuocis sic uel non, dicendum : neque enim qui dixit respondet, tametsi dixit : sed id admittunt quodam modo in disputationibus, eo quòd lateat quod accidit. Quemadmodum igitur diximus quòd redargutiones quædam uidentur esse cum non sunt, eodem quoque modo & solutiones quædam uidentur esse, quæ non sunt, quas dicimus quandoque operæpretium magis asserre, quàm ueras in contentiosis orationibus, & in ea (quæ ad duplex est) occurssione. Respondendum autem in ijs quæ uidentur, esto, dicendo: nam & sic minimè fiet redargutio. Si uerò aliquid quòd inopinabile sit cogatur dicere: hic maximè addendum uideri: sic enim neque redargutio, neque inopinabile uidebitur fieri. Quia autem quo pacto petitur quod est in principio, manifestum putant omnino (si sint propinquæ) interimendum, & non concedenda esse ulla, perinde ac si quod in principio est petat. Et quando aliquid tale postulauerit quispiam quod necessarium quidem est accidere ex positione, sit autem falsum uel inopinabile, idem dicendum: nam quæ ex necessitate accidunt, eiusdem uidentur esse positionis. Amplius, quando uniuersale non nomine sumitur, sed similitudine: dicendum quòd non sic datum est: neque ut proposuit, sumit: nam propter id fit sæpe redargutio: cum autem prohibetur his: ad id quòd non

bene ostensum est redeundum, obsistendum autem secten-
dum dictam determinationem. In ijs igitur quæ pro-
priè dicuntur nominibus, necesse est respondere, uel sim-
pliciter, uel diuidendo. Quæ autem subintelligentes
proponimus, ut quæcunque non planè, sed truncatim in-
terrogantur, propter id accidit redargutio: ut putas ne
quicquid est Atheniensium, possessio est Atheniensium?
sic. similiter autem & in alijs: atqui homo est anima-
lium, sic, possessio igitur animalium, homo. Nam
hominem animalium esse dicimus, quia animal est: &
Lysandrum Lacedæmoniorum, quia Lacedæmonius
est. Manifestum igitur quoniam in quibus obscurum
est quod proponitur, non simpliciter concedendum.

Quando uerò duobus existentibus cùm hoc quidem est,
ex necessitate alterum esse uidetur: cùm uerò alterum
est, hoc non ex necessitate: interrogato utroque oportet
quod minus est dare. Nam difficilius est colligere de
pluribus. Si autem argumentetur quòd huic quidem
est contrarium, illi autem non est: si oratio uera sit, con-
trarium esse est dicendum, at nomen alterius positum
non esse. Quoniam autem quædam quidem eorum
quæ dicuntur plures eum qui non concedit falsum di-
cere aiunt, quædam autem non: ut quæcunque ambigunt
(utrum. n. corruptibilis uel immortalis sit anima anima-
lium, non exploratum est multis) in quibus igitur incertū
est utro modo soleat dici quod proponitur? utrum in
ijs quæ sunt ut sententiæ & uocant enim sententias, &
ueras opiniones, & totas negationes: ut diameter in-
commensurabilis est. Amplius, de quo uerum dubi-
tatur, transferens quispiam nomina maximè latebit in
illis:

Sententiam
ueteres, qd
animo sen-
sissent uoca-
uerunt.

illis : nam quia incertum est utro modo se habet uerum : non sophisticè agere : propter id autem quod dubium , non uidebitur falsum dicere : nam metaphora faciet orationem sine redargutione uideri . Amplius , quascunq; interrogationum persenserit aliquis , præinstādum est , & prædicendum : nam sic maximè interrogantē prohibebit .

De recta solutione loci. CAP. III.

QVONIAM autem recta solutio est manifestatio falsi syllogismi , ob quancunque interrogationem accidat falsum (falsus autem syllogismus dicitur dupliciter : nam aut si collectum est falsum : aut si cū non est syllogismus , uidetur esse syllogismus) erit & quæ nunc dicta est solutio : & apparentis syllogismi , ob quam uidetur esse , interrogationum correctio : quare contingit orationes syllogizantes quidē interimere : apparentes autem diuidentem soluere . Rursum autem quoniam syllogizantium orationum , hæ quidem ueram , illæ autem falsam habent conclusionem , eas quidem quæ secundū conclusionem sunt falsæ duobus modis contingit soluere : nam & eò quòd interimitur aliquid eorū quæ interrogata sunt , & eò quòd ostenditur conclusio , non sic se habere . Eas uerò quæ secundum propositiones , eò quòd interimitur quiddam solum : nam conclusio uera est . Quare uolentibus soluere orationem , primum quidem inspiciendum si syllogizat , an non syllogizat : deinde utrum uera sit conclusio , an non uera : quatenus uel diuidentes uel interimentes soluamus : & iterum interimentes hoc modo , uel illo , quemadmodum dictum est prius . differt autem plurimum & interrogantem , & non , soluere orationem : nam præuidere quidem difficile est :

per

* Hoc est ,
translatice
loquens u-
tensq; meta-
phora.

per otium autem temporis, uidere facile: earum igitur quæ propter æquiuocationem, & amphiboliam redargutionem, aliæ quidem habent aliquam interrogationem plura significantem: aliæ autem conclusionem multipliciter dictam: ut in ea quidem quæ est silentia dicere, conclusio est duplex: in ea uerò quæ est non conscire scientem: una interrogationum amphibola est. Et duplex quidem quandoque est ens, quandoque non est ens, & quandoque significat duplex, hoc quidem ens, illud uero non ens. Quibuscunque igitur in fine est multiplex, nisi prius sumpserat contradictionem, non fit redargutio, ut in eo quod est cæcum uidere: nam sine contradictione non fit redargutio. Quibuscunque uerò in interrogationibus, non necesse est prænegare quod duplex est: nam non ad hoc, sed propter hoc fit oratio.

In principio igitur ad duplex & nomen & orationem sic respondendum, quod est ut sic, est autem ut non: ut de eo quod est silentia dicere, quod est ut sic, est autem ut non, & quæ expediunt, agendum: sunt autem quæ sic, sunt autem quæ non: nam expedientia dicuntur multipliciter. Si autem lateat, in fine addendo interrogationi corrigendum: est ne silentia dicere & non tamen eos qui silent. Et in ijs autem quæ se habent quidem multipliciter in propositionibus, similiter non putas consciunt, quod sciunt & sic. sed non sic scientes, non enim est idem, quod non est conscire, atque sic qui dem non esse scientes. Et omnino oblectandum est, tametsi simpliciter colligatur, quod non rem quam dixit negauit, sed nomen: quare id non est redargutio. Manifestum autem & eas quæ sunt propter compositionem,

nem, & diuisionem quomodo soluendum: nam si diuisa & composita oratio aliud significat cum concluditur: contrarium dicendum. Sunt autem huiusmodi omnes orationes secundum compositionem, & diuisionem. Putasne quo uidisti tu hunc percussum, illo percussus est hic? & quo percussus est, illo tu uidisti? Habet quidem aliquid etiam dubiarum questionum, quamuis sit propter compositionem: nam non est duplex, ob id quod est secundum diuisionem: non enim eadem oratio fit diuisa, & composita: siquidem ora, & hora secundum accentum prolata significant aliud, sed in scriptis quidem idem nomen, cum ex eisdem elementis scriptum sit, & similiter: * & illic autem iam signa faciunt, prolata non eadem, quare non duplex quod propter diuisionem est; manifestum autem quoniam non omnes redargutiones propter duplex, sicut quidam dicunt. Diuidendum igitur & qui respondet: non idem est enim dicere uidere oculis, percussum: & dicere oculis percussum, uidere. Et Euthydemii oratio. Putasne uidisti tu nunc existentes in Pyraeo naues, cum in Sicilia sis? Et rursum, putasne malum sutorem bonum esse? sit autem quis bonus sutor, malus: quare sutor malus. Putasne quorum scientie bonae, bonas esse disciplinas, mali autem bona disciplina, igitur bona disciplina malum: attamen & malum, & disciplina malum: quare mala disciplina, malum. Putasne uerum dicere nunc quoniam tu factus es? factus es ergo nunc. An aliud significat diuisum? uerum enim dicere nunc, quod tu factus es, sed non, nunc tu factus es. Putasne ut potes, & quae potes, sic & ipsa facies? non citharizans autem habes

* Nam h nō
litera est,
sed spiritus
tantū nota.

habes potestatem citharizandi, citharizabis igitur non citharizans. An non huius habet potestatem, ut non citharizans citharizet? sed cum non facit hoc, ut faciat. Soluunt autem quidam id & aliter: nam si dedit ut potest facere, non dicunt accidere nō citharizantem citharizare: non enim omnino ut potest facere datum est facere: non idem autem esse ut potest, & omnino ut potest facere. Sed manifestum quoniam non bene soluunt: nam orationum omnium quæ propter idem, eadem solutio: eadem autem non accommodabitur ad omnes, nec omnino ad interrogatas, sed est ad interrogantem, & non ad orationem. Propter accentum autem orationes non sunt, neq; in ijs quæ scribuntur, neque in ijs quæ dicuntur, præterquam si quæ paucae fiunt. ut hic: putasne est quod habitas, domus? sic. nunquid, ne est quod habitas, negatio eius est quod habitas? sic, dicebas autem, ne esse quod habitas domum, negas igitur te habitare domum. Quomodo autem soluendum est, palam: non enim idem significat grauitè, & acutè prolatum. Manifestum autem & in ijs quæ fiunt propter id quod ut eadem dicuntur ea quæ non sunt eadem, quo pacto obsistendum, eo quod habemus genera prædicamentorum: nam hic quidem dedit interrogatus non esse aliquid eorum quæ quid est significant: ille uerò, ostendit quidem esse aliquid eorum quæ sunt ad aliquid uel quantitatis. uidentur autem quid est significare propter dictionem, ut in hac oratione. Putasne contingit idem simul facere, & fieri? non, at uerò uidere, simul & uideri idem & secundum idem contingit. Putasne est aliquid eorū quæ sunt pati facere? non. nōne igitur

Figura dictionis.

Captiones.

igitur secatur, uritur, operatur similiter dicuntur, & omnia quidem pati significant & rursum autem currere, uidere similiter sibiinuicem dicuntur: ueruntamen uidere, operari aliquid est: quare & pati aliquid, simul etiam & facere. Si autem aliquis illic dans continere simul idem facere, & pati, uidere, & uideri dicat possibile, nondum redargutus est, si non dicat uidere facere aliquid, & uideri pati: indiget enim hac interrogatione, sed ab audiente opinatur datum esse, cum & secare facere aliquid, & secari fieri aliquid dedit, & quaecunque alia similiter dicuntur: nam reliquum ipse addit qui audit, ueluti similiter dictum: illud autem dicitur quidem non similiter: uidetur autem propter dictionem. Idem autem accidit hinc quod in æquiuocationibus: putat enim in æquiuocis inscius orationum, quam dixit negare rem, non nomen: ideoque adhuc indiget in interrogatione, si ad unum aspiciens dicat æquiuocum: sic enim dante, erit redargutio. Similes autem & hæ orationes illis: si quod quis habens, postea non habet, amisit: nam unum solum amittens calculum, non habebit decem calculos. Ad quod non habet quidem, prius habens, amisit & quantum autem habet uel quot, non necesse est tot amittere. Interrogans igitur quod habet, colligit in eo quot: nam decem, aliquot: si igitur dixisset à principio, si quot quis non habet prius habens, putasne amisit tot & nullus utique dedisset, sed aut tot, aut horum aliquid. Et quoniam dabit aliquis quod non habet: non enim habet unum solum calculum. An non dedit quod non habuit, sed ut non habuit & nam solum, non quod significat, neque quale, neque quantum, sed ut se habet ad aliquid

aliquid, ut quod non cum alio. Quemadmodum si dicat, putasne quod non aliquis habet dabit non annuente autem, interroget si dabit quis aliquid citò, qui non habet citò: astruentem autem colligat quòd dabit quis quod non habet, & manifestum quoniam non syllogizauit: nam citò non est quod dare, sed hoc modo dare: quo autem modo non habet, dabit aliquis, ut quod delectabiliter habet, moxstè dabit. Similes autem & huiusmodi orationes. Putasne quam non habet, manu percutiet quis: aut quem non habet, oculo uidebit: non enim habet unum solum oculum. Soluunt autem quidam dicentes, & quod habet unum solum oculum, & aliud quidlibet qui plura habet: quidam autem & ut quod habet accepit, dedit enim unum solum hic calculum, & hic habet (dicunt) unum solum ab hoc calculum: accepit enim ab hoc, ergo unum solum habet hic calculum: alij autem statim interrogationem interimentes, quia contingit quòd non accepit habere: ut uinum accipientem suauē, si corrumpatur in acceptione, habere acre. Sed quod dictum est prius, hi omnes non ad orationem, sed ad hominem soluunt: nam si esset hæc solutio, dantem oppositum non possibile esset soluere, quemadmodum & in alijs: ut si est quidem quod est, est etiam quod non est solutio, si simpliciter det dici, concludit: si autem non concludit, non erit solutio: in prædictis autem (omnibus datis) non dicimus fieri syllogismum. Amplius autem & hæ sunt ex huiusmodi orationibus. Putasne quod scriptum est, scripsit quis: scriptum est autem nunc quòd tu sedes, falsa oratio: erat autem uera cum scribebatur. igitur simul scribebatur falsa, & uera.

Nam

Dilutio antiquorum
insufficiens.

Aliæ captiones
figurarum
dictionis.

Nam falsam, uel ueram orationem, uel opinionem esse, non quod, sed tale significat: nam eadem ratio, & in opinione. Et putas quod discit discens, hoc est quod discit: discit autem aliquis quod est tardè, celeriter. Non igitur quod discit, sed ut discit dixit. Et putas quod ambulat aliquis, pessundat & ambulat autem totam diem. An non quod ambulat, sed quando ambulat, dixit. nec cum scyphum quis bibat, quod bibit, sed ex quo & Et putas quod quis sciuit inueniens, uel discens sciuit & quorum autem hoc quidem inuenit, illud autem didicit, ambo hæc neutrum. An hæc quidem omne, quod autem non omne & Et quoniam est quis tertius homo à se, & ab unoquoque. Nam homo & omne commune, non hoc aliquid, sed quale quid, uel ad aliquid, uel aliquo modo, uel huiusmodi aliquid significat. Similiter autem & in hoc, Coriscus & Coriscus musculus, utrum idem an alterum & Nam hoc quidem hoc aliquid: illud autem quale quid significat: quare non est idem exponere. Exponere autem non facit tertium hominem, sed id ipsum quid est concedere: non enim erit hoc aliquid esse id quod Callias, & id quod homo est: neque si quis expositum non id quidem quod hoc aliquid esse dicat, sed idem quod quale, nihil refert: nam erit à multis unum quiddam, ut homo: manifestum ergo quoniam non dandum hoc aliquid esse quid quod communiter prædicatur de omnibus, sed aut quantum, aut quale, aut ad aliquid, aut aliquid talium significare. Omnino autem in quæ propter dictionem sunt orationibus, semper per oppositum erit solutio quàm propter quod est oratio, ut si propter compositionem oratio, solutio diuidendo: si au-

Modus uniuersalis diuoluendi in dictione.

tem propter diuisionem, componendo. Rursum si propter accentum acutum, grauis, erit solutio: si uero propter grauem, acutus. Si autem propter æquiocationem est, oportet oppositum nomen dicendo, soluere: ut si animatum accidit dicere, negando non esse, manifestum quod est inanimatum: si uero inanimatum dixit, hic autem animatum colligat, dicendum quod est inanimatum. Similiter autem & in amphibolia. Si autem secundum similitudinem dictionis, oppositum erit solutio: putasne quod non habet, dabit aliquis? An non quod non habet, sed ut non habet? ut unum solum calculum, putasne quod scit discens, uel inueniens scit? attamen non quæ scit: & si quod ambulat pessundat, non tamen quando. Similiter autem & in alijs.

De diluendis argutijs accidentis.

CAPVT IIII.

AD illas uero, quæ propter accidens, una quidem solutio est ad omnes: nam quia indeterminatum est quando dicendum de re, cum quippiam accidenti inest: & in quibusdam quidem uidetur, & dicunt, in aliquibus autem non dicunt necessarium esse: dicendum igitur conformantes similiter ad omnes quod est necessarium: habere autem oportet quo refellat dicendo id perinde est ut. Sunt autem omnes huiusmodi oratione propter accidens: putasne id scis, quod debeo te interrogare? Age cognoscisne uenientem, aut coopertum? Statuane tuum opus est? An tuus canis pater? Suntne paucies pauca, pauca? manifestum enim est in omnibus

omnibus his, quoniam non necesse est quod de accidente dicitur, & de re uerum esse: solis enim ijs quæ secundum substantiam sunt differentia, & quæ unum sunt, omnia uidentur eadem inesse: bono autem non idem est bonum esse, & neutrum esse interrogare: neque uenienti, aut cooperto, & uenientem esse & Coriscum, quare non si cognosco Coriscum, ignoro autem uenientem, eundem cognosco & ignoro: neque si hoc est meum, est autem opus, meum est opus, sed possessio, uel res, uel aliud quippiam: eodem autem modo & in alijs. Soluunt autem quidam interimentes interrogationem: dicunt enim contingere eandem rem cognoscere, & ignorare, sed non secundum idem: uenientem igitur non noscentes, Coriscum autem noscentes, eundem quidem cognoscere: & ignorare dicunt, sed non secundum idem.

Dilutio antiquorum
insufficiēs.

Attamen primum quidem (quemadmodum iam diximus) oportet earum quæ propter idem sunt orationum eandem esse solutionem: id autem non erit si quis non in cognoscere: sed in quod est esse, aut aliquo modo se habere ipsum quod approbant, sumat (ut si hic est pater, est autem tuus) nam tametsi in quibusdam id uerum est, & contingit idem cognoscere & ignorare, tamen hic nihil commune habet quod dictum est. Nihil autem prohibet eandem orationem plures uitiositates habere, sed non omnis peccati manifestatio, solutio est. Nam possibile est ostendere quempiam, quod falsum quidem syllogizauit, propter quod autem non est ostendere (ut Zenonis orationem quod non est moueri) quare & si quis conetur colligere ut ad impossibile, peccat, & si millies syllogizet: non enim est hæc solutio,

Insufficiēs
solutio.

nam erat solutio, manifestatio syllogismi falsi propter quod falsus; si igitur non syllogizauit, quamuis aut uerum, aut falsum conetur colligere, illius manifestatio, solutio est. Fortasse autem & id in quibusdam nihil prohibet accidere, uerum in his nec hoc uidebitur; nam & Coriscum quod Coriscus, cognoscit, & uenientem, quod ueniens. Contingere autem idem cognoscere & non; ut quod album quidem cognoscere, quod autem musicum, non cognoscere; sic enim idem cognoscit & non cognoscit, sed non secundum idem; uenientem autem & Coriscum, & quod ueniens, & quod Coriscus, cognoscit. Similiter autem peccant & qui soluunt, quoniam omnis numerus paucus, ut ij quos diximus; ut pote qui cum non conclusum est, id omittentes, uerum conclusum esse dicunt, omnia enim esse & multum & paucum dicentes, peccant. Quidam autem & duplici soluunt syllogismos; ut quoniam tuus est pater, aut filius, aut seruus. Attamen manifestum quoniam si eo quod multipliciter dicitur, apparet redargutio, oportet nomen uel orationem proprie esse plurium; hunc autem esse huius filium, nemo dicit proprie, si dominus est filij, sed propter accidens compositio est (putasne est hoc tuum? sic. est autem hoc filius, tuus igitur filius) quia accidit esse & tuum, & filium, sed non tuum filium. Et esse aliquid malorum bonum, nam prudentia est disciplina malorum. Hoc autem horum esse non dicitur multipliciter, sed possessio; siquidem fortasse multipliciter; nam & hominem animalium dicimus esse, sed non possessionem; & si quid ad mala dicitur, ut aliquorum; propter id malorum est, sed non hoc malorum:

malorum : propter id igitur quod aliquo modo , etiam simpliciter apparet, quāquā contingit fortasse bonum esse aliquid malorum dupliciter , non tamen in oratione hac : sed magis , si quod mancipium sit bonum mali : fortasse autem neque sic , non enim si bonum est & huius , bonum huius simul : uerum , neque hominem dicere animalium esse , dicitur multipliciter : non enim si aliquid significamus auferentes , id dicitur multipliciter : nam & dimidium dicentes uersus da mihi , Iliada significamus ; * ut , Iram pande dea .

* Hoc est, significamus dimidium uersus Iliados.

De solutione sex ultimorum locorum extra dictionem.

C A P. V.

E A S uerò quæ sunt propter id quod præcipue , illud autem , uel quā , uel ubi , uel aliquo modo , uel ad aliquid dicitur , & non simpliciter soluendum est considerando conclusionem ad contradictionem , si contingit horum aliquid passas esse . Nam contraria , & opposita , & affirmationem , & negationem ; simpliciter quidem impossibile inesse eidem ; quā autem utrumque , uel ad aliquid , uel aliquo modo , uel hoc quidem quā , illud autem simpliciter nihil prohibet ; quare si hoc quidem simpliciter , illud autem quā , nondum est redargutio . Hoc autem in conclusione considerandum , ad contradictionem . Sunt autem huiusmodi orationes omnes id habentes ; putasne contingit quod non est esse autamen non est aliquid id quod non est . Similiter autem & quod est non erit : nam non erit aliquid cum sunt . Nunquid contingit eundem simul bene iurare , & peiorare ? Nunquid possibile est simul eidem , suadere & dissuadere ? An neque esse quid , & esse , idem quod au-

Captiones inexplicabilium, quæ & uanè pronuntiata.

tem non est, non si est quid, etiam est simpliciter. Neque si bene iurat id quidem, & quā, necesse est & bene iurare: nam qui iurat se peieraturum, bene iurat peierans hoc solum: at non bene iurat. Neque qui dissuadet, suadet, secundum quid suadet. Similis autem ratio est & de eo quod est mentiri eundem simul & uerum dicere, sed propter id quo non est facile inspicere utrum quis assignet simpliciter ueracem esse, uel mendacem: difficile apparet. Prohibet autem eundem nihil simpliciter quidem esse mendacem, quā autem ueracem: uel alicuius esse ueracem aliquem, ueracem autem non: similiter autem & in ad aliquid, & ubi, & quando: omnes enim huiusmodi orationes propter id accidunt. Putasne sanitas, uel diuitiae bonum? attamen insipienti, & non recte utenti non bonum: ergo bonum, & non bonum. Est ne sanum esse, uel potestatem habere in ciuitate bonum? ueruntamen est quandoque non bonum: idē igitur eidem bonum, & non bonum. An nihil prohibet quod simpliciter est bonum: huic non esse bonum? aut huic quidem bonum: at non nunc, uel non hoc in loco bonum. Putasne quod non uult sapiens, malum? amittere autem non uult bonum, malum igitur bonum. Non enim idem est dicere malum est bonum, & amittere bonum. Similiter autem & quā de fure est oratio: non enim si malum est fur, etiam capere est malum, ergo uult malum, sed potius bonum: nam capere bonum est. Et aegritudo malum est. sed non amittere aegritudinem malum. Putasne iniustum iniusto, & quod iuste eo quod iniuste magis eligendum est? sed mori iniuste magis est eligendum. Putasne iniustum est sua habere quenque? quā autem

autem aliquis adiudicabit secundum opinionem suam & si sit falsa, sua sunt ex lege: idem igitur iustum & iniustum. Et utrum oportet iudicare eum qui iusta dicit, an qui iniusta? at uero eum qui iniuriam passus est iustum est abunde dicere quæ passus est: ea autem erant iniusta. Non enim etsi pati aliquid iniuste eligendum, id quod est iniuste eligibilius quam quod iuste, sed simpliciter quidem quod iuste: hoc autem nihil prohibet si iniuste, an iuste? & habere sua quenque iustum, aliena autem non iustum. Iudicium uero hoc iustum esse nihil prohibet, ut quod sit secundum opinionem iudicantis: non enim si iustum est hoc modo uel huic, & simpliciter iustum est. Similiter autem & quæ iniusta sunt, nihil prohibet dicere ea, iustum esse: non enim si dicere iustum est, necesse est iusta esse: sicut nec si est utile dicere, utilia: similiter autem & in iniustis: quare non si quæ dicuntur iniusta, qui dicit iniusta conuincitur: dicit enim quæ dicere est iusta, simpliciter autem & quæ pati iniusta. Iis autem quæ propter definitionem fiunt redargutiones, quemadmodum dictum est prius, obstandum considerantibus conclusionem ad contradictionem: ut si idem, & secundum idem, & ad idem, & similiter, & in eodem tempore. Si uero in principio interroget, non confitendum (quoniam impossibile est idem esse & duplum & non duplum) sed dicendum: non sic ut forte sit redarguere confitentem. Sunt autem omnes hæ orationes propter hoc. Putas qui nouit quodque, quod quamque cognouit rem: & qui ignorat similiter & cognoscens autem quis Coriscum quod Coriscus, ignorabit quod muscicus; quare idem cognoscit & ignorat. Putasne

Inscitia re-
dargutiois

quadricubitum tricubito maius : fieri enim potest
 tricubito quadricubitum secundum longitudinem : ma-
 ius autem minore maius : idem igitur eodem secundum
 idem maius, & minus. Illa uero quæ fiunt propter
 quod petunt, atque sumunt quod in principio, si interro-
 ganti quidem manifestum sit, non dandum, neque si pr-
 babile sit dicentem esse ueracem : si autem lateant, igno-
 rantiam ob uitiositatem talium orationum ad interro-
 gantem retorquendum, tanquam non redarguentem : nam
 redargutio sine eo est, quod in principio : deinde datum
 est, non ut eo uteretur, sed ut ad illud colligeret contra-
 rium, ut in non semotis redargutionibus. Et eas quæ
 propter consequens sunt coniectantes, in ipsa oratione
 monstrandum : est autem duplex sequentium consequen-
 tia, aut enim ut particulare sequitur uniuersale, ut ho-
 minem animal (postulant enim si hoc cum illo, & illud
 esse cum hoc) aut secundum oppositiones : nam si huic est
 illud consequens, & opposito oppositum : propter quod
 & Melissi oratio, nam si genitum est, habet principium
 ingenitum, postulat non habere principium, quare si in-
 genitum est cælum, & infinitum, id autem non est, econ-
 uerso enim consequentia. Quæcunque autem propter
 id quod additur aliquid colligunt, considerandum si (eo
 sublato) accidit nihil minus impossibile : deinde id mani-
 festandum, & dicendum quod dedit non tanquam uide-
 retur, sed ut ad orationem : quo uero usus est, nihil ad
 orationem. Ad eas autem quæ plures interrogationes
 uiam faciunt, statim in principio determinandum est.
 Nam interrogatio una est, ad quam una responsio est :
 quare neque plura de uno, neque unum de pluribus : sed
 unum

unum de uno affirmandum uel negandum. Sicut autem in equiuocis quandoque quidam ambobus, quandoque neutri inest: quare cum non simplex est interrogatio, simpliciter respondentibus nihil accidit pati: similiter & in his: quando igitur plura uni, uel unum pluribus inest, uel non inest: simpliciter danti, & hoc peccato peccanti, nihil contrarium accidit. Quandoque autem huic quidem inest: illi autem non, aut plura de pluribus: & est ut insint ambobus, est autem ut non insint rursum: quare id cauendum. Ut in his orationibus, si hoc quidem est bonum, illud autem malum: quod uerum est dicere quoniam hæc bonum, & malum: & rursum, neque bonum, neque malum, non enim inest utrunque utrique: quare idem bonum & malum, & neque bonum neque malum. Et si unumquodque ipsum sibi idem est & alijs diuersum, quoniam non alijs eadem sed sibi, & diuersa eisdem: ipsa sibi met diuersa & eadem. Amplius, si bonum quidem malum sit, malum autem bonum, duo utique fient. Et duorum & inæqualium utrunque ipsum sibi esse æquale: quare æqualia & inæqualia ipsa sibi. Incidunt autem hæ orationes & in alias solutiones: nam ambo & omnia, plura significant: non igitur idem præter nomen accidit affirmare & negare: id autem non erat redargutio, sed manifestum quoniam si non una interrogatio plures fiant, sed unum de uno affirmet aut neget, id non erit impossibile.

Dilutiones nugationis, & solœcismi.

CAPVT VI.

Locus pro
nugatione.

IN illis autem quæ deducunt ad idem frequenter dicere, manifestum quod non dandum eorum quæ ad aliud quid dicuntur significare aliquid separatas per se prædicationes: ut duplum: sine eo quod est dimidijs quid inesse apparet: nam & decem in deficientibus uno ad decem, & facere in non facere, & omnino in negatione affirmatio: non tamen si quis dicat hoc non esse album, dicit, idem album esse: duplum autem neque significat aliquid fortasse, quemadmodum neque quod in dimidio: quod si forte significat, attamen non idem & coniunctum: neque scientia in specie, ut si est medicina scientia, ipsum quod commune: illud autem erat scientia scibilis. In ijs autem quæ per se ostenduntur prædictis, id dicendum, quod non idem est seorsum & in oratione quod ostenditur: nam cauum communiter quidem idem significat in simo & curuo, additum autem, nihil prohibet hoc quidem naso, illud autem cruri significare, & nihil differt dicere, nasus simus, & nasus cauus. Amplius, non danda est dictio secundum rectum: falsum enim est, nam non est simum nasus cauus, sed nasus hoc ut passio: quare nihil est absonum, si nasus simus est nasus habens cavitatem nasi. De solœcismis autem propter quid apparent accidere, diximus prius: quo modo autem soluendum, in ipsis orationibus erit manifestum. Omnes enim huiusmodi uolunt construere. Putas quod dicis quippiam uerè esse, etiam est illud uerè? dicis autem quippiam lapidem esse, est igitur quippiam lapidem. An dicere lapidem non est

est dicere quod, sed quem, non hoc, sed hunc? si igitur dicat aliquis: putas quem uere dicis est istum? non uidetur Romanè loqui. quemadmodum neque si dicat, putas quam dicis esse, est iste? lignum autem dicere iste, uel quaecunque neque masculinum, neque foemininum significant, nihil refert: quare etiam non fit solœcismus, si quod dicis esse, est istud: lignum autem dicis esse, est igitur lignum istud: lapis autem & iste, masculini habent declinationem. Quòd si quis dicat, putasne iste, illa est? deinde rursum, quid autem nonne iste est Coriscus? ita dicat. est igitur illa: non colligit solœcismum, si Coriscus etiam non significet idem quod illa: non dat autem qui respondet, sed oportet hoc praeterrogare: si autem neque est, neque dat, non colligit, neque in eo quod est esse aliquid, neque ad eum qui interrogatus est. Similiter igitur oportet & illic lapidem significare iste, si autem neque est, neque datur, non dicenda conclusio: apparet autem eo quòd dissimilis casus nominis, similis appareat. Putasne uerum est dicere quoniam ista est id quod esse ais eam: esse autem ais aspidem, est igitur ista aspidem. An non necesse est, si non ista, aspidem significat, sed aspis, aspidem autem istam: neque si quem dicis esse istum est iste: dicis autem istum, esse Cleonem: est igitur iste. Cleonem: non enim est iste Cleonem: dictum est enim quoniam quem dico istum esse, est iste non istum, neque enim Romanè dicetur quo pacto interrogatio dicta.

Putat, istud scis? istud autem est lapis, scis igitur lapis. An non idem significat istud in eo quod est putas istud scis, & in hoc, istud autem lapis: sed in primo quidē hunc,

hunc, in posteriore autem hic. Putasne cuius scientiam habes, scis illud? scientiam autem habes lapidis, scis igitur lapidis. An huius quidem lapidis, dicis, hunc autem lapidem? datum est autem cuius scientiam habes illud scis: non illius, sed illud: quare non lapidis, sed lapidem. Quod igitur huiusmodi orationes non colligunt solocismum, sed apparent, & propter quid apparent, & quomodo est obstandum illis, est manifestum ex ijs quæ dicta sunt.

De oratione facili, difficili, & acuta.

CAPUT VII.

OPORTET autem intelligere, quoniam omnium orationum aliæ quidem sunt faciles conspici, aliæ autem difficiliiores, propter id quod & in aliquo subdole deceptiunt audientem, cum frequenter eadem illis existant: nam eandem orationem oportet uocare, quæ propter idem fit, eadem autem oratio alijs quidem propter dictionem, alijs autem propter accidens, alijs uero propter aliud uidebitur esse: quia unumquodque translationem non similiter est manifestum. Quemadmodum igitur in ijs quæ sunt propter æquiocationem (qui modus uidetur esse ineptissimus) captiosarum ratiocinationum: hæc quidem & quibuslibet sunt manifesta (nam & orationes penè ridiculosæ sunt omnes propter dictionem: Vt uir ferebatur curru in scalas, ubi uenit seruus: apud Ceream? Et boreas purusne? non certe. perdit enim pauperem, & eumentem. Et utra boum ante pariet? neutra. sed retro ambe. Putasne est Euarchus? non certe: sed Apollonides. eodem autem modo & aliarum ferè quàm plurimæ) illa autem &

pe-

Boreas, purus dicitur, quod sit scopa, & de ueritulum aeris, nubes purgans, contra litumque ferens.

peritissimos videntur latere. signum autem horum quoniam contendunt sepe de nominibus : ut utrum idem significant de omnibus ens & unum, an aliud : alij enim videtur significare ens & unum : alij autem Zenonis orationem, & Parmenidis solvunt, eo quod multipliciter dicant unum dici, & ens. Similiter autem & propter accidens & aliorum singulorum quodque. alie quidem orationes erunt faciles uideri, alie uero difficiliores. & sumere in quo genere, & utrum redargutio an non redargutio, non facile similiter in omnibus est.

Est autem acuta oratio, quae dubitare facit maxime, mordet enim haec maxime : dubitatio autem est duplex : haec quidem in syllogizantibus, quam eligat quis interrogationum, illa autem in contentiosis sustentibus, quo modo dicat quis propositum. Quapropter in ijs quae syllogizant, acutiores orationes inquirere magis faciunt ; est autem ea quae syllogizat quidem, oratio acutissima, si ex quam maxime apparentibus quam maxime probabile interimat ; nam cum una oratio sit (transposita contradictione) omnes similiter habebit syllogismos ; semper enim ex probabilibus similiter probabile interimet, aut construet ; quapropter dubitare necessarium est. Maxime igitur talis acuta, quae ex a quo conclusionem facit interrogationibus : secunda autem quae ex omnibus similibus ; haec enim similiter faciet dubitare, quae interrogationum interimenda est ; id autem difficile est : nam interimendum quidem ; quid autem interimendum, dubium. Contentiosarum autem acutissima, quae primum statim dubia est utrum syllogizat, an non, uel utrum propter falsum, an diuisionem

sionem solutio: secunda autem aliarum, quæ manifesta quidem quòd propter diuisionem, uel interemptionem est: non tamen est explorata per cuius interrogationem interemptionem, uel diuisionem, soluenda est scilicet utrum propter conclusionem, an propter aliquam interrogationem id est. Quandoque igitur non syllogizans oratio facilis est, si sint ualde inopinabilia, uel falsa quæ sumuntur: quandoque autem non digna despici, nam quando deest aliqua talium interrogationum, de qua oratio & propter quam est: & qui non sumit illam, & colligit: inepta est ratiocinatio: quando autem eorum quæ extrinsecus non despicienda ullo modo: sed oratio quidem iusta, interrogans autem non probe interrogauit. Et est sane soluendum quandoque quidem ad orationem, quandoque autem ad interrogantem, & interrogationem, quandoque uerò ad neutrum horum: similiter & interrogandum & syllogizandum est & ad oppositionem, & ad respondentem, & ad tempus: quando fuerit pluris temporis egens solutio, quàm præsentis temporis (quo disputatur) ad solutionem.

Epilogus octo præcedentium, & duorum præsentium librorum.

CAPVT VIII.

Ex quot igitur, & ex quibus fiunt ijs qui disputant captiose ratiocinationes, & quo modo ostendemus, falsum & inopinabilia dicere faciemus: amplius autem ex quibus accidit syllogismus, & quomodo interrogandum, & quis ordo interrogationum: insuper autem ad quid sunt utiles huiusmodi omnes orationes, & de responsione

ne simpliciter omni, & quo modo soluendum est orationes, & syllogismos, dicta sint de omnibus à nobis hæc. Reliquum autem est de eo quod à principio erat propositum ad memoriam reuocantes, quippiam de ea re sub breuitate dicere, & finem imponere dictis. Præmissimus igitur inueniendi facultatem quandam ratiocinationem de proposito ex ijs quæ sunt quàm probabilissima: id enim opus est dialectices secundum se, & tentatiue. Quia autem præinstruitur quis ab ea propter sophisticas uicinitatem, ut non solum experimentum possit sumere dialectico more, sed etiam quasi scientifico: propter id non solum dictum negotij officium posuimus orationem posse sumere, sed etiam ut orationem sustinentes tutemur positionem perquam probabilissima simili modo: causam * autem diximus huius, quia & propter id Socrates interrogabat: sed non respondebat: confitebatur enim se non scire. Manifestum autem est in prioribus ex quot, & ad quod id erit, & unde idonei erimus horum: adhuc autem quomodo interroganda, uel ordinanda questio omnis, & de responsionibus & solutionibus quæ sunt ad syllogismos: patefactum est autem & de alijs quæcunque huiusce disciplinæ sunt orationes: præter hæc autem & de captiosis ratiocinantibus pertractauimus, quemadmodum diximus iam prius. quod igitur nacta sunt finem sufficienter ea quæ proposuimus, manifestum.

In libris
Topicorū,
præsertim
in octauo.

Peroratio.

CAPVT IX.

OPERAÆ precium autem est nos non latere quid nam accidit circa hoc negotium: nam eorum quæ inueniuntur omnium, quæ quidem ab alijs sumpta sunt prius, elat

elaborata paulatim incrementum sumunt ab illis qui post modum accipiunt : quæ autem ab initio comperiuntur , paruum in primis sumere solent incrementum , attamen utilius multò , eo (quod postea ab alijs fit , accremento : maximum enim fortasse principium omnium , ut dicitur , quare & difficillimum : quantò enim potestate ualidissimum , tantò mole minimum , difficillimum est uideri : eo autem comperto , facile est adijcere , cooptareque reliquum . Quod & circa rhetoricas orationes accidit , penè autem & circa alias artes omnes ; nam qui principia inuenire , omnino ad exiguum quid perduxerunt ; qui autem nunc celebriores habentur , uendicantes à multis , uelut ex successione particulatim colligentes ; sic auxerunt . Tisias quidem post priores , Thrasy-machus uerò post Tisiam . Theodorus autem post hunc , & multi multas coadunauere partes , quapropter nihil mirum , si in amplum quidem creuerit ars . Huius autem negotij non hoc quidem erat exploratum , illud autem non erat , uerùm nihil ipsius prorsus erat ; non eorum qui circa litigiosas orationes erant mercenarij , similis quidem doctrina , Gorgiæ negotio : orationes enim hi quidem rhetoricas , illi autem interrogatiuas docebant ediscere , in quas sæpius incidere solebant alternatim utrorumque adinuicem orationes ; quapropter uelox quidem , ut pote quæ sine arte , erat doctrina discipulis ab illis ; non enim artem , sed quæ ab arte sunt dantes , arbitratij sunt loqui eruditè , perinde ac si quis disciplinam dicat se tradere ut non doleant pedes , deinde sutoriam quidem non doceat , neque unde possint comparari talia , det autem quàm plurima genera omnimodorum calceorum :

rum; hic profectò profuit ad usum, artem autem non tradidit. Et de rhetoricis quidem erant multa & antiqua dicta: de syllogismis autem omnino nihil habuimus prius aliud quicquam quod diceremus, quàm mora perquirentes, multo tempore insudauerimus. Si autem uideatur ex considerationibus nostris (ut ex ijs quæ sunt ex principio) hæc habere disciplina sufficienter supra alia negocia quæ ex traditione inducta sunt, reliquum erit omnium uestrum, uel eorum qui audierunt hoc opus, omissa quidem artis, uenia dignari; inuenta autem, multa prosequi gratia.

F I N I S.

V E N E T I I S,
Apud Vincentium Valgrifium.
M D L X I I I.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
1215 ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
1215 ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
1215 ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
1215 ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
1215 ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
1215 ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
1215 ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
1215 ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION

APRIL 1900

M. D. LXIII

2308

1 5308

Pandanus

